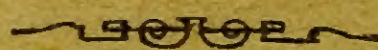
قال النبی صلی الله علیه وسلم

[مَنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِهِ خَيْراً يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ]

روح المجلة

ریخ واصول فقهیه دائر بر مدخل ایله مجلهٔ احکام عدلیه نك شرحنی
حاوی اولوب سکز جلد اوزره ترتیب اولنمشدر

برنجی جلد

مدخل ایله مقدمهٔ مجله نك شرحیدر

محرری :

اسبق موصل والیسی، مکتب حقوقدن مأذون

حاجی رشید پاشا

دار الخلافة العلیه

١٣٢٦

بسم الله الرحمن الرحيم

ارباب بصیرته ظاهر و نمایاندرکه هر ذرهٔ کائنات خالق متعاله برهان اولدیغی کبی کافهٔ مخلوقات سعادت بشریه یه خادمدر . بلا استثنا هر فردك نائل اولدیغی نوال لایزالدن بحق استفاده ایتمك اوزره طوتیله جق مسلك قویم و کیدیله جك صراط مستقیم [قرآن] کریم ایله تعلیم ومحاسن سجیات آدمیه ومکارم اخلاق انسانیه تکمیل وتتمیم بیورلمشدر . بنابرین انسان نعم الهیه نك شکرندن عاجزدر فقط عجزینی ادراك دخی نعمت شکر کذاریدر .

ابر و باد و مه و خورشید و فلك درکارند
تا تو نانی بکف آری و بغفلت نخوری
همه از بهر تو سرکشته و فرمانبردار
شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری

[اِنَّا اَرْسَلْنَاكَ شَاهِداً وَمُبَشِّراً وَنَذِيراً] آیت کریمه سیله تبشیر وانذاره مأمور رسول کبریا [محمد مصطفی] علیه افضل التحایا افندمز حضرتلری [وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحىٰ] نص جلیلی ایله مکرمدر .

شریعت غرانك رکن رکینی دخی قرآن ایله حدیثدر ایکیسیده الهی اولدیغندن احکامی ابدیدر . احاطهٔ شمولنه حیران اولانلر پیشکاه الوهیتده

سر بزمین توحید وتکبیر اولورلر. حبیب خدایه وآل واصحابنه رض صلاة وسلام لاتحصا ایدرلر .

روح المجله‌نك صورت ترتیب وتحریری

روح المجله [احکام عدلیه‌نك] توضیح دقایق وتمهید دلائلی مقصدیله زلدیغندن اولاً تاریخ واصول فقهه دائر برمدخل ایله ابتدا اولندی. چونکه بر علمك تحصیلنه کیرشمکسزین مایتوقف علیه اولان مبادی مبانیسنی ممکن مرتبه بیلمك امر تحصیلنده بصیرت اوزره بولنمقلغی وجب اولور مجلهٔ احکام عدلیه‌نك مقدمه‌سنده محرر علم فقهك تعریفی یله قواعد کلیه ذاتاً شو مقصده مبنی یازلمش اولدیغی کبی تاریخ واصول قهه دائر مدخلده ذکر وبیان اولنان معلومات ومطالعات دخی مقصد مزبورك ایضاح واکمالنه مدار اولور .

ثانیاً مجلهٔ جلیله‌ده مندرج مواددن مقصود بالذات اولانلری سائل ساذجه‌یی حاوی بولنانلردر . انجق مسائل مزبوره‌نك لایقیله کلاشلمسی مبادئ تصوریه وتصدیقیه‌نك بیلنمسنه متوقفدر.

بناءً علیه مجله‌نك حاوی اولدیغی اون التی کتابدن هربرینك وائلنده واقع ومبادئ تصوریه‌دن معدود اولان تعریفات وتقسیمات ایله صطلاحات سائره ایضاح ولزومی کوریلان بعض تعریفات واصطلاحات فقهیه ذکر وبیان اولندی وهر ماده‌نك مستند الیهی اولان علل واسباب ودلائل شرعیه که مبادئ تصدیقیه‌در . بروجه تفصیل بسط وتمهید ایدلدی .

ثالثاً مواد مندرجه احکامنی ایضاحاً بعض امثلهٔ فقهیه ایراد اولندی وقوانین ونظامات دولت علیه احکامندن متعلق اولان مواد همه بیان قلندی واستطراداً بعض معلومات ومطالعات درمیان ایدلدی.

رابعاً مجله‌ده مندرج قواعد ومسائل اساسیهٔ ساذجه ایله مجله جمعیتنجه درج ایدیلان مثاللر وشرحلر وعاجزانه یازیلان ایضاحات ومطالعات وایراد اولنان امثله یکدیکرندن نظرهٔ اولاده تفریق وتمییز ایدیله‌جك صورتده ترتیب وتحریر ایدلدی .

خامساً روح المجله‌نك قطعه‌سی مطبوع وطبع وتمثیل وتدارك ومطالعه‌سنده موجب سهولت اولمق ایچون سکز جلد اوزرینه ترتیب ایدلدی .

بنابرین مختصر ومفید اولان کتابمز مسائل واحکام جلیلهٔ مجله‌یی علل واسباب ودلائلی ایله واضحاً تفهیم وتفهمه مدار اوله‌جغندن [روح المجله] تسمیه قلندی. مساعئ واقعه شریعت غرایه خدمت اولدیغندن جناب حقدن اجر جزیل وارباب مطالعه‌دن لطف کریم بکلرم ومعاونت قلمیه‌ده بولنان مخدومم مکتب حقوقدن مأذون فیضی بکك تزاید فیض وکمالنی تمنی ایدرم .

مکتب حقوقدن مأذون

شریف احمد رشید بن سید نعمان فکری

ابن سید اسماعیل غفر الله لـهم

مدخل

تاریخ واصول فقهه دائر اولوب ایکی بابی حاویدر

برنجی باب

علم فقهك تاریخنه دائردر

برنجی فصل

ابتدای خلقت انساندن زمانمزه قدر

برنجی مبحث

قبل الاسلام

برمقتضای حکمت بالغهٔ صمدانیه انسان عقل وهوادن مرکب اولهرق خلق اولنوب انواررشد وسداد ایله شاهراه سعادت وسلامتده امرار روزکار ایتمیان اهل هوا وهوس کریوهٔ ضلالتده پویان اولور. خالق تعالی بنی بشری حقلرنده موجب مضرت وفلاکت اولان افعال غیرلایقه‌دن منع ایله طریق نجاة وفلاحی بیان وتبلیغه مأموراً ابوالبشر حضرت آدم صلی‌الله علیه وسلمه ومشارالیهك انتقالندنصکره زمان زمان بعض قوللرینه رسالت ونبوت احسان ایله کتب وصحف معلومه‌یی انزال بیوردی وحق تعالانك عبادینه وضع وتعیین ایلدیکی دین وآیینه [شریعت] دینلدی چونکه شرع ؛ لغتده امر ونهی کبی احکامی مشتمل سلوك ایدیله‌جك آیین وعادت وضع ایلمك معناسنه‌در بناءً علیه [شارع] خالق متعالدر صاحب شریعت اولان رسل عظامه دخی اطلاق اولنور. رسل عظام وانبیای کرام صلوات‌الله علیهم

اجمين حضراتی دخی بر موجب امر وفرمان آلهی انسانلری جور وغدردن منع ایله حق وعدله دعوت ایلدیلر. حضرت موسی صلی الله علیه وسلمه نازل اولان [توراة] مواعظ اعتقادیه واخلاقیه ایله برابر احکام شرعیه یی دخی جامع اولدیغندن مشارالیهدن صکره مسند رسالت ونبوت ایله سر افراز اولان رسل وانبیای عظام حضراتی احکام توراته تطبیق معاملات ایدوب حتی حضرت داود علیه السلامه [زبور] وعیسی علیه السلامه [انجیل] نازل اولدیغی حالده مشار الیهما دخی زبور وانجیلده بحث وبیان اولنمیان خصوصاتده توراتك احکامنه تطبیق معاملات ایله مأمور بیورلدیلر .

§

تاریخ شناسانه معلوم اولدیغی اوزره التنجی قرن میلادیده کرهٔ ارضی شب تاریکده احاطه ایدن سحاب مظلم کبی عالم انسانیته فساد اخلاق وجور استبداد مستولی اولهرق بونلرنده قواعد حق وعدله بدل فوائد نفس وهوا قائم اولدی .

جزیرة العربك موقع جغرافیسی واهالئ حجازك اوتاریخده کی صورت معاشرت واداره‌لری اقتضاسنجه اقوام سائره ایله اولان اختلاط وموأنستلری ایچلرندن بعضیلرینك لاجل التجاره کیدوب کلدکلری شام ، یمن نهایت عراق عرب کبی جوار اولان محللر اهالیسنه منحصر اوله‌رق ممالك سائره اهالیسی طرفندن اجرا قلنان فواحش ومظالم قبائل مزبوره یه سرایت ایتمیوب افعال واحوال واقعه‌لری بداوت وجهالت فطریه درجه‌سنده قالدیغی کبی بیت شریفك بانیسی خلیل رب جلیل ابراهیم علیه السلام واصحابنك سلالهٔ طاهره‌لرندن اولملرینه مبنی مشار الیهك شریعت وسنت سنیه‌لرندن تواتراً وتعاملاً

انتقال ایتمش اولان نسك حجه رعایت کبی تعبدی ، اطعام مسافر کبی اخلاقی ، انساب وانساله مراعاة کبی نسبی ، فصاحت وبلاغته فوق العاده حرمت کبی ادبی محاسن ایله‌ده متصف ایدیلر .

بنا برین عصر مزبورده اخلاق عمومیه‌نك تصفیه وتهذیبی ایچون مکهٔ مکرمه وجوارندن باشلامق موافق حال ومصلحت ومحض حکمت ایدی .

ایکنجی مبحث

دین اسلامك ظهوری

سلالهٔ طاهرهٔ حضرت خلیل اللهدن حبیب خدا رسول کبریا [محمد مصطفی] صلی الله علیه وعلی آله وسلم افندمز حضرتلری قبائل قریشك وخصوصیله منسوب اولدقلری بنی هاشمك اك حسیب ونسیبی ومن کل الوجوه اك کامل واپیبی اولدیغندن ذات معالیصفات هاشمانه لرینه عموم رؤسا وافراد قبائل پك زیاده تعظیم وتکریم ایدوب عفت وعصمت وعلو همت مثللو مکارم اخلاقی جامع وهرخصوصده امنیت واعتماده شایان اولدیغنی بیان ایله [امین] دیرلر ایدی .

جناب حق حبیب اکرمنی ٦١٠ تاریخ میلادیسنده ابتدا نبوت وبعده رسالت ایله اعزاز ایدوب وحی وانزال ایلدیکی [قرآن] عظیم الشان ایله مکارم اخلاقی تعلیم وتتمیم وبنی آدمی طریق حق وعدله دعوتله بینلرنده کمال حقانیت وعدالت دائره‌سنده اجرای معامله ایدرك احکام شرعیهٔ الهیه‌یی نشر وتعمیم ایتمکی امر ایلدی. ذات عالیٔ حضرت رسالتپناهی یکرمی اوچ سنه ظرفنده اهالیٔ حجازی دین مبین اسلامه ارشاد

ابتدا کدن بشقه دائرهٔ اسلامیه‌یی اقطار حجازك خارجنه توسیع وقیصر روم وکسرای عجم ونجاشیٔ حبش ایله ملوك اطرافه نامه‌لر ارسال وسفیرلر اعزام ایدوب صراط مستقیمه دعوت ایلدی.

اهالیٔ حجاز جهالت صرفه ایچنده ایکن مدت قلیله‌ده علمی ، ادبی ، سیاسی، سیفی پك بیوك ذوات کرام یتشدی. شو معجزهٔ کبرای رسول کبریانك ابدی اولان آثار جلیله‌سی یالکز رجالده ظاهر وانلره مخصوص ومنحصر اولمیوب قادینلر دخی انوار فیض پیغمبریدن حصه‌یاب کمال اولمشلردر ازجمله زوجات مطهرات نبویه‌دن ام المؤمنین عایشه رضی الله تعالی عنهانك مرتبهٔ اجتهادی احراز بیوردقلری اصحاب کرام ایله انلردن صکره یتیشان مجتهدین طرفندن تسلیم وتصدیق ایدلمشدر .

اوچنجی بحث

عصر اول اسلام

عصر اول اسلامده بین الناس تحدث ایدن اختلافات ومنازعات جانب سنی الجوانب حضرت رسالتپناهیدن احکام جلیلهٔ قرآنیه‌یه تطبیق ویا وحی الٰهی ویاخود رأی واجتهاد سنیه‌لری ایله فصل ورؤیت اولنور ایدی.

ذات عالیٔ رسالتپناهی افندمز حضرتلرینك امضای قضایه مأمور بیوردقلری اصحاب کرام وانتقال نبویدن صکره بو مأموریتله موظف اولان ذوات ذوی الاحترام احکام جلیلهٔ قرآنیه وسنن سنیهٔ نبویه‌یه تطبیقاً ولدی الحاجه مورد نص اولمیان خصوصاتده کندو رأی واجتهادلری ایله فصل وحسم دعوی ایدرلر ایدی.

بو صورتله عصر اول وثانیده مجتهدلر تعدد ایدوب کتاب الٰهی ویا

سنت سنیهٔ نبوت پناهی ایله صراحةً تعیین ایدلمیوب محتاج اجتهاد اولان مواددہ ایسه تفاوت عقول ومعلوماته بناءً بالجمله مجتهدینك اتحاد واتفاقی غیرقابل اولمغله مسائل مجتهد فیهانوع وتکثرایلمش ومع مافیه زمان کچدکجه واضع شریعت وناشر مناشیر عدالت علیه افضل التحیات افندمز حضرتلرندن بالذات شرف تلقیٔ احادیث شرعیـه ایلیان اصحاب کرام وداع عالم فانی ایدرك دنیا ایکنجی واوچنجی بطن اصحابنه یعنی تابعین وتبعهٔ تابعینه کچدکده سوز چوغالوب مسائلك تدقیق وتمییزی ایله اصحنك جمع وتدوینه احتیاج حاصل اولمشدر

ایشته بووجهله صورتیاب اولان علمه [فقه] وانك مستند الیهنه [اصول فقه] وجمع وتدوین احکام وتفریع مسـائله بذل مجهود ایلیـان اعاظم فقهایه [مجتهد] تعبیر اولنمشدر

ومسائل مجتهد فیها ایله مجتهدین عظامك اسباب اختلافی واصحاب تخریج وترجیح وتمییزدن اولان فقهانك مسائل مزبوره حقنده‌کی مطالعاتی جمع وتحریر ایدیله‌رك علم فقهك شعباتندن اولمق اوزره [خلافیات] نامیله برفن وجوده کتیرلمشدر .

دردنجی مبحث

مذاهب اربعه

اصحاب کرام وتابعین ذوی الاحترام عصرلرنده مجتهدینك عددی خیلی چوغالمش ایسه‌ده اکثرینك اصحابی پك معدود اوله‌رق آز زمانده منسوبینی قالمدیغندن الحالةهذه نوبنوظهور واکثر معاملاتده فقه شافعی یه مراعاة ایلیان مجتهدینه تابع اهل شیعه استثنا ایدیلور ایسه اهل سنت وجماعتك کافه‌سی امام اعظم ابو حنیفـه ، امام مالك ، امام شافعی ، امام احمد بن

حنبل رضوان الله تعالى عنهم حضراتنك مذاهبنه اتباع ايلدكلرندن [مذاهب اربعه] تقرر ايتمش وزمانمزده حنبليلرك عددى كسب قلت ايدوب مالكيلر دخى عددجه ايكنجى درجه‌ده قالدقلرندن عالم اسلاميتده امام اعظم وامام شافعى حضرتلرينك مذهبلرى شايع وغالب اولوب خصوصيله محاكم شرعيهٔ عثمانيه‌جه مذهب حنفى اوزره اولان مسائل احكامى ومحاكم نظاميه‌جه دخى ينه بومذهب اوزره تنظيم ايدلمش اولان [مجلهٔ احكام عدليه] مرعى الاجرا طوتلمشدر .

مع مافيه مذاهب سائره اصحابى دخى حكومت سنيه‌نك حمايتنه مظهر اولدقلرندن قبلهٔ مسلمين اولان مكهٔ مكرمه‌ده مذاهب اربعه منسوبيننه مخصوص مفتيلر تعيين وتوظيف ايدلمكده‌در .

بشنجى مبحث

طبقات فقها

طبقهٔ اولاى فقهايى تشكيل ايدن مجتهدين عظام حضراتى قواعد اصولى وضع وتأسيس بيوردقلرندن كندولرينه [مجتهد فى الشرع] اطلاق اولنور .

ائمهٔ اربعه‌دن امام اعظم ابو حنيفه نعمان بن ثابت رضى الله تعالى عنه حضرتلرى ٨٠ سنهٔ هجريه‌سنده كوفه‌ده قدمنهادهٔ عالم وجود اولوب ١٥٠ سنه‌سنده بغدادده عازم سوى جنان اولمشدر .

امير المؤمنين عمر رضى الله تعالى عنه حضرتلرى جانب عاليسندن قاضيلق ايله كوفه‌يه تعيين واعزام بيوريلان نجبا وفقهاى اصحاب كرامدن عبدالله بن مسعود رضى الله تعالى عنه خطهٔ عراقيه‌ده تطبيق وتنفيذ احكام شرعيه ايله كتاب وسنتدن فروع فقهى استنباط وعلقمه انى تأييد

وابراهيم النخعى فقهك متشتت اولان فروع وفوائدينى جمع وترتيب وحماد فروع وفوائد مذكوره‌نك تنقيحى خصوصلرنده بذل مقدرت ايلمشلردر . رحمة‌الله عليهم . جناب حمادك شاكرد لبيبى نعمان بن ثابت رضى‌الله تعالى عنه — قابل تعليم اولان استاددن استاد اولور — فحواسنجه فقهك اصولنى وضع وتوفير واصول مذكوره اوزرينه فروعنى تفريع وطريق تفريعنى توضيح بيورمشدر .

امام مالك بن انس رضى‌الله تعالى عنه ٩٠ سنه‌سنده مدينهٔ منوره‌ده تولد و١٧٩ تاريخنده اوبلدهٔ مطهره‌ده ارتحال دار نعيم ايلمشدر .

امام شافعى رضى‌الله تعالى عنه قرشى الاصل اولوب كويا امام اعظم حضرتلرينه خلف اوله‌رق ياراديلمش كبى مشار اليهك تاريخ وفاتى اولان ١٥٠ سنه سنده وبر روايته كوره يوم ارتحالنده قدس شريف سنجاغنه تابع «غزه» قصبه سنده تولد و ٢٠٤ تاريخنده مصرده انتقال دار جنان ايلمشدر .

امام احمد بن حنبل رضى الله تعالى عنه ١٦٤ سنه‌سنده «مرو»ده تولد ايدرك چوجق ايكن والده‌سى بغداده كتورمش وبرروايته كوره والده‌سى حامل اوله‌رق بغداده كلوب اوراده توليد ايلمش و٢٤١ تاريخنده بغدادده ارتحال دار بقا ايتمشدر .

§

حضرت امام اعظمك وضع بيورمش اولديغى اصول وقواعد درسنده تفريع وتكثير مسائله همت ايدن سرافرازان شاكردانى مذهب حنفيده ايكنجى طبقهٔ فقهايى تشكيل ايتمشلردر . بونلردن امام ابو يوسف رحمة‌الله عليه بغدادده مدت مديده قاضى القضاة اولديغى جهتله نظريات علميه‌سنى تطبيق عمليات ايله توثيق ايتديكندن امر قضاده

رأی سدیدی بین‌الفقها مستند الیهدر . امام محمد رحمة‌الله علیه امام اعظمدن تحصیل وامام ابویوسفدن تکمیل ایلمش وشوایکی امام همامدن اخذ وتلقی ایلدیکی مسائل فقهیه‌یی جمع وترتیب ونشر ایتمشدر .

امام اعظم وابو یوسف حضرتلرینه [شیخین] وامام اعظم ومحمد حضرتلرینه [طرفین] وامام ابویوسف ومحمد حضرتلرینه [امامین] تعبیر اولنور .

امامین هر نقدر پك چوق مسائلده استادلری اولان امام اعظم حضرتلرینه مخالف رأیده بولنمشلر ایسه‌ده اصولده مشارالیهه اتباع ایتدکلرندن کندیلرینه [مجتهد فی‌المذهب] دینلور .

فقهای عظامدن بعضیلری امام اعظم حضرتلرینك وضع ایتمش اولدیغی اصول وفروعه مخالفت ایتمکسزین صاحب مذهبدن نص اولمیان وقوعاتده صاحب مذهبك وضع وتأسیس بیورمش اولدیغی اصول وقواعدك مقتضاسی اوزره استنباط احکام ایلمشلردرکه کندیلرینه [مجتهد فی المسئله] دینلور . وبوصورتله طبقات مجتهدین اوچه بالغ اولور .

درجهٔ اجتهاده واصل اوله‌میان فقهای کرام اصحاب تخریج ، اصحاب ترجیح ، اصحاب تمییز نامیله دردنجی بشنجی التنجی طبقه‌لری تشکیل ایدوب فقهای سائره یدنجی طبقه‌ده قالمشلردر .

اصحاب تخریج ، صاحب مذهب طرفندن وضع وتأسیس بیورلمش اولان اصولی وبونك مأخذلرینی بیلدکلرندن حضرت امامدن یاخود اصحابنك برندن نقل وروایت اولنوب ایکی وجهه محتمل بولنان مسائل مجمله‌یی اصول موضوعه‌یه نظر وفروعدن نظائرینه قیاس ایله تفصیل وتفسیر ایتمشلردر .

اصحـاب ترجيح ؛ برمسـئلەدە صـاحب مذهبدن روايات مختلفه بولنديغى حالدە روايات مذكورەدن بعضيسنى ديكرلرى اوزرينه ترجيح ايلمشلردر .

اصحـاب تميز ؛ اقوال فقهادن اقوى وياقوى اولانلرينى ضعيف اولانلردن وظاهر مذهبى روايات نادرەدن فرق وتميز ايدوب كتابلرنده اقوال مردودە وروايات ضعيفەيى نقل ايتمامشلردر .

طبقۀ سابعەدە قالان فقها نه اجتهاد وتخريجه ونەدە ترجيح وتميزه مقتدر اولميوب اصحاب ترجيح وتميزك ترجيح وتميزينه اتباع ايدرلر .

آلتنجى مبحث

طبقات مسائل

مسـائل فقهيه دخى اوچ طبقەيه تقسيم اولنمشدر . طبقۀ اولى ؛ مسائل اصولدركه روايات ظاهره ايله اصحاب مذهبدن يعنى امام اعظم وابو يوسف ومحمد رحمةالله عليهمدن تواتراً مروى اولان مسئلەلردر .

امام محمدك مبسوط ، زيادات ، جامع الصغير ، جامع الكبير ، سير صغير ، سير كبير نام التى كتابى مندرجاتى كاملاً مسائل اصولدن اولوب كتب مزبورەروايات موثوقه يعنى شهرت وتواتر ايله امام مشاراليهدن روايت اولنديغندن اشبو كتابلره « كتب ظاهر الروايات » اطلاق اولنور . كتب مزبورەدە مندوج مسائلى حاكم شهيد « كافى » عنوانيـله بر كتابدە جمع و تلفيق و امام سرخسى « مبسـوط » عنوانلى كتـاب معتبرندە شرح وتفصيل ايتمش وسائر بعض اعاظم فقها جانبندن دخى شرحلر يازلمش اولديغندن امهات كتب فقهيەنك هر برى برر كنجينۀ عرفان اولەرق

كتبخانه‌لرده موضوع موقع احترامدر يالكز سير كبير اوزرينه امام سرخسينك شرحنى عينتابى منيب افندى تركجه‌يه ترجمه ايتمش و (١٢٤١) تاريخنده مطبعهٔ عامره‌ده طبع وتمثيل ايدلمشدر .

طبقهٔ ثانيه ؛ نوادر مسائليدركه كتب ستهٔ مزبوره‌دن بشقه كتابلرده اصحاب مذهبدن روايت اولنان مسائل اولوب كتب سته‌ده مندرج مسائل كبى تواتراً مروى اولمديغندن « مسائل نوادر » دينلمش وبونلرى حاوى اولان كتابلره دخى « كتب غيرظاهرالروايه » اطلاق اولنمشدر .

امام ابويوسفدن مروى اولان كتب امالى ايله امام محمدك كيسانيات ، هارونيات ، جرجانيات ، رقيات نامنده‌كى كتابلرى بو نوعدر .

طبقهٔ ثالثه ؛ واقعات ونوازل مسائليدركه اصحاب مذهبدن روايت اولنميان وقوعاتده متأخرين مجتهدينك يعنى مجتهد فى المسئله اولانلرك اجتهاد ايتدكلرى مسائلدر .

فقهاى متأخريندن بعضيلرى تأليف ايلدكلرى كتابلرنده طبقات ثلثه مسائلنى مختلط اوله‌رق جمع وتحرير ايتمش وبعضيسى يكديكرندن تفريق ايدرك اولاً مسائل اصولى بعده نوادر مسائلنى واوچنجى درجه‌ده واقعات مسائلنى درج وتمييق ايتمشلردر .

مجلهٔ احكام عدليه‌نك حاوى اولديغى مسائل متون وشروح وفتاوادن مأخوذ بولنديغى جهتله بونده دخى بالطبع طبقات ثلثه مسائلى موجود ايسه‌ده اكثريسى روايت ظاهره‌نك نقلى ايچون موضوع اولان متون معتبره‌دن اخذ اولنمش اولديغندن مجلهٔ جليله‌نك حاوى اولديغى مسائلك اكثريسى ظاهر روايت مسائليدر .

آنجق ١٨٠٣ نجى ماده شرحنده ذكر وتعداد اولنه‌جغى اوزره

برقاچ مسئله امام زفر رحمة الله عليهك اجتهادينه وفقهای متأخرينك اختيار ايتدكلری اقوال سائره‌يه كوره قلمه آلنمشدر .

يدنجی مبحث

مجتهدين عصرندن زمانمزه قدر

[العلماء ورثة الانبياء] سرينه مظهر اولان مجتهدين عظام وفقهای بنام بيان اولنديغی وجهله اصول وقواعد فقهيی وضع وتبيين ومسائل لازمه‌يی تفريع ايله احكام شرعيه‌يی تنظيم وتنسيق ايتدكدن صكره ساحهٔ غبرای عالمده تحدث ايدن وقوعات معلومهٔ تاريخيه‌دن وعصر سعادت پيرای رسالتپناهيدن تباعد ايدلدكجه علوم دينيه وفقهيه‌يه دائر روايات احاديثك بالطبع آزالمسندن ناشی ايكنجی واوچنجی عصر رجالی مثللو مجتهدين وفقها يتشمامكه باشلامش ايسه‌ده جناب حق الی يوم القيام حكمفرمای عدل وداد بيورسون كوكبهٔ سلطنت سنيه‌نك طلوع وظهوريله برابر شهرياران جليل العنوان عثمانی اجرای عدالت وعلمايه حرمتله ابراز آثار مكرمت وعنايت بيوردقلرندن عدالت عثمانيه زيور السنهٔ شكران اولديغی كبی اصحاب كمال وفضيلت مظهر اعزاز والطاف سنيه اولدقجه اربابی تكثر وتحصيل وتعليم علوم وفنون امرنده سعی وغيرتلری تزايد ايدرك مركز خلافت عظمی دارالفنون كائنات حالنه كيرمكه باشلامش ايدی .

§

مقام عالئ فتوايی احراز ايتمش اولان ذوات كرامدن منلا خسرو ، زنبللی علی افندی ، كمال پاشا زاده احمد شمس الدين افندی ، ابو السعود افندی ، خواجه سعد الدين افندی ايله پك چوق فقهای ذوی الاحترام وعلمای اعلام حضرت فاتحك عصر همايونلريله انی ولی وتعقيب ايدن دورلرده

يتشمش اعاظمدندر هممات عاليه‌لری یالکز تعلیم وتدریس علوم وفنونه وتعلیم وتألیف آثار علمیه‌یه منحصر اولمیوب مسائل فقهیه‌یی افتا ایله برابر اکثریسنك اصول ادارهٔ دولته دائر قوانین ونظاماتك تنظیمنده دخی اقدامات متشرعانه‌لری واقع اولمشدر ازجمله الیوم دستورالعمل اولان [اراضی قانونی] ابوالسعود افندی طرفندن قلمه آلنمش اولان قانون اراضیدن مأخوذدر .

§

اگرچه بیك تاریخندنصکره عالم وفقیه یتشدیرمکده سماحت زمانیه سوابقنه نسبةً تناقص ایتمش ایسه‌ده نیت حسنه وهمت عالیه اصحابی ینه اکسك اولمیوب شرح سیر کبیر ترجمه‌سی ، موقوفات ، ابن عابدین مثللو آثار معتبره‌نك ترجمه وتألیفی ایله کتب فقهیه‌نك تزییدینه چالیشلمشدر فتوا خانهٔ عالیدن استفتا اولنان مواد حقنده مقام مشیختی احراز ایدن بعض ذوات فقاهتسماتك عربی کتب معتبرهٔ فقهیه‌دن ترجمه وافتا ایله جمع وترتیب ایتمش وصحتی فقهای متأخرین جانبندن تصدیق قلنمش اولان فتاوای علی افندی ، بهجه ، فیضیه ، نتیجه نام درت قطعه ترکجه فتوا کتابلرینه تطبیق حوادث ایدیله‌رك فتوا ویرلمسی وشاید بو کتابلرده مطلوبه موافق مسئله بولنه‌مز ایسه ذات عالئ مشیختپناهینك رأی وتنسیب وتصدیقی ایله کتب معتبرهٔ عربیه‌دن بولنه‌جق مسئله‌نك بالترجمه افتاسی وبویله مترجم مسائل برمجموعه‌یه قید ایدیله‌رك کتب مزبوره‌کبی مرعی ومعتبر طوتلمسی اصول اتخاذ وشمدی‌یه قدر بوصورتله ترجمه وافتا ایدیلان مسائل فقهیه‌دن مرکب برمجموعه دخی طبع ونشر ایدلمشدر شو اصول مستحسنه‌نك فوائدندندرکه اصول موضوعهٔ فقهیه ومسائل شرعیهٔ عملیه حسن صورتله محافظه وتلخیص ایدلدیکندن فتواخانه‌نك شرف وقدری انظار عمومیه‌ده کالیله ولایقیله تعالی ایلمشدر .

فتواخانهٔ عالی ممالك محروسهٔ عثمانیه‌ده موجود بالجمله محاکم شرعیه‌دن تنظیم ایدیلان اعلامات وحجج ووثائق سائره مندرجاتنی مسائل فقهیهٔ مفتا بها ایله تطبیق وصکوك شرعیه‌یی تدقیق ایله مطابق واصولنه موافق اولوب اولمدقلرینی بیان وظیفه‌سی ایله‌ده مکلف اولمق حسبیله بالجمله حکام الشرع سالف الذکر فتوی کتابلری ایله مجلهٔ احکام عدلیه مندرجاتنه تطبیقاً فصل وحسم دعوایه مجبور طوتلمشدر .

ایکنجی فصل

مجله‌نك سبب وصورت وفوائد تنظیمی

برنجی مبحث

مجله‌نك سبب وصورت تنظیمی

اون ایکنجی عصر هجری اواخرنده تأسیس وتشکیل قلنان محاکم نظامیه‌جه دستور العمل اولمق اوزره کتب معتبرهٔ فقهیه‌دن جمع وترتیب ایدلمش وموجبنجه عمل اولنمسی حقنده ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی صادر اولمش اولان مجلهٔ احکام عدلیه‌دن کتاب البیوعك اکمالنده مجله جمعیتندن مقام سامیٔ صدارته خطاباً تنظیم قلنمش اولان مضبطه مجلهٔ جلیله‌نك سبب وصورت ترتیبی حقنده تفصیلات لازمه ومفیده‌یی حاوی اولدیغندن صورتی عیناً درج ایدیلور .

[محاط علم عالیٔ وکالتپناهیلری بیورلدیغی اوزره علم فقهك امر دنیایه تعلق ایدن جهتی مناکحات ومعاملات وعقوبات قسملرینه منقسم اولدیغی کبی ملل متمدنه‌نك قوانین اساسیه‌سی دخی بو اوچ قسمه تقسیم ومعاملات قسمی [قانون مدنی] دیو توسیم اولنور . فقط بو عصرلرده معاملات تجاریه پك زیاده توسع ایلمش اولدیغندن پولیچه وافلاس کبی پك چوق

خصوصلرده قانون اصلیدن استثنا اولنمش وبومسائل استثنائیه‌یی حاوی بشقه‌جه برده [تجارت قانوننامه‌سی] تنظیم قلنمشدرکه خصوصات تجاریه‌ده معمول‌به اولوب جهات سائره‌ده ینه قانون مدنی‌یه مراجعت قلنیور . مثلا برمحکمهٔ تجارتده تجارت قانونی حکمنجه رؤیت اولنان بردعوانك رهن وکفالت ووکالت کبی بعض خصوصات متفرعه‌سنده قانون اصلی‌یه مراجعت اولنیور جرائمدن نشأت ایدن حقوق عادیه دعوالرنده دخی بومنوال اوزره معامله ایدیلیور قانون مدنی‌یه مقابل دولت علیه‌ده قدیماً وحادثاً پك چوق قوانین ونظامات یاپلمشدروا گرچه بونلر کافهٔ معاملاتك فصل وتسویه‌سنه کافی دکل ایسه‌ده علم فقهك معاملات قسمی بوخصوصده اولان احتیاجاته کافی ووافیدر ودعاوینك شرع وقانونه حواله‌سنجه بعض مشکلات کورلمکده ایسه‌ده تمیز حقوق مجلسلری حکامك تحت ریاستلرنده بولنه‌رق امورشرعیه‌یی شرعاً رؤیت ایتمدکلری کبی مجالس تمیزده نظاماً رؤیت اولنان ماده‌لر دخی انلرك معرفتیله فصل وبومثللو مشکللر حل اولنمقده‌در . شو قدرکه قوانین ونظامات ملکیه‌نك اصل ومرجعی علم فقه اوله‌رق نظاماً رؤیت اولنان موادك دخی نیجه خصوصات متفرعه‌سی مسائل فقهیه‌یه تطبیق ایله فصل وحسم اولنه‌کلوب مجالس تمیز اعضاسی ایسه مسائل فقهیه‌یه مطلع اولمدقلرندن کویا حاکم افندیلر قوانین ونظامات موضوعه‌نك خارجنده اوله‌رق مرافعاتی استدکلری قالبه دوکیورلر نظریله باقوب برطاقم سوء ظنلره ذهاب ایله کفتکویه باعث اولیورلر .

دولت علیه‌نك تجارت محکمه‌لرنده دخی [تجارت قانوننامهٔ همایونی] دستورالعمل اولوب دعوانك تجارته تعلق ایتمیان خصوصات متفرعه‌سنده عظیم مشکلات چکلمکده‌در . شویله‌که اوروپا قانونلرینه مراجعت

اولنسه چونکه بونلر باارادهٔ سنیه موضوع قوانین اولدیغندن محاکم دولت علیه‌ده مدار حکم اولهماز شرعه حواله اولندقده دخی محاکم شرعیه اومثللو خصوصات متفرعه‌ده مرافعه‌یی اساسندن طوتمغه مجبور اولور. حالبوکه ایکی محکمه‌نك اصول محاکمه‌سی اساساً مختلف اولدیغندن بالطبع ایشده چتاللق پیدا اولدیغی جهتله بومثللو خصوصاتده محاکم تجارتدن محاکم شرعیه‌یه مراجعت ایدیله‌میور محاکم تجارت اعضاسی کتب فقهیه‌یه مراجعت ایتسون دینلورسه بودخی قابل دکلدر زیرا فن فقهه انتساب خصوصنده دخی مجالس تمییز اعضاسیله هم‌حالدر علم فقه ایسه بربحر بی‌پایان اولوب بوندن درر مسائل لازمه‌یی استنباط ایله حل مسئله ایده‌بیلمك خیلیدن خیلی مهارت وملکه‌یه موقوفدر علی الخصوص مذهب حنفی اوزره طبقات متفاوته‌ده پك چوق مجتهدلر کلوب اختلافات کثیره وقوعبولمش وفقه حنفی فقه شافعی کبی تنقیح ایدیله‌میوب پك متشعب ومتشتت اولمشدر . ایشته بونجه اقوال متخالفه ایچنده قول صحیحی تمییز ایله حوادثك اکا تطبیقنده عظیم عسرت واردر. قالدی‌که تبدل اعصار ایله عرف وعادته مبتنی اولان مسائل فقهیه دخی تبدل ایدر . مثلا قدمای فقها عندنده اشترا اولنه‌جق خانه‌نك بر اوطه‌سنی کورمك کافیدر . ومتأخرین عندنده هر اوطه‌سنی کورمك لازمدر . بوایسه عن دلیل براختلاف اولمیوب بلکه انشاآت حقنده عرف وعادتك اختلافندن نشأت ایتمشدرکه مقدما خانه‌لرك هراوطه‌سی برطرز اوزره یاپیله کلدیکندن براوطه‌سنی کورمك سائرینی کورمکدن مغنی ایمش مؤخراً خانه‌لرك اوطه‌لری مختلف یاپلمق عادت اولدیغندن هراوطه‌سنی کورمك لازم کلمشدر . حقیقت حالده لازم اولان کیفیت ایسه مقصد شرایه کوره برعلم کافی حاصل ایتمکدن عبارت اولمسیله اصل قاعدهٔ

شرعيه تغير ايتميوب فقط بونك حوادثه امر تطبيقى تبدل احوال زمان ايله تبدل ايده‌يور. بومثللو اختلاف زمانى ايله اختلاف برهانى بيننى فرق وتمييز ايتمك دخى خيلى وقته محتاجدر مسائل فقهيه‌يى احاطه ايله غورينه اطلاع ايسه پك كوچدر وبر ارالق مسائل فقه حنفى‌يى جمع واحاطه ايتمك اوزره عصرك فقها وفضلاسى جمع ايديله‌رك تاتارخانيه وفتاواى جهانكيريه كبى كتابلر تأليفنه همت اولنمش ايسه‌ده ينه بالجمله فروع فقهيه واختلافات مذهبيه حصر واحاطه ايديله‌مامشدر. وفى الواقع كتب فتاوى حوادثك قواعد فقهيه‌يه تطبيقنه دائر ويرلمش اولان فتوالرى حاوى مؤلفات ديمك اولوب حال بوكه بونجه عصرلردنبرو سادات حنفيه طرفندن ويرلمش اولان فتاوانك جمع واحاطه‌سى نه‌قدر دشوار اولديغى محتاج بيان دكلدر بناءً عليه «ابن نجيم» برطاقم قواعد ومسائل كليه‌يى جمع ايدرك بونلرك تحتنده فروع فقهى على وجه الاحاطه درج ايلمك يولنده بركوزل چغر آچش ايسه‌ده اندن صكره‌كى عصرلرك عالم وفقيه يتشديرمك يولنده اولكى سماحتى كوريله‌مديكندن انك اثرينه اقتفا ايله آچش اولديغى چغرى شاهراه ايده‌بيله‌جك ذاتلر ظهوريله بويولده بذل جهد ايلملرينه مساعد اولمامشدر. وشمدى ايسه هرطرفده علوم شرعيه‌ده مهارتلو ذواته ندرت كلديكندن محاكم نظاميه‌ده لدى الايجاب كتب فقهيه‌يه مراجعتله حل شبهه ايده‌بيله‌جك اعضا بولندرمق شويله طورسون ممالك محروسه‌ده كائن بوقدر محاكم شرعيه‌يه كافى قضاة بولمق مشكل اولمشدر. بناءً على ذلك اختلافاتدن عارى ويالكز اقوال مختاره‌يى حاوى اولمق اوزره معاملات فقهيه دائر سهل المأخذ بر كتاب ياپلسه هركس قولايلقله مطالعه ايدرك معاملاتنه اكا تطبيق وبويله مضبوط بر كتاب اولديغى حالده نائب افنديلره عظيم فائده‌سى اوله‌جغى كبى مجالس

نظـامیه اعضـاسنه امر اداره‌ده بولنان مأمورین دخی بالمطـالعه مسائل شرعیه‌یه انتسـاب ایله لدی الایجـاب ایشـلرینی وسعلری مرتبه‌سی شرع شریفه توفیق ایدرلر. وهم محاکم شرعیه‌ده معتبر ومرعی وهمده مجالس نظامیه‌ده حقوق دعوالری ایچون قانون وضمندن مستغنی اولور مطالعه‌سنه مبنی اویله بر اثر جلیلك وجوده کلمسی خیلی وقتدنبرو آرزو اولنور بر کیفیت اولوب حتی بونك ایچون مجلس تنظیمات دائره‌سنده برجمعیت علمیه تشکیل ایدلمش وخیلیجه مسـائل یازلمش ایکن حیز فعله کلمه‌میوب بودخی [الامور مرهونة باوقاتها] حکمنجه تأسیسی اهم اولان برچوق موادخیریه کبی مغبوط اعصار اولان عصر محاسن حصر همایونه قالمشدر.

موفقیت جلیله‌ٔ حضرت پادشـاهی ثمرهٔ فیض بهره‌سی اوله‌رق مشاهداعین افتخار اولان بونجه آثار حسنه صره‌سنده بودخی حصوله کلمك اوزره علم فقهدن عصرك احتیـاجاتنـه کوره روزمره ظهوره کلان معاملاتك تطبیقنه کافی اوله‌بیـله‌جك اویله براثر خیرك وجوده کتورلمسی امر اهمی عاجزلرینه حواله بیورلمش اولدیغندن برموجب ارادهٔ علیه دیوان احکام عدلیه دائره‌سـنده بالاجتماع فقهك معاملات قسمندن کثیرالوقوع ومعـاملات عصره کوره بدیهی‌اللزوم اولان مواد حقنده سادات حنفیه‌نك اقوال معتبره‌سی جمع ایدیله‌رك متعدد کتابلره تقسیم و [احکام عدلیه] اسمیله توسـیم اولنمق اوزره برمجله ترتیبنه بالابتدار مقدمه‌سیله کتاب اولی ختام بوله‌رق برنسخه‌سی ذات حقایق آیات حضرت فتوا پناهی‌یه ویرلدیکی کبی علم فقهده مهارت ومعلومات کافیه‌سی اولان دیکر بعض ذوات فخـامه دخی بزر نسخه‌سی بالاعطـا اولنان اخطارات اوزرینه تعدیلات لازمه اجرا اولندقدنصکره تبییض ایله حضور حقایق ظهور وکالتپناهیلرینه عرض اولندی بونك اسان

عربی‌یه نقل و ترجمه‌سی دردست اولدیغی کبی دیکر کتابلر دخی جمع وتألیف اولنمق اوزره‌در بالمطالعه محاط علم عالی بیوریلورکه مقدمه‌نك ایکنجی مقاله‌سی « ابن نجیم » ایله انك مسلکنه سالك اولان فقهانك جمع ایلدکلری قواعد فقهیه اولوب حکام شرع برنقل صریح بولمدقجه یالکز بونلرله حکم ایده‌مز لکن مسائل فقهیه‌نك انضباطنه کلی فائده‌لری اوله‌رق ارباب مطالعه مسائلی ادله‌سیله ضبط ایتمش اولورلر ومأمورین سائره‌یه هرخصوصده مرجع اوله‌بیلور وبونلرله برآدم معاملاتنی مهما امکن شرعه توفیق وتقریب ایده‌بیلور. بناءً علیه کتاب یاخود باب عنوانیله یازلیوب مقدمه‌یه درج اولنمشدر. کتب فقهیه‌ده اکثریا مسائل ایله مبادی مخلوط اوله‌رق ذکر اولنمش ایسه‌ده بومجله‌ده هرکتابه متعلق اولان اصطلاحات اول کتابك مقدمه‌سی اولمق اوزره ذکر اولنه‌رق مسائل ساذجه ترتیب اوزره یازیلوب فقط بومسائل اساسیه‌یی ایضاح ضمننده مثال اوله‌رق کتب فتاوادن برخیلی مسائل درج وعلاوه اولنمشدر .

فی زماننا جریان ایدن اخذواعطا اکثریا بعض شرائطه مربوط اولوب مذهب حنفیده ایسه صلب عقدده درمیان اولنان انواع شرائطك اکثری بیعی مفسد اولدیغی جهتله کتاب البیوعك الك مهم مبحثی [بیع بالشرط] فصلی اوله‌رق جمعیت عاجزانه‌مزجه پك چوق بحث ومناظره‌یی موجب اولد یغندن مباحثات جاریه‌نك خلاصه‌سی بروجه آتی ایراد اولنمق مناسب کورلمشدر .

بیع بالشرط حقنده اکثر مجتهدینك اقوالی یکدیکره مخالفدر مذهب مالکیده مدت جزئیه ایچون ومذهب حنبلیده علی الاطلاق بایع کندوسی ایچون مبیعده منفعت مخصوصه شرط ایده‌بیلور لکن بایعده بوصلاحیت اولوبده مشتری طرفنده اولماسی رأی وقیاسه مخالف کورینور امام اعظم رحمة الله

عليه حضرتلريله هم مصر اولوبده مؤخراً اتباعی منقرض اولان مجتهد لردن ابن ابی لیلی ایله ابن شبرمه رحمةالله علیهما حضرتینی دخی بو خصوصده یکدیکره ضد تام اولەرق برر رأیده بولنمشلردر . شویله‌که ابن ابی لیلی عندنده علی‌العموم بیع وشرط فاسد وابن شبرمه عندنده علی‌الاطلاق هم بیع جائز وهمده شرط جائزدر .

مذهب ابن ابی لیلی [المسلمونَ عند شروطِهِم] حدیث شریفنه مباین کورینور. ابن شبرمه مذهبی بوحدیث شریفه تماميله موافق ایسه‌ده بایع ومشتری اجراسی جائز وقابل اولمیان شرطلر درمیان ایده‌بیلوب شرطه رعایت ایسه بقدر الامکان اولمق فقها عندنده مسلماتدن اولمسیله شرطه رعایت مسئله‌سی تخصیص واستثنا قبول ایدر برقاعده‌در . بناءً علی ذلك مذهب حنفیده بر طریق متوسط اتخاذ اولنەرق بیعك شرائطی [جائزومفسد ولغو] دیو اوچ قسمه تقسیم اولنمشدر. شویله‌که عقدبیعك مقتضاسندن اولمیوب یاخود مقتضای عقدبیعی تأیید ایتمیوبده احدطرفینه نافع اولان شرط، مفسد واکا معلق اولان بیع، فاسداولور. و بر طرفه نفعی اولمیان شرطله بیع، صحیح وشرط، لغودر زیرا بیع وشرادن‌مقصد تملیك وتملك خصوصی یعنی بلا مانع ومزاحم مشترینك مبیعه وبایعك ثمنه مالك اولمسی کیفیتیدر حال‌بوکه بر طرفه نافع اولان شرطك اجراسنی اول‌طرف طالب وطرف‌آخر اندن هارب اولەرق منازعه‌یه مؤدی اوله‌بیلور بو صورتده ایسه عقدبیع تمام اولمامش دیمك اولور. فقط عرف وعادت منازعه‌یی قاطع اولدیغندن علی‌الاطلاق شرط متعارف ایله بیع تجویز اولنمشدر .

معاملات تجاریه بروجه مشروح ذاتاً مستثنی بر حالده اولوب اصنافك اکثریسنده دخی برر معاملهٔ متعارفه تقرر ایتدیکنه وعرف

طاری دخی معتبر اولدیغنه نظراً فسادی موضوع بحث اوله‌جق یالکز بر طاقم متفرق ومتشتت آلیش ویریش ایدنلرك خارج از عرف وعادت ایتدکلری شرطلر قالوب بونلرك دخی چندان ذکری وبحث کوتوررری اولمدیغندن معاملات عصرك تیسیری ایچون مذهب حنفینك خارجنده اوله‌رق ابن شبرمه مذهبنك اختیاری مناسب کورلمیوب سائر فصللرده اولدیغی کبی باب اولك دردنجی فصلنده دخی مذهب حنفی اوزره بیعی مفسد اولمیان شرطلرك بیانیله اکتفا اولنمشدر .

الحاصل بو مجله‌ده مذهب حنفینك خارجنه چیقلمیوب مواد مندرجه‌سنك اکثری الحالة هذه فتواخانه‌ده معتبر ومعمول به اولدیغی جهتله بونلر حقنده بحثه لزوم کورلمز فقط ینه فقهای حنفیه‌دن بعض فحول ائمه‌نك اقوال معتبره‌سی ناسه ارفق ومصلحت عصره اوفق اولمق حسبیله اختیار اولنمش ایدوکندن بونلرك مأخذ مقبوله واسباب موجبه‌سی بروجه آتی بیان اولنور .

یوز طقسان یدنجی وایکی یوز بشنجی ماده‌لر موجبنجه معدومك بیعی صحیح دکلدر حال بوکه کل وانکنار کبی شکوفه وسبزه ومیوه محصولاتی متلاحق الورود اوله‌رق بعض افرادی ظهور ایتمدن دیکر بعض افرادی حصوله کلوب کچر اولدیغی جهتله اکثریا بو مثللولرك ظهور ایتمش وایده‌جك اولان محصولاتی طوپدن اوله‌رق صاتلمق عرف وعادت اولمشدر . و بو مثللو محصولاتده موجوده تبعاً معدومك دخی برابر اوله‌رق طوپدن صاتلمسنی امام محمد بن حسن الشیبانی رحمة الله علیه حضرتلری استحساناً تجویز بیورمش وامام فضلی وشمس الائمة الحلوانی وابوبکر بن فضل رحمة الله علیهم انك قولیله افتا ایتمش اولدقلرندن وناسی بو مثللو عرف وعادتلرندن کچورمك قابل اولمیوب حال بوکه

معاملات ناس فساده نسبتدن ایسه مهما امکن صحته حمل ایتمك اولی اولدیغندن بومجلهده دخی قول محمد بالترجیح ایکی یوز یدنجی ماده اکا موافق اولهرق یازلمشدر .

صبره مسئلهسنده مثلا کیلهسی شوقدر غروشه اولمق اوزره بر بیغین بغدای صاتلدقده امام اعظم رحمةالله علیه حضرتلرینك عندنده یالکز بر کیلهسی حقنده بیع صحیح اولور وامامین رحمة الله علیهما عندلرنده اول بیغین تماماً صاتلمش اولهرق قاچ کیله چیقارسه اکا کوره ثمنی ویرملك لازم کلوب معاملات ناسی تیسیر ایتمك حسبیله صاحب هدایه کبی نیجه فقها دخی بوخصوصده آنلرك قولنی اختیار ایلمش اولدقلرندن ایکی یوز یکرمنجی ماده اول منوال اوزره تحریر قلنمشدر .

امام اعظم حضرتلرینك عندنده خیار شرطك مدتی اوچ کوندن زیاده اولهمیوب امامین عندنده ایسه هرقاچ کون مقاوله اولنورسه جائز اولدیغنه وبوخصوصده دخی آنلرك قولی حال ومصلحته اوفق کورلدیکنه مبنی اختیار اولنهرق اوچ یوزنجی مادهده مدت مطلق اولهرق درج اولنمشدر .

خیار نقدده دخی بو اختلاف جاری اولوب بونده مدتك اطلاقی خصوصنده امام محمد علیه رحمةالصمد حضرتلری منفرد ایسهده مصلحت ناسه اوفق اولمق حسبیله آنك قولی اختیار اولنهرق اوچ یوز اون اوچنجی مادهده دخی [فلان وقته قدر] دیو مدت اطلاقی اوزره براغلمشدر .

امام اعظم حضرتلرینك عندنده استصناعاً منعقد اولان بیعدن مستصنع رجوع ایدهبیلور ایسهده امام ابو یوسف رحمة الله علیه حضرتلرینك عندنده مصنوع تعریفه موافق اولدیغی حالده رجوع

ایده‌مز شمدی ایسه عالمده بك چوق كاركاهلر یاپیله‌رق بونجه طوپلر وتفنكلر و واپورلر مقاوله وسپارش ایله یاپدیریله كلوب استصناع كیفیتی مصالح جسیمهٔ جاریه‌دن اولمسیله مستصنعك عقد استصناعی فسخده مخیر اولمسی نیجه مصالح جسیمه‌یی اخلال ایده‌جكندن واستصناع خصوصی خلاف قیاس اوله‌رق عرف ناسه مبنی استحساناً مشروع اولان سَلَمه مقیس وعرفه مستند بر كیفیت اولدیغندن مصلحت عصره نظراً امام ابو یوسف قولنك اختیارینه لزوم كوریله‌رك اوچ یوز طقسان ایكنجی ماده اكا موافق اوله‌رق یازلمشدر.

مسائل مجتهد فیهاده امام المسلمین حضرتلری هر قنغی قول ایله عمل اولنمق اوزره امر ایدرسه موجبنجه عمل اولنمق واجب اولدیغندن معروضات مبسوطه نزد حقایق وفد وكالتپناهیلرنده دخی قرین تصویب بیورلدیغی حالده مجلهٔ ملفوفه‌نك بالاسی خط همایون حضرت خلافتپناهی ایله توشیح بیورلمق بابنده

فی ١٨ ذی الحجه سنه ١٢٨٥ وفی ١٠ مارت سنه ١٢٨٥

عن اعضاء شورای دولت	مفتش اوقاف همایون	ناظر دیوان احكام عدلیه
سیف الدین	سید خلیل	احمد جودت
عن اعضاء شورای دولت	عن اعضاء دیوان احكام عدلیه	عن اعضاء دیوان احكام عدلیه
محمد امین	سید احمد حلمی	سید احمد خلوصی

عن اعضاء جمعیت ابن عابدین زاده
علاء الدین

مجلهٔ احکام عدلیه بر مقدمه ایله اون آلتی کتابی شـامل اولوب کتاب اول بیوع ، ثانی اجارات ، ثالث کفالت، رابع حواله، خامس رهن ، سـادس امانات ، سابع هبه ، ثامن غصب ، تاسع حجر واکراه وشـفعه ، عاشر انواع شرکت ، حادی عشر وکالت ، ثانی عشر صلح وابرا ، ثالث عشر اقرار ، رابع عشر دعوی ، خامس عشر بینـات وتحلیف، سادس عشر قضا حقنده‌در.

١٢٨٥ سنهٔ هجریه‌سـنده ترتیب وتنظیمنه ابتـدار ایله ١٢٩٣ تاریخنده یعنی طقوز سنه‌ده پذیرای حسن ختام اولمشـدر . بعنایة الله تعالی [روح المجله] دخی برسنه‌ده تحریر و ٢٣ ربیع الاول سنه ١٣٢٥ تاریخنده تکمیل ایدلدی .

ایکنجی مبحث

مجله جمعیتی

مجله جمعیتی ترکیب ایدن ذوات فقاهتسمات مأمورین شرعیه‌دن بولنملری حسـبیله مدت مزبوره ظرفنده بعضیلری مأموراً طشره‌یه عزیمت ایتملرندن وکیمیسی معذرت واقعه‌لرندن ناشی انفکاك ایلدکلرندن یرلرینه دیگر ذوات تعیین قلنمش واکال مأموریتـله عودت ایدنلردن بعضیسی ینه دوام ایتمشدر. هرکتابك نهایتنده هیئت جمیتك امضالری محرر اولمغله کیملرك اعضا اولوب قنغی کتابك ترتیب وتنظیمی مذاکره‌سنده بولندیغی آکلاشیلور .

رئیس جمعیت جودت پاشـا مرحوم ذاتاً طریق علمیه‌دن نشـأت ایدوب ادبیاته وتاریخه متعلق آثار ادیبـانه ومدققانه‌لریله اثبات کمال ایتمش فضلای وزرای عظامدن اولوب ریاست مشارالیهایه انتخابی مجلهٔ احکام عدلیه‌نك صورت مرغوبه ومستحسـنه‌ده تألیف وتنظیمنه بادی

اولمش وطرز تحريرنده « صك قانونى » اختراعيله بر اسلوب لطيف اختيار وانشا بيورمشدر . اكرچه مشار اليهك واليلك ايله طشره‌يه عزيمتنده تحرير ايدلمش اولان رهن وامانات حقنده‌كى كتاب خامس وسادسده امضالرى يوغيسه‌ده رسمى وغير رسمى مخابرات ايله معلومات ومطالعات عليه‌لرى منضم حتى بوصره‌ده قلمه آلنمش اولان [كتاب الوديعه] نشرينى متعاقباً موقع رسميتدن رفع ايديله‌رك بوكا بدل [كتاب الامانات] جمع وترتيب ونشر اولنمشدر .

اعضاى كرامندن سيد خليل افندى مقام عالىٔ مشيختى وفتوى امانتنى احراز ايله تميز ايتمش فقهاى عصردن اولديغى كبى صدور عظامدن و مدققين فقهادن سيف الدين افندى اصول فقهده متبحر واحمد حلمى افندى فقيه اولمغله مشتهر اولدقلرندن مجله‌نك بدايتندن نهايتنه‌قدر جميت اعضا لغنده بولنه‌رق صرف ياراى همت ايلمش واعضاى سائره‌نك دخى درجه درجه رأياً وقلماً معاونتى واقع اولمشدر .

§

تصادفات حسنه‌دندركه [مكتب حقوقك] بدايت تأسيسنده يعنى ١٢٩٧ تاريخنده تدريسى تقرر ايدن مجله وكتب سائرهٔ فقهيه معلملكلرينه مكتب مزبورده « بلاغت عثمانيه » معلملكنى درعهده بيورمش اولان مشار اليه جودت پاشانك دلالتيله مجله جمعيتى اعضاسندن بعض ذوات كرام مأمور اولدقلرندن مسائل مجله مؤلف ومرتبلرى اولان فقها جانبندن تدريسات منتظمه ايله برمكتب عاليدن نشر فيوضات ايتمشدر .

اوچنجى مبحث

مجله‌نك فوائدى

[مجلهٔ احكام عدليه] سياسى وعلمى فوائد كثيره‌يى موجب اولمشدر .

ازجمله محاكم ومجالس دولتده دستورالعمل اولديغندن بشقه‌جه بر «قانون مدنی» تنظيمنه حاجت براقمامشدر .

باجمله اهالينك آزچوق مسائل فقهيه‌يه كسب وقوف واطلاع ايدرك احكام جليلهٔ شرعيه‌يه مهما امكن تطبيق وتقريب معاملاتنه سبب اولمشدر .

محاكم نظاميه ومجالس رسميه وخدمات سائره‌ده معلوماتلی مأمورلرك تكثريله انتظام امور ومعاملاته بادی اولمشدر .

مجله‌نك شرح وايضاحنه ومسائل متفرعه‌سنه دائر خيلیجه كتب ورسائل فقهيه‌نك تحرير ونشری ايله انتشار علمی موجب اولمشدركه [روح المجله] دخی انلر ميانده بولنمقله مباهيدر .

ذيل

بررجعيت علميه معرفتيله ترتيب اولنان فقه كتابلری ايكيدر بريسی [مجلهٔ احكام عدليه] در . ديگری [فتاوای هنديه] ديو مشهور اولان [فتاوای عالمكيريه] در .

امرای هندن ابی المظفر محی الدين محمد اورنك زيب بهادر عالمگير رحمة‌الله عليه جانبندن العلامة الهمام مولانا الشيخ نظامك رياستنده عقد اولان هند علماسندن مركب برجعيت علميه طرفندن غربجه تأليف وترتيب ومذهب حنفی اوزره اولان مسائل متشتتهٔ فقهيه‌دن عبادات ومناكحات ومعاملات وعقوبات وفرائضه دائر واقوال صحيحه‌يه مستند اولانلرك پك چوغی جمع وتلفيق ايدلمشدر اوچ بيك صحيفه‌يی متجاوز والتی جلددن عبارت اولان بوكليات ايكنجی دفعه اوله‌رق ١٣١١ سنهٔ هجريه‌سنده مصرده طبع وتمثيل اولنمشدر .

ایکنجی باب

علم اصول فقهه دائردر

مقدمهٔ مجله‌ده مندرج قواعد فقهیه ادلهٔ شرعیه‌نك زبده‌سی کبی اولدیغنه وروح المجله‌ده دخی مسائلك دلائلندن بحث ایدلدیکنه بناءً بوبابده علم اصول‌فقه ایله موضوعی اولان‌ادله واحکام‌حقنده فکراجمالی حاصل اولمق ایچون مختصراً تعریف وبیانی مناسب کورلدی .

برنجی فصل

اصول فقهك تعریف وموضوع وغایتی

اصول فقه ؛ احکام شرعیه‌یی ادلهٔ تفصیلیه‌سندن استنباطه توسل اولنور برعلمدرکه برطاقم قواعد کلیه‌واسطه‌سیله ادله‌دن‌احکام‌شرعیه‌نك کیفیت استخراجنی واحکامك نه‌دیمك اولدیغنی بیلدیرر چونکه مسائل فقهیه ادلهٔ معینه‌یه مستند اولدیغندن استنباط مسائل ایچون ادله واحکامك احوالنی بیلمك لازم اولمغله بواحوالك معرفتنه متکفل‌اولان علمه [اصول فقه] تسمیه اولنمشدر .

فقه ؛ مسائل شرعیهٔ عملیه‌یی بیلمك معناسنه اولوب مجله‌نك برنجی ماده‌سنك شرحنده ایضاح اولنه‌جقدر .

اصول ؛ اصلك جمعی اولوب دلیل معناسنه‌در. دلیل ؛ دخی ذاتنده ویااحوالنده وصفاتنده فکرصحیح ایله تأمل‌اولندقده برمطلوب خبری‌یه ایصال ایده بیلان شیدر مثلا [ان‌الله یأمر بالعدل ، ولاتعتدوا] ایت کریمه‌لری تأمل‌اولندقده برنجیسی عدل‌واجبدر، ایکنجیسی ظلم‌حرامدر قضیه‌لرینی اثبات ایدر ایشته بوآیتلر برر دلیل شرعیدر دلیلك جمعی اولان ادلهٔ شرعیه کتاب ، سنت ، اجماع ، قیاسدن عبارتدر بونلرهن

بشقه درجهٔ ثانیه‌ده بعض دلیللر اولوب التنجی مبحثده ذکر وتعداد ایدیلور. احکامك ؛ نه‌دیمك اولدیغی فصل مخصوصنده تعریف اولنور.

ادله واحکامك احوالندن مقصد دخی ؛ ادله‌نك احکامه مطلقا ویاعندالتعارض دلالتی، یاخود ادله‌دن استنباط احکام اولنه‌بیلمسی اعتباریله لاحق اولان اعراض ذاتیه‌در .

اصول فقهك موضوعی؛ ادله واحکام شرعیه‌در یعنی ادله‌دن احکام استنباط اولندیغی جهتله ادله ، احکام فقهیه ادلهٔ شرعیه ایله ثابت اولدیغی حیثیتیله احکامدر.

اصول فقهك غایتی ؛ احکام شرعیه‌یی بیلمك یعنی ادراك قواعد ایله استنباط احکامه اقتدار حاصل ایلمکدر .

بناءً علیه اصول فقه ایله کثرت اشتغالدن حاصل اولان ملکه‌سایه‌سنده هرکس کندی اقتدارنجه ادراکات جزئیه‌یه مقتدر اوله‌بیلور ایسه‌ده بوصورت اخلال احکامی موجب اوله‌جغندن ادلهٔ تفصیلیه‌دن مستفاد اولان خصوصیات احکامدن باحث برعلمه احتیاج درکاراولوب اوده علم فقهدر .

ایکنجی فصل

ادله

برنجی مبحث

کتاب

کتاب ؛ اصولیونه کوره حضرت محمد صلی الله علیه وسلم افندمزه من طرف الله نازل اولوب مشار الیهدن متواتراً منقول اولان نظم جلیلدر .

زمان سعد اقتران حضرت رسالتپناهیده دائماً نزول ویا نسخ احکامه ترقب وانتظار اولندیغندن آیات جلیله‌نك جمع وتدوینه ابتدار اولنمیوب [اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ] وعد کریمنه اعتماداً سوره سوره متفرقاً اصحاب نزدنده حفظ اولنمشیدی . زید بن ثابت وعبدالله بن مسعود وابیّ بن کعب رضی الله تعالی عنهم حضراتی وسائر بعض اصحاب دخی تمامنی تحریر وحفظ ایلمشیدی .

حضرت فخر کائنات علیه افضل التحیات افندمزك عالم فانیدن انتقالندنصکره نزول وحی واحتمال نسخ امنیه‌سی منقطع اولمغله ابو بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك زمان خلافتپناهیلرنده « یمامه » یه اعزام بیوریلان اصحابدن برخیلی قرانك وقوع شهادتلرینه مبنی منقوش حافظه‌لری کندولری ایله برلکده کیتدیکندن [قرآن] عظیم الشانك ایلروده برکونه شبهه‌یه محل قالمیه‌جق وجهله جمعی حقنده حضرت عمر رضی الله تعالی عنهك اخطاری اوزرینه خلیفه حضرتلری وحی کاتبلرندن ومشاهیر قراء اصحابدن زید بن ثابت رضی الله تعالی عنهك ریاستنده برهیئت تشکیل ایلدی اصحاب نزدنده بولنان اجزاء شریفه جلب وجمع ایله برر برر تدقیق ایدلدکدنصکره زمان عالی حضرت رسالتپناهیده آیات قرآنیه نه وجهله ترتیب اولندی ایسه هرسوره‌نك محتوی اولدیغی آیات بینات ینه اولوجهله ترتیب ایدیله‌رك زید بن ثابتك قلمیله یازیلان وبالجمله سوره وآیتلری جامع اولان [نسخه‌سی] حضرت عمر رضی الله تعالی عنه حیاتده ومدینه‌ده بولنان اصحاب کرامك مواجهه‌سنده سراپا قرائت ایتدکده عمومی صحتنه شهادت ایتمکله بو نسخهٔ مصدقه‌یی حضرت ابابکر وانك وفاتنده امیرالمؤمنین عمر وبونك دخی وفاتنده کریمه‌سی زوجات مطهرات نبویه‌دن ام المؤمنین حضرت حفصه رضی الله تعالی عنهم حفظ ایلدی .

بروجه محرر سور وآيات قرآنيه تماماً ضبط وتحرير ايدلمش ايسه‌ده قنغی سورهٔ شريفه قنغيسندن اول تحرير وقرائت ايدلمك لازم كله‌جكی قرارلشديرلمديغی جهتله هر سوره مستقل كبی بولنديغندن حضرت عثمان رضی الله تعالى عنه زمان خلافتنده نسخهٔ مصدقهٔ مزبوره‌يی اخذ ايله تشكيل ايلديكی بر « جمعيت حفاظ » معرفتيله معلوم اولديغی وجهله ترتيب و [مصحف عثمان] تسميه ايدلدی. وجمعيت مزبوره‌ده بولنان ذوات معرفتيله يدی نسخه مصحف شريف تحرير اولندی وتكرار محضر صحابه‌ده قرائت ايله بونلرده مكتوب اولانك [قرآن] ايدوكنه اجماع واتفاق حاصل اولدقدنصكره بری مكهٔ مكرمه‌يه ، ديكری شامه ، اوچنجيسی بصره‌يه دردنجيسی كوفه‌يه ، بشنجيسی بحرينه ، التنجيسی يمنه ارسال ويدنجيسی نزد جناب خليفه‌ده حفظ ايدلدی .

الى يومنا هذا زيور ايادیٔ تعظيم واحترام اولان صد هزاران هزار نسخه مصحف شريفك جمله‌سی اساساً مصحف عثماندن استنساخ ايدلمش اولمغله بينلرنده هيچ برفرق يوقدر وبووجهله قرآن عظيم الشان زمان سعادت اقتران حضرت رسالتپناهيدن شمدی‌يه قدر نازل اولديغی وجهله زياده ونقصان اولمقسزين متواتراً نقل ايديله كلمش وصنعت طباعتك ايجادی دخی الى ماشاءالله تعالى تمام محفوظيتنی مستلزم بولنمشدر .

§

اصول فقهك الڭ مهم قسمی كتاب بحثيدر زيرا كتاب اس الاساسدر بوراده ايضاح وتفصيله محل اولميوب يالكز شوقدر بيان اولنور كه كتابه متعلق مباحث ايكی نوع اولوب بريسی صرف كتابه متعلقدر اوده قرآن عظيم الشانك متواتراً ثبوتنه وتواتر ايله ثابت اولميانه قرآن دينلميه‌جكنه متدائر مسائلدر .

ایکنجیسی کتاب ایله سنت بیننده مشترك مباحث اولوب انلرده لفظك وضعی ، معنایه دلالتی ، معناده استعمالی ، لفظ ایله معنایه وقوف اعتباریله حاصل اولان احوال واقسامنه دائردر .

بر طاقم شیلر دها اولوب انلرده مسائل مستنبطه‌نك مأخذ، معنی، ترتیب ، احکامنی بیلمکدر یعنی الفاظك لغةً معنالری ندر وقنغی موضعده استعمال اولنورلروشرعده کندولرندن نه مراد اولنمشدر وتعارض ایتدکلری حالده قنغیسی ایله عمل اولادر وکندولریله ثابت اولان احکام قطعی ویا ظنیمیدر واجب واباحه وندب وتحریممیدر ؟ بونلری بیلمك لازمدر .

ایکنجی مبحث

سنت

سنت ؛ لغتده طریق وعادته اطلاق اولنور . اصطلاح شرعده رسول اکرم محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز حضرتلرندن قولاً ویا فعلاً ویاخود تقریراً صادر اولان شیلره دینور

قول ؛ ذات معالیسمات حضرت رسالتپناهی‌یه نسبت اولنان سوزدرکه بوکا بالخاصه [حدیث] دینلور و « حدیث شریفده وارد اولمشدر » کبی حدیث لفظی علی الاطلاق ذکر اولندقده [سنت قولیه] مراد اولنور .

فعل ؛ ذات نبوتسمات افندمز حضرتلرندن صادر اولان ایشدر .

تقریر ؛ جناب پیغمبر صلی الله علیه وسلمك حضورنده ویا عصرنده سویلنور ویا ایشلنور ایکن ایشیدوب ویا کوروبده بلاعذر منع بیورمدیغی بر سوز ویا فعل دیمکدرکه ذات عالیٔ رسالتپناهینك سکوتی او کیمسه‌یی اشبو قول ویا فعلی اوزرینه تقریر اولدیغندن رضاءً تصدیق نبوی‌یه

اقترانی حسبیله او قول ویا فعله [حدیث تقریری] دینلمشدر فقط بو سوز ویا فعلك حد ذاتنده ممنوع اولماسی شرطدر

§

سنتك جناب پیغمبردن صدوری بطریق الوحی اولوب وحی دخی ظاهر ، باطن دیو ایکی نوعدر . وحی ظاهر دخی اوچ قسم اولوب برنجیسی ؛ اسان مَلَك ایله رسول اللهه نازل ورسول الله دخی قرائن قطعیه ایله طرف حقدن کندویه مبلغ اولان مَلَك اولدیغنی بیلدیکی حالده ملکدن سمعلریدرکه [قرآن] بو نوعدندر .

ایکنجیسی ، خاطر المَلَك دینلان وحیدرکه رسول اللهك قلب شریفلرینه بلا حرف وصوت ملك اشارتیله واضح اولان شیدر . « رُوح القدس قلبمه نفخ وایما ایلدیکه هیچ برنفس رزقنی استکمال ایتمینجه ترك دغدغهٔ دنیای فانی ایتمیه جکدر اللهدن قورقك رزقکزی کوزللکله آرایك » مآلنده اولان [انَّ روحَ القدسِ نَفَثَ فی رُوعی انَّ نفساً لن تموتَ حتّی تستکملَ رِزقَها فاتّقوا الله واَجمِلوا فی الطَّلَبِ] حدیث شریفی بو قسمه اشارتدر .

قرآن ایله خاطر الملك دینلان احادیث شریفه بیننده شوفرق واردرکه قرآنده هم لفظ وهم معنی منظور فیه اولوب حدیثده یالکز معنایه نظر اولنور .

اوچنجیسی ؛ جناب حقك الهامیله — ملکك توسطی اولمقسزین — رسول اللهك قلب شریفلرینه بلاشبهه لایح اولاندرکه [حدیث قدسی] نوعندندر . اقسام ثلثهٔ مذکوره نك کافه سی جناب پیغمبردن امتی اوزرلرینه حجت اولمغله انلره اتباع واجبدر .

§

نوع ثانی که وحی باطندر . یعنی جناب رسالتپناهك حكم نصده تأملاری ایله اجتهاد ایدرك نائل اولدقلری حکمدر بوده مآل اعتباریله وحیدر چونکه اجتهادلری اوزرینه تقریر بیورملری اول اجتهادك حقیقةً وابتداءً وحی ایله ثابت اولمش کبی حق اولدیغنه دلالت ایدر .

فقط وحی ظاهر کبی بین العلما متفق علیه اولمیوب اشاعره واکثر معتزله اجتهاد رسول علیه الصلوة والسلامی [وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحٰى] نص کریمنه متمسكاً منع ایتدیلر وامام مالك وامام شافعی وامام ابویوسف وعامهٔ اهل حدیث اجتهاد نبویی مطلقا تجویز ایلدیلر امام ابو یوسفدن ماعدا ائمهٔ حنفیه عندنده مختار اولان رسول اکرم صلی الله علیه وسلم برحادثه وقوعنده وحی ظاهر نزولی ایچون منتظر اوله کلدکلری وقت مقداری منتظر اولوردی شو مدت ظرفنده وحی نازل اولمدیغی حالده اول حادثه نك فوتندن خوف ایدر ایسه اجتهادلری ایله عمل بیورر ایدی زیرا جناب پیغمبر حقنده وحی اصلدر اجتهاد اندن خلفدر خلفه رجوع اصله وصولدن عجز حالنده جائز ومتحقق اولور .

سنتك افادهٔ احكامده حجت اولدیغی جناب حقك « رسولك سزه اتیان ایتدیکنی آلك نهی ایتدیکی شیدن چکنك » مآلنده اولان [وَمَا اٰتٰيكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهٰيكُمْ فَانْتَهُوا] قول شریفیله ثابتدر .

اوچنجی مبحث

اجماع

اجماع ؛ لغتده عزم واتفاق معناسنه در . اصطلاح شرعده امت محمد علیه الصلوة والسلامدن برعصرده بولنان باجمله مجتهدینك برحکم

شرعی اوزرینه اتفاق ایتملرینه دینور. شو تعریفدن مستبان اولدیغنه کوره دین محمدیده بولنمیان ویا بولنوبده مرتبهٔ اجتهادی احراز ایتمیانلرك بر خصوصده اتفاق ایتملری متفق علیه اولان شیئك شرعاً حجت اتخاذینی مستلزم اولماز زیرا اجماعك حجت اتخاذی امت محمددن اهل سنت وجماعته مخصوص اولدیغی کبی مسائل اجتهادیه ده اتفاق عوامه شرعاً اعتبار اولمدیغندن اتفاق ایدن کیمسه لرك مرتبهٔ اجتهادی احراز ایتمش اولملری وفاسق واهل بدعت اولماملری لزومی بدیهیدر معمافیه عوام ناسك اجرت استحمام مثلو اجتهاده محتاج اولمیان خصوصاتده اتفاق ایتملری معتبردر زیرا ناسك استعمالی بر حجتدرکه انکله عمل واجب اولور .

حکم شرعی ؛ حکم غیر دینی اوزرینه اولان اتفاقدن احتراز ایچون اولوب اتفاقدن مقصد دخی مجتهدینك اعتقاد ویا فعل ویاخود قولده اشتراکلریدر .

§

اجماعك رکنی ؛ مجتهدینك اتفاقی اولوب بو اتفاق ایکی صورتله حاصل اولورکه برینه [عزیمت ویا اجماع قولی ویا عملی] ودیکرینه [رخصت ویا اجماع سکوتی] دینور .

اجماع قولی ویاعملی ؛ مجتهدینك بر خصوصده قولاً ویافعلاً اتفاق ایتملریدر .

اجماع سکوتی ؛ مجتهدیندن بعضیلرینك سویلدیکی سوز ویا ایشلدیکی ایش دیکر مجتهدلرك معلومی اولدقده مدت تأمل اولان ختام مجلسه قدر ونهایت اوچ کون کچدکدن صکره اوسوز ویافعلی رد ایتمیوب سکوت ایتملریله حاصل اولان اتفاقدر .

§

اجماعك شرطی ؛ بر عصرده بولنان مجتهدین قاچ کشی اولورسه

اولسون كافه‌سنك اتفاقلريدر . عصردن مقصد دخی آز وياخود چوق بر زمان ديمكدر ؛

مجتهدیندن بری مخالف قالسه اجماع منعقد اولماز . چونکه مجتهدلر بعضاً اصابت وبعضاً خطا ایلدیکندن مخالف رأیده بولنانك اصابت ایتمش اولمسی محتملدر .

مع مافیه اکثر مجتهدینك بر مسئله‌ده اتفاقی بر دلیل شرعی راجح ویا قطعینك وجودینه دلالت ایده‌جکنه واکثر ایچون حکم کل بولند . یغنه بناءً اجماع قطعی اولمسه‌ده ینه حجت اولور .

§

اجماعك حکمی ؛ عوارضدن قطع نظر کتاب وسنت کبی یقین افاده ایتمکدر .

§

اجماع امتك شرعده حجت اولدیغی جناب حقك امت محمده خطاباً « سز امتك خیرلیسی اوله‌رق معروف ایله امر ایدر ومنکردن نهی ایلر اولدیغکز حالده ناسه اظهار اولندیکز» مألنده اولان [کُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ] آیت جلیله‌سیله ثابتدر . بوبابده احادیث شریفه دخی وارد اولمشدر . عقل‌ده بونی مؤیددر . چونکه مجتهدین کبی ارباب کمالك مشروع ومعقول اولمیان بر شی اوزرینه اتفاقلری عقلاً وحکمةً وعادةً ممتنعدر . عادةً ممتنع اولان شی ایسه حقیقةً ممتنع کبیدر . بناءً علیه مجتهدینك اتفاق ایتدکلری ماده‌نك مستحسن وسائره حجت اولمسی طبیعیدر . اکر اجماعك مستند اولدیغی دلیل شرعی بر دلیل قطعی ایسه اجماع حجت مستقله اولمیوب حجت مؤکده اولور . واکر خبر واحد ویا قیاس کبی بردلیل

ظنی ایسه اجماع اول دلیلك ظنیتنی قطعیته قلب ایدرك حجت مستقله اولورکه اجماعك دلیل شرعی اولدیغنی بیاندن اصل مقصود اولانده بودر .

دردنجی مبحث

قیاس

قیاس ، لغتده تقدیر معناسنه‌در . نته‌کیم ایکی ذاتك یکدیکرینه فضیلةً مساوی اولدیغنی بیان اقتضا ایتدکده « فلان فلانه قیاس اولنه بیلور » دینلمکده‌در . اصطلاحده : بر اصل شرعیده یعنی کتاب ویا سنت ویاخود اجماعده اولان حکمك مثلنی بینلرنده اولان علت جامعه‌یه بناءً فرعده رأی ایله اظهار ایتمکه دینور .

معلوم اوله که کتاب ، سنت ، اجماع احکام اثباتنده ادلهٔ مستقله اولدقلرندن بواوچنه « اصول مطلقه » تعبیر اولنور . هرنقدر ظاهراً حکمك استنادی جهتیله قیاس دخی احکام اثباتنده دلیل اولمغله مجموعنه « ادلهٔ اربعه » دینلمش ایسه‌ده قیاس دیکر اوچ دلیل کبی اثبات احکامده مستقل اولمیوب انلردن استنباط اولنمسی اعتباریله اصول ثلثهٔ مذکوره‌نك فرعیدر . یعنی قیاس برحکم جدید اثبات ایتمز بلکه ادلهٔ ثلثهٔ اصلیه‌دن بریله ثابت اولوب دلیلی خفی بولنان برحکمی اظهار ایدر حقیقتده حکم اول دلیله مستنددر . اصول مطلقه‌دن هربری برحکم اصلی اثباتیله برابر قطعیت افاده ایدر ثبوتنده ویادلالتنده عارض اولان برامره مبنی ظنی اوله بیلور قیاس ایسه برحکم اصلینك وصفی خصوصدن عمومه قلب وظنیت افاده ایدر وانجق برامر عارضه مبنی قطعی اوله بیلور .

بناءً علیه فخرالاسلام « قیاس ، اصول ثلثه‌دن مستنبط اولاندر » دیو تقیید ایلمشدر .

§

موضوع بحث اولان قیاسدن مقصد « قیاس شرعی» وتعبیر دیکرله « قیاس فقهی » اولوب برده « قیاس منطقی » واردر اوده « قضیه‌لردن مرکب بر دلیلدرکه هرنه وقت اول قضیه‌لر تسلیم اولنور ایسه اندن بالذات بر قضیهٔ دیکر لازم کلور » دیو تعریف اولنور .

قیاس فقهی ایله قیاس منطقی بیننده بو وجهله فرق واردرکه اولاً قیاس منطقی معقولاتده واصول دیانتده وقیاس فقهی احکام حوادثده مستعملدر. ثانیاً قیاس منطقیده مقیس علیه معقولاتدن اولوب قیاس فقهیده اصول مطلقهٔ ثلثه‌دن بری ویا قیاس خفی دیدکلری [استحسان] ایله ثابت برحکم شرعی اولمق لازم کلور.

§

بونلردن بشقه صحت قیاس ایچون ایکی شرط دها واردرکه برنجیسی اصلك یعنی مقیس علیهك حکمی نص آخر ویا اول اصله اختصاص اوزرینه دلالت ایدر اجماع سببیله کندوسنه مختص اولمامقدر . مثلا برخصوصده اصحابدن خزیمه رضی الله عنهك یالکزجه شهادتنك قبولنی مشعر اولان [مَن شَهِدَ عَلَيْهِ خُزَيْمَةُ فَحَسْبُهُ] کلامیله شاهد واحدك قبولی خزیمه‌یه مخصوص اولدیغی مجله‌نك « ١٦٨٥ » نجی ماده‌سنده بیان قلندیغی اوزره نصاب شهادته رعایتی آمر اولان [فَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ] آیت کریمه‌سیله معلوم اولدیغندن حضرت خزیمه حقنده‌کی حدیث نبوی‌یه قیاساً یالکز برشاهد استماعیله اکتفا اولنه‌مز. یعنی علی خلاف القیاس ثابت اولان شی سائره مقیس علیه اولماز .

ایکنجیسی اصل یعنی مقیس علیهك حکمی، علت وحکمتی عقلك ادراك ایتمامسی جهتیله طریق مسلوك قیاسدن خارج ومائل اولمامقدر . مقدرات شرعیه کبی

مقادیر حدودك معنی وعلتلری متعقل ومدرك اولمامقله بونلره حكم آخر قیاس اولنماز بناءً علیه موادجزائیه‌ده قیاساً حكم غیرجائزدر .

كذلك طریق مسلوك قیاسدن مستثنی اولمامقدر . مثلا عقد ایله منفعت مأجورك تقوم ایتمسی بالاستثنا تجویز اولنمشدر . بوكا قیاساً منفعت غصبك دخی مضمون اولمسی لازم كلمز .

كذلك ابتداءً شرع اولنوبده شرعنده نظیری اولمیان حكم ، سنت قیاسدن معدول اولمغله اكا حكم آخر قیاس اولنماز حكم مذكور كرك معنی وعلتی معلوم اولان احكامدن اولسون نته كیم رخص سفر ، مشقت معناسی اولدیغی ایچون شرع اولندیغی كبی . كرك علتی معلوم اولمیان احكامدن اولسون جنایتلری یوغیكن عاقله اوزرینه دیت ضربی كبی .

§

قیاسك اركانی ؛ قیاسی وجود پذیر ایدن شی درتدر . بریسی اصل یعنی مقیس علیهدر . دیكری فرع یعنی مقیسدر . اوچنجیسی (حكم اصل) یعنی نص ، یااجماع ویا قیاس خفی اولان استحسانك افاده ایتدیكی حكمدر . دردنجیسی (علت) دیمك ایله مسمی اولان وصف جامعدركه نصك صیغةً ویا اقتضاءً مشتمل اولدیغی اوصافدن حكم نصه علامت قلنان وصفدر .

§

قیاسك حكمی ؛ تعدیدر یعنی مقیس علیه اولان اصلده كتاب یا حدیث ویا اجماع ایله ثابت اولان بر حكم شرعینك نظیری اولان فرعه یعنی مقیسه تعدیسیدر .

§

قیاسك اثبات احكامده حجت اولدیغی كتاب وسنت واجماع ایله ثابتدر . كتاب ایله ثبوتنه [فَاعْتَبِرُوا یَااُولِی الْاَبْصَارِ] نص جلیلی دلالت ایدر . سنت ایله ثبوتنك دلیلی [اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی وَفَّقَ رَسُولَ رَسُولِهِ

بِمَا يَرْضَى بِهِ رَسُولُ اللّٰهِ] حديث شريفيدر. يعنى ذات عالىٔ حضرت رسالتپناهى صلى الله عليه و سلم اصحابدن معاذ رضى الله تعالى عنهى مأموراً يمنه حين اعزامنده كندوسندن « عباد الله بيننده نه ايله قضا ايدرسك» ديو سؤال بيوردقلرنده معاذ« ابتدا كتاب الله ايله، كتابده بولمز ايسهم سنت رسول الله ايله . انده دخى بولمزايسهم رأيمله اجتهاد وشهادت قلبم ايله عمل ايدرم » ديمسيله جناب پيغمبر حضرت معاذى رأى واجتهادى ايله حركتدن منع بيورمدقدن بشقه موفقيت حاصله‌دن طولايى ذكراولنان حديث شريف ايله حق تعالايه حمد وثنا ايتمشدر .

اجماع ايله ثبوتنده اصحاب كرامدن حضرت عمرو ابن مسعود رضى الله تعالى عنهمانك وسائرلرينك قياس حقنده روايت ايتدكلرى اخبار وآثارى سائر اصحاب كرامك رد وانكار ايتاملرى ايله اجماع حاصل اولمشدر .

بشنجى مبحث

استحسانه

بعض مسائل شرعيه واردركه قياساً عدم جوازى لازم كلورايكن اسباب اربعه‌دن برينك وجودينه مبنى استحساناً تجويز اولنمشدر. اسباب مذكوره‌دن برنجيسى حديثدر. مثلا سلم واجاره‌ده معقود عليهك ابتداءً معدوم اولمسى قياساً عدم جوازينى مستلزم ايكن حديث شريف ايله استحساناً تجويز بيورلمشدر .

ايكنجيسى اجماعدر. مثلا استصناعده مصنوعك ابتداءً معدوم اولمسى عدم جوازينى مستلزم اولديغى وجوازى حقنده بر اثر دخى بولنمديغى حالده اجماع ايله استحساناً تجويز ايدلمشدر .

اوچنجیسی اضطراردر. مثلا بر آدم آج قالوبده برینك اكمكنی یسه بوندن طولایی او آدم علیهنده برحكم شرعی ترتب ایتمز. چونكه حق حیات حقوق امواله مقدم اولدیغندن تأمین حیاتده مضطر اولمسی عدم مسؤلیتنی استلزام ایدر. فقط اضطرار غیرك حقنی ابطال ایتمیه جكندن بعده اكمكك قیمتنی ویرمسی لازم كلور ٣٣ كذلك بیع بالوفانك تجویزی دخی بوقبیلدندر ١١٨

دردنجیسی قیاس خفیدر ، مثلا بایع ومشتری مبیعك قبضندن اول ثمنك مقدارنده اختلاف ایتدكلری واقامهٔ بینه‌دن عاجزاولدقلری صورتده مشتری زیادهٔ ثمنی منكر اولمق حسبیله یالكز انك یمین ایتمسی لازم كلور ایكن مشترینك زعمنده ثمن اولان شی مقابلنده مبیعك وجوب تسلیمنی انكار ایتمسندن ناشی استحساناً بایعك دخی یمین ایتمسی لازم كلور ١٧٧٨ .

§

قیاس خفی صورتیله تجویز اولنان مواد استحسانیه احكامی غیره دخی تعدی ایدر و مثال سالف الذكرده بیان قلندیغی وجهله مبیعی قبل القبض متبایعان وفات ایدوب ، وارثلری ثمن مبیعده اختلاف ایتسه مورثلرینك مقامنه قائم اولدقلرندن وارثلر تحلیف اولنور فقط اثر ، اجماع ، ضرورت ایله تجویز ایدیلان مواد استحسانیه احكامی سائره تعدی ایده‌مز زیرا بونلر قیاس جلیدن بالاستثنا تجویز اولنمشدر . علی خلاف القیاس ثابت اولان شی سائره مقیس علیه اولماز .

آلتنجی مبحث

ادلهٔ متفرعه

استنباط احكام فقهیه‌ده اصل اولان ادلهٔ اربعه‌یه متفرع بعض

دليللر اولوب انلركده باشليجه‌سی استصحاب ، تحكيم ، فقدان دليل ، تقليد ، شهادت قلبدر .

استصحاب

استصحاب ؛ لغتده بر شیٔ اولديغی حال اوزره ابقا معناسنه‌در ، اصطلاح اصوليونده زمان ماضيده ثابت اولان حكمك تغييرينی موجب برسبب بيلنمامك حسبيله حالاً باقی اولديغنه حكم ايتمكدر . بوكا « استصحاب‌الحال » ديرلر زمان ماضيده اولان برحكمی زمان حاله ياخود زمان حالی ماضيده ثابت‌اولان برحكمه مصاحب قيلمق ديمكدر .

§

استصحاب درت نوع اولوب برنجيسی زمان ماضيده ثابت اولان برحكم حسی ويا عقلی ويا نقلينك — تغييرينی موجب برسببك عدم وجودينه بناءً — استصحابيدركه بوصورت كتاب واجماع ايله جائزدر . مثلا برمدت تطبيق وتنفيذ ايدلميان برمسئلهٔ شرعيه‌نك فسخنی متضمن برسبب شرعی اولمديغی حالده لدی‌الايجاب مسئلهٔ مزبوره‌يه توفيق معامله ايدلمسی كبی .

ايكنجيسی تأييد وتوقيتدن مطلق دليل ايله ثابت اولوبده حقنده برسبب معتبر بولنميانده . بونوع استصحابك عدم جوازی رأينده بولنانلر وار ايسه‌ده قول مختاره كوره جائز اولوب « عن انكار صلح » بوقبيلدندر . ١٥٥٠

اوچنجيسی ابتداءً برحكم اثبات ايدن وردنجيسی تأييد وتوقيتدن آزاده برحكمك مغيری تحری ايدلمكسزين اولان استصحابدركه برنجيسی موضوعنه مخالف وايكنجيسی جهل محض قبيلندن اولمغله غيرجائزدر .

تحكيم الحال

تحكيم الحال ؛ حال حاضری حکم قیلمقدر . بوده استصحاب قبیلندن اولوب « استصحاب الماضی واستصحاب المقلوب » دیئلور .

قول مختاره کوره برحکم منفی‌یه دفع مقامنده حجت اولور اما برحکم شرعی‌یی اثبات ایچون حجت اوله‌ماز. مجله‌نك ١١ نجی ماده‌سنده محرر اولدیغی وجهله بر امر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتی و ١٧٧٦ نجی ماده‌سنده بیان قلنان ذکرمن مسئله‌سنده حال حاضرك تحکیم ایدلمسی بو قبیلدندر .

فقدان دلیل

فقدان دلیل ؛ حقنده دلیل شرعی اولمیان شیئك نفيی ایله حکم ایتمکدر .

تقلید

تقلید ؛ برکیمسه‌یه وجوب اتباع ایچون بر دلیل شرعی اولمقسزین کلامنده مصیب ومحق اولدیغنه اعتقاد ایله اکا اتباع ایتمکدر. مجتهدینك یکدیکرینه تقلیدی جائز دکلسه‌ده مقلدینك مجتهدینه تقلیدنده فی الجمله دلیله استناد بولندیغندن معتبردر .

شهادت قلب

شهادت قلب ؛ دلیل خارجینك فقدانی حالنده حکم شرعی‌یی اثبات ایچون علی الاکثر مراجعت اولنور بر دلیلدر . اهل خبره‌نك تقدیری کبی ٣٤٦

لاحقه

حکم واحدده ادلهٔ متعدده‌نك جمعی جائزدر کرك بر نوعدن اولسون

نصوص متعاضده واقيسهٔ متوافقه‌ده اولدیغی کبی و کرك متعدد نوعلردن اولسون کتاب ایله سنت واجماعك اجتماعی کبی. انکچون نیجه احکام شرعیه‌نك اثباتی خصوصنده بو حکم هم کتاب ایله هم سنت ایله همده اجماع ایله ثابتدر دینلور.

وکذا موافق قیاس اوله‌رق وارد اولان ادله‌نك قیاس ایله اجتماعی کبی.

انجق ادله‌نك تعددی حالنده هر بری حجت مستقله اولمیوب یکدیکرینی تأکید ایدرلر نته‌کیم ۱۰۵ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی اوزره بیعك مشروعیتی هم کتاب وهم سنت همده اجماع ایله ثابت وقیاسه موافقدر شوقدرکه بیعك مشروعیتی کتاب ایله ثابت اولوب ادلهٔ سائره دخی مؤیددر دینلور.

اوچنجی فصل

احکام

برنجی مبحث

حکم

حکم ؛ افعال عباده متعلق اولوب خطاب آلهی ایله ثابت اثردر. ایکی نوع اولوب بری تکلیفی ، دیکری وضعیدر .

حکم تکلیفی

حکم تکلیفی ؛ اقتضا ویا تخییر ایله افعال مکلفینه متعلق خطاب شارعك اثریدر. بالاقتضا افعال مکلفینه متعلق خطاب شارعدن مقصد مکلف به اولان فعلك مکلفدن صدور ویا ترکنی مقتضی اولان خطابدرکه امر

ونهیك مدلولی دیمکدر . بونلرده فرضیت ، وجوب ، سنت ، ندب ، کراهت ، حرمتدر .

تخییر طریقیله افعال مکلفینه متعلق خطاب شارع ؛ مباحاته متعلق اولان خطابدرکه بونده مکلف به اولان فعلك مکلفدن صدور ویا ترکندن هیچ بری مطلوب شارع اولمدیغی جهتله مباح اولان ایشی ایشلیوب ایشلمامکده مکلف اولان کیمسه مخیردر

اباحه‌یه حکم تکلیفی اطلاقی تغلیبه محمولدر §

احکام تکلیفیه بعضاً فعل مکلفك صفتی وبعضاً اثری اولور مثلا حرمت غصبك صفتی ، مالکیت شرانك اثریدر .

اثر فعل دخی ایکی درلودر برنجیسی ملکیتدر بیعده مشترینك مبیعه وبایعك ثمنه مالك اولمسی کبی ایکنجیسی ملکه متعلق شیلردرکه بعضاً منفعت قبیلندن اولور . اجاره‌ده مستأجرك منفعت مأجوره واعاره‌ده مستعیرك منفعت عاریته مالك اولمسی کبی . بعضاً ذمت قبیلندن اولور . کفالتده کفیلك وحواله‌ده محال علیهك مطالب اولمسی کبی §

صفت فعل دخی ایکی درلودر . برنجیسی مفهومنده اولاً وبالذات مقاصد دنیویه معتبر وایکنجیسی مقاصد اخرویه ملحوظ اولان صفتدر .

ابتدا برنجی نوعی ایضاح ایده‌لم : مقاصد دنیویه ؛ دنیاده حاصل اولان شیلردر . تفریغ ذمت واختصاصات شرعیه کبی . تفریغ ذمت ؛ بر کیمسه‌نك عهده‌سنه مترتب اولان دینی ایفا ایله ذمتنی دیندن بری قیلمقدر اختصاصات شرعیه ؛ عقودك اوزرینه ترتب ایدن غرضلردر .

مثلا مشترینك برمالی صاتون المقدن اولاً وبالذات مقصدی مبیعه مالك اولمقدر مشترینك اجرای عقده دائر اولان فعلی کما ینبغی حصول مقاصد دنیویسنه موصل اولور ایسه اوفعله صحت وعقد واقعه صحیح دینور . فعل

مذكورك اساسنده یعنی رکننده خلل اوله رق حصول مقصد ایده من ایسه اوفعله بطلان وعقده باطل اطلاق اولنور

فعل من بورك رکننده خلل اولمیوب فقط بعض اوصاف خارجیه سی حصول مقصده مانع اولور ایسه اوفعله فساد وعقده فاسد تسمیه قلنور. فعلك اجزای تصرفی یعنی ایجاب وقبول متعلقنده اثری ظاهر اوله جق وجهله یکدیکرینه ارتباط ایدر ایسه اوفعله انعقاد ومرتبطنه منعقد ، ایتمزسه غیر منعقد دینور. فعل منعقدك اوزرینه فی الحال اثر ترتب ایدر ایسه اکا لزوم واوعقده لازم دینور. خیاراتدن بری بولنمق کبی فعل منعقده برمانع حیلولتی ایله فی الحال اثر ترتب ایتمز ایسه غیر لازم اولور .

اسباب محرره یه بناءً مجله ده ذکروبیان اولنان عقودك کافه سی :

صحت فعل اعتباریله — صحیح ، باطل ، فاسد

انعقاد اعتباریله — منعقد ، غیر منعقد

نفاذ اعتباریله — نافذ ، غیر نافذ

لزوم اعتباریله — لازم ، غیرلازمه تقسیم ومواد مندرجه سی شوتقسیماته کوره تنظیم ایدلمشدر .

§

مفهومنده اولاً وبالذات مقاصد اخرویه ملحوظ بولنان صفت اعتباریله اولان فعله کلنجه بوده ایکی نوع اولوب برنجیسی عزیمت ایکنجیسی رخصتدر .

عزیمت ؛ انسانك معذرت مشروعه سنه مبتنی اولمقسزین ابتداءً مشروع قلنان افعالدر. بونلرده فرض، واجب ، سنت ، مندوب، حرام، مکروه، مباحدر. مثلا جهاد ایله مکلف اولان شخصك خدماتنده اولاً وبالذات مقاصد اخرویه ملحوظ اولوب استحصال منافع دنیویه مقصدی ایکنجی درجه ده قالور ومجاهد فی سبیل الله اولان کیمسه نعم اخرویه یه نائل

وبلا عذر مقبول جهاددن اعراض ایلیان عذاب آخرته مستحق اولوره رخصت؛ انسانك اعذار مقبوله سنه بناءً مشروع اولان افعالیدر، نته‌کیم مجله‌نك ٢١ نجی ماده‌سنده محرر اولدیغی وجهله ضرورتلر ممنوع اولان شیلری مباح قیلدیغندن آخرك مالنی تلف ایدن کیمسه‌یه دنیاده ضمان، آخرتده عذاب ترتب ایدر ایکن مکرهاً آخرك مالنی تلف ایلیانه بر شی لازم کلمیور ١٠٠٧ .

مطالعه

اوروپا ارباب علم حقوقنه کوره قوانینك مادی ومعنوی ایکی نوع نفوذی واردر. نفوذ مادیه ؛ قوانین موضوعه احکامنك عائد اولدیغی مأمورین طرفندن حسن تطبیق وتنفیذیدر .

نفوذ معنویه ؛ احکام قوانینك قبول عامه‌یه مظهریتیدر . شو مظهریته نائل اولمیان قوانینك تطبیق وتنفیذنده مشکلات حدوثیله نفوذ مادیسنه خلل کلور . احکام جلیلهٔ شرعیه‌نك دخی تطبیق وتنفیذی مأمورینه مفوض اولمغله نفوذ مادیسنك درجهٔ تعالیسی مأمورینك احکام شرعیه‌یی حسن تطبیق وتنفیذده واقع اوله‌جق همت وغیرتلرینه کوره‌در . فقط نفوذ معنویهٔ شرعیه قوانینك نفوذ معنویسنه اصلا مقیس ومشابه اولمیوب چونکه افعال عباده صفتی اعتباریله ترتب ایدن احکام شرعیه اقتضاسنجه هرمسلم فعلندن طولایی اشبو فعلده ایستر اولاً وبالذات، ایستر ایسه ثانیاً وبالتبع مقاصد اخرویه بولنسون اکرفعل مزبور مستحسن ایسه آخرتده باعث ثواب ، قبیح ایسه موجب عتاب وعذاب اوله‌جغنی بیلور وبو اعتقاد ایله اسلام اولور شاید بریسی منصوص علیه اولان احکام شرعیه‌یی مثلا حرامی حلال اعتقاد ایدوب فرض اللهی انکار ایلر ایسه اسلامیتدن چیقار بناءً علیه مسلمانلرك کافه‌سنجه احکام جلیلهٔ

شرعیه نافذ ومقدس اولوب مواقع وخصوصیت حال کبی عوارضك قطعیاً تأثیری یوقدر اوروپاده ساکن برمسلم احکام جلیلهٔ شرعیه‌یه نصل رعایت واطاعت ایلرایسه قطعات سائرهٔ عالمده بولنان مسلمانلرك کافه‌سی اویله رعایت واطاعت ایلر بناءً علیه حکام شرعك معاملاتی حقنده اعتراض وارد اولسه بیله نفوذ معنویهٔ شرعیه اعتباریله مسلمانلر طرفندن اعتراض وشکایت قطعا جائز ووارد اولمیوب بوبابده هرمسلم عرض تسلیمیت ایدرحتی لسانمزده « شریعتك کسدیکی پارمق آجیماز » عباره‌سی ضرب مثل اولمشدر .

شومظهریت عالیه شریعت جلیله‌یه مخصوص برخاصهٔ علویه اولوب هیچ برقانون بوشرفه نائل اوله‌مامشدر واوله‌مز خصوصیله هر دولتك قانونی — بعض مستثنیاتندن قطع نظر — کندی ملکنده وکندی تبعه‌سی حقنده مرعی الاجرا اولمغله حکم وتأثیری محدوددر .

حکم وضعی

حکم وضعی ؛ علی طریق الوضع افعال مکلفینه متعلق خطاب شارعك اثریدر . بو اثرله ثابت اولان رکنیت ، علیت ، سببیت ، شرطیت ، علامت کبی شیلردرکه مجله‌ده رکن ، علت ، سبب ، شرط ، علامته دائر مندرج موادك کافه‌سی احکام وضعیه‌یی بیان قیلمشلردر .

رکن ؛ حکم تکلیفینك جزئی اولور . علت ؛ حکم تکلیفیدن خارج اولوب آنده ایقاع اثر ایدر . سبب ؛ حکم تکلیفیده مؤثر اولمیوب اکا فی الجمله ایصال ایدر . شرط ؛ حکم تکلیفی‌یه ایصال ایتمیوب انجق حکم تکلیفینك وجودی اکا متوقف اولور . علامت ، حکم تکلیفی اکا متوقف اولمیوب بلکه حکم تکلیفینك وجودینه دلالت ایدر .

ایکنجی مبحث

حاکم

احکام شرعیه‌نك حسن وقبحنده مکلفین اوزرینه حاکم شارعدر یوقسه عقل دکلدر کرك عقل ایله بلا کسب ویابعدالکسب بیلنور امور دن اولسون کرك اولمسون یعنی عقل حکم شرعی محیطدر. فقط بعض مسائل توقیفیه واردرکه عقل انلرك سبب مشروعیتنی ادراك ایده‌مدیکندن توقف ایدر مثلا عباداتده صلاة مفروضه‌نك بش وقته تخصیصی ، عقوباتده مقادیر دیات ، ارثده ایکی قرداشدن ارککك ایکی وقیزك بر نسبتنده حق ارثه نائل اولمسی کبی .

قوانین موضوعهٔ عقلیه‌ده دخی بومثللو مسائل موجوددر . حبس جزاسی ایچون منتهای مدتك اوچ ، موقت قلعه بندلکك اون بش سنه اولمسی کبی .

ارباب علم حقوق مسائل تقدیریه حقنده « واضع قانون بویله مناسب کورمشدر » دیرلر فقهای عظام دخی مسائل تقدیریهٔ شرعیه‌ده « طرف شارعدن بویله تقدیر بیورلمشدر » دیوب موجبنجه عمل ایدرلر.

مطالعه

اوروپا ارباب علم حقوقنه کوره احکام قوانینك حسن وقبحنده مکلفین اوزرینه حاکم عقلدر وعقل بر نور الهی اولوب انك واسطه سیله ادراك اولنان احکامك دخی مستحسن والهی اولمسی لازم کاور .
فقهای اسلامیه‌یه کوره حقیقةً عقل شرع شریفك توقف ایتدیکی بعض مسائل ایله معرفة اللهده حسن وقبحی ادراك وبیان ایدر لکن

تکلیفی موجب اولان بالجمله اموردە عقلی حاکم اعتبار ایتمك جائز اولەمز زیرا عقل آلات سائرە کبی کندی کندینە فاعلسز ایش کورمکدن عاجز بر آلتدر بو حالدە انی علی الاطلاق حاکم اتخاذ ایتمك صحیح اولمز .

واضع قانون اولانلرك اعمال نظر وفکر ایلە استنباط ایتدکلری احکام نفس الامرە تماماً مطابقمیدر ؟

عقلادن هیچ بری بویلە بر ادعادە بولنەمز چونکە عقول متفاوت وعقلانك معلوماتی یکدیکرندن متفاضل اولدقجە بر حکمك نفس الامرە مطابق اولمق اوزرە رأی وبیان ایلدیکی بر مادەنك بطلاننی کندوسندن دها عاقل بر حکیمك اثبات ایتمسی ممکندر .

نتەکیم الیوم کرۀ ارضك بر نقطەسندن حرکت ایدن سیاح دنیایی دائراً مادار دولاشدقدن صکرە ینە حرکت ایتدیکی نقطەیە کلیور وبو صورتلە ارضك مدور اولدیغنی بالذات فعلاً اثبات ایدەیور مقدما وعلی الخصوص امریقانك کشفندن اول اوروپالولرجە افکار عمومیە دنیانك خیمی اولمسنە ذاهب اولوب عکسنی ملاحظە ایدنلرك علیهندە بولنورلر ایدی بطلانی ثابت اولان افکار مزبورە اصحابی مجنونمی ایدی ؟ خیر : عاقل ایدیلر حتی شو فکری بر طاقم استدلالات عقلیەیە بناءً درمیان ایدەیورلر ایدی . لکن علملرینك نقصانی حسبیلە طوغری استدلال ایدەمیوب نتیجۀ ظنلرینك خطا اولدیغی بالآخرە مادةً ثابت اولدی .

حالبوکە [وَآيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ] آیات کریمەسنی نور عرفان ایلە تأمل ایلیان

علمای اسلام ارضك مدور اولوب اجرام سائره ایله برابر فضای افلاکده یوزدیکنی بیلیورلر ایدی .

دیمك اولیورکه وضع وتعیین شریعت ایچون عقل کافی اولمیوب بلکه عقل ادراك احکام شریعت ایچون بر آلتدر . بو آلت بعضاً اصابت وبعضاً خطا ایتدیکندن قواعد منطقیه‌یه بناءً تنظیم اولنان قوانین موضوعه احکامی تماماً خطادن سالمدر دینه‌مز .

شارع حقیقی جل جلاله نقصان صفتلردن منزه وکمال صفاتیله موصوف اولدیغندن اس اساس شریعت اولان کتاب الهیده خطا تصور اولنه‌مز . ذات عالیٔ حضرت رسالتپناهی وحی الهی ایله مشرف اولدیغی جهتله سنن سنیه‌ده دخی خطا بولنه‌مز . اجماع مجتهدین کتاب وسنت ایله موضوع اصول شرعیه‌یه موافق اولمغله مشروطدر وبر مسئله حقنده مجتهدینك خطاءً تفاقی ممتنعدر . قیاس وادلهٔ متفرعه اصول ثلثهٔ اساسیه‌دن مستنبط واکثریسی عرف وعادته مستنددر .

تفصیلات محرره‌دن مستبان اولدیغنه کوره شریعت اسلامیه قوانین موضوعه‌یه نفس الامرده مطابقت حیثیتیله من کل الوجوه راجح اولدیغی کبی بونلردن دها مهم بر سبب رجحان واردر .

شویله‌که : ارباب علم حقوق بخشایش الهی اولان نور عقل ایله استنباط اولنان احکامك دخی الهی اولمسی لازم کله‌جکنی سویلیورلر . عقل ایله هر استنباط اولنان مسئله‌نك مقصد الهی‌یه مطابق اولمیه‌جغی ایضاحات محرره ایله اثبات ایدلدیکی کبی موافق دنیلانلری دخی علی طریق الاستدلال ظن اولنیور . قرآن عظیم الشان ایسه [کلام الله] اولوب اوامر ونواهیٔ شرعیه صراحةً تعیین وبیان بیورلدیغندن مقصد الهی واضحاً ظاهر وعیاندر . تصریح مقابله‌سنده دلالته اعتبار یوقدر ١٣

اوچنجی مبحث

محکوم به

محکوم به ؛ خطاب شارعك تعلق ایتدیکی شیدر . ودرت نوعدر .
برنجیسی حقوق الله خالصه‌درکه منفعتی هر کسه شامل اولوب
بعض اشخاصه مخصوص اولمیان حقوق عامه‌در . وبونی جناب حقه
نسبت ایتمك، حقنده زیاده اعتنا ایدلمك ایچوندر . وسکز نوعدر .

١ : عبادات خالصه ــ ایمان ایله فروع ایمان کبی
٢ : کندنده مؤنت یعنی نفقه اولان عبادت ــ صدقهٔ فطر کبی
٣ : کندنده عبادت معناسی اولان مؤنت ــ عشر کبی
٤ : کندنده عقوبت معناسی اولان مؤنت ــ خراج کبی
٥ : عبادت ایله عقوبت بیننده دائر اولان حقوق ــ کفارات کبی
٦ : عقوبت کامله ــ قطاع طریق وسارقلری تأدیب کبی
٧ : عقوبت قاصره ــ قاتلك مانع میراث اولمسی کبی
٨ : بنفسه ثابت اولوب ذمت عبده تعلق ایتمیان حقوقدر ــ معادندن
بیت المال عائد اولان حصه کبی .

محکوم بهدن ایکنجیسی حقوق عباد خالصه‌درکه منفعتی یالکز بعض
اشخاصه منحصر اوله‌رق تعلق ایدن حقوقدر . بیعده مشترینك مبیعه
وبایعك ثمنه مالك اولمسی ، غصبده مال مغصوب تلف اولمش ایسه
بدلنك تضمینی کبی .

بو نوع حقوقك مصونیت ومحفوظیتی شرعاً پك زیاده مطلوب
وملتزمدر وبوبابده اسلام ایله غیر مسلم اولانلر بیننده فرق یوقدر
بناءً علیه حقوق شخصیه‌ده مساوات مقتضای شرع عالیدر .

اوچنجیسی حق الله وحق عبد اجتماع ایدوب فقط حق الله غالب

اولاندر. حدقذف کبی که مقذوف وفات ایتسه چونکه حدده قازفی دخی زجر اولوب بو ایسه حق الله اولدیغندن ارثه مانعدر حدك مقذوفدن عارزنانی رفع ایتمسیده حق عبد اولدیغندندر .

دردنجیسی حق الله وحق عبد اجتماع ایدوب فقط حق عبد غالب اولاندر. قصاص کبی که ورثهٔ قتیلك عفویله قاتلك قصاصدن خلاصی حق عبدك غالب اولمسندن، شبهه ایله قصاصك سقوطی حق اللهدن ناشیدر .

§

کرك حقوق الله کرك حقوق ناس بعضاً اصل وبعضاً خلف اولەرق ثابت اولور مثلا بیعده ثمنك بایعه ومبیعك مشتری یه تسلیمی متبایعانه عقد ایله ثابت اولان حقوق اصلیه‌دندر. غصبده مغصوب منهك حقی اصلاً مال مغصوبه ثابت اولمغله انك غاصبدن استردادی لازم کلور ایکن مغصوب تلف اولمش ایسه قاعدةً اصلك ایفاسی قابل اولمدیغی حالده بدلی ایفا اولنه‌جغندن مغصوب منهك حقی مغصوبدن خلف اولەرق بدلنده ثابت اولور .

دردنجی مبحث

محکوم علیه

محکوم علیه ؛ فعلنه خطاب شارع تعلق ایدن مکلفدر .

تکلیف مکلفك، اهل اولمسنه موقوفدر. اهلیت شرعیه دخی «عقل بالملکه» تعلق ایدر «چونکه برایشدن مقصد نه ایسه حکم اکا کوره‌در» قاعده‌سنه نظراً برایش اوزرینه حکم شرعی ترتب ایتمك ایچون فاعلنك اوایشی برقصده مبنی ویاخود قصده ممکن اولدیغی حالده خطاءً یاپمش اولمسی لازمدر قصد ایسه عقله توقف ایدر .

عقل ، روح انسانی تنویر ایدن برنوردرکه انك ایله اکتساب کمالات اولنور .

افرادانسان بحسب الفطره کمال ونقصان واعتدال امزجه اعتباریله متفاوت اولدیغندن عقل دخی متفاوت اولوب عقل هیولائی ، عقل بالملکه، عقل بالفعل، عقل مستفاد دیو درت مرتبه‌یه تقسیم اولنمشدر.

عقل هیولائی ؛ علومدن خالی فقط تحصیل علومه قابل اولان مرتبهٔ عقل دیمکدر کوچك چوجقلرك عقلی بو مرتبه‌ده درکه بونلر خالی الذهن ایسه‌لرده صحائف عقلی ادراك اشیا ایچون کشاده‌در. عقلك بو مرتبه‌سی صوردن خالی فقط صوری قابل اولدیغی ایچون عقل هیولائی دینلمشدر .

عقل بالملکه ، ضروریاتی ادراك ایله تحصیل نظریاته مستعد اولان مرتبهٔ عقل دیمکدر . مثلا یکرمی یاشنده امی بر آدمك تعلم کتابته مستعد اولمسی کبی .

عقل بالفعل ، ادراك نظریات ایله ایستدیکی زمان استحضار علمه مقتدر اولان مرتبهٔ عقل دیمکدرکه ارباب کتابتك هر نه زمان ایستر ایسه یازی یازمغه مقتدر اولمسی کبی عقلك دخی تحصیل کمال ایله ایستدیکی یولده صرف ماحصله مقتدر اولمسیدر .

عقل مستفاد ؛ برشیء مشاهده ایتدکده درحال علم حاصل اولان مرتبهٔ عقله دینور. فرط ذکا و دها اصحابنك عقلی کبی.

عاقل ولمیان کیمسه‌نك افعالی قصده مقرون اولمیه‌جغی کبی عقل هیولائی مرتبه‌سنده بولنانلر مستعد کمالات اولمدقلرندن وعقل بالفعل خواصه وعقل مستفاد خاص الخواصه مخصوص اولوب احکام شرعیه ایسه عموم ایچون موضوع وخواص عمومده داخل بولندیغندن شرعاً

« عقل بالملكه » مرتبه‌سی مناط تكليف عد اولنمشدر . §

افراد انسانك امور باطنه‌دن اولان « عقل بالملكه » مرتبه‌سنه واصل اولوب اولمديغنی تعيين متعسر اولديغنه وامور باطنه‌دن اولان شيئك دليل ظاهريسی انك يرينه قائم اولمق قاعده‌دن ايدوكنه بناءً بر كيمسه‌نك « عقل بالملكه » مرتبه‌سنه واصل اولوب اولمديغنی تعيين خصوصنده « بلوغ » ميزان اتخاذ اولنمشدر زيرا علائم بلوغ مرتبهٔ كمال عقله نشانه‌در بوسببه مبنی مناط تكليف اولان عقل بالملكه مرتبه‌سنی حائز اولانه وتعبير ديكرله عقل بالملكه مرتبه‌سنه وصولك علائم ظاهريسی اولمق اعتباريله بالغ اولان كيمسه‌يه شرعاً [مكلف] دينلور . مناط تكليف اولان عقل بالملكه مرتبه‌سنه وصوله وتعبير ديكرله بلوغه دخی [اهليت] اطلاق اولنور . §

بوراده‌كی اهليتدن مقصد « اهليت كامله » در زيرا اهليت ايكی يه منقسم اولوب برينه اهليت وجوب ، ديكرينه اهليت ادا دينور .

اهليت وجوب ؛ انسانك له وعليهنده حقوق مشروعه‌نك ثبوت وتحققی ايچون اولان صلاحيتدر . اهليت ادا ؛ برفعلك شرعاً معتبر اوله‌جق وجهله انساندن صدوری ايچون اولان صلاحيتدر . جنين ايچون اهليت ادا ثابت اولماز فقط اهليت وجوب ثابت اولور يعنی جنيندن برشی طلب اولنه‌ماز فقط جنينك مثلا پدری وفات ايتسه وارث اوله‌رق حق ارث كندوسنه ثابت اولور كذلك جنينه وصيت جائزدر .

صغير غير مميزك وليسی اذن ويرسه بيله تصرفات قوليه‌سی معتبر اولماز تصرفات فعليه‌سی معتبردر . مجنونلرده بويله‌در . §

اهليت ادا ايكی يه منقسم اولوب برينه « اهليت قاصره » دينور صغير مميز ايله بالغ اولان معتوهك اهليتی كبی . ديكرينه « اهليت كامله »

دینور. عاقل وبالغ اولانلرك اهلیتی كبی . §

اهلیت ادا ایكی شرطك وجودینه توقف ایدر برنجیسی ادراك یعنی فهم خطاب ایكنجیسی اقتدار عملدر. ادراك عقله واقتدار عمل بدنه تعلق ایتدیكندن بركیمسه مكلف اولمق اوزره روحاً وجسماً مرتبهٔ كماله واصل اولمق لازمدر. بو مرتبه یه وصولك نشان خارجیسی بلوغ ایسه‌ده صغیر ممیز اولانلره صغیر غیر ممیز اولانلر كبی ادراك واقتداردن كاملاً عاجز دینله‌میه‌جكندن بونلرك تصرفات قولیه‌لرندن حقلرنده قبول هبه كبی نفع محضی موجب اولان شیلر ده بالغ حكمنده اولوب جائز ونافذ ، مالنی بشقه‌سنه اهدا ایتمك كبی حقلرنده محض ضرر اولان خصوصاتده صغیر غیر ممیز حكمنده اولوب باطل ، بیع مثللو نفع ایله ضرر بیننده متردد اولان خصوصاتده ولی ویا وصیلرینك اذننه موقوف اولوب اذن ویررلر ایسه جائز ونافذ ، ویرمزلر ایسه باطل اولور .

مادامكه علائم بلوغ مرتبهٔ كماله نشانه اتخاذ ایدیلوب بلوغ كمال ایچون شرط دكلدر بعض صغیر ممیز نا بالغ مرتبهٔ كماله تقرب ایده‌جكندن وبالغ اولان معتوهلر ذاتاً اهل اولدقری حالده عته عارض اولدیغندن بونلرك تصرفات قولیه‌دن كلیاً محجوریتلری حقلرنده ضرر محض اوله‌رق غیر جائز اولمغله تصرفنده منفعت كوریلان صغیرلره ولی ویا وصیلری طرفندن اذن ویریله‌جكی كبی ولی ویا وصینك امتناعی حالنده حاكم طرفندن دخی اذن ویریلور انجق بالغ اولان معتوهلرك ولیسی حكام اولدیغندن انلر حكام طرفندن حجر اولنه‌جقلری مثللو اذن دخی یالكز حكام طرفندن ویریلور ومعتوه مأذون صغیر ممیز مأذون حكمنده اولوب ضرر بین اولمدیغی حالده تصرفاتی معتبر اولور . §

بلوغ ؛ لغتده ایرشمك وكمال بولمق معناسنه اولوب اصطلاح فقهاده

مناط تكليف اولان عقل بالملكه مرتبه‌سنه واصل اولمقدر. يعنى بر كيمسه بالغ اولدقده عوارض مكتسبهٔ طبيعيه‌دن اولان حد صغرى نهايت بولوب اهليت كامله حاصل يعنى مكلف اولور.

مادامكه بلوغ مرتبهٔ عقل بالملكه‌يه وصولدر ماهيت وحقيقتى مجهول اولديغندن بر كيمسه‌نك حد بلوغه واصل اولوب اولمديغى انزال واحبال كبى دليل ظاهريسنه نظراً حكم اولنور. اكثريا اركك‌ده تام اون ايكى وقيزده تام طقوز ياشندن اعتباراً اون بش ياشلرينه واصل اولنجيه قدر علائم بلوغ ظاهر اولديغندن شو ياشلر مبدأ ومنتهاى بلوغ عد اولنمشدر. مبدأ بلوغه واصل اولانلر همان بالغ اولمازلر ايسه بالغ اولنجيه‌دك « مراهق ومراهقه » دينلور.

مبدأ بلوغه واصل اولانلر منتهاى مدت بلوغه واصل اولنجيه قدر هرنه زمان ايسترلر ايسه بالغ اولدقلرينى دعوى ايده بيلورلر. حاكم دخى انلرك جثه‌سى بلوغه متحمل اولمامق كبى ظاهراً اقرارلرينى تكذيب ايدر سبب اولمديغى حالده اقرارلرينى تصديق يعنى بالغ اولدقلرينه حكم ايدر. ٩٨٩

اون بش ياشنى تكميل ايدن بر اركك ويا قيزك خسته‌لك ويا ضعيف اولمق كبى بر سببدن ناشى جثه‌سى بلوغه متحمل اولمسه وكنديسنده آثار بلوغ ظهور ايتمسه مادامكه منتهاى سن بلوغه واصل اولمشدر. حكماً بالغ عد اولنور.

§

عوارض ؛ اهليت وجوب واهليت ادايه عارض اوله‌رق ايكيسنى بردن وياخود يالكز بريسنى تماماً ازاله ايدن ويا بعض احكامنده تغير حصوله كتورن شيلردر.

عوارض ايكى نوع اولوب برنجيسى عوارض سماويه ايكنجيسى عوارض مكتسبه‌در.

عوارض سماويه ؛ انسانك اختيار واكتسابى اولميان طبيعى بر

طاقم عارضه‌لردرکه انلرده صغر ، جنت ، عته ، نسیان، نوم ، اغماء ، رق ، حیض ونفاس، مرض، موتدر .

عوارض مکتسبه ؛ انسانك اکتسابنده دخلی بولندیغی ویاخود مقتدر اولدیغی حالده ازاله ایتمدیکی عارضه‌لردرکه انلرده جهل ، سکر هزل ، سفه ، سفر ، خطا ، اکراهدر .

مجله‌نك حجر واکراه حقنده‌کی طقوزنجی کتابی ایله کتب سائره‌سنك متن وشرحلرنده تعریف واحکامی ذکر وبیان اولنور .

موجبنجه عمل اولنه

صورت خط همايون

مقـدمه

ايكى مقاله‌لى حاويدر

مقدمه ؛ لغتده اوكه كچمك معناسنه‌در. ايكى نوع اولوب برى مقدمهٔ علم ديكرى مقدمهٔ كتابدر .

مقدمهٔ علم ؛ مسائل علمه شروع كندوسى اوزرينه متوقف اولان شيدر. بوراده‌كى مقدمه‌دن مقصد دخى بودر. زيرا علم فقهك وتعبير ديكرله مجله‌ده مندرج قواعد وضوابط ومسائل فقهيه‌نك لايقيله اكلاشلمسى مقدمهٔ علمك وتعبير ديكرله علم فقهك تعريفى ايله قواعد اصليهٔ فقهيه‌نك بيانمسنه متوقفدر.

بو نوع مقدمه‌يه [مدخل] دخى دينلديكندن تعريف اصول فقهه دائر يازيلان ايضاحات مقدمهٔ علم فقهدن ايكن مقدمهٔ مجله‌دن تفريق وتمييز ايدلمك ايچون [مدخل] دينلدى.

مقدمهٔ كتاب ؛ كتاب البيوعك ابتداسنده تعريف اولنور

مقالهٔ اولى

علم فقهك تعريف وتقسيمى بيانمده‌در

علم ؛ لغتده مطلقا ادراك معناسنه‌در. اكر نسبت تامهٔ خبريه‌يى اذعان ايسه تصديق ، بويله دكل ايسه تصوردر.

برفنك اسمى اولان علم اوچ معنايه كلور. اولاً اوفنك مسائلنى ادراك ثانياً نفس مسائل وقواعد ثالثاً مسائل وقواعدى ادراكك تكررندن حاصل اولان ملكه معناسنه اطلاق اولنور .

نته كيم «فلان علم فقهه آشـنادر» دينلسى قواعد ومسائل فقهيه يى بيلور ديمكدر وبرنجى ماده ده محرر تعريف بومعنايه كوره در.
«علم فقهه دائر بحث اولنيور» دينلدكده علمدن قواعد ومسـائل فقهيه قصد اولنور.

«فلان علم فقهده مجتهددر» دينلدكده مسائل وقواعد فقهيه يى ادراك تكررندن حاصل ملكه صاحبى اولديغى اكلاشيلور.

علم ؛ اصطلاح فقهاده ظن وتقليده عام وشامل اولان تصديق يعنى اعتقاد راجح معناسنه در.

فقه ؛ لغتده برشىء ذهن وفطنت ايله كركى كبى اكلايوب بيلمك معناسنه در. اصطلاحده برمعناى عموميسى برده معنـاى خصوصيسى واردر معناى عموميسى نفس انسانينك كندى لهنه وعليهنه اولان احكامى بيلمك ايچون حاصل ايلديكى ملكه در.

بوتعريفده اعتقاديانه، وجدانيانه ، عمليانه دائر احكام داخل اولور. وقتيله عمليانه دائر اولان احكام شرعيه دن تمييز ايدلمك ايچون احكام اصليه واعتقاديه يه متعلق مسـائله [فقه اكبر] دينلور ايدى مؤخراً مسـائل مزبوره يه [علم كلام] وجدانيانه دائر مسائله [علم تصوف و اخلاق] تعبير اولنـه رق [فقه] احكام شرعيهٔ عمليه يه تخصيص وادله واحكام شرعيـه دن بحث ايدن قسمى [علم اصول فقه] عنوانيـله تمييز ايديلوب [فقه] لفظى فروع مسائل شرعيه يه علم اوله رق حصر ايله شو يله تعريف اولندى.

١ ماده علم فقه ؛ مسائل شرعيهٔ عمليه يى بيلمكدر.

مسائل ؛ مسئله نك جمعيدر . مسـئله ، بر مطلوبه دينلوركه اثبات ايچون اكا برهان و دليل اقامه اولنـه و علمدن غرض او مسـئله يه

اطلاعدر مجلهده مندرج مسائل ، احكامى متضمن اولديغندن مجله جميتنك زيردهمحرر شرح وايضاحندن مستبان اولديغنه كوره تعريفدهكى [مسائل] لفظى احكامه دخى تشميل ايدلمشدر . احكامك نه ديمك اولديغى مدخلده بر تفصيل بيان قلندى .

شرعيه ؛ حق تعالانك عبادينه وضع و تعيين ايلديكى دين و آيينه متعلق مسائل ديمك اولوب جبر وهندسه كبى عقل ايله ؛ اتش ياقيجيدر كبى حس ايله ، فاعل مرفوعدر كبى اصطلاح اولهرق بيلنان مسائلدن احتراز ايچوندر .

عمليه ؛ آنفاً ذكر اولنديغى وجهله دين و آيين واعتقاديات و وجدانياته دخى شامل اولديغندن [عمليه] قيديله تعريفدن بونلرخارج براقيلهرق عملك كيفيتنه متعلق مسائله تخصيص وادله واحكام شرعيهيه دائر مسائل « علم اصول فقه » عنوانيله تميز ايدلديكندن اشبو[عمليه] قيدى مسائل فروع فقهه حصر ايدلمشدر .

مسائل شرعيهٔ عمليه ادلهٔ شرعيهدن استنباط اولنديغى جهتله تعريف مذكور صفات ازليهدن اولان علم الٓهى ، وحيه مستند علم رسول اكرمى يه غيرشاملدر .

بنابرين فقه ؛ شارع تعالى ورسولى جانبندن عباده مخصوص اولهرق وضع اولنوب يالكز ادراكات واستدلالات عقليه وحسيه واصطلاحيه ايله معلوم اولميان فروع عمليه يه دائر مسائل شرعيه يى بيلمكدر .

مسائل فقهيه يا امر آخرته تعلق ايدركه احكام عباداتدر وياخود امر دنيايه تعلق ايدركه منا كحات ومعاملات و عقوبات قسملرينه تقسيم اولنور شويله كه :
جناب حق بونظام عالمك وقت مقدرهدك بقاسنى اراده ايدوب بو ايسه نوع انسانك بقاسنه ونوعك بقاسى تناسل وتوالد ايچون ذكور واناثك ازدواجنه منوطدر وبرده نوعك بقاسى اشخاصك عدم انقطاعيلهدر انسان ايسه اعتدال

مزاجی حسبیله بقاده غدا ولباس ومسکنجه امور صناعیه‌یه محتاج اولور بودخی افرادی بیننده تعاون واشتراك حصولنه توقف ایدر الحاصل انسان مدنی الطبع اولدیغندن سائر حیوانات کبی منفرداً یشایه‌میوب بسط بساط مدنیت ایله یکدیکره معاونت ومشارکته محتاجدر حالبوکه هر شخص کندویه ملایم اولان شیٔ طلب و مزاحم اولان شیئه غضب ایدر اولدیغندن بینلرنده عدل ونظامك خللدن محفوظ قالمسی ایچون کرك ازدواج و کرك مابه التمدن اولان تعاون اشتراك خصوصلرنده برطاقم قوانین مؤیدهٔ شرعیه‌یه محتاج اولورکه اولکیسی فقهك منا کحات قسمی ایکنجیسی معاملات قسمیدر وامر تمدنك بو منوال اوزره پایدار اولمسی ایچون احکام جزا ترتیبی لازمکلوب بودخی فقهك عقوبات قسمیدر .

اشبو معاملات قسمنك کثیر الوقوع اولان مسائلی کتب معتبره‌دن جمع ایله کتابلره وکتابلر بابلره و بابلر فصللره تقسیم اولنمق اوزره بومجله‌نك تألیفنه ابتدار اولنمشدر .

ایشته محاکمده معمول‌بها اوله‌جق مسائل فرعیه بروجه‌آتی ابواب وفصولده ذکر اولنه‌جق مسائلدر انجق محققین فقها مسائل فقهیه‌یی برطاقم قواعد کلیه‌یه ارجاع ایتمشلردرکه هربری نیجه مسائلی محیط ومشتمل اوله‌رق کتب فقهیه‌ده مسلماتدن اولمق‌اوزره بومسائلك اثباتی ایچون دلیل اتخاذ اولنور واول‌امرده بوقواعدك تفهمی‌مسائله استیناس‌حاصل‌ایدر ومسائلك‌ذهنلرده تقررینه‌وسیله‌اولور بناءً علی ذلك‌طقسان‌طقوز قاعدهٔ فقهیه‌جمع ایله مقصوده شروعدن‌مقدم بروجه‌آتی مقالهٔ ثانیه‌ اولمق اوزره ایراد اولنور وا کرچه بونلردن بعضیسی منفرداً اخذ اولندقده بعض مستثنیاتی بولنور ایسه‌ده یکدیکرینی تخصیص وتقیید ایتدکلرندن من حیث المجموع کلیت وعمومیتلرینه خلل کلمز .

علم فقهك مبادیسی

فقهك‌تعریفی مبادیٔ علمدن ایسه‌ده مبادی تعریفدن عبارت‌اولمدیغندن دیکرلری دخی مجملاً بیان قلنور شویله‌که :

علم فقهك مبادیسی بوعلمك اسمی، تعریفی، واضعی، مأخذی، موضوعی ، محمولی ، غایتی ، فائده‌سی ، فضلی ، حکمی اولوب بونلره

« مبادئ عشره » اطلاق اولنور وكتاب البيوعك مقدمه‌سی شرحنده بيان قلنه‌جغی اوزره مبادئ تصوريه وتصديقيه اوله‌رق ايكی‌يه تقسيم قلنور .

علم مزبوره فقه دينلمسنك وجه تسميه‌سی وتعريفی آنفاً ذكر اولندی.

علم فقهك واضعی ؛ امام اعظم ابو حنيفه نعمان بن ثابت رضی الله تعالى عنه افندمز حضرتلريدر . مدخلك طبقات فقها مبحثنده بيان قلنديغی اوزره مشار اليه فقهك اصولنی وضع وتكثير واصول مذكوره اوزرينه فروعنی تفريع وطريق تفريعنی توضيح ايلديكی جهتله «واضع» دينلمشدر يوقسه آندن اول فقه اولميوبده مشار اليه وضع ايلدی ديمك دكلدر .

مأخذی ؛ ادلهٔ اربعه ومتفرعاتی وموضوعی ؛ مكلفك فعلی ومحمولی ؛ احكام شرعيه‌دن بری اولان قضيه‌لردركه بونلره دائر مدخلك ايكنجی بابنده تفصيلات لازمه درج وبيان قلندی .

غايتی ؛ انسان احكام شرعيهٔ عمليه‌يی بيله‌رك اكا توفيق حركتله سعادت دارينه نائل اولمقدر .

فائده‌سی ؛ برنجی ماده‌يه مجله جمعيتنجه يازيلان ايضاحاتدن مستفاد اولديغی وجهله صلاح ظاهره مدار اولوب افعال واحوال انسانيه‌نك حق اوزره جرياننه سبب اولور .

فضلی ؛ علم تفسير وحديث وكلام واصول فقهدن صكره بالجمله علومه مقدمدر زيرا علوم مزبوره دين ودنيايه متعلق احكامی شامل وفقهك مأخذی اولوب انلردن صكره فقه حوادثك احكام شرعيه‌يه تطبيقنی مبين اولمغله علوم سائره‌دن فضيلةً مقدمدر .

حكمی ؛ [طَلَبُ العِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ] حديث شريفی مقتضای عاليسنجه مكلف اولان كيمسه ايچون كنديه لازم اوله‌جق

قدر مسائل فقهیه‌یی اوکرنمك فرض عیندر آخره نفع ویره‌جك درجه‌ده فقهی تحصیل ایلمك فرض کفایه‌در وعلم فقهده تبحر ایتمك مندوبدر [من یرد الله به خیراً یفقهه فی الدین]

مقالهٔ ثانیه

قواعد فقهیه بیاننده‌در

قواعد ؛ قاعده‌نك جمعیدر . قاعده ؛ لغتده اساس معناسنه اولوب اصطلاح فقهاده جزئیاتك احکامی بیلنمك ایچون اوجزئیاتك کلیسنه یا اکثریسنه منطبق وموافق اولان حکم کلی ویا اکثریدر .

جزئیاتك احکامی بیلنمك طریقی اوقاعده بر صغرای سهلة الحصوله کبری قیلنمقدر یعنی ترتیبی قولای بر « صغری » یاپیلوب قاعدهٔ کلیه دخی اکا « کبری » قیلندقده «نتیجه‌سی» یعنی جزئینك حکمی استحصال ایدیلور .

مثلا هر بر امر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتی اصلدر قاعدهٔ کلیه‌سنك جزئیاتندن بری اولان زیدك وارثنه اقرارینك حکمی استنباط ایدلمك قصد اولندقده « متوفی زیدك وارثنه اقراری امر حادثدر وهر بر امر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتی اصلدر ـ حد اوسط طرح اولندقده ـ متوفی زیدك حیاتنده وارثنه اقرارینك اقرب اوقاته اضافتی یعنی حال مرضه نسبتی اصلدر » نتیجه‌سی چیقار . §

مجله‌ده یالکز معاملاته متعلق مسائل فقهیه‌دن بحث اولنمسنه نظراً قواعد مزبوره مجله‌ده مندرج مسائله مخصوص ظن اولنمسون علم فقهك عبادات، عقوبات، مناکحات کبی بالجمله اقسامنه دائر مسائل فقهیه دخی بوقاعده‌لره تطبیق اولنور .

لكن مجله جمعيتنك مدخلده مندرج مضبطه‌سنده بيان قلنديغى وجهله حاكم كتب معتبرهٔ فقهيه‌ده برنقل صريح بولمدقجه يالكز قواعد مزبوره ايله حكم ايده‌مز چونكه قواعد مذكوره اولاً كليه اولميوب اغلبيه اولديغندن اكا تطبيقاً حكم اولنان حادثه‌يه مخصوص بر مسئلهٔ فقهيه اوله‌بيلور .

ثانياً بوقاعده‌لرك كافه‌سى صاحب مذهب امام اعظم رضى الله تعالى عنهدن مروى اولميوب متأخرين فقها جانبندن حضرت امامك كلامندن استخراج طريقيله ترتيب اولنمشدر .

معمافيه قواعد مزبوره‌يه وازجمله ٥٥ نجى ماده‌يه مجله جمعيتنجه ايراد اولنان امثله فروعات فقهيه‌دن اولمغله انلره تطبيقاً عمل وحكم اولنور .

قواعد مزبوره فقهاجه مسلماتدن [*] اولمسنه ومسائل فقهيه‌نك انضباطنه كلى فائده‌لرى بولنمسنه مبنى ارباب مطالعه‌نك مسائل فقهيه‌يى ادله‌سيله ضبط ايتمسنه مداراولور حتى ابن نجيم رحمة الله عليه «بوقواعد اصول فقه كبى اولوب بونكله مقلد فى الفتوى اولان كيمسه مجتهد فى الفتوى درجه‌سنه واصل اولور يعنى مجتهدين عظامك نص ايتمدكلرى احكامى انلرك قواعد واصولندن استخراجه مقتدر اولور» ديمشدر .

فقيه اولميان كيمسه‌نك دخى قواعد مزبوره‌يه مطلع اولدقده معاملاتنى مهما امكن شرعه توفيق وتقريب ايده‌بيله‌جكى مجله جمعيتنك مضبطه‌سنده بيان قلنمشدر

[*] مسلمات ؛ شول قضيه‌لردركه خصم طرفندن تسليم اولنمش اولمغله اول خصمك دفعى ايچون كلام او قضيه اوزرينه بنا قلنور كرك خصمين بيننده اولسون كرك اهل علم بيننده اولسون .

قواعد كليهٔ فقهيه‌يی ابتدا مشاراليه ابن نجيم «الاشباه والنظائر» نام كتابنده يكرمی بش قاعده اوله‌رق جمع وترتيب وايكی‌يه تقسيم ايدوب باشلوجه‌لری اولان التيسنی برنجی وديكرلرينی ايكنجی قسم عد ايلمشدر .

مؤخراً ابوسعيد محمد الخادمی رحمة الله عليه كبی بعض محققين فقها دخی بو يولده قاعده‌لر ترتيب ايتمشدر كه قواعد مزبوره مشاراليهك اثری اولان «مجامع الحقايقده» مندرجدر.

مجله جمعيتی دخی ابن نجيم مرحومك سالف الذكر قاعده‌لرندن اكثريسنی وقواعد مذكوره‌نك مشتملاتندن اوله‌رق اشباه ونظائرده مسائل ميانده ذكر اولنان وفقهای سائره طرفندن بشقه كتابلرده ايراد ايديلان قواعد وضوابطدن بعضيلرينی جمع وترجمه ايدرك مقدمهٔ مجله‌ده ٩٩ قاعده اولمق اوزره درج وتعداد ايلمش وديكرلريده روح المجله‌نك مناسب محللرنده ذكر وايراد اولنمشدر . §

مجله جمعيتجه برنجی ماده‌يه يازيلان بالاده محرر شرحده بيان اولنديغی وجهله قواعد مزبوره‌دن بعضيسی منفرداً اخذ اولندقده مستثنياتی بولنور ايسه‌ده يكديكرينی تخصيص وتقييد ايتدكلرندن من حيث المجموع كليت وعموميتلرينه خلل كلمز .

قواعد مذكوره‌دن قنغيسنك ديكرينی تقييد وتخصيص ايتديكی شرح وايضاحی صره‌سنده كوستريلور انجق ابن نجيمك برنجی قسم اعتبار ايلديكی التی قاعدهٔ كليه اس الاساس اولمغله مسائل فقهيه‌نك مستثنياتندن ماعداسی بونلره ارجاع ايديله‌بيله‌جكی وتعبير ديكرله بو قاعده‌لردن مستثنی اولميان بالجمله مسائل فقهيه تفريع اولنه‌بيله‌جكی جهتله پك زياده شايان اعتنا اولديغندن ذكر وايراد اولنور .

[بر ايشدن مقصد نه ايسه حكم اكا كوره‌در، عقودده اعتبار مقاصد

ومعانی‌یه‌در الفاظ ومبانی‌یه دکلدر، شك ایله یقین زائل اولماز ؛ مشقت تیسیری جلب ایدر، ضرر ازاله اولنور، عادت محکمدر.] §

قواعد نوعندن بعض ضوابط فقهیه واردرکه ایکنجی کتابك برنجی بابنده تعریف وبیان اولنور .

کذلك مجله‌نك حاوی اولدیغی کتابلرك کافه‌سنك اوائلنده و بعضاً مسائل صره‌سنده ذکر وبیان اولنان اصطلاحات مبادئ تصوریه‌دن اولمغله بونلرده قواعددن معدوددر . رأساً برحکمی حاوی اولمیان تعریفدن عبارت اوله‌جغندن حکام ایچون مدار حکم اوله‌ماز .

٢ ماده بر ایشدن مقصد نه ایسه حکم اکا کوره‌در

یعنی بر ایش اوزرینه ترتب ایده‌جك حکم اول ایشدن مقصد نه ایسه اکا کوره اولور .

مثلا برکیمسه صید ایچون بر محله آغ وطوزاق کبی برشی وضع ایدوبده برآو طوتلسه اول کیمسه‌نك مالی اولور . زیرا آغ وطوزاغی آو طوتمق مقصدیله وضع اتمشدر .

فقط برکیمسه آغنی قوریتمق ایچون بر محله سروبده اکا برآو طوتیلیویرسه انك مالی اولماز . زیرا مذکور آغنی قوریتمق مقصدیله وضع ایدوب آو خلاف مقصدی اوله‌رق طوتلمشدر ١٣٠٣

شومثاللردن دخی اکلاشلدیغنه کوره هرایش فاعلنك مقصدیله متأثردر وفاعل مکلف هرنه‌یی قصد اتمش ایسه ترتب ایده‌جك حکم اکا کوره اولور زیرا اعمال نیات ایله یعنی حالاً ویامالاً دفع ضرر ویا جلب منفعت ایچون بر فعلك ایجاد و یا ترکی جانبنه قلبك توجهی و اول ایجاد ویا ترکی قصداً قورمقلغی ایله معتبر وبلا نیة ایشلنیلان ویا ترك اولنان بر ایش حقنده برکونه حکم شرعی ترتب اتمیه‌جکی

جهتله باطل اولدیغندن بلا نیة ایش صدوری صبیان و مجانینه نسبت اولنور . عاقل وبالغ اولان کیمسه‌نك بلا قصد بر شیء ایجاد ویا ترك ایتمسی استبعاد اولنور . بناءً علیه فاعل مکلفدن صدور ایدن هر ایش بر مقصده مبتنی اولمق لازم کلوب حقیقةً و یا مجازاً بر مقصده حملی ممکن اولدقجه برایش حقنده بلا قصد یاپلمشدر دنیله‌مز وافعال اوزرینه ترتب ایده‌جك احکام شرعیه دخی مقاصده کوره اولور انجق قصد امور باطنه‌دن اولوب حقیقتنه اطلاع متعسر اولمغله دلیل ظاهریسی انك مقامنه قائم اوله‌رق حکم اکا بنا قیلنور ٦٨ شویله که ؛

مثالمزده مذکور اولان آغ صید ایچونمی یوقسه قوریمق ایچونمی وضع اولنمشدر بوراسی اکلاشلمق اوزره موقع وزمانه وعرف وعادته باقیله‌رق ظاهر حال صید ایچون وضع اولندیغنه دلالت ایدر ایسه دلالت ظاهریه قصد مقامنه قائم اوله‌جغندن حکم اکا بنا ایدیلور والا فلا .

§

بو قاعده [انما الاعمال بالنیات] حدیث شریفندن مستنبطدر .

وبر ایش اوزرینه حکم شرعی ترتب ایتمك ایچون قصده مقرون اولمسی لزومی بیان قلنمشدر . شوحالده قصده مقرون اولمیان ایش حقنده برکونه حکم شرعی ترتب ایتمامك لازم کلور حالبوکه برینك ایاغی قایوبده دوشه‌رك آخرك مالنی اتلاف ایتسه ضامن اولور ٩١٣ بونده قصد یوقسه‌ده حقوق ناسی صیانةً تجویز اولنمشدر .

کذا ٨٨١ نجی ماده شرحنده بیان وایضاح اولنه‌جغی وجهله بر کیمسه دیکرینك مالنی اذنی اولمقسزین لطیفه طریقیله اخذ ایتسه مقصده باقلیوب حکم غصب ترتب ایده‌جکندن و ١٧١ و ١٧٢ نجی ماده‌لر احکامنجه مستقبل وامر صیغه‌لریله حال مراد اولندقجه بیع قصد

ایدلسه بیله منعقد اولمیه جغندن قاعدهٔ مشروحه نك بو مثللو مستثنیاتی واردر.

کذلك فعله مقارن اولمیان قصد تصورات ذهنیه دن عبارت قاله جغنه ونیت ایسه عمل ایله تمام اوله جغنه وحکم شرعی ظاهر حاله بنا ایدیله جکنه کوره برایشه مقرون اولمیوب وجدانده قالمش اولان قصده دخی بر کونه حکم شرعی ترتب ایتمامك لازم کاور . §

شو تفصیلات اعمال قبیلندن اولان شیلره دائردر ترك قبیلندن اولان خصوصات یالکز نیت ایله تمام اولور . مثلا کفالتك حکمی مطالبه در فقط مکفول له کفیلدن مکفول بهی طلب ایتمامکی نیت ایدر ایسه کفیل حقنده بر کونه حکم ترتب ایتمز .

٦٢ نجی ماده شرحیله ١٠٠٧ نجی ماده ذیلنده محرر عوارض بحثندن مستفاد اوله جغی اوزره نائمك صایقلامسی قصده مقرون اولمیه جغندن کلامدن عدیله حکم ترتب ایتمز.

٣ ماده عقودده اعتبار مقاصد ومعانی یه در الفاظ ومبانی یه دکلدر.

بناءً علی ذلك [بیع بالوفا] ده رهن حکمی جریان ایدر .

عقود ؛ عقدك جمعی اولوب عقد ، لغتده دوکوملمك معناسنه در. اصطلاحده طرفینك برخصوصی التزام وتعهد ایتملریدرکه ایجاب وقبولك ارتباطندن عبارتدر . فقط اسقاطات وتبرعات مثللو طرفینك التزام وتعهدینه محتاج اولمیان شیلرده یالکز ایجاب ایله ده منعقد اولور.

مقاصد ؛ مقصدك جمعیدر. نه دیمك اولدیغی ایکنجی ماده شرحنده بیان قلندی .

معانی ؛ معنانك جمعی اولوب لفظدن قصد اولنان حکم دیمکدر .

الفاظ ؛ لفظك جمعی اولوب سویلنیلان سوزدر. آلدم ویردم کبی .

مبانی ؛ مبنینك جمعی اولوب الفاظ دیمکدر وافادهٔ مرامده واسطه

اتخاذ ایلدیکی ایچون مبانی دینلمکله الفاظك عطف تفسیریدر . §

الفاظ ایله معانی اره‌سنده نسبت آرانسه بر لفظك یالکز برمعنایه وبعضاً برقاچ معنایه دلالت ایتدیکنه وکذلك برقاچ لفظك یالکز برمعنایه ویاخود بربرلرینه متقارب ویاغیر متقارب معنالره اطلاق اولندیغنی بولور وبو جهتله الفاظك مترادفه، متباینه، متفقه، منفرده‌یه منقسم اولدیغنی اکلارز.

الفاظ متفقه قسمندن اولان اسماء متشابهه دخی باشلوجه ایکی صنفه آریلور برنجی صنف ، معنای اصلی اساس اتخاذ اولمه‌رق بر مناسبت ویامشابهت ملاحظه سیله مبنی شبیهنه دخی اطلاق اولنور که اصلنه دلالتی « دلالت حقیقیه » وشبیهنه دلالتی « دلالت مجازیه » در نوردن علم ؛ ظلمتدن جهل قصد اولنمسی کبی .

معنای اصلی اساس اتخاذ ایلدیکی حالده لفظك شبیهنه اطلاقندن مقصد اظهار مشابهت ایسه اکا « تشبیه » دیرلر یکیت آدمه آرسلان ، کوزل یوزلویه آی اطلاقی کبی .

اکر مقصد اظهار مشابهت اولمیوب شبیهنه دلالتی دخی اصالت حسبیله‌در کبی کوستریلور ایسه اکا « استعاره » دیرلر. میزان، عقرب، قوس ودها بونلره مماثل الفاظك صور کواکبه دلالتی کبی .

اعدی ایکنجی ماده‌ده بیان قیلندیغی وجهله احکام شرعیه مقاصده کوره اولمق لازم کلدیکندن والفاظ ایسه بروجه‌محرر معنای موضوعنك غیریده استعمال اولنه بیله‌جکندن عقودده اعتبارك دخی احکام فقهیه‌یه مستند مقاصد ومعانی‌یه اولوب الفاظ ومبانی‌یه اولمامسی ایجاب ایدر .

بناءً علی ذلك بیع بالوفا هرنه‌قدر بیع لفظیله منعقد اولور ایسه‌ده توندن عاقدینك مقصدی تأمین دین اولدیغندن یعنی « بیع بالوفا » نامیله داین مدیونه بر شی صاتدقده « بیع بالوفا » سوزی بیع قطعی معناسنی متضمن

اولمیوب تأمین دین ایچون وضع اولنمش برعقده موضوع اولمغله انك قصدایدلمدیکنه دلالت ایدوب « بیع » لفظنك مبادلهٔ اموال معناسی مراد اولنمیه جغندن موضوع بحث اولان قاعده‌یه مبنی مشتری مبیع ایله انتفاع ایلمسنه نظراً بیع جائز حکمنده ۳۹۸ ، طرفین بونی فسخه مقتدر اولدقلری جهتله بیع فاسد حکمنده ۳۹۶ ، مشتری مبیعی اخره صاتمه‌مدیغی ۳۹۷ وسائر غرمادن احق اولدیغی ۴۰۳ ووفاء مبیعی اخرطرفدن وقوعبولان دعواده دخی بایع ایله مشترینك مجلس محاکمه‌ده حضورلری شرط اولدیغی ۱۶۳۷ جهتله رهن حکمنده‌در .

بوحالده بیع بالوفاده کاه بیع جائز، کاه بیع فاسد ، کاه رهن حکمی جریان ایدر متن مجله‌ده یالکز رهن حکمی جریان ایتدیکنك کوسترلمسی اکثریا رهن حکمی جریان ایتدیکندندر . §

بعض عقدلر واردرکه انلرده بوقاعده‌دن بالاستثنا الفاظ معتبردر . مثلا بر کیمسه نفی ثمن ایله برمالی صاتسه یعنی مشتری‌یه « بومالی سکا پاره‌سز صاتدم » دیوب اوده قبول ایتسه بیع باطل اولور یوقسه هبه‌اولمز. کذلك موجر مستأجره « شومالی اجرتسز اوله‌رق سکا ایجار ایتدم » دیوب اودخی قبول ایتسه عقد مذکور عاریت اوله‌رق منعقد اولمیوب بلکه اجارهٔ فاسده اولور. §

قاعدهٔ مشروحه‌ده واقع [عقود] لفظی بو قاعده‌نك حکمی عقود شرعیه‌یه دائر اولدیغنی بیان ایچوندر .

عقوددن اولمیان وجدانیاتك، الفاظ دلیل ظاهریسی اولدیغندن یمین وسائر شهادات وجدانیه‌ده لفظه اعتبار اولنور . ویالان یره یمین ایتدیکی ثابت اولمدقجه منکر اولان کیمسه یمینی اوزرینه مؤاخذه‌دن منع اولنور. زیرا ایمان الفاظ اوزرینه مبنی اولوب اغراض اوزرینه دکلدر.

كذلك قصاصدن عفو، طلاق، عتق كبي اسقاطاتده و نكاح مثللو جد و هزلي شرعاً مساوي اولان شيلرده دخي اعتبار الفاظ ومبانی يه در. §

عقودده اعتبار مقاصد ومعانی يه اولديغندن ايجاب وقبول لفظاً ايراد اولنمقسزين مكاتبه ، تعاطی، دلسزك اشارات معروفه سی كبی تراضئ طرفينه دلالت ايدوب تعيين مقصد ايليان شيلرله دخی عقد منعقد اولور ١٧٣، ١٧٤، ١٧٥، ٤٣٦، ٤٣٧، ٨٣٩ .

٤ ماده شك ايله يقين زائل اولمز. ـ خلافنه دليل اولمدقجه ـ

مثلا بركيمسه ديكر كمسنه نك ذمتنی ابراء عام ايله ابرا ايتدكدن صكره تاريخ بيان ايتمكسزين آندن برحق دعوی ايتسه دعواسی مسموع اولمز . زيرا اول حق ابرادن مقدم اولوب ابرا ايله ساقط اولمق وياخود ابرادن مؤخر اولوب حالا ذمتنده باقی قالمق احتماللری سيان اولديغندن بووجه اوزره واقع اولان شكل ايله يقيناً ثابت اولان ابرانك زوالنه حكم اولنمز. اما ابرادن مؤخر تاريخ ايله برحق حادث دعوی ايتسه اوحالده دعواسی استماع اولنور .

چونكه شك، لغتده مطلقا تردد ايتمك معناسنه اولوب اصطلاحده، برشيئك وقوع ويا عدم وقوعنده طرفين سيان اولەرق تردد ايتمكدر يعنی ايكی شيدن برينی ترجيحی موجب سبب اولمامغله قلبك بر طرفه ميل ايده ميه رك وقوفيدر.

يقين ، لغتده بر شيئك حقيقتی اوزرينه قلبك اطمئنانه دينوب اصطلاحده ، احد طرفينك بر دليل قطعی يه مستند اولەرق مجزوم اولمسندن عبارتدر كه قلب اودليله مستنداً انك حقيقت اولديغنی جزم ايله تيقن ايدر . ٧٢ نجی ماده ده ايضاح اولنديغی اوزره « ظن غالب » دخی يقين منزله سنده در . يقين كرك عيناً يقين اولسون كرك

خبر ویا دلالت جهتلریله یقین بولنسون ویا منطقیونك بیان ایتدكلری اولیات، مشاهدات، مجربات، حدسیات، متواترات كبی انتاج تعیین ایچون ترتیب اولنان مقدمات یقینیه‌دن مستفاد اولسون هر حالده موجب اطمئنان اولدیغندن یقین اصلدر . شك اصل اوزرینه طاری اوله‌جق احوالدر. یقین اصلی ثابت ومستقر صفات اصلیه‌دندر. شك ایسه اصلی غیر ثابت وهم وترددن وصفات عارضه‌دن عبارتدر . صفات اصلیه‌ده اصل اولان وجود اولدیغی كبی صفات عارضه‌ده دخی اصل اولان عدمدر. عدم دخی یوق ویوقلق دیمكدر. یوق اولان بر شیئك اصلاً ثابت وسابق بولنان بر شی ایله مقاومت ایده‌میه‌جكی ومدافعه‌ده بولنه‌میه‌جغی دركاردر بنابرین شك ایله یقین زائل اولمز قاعده‌سنك مفهومی محققدر. یعنی اصلی متیقن وثابت اولان برشیئك خلافنه دلیل اولمدقجه مجرد شك ایله اول شیئك زوالنه حكم اولنمز . §

یقین مثلی یقین ایله زائل اولور .

زیرا اصلی ثابت بولنان برشیئك خلافنه حجت ودلیل ظهور ایدر ایسه بوده یقین حاصل ایدر . واولكی یقینك مثلی بریقین اولمش اولور یقین ایسه مثلی یقین ایله زائل اولور. چونكه یقین اولك دوام وثباتی ایچون سبب قالمز §

زیرده محرر ٥، ٦، ٨، ٩، ١٠، ١١، ١٢ نجی ماده‌لر بوقاعده‌دن استخراج اولنمشدر. بناءً علیه اصل قاعده‌ده معتبر اولان «خلافنه دلیل اولمدقجه» قیدی بونلرده دخی معتبردر ،

٥ ماده برشیئك بولندیغی حال اوزره قالمسی اصلدر.

مثلا ودیعه‌نك صاحبی غائب اولوبده حیات ومماتی معلوم اولمسه مستودع انی صاحبنك وفاتی تبین ایدنجه‌یه‌دك حفظ ایدر ٧٨٥ .

مودعك حقيقةً ویا حکماً موتی تبین ایتمدکجه ورثه‌سی « جائزکه وفات ایتمشدر » دیو مستودعدن ودیعه‌یی اخذ واقتسامه قادر اوله‌مزلر. زیرا حکم مفقود مفقودك کندی ذاتنده ونفسی حقنده حی اولمقلغیدر موت ایسه محتملدر یقیناً ثابت اولان بر شی احتمال ایله زائل اولمز .

§

بو اصله « استصحاب » اطلاق اولنوب استصحاب ایسه مدخلك ادله بحثنده بیان اولندیغی وجهله فی الاصل ثابت اولان شیلری ابقاده حجت اوله‌بیلور ایسه‌ده بدایةً واستحقاقاً برشیٔ اثباتده حجت اوله‌مز .

مثلا مفقودك حیاتده اولمسی تقدیرنده وارث اوله‌جغی اقرباسندن بریسنك وفاتی وقوعنده ترکه‌سندن اصابت ایده‌جك حصهٔ ارثیه‌سی مفقودك ملکی اولمق اوزره حکم اولنمیوب حقیقت حال اکلاشیلنجه‌یه قدر موقوف طوتیلور .

١٦٨٣ ، ١٧٧٦ ، ١٧٧٧ نجی ماده‌لرده دخی بوکا دائر ایضاحات وامثالهٔ لازمه ایراد اولنمشدر .

§

بو قاعده‌نك دخی بعض مستثنیاتی واردر . ازجمله مستودع « ودیعه هلاك اولدی » دیو ادعا ویمین ایلسه ضمان لازم کلمز . چونکه امین یمینی ایله تصدیق اولنور .

حال بوکه قاعدهٔ مبسوطه‌یه کوره ودیعه‌نك استصحاباً مستودعك نزدنده بقاسنه حکم اولنمق لازم کلور ایدی یمینی ایله ودیعه‌نك هلاکنه حکم اولنمسی خلاف اصلدر . بونك حکمتی شودرکه مستودع ذمتنك ضماندن برائتنی ادعا ایده‌یورکه ٨ نجی ماده حکمنجه اصل اولان بودر . اما مودع انك ذمتنك مشغولیتنی ادعا ایلیورکه خلاف اصلدر .

٦ ماده قدیم قدمی اوزرینه ترك اولنور .

مثلا برخانه‌نك يغمور صولری ازقديم قومشونك خانه‌سنه آقفده اولديغی حالده قومشوسی بوندن صكره آقتمام ديو منع ايده‌مز ١٢٢٩ قديم اولنی بيلور كمسنه اولميان شيدر قديمك قدمی اوزره ترك اولنمسی متأخرينك متقدمينه اولان حسن ظننندن يعنی مادامكه اساساً نامشروع ومضر دكلدر البته محسناتدن برشيئه بناءً ياپلمشدر مطالعه‌سندن نشأت ايتمشدر . وبويله برحسن ظن عموم خواطرده واردر . فقط قديمك خلافنه دليل اولنجه تغير ايده‌جكی كبی شرعه مخالف اولان قديمه دخی اعتبار يوقدر. يعنی فی الاصل نامشروع اوله‌رق ياپلمش اولان شی قديم اولسه‌ده حسن ظنه محل قاليه‌جغندن اكا اعتبار اولنميوب ضرر فاحشی وارايسه ازاله اولنور وضرر قديم اولمز وضرر اشد ضرراخف ايله ازاله اولنور قاعده‌لرينه توفيق معامله ايديلور .

ذكر اولنان مثال وافاداتمز ١٢٢٩،١٢٢٤،١٦٦،٢٧٠٧ نجی ماده‌لردن مأخوذ اولوب ١٢٦٩،١٢٣٠ نجی ماده‌لر دخی بو قاعده‌يه متفرعدر.

٧ ماده ضرر قديم اولمز .

يعنی ضرر اولان شيئه قديم حكمی ويريلوبده بولنديغی حال اوزره ابقا اولنه‌مز. مثلا طريق عام اوزرنده الچق چيقيندیلر وشهنشينلر كبی ماره‌يه ضرر فاحشی اولان شيلر قديم اولسه بيله رفع ايتديريلور ١٢١٤ چونكه طريق عامدن هركسك كرك بنفسه اولسون كرك حيوانيله بولنسون حق مروری اولديغندن ماره‌يه ضرری اولان شيلرده مخاصمه‌يه ورفع ودفع ومنع ونزعه حقی واردر. زيرا كاوب كچنلری متأذی قيله‌جق نسنه‌لری بغيرحق طريق عامده احداث ايتمك آنلر حقنده محض ضرر وظلمدر. ضرر وظلم ايسه حدذاتنده واجب الازاله‌در. بناءً عليه قديم اولان شيئك باعث اولديغی ضرر عمومه عائد

وفاحش اولور ایسه بهمه‌حال ازاله اولنوب قدمی اوزره ترك وابقا ولنمز. ضرری فاحش اولمدیغی حالده ترك ایدیله‌بیلور ایسه‌ده بعد الزوال قدیعدر دیو تکرار احداث ایتدیرلمیوب منع اولنور ۱۲۱۳ ضرر؛ عمومه عائد اولمیوب بر ویا بر قاچ کیمسه‌یه منحصر اولور ایسه نظر اولنور. ضرر؛ فاحش ایسه بای وجه کان دفع ایتدیریلور. ۱۲۰۰ ضرر؛ فاحش اولمیوب حق مرور، حق مجری، حق مسیل کبی شیلر ایسه مادهٔ سابقه‌ده محرر قاعده‌یه توفیقاً خلافنه دلیل اولمدقجه قدیعدن اوله کلدیکی وجه اوزره ترك وابقا اولنور ۱۲۲٤ زیرا صاحبنك اسباب تملکدن بریله اکا مالك اولدیغی محتمل اولوب قدمی دخی دلالت ایدر.

§

بو ماده‌نك ۲۰ نجی ماده‌دن صکره ایراد اولنمسی ایجاب ایدر ایکن بوراده ذکر اولنمسی بوندن اول بیان قلنان ٦ نجی ماده حکمنجه قدمی اوزره ترکی لازم کلان قدیعك حد ذاتنده بروجه محرر ضرری موجب اولماسی اقتضا ایده‌جکنی ایضاح واو ماده‌نك بو نکته مقید اولدیغنی بیان ایچوندر.

۸ ماده برائت ذمت اصلدر.

بناءً علی ذلك برکیمسه برینك مالنی تلف ایدوبده مقدارنده اختلاف ایتسه‌لر سوز متلفك اولوب مال صاحبی ادعا ایتدیکی زیاده‌یی اثباته محتاج اولور.

بالبینه اثبات مدعا ایتدیکی حالده موجبیله حکم اولنور.

برائت ذمتك اصل اولمسی ذمم ناس یعنی انسانلرك ذاتی فی الاصل عقوق وحقوقدن عاری و بری خلق اولنمش اولدیغندندر. بناءً علیه متلفك افاده‌سی اصله مقارندر. زیاده‌یی دعوی ایتمك خلاف اصل اولوب بینه دخی خلاف ظاهری اثبات ایچون مشروع اولدیغندن

زیاده‌یی دعوی ایدنك اثبـات ایتمسی لازم کلورہ ایده‌مدیکی صورتده بر یمین حقی قالمغـله طـالب اولور ایسـه حاکم انك طلبی اوزرینـه اصلی ابقا ایچون مدعی علیهه یمین تـکلیف ایلر. مدعی علیه یمین ایدر ویاخود مدعی یمین ویردیرمز ایسه حاکم مدعی‌یی مدعی‌علیهه معارضه‌دن منع ایدر. مدعی علیه یمیندن نـکول ایدرسه حاکم نکولیله حکم ایدر. اصل مذکوره بنـاءً هر نوع دعاویده احکام و معـاملات بو وجهله جریان ایدر.

٧٦، ٧٧، ٧٨، ١٧٤٦، ١٧٤٧، ١٨١٧، ١٨١٨، ١٨١٩، ١٨٢٠

§

ذمت ؛ لغتـده عهد معناسـنه‌در . عهددن دونمك موجب ذم و عار اولدیغنـدن عهده ذمت دینلور . اصطلاحده ؛ ایکی معنـایه اطلاق اولنورکه بری نفس و ذات معناسی ، دیکری کندوسـیله بر شخصك ایجاب واستیجابه اهل اولدیغی وصف معناسـیدر . قاعدهٔ مشروحه‌ده نفس و ذات معناسی مراد اولنمشدر .

٩ ماده صفات عارضه‌ده اصل اولان عدمدر .

مثلا شرکت مضاربه‌ده کار اولوب اولمدیغنده اختلاف اولنسه عدمی اصل اولدیغنه بناءً سوز مضاربك اولوب صاحب سرمایه کار اولدیغنی اثباته محتاج اولور .

صفات عارضـه ؛ تجارت ، عیب ، علل کبی اصـل موصوفك وجودیله موجود اولمیوب صکره‌دن عارض اولان حالاتدر .

کتاب‌الشرکتك باب سابعی مندرجاتندن مستبان اوله‌جغی اوزره مضـاربه بر طرفدن سرمایه دیکر طرفدن سعی وعمل اولمق اوزره بر نوع شرکتدر . بونده رب‌المال مالی ومضارب عملی ایله ربحده مشاعاً

مشترك اولورلر . انجق مضاربه‌ده كار اولوب اولمديغنده اختلاف اولنسه ربح فی‌الاصل سرمايه‌نك وجوديله موجود اولميوب صكره‌دن عارض‌اولور حالات وصفاتدن اولديغندن مضارب اصله متمسك بولنمسی جهتيله سوز كنديسنك اولوب رب‌المال كار اولديغی اثباته محتاج اولور .

§

صفات عارضه عندالفقها «صفات اصليه» مقابلنده ذكر اولنور صفات اصليه دخی صحت ، سلامت ، رضا كبی اصلك وجوديله موجود اولان حالاتدر .

بناءً عليه متعاقديندن بری عقدك كرهاً ديكری رضاءً وقوع‌بولديغنی بيان ايله اختلاف ايتسه‌لر عقودده رضا صفات اصليه‌دن اولمغله رضاء وقوعنی بيان ايدن اصله متمسك اولديغندن سوز كنديسنك اولوب كرهاً وقوعنی دعوی‌ايدنك بالبينه اثبات مدعی‌ايتمسی لازم كلور . خلاصه صفاتده اختلاف اولندقده اكر صفات عارضه‌دن ايسه عدمی اصل اولديغندن وجودينی دعوی ايدنك ؛ اكر صفات اصليه‌دن ايسه وجودی اصل اولديغندن عدمنی ادعا ايدنك اثبات ايتمسی لازم كلور .

§

بوقاعده‌نك بعض مستثنياتی واردر . ازجمله ۱۷۷۳ نجی ماده‌ده مصرح‌اولديغی اوزره واهب هبه‌دن رجوع‌ايتمك ايستيوبده موهوب‌له دخی موهوبك تلف اولديغی دعوی ايتدكده سوز بلا يمين موهوب لهكدر . حال بوكه قاعدهٔ مشروحه‌يه نظراً سوز واهبك اولمق لازم كلوردی زيرا موهوبك تلف اولمسی صفات عارضه‌دندر . انجق موهوب‌له وجوب ردی منكر اولمغله مستودعه‌شبيه اولديغندن برائت ذمت اصلدر قاعده‌سنه بناءً سوز كندوسنك اوليور .

دينك كه قاعدهٔ مشروحه [برائت ذمت اصلدر] قاعده‌سيله مقيددر .

۱۰ ماده . برزمانده ثابت اولان شيئك خلافنه دليل اولمدقجه بقاسيله حكم اولنور .

بناءً على ذلك برزمانده برشى بركيمسه‌نك ملكى اولديغى ثابت اولسه ملكيتى ازاله ايدن برحال اولمدقجه ملكيتك بقاسيله حكم اولنور .

مثلا بركيمسه ديكر كمسنه‌دن آله‌جق دعوى ايتدكده شاهدلر اكر اول كيمسه‌نك مدعى‌يه اولقدار دينى اولديغنه شهادت ايتسه‌لر كفايت ايدر ۱٦٩٤، ۱٦٩٥ دينك حالا مشهود عليهك ذمتنده اولديغنى ذكر وتصريحه حاجت يوقدر .

زيرا مدعى عليهك ذمتنده مدعينك حقى ثابت اولدقدن صكره بونك زائل اولوب اولمديغى مشكوكدر . شك ايله يقين زائل اولميه‌جغندن مدعى عليه مدعا بهدن برائتنى اثبات ايده‌مديكى حالده دينك بقاسيله حكم اولنور . §

بوماده بشنجى ماده ايله متحد واستصحاب ايله عمل قيلنمدندر . واستصحابك هرايكى نوعنه يعنى استصحاب ماضى واستصحاب حاله شاملدر شويله‌كه : مثال مذكورده بيان قلنان شاهدلر مدعى عليهك ذمتنه ترتب ايدن دينك تاريخ وقوعنى زمان ماضى‌يه اسناد ايتميه‌رك يالكز مدعينك مدعى عليه ذمتنده حالا آله‌جغى بولنديغنه شهادت ايدرلر ايسه مدعى عليه اولجه ايفاى دين ايتديكنى اثبات ايتمدكجه تاريخ مزبوردن مقدم دخى مدعا بهك ذمتنده ثابت اولديغنه حكم اولنور .

۱۱ ماده . برامر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتى اصلدر .

يعنى حادث اولان برايشك سبب وزمان وقوعنده اختلاف اولنسه زمان بعيده نسبتى اثبات اولنمدقجه حاله اقرب اولان زمانه نسبت اولور .

مثلا برکیمسه برمالی ورثه‌سندن برینه هبه ایدوبده وفات ایتدکده دیگر ورثه آنی مرض موتنـده هبه ایلمش اولدیغنی وموهوب‌له دخی حال صحتنده هبه ایتمش ایدوکنی ادعا ایتـدکده موهوب لهك بینـه‌سی ترجیح قلنور ، ١٧٦٦

زیرا هبه امرحادثدر حادث اولان برشی ایسه فی‌الاصل موجود اولمیوب صکره‌دن وقوعبولمشدر بونك مرض موتده وقوعنی ادعاایدن ورثه اصله متمسـك اولدیغندن موهوب لهك هبه‌یی حال صحـتده یعنی زمان بعیده اسناد ایتمسی خلاف ظاهر اولمغله اثبات ایتمسی لازمدر . ١٧٦٦ نجی‌ماده حکمنجه صحت بنیه‌سنك مرض موت بنیه‌سی اوزرینه ترجیح ایدلمسی بو اصله مستنددر . §

مع مافیه برائت ذمت اصل اولدیغندن اکا متفرع بعض مسـائل بوقاعده‌دن مسـتثنا اولمغله قاعدهٔ مشروحه [برائت ذمت اصلـدر] قاعده‌سیله مقیددر .

مثلا اقرار دین ایدن صغیر حین اقرارنده بالغ اولمدیغنی ومدعی دخی بالغ اولدیغنی ادعا ایلسه بلوغ امر حادث اولمسـنه نظراً سـوز مدعینك اولوب مقرك حین اقرارنده صغیراولدیغنی اثبات ایتمسی‌ایجاب ایدر ایکن برائت ذمت اصل اولمسـنه دینی مدعینك ، مقرك بلوغنی اثبات ایتمسی لازم کلیور .

١٢ ماده کلامده اصل اولان معنای حقیقیدر .

مثلا برکیمسه « وفاتمدن صکره ثلث مالم فلان کمسنه‌نك اولادینه ویریله » دیو وصیت ایدوب مصراً علی ایصائه وفات ایتـدکده اول کمسنه‌نك اولادی وار ایکن احفادینه برشی ویرلمز .

اصل ؛ بوراده راجح معناسنه‌در .

علماء علم بیانه کوره طرق بیان اوچدر حقیقت، مجاز ، کنایه‌در. فقط اهل اصوله کوره کنایهٔ بیانیه‌دن بعضیسی حقیقت وبعضیسی مجاز اولدیغندن انلرك رأینجه طریق افاده حقیقت ومجازدن عبارتدر. مجاز ٦١ نجی ماده‌ده تعریف اولنه‌جقدر بوراده حقیقتدن وبونك اصل اولمسندن بحث ایده‌لم :

حقیقت ؛ لفظك معناده استعمالی اعتباریله موضوع لهی اولان معناده موضوع لهی اولدیغی حیثیتدن طولایی مستعمل اولان لفظدر. بو وضعده یاحقیقت شرعیه اولور شهادت کبی یاحقیقت لغویه اولور ارسلان کبی یاخود حقیقت عرفیه اولور بوده یاعرف عامدر دابه کبی که یریوزنده یوریانلرك اسمی ایکن فرسده استعمالی حقیقت عرفیهٔ عامه اولمشدرکه برصنف انسانلره مخصوص اولمیوب صورت عمومیه‌ده مستعملدر یاعرف خاصدر اصطلاحات فنیه کبی که اربابی بیننده معنای لغویسنك غیری برمعناده استعمالی حقیقت عرفیهٔ خاصه اولمشدر.

امدی ٦١ نجی ماده‌ده دخی ایضاح اولنه‌جغی وجهله برلفظك معنای موضوع لهنك غیریده استعمالی معنای موضوع لهی اراده‌یی مانع قرینه‌نك وجودینه متوقف اولوب بویله برقرینه اولمدقجه معنای حقیقی‌یی اراده اقتضا ایدر زیرا الفاظك مجازاً استعمال اولندیغی اکلاشلق ایچون معنای حقیقی‌یی اراده‌یی مانع قرینه‌یه احتیاج واردر حالبوکه کلامك حقیقت معناسی اراده اولنمق ایچون قرینه‌یه احتیاج یوقدر بوصورتده حقیقت اصلدر مجاز اندن خلفدر اصل طورر ایکن خلفه اعتبار اولنمز نته‌کیم مثالده بیان قلندیغی اوزره [اولاد] لفظنك کرك مفرد اولسون کرك جمع اولسون ذکور ایچون ولدصلبیده واناث ایچون ولد بطینده استعمالی حقیقیدر بناءً علیه موصینك [وفاتمدن صکره ثلث مالم فلان کمسنه‌نك

اولادینه ویریله] دیمسی او کیمسه‌نك اوغلنه وقزینه ویریله دیمکه محمولدر زیرا حقیقت یقین منزله‌سنده‌در عجبا موصی احفادی دخی اراده ایتدی‌می دیوشك ایله زائل اولمز.

اما اوکمسنه‌نك اولادی اولمیوب احفادی وارایسه حقیقت متعذر اولدقده مجازه گیدیله جکندن موصینك مقصدی دخی اوکمسنه‌نك احفادینه وصیت اولدیغنه یعنی مجازه حمل اولنور زیرا کلامك اعمالی اهمالندن اولی اولدیغی کبی حقیقت معنایی اراده‌یی مانع اولان قرینه ملابسه‌سیله شك دخی یقین درجه‌سنه ارتقا ایدر چونکه معنای حقیقی ایله معنای مجازی بر زمانده لفظ واحد ایله ارادهٔ واحده‌ده مجتمع اولمز یعنی لفظ واحد استعمال اولنسون واطلاق واحده‌ده معنای حقیقی ومجازی ایکیسی بردن مراد اولنسون بو اولمز زیرا معنی ایچون لفظ شخص ایچون لباس منزله‌سنده‌در مجاز، ثوب مستعار، حقیقت، ثوب مملوك کبیدر ثوب واحدك حالت واحده‌ده ملك وعاریت طریقلریله جمعاً استعمالی یعنی بر کیمسه‌نك لابس اولدیغی اثوابك هم کندی مالی هم‌ده بشقه‌سنك مالی اوله‌رق عاریةً لابس اولمسی مستحیل اولدیغی کبی بر لفظ‌کده حقیقت ومجاز جهتلریله بردن استعمالی محالدر.

١٣ ماده — تصریح مقابله‌سنده دلالته اعتبار یوقدر.

مثلا بر کیمسه برینك اذنیله خانه‌سنه داخل اولدقده میدانده طوران قدح ایله صوایچمکه دلالةً مأذوندر وصو ایچرکن قضارا یدندن قدح دوشوبده قیرلسه ضمان لازم کلمز فقط صاحب خانه «اول قدحه طوقنمه» دیونهی ایتمش ایکن النه‌الوبده دوشه‌رك قیرلسه ضامن اولور. ٧٧٢

تصریح؛ لغتده سوزی آچیق سویلمك معناسنه اولوب اصطلاحده؛ کثرت استعمالی واستعمالده غلبه‌سی جهتله مراد ومقصود اولان معنی

غايت آچيق اولەرق ميدانه چيقان برسوز ايله افادهٔ مرام اتمكدر .

دلالت تصريحه قياس ونسبت ايله ضعيف اولوب ضعيف دخى قوى قارشوسنده ساقط وبى اعتباردر بناءً عليه تصريح ايله دلالت تعارض ايتدكده دلالته اعتبار اولمز بوصورتده مثالك جزء ثانيسنده بيان قلنديغى وجهله صاحب خانه‌نك منع اتمش اولديغى قدح ايله صوايچمكه مسافرك دلالةً حائز اولديغى مأذونيتك حكمى قالمامغله قدحى آلمسى مأذونيتى تجاوز اولديغندن حقنده حكم غصب جريان ايدر . §

لكن صراحت اولميان يرده دلالت ، صراحت حكم و قوتنده بولنه‌جغندن مأذوناً ديكرينك خانه‌سنه داخل اولان كيمسه ميدانده طوران قدح ايله صو ايچمك كبى عرفاً مسافرلرك يابه‌بيله‌جكلرى شئ اجرايه دلالةً مأذون اولديغندن مثالك جزء اولنده بيان قيلنديغى وجهله مسافرك النده آلمش اولديغى قدح قضارا دوشوب قيرلسه ضمان كلمز . زيرا قدح كندى يدنده امانت اولوب امانت دخى مضمون دكلدر . ٧٦٨

§

دلالتك موجبيله عمل اولندقدن صكره تصريحك حكمى قالماز .

مثالك جزؤ اولى موجبنجه مسافر صو ايچمك اوزره النه المش اولديغى قدح قضارا دوشوب قيرلدقده صاحب خانه « اول قدحه طوقنمه » ديو منع ايتسه حكمى اولماز . زيرا تصريحى صرفه محل بولنمز .

§

صريحك حكمى يعنى انكله ثابت اولان اثر موجب ومقتضاسنك ثبوتيدر . حتى متكلمك نيتندن مستغنيدر . زيرا لفظ صريح معناسنك وضوحى سببيله معنى مقامنه قائم اولمش و او معناده لفظك توسطى قالمامش اولديغندن حكم شرعى يى ايجاب اتمكده متكلمك نيتنه احتياج قالماز .

بناءً عليه بركيمسه « فلان مالمى صاتدم » و يا « فلان مالمى صاتون الدم » ديرسه مقصود حاصل اولور . متكلمك معناى مرادى نيت ايدوب اتمديكنه باقيلماز .

متكلم لفظ صريحك محتمل اولان ديكر بر معنايى مراد ايتديكنى ادعا ايلسه بو ادعاسى قضاءً رد اولنور .

١٤ ماده مورد نصده اجتهاده مساغ يوقدر .

مثلا ٧٦ نجى مادهده [بينه مدعى ايچون ويمين منكر اوزرينهدر] دينليور . بو قاعده [البيّنة للمدّعي واليمين على من انكر] حديث شريفندن مأخوذ اولوب معناسى واضحاً ظاهردر . آرتق بشقه يولده معنى ويريلوب ديكر صورتله اجتهاده جواز شرعى يوقدر . چونكه اجتهادك صحتى اصول وفروعده نص شارع بولنمامسيله مشروطدر .

§

نص ؛ لغتده واضحاً ظهور معناسنهدر . اصطلاحه كلنجه : نظم قرأن وحديث معنايه دلالتى اعتباريله سكز درلودر . دردى مراتب ظهور وديكر دردى مراتب خفا جهتيلهدر .

مراتب ظهور جهتيله اولان اقسام اربعهدن برنجيسى «ظاهر» دركه مجرد صيغهسنى استماع ايله معناسى متضح اولور .

ايكنجيسى : « نص » دركه، معناسنك ظهورى حضرت شارعك نصب ايتديكى قرينهدن نشأت ايدر . بو ايكى قسمك تأويل ويا تخصيصه ونسخه احتمالى اولور .

اوچنجيسى : « مفسر » دركه لاحق اولان بيان تفسير و يا بيان تغيير ايله معناسنك وضوحى بر قات دها مزداد اولوب تأويل و يا تخصيصه احتمالى قالمز. نسخه متحملدر.

دردنجیسی: « محکم » درکه وضوحی تام اولمغله برابر نسخه دخی احتمالی بولنمز .

مراتب خفا جهتیله حاصل اولان اقسام اربعه‌دن برنجیسی «خفی» درکه معناسی نفسنده اولمیان برسبب عارضه مبنی مشتبه اولور.

ایکنجیسی « مشکل » درکه مجرد صیغه‌سنی ایشتمکله معناسی ظاهر اولمیوب انجق تأمل ایله ادراکی ممکن اولور .

اوچنجیسی «مجمل» درکه معناسنی تأمل ایله ادراك ممکن اولمیوب بیان وایضاح ایدلمسی مأمول بولنور .

دردنجیسی « متشابه » درکه تأمل ایله ادراکی ممکن اولمدیغی کبی بیان وایضاح ایدلمسی دخی مأمول اولمز .

نص ؛ عندالفقها معنای سالف‌الذکرده مستعمل اولدیغی کبی اجماع وقیاس مقابلنده دخی استعمال اولنور . مطلق لفظ اوزرینه‌ده اطلاق اولنور ، زیرا قول حاله نسبتله زیاده وضوحی مشتملدر .

معناسنك ظهوری حضرت شارعك نصب ایتدیکی قرینه‌دن نشئت ایتمسنه نظراً مورد نصده اجتهاده مساغ اولمیجه آندن دها قوی اولان نظم مفسر ومحکمده دخی اجتهاده مساغ اولمدیغی اولویتله ثابتدر . نظم ظاهرك معناسی دخی آشکار اولمغله محتاج اجتهاد دکلدر. بنابرین مادهٔ مشروحه‌ده واقع [نص] کلمه‌سندن مقصد مراتب ظهورده مستعمل نظم قرأن وحدیث اولمسیله شو حالده نص ؛ قرأن کریم و حدیث شریفده وارد اولوب معناسنده اصلا شبهه اولمیان کلام ودلیل وحجت وبرهان دیمکدر . §

اجتهاد ؛ لغتده پك چوق چالشمق معناسنه‌در. اصطلاحده مجتهدك برحکم شرعیٔ فرعیی دلیل شرعیسندن استنباط خصوصنده ده

ايلرى كيتمكدن عجزينى اكلايىنجه يه قدر تام قوتنى صرف ايتمشيدر .

اجتهادك حكمى ؛ افاده ايتديكى حكمده خطا احتمالى اولمغله برابر غلبهٔ ظندر ، نصاً وارد اولان نظمك مدلولى ايسه ظهور ووضوح ايله حكم شرعئ قطعيى محتويدر . مجتهدك خطايه محتمل اولان اجتهادى ايله حكم قطعيى مبين نص شرعى تبديل و تغيير ايديله مز . زيرا شك ايله يقين زائل اولمز . بناءً عليه مورد نصده اجتهاده مساغ يوقدر . فقط مراتب خفاده وارد اولان نظم محتاج ايضاح اولمغله بونلرده اجتهاده مساغ واردر .

١٥ ماده على خلاف القياس ثابت اولان شى سائره مقيس عليه اولمز .

مثلا : برخانه نك سكناسى مقابلنده بر بستان استيجار اولنه بيلور
٤٦٣ لكن بر خانه نك سكناسى مقابلنده اجرت ديو ويريلان مالك
بستانده شفعه جريان ايتمز ١٠٢٥

چونكه كتاب البيوعك باب ثانيسنك فصل اول وثانيسى مندرجاتندن مستبان اوله جغى اوزره حين بيعده مبيعك موجود وتسليمى ممكن ومقدور ومال متقوم اولمسى انعقاد بيعك معقود عليهه راجع شرائطندن اولوب مذكور شرطلر كنديسنده بولنميان بيعك بطلانى طبيعيدر . حال بوكه اجاره ده معقود عليه كه انتهاءً منفعتدر حين عقدده معدوم اولديغندن وتسليمى ممكن ومقدور وكنديسى مال اولمديغندن قياساً اجاره نك باطل اولمسى لازمدر . انجق بوكاركاه عجيب الصنايعده هركس يكديكرينك تناصر وتعاوننه وخصوصيله فقير غنينك مالنه وغنى فقيرك عملنه محتاج اولديغنه وحاجت ناس دخى عقود شرعيه ده اصل ايدوكنه بناءً اجاره معامله سى ناسك احتياجنى

دفع ایچون علی خلاف القیاس استحساناً تجویز اولندیغندن ۴٦٣ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله بیعده ثمن اولمغه صالح اولان شی اجاره‌ده بدل اولمغه صالح اولدیغی کبی ثمن اولمغه صالح اولمیان شیلر یعنی اعیان ومنافع دخی بدل اجاره اوله بیلور . بناءً علیه مثالك جزء اولی وجهله [برخانه نك سكناسی مقابلنده بر بستان استیجار اولنه بیلور] یعنی منفعت منفعت مقابلنده بیع اوله بیلور .

لکن علی خلاف القیاس ثابت اولان شیئك قیاساً عدم جوازی لازم کلور ایدی تجویزی ضرورتدن ناشیدر . ضرورتلر کندی مقدارلرنجه تقدیر اولندیغندن ۲۲ علی خلاف القیاس ثابت اولان شی موردینه مقصور ومنحصر اولمق کلور . شو حالده مادامکه اجاره‌ده منافع ثمن اولیور بو صورتده مثالك جزء ثانیسنده بیان قلندیغی وجهله برخانه نك سکناسی مقابلنده اجرت دیو ویریلان ملك بستانك ثمنی خانه نك سکناسی یعنی منفعتی اولمغله مذکور ملك بستانده شفعه جریان ایتسون دینله‌مز چونکه ۱۰۲۵ نجی ماده حکمنجه شرائط شفعه‌دن بری ده بدلك معلوم المقدار مال اولمسیدر . بناءً علیه مال اولمیان بدل ایله تملك اولنان عقارده شفعه جاری اولمز زیرا علی خلاف القیاس ثابت اولان شی سائره مقیس علیه اولمز سائره مقیس علیه اولسه قیاساً لازم کلان شیئك مثلا شفعه‌ده بدلك معلوم المقدار مال اولمسی حقنده‌کی شرطك بطلانی لازم کلور بوده جائز دکلدر زیرا فرع اصلی ابطال ایده‌مز خصوصیله قیاسدن مقصود مقیس علیهك حکمنك تعمیمی اولوب ابطالی دکلدر .

قیاسك تعریف واقسام واحکامی مدخلك ایکنجی بابنده ذکر وتفصیل اولنمشدر .

۱٦ ماده اجتهاد ایله اجتهاد نقض اولنمز .

يعنی مجتهدیندن بری بر حادثه‌ده بر درلو اجتهـاد وحکم ایتدکدن صکره دیکر مجتهد مثلی حادثه‌ده بشقه درلو اجتهاد وحکم ایتسه « فلان مجتهد بویله برمسئله حقنده شویله اجتهاد وحکم ایتمشدر . » دینه‌رك اولکی مجتهدك اجتهادی وحکمی نقض اولنمز .

کذلك بشقه بشقه اولمیوب برمجتهد برمسئله‌ده بردرلواجتهادایدرك انکله عمل وبرحادثه‌ده‌اول اجتهادی موجبنجه حکم ایتدکدن صکره‌مثلی مسئلهٔ حادثه ده بشقه درلواجتهاد وحکم ایتسه اجتهادی تبدل ایتدیکندن طولایی اولکی اجتهادینی وانك موجبنجه ویرمش اولدیغی حکم منتقض اولمز. خلاصه برمجتهدك‌اجتهادینی نه‌دیکری نه‌ده‌کندیسی نقض‌ایده‌مز.

بو سببه مبنیدرکه مذهب حنفی اوزره لاحق اولان احکام شرعیه شافعی‌المذهب اولان حاکملرطرفندن کندی‌مذهبلرینه مخالف کورملریله نقض اولنه‌میه‌جغی کبی حاکم حنفینك ائمـهٔ حنفیدن مثلا امام اعظمك اجتهادی موجبنجه برحادثه‌یه حکم ایتدکدن صکره مثلی‌حادثه‌یی امامینك یاخود برینك اجتهادی‌وجهله حکم وقضاایلسه بوقضاسیله اولکی حکمی منتقض اولمز اوده نافذ ومرعی الاجرادر .

ینه بو حکمته مبنیدرکه علی العموم محـاکم شرعیه ونظـامیهٔ دولت علیه‌دن ویریلان حکملرك نقض وفسخی واعادهٔ محاکمه‌یی موجب اسباب بولنمدقجـه کرك حکمی ویرن محکمه وکرك عین درجـه‌ده ویا فوقنده‌کی محاکم طرفندن مجرد « فلان محکمه‌دن بویله برمسئله حقنده بشقه یولده حکم ویرلمشدر. بناءً علیه بوایکنجی حکم نافذ ومرعی‌الاجرا اوله‌مز » دینه‌رك نقض وفسخ واعادهٔ محاکمه ایدیله‌مز .

چونکه ١٤ نجی ماده شرحنده بیـان قلندیغی وجهله اجتهادك حکمی غلبهٔ ظندن عبارت اولدیغندن خطـا اولمق احتمـالی واردر .

رأيلر ايسه مشترکدر . يعنی بر مسئلهده ايکی رأيدن برينك ديکری اوزرينه مزيتی يوقدر . برنجی اجتهادك خطا اولمسی محتمل اولديغی کبی ايکنجی اجتهادده دخی بو احتمال واردر . اجتهادات کرك بر کرك متعدد مجتهدلر طرفندن ايدلمش اولسون خصوصيله اجتهاد اول موجبنجه حکم اولنمش ايسه بو اجتهاد حکم واقع ايله تقويت ايدر .

§

لکن اجتهادك مشروعيتی شروطنی جامع اولمغله مشروط ايدوکندن شروطنی جامع اولميان اجتهادك خطاسی ظاهر اولهجغنه وخطاسی ظاهر اولان ظنه قاعدةً اعتبار اولنميهجغنه مبنی بويله براجتهاد شروطنی جامع اجتهاد ايله نقض اولنور .

مثلا بر ملك قسمت قضا ايله حکماً تقسيم اولندقدن صکره قسمتده غبن فاحش اولديغی تبين ايدر ايسه فسخ اولنهرق تکرار قسمت عادله ايله تقسيم اولنور ١١٦٠ مادامکه برنجی قسمت ، قضا ايله تقويت ايتمشدر . اجتهاد ايله اجتهاد نقض اولنمز قاعدهسنه بناءً فسخيله تکرار تقسيمی غير جائزدر دنيلهمز . چونکه اجتهادك مشروعيتی شروطنی جامع اولمغله مشروطدر قسمتك دخی عادلانه اولمسی شرطدر ١١٢٧ غبن فاحش ضرر بين اولمغله عدله مغاير وازالهسی واجب اولديغندن خطاسی ظاهر اولان قسمت اول فسخ اولنهرق تکرار قسمت عادله ايله تقسيم اولنور .

محاکمدن ويريلان حکملرده دخی بويله معامله اولنور . يعنی بر حکمده اعادهٔ محاکمه ويا فسخ وياخود نقضی موجب برسبب اصولنه توفيقاً تبين ايتدکده محاکمه اعاده ويا استيناف وياخود تمييز ايديلهرك حکم واقع فسخ ويا نقض اولنور .

§

مجتهدين متعدد ومسائل مجتهدفيها متنوع وكثير اولديغندن حكامك هر بری بر مجتهدك رأييله عمل ايتدكده اجتهاد ايله اجتهاد نقض اولنمز قاعدهسنه بناءً عين مسائل حقنده يكديكرينه مخالف ويريلان حكملرك نافذ ومرعى الاجرا اولماسی لازم كلهجكندن حكملر بيننده جهت وحدت بولنمق ايچون محاكم شرعيهجه مذهب حنفيدن مفتابه اولان مسائل شرعيهيه تطبيقاً حكم اعطاسی اوتهدنبرو اصول اتخاذ ايدلديكی كبی قضاء بعض خصوصاتك استثناسيله تقيد وتخصص ايدهجكی ١٨٠١ جهتله مجله جمعيتنك مضبطهٔ معلومهسنده بيان قانديغی وجهله مسائل مجتهد فيهاده امام المسلمين حضرتلری هرقنغی قول ايله عمل اولنمق اوزره امر ايدرسه موجبنجه عمل اولنمق واجب اولديغندن محاكمجه مسائل مجتهد فيهادن اشبو مجلهده قنغی مسئله ذكر وبيان اولنمش ايسه آنك موجبيله حكم اولنهرق مسئلهٔ ديكره تطبيقاً حكم ويريلهمز مثلا استصناع منعقد اولدقدن صكره مصنوع تعريفه موافق اولمامق كبی برسبب مشروع اولمدقجه طرفينك بازارلقدن دونهميهجكی ٣٩٢ نجی مادهده محرردر . بو ايسه امام ابو يوسف رحمة الله عليهك قوليدر . حكام بو مادهيه تطبيق معاملهيه مجبور اولوب امام اعظم رضی الله عنهك اجتهادينه كوره استصناعاً منعقد اولانبيعدن مستصنع هرحالده رجوع ايدهبيلور ديهرك مصنوعك تعريفه عدم موافقتی كبی برسبب اولمقسزين مستصنعك رجوعيله عقد استصناعك فسخنه حكم ايدهمز . خلاصه تبعه اوزرينه تصرف مصلحته منوط اولديغندن امام المسلمين حضرتلری مسائل مجتهد فيهاده هرقنغی قول ايله عمل ايدلمسنی امر ايدر ايسه مصلحت انده ديمك اولمسيله ديكر قول ايله حكم وعمل ممنوع اولور .

١٧ ماده مشقت تيسيری جلب ايدر .

یعنی صعوبت سبب تسهیل اولور وطارلق وقتنده وسعت کوسترلمك لازم کلور . قرض وحواله وحجر کبی پك چوق احکام فقهیه بو اصله متفرعدر وفقهانك احکام شرعیه‌ده کوستردکاری رخص وتخفیفات هپ بو قاعده‌دن استخراج اولنمشدر .

رخص ؛ رخصتك جمعیدر . رخصت ؛ لغتده مساعده ومأذونیت معناسنه اولوب اصطلاحده ؛ معذور اولمیان کیمسه حقنده تجویز اولنمیان برشیده معذور اولان آدمه اولنان مساعده ومأذونیتدر .

تخفیفات ؛ تخفیفك جمعی اولوب رخص اوزرینه معطوف وانی مؤیددر .

۱۶۶۰ ، ۱۶۶۱ ، ۱۶۶۲ نجی ماده‌لرده بیان قلنان مدتلردن صکره دعوی استماع اولنمز ایکن ۱۶۶۳ نجی ماده‌ده تصریح اولندیغی وجهله مدعینك وصیسی بولنسون بولنمسون صغیر یامجنون یامعتوه اولمسی یاخود مدت سفر اولان آخر دیارده بولنمسی ویاخود خصمنك متغلبه‌دن اولمسی کبی اعذار شرعیه‌دن بریله مرور ایدن زمانه اعتبار اولنمیوب مرور زمانك مبدئی عذرك زوال واندفاعی تاریخندن اعتبار اولنور مثلا برکیمسه‌نك حال صغرنده کچن زمانه اعتبار اولنمیوب مرور زمان انجق حد بلوغه واصل اولدیغی تاریخدن معتبردر .

جناب حقك «وماجعل علیکم فی الدین من حرج — یرید الله بکم الیسر ولایرید بکم العسر» آیت جلیله‌لری ونبی ذیشانك «لاحرج فی الدین — احب الدین الی الله تعالی الحنفیة السمحة السهلة» حدیث شریفلری احکامنجه امر دین وشرع مبین عسر وصعوبته مبنی اولمیوب یسر وسهولته مبتنیدر یعنی الله تعالی امر دینی تصعیب ایتمیوب قوللرینك کرك عبادات کرك معاملاتجه احتیاج ومضایقه وضرورتلرینك اندفاعی

ضمننده پك چوق وسعتلر احسان ايلمش وبوجهتله امور عبادك تسهيلاتى ايچون طارلق وقتنده وسعت كوسترلسى لزومنى ارائه واراده بيورمشدر. بوكا بناءً فقهاى عظام طرفندن [مشقت تيسيرى جلب ايدر] قاعده سى وضع اولنمشدر .

خالق تعالى انسانى استعداد وحواسجه مساوى صورتده خلق بيورمشدر وبينلرنده متعدد رابطه وجهت وحدت واردر هر نه قدر هر كسك مقصدى برشقه بولده ايسه ده ينه يكديكرينه مربوطدر بوحالده اتحاد وشركت طبيعت انسانيه اقتضاسندن اولمغله انسانه « مدنى بالطبع » دينلور بناءً عليه انسانلرك حيوانات سائره كبى منفرداً يشايه ميوب جميت حالنده بولنملرى طبيعتلرى اقتضاسندن اولديغى كبى انسانلر هر نقدر قواى جسمانيه وروحانيه جه حيوانات سائره دن ممتاز وطبيعةً حائز اولدقلرى قابليت جهتله استعداد نامتناهى يه مالك ايسه لرده خلقتلرى اقتضاسنجه غايت ضعيف وعاجز اوله رق عالم شهوده كلوب ابتدا ابوينك معاونتنه محتاج اولورلر وبيودكجه احتياجلرى دخى بالنسبة تزايد ايدرك هرنه حال ومسلكده بولنورلر ايسه بولونسونلر دائما يكديكرينك معاونته مظهر اولمدقجه كسب كمال ايده مزلر بوحالده انسانلر امور ومعاملاتنده غيريدن استعانه يه محتاج بولندقلرى كبى غيرك ملكى ايله انتفاعه دخى محتاجدرلر.

مثلا برداين مديونى ذمتنده كى حقنى صاغلم واسلم برصورتده ربطايده بيلمكه محتاج بولنديغى كبى حقنى مديونك غيريدن دخى استيفايه محتاجدر كذلك حق ومطلوبنك كاملاً اخذينه موفق اوله مديغى تقديرده دينك برمقدارينى وياكليسنى اسقاط ايده بيلمكه دخى محتاجدر .

زيرا هر كسك انتفاعى كندى مالنه ومالكنه استيفاى حقوقى من عليه الدينه واندن كاملاً اخذ ايتمسنه وتعاطى امور وتمشيت خصوصى دخى كندى نفسنه محصور ومنحصر اوليدى واولوجهله مكلف بولنه ايدى مصالح وامورى

مشكلات عظيمه‌يه دوچار اوله‌جغى وحقيله احتياجاتنى دفع ايده‌ميه‌جكى بديدار ايدى بناءً على ذلك اشبو مشكلات واحتياجاتك دفعى ضمننده اجاره، اعاره، قرض طريقيله غيرك ماليله انتفاعك وكالت، ايداع، شركت، مضاربه ، مزارعه ، مساقات ، حواله جهتلريله غيريدن استعانه واستيفانك ، رهن ، كفيل ايله توثيق على الدينك ، صلح ، ابرا ايله دخى دينك بعض ويا كليسنى اسقاطك اباحه ومشروعيتيله خلقك امور وخصوصلرى تسهيل وتيسير ودائرهٔ معاملاتى توسيع ايدلمشدر . سلم ، بيع بالوفا وبالعموم صبيان ومجانين حقلرنده‌كى رخص وتخفيفات دخى بو حكم واساسه مستنددر . §

اسباب تخفيف يديدر . برنجيسى سفردر . بوده ايكى نوع اولوب نوع اول سير معتدل ايله اقلى اوچ كونلك يعنى اون سكز ساعتلك‌كه تقريباً ٩٠ كيلو مترو مسافه‌ده بولنمقدر . بومدت بالاده محرر مثالده بيان قلنديغى وجهله اسباب معذرت عد اولنه‌رق ارهده گچن زمان دعوانك استماعنه مانع اولمز . ١٦٦٣ ، ١٦٦٤

نوع ثانى اون سكز ساعتلك مسافه‌دن قريب محلده بولنمقدر . بومدتك مرور زمانه مانع اولمق كبى معاملاتده تأثيرى اولمز ايسه‌ده مسافر اولان كيمسه‌نك جمعه نمازيني وجماعتى ترك ايتمسنه مساعده اولنمق كبى فقهك عبادات قسمنده تأثيرى واردر .

ايكنجيسى مرضدركه مريض اولان كيمسه مرضنك شدتلنمسندن خوف واحتراز ايتديكى حالده تيمم ايده‌بيلمسنه ورمضانده اوروج طوتمامسنه مساعده اولنمق كبى على الاطلاق احكام عباداتده باعث تخفيف اولوب احكام معاملاتده ايسه مرض ، موته متصل اولديغى حالده اسباب حجردن عد اولنور .

بناءً علیه بر کیمسه‌نك حال صحتنده اقرار ایتدیکی دینی ، مرض موتنده اقرار ایتدیکی دینی اوزرینه تقدیم اولنور. ١٦٠٢ وارثنه دین وياعين اقراری وياخود ثلث مالندن زياده‌سی حقنده وصیتی دیکر ورثه مجیز اولمدقجه صحیح اولمز . ١٥٩٨

اوچنجیسی اکراهدر. ایکی نوع اولوب برینه اکراه معتبر ودیکرینه اکراه غیر معتبر دینور . ١٠٠٣ ، ١٠٠٤ ، ١٠٠٥ نجی ماده‌لرده محرر شرائطی جامع اولان اکراه معتبر اسباب تخفیفیه‌دن معدود اولوب دیکری اسباب تخفیفیه‌دن دکلدر انکچون غیر معتبردر .

اکراه معتبر ایکی‌یه منقسم اولوب برینه اکراه ملجی، دیکرینه اکراه غیر ملجی دینور ١٩٤٩ اکراه ملجی هم تصرفات قولیه‌ده همده تصرفات فعلیه‌ده معتبردر . یعنی هرایکیسنده اسباب تخفیفیه‌دن اولوب اکراه ملجی ایله وقوعبولان تصرفات قولیه مثلا بیع، شراء، ایجار، هبه ، فراغ، عن‌مال صلح، اقرار، ابراء، تأجیل دین، اسقاط شفعه معتبر اولمدیغی کبی تصرفات فعلیه اوزرینه ترتب ایده‌جك ضمان وعقوبت فاعله ترتب ایتمیوب آمر مجبره ترتب ایدر . مثلا بر کیمسه دیکرك مالنی اکراه ملجی ایله تلف ایتسه ضمان آمر مجبره لازم کلور .

اکراه غیر ملجی ؛ یالکز تصرفات قولیه‌ده معتبر واسباب تخفیفیه‌دن معدوددر.

شوراسنی اخطار ایده‌لمکه کرك اکراه ملجی اولسون وکرك اکراه غیر ملجی اولسون مکره اکراه زائل اولدقدن صکره مجیز اولور ایسه اول حالده اکراه ایله اجرا قلنمش اولان تصرفات قولیه کندیسی حقنده معتبر اولور .

دردنجیسی نسیاندر . بونك اثری احکام عباداتده ظاهر اولور .

احکام معاملاتده اسباب تخفیفیه‌دن عد اولنمز .

بشنجیسی جهلدر ؛ محل خفاده سبب تخفیف اولوب غیریسنده اولمز . مثلا بر کیمسه بر خانه‌یی استیجار ایتدکدنصکره «بن صغیر ایکن پدرم بو خانه‌یی بنم ایچون اشترا ایتمش حین استیجارده خبرم یوق ایدی» دیوب موجردن ادعا وبویولده بر قطعه سند ابراز ایاسه دعواسی مسموع اولور ١٦٥٥ . فقط مرور زمان بولنان بردعواده مدعی« مرور زمان مانع دعوی اولدیغنی بیلمیوردم » دیه‌جك اولور ایسه بو جهل عذر اولمز . بوکا دائر کتاب اخیرده عوارض بحثنده دها زیاده ایضاحات ویرلدی .

التنجیسی عسر وعموم بلویدر . قرض ، شرکت ، صلح ، وکالت ، اجاره ، عاریت ودیعه کبی عقودك مشروعیتی هپ عسر وعموم بلوی سببیله‌در .

یدنجیسی نقصدر بوده صغیر ، مجنون ، معتوه ، سفیهده اولوب بونلر حقنده کوستریلان رخص وتخفیفات شرعیه‌نك سببی کندولرنده بولنان نقصاندر .

§

[مشقت تیسیری جلب ایدر] قاعده‌سی مطلق اولمیوب حقنده نص اولمیان موادده جاریدر امامنصوص علیه اولان موادده حکم نص هرنه ایسه انك یرینه کتورلسی ایجاب ایدر .

١٨ ماده بر ایش ضیق اولدقده متسع اولور .

مثلا برصبی دیکرك مالنی اتلاف ایتسه کندو مالندن ضمان لازم کاور مالی یوق ایسه حال یسرینه انتظار اولنور ولیسنه تضمین ایتدیرلمز ٩١٦ بوماده مادۀ سابقه‌ده محرر قاعده‌نك فروعاتندندر . وانك کبی منصوص علیه اولمیان موادده جاریدر. [ضیق]دن طارلق ومشقت مراد

اولنوب [متسع اولور] ترکیبی دخی وسعت کوستریلور ورخصت ویریلور مقامنده‌در بناءً علیه برایشده طارق کورلدکده رخصت ویریلور دیك اولور نته‌کیم مثلده محرر اولدیغی اوزره مالی اولمیان صبی اوزرینه ترتب ایدن ضمان حال یسرینه تعلیق ایله رخصت ویریلور.

§

بو قاعده‌نك عکسی اولان «برایش متسع اولدقده ضیق اولور» جمله‌سی دخی قاعده‌در. الحاصل حدینی تجاوز ایدن ضدی ایله منعکس اولور.

١٩ ماده ضرر ومقابله بالضرر یوقدر.

مثلا برکیمسه بغیر حق برینك دیوارینی هدم ایتسه دیوار صاحبنك دخی مقابلةً اوکیمسه‌نك بردیوارینی هدم ایتمسی یاخود بشقه بروجهله اضرار ایلسی مشروع اولمیوب ٩١٨ نجی ماده موجبنجه حکومته بالمراجعه ضررینی ازاله ایتدیرر.

بو قاعده عدالت شرعیه‌نك دلائل جلیله‌سندن اولان « لاضرر ولاضرار » حدیث شریفندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر.

بخاری شریفده محرر اولدیغی اوزره عدالت فرمای جهان وجهانیانِ مفخر عالمیان، پیغمبر آخرالزمان صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلری « حجة الوداعده» موقف عرفاتده وایرتسی کونی مناده ایراد بیوردقلری خطبه‌لرده هرکسك جان ومال وعرضنك حرام اولدیغنی بیان ایله تعرضدن مصونیتنی تأمین بیوردی.

خطیب منبر شریعت، ناشر مناشیر عدالت، درشهوارهٔ خاتم رسالت علیه افضل الصلاة والسلام افندمز حضرتلری هنوز عرفاتده موقفده ایکن [الیوم اکملت لکم دینکم واتممت علیکم نعمتی ورضیت

لَكُمُ الاِسْلَامَ دِيناً] آيت كريمه‌سى نازل اولمشدركه مآل عاليسى « بوكون دينكزى اكمال ايلدم ونعمتمى اوزريكزه اتمام ايتدم وسزك ايچون دين اسلامى بكندم واختيار ايلدم » ديمكدر. §

اساسى توحيد بارى اولان دين اسلامك كالى هركسك جان ومال وعرضنك تأمينيله حاصل وحيات شو تأمينات ايله قائم اولديغندن نعمت عظمى اولمغله احكام شرعيه بو اساسلره بنا قلنمشدر.

شرعده بدايةً ضرر جائز اولمديغى كبى مقابلةً دخى ضرر جائز دكلدر . وضررك بقدر الامكان ازاله‌سى واجبدر. بناءً عليه بركيمسه متضرر اولمغله آخره ضرر اتمكه صلاحيتى اوله‌ميوب دوچار اولديغى ضررك ازاله‌سى چاره‌سنه تشبث لازمدر شويله كه :

ضرر آسايش عموميه‌يه تعلق ايتميوب جزئياتدن اولور وايقاع ضرر ايدن كيمسه متضررى حكومته مراجعت ايتمسنه حاجت براقمسزين ارضا ايدر ايسه رضا دعوايه منافى اولديغندن ارتق مسئله ختام پذير اولور. لكن ضرر واقع آسايش عموميه‌يه تأثير ايدر وياخود آسايش عموميه‌يه تعلق ايتمسه بيله متضرر حقوق شخصيه‌سندن طولايى محكمه‌يه ويا بوكبى شيلرى رؤيت وتسويه وظيفه‌سيله مكلف مأمورينه مراجعت ايلر ايسه حكومت معرفتيله ازاله اولنور .

بويله اولميوبده هر متضرر بالمقابله ايقاع ضرره قيام ايتسه افراد بيننده خصومت وعداوت دوام ايدر طورر . وبوصورتله بين الافراد امنيتسزلك تكثر وتعمم ايدرك آسايش عامه وانتظام احوال وادارهٔ بنى آدمه كلى خلل طارى اولور. بو ايسه نوع بشرك خلقتنده اولان مقصد الهيه‌يه وكندولرى ايچون خلقتلرندن بكلدكلرى مقصده مغاير اولور.

بنابرين متضرر اولان كيمسه حكومته مراجعت ايتميوبده بالمقابله

ضرر ایقاع ایتدیکی تقدیرده برنجیسی ایکنجیسنی وایکنجیسی برنجی‌یی اضرار ایلدیکندن طولایی خلاف شرع حرکاتده بولنمش اوله‌جقلرندن اولاً عندالله ثانیاً حکومتجه مسئول اولورلر . §

مأمورین حکومتجه ازالهٔ ضررده فعله نظر اولنور . مستلزم جزا دکل ایسه ٢٠ نجی ماده ایله متفرعاتنه ومجله‌ده مندرج مواد ایله حقوقه متعلق مسائل سائرهٔ شرعیه وقانونیه احکامنه توفیقاً اصولی دائره‌سنده ضرر ازاله ایتدیریلور . مثلا بری دیکرینک مالنی غصب ایتمش ایسه موجود اولدیغی حالده غاصبدن اخذ ایله صاحبنه ویریلور . تلف اولمش ایسه مثلی ویا قیمتی تضمین ایتدیریلور .

ضرر واقع جزایی مستلزم ایسه متضررک حقوق شخصیه‌سی تضمین ایتدیرلدکله برابر ایقاع ضرر ایدن حقنده لازم کلان معاملهٔ جزائیه دخی اصول وقانونه توفیقاً تعیین واجرا قلنور . §

ایقاع ضرر ایدن کیمسه‌یی جزالندیرمق؛ حقنده ضرر اولمغله قاعدهٔ مشروحه‌یه مغایر کبی کورینور ایسه‌ده تعیین جزادن مقصد بر شخصه مجرد اذا وجفا اولمیوب منافع عمومیه‌یی تأمین ایچون عبرةً للسائرین اجرا قلنه‌جغندن حقیقتده ضرر اولمیوب محض منفعتدر . وشو حکمتی «ولکم فی القصاص حیوة» آیت کریمه‌سی واضحاً مبیندر. زیرا اشخاصک نفسنه ترتب ایدن جزالرک اك آغری قصاص اولوب قصاصده ایسه انسانلر ایچون حیات واردر .

شو حالده [ضرر ومقابله بالضرر یوقدر] قاعده‌سی عام مخصوص اولمش اولور :

٢٠ ماده ضرر ازاله اولنور .

مثلا بر کیسه‌نك صوقویسی قربنده قومشوسی بر کنیف یاکاریز یاپوبده اول قویینك صوینی افساد ایاسه ضرری دفع ایتدیریلور . وبر وجهله دفع ضرری قابل اولمزایسه او کنیف یاکاریز قپاتدیریلور . ۱۲۱۲

بو ماده مادهٔ سابقه‌ده محرر قاعده‌نك اسباب موجبه‌سی مقامنده‌در یعنی ضرر ومقابله بالضرر یوقدر زیرا ضرر ازاله اولنور چونکه حد ذاتنده واجب الازاله‌در دیمك اولمغله اس الاساس قواعددر . کذلك مادهٔ سابقه دخی بو ماده‌نك اسباب موجبه‌سی عد اولنه بیلور یعنی ضرر ازاله اولنور زیرا ضرر ومقابله بالضرور یوقدر دینلور .

حاصلی بو ایکی ماده [لاضرر ولا ضرار] حدیث شریفندن مستفاد اولوب یکدیکرینك متمیدر . وبو قاعده ایله مشقت تیسیری جلب ایدر قاعده‌سی متحددر یعنی بری دیکرینی تصدیق ایدر یاخود بری دیکرنده داخلدر . وبو قاعده ایله متفرعاتی دخی مشقت تیسیری جلب ایدر قاعده‌سی کبی منصوص علیه اولان موادك غیری‌ده جاریدر . وزیرده محرر ۲۱ ‘ ۲۲ ‘ ۲۳ ‘ ۲۴ ‘ ۲۵ ‘ ۲۶ ‘ ۲۷ ‘ ۲۸ ‘ ۲۹ ‘ ۳۰ ‘ ۳۱ ‘ ۳۲ نجی ماده‌لر بوقاعده‌نك متفرعاتندن اولدیغی کبی ۵۴۵ ‘ ۵۴۶ ‘ ۵۴۸ ‘ ۵۵۲ ‘ ۵۵۶ ‘ ۵۵۷ ‘ ۵۹٤ ‘ ۶۰۲ ‘ ۶۰۳ ‘ ۶۰٤ ‘ ۶۰۶ ‘ ۶۰۷ ‘ ۶۰۸ ‘ ۶۱۱ ‘ ۸۹۱ ‘ ۹۱۲ ‘ ۹۱۳ ‘ ۹۱٤ ‘ ۹۱۶ نجی ماده‌لرده بیان قلنان ضمان متلفات ‘ ۱۲۰۰ ‘ ۱۲۰۱ ‘ ۱۲۰۲ ‘ ۱۲۰۶ ‘ ۱۲۱۲ ‘ ۱۲۱٤ نجی ماده‌لرده محرر مسائل حیطان هپ بوقاعده‌یه متفرعدر . وشرائطی متحقق اولدیغی صورتده قسمت ویامهایاته جبر ، انواع خیارات ، شفعه ، ائمه وقضات نصبی کبی بك چوق احکام شرعیه دخی بوقاعده‌دن استخراج اولنمشدر .

۲۱ ماده ضرورتلر ممنوع اولان شیلری مباح قیلار .

مثلا بر كيمسه ديكره « فلانك مالنى اتلاف ايت يوخسه سنى قتل ايدرم ياخود برعضوكى كسرم » ديوبده مكره دخى اتلاف ايتسه اكراه معتبر اولوب ضمان انجق مجبره لازم كلور . ١٠٠٧

اون طقوزنجى ماده‌ده بيان قلنديغى وجهله ضرر ومقابله بالضرر بوقدر بناءً عليه هيچ بر كيمسه ديكرينك مالنى اتلافه صلاحيتى اولمز انجق كتاب الاكراهك باب ثانيسنده محرر شرائطى جامع اولەرق آمر مجبرك امرينى مكرهك يرينه كتورمامسى، قتل ايدلمسى وياعضوينك كسلمسى كبى مشقتى مستلزم اولور مشقت دخى تيسيرى جلب ايده‌جكندن مكره حقنده غيرك مالنى تلف مباح اولور. واضطرار غيرك حقنى ابطال ايتميه‌جكندن ضمان مجبره لازم كلور .

بو حالده مواقع ضرورت قواعد شرعيه‌دن مستثنى اولمغله ضرورته وقتنده ممنوع اولان شيلره مباح نظريله باقلمسى يعنى مباح حكمى اجراسى اقتضا ايدر . زيرا مشقت تيسيرى جلب ايدر فقط بوده مطلق اولميوب زيرده‌كى ماده وجهله ضرورتلر كندو مقدارلرنجه تقدير اولنور . و ٣٣ نجى ماده حكمنجه اضطرار غيرك حقنى ابطال ايتمز .

٢٢ ماده ضرورتلر كندومقدارلرنجه تقدير اولنور.

مثلا ايكى خانه بيننده‌كى ديوار منهدم اولوبده برندن ديكرينك مقر نسوان اولان محلى كورينور اولديغى جهتله برينك صاحبى مشتركا ديوارى بنا ايتمك ايستديكى حالده ديكرينك صاحبى امتناع ايلسه بنايه جبر اولنمز فقط تخته‌دن ياخودسائر نسنه‌دن بالاشتراك بينلرنده برستره اتخاذ ايتملرى ايچون حاكم طرفندن جبر اولنور . ١٣١٧

كتاب الشركتك باب خامسنك فصل اولى مندرجاتندن اطرافيله اكلاشيله‌جغى وجهله شريكك عمارت اوزرينه جبر اولنمامسى قاعده‌دن

ايسه‌ده مثالده محرر اولديغى وجهله مسلم وياغير مسلم هركيم اولولورسه اولسون مقر نسوان اولان محلنك قومشوسى طرفندن كورلمسى حقنده ضرر اولديغى كبى آداب واخلاق عموميه‌يه دخى مغاير ايدوكنه وحكامك ولايت عامه‌سى حسبيله اخلاق وآداب عموميه‌يى محافظه‌يه مأموريتلرى بولنديغنه وضرورتلر ممنوع اولان شيلرى مباح قيله‌جغنه بناءً [شريك عمارت اوزرينه جبر اولنمز] قاعده‌سندن بالاستثنا مشتركاً پرسترە اتخاذ ايتمك اوزره حاكم طرفندن جبر اولنور .

انجق حاكمك جبر ايتمسى مانع آداب اولان حالك رفعى لزومندن تولد ايتديكى جهتله جبرك درجه‌سى دخى مقصد ايله متناسب اولمق ايجاب ايده‌جكندن مثلا تخته پرده انشاسى حصول مقصده كافى ايكن طاش ديوار ياپلمق اوزره جبره حاكمك صلاحيتى اولمز هرحالده ضرورتلر كندو مقدارلرنجه تقدير اولنور . ٤٣٧ ، ١٢٠٢ ، ١٣١٧ ، ١٦٨٥ نجى ماده‌لر دخى بوقاعده‌يه متفرعدر . §

ضرورتلر كندو مقدارلرنجه تقدير اولنور قاعده‌سندن مقصد «براى ضرورت مباح قلنان شى ضرورت مقدارى ايله تقدير اولنور» ديمكدر. چونكه ضرورت ؛ آجلق كبى يا امر سماوى اولور ياخود اكراه كبى امر غير سماوى اولور . ايكى صورتده دخى ضرورت ؛ دوچار ضرورت اولان ايچون امر اختيارى اولمديغندن تقدير وتحديدى متصور دكلدر . كورلمزمى كه آجلق حد ذاتنده وغير اختيارى اوله‌رق اجاغه دوچار اولانده نقدر حاصل اولمش ايسه اوقدر اولوب انك درجه‌سى تحديد وتنقيص قلنه‌مز . اما اجلق ضرورتيله ثابت اولان — غيرك مالنى بلا اذن اخذ ايده‌بيلمك — جوازى تحديد اولنه‌بيلور . شو حالده قاعدهٔ مبسوطه مادهٔ سابقه‌ده محرر قاعده‌يى تقييد وتخصيص

ایدرده «ضرورتلر ممنوع اولان شیلرك ازالهٔ ضرورت ایده‌جك مقدارینی مباح قیلار» دیمك اولور وبو صورتده برای ضرورت تجویز اولنان شی یالکز دفع ضرورت ایده‌جك قدر ایشلنیله‌بیلوب یوقسه ضرورت وسیله‌سیله اندن زیاده‌سی ایشلنیله‌مز . §

بو بابده بش مرتبه تصور اولنور .

١ اضطرار ، یعنی مضطر اولان کیمسه‌نك ممنوعی تناول ایتمدیکی تقدیرده هلاکنی مستلزم حالدر . ضرورتك بودرجه‌سی حرام وممنوعك تناولنی مباح قیلار .

٢ حاجت ، مضطر اولان کیمسه‌نك ییه‌جك بوله‌مسه تلف اولمز ایسه‌ده جهد ومشقته دوچار اولمسیدر . بو مشقت حرامی مباح قیلمز ایسه‌ده صائمه «فطری» مباح قیلار .

٣ منفعت : لحم غنمی ایستك ایدنك ارزوسی کبی .

٤ زینت ، طاتلی ومیوه‌لری ارزو ایدنلرك ایستکی کبی .

٥ فضول ، اکل حرام وشبهه ایله توسع ایتمکدر .

مثلا برکیمسه آجلقدن هلاك اولمه مرتبه‌سنه وارمش دکل ایکن مجرد قیون اتی ، طاتلی و میوه‌لری جانی ایستمکله بلا اذن دیکرك مالندن بونلری آله‌مز آلسه غاصب وفعل ممنوعی مرتکب اوله‌جغندن آرزو وخواهشندن بحثله [ضرورتلر ممنوع اولان شیلری مباح قیلار] قاعده‌سنه بنای مدعا ایده‌مز . زیرا برای ضرورت مباح قلنان شی ضرورت مقداری ایله تقدیر ولنور . بو اوچ مرتبه‌ده ایسه اباحه‌یی موجب اوله‌جق ضرورت یوقدر .

٢٣ ماده برعذر ایچون جائز اولان شی اول عذرك زوالیله باطل اولور .

مثلا حاکم طرفندن حجر اولنان سفیه کسب صلاح ایتدکده حجری فك اولنور. ۹۵۸ ، ۹۹۹

بو ماده دخی [ضرر ازاله اولنور] قاعده‌سنك متفرعاتندن اولوب مادهٔ سابقه‌ده محرر [ضرورتلر کندی مقدارلرنجه تقدیر اولنور] قاعده‌سنه قریب بر قاعده‌در .

۹۵۸ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله سفهانك سفاهتندن طولایی کرك کندولرینه کرك بشقه‌لرینه ایراث ایده‌جکلری ضرری ازاله ایچون حاکم طرفندن حجر اولنه‌بیلورلر ایسه‌ده کسب صلاح ایتدکلرنده حجرلرینك فکی لازم کلور . زیرا سفهایی تصرفات قولیه‌لرندن منع ایتمك یعنی اساساً ضرر اولان برشیٔ حقلرنده اجرا قیلق سفاهتلرندن طولایی ایقاع ایده‌جکلری ضرری منع ایچون تجویز اولنوب کسب صلاح ایتدکلرنده منعه لزوم قالمیه جغندن حجرلرینك فکی ایجاب ایدر .

الحاصل برعذر ایچون جائز اولان شی حد ذاتنده غیر جائز ایدی اول عذر سببیله جائز اولدی عذر زائل اولدقده سبب جواز قالمیه جغندن لسبب جائز اولان شیئك دخی باطل اولمسی لازم کلوب زیرده‌کی ماده موجبنجه :

۲٤ ماده مانع زائل اولدقده ممنوع عودت ایدر .

مثال دیکر : برحیوان اشترا اولنوبده مشتری عندنده خسته اولدقده نصکره عیب قدیمی میدانه چیقسه مشتری انی بایعه ردایده‌میوب ۳٤٦ نجی ماده موجبنجه نقصان ثمن آلور. فقط اول خسته‌لق زائل اولسه مشتری عیب قدیمی ایله اول حیوانی بایعه‌رد ایدر . ۳٤٧

ضرر ازاله اولنور قاعده‌سنه بناءً مبیعك عیب قدیمی ظهورنده

مشتری قبول ایله ردینده مخیر اولور ایسه‌ده مشتری عندنده مبیع خسته اولمق کبی عیب حادث ظهور ایتسه برضرر کندی مثلی ایله ازاله اولنه‌میوب یا بلاضرر یاخود کندندن اخف برضرر ایله ازاله اولنمق اقتضا ایده‌جکندن عیب حادث مانع رد اولمغله مشتری بایعدن نقصان ثمن اوله‌رق ضرری بقدر الامکان ازاله ایدر انجق سالم دیو المش اولدیغی عیبلی حیوان النده قاله‌جغندن مانع رجوع اولان عیب حادث زائل اولدقده مشتری کویا عیب حادث وقوعبولمامش کبی کالسابق مخیر اولوب دیلرسه نقصان ثمن ایله بالاکتفا بیعی مجیز اولور ایسترسه حیوانی اصولی دائره‌سنده رد ایدوب ثمنك اوست طرفنی دخی استرداد ایدر اکر مانع زائل اولدقده ممنوع عودت ایتمسه مثال مزبورده بیان قلندیغی وجهله عیب حادث زائل اولدقدنصکره معیب اولان حیوانی مشترینك اعاده ایده‌مامه‌سی لازم کاوب بوده غیر جائزدر چونکه ضررك ازاله‌سی واجبدر .

۸٦۹ ، ۱۵۹۷ ، ۱۵۹۹ ، ۱٦۵۳ ، ۱٦۵٤ ، ۱٦۵۵ ، ۱٦۵۷ نجی ماده‌لر بوقاعده‌یه متفرعدر .

۲۵ ماده   برضرر کندو مثلیله ازاله اولنمز .

مثلا برکیمسه قابل قسمت اولان ملك مشترکنی تعمیر ایتمك ایسته‌یوبده مشارکی امتناع ایتدیکی حالده اوکیمسه حاکمه مراجعت ایتسه تعمیره جبر اولنه‌مز فقط جبراً تقسیم اولنه‌بیلور ۱۳۱۲

آنف البیان قواعددن مستبان اولدیغنه کوره ضرر حد ذاتنده واجب الازاله‌در بناءً علیه برضرری کندی مثلیله ازاله ایتمك جائز اولمیان برشیٔ عینی شی ایله منع دیمك اولوب بودخی باطل اولمغله ضررك بلاضرر ازاله‌سی لازمدر .

نته‌کیم مثالده محرر اولدیغی اوزره قابل قسمت اولان برخانه‌یی تعمیردن اجتناب ایتمك دیکر شریك حقنده ضرر اولدیغی کبی اجتناب

ایدن شریکی تعمیر ایچون جبر ایتمك دخی رضاسنی نفی ایده جکی جهتله انك حقنده عین ضرر اولدیغندن اجبار اولنه مز فقط ملك مشترکك تقسیمی حالنده شریکلردن هر برینك مال مشترکده اولان حصهٔ شایعه لری تعیین ایدرك منفعتلری تکمیل و مالارنده حفظلری تمم اولنه جغندن بوصورتده ضرر اولمدقدن بشقه برینك تعمیردن اجتنابی ایله دیکرینه ایراثی ملحوظ اولان ضرر دخی ازاله ایدلمش اولور . §

مع مافیه بعض شیلر واردرکه بلاضرر ازالهسی قابل اولهمز بومقوله احوالده دخی ۲۷ نجی ماده حکمنجه ضررك کندندن اخف برضرر ایله ازالهسی اقتضا ایدر نته کیم مثال محررده بیان قلنان خانه قابل قسمت اولمز ایسه تعمیری طلبنده بولنان کیمسه شریکنك امتناعی اوزرینه ۱۳۱۳ نجی ماده موجبنجه یاحاکمه مراجعتله یاخود بلا استیذان تعمیر ایدرك شریکنك حصه سنه اصابت ایدن مقداری مادهٔ مذکوره احکامنه توفیقاً استیفا ایده بیلور .

هرنه قدر شریکك عمارت اوزرینه جبراولنه مامسی قاعده دن ایسه ده دیکر شریك تعمیرده مضطر قالمشدر زیرا تعمیر ایدلمدیکی حالده ملك خراب اولور .

- واقعا شریکك عمارت اوزرینه جبر اولنمسی دخی رضاسنی اخلال ایده جکی جهتله حقنده ضرر ایسه ده امتناعی ایله شریکنه ایراث ایده جکی ضرره نسبتاً اهوندر .

۲٦ ماده ضرر عامی دفع ایچون ضرر خاص اختیار اولنور .

مثلا طبیب جاهلی منع ایتمك یواصلدن تفرع ایدر .

طبیب جاهلی اجرای طبابتدن منع ایتمك ، حقنده ضرردر . فقط مساعده اولندیغی تقدیرده کندیسنك جاهلانه تداویسندن بك چوق مضرتلر تولد ایده‌بیلور .

حالبوکه حق حیات وصحتك محافظه‌سی اهم والزم اولدیغندن بومقوله کیمسه‌لری اجرای طبابتدن منع ایتمك حکومتك وظائفندن اولدیغی کبی برضررك بلاضرر ازاله‌سی قابل اولەمدیغی حالده ابقاسندن ایسه کندیسندن اخف برضرر ایله ازاله‌سی اولادر . بناءً علیه ٩٥٨ ، ٩٥٩ ، ٩٦٤ نجی ماده‌لرده بیان قلندیغی وجهله طبیب جاهل ایله سفیه ومدیون اولنلرك حجری و ٩١٩ و ٩٢٨ نجی ماده‌لر حکمنجه حریقك انقطاعی ایچون برخانه‌نك وطریقه مائل اولان دیوارك هدمی واحتکارك منعی مثللو احکام شرعیه بوقاعده‌یه مستنددر .

§

ضرر عامی دفع ایچون ضرر عام اختیار اولنمز زیرا ضرر کندی مثلیله ازاله اولنمز .

ضرر عام ؛ عمومه متعلق یعنی برکوی ویاقصبه ویاخود برمحله ویا برزقاق اهالیسنه شمولی اولان ؛ ضرر خاص ؛ بر ویا برقاچ شخصه منحصر بولنان ضرردر .

٢٧ ماده ضرر اشد ضرر اخف ایله ازاله اولنور .

مثلا برکیمسه پدرندن موروث اولان عرصه اوزرینه اول عرصه‌نك قیمتندن زیاده اقچه صرفیله ابنیه انشا ایتدکدن صکره بری عرصه‌یه مستحق چیقسه اول کیمسه عرصه‌نك قیمتنی ویروب عرصه‌یی ضبط ایدر ٩٠٦ ابنیه انشا ایدن کیمسه هرنه‌قدر عرصه‌نك قیمتی ویروب تملك ایدر ایسه‌ده عرصه صاحبی مجبوریت شرعیه‌یه مستنداً عرصه‌سنی صاته‌جغندن

حقنده ضرردر . انجق اقل اكثره تابع اولمسه قيمتی زياده اولان ابنيه نك قيمتی آز اولان عرصه‌يه تابع اولسی لازم كلوب بودخی ابنيه صاحبی حقنده ضرردر .

ضررك بقدر الامكان ازاله‌سی واجب اولديغی كبی ابنيه صاحبی سبب شرعی زعميله بنا ايتديكندن سوء قصدی بولنميه‌جغی جهتله عرصه‌نك قيمتنی ويروب ضبط ايتمه‌سی ضرراشدك ضرر اخف ايله ازاله‌سی اولور .

٢٨ ماده . ايكی فساد تعارض ايتدكده اخف ارتكاب ايله اعظمنك چاره‌سنه باقيلور .

مثلا برمحله‌ده حريق وقوعبولمغله بركيمسه برخانه‌يی صاحبنك اذنی اولمقسزين ييقوبده اوراده حريق منقطع اولدقده اكر امر اولی الامر ايله ييقمش ايسه ضمان لازم كلمز . واكر خود بخود ييقمش ايسه ضامن اولور ٩١٩

خانه‌نك ييقلمسی صاحبی حقنده ضرر ايسه‌ده ييقلمديغی صورتده دخی حريق توسع ايدرك پك چوق مضرتلر ايراث ايده‌بيله‌جكندن شو صورتله تعارض ايدن ايكی فساددن اخفی ارتكاب يعنی مذكور خانه‌يی ييقمق ايله اعظم فساد اولان حريقك اطفاسنه چاليشمق اولادر .

مع مافيه حكمت ومصلحته مستنداً رعيه اوزرينه تصرف اولی الامر اولانلره منحصر اولمغله حريقك اوكی النمق ايچون مذكور خانه‌نك ييقلمسی موافق مصلحت اولوب اولمديغی تقدير دخی انلره عائد ايدوكندن بركيمسه امر اولی الامر اولمقسزين برخانه‌يی ييقسه صلاحيتی اولميان برايشی ايشلمش اوله‌جغندن ضامن اولور .

§

تعارض ایدن فسادك ایکیسی دخی متوازی ومتساوی ایسه دوچار اولان کیمسه بوایکیدن دیلدیکنی ارتکاب ایدر . §

قاعدهٔ مشروحه [ضرر اشد ضرر اخف ایله ازاله اولنور ، اهون شرین اختیار اولنور] قاعده‌لری ایله مآلاً متحددر . وشرعاً ارتکاب فساد غیر جائز اولدیغی حالده ایکی فساد تعارض ایتدکده برینی ارتکاب ضروری اولوب ضرورتلر ایسه کندی مقدارلرنجه تقدیر اولنه‌جغندن واخفی ارتکاب ایله دفعی ممکن اولان اعظم فسادك ارتکابنده ضرورت بولنمدیغندن اخفی ارتکاب تجویز اولنمشدر .

۲۹ ماده اهون شرین اختیار اولنور .

مثلا برکیمسه‌نك النده‌کی اللی غروشلق اینجوسی دوشوبده دیکرك بش غروش قیمتلو طاووغی آنی یوتسه اینجوصاحبی بش غروش ویروب طاووغی آلور . ۹۰۲

اکرطاووغی قیمتیله الەمسه اینجو کیده‌جکندن متضرر اولور آلسه صاحبی طاووغی صاتمغه مجبور اوله‌جغندن مجبوریت دخی بونك حقنده ضرردر انجق سالف البیان مواد شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله بومقوله خصوصاتده اهون شرینی اختیار اولادر . §

بوماده ۲۸ نجی ماده ایله متحددر و [ضرر ازاله اولنور] قاعدهٔ اساسیه‌سنه مبتنیدر .

۳۰ ماده دفع مفاسد جلب منافعدن اولادر .

مثلا شرکت عقد ایله شریك اولان ایکی کیمسه برمعامله‌نك اجرا ایدیلوب ایدلمامسنده اختلاف ایتسه عدم اجراسنی افاده ایدنك رأیی ترجیح اولنور .

جونكه اجراسنی بیان ایدن جلب منافع صددنده بولنیور عدم اجراسنی افاده ایدن مضرت ملحوظه‌دن توقی ایده‌یور هرنقدر اجرا ایدلمدیکی صورتده دخی اجرای معامله حالنده مأمول اولان فائده‌دن محروم قالنورایسه‌ده کار، ضررك اورتاغی اولدیغندن هراجرا ایدیلان معاملهٔ تجاریه‌دن کار اوله‌جغی مشکوکدر. عدم اجراسی رأینده‌بولنان شریکك درمیان ایده‌جکی مضرت ایسه کاره‌نسبة یقین درجه‌سنده‌در شك ایله یقین زائل اولمیه‌جغندن معامله‌یی ترك ایله مأمول اولان فائده‌دن کچیله‌رك مضرت ملحوظه‌دفع ایدیلور وبوصورتله اهون‌شرین اختیاراولنور زیرا شرعده منهیات مأموراتدن دهازیاده معتادر ومانع ایله مقتضی تعارض ایتدکده مانع تقدیم اولنور . §

بوماده ۲۸ نجی ماده‌نك نظیره‌سیدرو۱۱۹۲ , ۱۲۰۷ , ۱۲۰۸ نجی ماده‌لر بونك تفرعاتندندر .

۳۱ ماده ضرر بقدر الامکان ازاله اولنور .

مثلا مغصوب مستهلك عددیات متفاوته‌دن اوله‌رق جنسندن‌مثلیله تضمینی متعذر اولدقده مغصوب مستهلکك یوم غصبده اولان قیمتنی تضمین ایله ضررازاله اولنور ۸۹۱ مغصوب،مستهلك اولدیغندن عیناً ردقابل اولمدیغی کبی مثلی بولنسه بیله مادامکه متفاوتدر مثلنی اعطا ایله امر ایتمك غاصب حقنده ضرر اولوب بالمقابله ضرر دخی جائز اولمدیغندن و ۵۳ نجی ماده حکمنجه اصلك ایفاسی قابل اولمدیغی حالده بدلنی ایفا اقتضا ایده‌جکندن غاصب مغصوب مستهلکك یوم غصبده اولان قیمتنی تضمین ایله مغصوب منه حقنده ایقاع ایتدیکی ضرری بقدر الامکان ازاله ایدر .

٣٢ ماده حاجت عمومی اولسون خصوصی اولسون ضرورت منزله‌سنه تنزیل اولنور .

بیع الوفانك تجویزی بوقبیلدندرکه بخارا اهالیسنده بورج تکثر ایتدکده کوریلان احتیاج اوزرینه بومعامله مرعی الاجرا اولمشدر .

حاجت ؛ تخفیف ایله احتیاج معناسنه‌در یعنی انسان ایچون لزومی اولوب محتاج الیه اولدیغی شیدر . جمعی حاجات وحوائج کلور نته‌کیم « یاقاضی الحاجات » دیو جناب حقدن نیاز واستمداد اولنور . واتمك ، صو کبی شیلره « حوائج ضروریه » دینلور .

حاجتك ضرورت منزله‌سنه تنزیلی مشقت تیسیری جلب ایتدیکندندر . بر کیمسه‌نك اقراض ایلدیکی پاره مقابلنده ربح وکار اولمسی ربا اولمغله شرعاً ممنوع اولمسنه وبناءً علیه بیع بالوفاده مشترینك بایعه‌ویردیکی اودنج یعنی ثمن مبیع مقابلنده ٣٩٨ نجی ماده‌وجهله انتفاعی غیرجائز بولنمسنه نظراً [بیع بالوفا] ذاتاً ممنوع اولدیغی حالده بخارا اهالیسنده بورج چوغالدقده کوریلان احتیاج اوزرینه تجویز ایله مشقت تیسیر اولنه‌رق خلقك احتیاجاتی ضرورت منزله‌سنه تنزیل قلنمش ومدیونلرك دینی مقابلنده ملکلرینی قطعیاً فارغ اولمق صورتیله ترتب ایده‌جك ضرر بووجهله ازاله اولنمشدر .

کذلك امامت کبی طاعات اوزرینه استیجار و اجرت ایله حمامه دخول معامله‌لرینك تجویزی دخی بوقبیلدندر . زیرا طاعات اوزرینه عمله عامل معناً مستفید اولور . مثلا بر معلم بر چوجغه علوم دینیه تعلیم ایتمسیله عند الله نائل اجر ومثوبات اولور . بناءً علیه قیاساً طاعات اوزرینه استیجار باطلدر . انجق تبدل وتغیر زمان حسبیله نائل اوله‌جقلری اجر ومثوبات ایله قناعت ایدر معلملر ، امامار ، مؤذنلر

بولنه‌مامقه باشلدیغندن وخلقك بونلره احتیاجی درکار ایدوکندن طاعات اوزرینه استیجار استحساناً تجویز اولندی. ٥٧٠

کذا اجاره‌ده معقود علیهك معلوم اولمسی شرط اولوب مادامکه جامه دخول ایدن کیمسه‌نك مکثی ونه‌مقدار صو استعمال ایده‌جکی مجهولدر قیاساً جامه دخول معامله‌سی فاسددر . انجق انسانلر جامه دخوله محتاج اولدقلرندن فسادی ایله حکم اولنسه خلقك احتیاجی تضییق ایدیله‌جکی جهتله مشقت اولوب مشقت دخی تیسیری جلب ایده‌جکندن اجرتله جامه دخول معامله‌سی دخی استحساناً تجویز اولنمشدر.

الحاصل اجاره ، سلم ، استصناع مثللو علی خلاف القیاس استحساناً احتیاج اوزرینه تجویز اولنان معاملات هپ بو اصلدن تفرع ایدر . ومنصوص علیه اولمامق شرطیله مقیددر .

٣٣ ماده اضطرار غیرك حقنی ابطال ایتمز .

بناءً علی ذلك بر آدم آج قالوبده برینك اکمکنی یسه بعده قیمتنی ویرمسی لازم کلور .

شرعاً هیچ برکیمسه دیکرینك ملکنه تعرض ایتمکه حقی اولمدیغی حالده آج قالان کیمسه‌نك دیکرینك اکمکنی اذنی اولمقسزین یمکه مساعده اولنمسی یعنی حق حیات ایله حق ملك تعارض ایتدکده حق حیاتك ترجیح ایدلمسی اضطرار دن نشأت ایدر .

اضطرار: بوکالمق معناسنه‌در. کرك سماوی وکرك غیرسماوی اولسون برسببله بوکالمش بولنانلره معاونت ومساعده مقتضای شرع ومروتدر زیرا مشقت تیسیری جلب ایدر . وضرورتلر ممنوع اولان شیلری مباح قیلار. انجق ضرورتلر بقدر الامکان ازاله اولنه‌جغندن آجلق ایله مضطر اولان کیمسه‌یه بشقه‌سنك اکمکنی یمکه مساعده اولنمش ایسه‌ده انك

آجلغی دیکرینك حق ملکنك زوالنه سبب اوله‌مز. یعنی اکمکی یمك ایله غیرك حق کندی اوزرینه چمش بولنه‌جغی وحقوق عباد ایسه عفو، استحلال، احلال، قیمت ویابدلنی تأدیه‌نك غیری ایله ساقط اولمیه‌جغی جهتله عفو واستحلال واحلال اوله‌مدیغی صورتده حال اضطرارده یمش بولندیغی اکمکك قیمت ویابدلنی ویرمسی ایجاب ایدر و« بن مضطر قالمش اولدیغم حالده اکل وتناول ایتدم اوزرمه ضمان ترتب ایتمز» دیه‌رك قیمت ویابدلنی ایفاده مخالفت وممانعت ایتسه مسموع اولمز.

بناءً علیه ۲۱ نجی ماده حکمنجه ضرورتلرك ممنوع اولان شیلری مباح قیلمسی بوقاعده ایله‌ده مقیددر ۷۷۲، ۱۳۱۳ نجی ماده‌لر دخی بوقاعده‌یه تفرع ایدر.

§

اضطرار ایکی قسمدر قسم اول سبب داخلیدن نشأت ایدن اضطراردرکه بوکا « اضطرار سماوی » دینلور. آجلق کبی.

قسم ثانی سبب خارجیدن ناشی حاصل اولان اضطراردرکه بوکا « اضطرار غیرسماوی » دینلور. اکراه ملجی، اکراه غیرملجی کبی ۱۰۰۷

شو قدرکه اکراه ملجیده ضمان مجبره عائد اولوب اکراه غیر ملجیده متلف ضامن اولور.

§

[غیرك حقی] تعبیرندن دخی مستبان اولدیغنه کوره اضطرار غیرك حق شخصیسنی ابطال ایتمز. یوقسه مضطراً ایشلنیلان برفعلدن طولایی حق الله اکثریا ساقط اولور. مثالده بیان قلندیغی وجهله دیکرك اکمکنی مضطراً اکل ایدن کیمسه حقنده بر کونه جزا ترتیب اولنمز.

۳٤ ماده آلمسی ممنوع اولان شیئك ویرمسی دخی ممنوع اولور.

مثلا برکیمسه حر اولان بنی آدمی اسیر دیو صاتسه ۲۱۰ نجی ماده حکمنجه بیع باطل اولور. مشتری مبیع اولان آدمك حر اولدیغی

كرك بيلسون، كرك بيلمسون يعنى مشترى، « بن مبيعك حر اولديغنى بيلميوردم بناءً عليه عقدك باطل اولمامسى لازم كلور » ديسه ممنوع اولماز . چونكه معاملات ناسك معتبر طوتلمسى ايچون اساساً مشروع اولمسى لازمدر . مشروع اولميان ايشى ايشلمك غير جائز وعقد واقع باطلدر . جائز اولميان بر شئ آلمق ويرمك ممنوعدر فقط ضرر اشد ضرر اخف ايله ازاله اولنور . قاعده‌سنه نظراً ضرر اشدى ازاله ايچون جرمه اعطاسى كبى ضرر اخف اختيار اولنه‌بيلور . يعنى ويرمك خصوصنده قاعدهٔ مشروحه‌نك بعض مستثنياتى بولنه‌بيلور ايسه‌ده آلمق خصوصنده بويله براستثنايه‌ده محل يوقدر زيرا بلاسبب مشروع برينك مالنى بر كيمسه‌نك اخذ ايلمسى جائز اولمز ٩٧ ومثال محررده بيان قلنديغى وجهله مبيعك حر اولديغنى بايعك بيلم ديمسى جهالت معتبره‌دن اولمديغى جهتله عقدك مشترى حقنده صحيح اولمسنى ايجاب ايتمز . بناءً عليه مشترى مبيعى اعاده وتسليم ايتدكده ثمنى استرداد ايدر چونكه قاعدهٔ اوزرينه واجب اولميان شئ اعطا ايدن استرداد ايده‌بيلور .

كذلك جرمه ويرن كيمسه ويرديكى پاره‌يى استرداد ايده‌بيلور زيرا قاعدةً برغرضه بناءً وضرورةً ويرلمش اولان شيلرك استراددادى جائزدر.

٣٥ ماده ايشلنمسى ممنوع اولان شيئك ايستنمسى دخى ممنوع اولور .

مثلا ظلم ايتمك ممنوع اولديغى كبى برواسطه ايله اخره ظلم ايتديرمك دخى ممنوعدر.

كتاب الغصبك احكام مندرجه‌سى بو قاعده‌يى ايضاح ايدر نته‌كيم ٩١٨ نجى ماده‌دن مستبان اولديغنه كوره بر كيمسه ديكرك خانه ودكان مثللو عقارينى بغير حق هدم ايتمسى ممنوع اولديغى كبى بشقه‌سنك

هدم ایلمسنی طلب ایتمسی دخی ممنوعدر .

بناءً علیه برکیمسه دیکرینه اکراه ملجی صورتیله اولمیه‌رق « فلانك خانه‌سنی ییق یاق » دیوبده او کمسنه‌ده ذکر اولنان خانه‌یی ییقوب یاقسه مباشر اولدیغی جهتله ضامن اولور ایسه‌ده امرایدن دخی تعذیراولنور.

§

قاعدهٔ مذکوره یه کوره دعواسنده حقلی اولدیغی حالده خصمنك انکارینه مقارن اقامهٔ بینه‌دن عاجز قالان مدعینك مدعی علیهك تحلیفنی طلب ایده‌مامسی لازم کلور . چونکه مدعی علیه یمین ایتسون دیمك یلان یره یمینی طلب ایلمکدر . حال بوکه یلان یره یمین ایتمك شرعاً ممنوعدر شرعاً ممنوع اولان برشیئك اجراسنی طلب دخی ممنوعدر . بویله ایکن ۱۷٤۲ نجی ماده مألنه نظراً مدعی دعواسنی اثباتدن اظهار عجز ایلدیکی تقدیرده دعواسنده حقلی اولسون اولمسون آنك طلبیله مدعی علیهه یمین ویریلور . فقهای عظامك رأینه کوره اشبو یمین مسئله‌سی موضوع بحث اولان قاعده‌دن مستثنادر . مع مافیه شوراسیده شایان ملاحظه‌درکه مدعینك دعواسنده صدقی کندی اعتقاد ومعلوماتنه کوره اولوب نظر حاکمده هنوز مرتبهٔ ثبوته واصل اولمامشدر. بنابرین مدعی « دعوامده صادقم فقط شرعك عدم مساعده‌سندن طولایی خصممدن یمین طلب ایده‌مام » دیسه التفات اولنه‌میه‌جغی مثللو خصمنك یمین ایتمسنی طلب ایدن مدعی یه « سن دعواکده صادقسك شرعاً ممنوع اولان برشیٔ یعنی خصمنك یلان یره یمین ایتمسنی طلبه حقك یوقدر » دخی دنیله‌مز. بونکله برابر مدعینك خصمندن یمین طلب ایتمسی « بلکه یمیندن نکول ایله حقم ثابت اولور » مقصدینه دخی مستند اوله بیله‌جکندن « مدعی ممنوع اولان برشیٔ طلب ایده‌یور » دخی دنیله‌مز. شو مطالعاته کوره ذکر

اولنان مسئله قاعدۂ مشروحه‌یه مخالف دوشمز. مع مافیه امام اعظم رضی الله عنهدن روایت اولندیغنه کوره برکمسنه اوزرینه واقع اولان دعوانك صحت وعدمنده شك ایدرایسه لایق اولان یمینه عجله ایتمیوب مصالحه ایله خصمی راضی ایتملیدر . اکر دعواسنده شبهه ایدوبده رأیی دخی مدعینك دعواسنده محق اولدیغی جهتنده ایسه یمین ایتمسی جائز دکلدر. §

قاعدۂ مبسوطه بوندن اول بیان اولنان قاعده‌یه قریب اولوب هر ایکیسی یکدیکرینی مؤید ومتممدر. شو ایکی قاعده‌یه بناءً ممنوع اولان بر شیئك النوب ویرلسی ویا ایشلنمسی جائز اولمدیغی کبی النوب ویرلمسنی ویا ایشلنمسنی تقویه ایچون طلب وامر ووساطت ومعاونت دخی جائز دکلدر. بناءً علیه غصب، سرقت، ضرب، جرح، قتل مثللو موادده آمر وشریك ومعین اولانلر حقلرنده معین اولان احکام بوقاعده‌لره متفرعدر.

۳۶ ماده عادت محکمدر.

یعنی حکم شرعی یی اثبات ایچون عرف وعادت حَکَم قلنور کرك عام اولسون وکرك خاص اولسون .

عرف عامه مثال ؛ بر کیمسه‌نك اشترا ایلدیکی یوز یمورطه‌دن ایکی اوچ عددی چوروك چیقسه مشتری عقدی فسخ ایده‌مز . ۳٥٤

چونکه بوکبی جزئیات هر یرده عرفاً وعادةً شایان استکثار اولمدیغندن معفودر. عادت ایسه محکمدر .

عرف خاصه مثال ؛ برکیمسه برکون ایشلمك اوزره براجیر طوتدیغی صورتده طلوع شمسدن عصره قدر یاخود غروب شمسه قدر ایشلمك خصوصنده عرف بلده نه ایسه اکا کوره عمل اولنور . ٤٩٥ §

محکم ؛ تحکیمك اسم مفعولیدر . ۱۷۹۰ نجی ماده‌ده [تحکیم ؛ خصمینك خصومت ودعوالرینی فصل ایچون رضالریله آخر کیمسه‌یی

حاكم اتخاذ ایتملرندن عبارتدر. اول كیسه‌یه فتحتین ایله حکم ومیمك ضمی وحانك فتحی وكاف مشدده مفتوحه ایله محکم دینلور] دیو محرر اولوب عادت محکمدر قاعده‌سندن مقصد دخی كندی اوزرینه بنای حکم ایچون دلیل اوله‌رق عند النزاع مرجع دیمکدر . §

عرف وعادته كلنجه ، فقهادن بعضیلری بر شیده عادتك ثبوتی اول شیئك مرةً بعد اخری یعنی چوق كره تکرریله حاصل اولور .

عرف ، شهادات عقول ایله شهرت بولوب عقول سلیمه اصحابنك مقدوح ومذموملری اولمیان شیدر .

دیوب عرف ایله عادت بیننده فرق اولدیغنی سویلشلر ایسه‌ده اكثریسی : عادت ، عقول سلیمه اصحابی عندنده مقدوح ومذموم اولمیه‌رق چوق كره تکرریله استقرار ایدن شیدر. عرف دخی بو معنایه‌در. دیوب عرف وعادتك كلمات مترادفه‌دن اولدیغنی بیان ایتمشلردر . مجله‌نك كرك اشبو ٣٦ نجی ماده‌سنده كرك مواد سائره‌سنده عرف وعادتك برمعناده استعمال اولندیغی ظاهردر . §

ذكر اولنان تعریفدن اكلاشلدیغنه كوره برشیده عادتك تحققی چوق كره تکرریله حاصل اوله‌جغندن عادت اولان شیئك مطرداً یاخود غالباً تکرر ایتمسی لازم اولدیغی كبی عقول سلیمه اصحابی طرفندن قدح وذم اولنوب اولنمدیغی بیلنمك ایچون دخی شایع اولمسی اقتضا ایدر . بنابرین برشیده عادتك تحققی ایچون :

اولاً : مطرداً ویاغالباً تکرر ایتمسی .

ثانیاً : شایع اولمسی .

ثالثاً : عقول سلیمه اصحابی طرفندن قدح وذم ایدلمامش بولنمسی .

رابعاً : شرعاً ممنوع اولمامسی شرطدر .

بوشرائطه كوره شرعاً ممنوع اولان ياخود عقول سليمه اصحابى طرفندن قدح وذم ايديلان عادات مقدوحه ومذمومه شايان اعتبار اولمديغى كبى نادر ونو ظهور عادتلر دخى مظهر حسن قبول اولملرى مشكوك ايدوكندن احتجاجه صالح اولمز. شوراسيده دقته سزادركه شرائطنى جامع اولان عرف وعادت موجبنجه حكم اولنه بيلمك ايچون حادثه نك وقوعندن اول شايع اولمش اولمسى لازمدر حادثه نك وقوعندن صكره شايع اولان « عرف طارى » اوحادثه حقنده تحكيم اولنه مز. - §

عرف وعادتى صراحةً تلقى بالقبول ايليان ويا هيچ اولمز ايسه قدح وذم ايتميان عقول سليمه اصحابى بعضاً برصنفه منسوب ويابر مملكت اهاليسندن اوله بيله جكى كبى بعضاً اصناف مختلفه وبلاد عديده اهاليسندن اوله جغندن عرف وعادت بوصورتله ايكى يه منقسم اولەرق اكر متعارف اولان شيلر جميع بلاده متعامل ومتعارف ايسه اكا « عرف عام » يالكز برصنف معين ياخود بر بلده ويامحله اهاليسنه مخصوص ايسه « عرف خاص » اطلاق اولنور .

عرف خاص قبيلندن اولان اصطلاحات فقهيه يه « عرف شرعى » دخى ديلور مثلا عقد ، لغتده دوكوملمك معناسنه ايكن عرف شرعيده ايجاب وقبولك ارتباطنه اصطلاح اولمشدر .

عرف وعادت بعضاً « قول » وبعضاً « فعل » ايله ثابت اولديغندن بوصورتله دخى « عرف قولى ، عرف فعلى » ديو ايكى يه تقسيم اولنور.

نته كيم اصطلاحات مكرراً تلفظ ايديلەرك عرف لفظى اولديغى كبى صاتيلان يوك باركيرينك يولارينك حين بيعده ذكر اولنمديغى حالده بيله بيعده داخل اولەرق بايع طرفندن حيوان ايله برلكده مشترى يه ويرلمسى فعلاً عادت اولان يرلرده عرف فعلى اولمش اولور. ٢٣٣ §

عرف وعادتدر ديو ادعا اولنان برشيئك حقيقةً عرف وعادت اولوب اولمديغنى تدقيق ايچون احكام فقهيه اقتضاسنجه اربابنك معلوماتنه مراجعت اولنمق لازم كلوب انجق اربابى كيملردر ونه يولده مراجعت اولنمق لازم كلور ؟ بورالرى حكامك تقديرينه منوطدر. يالكز بوبابده تجارت اوطهلرينه كرك محاكم جانبندن كرك طرفيندن مراجعت وقوعبولدقده اوطهجه نظامى موجبنجه بيان مطالعه اولنور.

كذلك طرفين معتبر تجاره مراجعتله بياننامهلر آلهبيلورلر ومحكمهده اقامهٔ شهود ايله دخى عرف وعادتى اثبات ايده بيلورلر . §

كلهلم احكامنه؛ شرعاً منصوص عليه اولميان خصوصاتده عرف وعادت حكم قلنور زيرا ناسك استعمالى برحجتدركه انكله عمل واجب اولور ٣٧

منصوص عليه اولان خصوصاتده مجلهجمعيتنك مضبطهٔ معلومهسنده بيان قلنديغى وجهله امام اعظم وامام محمد حضراتىايله امام ابويوسف حضرتلرندن برروايته كوره عرف ايله نص تعارض ايتدكده نص معتبر طوتيلور زيرا نص قاطع وعرفدن اقوادر. اقوى كنديسندن دون اولان ايله ترك اولنمز.

امام ابو يوسفدن ديكر برروايته نظراً اكر نصك ورودى عرف وعادته مبتنى ايسه اعتبار عرف وعادتهدر. دكلسه نصهدر.

مثلا زيتون وياغ كبى شيلرك اخذ واعطالرى كيلاً ، آلتون وكموشك اخذ واعطالرى وزناً اولمسى حقنده نص وارد اولمغله امامين حضراتنه وامام ابويوسف حضرتلرندن برروايته كوره بونلرك معاملاتنده نصه اعتبار اولنمق لازمدر. خلاف نص اولهرق ناسك تعاملنه اعتبار اولنماميدر.

امام مشار اليهدن ديكر روايته كوره بغداى ، آربه، طوز، خرمانك اخذ واعطالرى كيلا آلتون وكموشك معاملاتى وزناً اولمسى حقنده وارد

اولان نص عصر سعادتده ناسك عرف وعادتى اويله اولمسنه مبنيدر بوكبى عرف وعادته مبتنى اولان نصك حكمى دخى عرف وعادتك تبدليله تبدل ايدر بناءً عليه اعتبار عرف وعادته در .

بعض محققين فقها امام مشارالبهدن ايكنجى روايته تقويت ويره رك آنى ترجيح ايتمشدر اليوم ناسك اكثريا طوز وخرمايى وزناً ، آلتون وكموشى عدداً الوب ويرملرى اشبو روايت ثانيه يه توافق ايده بيلور . §

عرف وعادت اكثريا معاملات تجاريه ده جارى ومرعى اولمسنه ومعاملات تجاريه حقنده دولتجه قوانين معلومه وضع اولنوب انلرده بولنميان خصوصاتده احكام فقهيه يه تطبيق حوادث ايدلمكده بولنمسنه مبنى بوبابده تجارت قانونلرى دخى مطالعه اولنه رق اجرا قلنان تدقيقات فقهيه وقانونيه دن شو نتايج حاصل اولدى :

١ : شرع وقانونك احكام صريحه سيله منع اولنميان عرف وعادت هر حالده معتبردر زيرا ناسك استعمالى برحجتدركه انكله عمل واجب اولور .

٢ : بين التجار معروف اولان برعادت شرع وقوانين تجارتك منعيله حكمدن ساقط اولور .

بو قاعده برنجى قاعده نك نتيجهٔ طبيعيه سيدر . نته كيم ١٠٧٦ نجى ماده ده [مشترك اراضى يى صاحبلرندن برى زراعت ايتمكله ديكرينك عادت بلده اوزره حاصلاتدن ثلث يا ربع كبى برحصه المغه صلاحيتى يوقدر]

وتجارت بريه قانوننك ٩٢ نجى ماده سنده دخى [پوليچه لرك تأديه سى ايچون مراعات ومساعده وعادات بلده قبيلندن اوله رق هر درلو مهل اعطاسى كيفيتى لغو اولنمشدر] ديو محرردر .

٣ : عرف عام ايله حكم عام ثابت اولور .

زيرا عرف عام وضع قديم كبيدر بناءً على ذلك ممالك عثمانيه ده جارى

ومرعی اولان عرف عامه مستنداً مثلا درسعادتده عقد اولنان برمقاوله‌ده عاقدیندن بری هرنه قدر بومثللو مقاولات حقنده بالفرض ازمیرده شویولده برحکم ترتب ایده‌یور ایسه‌ده درسعادتده بویله برحکم ترتب ایده‌میه‌جکنی ادعا ایتسه مسموع اولمز مادامکه معامله عرف عام ایله ثابتدر . حکمی درسعادتده اجرا قلنان معاملات ومقاولات حقنده دخی ثابت اولور . مثلی معامله حقنده ازمیره مخصوص عرف خاص بونمسی حکم عامی اسقاط ایتمز.

٤ : عرف خاص ایله حکم عام ثابت اولمز . انجق عرف خاص ایله متعارف اولان نسنه‌لری کندولرینه عرف وعادت اتخاذ ایدن کیمسه‌لره مخصوص اوله‌رق حکم ثابت اولور .

مثلا کورکی قاپلامق شرطیله صاتمق متعارف اولان بلده اهالیسندن بری شرط مذکور ایله اول بلده‌ده برینه کورك صاتسه بایعك شرط مذکوره مراعات ایتمسی لازم کلور . فقط شرط مذکور ایله بیع متعارف اولمیان بلده‌ده برکیمسه شرط مذکور ایله کورك صاتدیغی حالده شرط مفسد وبیع فاسد اولور ۱۸۸ مشتری «فلان بلده‌ده کورکی قاپلامق اوزره صاتمق عادتدر . » دیوبیعك صحتنی ادعا ایتسه مسموع اولمز .

٥ : عادات مقاولاتك مفسریدر .

یعنی عادات مقاولاتی فسخ والغا ایده‌میوب فقط لفظاً وحکماً اکمال ایده‌بیلور . لفظاً اکمال ایده‌بیلور . یعنی برمقاوله نامه‌ده محرر الفاظ مصطلحه‌دن حقیقت لغویه مراداولنمیوب عرفاً معلوم اولان معنی قصد ایدیلور . بناء علیه عرف ایله حقیقت لغویه تعارض ایتدکده عرفه اعتبار اولنور اصطلاحاتك کافه‌سی بویله‌در .

عادات، مقاولاتی حکماً اکمال ایده‌بیلور. مثلا عادت اولدیغی اوزره مکاری ایله فلان محله قدر بربار کیر استیجار اولندقده مکاری بروجه معتاد بر

بارکیر ایله اول کیمسه‌یی اورایه ایصال ایتمکه بورجلی اولور. یعنی حین مقاوله‌ده مأجور اولاز بارکیر تعیین قلنمدیغندن مطلق متعارفه مصروف وموجر معتاد وجهله مستأجری بر بارکیر ایله منزل مقصوده ایصاله مجبور اولور. ٥٤١

٦ : عادات احکام شرعیه وقانونیه‌نك مفسریدر.

یعنی عادات مقاولاتی تفسیر ایتدیکی کبی احکام فقهیه وقانونیه‌یی دخی تفسیر ایدر.

٧ : قوانین تجارت احکامی ایله عرف وعادت تجار تعارض ایتدکده نظر اولنور. اکر احکام قانون، تجارت بریه قانوننك ٩٢نجی ماده‌سنده محرر اولدیغی وجهله پولیچه‌لرك تأدیه‌سی ایچون قانوناً معین اولان مهلدن زیاده مهل ومساعده‌نك ممنوعیتی کبی بر معامله‌نك اجراسنی نهی ایده‌یور ایسه عرف وعادت ایستر عام ایستر خاص اولسون حکمی اولمز.

حکم قانون بر معامله‌یی نهی ایتمیوب اجراسنی امر ایلیور ایسه بو صورتده عرف عام معتبر اولور. عرف خاصك حکمی اولمز. فقط حکم قانونه قارشو عرف خاصك معتبر اوله‌جغنی عقد مقاوله ایدنلر شرط ایدرلر ایسه اصولنه موافق شرطه رعایت اولنور ٨٣

شو ایضاحاتك امام ابو یوسف حضرتلرینك رأینه تماماً موافق اولدیغی تفصیلات سابقه‌دن مستبان اولور.

٨ : عادات انتظام عامه‌یه متعلق احکام شرعیه وقانونیه‌یه قارشو هر حالده معتبر اولمز.

یعنی انتظام عامه‌یه متعلق احکام شرعیه وقانونیه عمومك منافعنی متضمن اولمسیله «عادت بویله ایمش» دیه‌رك عادتك ممنوعیتنه دائر صراحت شرعیه وقانونیه بولنمسه بیله منافع عامه‌یی مخل برشی تجویز اولنمز.

٩ : عادات تجاريه ايله تجارته متعلق اولميان احكام شرعيه وقانونيه تعارض ايتدكده عادات معتبردر.

بوده امام ابو يوسف حضرتلرينك رأينه موافقدر نتهكيم ٣٨٩ نجى ماده‌ده بيان قلنديغى وجهله استصناعى متعامل اولميان شيلرده مدت بيان قلندقده عقد استصناع سَلَمه منقلب اولديغى حالده استصناعى متعامل اولان شيلرده على الاطلاق يعنى مدت بيان اولنسون اولنمسون استصناع تجويز اولنمش و ١٥٨٤ نجى ماده‌ده [شرطه تعليق اولنان اقرار باطلدر فقط عرفاً ناسده حلول اجله صالح اولان برزمانه تعليق اولنور ايسه دين مؤجلى اقراره حمل اولنور] دينلمشدر .

١٠ : عرف خاص ايله عرف عام تعارض ايتدكده عرف خاص معتبر اولور.

يعنى بر ماده حقنده عموم تجار بيننده معروف اولان عاداته مغاير اوله‌رق مثلا يالكز برمملكت ذخيره تجارى بيننده برنوع عادت اولسه اومملكت ذخيره تجارينك معاملاتى بينلرنده معروف اولان عادته تطبيق اولنور . زيرا خصوصى شيلر عمومى شيلره راجحدر . لكن برمملكت ذخيره تجارى بيننده خصوصى عادت اولميوبده معاملات جاريه عمومى عادتلره تطبيقاً اجرا قلنديغى حالده « فلان مملكت ذخيره تجارى بيننده شويله برعادت وار ايمش » دينله‌رك عرف عامك حكمى تقييد ايديله‌ميه‌جكى آنفاً بيان قلنديغندن بوحالده عرف خاصه اعتبار اولنمز زيرا بينلرنده معروف وشرعى دكلدر . §

زيرده محرر ٣٧، ٣٨، ٣٩، ٤٠، ٤١، ٤٢، ٤٣، ٤٤، ٤٥ نجى ماده‌لر [عادت محكمدر] قاعده‌سنك تفسير وشرائط واحكامنى حاوى اولديغى كبى ٢٤٤، ٢٥١، ٣٥٤، ٤٩٥، ٥٥٥، ٥٦٩، ٨٧٦، ١٥٠٩ نجى ماده‌لر وسائر برچوق مواد احكامى دخى بوقاعده‌يه متفرعدر.

§

تفصـيلات مبسوطه‌دن مسـتبان اولدیغنه کوره برحکم شرعی‌یی اثبات ایچون حَکَم اتخـاذ اولنه‌جق عادتك معروف اولمسی لازمدر. بناءً علیه خارق العاده شیلر اثبات احکام ایچون حکم اتخاذ اولنه‌مز فقط معجزهٔ نبی وکرامت ولی مستثنادر .

۳۷ ماده ناسـك استعمالی برحجتدر که انکله عمل واجب اولور .

بوکا « تعامل وتعارف » دخی دینلور .

بناءً علی ذلك ۱٦۸ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله عرف وعادت بلده‌ده انشای بیع ایچون مستعمل اولان لفظلرکه مملکتمزده اکثریا . آلدم ، صاتدم .. کلمه‌لری مستعملدر کرك بونلر ایله کرك مستعمل اولان سائر لفظلر ایله ایجاب وقبول وقوعنده بیع منعقد اولور .

بوقاعده ۳٦ نجی ماده‌ده محرر [عادت محکمدر] قاعده‌سیله مألاً متحددر و « ناسك عرف وعادتی برحجتدرکه لدی‌الحاجه اکا مراجعت وموجبی ایله عمل واجب اولور » دیمکدر . چونکه [مارآه المسلمون حسناً فهو عندالله تعالی حسن] حدیث شریفی ایله حضرت فخرکائنات علیه افضل التحیات افندمز جمله‌نك خوش کوردیکی شی عندالله مستحسن اولدیغنی بیان بیوردقلری کبی بوبابده اجماع دخی حاصـل اولمشدر . اجماعك حصولی کلك کذبدن عصمتنه مدار اولدیغندن تعامل وعرفك حجت اولمسنك مداری اولمشدر.

فقها طرفندن دخی بوحدیث شریفدن [عادت محکمدر ، ناسـك استعمالی برحجتدرکه انکله عمل واجب اولور] قاعده‌لری بالاستنباط پك چوق مسائل فقهیه تفریع ایدلمشدر. ازجمله ۲٤٤ ، ۳۸۸ ، ۳۸۹ نجی ماده‌لر بوایکنجی قاعده‌یه متفرعدر . §

فقهادن بعضيلری [استعمال ، عادت] كلمه‌لرينی الفاظ مترادفه‌دن عدايدوب بعضيلری دخی عادت ، برلفظی معنای مجازی‌يه عرفاً نقل ديمك اولوب اما استعمال ، برلفظی موضوع اصليسندن يعنی معنای حقيقيسندن معنای مجازی‌يه شرعاً نقل واندہ استعمالك غلبه سيدر ديوذكروبيان ايلمشلردر.

شو حالده ناسك استعمالی حجت اولمق ايچون شرعه ونص فقهايه مخالف اولمامق لازمدر بوصورت مادهٔ سابقه شرحنده محرر ايضاحاتدن بالاطراف مستبان اولور .

§

كتب اصولدن « منافع الدقايق فی شرح مجامع الحقايق » ده محرر اولديغنه كوره حديث عالیٔ مذكوره ذيلاً [ومارآه المؤمنون قبيحاً فهو عندالله تعالی قبيح] وارد اولديغندن يعنی مؤمنلرك قبيح كورديكی شی عندالله دخی قبيح اولديغی بيان بيورلديغندن نص ايله ممنوع اولمسه بيله ناسك قبيح كورديكی شيلری ايشلمامك لازمدر .

٣٨ ماده عادةً ممتنع اولان شی حقيقةً ممتنع كبيدر.

بناءً علی ذلك ٧٩ ، ١٥٨٩ نجی ماده‌لر شرحنده ايضاح اولنديغی وجهله بر كيمسه محجور ومكره اولمديغی واقرارينی ظاهر حال ويا حاكم تكذيب ايتمديكی حالده بر دين اقرار ايتسه اقراريله مؤاخذه اولنور زيرا كاذباً اقرار عادةً ممتنع اولمغله حقيقتاً ممتنع كبيدر .

كذلك ١٦٢٩ نجی ماده شرحنده بيان قلنديغی اوزره فقرايله معروف اولان بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن مثلا يوز بيك غروش قيمتنده اشياسنی غصب ايتمش اولديغندن بحثله استردادينی طلب وادعا ايتسه دعواسی مسموع اولمازه زيرا فقيرالحال اولان كيمسه‌ده يوز بيك غروش قيمتنده اشيا بولنمق عادةً ممتنع اولمغله حقيقةً ممتنع كبيدر .

§

ذكر اولنان مثاللردن مستبان اولديغنه كوره امتناع ؛ « عادی ، حقيقی »

ديو ايكى قسمدر. امتناع عادى ؛ برشيئك وجودى عادةً ممكن اولمامق ، امتناع حقيقى ايسه برشيئك عدمى عقلاً ضرورى اولمقدر.

احكام شرعيه‌ده عادت محكّم اولديغندن امتناع عادى اولسه بيله عادةً ممتنع اولان شى حقيقةً ممتنع كبى عد اولنمشدر. زيرا تعديل واعتماد عادات اوزرينه در .

٣٩ ماده ازمانك تغيريله احكامك تغيرى انكار اولنه‌ماز.

مثلا وقتيله كوفه مثللو بعض مملكتلرده مرعى اولان عادته كوره خان وخانه‌لر برطرزده انشا اولنوب بيوكلك ، كوجكلك ، يكيلك ، اسكيلك دن ماعدا كلى فرق اولمديغندن اشترا اولنان خانه‌نك داخلى كورلمك خيار رؤيتى اسقاط ايچون كافيدر دينلمش ايسه‌ده مؤخراً صورت انشا تغير وطرز ابنيه شكل كونا كونه تبدل ايتمكه باشلديغندن حضرت امامك شاكردلرندن امام زفر رحمة الله عليه اشترا اولنان خانه‌نك هراوطه‌سنى رؤيت اولنمق لزومى رأينده بولنمش وفقهاى متأخرين طرفندن دخى بووجهله افتا ايدلمكله مجله جمعيتنجه ٣٢٦ نجى ماده اول صورتله قلمه النمشدر .

كذلك مجله جمعيتنك مضبطهٔ معلومه‌سنده بيان قلنديغى وجهله امام اعظم حضرتلرينك عندنده استصناع منعقد اولان بيعدن مستصنع هرحالده رجوع ايده‌بيلور ايسه‌ده امام ابويوسف حضرتلرينك رأيى موجبنجه — مصنوع تعريفه موافق اولديغى حالده — رجوع ايده‌ميه‌جكنك ٣٩٢ نجى ماده‌ده تصريح ايدلمسى ، متقدمين فقهـا على الاطـلاق منافع غصبك مضمون اولمديغى رأينـده بولنـدقلرى حالده ٥٩٦ نجى ماده‌نك فقرهٔ استثنائيه‌سى حكمنجه متأخرين طرفندن مال وقف ومال صغيرده منفعت مغصوبك مضمون اوله‌جغنـك بيان قلنمسى ، امام اعظم حضرتلرينك

عندنده قصاص کبی بعض مواددن ماعدا خصوصاتده خصم طعن ایتمدیکی حالده تذکیهٔ شهوده لزوم یوق ایسه‌ده امامین حضرتلرینك رأیی موجبنجه ۱۷۱٦ نجی ماده‌ده خصم طرفندن طعن وقوعبولسون بولمسون شاهدلرك هرحالده تذکیه ایدلرینك بیان قلنمسی خصوصلرنده کوریلان اختلافات دخی هپ بو قاعده‌یه متفرعدر . چونکه اختلاف قرون واعصار ایله مصالح وحوایج وعرف وعادات و اوضاع واطوار وآثار خلق تبدل ایدر .

تیسیر مشقت وتهوین احتیاجاته وعرف وعاداته بناءً تجویز اولنان احکام فروع، تغیر ازمان ایله متغیر اولمسه برعصرده نافع ومصلح کورینان احکام تعاقب وتوالیٔ ازمان ایله مضر اوله‌بیله‌جکندن وامورعامه ایچون منفعت ومصلحت کوزدلمك وضرردن توقی و مجانبت ایدلمك لازمه‌دن اولدیغندن اساساً تجویز و تشریعنه مخالف ومشقتی مستلزم اولور . مشقت ایسه تیسیری جلب ایدر . §

شو تفصیلاتدن مستبان اولدیغنه و۳٦ نجی ماده شرحنده ایضاح ایدلدیکنه کوره قاعدهٔ مبسوطه‌ده بیان قلنان [احکام] دن مراد عرف وعادته مبنی اولان احکام فروع اولدیغی کبی بوبابده بین الفقها واقع اولان اختلافات دخی عن دلیل اولمیوب اعصار وقرونك تغیرندن متولد اختلاف زمانیدر . یوقسه عن دلیل ثابت اولان احکام شرعیه ازمانك تغیریله تغیر ایتمز زیرا نص شرعی ایله عرف وعادت تعارض ایلدکده نص معتبردر . نته‌کیم خیار رؤیتده مطلوب اولان کیفیت، مقصد شرایه کوره علم کافی حاصل ایتمکدن عبارت اولمسیله خانه‌نك براوطه‌سنی کورمك ویاخود هراوطه‌سنی رؤیت ایلك خصوصی قاعدهٔ شرعیه‌نك حوادثه امر تطبیقنده تبدل احوال زماندن متولد اولوب اصل قاعدهٔ شرعیه تبدل ایتمیور . §

احکام فرعیه ازمانك تغیریله تغیر ایتدیکی کبی امکنه‌نك تبدلیله دخی تبدل ایلیه‌بیلور .

٤٠ ماده عادتك دلالتیله معنای حقیقی ترك اولنور .

١٥٨٤ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله شرطه تعلیق اولنان اقرار باطلدر. فقط عرفاً مده حلول اجله صالح اولان برزمانه تعلیق اولنور ایسه دین مؤجلی اقراره حمل اولنور .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌یه « بن فلان محله واررسه‌م یاخود فلان مصلحتی درعهده ایدرسه‌م سکا شو قدر غروش دینمدر » دیسه اشبو اقراری باطل اولوب مبلغ مزبورك تأدیه‌سی لازم کلمز. اما « فلان آیك ابتداسی یاخود روزقاسم کلورسه سکا شوقدرغروش دینمدر» دیسه دین مؤجلی اقراره حمل اولنور واولوقتك حلولنده مبلغ مزبورك تأدیه‌سی لازم کلور

١٢ ، ٦٠ ، ٦١ نجی ماده‌لر احکامنجه کلامده اصل اولان معنای حقیقیدر. فقط معنای حقیقی متعذر اولدقده مجازه کیدیلور. زیرا کلامك اعمالی اهمالندن اولادر .

مواد مذکوره شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله حقیقتدن مجازه عدول ایچون معنای حقیقی‌یی اراده‌یی مانع قرینه لازمدر . بوقرینه عقلی ویا حسی ویاشرعی اوله‌بیله‌جکی کبی موضوع بحث اولان قاعده‌دن مستبان اولدیغنه کوره عرف وعادت دخی قرینهٔ مانعه‌دن معدوددر. زیرا عادت محکمدر .

٤١ ماده عادت انجق مطرد ویا غالب اولدقده معتبر اولور. زیرا :

٤٢ ماده اعتبار غالب شایعه‌در نادره دکلدر .

مثلا ۹۸۷ نجی ماده حکمنجه منتهای سن بلوغه وارمشیکن کندوسنده آثار بلوغ ظاهر اولمیان کیمسه حکماً بالغ عد اولنور .

بلوغ ، لغتده مناط تکلیف اولان عقل بالملکه مرتبه‌سنه واصل اولمق دیمکدر . بو مرتبه‌نك حقیقتی مجهول اولوب حقیقتنه اطلاع متعسر اولان امور باطنه‌ده دخی دلیل ظاهریسی ایله حکم اولنه‌جغندن وحد بلوغك ثبوتنه دلیل اولان احتلام واحبال وحیض وحبل کبی آثار ظاهره اکثریا ارککده تام اون ایکی وقزده تام طقوز یاشندن باشلیوب نهایت ایکیسنده دخی تام اون بش یاشنه واصل اولنجیه قدر ظهور ایتمکده بولندیغندن شو مدتلر سن بلوغك مبدأ ومنتهاسی عد اولنمشدر . اکرچه مبدأ سن بلوغه واصل اولمقسزین بالغ اولانلر یاخود منتهای سن بلوغه وارمشیکن کندولرنده آثار بلوغ ظاهر اولمیانلر بولنور ایسه‌ده بو مقوله‌لر نادر اولوب نوادر دخی معدوم حکمنده‌در . §

اشبو ۴۲ نجی ماده ۴۱ نجی ماده‌ده محرر قاعده‌نك اسبابه موجبه‌سی حکمنده‌در وایکیسی دخی حکم شرعی‌یی اثباتده حکم قلنه‌جق عادتك شرائطنی مبیندر .

۴۳ ماده عرفاً معروف اولان شی شرط قلنمش کبیدر .

مثلا یوك ایچون استکرا اولنان حیوانك سمری ایله ایپ وچوال موجردن اولمق عرف وعادت بلده ایسه حین عقدده ذکر اولنسون اولنمسون موجرك تدارك ایتمسی لازمدر ۵۵۴ موجرك « حین عقدده بونلر ذکر اولنمامشیدی بناءً علیه بن تدارك ایده‌مام » دیمکه حقی اوله‌ماز . زیرا عرفاً معروف اولان شی شرط قلنمش کبیدر .

۴۴ ماده بین التجار معروف اولان شی بینلرنده شرط قلنمش کبیدر .

مثلا پشین یاویره‌سی‌یه لاقردیسی اولمقسزین چارشودن بری برشی آلسه آقچه‌سنی پشین ویرمسی لازم کلور. زیرا بیع مطلق پشین اولق اوزره منعقد اولور .

فقط آی یاهفته باشنده ثمنك تمامی یاخود برمقدار معینی آلنمق عادت بلده ایسه اول عادته رعایت اولنور . ۲۵۱

یعنی آی یاهفته باشنده ثمنك تمامی یاخود برمقدار معینی آلنمق عادت اولان بلده‌ده بیع مطلق برموجب عادت ثمنك تأجیل وتقسیطی شرطیله عقد اولنمش عد اولنور. تصریحه حاجت یوقدر چونکه بین التجار معروف اولان شی بینلرنده شرط قلنمش کبیدر . §

بوقاعده‌نك مآلی قاعدهٔ سابقه‌ده داخل ایسه‌ده شرعاً امور تجارته ویریلان اهمیته مبنی بشقه‌جه ذکر اولنمشدر .

۴۵ ماده   عرف ایله تعیین نص ایله تعیین کبیدر .

مثلا برکیمسه دیکرینه «بکا سوت آل» دیوبده نه سوتی اولدیغنی تصریح ایتمسه بلده‌ده معروف اولان سوته محمول اولور . ۱۴۷۳

یعنی مؤکلك مقصدینی عرف تعیین ایدر. ووکیل معروف اولان مثلا قیون سوتنی الدقدن صکره مؤکل «بنم مقصدم اینك سوتی ایدی» دیوب انی قبول ایتامکه حقی اولەمز زیرا عرف ایله تعیین اولنمش اولان شی نص ایله تعیین اولنمش کبیدر .

۸۱۶ نجی ماده دخی بوقاعده‌یی ایضاح ایدر .

۴۶ ماده   مانع ومقتضی تعارض ایتدکده مانع تقدیم اولنور .

بناءً علی ذلك برآدم بورجلیسی یدنده مرهون اولان مالنی آخره صاتامز. چونکه عقد بیعك نفاذی ایچون مبیعك مقدور التسلیم اولمسی لازمدر ۱۹۸ مرهون اولان مبیع ایسه مرتهنك یدحفظ وامانتنده‌در .

ورهنك حكمى فكنه قدر مرتهنك حق حبسى اولقدر. ٧٢٩ بناءً عليه مرتهنك رضاسى اولمقسزين راهن رهنى صاتدقده مبيعك تسليمنه مقتدر اولهميه جغندن بيع، مرتهنك رضاسنه موقوفاً منعقد اولوب مرتهن راضى اولور ايسه نافذ اولور. راضى اولمز وراهن ايفاى دين ايله مرهونى مرتهندن بالاخذ مشترى يه تسليم ايده مز ايسه مشترى مخير اولوب ديلرسه رهنك فكنه قدر بكلر وديلرسه حاكمه مراجعتله بيعى فسخ ايتديرر . ٧٤٧ - §

مقتضى ؛ اقتضا مصدرندن فعل لازمدر . افعال لازمه دن اسم فاعل صيغه سى اسم مفعول معناسنده دخى مستعمل ايسه ده بوراده كى [مقتضى] كلمه سى اسم فاعل اوله رق مستعمل اولوب « اقتضا ايدن » معناسنه در اسم مفعول معناسنده « اقتضا ايتمش » ديمك دكلدر .

مانعك مقتضى يه تقديم وترجيحى دفع مفاسد جلب منافعدن اولى اولديغندندر .

§

٥٩٠ نجى ماده ايله كتاب الشركتك اكثر موادى بو قاعده يه متفرعدر بعض استثناسى دخى واردر. نته كيم ١٠٨١ نجى ماده ده ذكر اولنديغى اوزره حصه دارلاندن برى غائب اولديغى صورتده حاضر اولان كيمسه مشترك خانه ده ساكن اولور . مذكور خانه ده غائبك حصه سى بولنمسى حاضرك انده ساكن اوله بيلمسنه مانع وحاضرك حصه دار بولنمسى ١١٩٢ نجى ماده يه مبنى انده ساكن اوله بيلمسنى مقتضى اولوب بو مسئله ده مقتضى طرفى ترجيح اولنمشدر . ترجيح اولنمسه حاضرك شريك غائبدن زياده متضرر اولمسنى ايجاب ايدر ضرر اشد ايسه ضرر اخف ايله ازاله اولنور وايكى فساد تعارض ايتدكده اخفى ارتكاب ايله اعظمنك چاره سنه باقيلور.

٤٧ ماده — وجودده برشيئه تابع اولان حكمده دخى اكا تابع اولور .

بنـاءً علی ذلك بر گبه حیوان صـاتلدقده قارننده کی یاوریسی دخی تبعاً صاتلمش اولور.

زیرده محرر ٤٨ ، ٤٩ ، ٥٠ نجی ماده‌لرایله ٢٣٠ ، ٢٣٢ ، ١٠٧٤ ، ١١٦٣ ، ١٣٤٣ ، ١٤٠٢ نجی ماده‌لر بوقاعده‌یه متفرعدر.

٤٨ ماده تابع اولان شیئه ایروجه حکم ویریله‌مز.

مثلا برحیوانك قارننده‌کی یاوریسی ایروجه صاتیله‌مز.

زیرا وجودده برشیئه تابع اولان حکمده دخی اکا تابع اولور. انجق ٦٦١ نجی ماده حکمنجه کفیلك برائتندن اصیلك برائتی لازم کلمیه‌جکی و ١٢٦٩ ، ١٥٧٤ نجی ماده‌لر شرحنده بیان قلندیغی وجهله برارضه تابع اولان حق شربی استثنا ایله ارضی صاتمق وجنین ایچون سبب صالح بیانیله مال اقرار ایتمك ویا وصیت ایلمك دخی جائز اولدیغی کبی ١٥٧٢ نجی ماده شرحنده ذکر اولندیغی اوزره برکیمسه یدنده بولنان قوزیلی قیونك بشقه‌سنك مالی اولدیغنی اقرار ایتسه بواقراری قوزی‌یه شامل اولماز. یعنی قاعدهٔ مبسوطه‌نك بومثللو مستثنیاتی واردر.

٤٩ ماده بر شیئه مالك اولان کیمسه اول شیئك ضروریاتندن اولان شیئه دخی مالك اولور.

مثلا برخانه‌یی صاتون آلان کیمسه اکا موصل اولان طریقه دخی مالك اولور.

برشیدن استفاده ضروریاتندن اولان شیئه دخی مالکیتله اولورنته‌کیم مثلده محرر اولدیغی اوزره خانه‌دن استفاده ، طریقه مالك اولمغله حاصل اولور. طریقه مالك اولمقسزین خانه‌دن استفاده اولنه‌مز. بناءً علیه خانه‌یی صاتان کیمسه طریقی دخی برلکده صاتدیغنی سویلمسه بیله طریق من غیر ذکر بیعده داخل اولور. ٣٣١

٥٠ ماده   اصل ساقط اولدقده فرع دخی ساقط اولور.

مثلا داین مدیونی ذمتنده آله‌جغی اولان مبلغدن انك ذمتنی ابرا ایتدکده اول دین اصیلك یعنی مدیونك ذمتندن ساقط اولدیغی کبی فرعك یعنی اول دینه کفیل اولان شخصك ذمتندن دخی ساقط اولور . ٦٦٢

چونکه کفالت برشیئك مطالبه‌سی حقنده ذمتی ذمته ضم اولدیغندن کفیل اصیلك ذمتنه ترتب ایدن شیء تعهدندن طولایی مطالبه اولنور . اصیلك برائتی تحقق ایدنجه کفیل ایچون دخی محل مطالبه قالمز. یعنی فرع اصله مستنددر اصل ساقط اولنجه فرع پایدار اولمز زیرا برشیئك استدامه‌سی اصلی ایله معتبردر . §

انجق فرعك ساقط اولمسی ایچون اصلك قابل اسقاط اولمسی شرطدر. قابل اسقاط اولمیان حق اسقاطك حکمی اولمیوب اسقاط مذکور باطلدر.

مثلا برکیمسه دیکرکمسنه‌نك ملکنده واقع طریقی ویامسیلی یعنی طریقك ویامسیلك رقبه‌سی بولنوبده اوکیمسه اول کمسنه‌یی مذکور طریق ویامسیلدن اسقاط ایتسه ساقط اولمز . زیرا عین اولان ملکدن اعراض ایله اوملك باطل یعنی مذکور عین ترك ایله متروك اولمیوب بلکه انده‌کی حق ملك ساقط اولمق ایچون بیع وهبه وتسلیم کبی بروجهله تملیك لازمدر . §

قاعدهٔ مزبوره‌نك بعض مستثنیاتی واردر . ازجمله اصیل مکفول بهی انکار ایدوبده یمینی ایله برائتی حاصل اولور ایسه یمین حجت قاصره اولدیغندن کفیلك برائتی لازم کلمز .

کذلك ٦٤٨ نجی ماده موجبنجه اصیلك برائتی شرط ایدیله‌رك کفالت حواله‌یه منقلب اوله‌جغندن کفیل بری اولمز . §

فرع ساقط اولدقده اصل ساقط اولمز .

مثلا داین مدیونی ذمتنده مطلوبی اولان اله جغندن اول دینه کفیل اولان شخصك ذمتنی ابرا ایتمسیله اصیلك ذمتی دین مذکوردن بری اولمز . ٦٦١

چونکه اساساً مدیون اولان اصیلدر. کفیل اوزرنده یالکز حق مطالبه واردر حق مطالبه‌نك سقوطیله اصل دین ساقط اولمز . یعنی فرعك سقوطی مستند اولدیغی اصلی اسقاط ایتمز. فقط بونکده بعض استثناسی واردر. مثلا کفیل دینی تأدیه ویامکفول لهی بری اوزرینه حواله ایله برائت ایتسه اصیل دخی بری اولور . ٦٦١

٥١ ماده ساقط اولان شی عودت ایتمز .

یعنی کیدن کیرو کلمز .

مثلا بر کیمسه برخانه دعواسندن خصمنی ابرا ایلسه ارتق اول خانه‌یه متعلق دعواسی مسموع اولمز . ١٥٦٤

خانه دعواسندن خصمنی ابرا حق ادعایی اسقاط دیمکدر. برشیئك عودت ایتمسی ایچون موجود اولمسی لازمدر . ساقط اولان شیلر ایسه طاغیلوب محو اولور ٢٨١ ، ٣٤١ ، ٣٤٢ ، ٣٤٤ ، ٩٧٠ ، ١٢٢٧ ، ١٥٥٨ ، ١٥٥٩ ، ١٥٦٢ نجی ماده‌لر ایله احکام ابرایه متدائر مواد سائره بوماده‌یه متفرعدر .

٥٢ ماده برشی باطل اولدقده انك ضمننده کی شی دخی باطل اولور .

مثلا برکیمسه مال صاتوب وثمننی قبض ایدوبده مبیعه متعلق کافهٔ دعاویدن مشتری یی ابرا ایتدیکی کبی مشتری دخی انی ثمن مذکوره متعلق کافهٔ دعاویدن ابرا ایتمش وبووجهله بینلرنده سند تعاطی ایدلمش ایکن مبیع بالاستحقاق ضبط اولنسه ابرانك تأثیری اولمیوب مشتری

ویرمش اولدیغی ثمنی بایعدن استرداد ایلر . ۱۵٦٦

مبیع بایعك ملکی اولمق اوزره عاقدین یکدیکرینی ابرا ایتمش ایدی، مبیع بایعك ملکی اولمدیغی تحقق ایدنجه بایع اذن وولایتی اولمقسزین غیرك مالنده تصرف ایتمش دیمك اوله‌جغندن عقد باطل اولدیغی کبی انك ضمننده بایع و مشترینك بر منوال مشروح یکدیکرینی ابرالری و سند تعاطیلری دخی لغو وباطل اولور . بنابرین مشتری ویرمش اولدیغی ثمنی بایعدن استرداد ایده‌بیلور .

۵۳ ماده اصلك ایفاسی قابل اولمدیغی حالده بدلی ایفا اولنور .

مثلا حکم غصبده اصل اولان مال مغصوب عیناً موجود ایسه مکان غصبده صاحبنه رد وتسلیمیدر ۸۹۰ لکن مال مغصوبی غاصب استهلاك ایتمش ویاخود تلف وضایع ایلمش اولمسیله عیناً اعاده‌سی قابل اولمز ایسه غاصبك مال مغصوب قیمیاتدن ایسه زمان ومکان غصبده‌کی قیمتی ومثلیاتدن ایسه مثلنی ویرمسی لازم کلور . ۸۹۱

اصلك ایفاسی قابل اولمدیغی حالده بدلنك ایفاسی ضرر بقدر الامکان دفع اولنور قاعده‌سنه مبنی اولمغله قاعدهٔ مزبوره‌یه تطبیق معامله ایدلمك ایچون اصلك ایفاسی قابل اوله‌مامق اقتضا ایدر. اصلك ایفاسی قابل اولدیغی حالده بدلی ایفا اولنه‌مز. زیرا اصلی ترك ایله اندن خلف اولان بدلك ایفاسنی موجب سبب بولنمز. بناءً علیه اصلك ایفاسی ممکن اولدیغی حالده برامر عارضدن طولایی انعدامی خلفیتك شرطیدر . شرط بولنمینجه جزا تحقق یتمز .

بنابرین مثال محررده مذکور مال مغصوب عیناً موجود اولدیغی حالده غاصب رد واعاده‌سندن استنکاف ایله قیمت ویامثلنی تضمین ایتمك ایسته‌سه مسموع اولمز .

§

عین مغصوبك رد و اعاده‌سنه «اداء کامل» ، ضایع وتلف اولوبده مثلنك ویرلمسنه «مثل معقول ایله قضا ، قضاء کامل» ، قیمتنك ویرلمسنه «قضاء قاصر» دینلور. چونکه مثلك اعطاسی مال مغصوب مستهلکك صورتاً ومعناً مثلیله قضا اولوب قیمتنك ویرلمسی صورتاً اولمیوب فقط معناً قضادر.

٥٤ ماده بالذات تجویز اولنمیان شی بالتبع تجویز اولنه بیلور.

مثلا مشتری مبیعی قبض ایچون بایعی توکیل ایتسه جائز اولماز اما اشترا ایلدیکی ذخیره‌یی اولچوب قویمق ایچون بایعه چوالی ویروب اودخی ذخیره‌یی چواله وضع ایدیجك ضمناً وتبعاً قبض بولنور.

عقدکه ایجاب وقبولك ارتباطندن عبارتدر. عاقدینك دخی متعدد اولمسی لازمدر. بناء علیه مشتری مبیعی قبض ایچون بایعی توکیل ایتسه بایع مشتری مقامنه قائم اوله‌جغندن بوصورتده برکیمسه‌نك هم بایع وهم مشتری اولمسی لازم کلوب بوده تعدد عاقده مخالفدر. امامشتری اشترا ایلدیکی ذخیره‌یی اولچوب قویمق ایچون بایعه چوالی ویردکده بایع طوغریدن طوغری‌یه قبضه وکیل اولمیوب قبض ذخیره‌نك چواله وضعیله ضمناً وتبعاً وقوعبولور.

کذلك حق شرب ، حق مسیل ، حق مرور کبی حقوق مجرده قابل اعتیاض اولمدیغندن بونلری بالذات بیع جائز اولماز ایسه‌ده ارضه تبعاً یعنی ارض ایله برلکده بیع جائزدر. چونکه بالذات تجویز اولنمیان شیلر بالذات تجویز اولنان شیلره تابع اولدیغی حالده مادامکه تابع اولان شیئه آیروجه حکم ویریله‌میور وجودده تابع اولدیغی شیئه حکمده دخی تابع اولور وبوصورتله تابع دخی متبوعك حکمنده داخل اولمش اولور. §

بوماده ٤٨ نجی ماده کبی ٤٧ نجی ماده ده بیان قلنان قاعده‌نك حکمیله مقیددر . و٢١٦ ، ٧١٥ ، ٨٤٨ ، ١٠٤٢ ، ١٢٣٣ ، ١٢٣٤ ، ١٥٥٥ نجی ماده‌لر متفرعاتندندر .

٥٥ ماده   ابتداءً تجویز اولنمیان شی بقاءً تجویز اولنه بیلور.

مثلا حصهٔ شایعه‌یی هبه ایتمك صحیح دکلدر اما برمال موهوبك برحصهٔ شایعه‌سنه مستحق چیقوبده ضبط ایتسه هبه باطل اولیوب حصهٔ باقیه موهوب لهك اولور.

٨٥٨ نجی ماده ایله شرحنده بیان وایضاح اولندیغی وجهله موهوب ممیز اولمزایسه قبض کامل بولنه‌من هبه‌نك تمامیتی ایسه قبض کامل ایله اولور بناءً علیه حصهٔ شایعه یی هبه جائز دکلدر . اما برمال موهوبك بعد القبض برحصهٔ شایعه‌سنه مستحق چیقوبده ضبط ایتسه‌هبه باطل اولمیوب حصهٔ باقیه موهوب لهك مالی اولور . زیرا :

٥٦ ماده   بقا ابتدادن اسهلدر.

اخطار : مثال مذکور قابل قسمت اولان مالك حصهٔ شایعه‌سنی هبه حقنده‌در یوقسه ٨٥٨ نجی ماده شرحنده ذکر وایضاح اولندیغی وجهله قابل قسمت اولمیان شیئك حصهٔ شایعه‌سنی هبه جائز اولدیغی کبی قابلی قسمت اولان برمالك حصهٔ شایعه‌سنی هبه ایدن کیمسه مذکور حصه‌یی بالافراز موهوب لهه تسلیم ایدرایسه هبه ینه جائز وتام اولور.

٥٧ ماده   تبرع انجق قبض ایله تمام اولور .

مثلا بر آدم برینه بر شی هبه ایتسه قبل القبض هبه تمام اولماز .

تبرع ؛ مجبور اولمقسزین بر شیٔ بخش واعطا معناسنه اولوب هبه دخی تبرع قبیلندندر .

٨٣٧ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله واهب ایجاب ایله موهوب لهه غیرلازم اوله‌رق اثبات ملك ایدر ایسه‌ده هرعالیجناب اولان کیمسه دیکرك منتدار لطف وعاطفتی اولمغی ایستمیه‌جکندن هبه‌نك انعقادی ایچون موهوب لهك قبولی شرطدر. مع مافیه هبه ایجاب

وقبول ايله منعقد اولەرق موهوب لهه برملك اثبات اولنيور ايسەده واهب هبەدن قبل القبض رجوع ايدەبيلەجكى جهتلەغير مستقر اولديغندن موهوب لهك مال موهوبده اولان حق تملكى قبض ايله تمام ومستقر اولور .

§.

٨٤٤ ' ٨٤٦ نجى مادەلردن مستبان اولديغنه كوره قبض ؛ تبرع اولنان شئ متبرع لهك حقيقةً وحكماً قبض ايتمسى وياخود ذاتاً يد قبضندة بولنمسى ايله حاصل اولور . ٨٤٩ ' ٨٦٢ ' ١٥٩١

٥٨ ماده رعيه يعنى تبعەاوزرينه تصرف مصلحته منوطدر .

مثلا ١٢١٦ نجى مادەده بيان قلنديغى وجهله لدى الحاجه امر سلطانى ايله بركمسنەنك ملكى قيمتيله النوب طريقه الحاق اولنەبيلور فقط تأدية ثمن اولنمدقجه ملكى يدندن النەماز .

بايعك رضاسى بيعك شرائط صحتندن اولديغى حالده لدى الحاجه بامر سلطانى برملك اشترا اولندقده عقدك صحتى بايعك رضاسنه متوقف دكلدر . چونكه ذات حضرت پادشاهينك تبعەسى واملاكى اوزرينه ولايت عامەسى اولديغندن مصلحةً استملاكنه حاجت مس ايدن برملك صاحبنك رضاسنه باقلمقسزين ثمنى ويريلەرك اصولى وجهله باارادهٔ سنيه استملاك اولنه بيلور .

زيرا دولتك انتظام عامەيى محافظه ايله ترفيه وتسعيد حال رعايا ايچون حقوق لازمەيى حائز اولمسى اقتضا ايدر .

٥٩ ماده ولايت خاصه ولايت عامەدن اقوادر .

مثلا متولئ وقفك ولايتى قاضينك ولايتندن اقوادر .

ولى ، وصى ، وكيلك ولايتى دخى بويلەدر .

ولايت ، لغتده يقين اولمق معناسنه اولوب اصطلاحده ؛ غيرك اوزرينه تصرفك ايستر ايستمز نافذ اولمسنه دينور .

مادۀ سابقه‌ده ايضاح اولنديغى وجهله دولتك امور عامه‌يه متعلق خصوصاتده تبعه‌سى اوزرينه اولان ولايتى ولايت عامه اولوب تبعه اوزرينه تصرفاتى مصلحته منوط اولديغى كبى قضاة وحكام دخى طرف دولتدن مأمور اولمغله بونلرك ايتام ، مجانين ، معتوه مثللو نفسلرينه وامور وخصوصاتنه نظردن عاجز اولانلر حقلرنده وتركات واوقاف وسائر امثالنده ولايت عامه‌لرى اولديغندن خصوصات مزبوره‌ده تصرفلرى دخى مصلحته منوطدر . انجق توكيلده تقييد اصل اولديغندن قضاة وحكامك ولايتلرى ذات حضرت پادشاهى جانبندن ويريله‌جك مساعده‌يه كوره اولور . مثلا اموال ايتامك محافظه واربِاحى درسعادتده ادارۀ اموال ايتام مديريتنه عائددر محاكم نظاميه بوبابده صلاحيتدار دكلدر .

§

مع مافيه رعيه اوزرينه تصرفك مصلحته منوط اولمسى قاعده‌سنه نظراً حكام وسائر مأمورين دولتك دائرۀ مأذونيتلرى داخلنده اوله‌رق مغاير حكمت ومصلحت اولان تصرفاتى شرعاً غير معتبر اولديغى كبى ولايت خاصه ايله ولايت عامه تزاحم ايتسه ولايت خاصه ترجيح اولنور . مثلا ٩٧٤ نجى ماده‌ده درجاتى محرر اولديغى اوزره اب وجد وبونلر طرفندن منصوب وصى ايله وصيلرك تعيين ايده‌جكلرى وصيلردن برى بولنديغى حالده حاكمك صغير اوزرينه تصرفى معتبر دكلدر .

چونكه اب وجدك صغيرلر اوزرينه طبيعةً حق ولايتلرى اولديغى كبى هركس كنديسنك واولاد وعيالنك حسن حالنى متضمن خصوصاتى ملاحظه واجرايه مأذون اولديغندن اب وياجدك صبى اوزرينه وصى

تعيينی ايله جائز اولديغی حق طبيعی يی تصرف ايتمش اولور .

انجق ٩٧٥ نجی ماده ده محرر اولديغی اوزره حاکم بر صغير مميزك تصرفنده منفعت کورديکی حالده مرتبة کندوسندن مقدم اولان ولی اذندن امتناع ايتسه حاکم بو خصوصده اول صغيره اذن ويره بيلور وديکر وليسی ارتق انی حجر ايده مز .

هرنقدر ولايت خاصه ولايت عامه دن اقوی ايسه ده حاکملرك ولايت عامه سی وکيله دخی شامل اولمغله برابر حاکملر منافع عامه يی عموميتی اعتباريله وليلردن زياده دوشنور واينك مجرد کندی منفعتی ايچون صغيره اذن ويرمامك احتمالی اولوب بو صورت دخی صغير حقنده ضرری موجب اوله جغندن حاکم ازالهٔ ضرر ايچون اذن ويرر .

کذلك ٧٦١ نجی ماده ده بيان قلنديغی وجهله راهن ياخود ورثه سی غائب بولنور ايسه رهنی صاتمق اوزره وکيله جبر اولنور وعناد ايدر ايسه حاکم کندو صاتار .

يعنی وکيل عناد ايتدکجه حاکم رهنی صاتاماز زيرا وکيلك غائبك مالی اوزرينه اولان ولايتی حاکمك ولايتندن اقوادر فقط وکيل عناد ايدر ايسه مرتهن حقنده ضرری موجب اوله جغندن حاکم رهنی کندو صاتار وضرری ازاله ايدر .

§

ولايت خاصه نك مراتبی دردر ، برنجيسی : حسب القرابه اولان ولايتدر که اصحاب فرائض وعصبات وذوی الارحامدن اولان اقربانك ولايتيدر . ولايت بونلرك ذاتلری ايله قائم بر وصفدر بناءً عليه کندولرينی ولايتدن عزل ايده مزلر شوقدر که اب وجدك صغيرك هر شیئ اوزرينه ولايتی اولديغی حالده سائر اقربانك يالکز نکاح اوزرينه ولايتی واردر .

ـی نجیسی: وصی مختار ویا وصی منصوبك ولایتیدر. بونلرك، صغیرك منافعنی محافظه شرطیله اموالی اوزرینه ولایتلری اولدیغندن مال یتیم اوزره خیانتلری تحقق ایتدکده حاکم عزل ایله دیکر بر وصی تعیین ایدر. بر صغیرك بالفرض هم جدی اولدیغی وهم پدری طرفندن منصوب وصیسی بولندیغی حالده قنغیسنك تصرفی نافذ اوله جغی ومتفرعاتی ۹۷٤ نجی ماده‌ده تعیین قلنمشدر.

اوچنجیسی : وکیلك ولایتیدر . بونك ولایتی غیرلازم اولدیغندن غیرك حقی تعلق ایتمدیکی حالده موکل وکیلنی عزل ایده بیله جکی کبی وکیل دخی کندینی وکالتدن عزل ایده بیلور ۱۵۲۱، ۱۵۲۲

دردنجیسی . واقف ویا حاکم طرفندن تعیین قلنان ناظر ومتولی وقفك ولایتیدر .

بونلر مقتابه اولان رأیه کوره واقفه نظراً وکیل حکمنده اولدقلرندن واقف هر حالده عزل ایده بیلور وحاکم خیانتلری تحقق ایدر ایسه عزل ایده بیلور. زیرا ناظر ومتولی منافع وقفی محافظه‌یه مأمور اولدقلرندن خیانتلری تحقق ایتدیکی حالده حاکم طرفندن عزل ویرلرینه مناسبلری تعیین ایدیله‌رك ضرر ازاله اولنور .

بالفرض واقف عزل ایدلمامارینی شرط ایتمش اولسه بیله شرعه مغایر اولان شرط معتبر اولمز وکندو کندیلرینی عزل ایتدکلرنده حاکم تصدیق ایدر ایسه معتبر اولور.

۶۰ ماده کلامك « ممکن اولدیغی قدر » اعمالی اهمالندن اولادر.

یعنی برکلامك برمعنایه حملی ممکن اولدقجه اعمال یعنی معناسز اعتبار اولنماملیدر.

مثلا مریضك مرض موتنده کندوسنه وارث اولمیان کیمسه‌یه اقرار

ايتمش اولديغى برعين هنوز بيع ياهبه اولنمش ياخود آخردن ارثاً انتقال ايلمش اولمق كبى برسببله وقت اقرارده انك ملكى اولديغى چوق كيمسه لرك معلومى اولەرق كندو اقرارنده كاذب ايدوكى ظاهر اولور ايسه بو اقرارى مذاكرهٔ وصيت اثناسنده ايسه وصيت، دكلسه هبه معناسنه محمول اولەرق حقنده احكام وصيت وياهبه جريان ايدر . ١٦٠١

ايكنجى ماده شرحنده بيان قلنديغى وجهله بيتسز عاقل مكلفدن صدورى مستبعد اولديغى كبى افادهٔ مرام ايچون موضوع اولان كلامك دخى معناسز اولەرق تفوهى عاقلدن استبعاد اولنور بناءً عليه سويلنيلان سوزلرك كلامده حقيقت اصل اولديغندن اول امرده معناى حقيقيلرى اراده اولنور اكر حقيقى اراده متعذر اولور ايسه اندن خلف اولان مجازه كيديلور مجازاً استعمالى دخى ممكن اولمزايسه اهمال ايديلور .

نته كيم مثالده بيان قلنان اقراردن معناى حقيقيسنى اراده يى مانع قرينهٔ شرعيه واردر يعنى ظاهر حالك اقرارى تكذيب ايتامسى شرط اولديغى حالده ذكر اولنان اقرارى ظاهر حال تكذيب ايتديكندن حقيقى اراده متعذر اولمغله اقرار واقع مجازاً وصيت وياهبه معناسنه حمل اولنور وبو وجهله كلام مذكور اهمال ايدلميوب اعمال اولنور . §

٦١ ، ٦٢ ، ٦٣ ، ٦٤ ، ٦٥ ، ٦٦ ، ٦٧ نجى ماده لر بو قاعده نك فروع وتتميدر .

٦١ ماده معناى حقيقى متعذر اولدقده مجازه كيديلور .

بناءً على ذلك خصومته وكالتدن شرعاً مرافعه يه وكالت اراده اولنور .
كتاب الوكالتك باب ثالثنك فصل خامسنه باق

مجاز : برعلاقه ومناسبت مخصوصه دن ناشى قرينهٔ مانعه يه مستند اولەرق موضوع لهنك غيريده استعمال اولنان الفاظه دينور وبو مثللو

الفاظلره مجاز دینلمسنك وجهی دخی موضوع اولدقلری معنادن دیکر بر معنایه تجاوز ایتدکلریدر .
ذکر اولنان علاقه ومناسبت مخصوصه مشابهتدن عبارت ایسه «استعاره» دکل ایسه « مجاز مرسل» دینور .

استعاره ایله مجاز وعلاقه‌نك انواع واقسامی بلاغت واصول فقه کتابلرنده مفصلاً بحث وبیان اولنوب بوراده ایضاحه محل اولمدیغندن وعندالفقها کنایهٔ بیانیه‌دن بعضیسی حقیقت وبعضیسی مجاز اولدیغندن انلره کوره طریق بیان حقیقت ومجازدن عبارت اولمسیله اشبو ماده‌ده محرر [مجاز] کلمه‌سی کلام حقیقی‌یه مقابل اوله‌رق ذکر ایدلدیکنی ومطلقا مجازك حکمی کندوسیله اراده اولنان معنانك ثبوتی اولدیغنی بیان ایله اکتفا اولنور .

§

کلامده معنای حقیقی‌یی اراده‌یی مانع قرینه شرعی، عقلی، حسی، عرفی اولور .

شرعی‌یه مثال : بالاده ذکر اولندیغی وجهله خصومته وکالتدن مرافعه‌یه وکالت اراده اولنور چونکه خصومتك معنای حقیقیسی اولان منازعه شرعاً مهجور وبناءً علیه معنای حقیقی‌یی اراده‌یی شرع مانع اولدیغنه وکلامك اعمالی اهمالندن اولی اولدیغندن معنای حقیقی متعذر اولدقده مجازه کیدیله جکنه بناءً خصومتدن مجازاً مرافعه اراده اولنور .

عقلی‌یه مثال : « شو دکانی هواسیله صات » دنیلدکده هوانك صاتلمسنی اراده‌یی عقل مانع اولدیغندن هوایی ذکر ایله حق تصرفك اراده ایدلدیکی اکلاشیلور .

حسی‌یه مثال : ١٢ نجی ماده‌ده محرر تفصیلاتدن منفهم اوله‌جغنه کوره بر کیمسه دیکر کمسنه‌نك اولادینه ثلث مالندن بر مقدار وصیت

ایدوبده اوکمسنه‌نك اولادی اولمیوب احفادی اولسه وصیت اولنان مال احفادینه ویریلور هر نه قدر « اولاد » لفظنك ذکور ایچون « ولد صلبیده » واناث ایچون « ولد بطنیده » استعمالی حقیقی ایسه‌ده مادامکه اوکمسنه‌نك اوغلی وقزی یوقدر اولادکلمه‌سنك معنای حقیقیسنی اراده‌یی حساً مانع اولمغله مجازاً « احفاد » مراد اولنور .

عرفیه مثال : ٤٠ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله شرطه تعلیق اولنان اقرار باطل اولدیغی حالده عرف ناسده حلول اجله صالح اولان بر زمانه تعلیق اولنور ایسه دین مؤجلی اقراره حمل اولنور . §

بوقاعده ٦٠ نجی ماده‌ده محرر اصله متفرع اولدیغی کبی ١٢ و ٤٠ نجی ماده‌لر ایله بیننده مناسبت وارتباط واردر .

٦٢ ماده برکلامك اعمالی ممکن اولماز ایسه اهمال اولنور .

مثلا برکلامك حقیقی ومجازی برمعنایه حملی ممکن اولماز ایسه اول حالده مهمل یعنی معناسز براغیلور .

مثلا بر کیمسه سناً کندوسندن بیوك ویا غیریدن نسبی معروف اولان زوجه‌سی حقنده « بو بنم قزمدر » دیمش اولسه بوسوزی معناسز عد اولنور .

چونکه « قزمدر » دیدیکی زوجه‌سی سناً کندوسندن بیوك ویا نسبی معروف اولدیغندن کلام مزبورك معنای حقیقیسنی اراده متعذر اولدیغی کبی مادامکه زوجه‌سی اولمق حسبیله کندوسنك وارثیدر کلام مذکوری وصیته حمل ایله معنای مجازیسنی اراده دخی متعذر اولدیغندن اهمال اولنور .

خلاصه ، کلامده اصل اولان حقیقتدر . فقط حقیقت متعذر اولدقده

کلامك اعمالی اهمالندن اولی اولدیغندن مجازه کیدیلور. مجاز دخی متعذر اولورایسه اهمال اولنور. بنابرین بو قاعده ٦٠ نجی ماده‌ده محرر قاعده‌نك تتمه‌سی اولمش اولور . و ١٠٠٧ نجی ماده ذیلنده یازیلان عوارض بحثندن مستفاد اوله‌جغی اوزره نائمك صایقلامه‌سی معنیدار اولسه‌بیله قصده مستند اولمیه‌جغندن کلامدن عدیله حکم ترتب ایتمز .

٦٣ ماده متجزی اولمیان بر شیئك بعضنی ذکر ایتمك کلنی ذکر کبیدر .

مثلا شفیع « عقار مشفوعك نصفنده حق شفعه‌می اسقاط ایتدم » دیمش اولسه حق شفعه‌سی کلیاً ساقط اولور . مشفوعك دیکر بر مقداریی آلمغه حقی اولماز . ١٠٤١

شفعه حقوق مجرده‌دن اولدیغندن قابل تجزی دکلدر بناءً علیه مشفوعك بعضیسی حقنده شفیعك حق شفعه‌سنی ترك ایتمه‌سی کلیسی حقنده حق شفعه‌سنی ترك ایتمك کبیدر . زیرا قابل تجزی اولمیان شیلرك بعضیسنی ذکر ایله مثلا حق شفعه‌نك بر مقداری ترك اولندیغی حالده متروك ایله غیرمتروکك اجتماعی لازم کلور . قابل تجزی اولمیان شیلرك انقسامی ممکن اوله‌میه‌جغندن یاذکر اولنان شیئك مذکور اولمامسی ویاخود ذکر اولنانك مذکور اولا نه الحاق ایتمسی اقتضا ایدر مذکور اولان برشیئه مذکوردکلدر دیمك جائز اوله‌میه‌جغنه وخصوصیله ساقط اولان عودت ایتمیه‌جکنه مبنی کلامك اعمالی اهمالندن اولادر قاعده‌سنه بناءً ذکراولنمیان دخی مذکور عد اولنه‌رق متجزی اولمیان برشیئك کلنی ذکرایتمك نه حکمی افاده ایدرایسه بعضنی ذکرایتمك دخی او حکمی افاده ایدر .

§

بو قاعده‌نك بعض مستثنیاتی وارایسه‌ده مسائل نکاح کبی مجله‌ده مندرج اولمیان احکام شرعیه‌یه متعلق ایدوکندن بو راده بحثندن صرف نظر اولندی .

٦٤ ماده مطلق اطلاقی اوزره جاری اولور . اکر نصاً یاخود دلالةً تقیید دلیلی بولنماز ایسه

مثلا علی الاطلاق بیعه وکیل اولان کیمسه موکلنك مالنی آزه چوغه یعنی مناسب کوردیکی بها ایله پشین ویا ویره‌سی‌یه صاته‌بیلور لکن ویره‌سی‌یه صاتدیغی تقدیرده اول مال حقنده بین التجار معروف اولان مدت ایله ویره‌سی‌یه صاتمسی لازم کاور عرف وعادته مخالف برمدت طویله ایله صاتمیه‌جغی کبی موکل « بومالی بروجه پشین صات » دیو صراحةً یاخود « شومالی صاتده بورجی ویر » دیه‌رك دلالةً پشین صاتمق اوزره تقیید ایتمش ایسه وکیل آنی ویره‌سی‌یه دخی صاته‌ماز ١٤٩٤ ١٤٩٨

§

مطلق ؛ مدلولی کندی جنسی میاننده شایع اولوب جمیع افراده شمولی اولمیان وتعیین وتخصیصه دلالت ایتمیان لفظدر آت لفظی کبی که مطلق ذکر اولندقده آت جنسنك جمیع افرادینه شایع اولور فقط ادات استغراق ضمیله هر آت دینلورسه آت جنسنك جمع افرادینه شمولی اولور . ایشته لفظ مطلق ایله لفظ عام بیننده بو صورتله فرق واردر

مقید ؛ مدلولی من وجه شیوعدن چیقان لفظدر یاغز آت کبی که آت لفظی یاغز قیدیله مقید اولدیغندن وصفاً شیوعدن چیقوب قیر ، آل وسائر رنکلی آتلره شامل اولماز فقط جنسیتده براولدقلرندن آت لفظی افرادینه شایعدر بو حالده مطلق ایله مقید نسبی اولوب یکدیکرندن اعتباراً افتراق ایدرلر .

كذلك مطلق ؛ ذاته دلالت ایدوب نفیاً واثباتاً صفته دلالت ایتمز . مقید بونك خلافنده در .

مثلا برکیمسه دیکرینه « بنم ایچون برآت آل پاره سنی ویره یم » دیسه مطلقا آت آلمغه توکیل ایتمش اولور اما « بنم ایچون بریاغز آت آل » دیمش اولسه « یاغز » قیدیله مقید اوله رق آت آلمغه توکیل ایتمش اولور . والحاصل مطلق ؛ قیددن بری و آزاده اولدیغندن حکمی دخی اطلاقی اوزره جاری اولمقدر . مقید ؛ بونك عکسی اولوب حکمی دخی نصاً ویا دلالةً تقیید اولندیغی وجهله جاری اولمقدر ٥٧٢ ، ٦٣٩ ، ٦٥٣ ، ٨١٦ ، ٨١٧ ، ٨١٩ ، ٨٢٦ ، ١٤١٤ ، ١٤٢٠ ، ١٤٢١ ، ١٤٢٢ ، ١٤٢٣ ، ١٤٧٠ ، ١٤٧١ ، ١٤٧٩ ، ١٤٨٤ ، ١٤٩٤ ، ١٤٩٥ نجی ماده لر ایله سائر بعض مواد بوقاعده یه تفرع ایدر .

٦٥ ماده حاضرده کی وصف لغو وغائبده کی وصف معتبردر .

مثلا بایع مجلس بیعده حاضر اولان بر قیر آتی صاته جق اولدیغی حالده « شو یاغز آتی شوقدر بیك غروشه صاتدم » دیسه ایجابی معتبر اولوب « یاغز » تعبیری لغو اولور . اما میدانده اولمیان بر قیر آتی یاغز دیو صاتسه وصف معتبر اولمغله بیع منعقد ـ یعنی لازم ـ اولماز ٣١٠

وصف ؛ برشیئك خلقاً وخلقةً علائمنی تعداد ایلمکدر . صفت ؛ دخی بومعنایه اولوب انجق برکیمسه نك ذاتی ایله قائم اولان حالنه دخی « صفت » دیرلر .

لغو ؛ فائده سز یعنی حکمدن ساقط بولنان وکندوسنه اصلا حکم تعلق ایتمیان سوزدر ٢٠٠ ، ٢٣٨ نجی ماده لرده بیان قلندیغی وجهله بیعده ثمنك معلوم اولمسی شرط اولدیغی کبی مبیعك دخی مشترینك معلومی اولمسی شرطدر . برشیئك معلومیتی اول شیئ سائرندن تمیز

وتفریق ایدر صورتده « تسمیه وتوصیف » ایله ویا اول شی حاضر ایسه اکا « اشارت » ایله حاصل اولور . حاضر اولمیان ومیدانده بولنمیان شیئه اشارت ممکن اوله‌میه‌جغندن آنده یالکز تسمیه وتوصیف بولنور. حاضرده ایسه هم اشارت وهم تسمیه وتوصیف بولنه بیلور §

برجنسدن اولان شیلرده اشارت ایله تسمیه بریرده جمع اولدقده اشارت معتبر اولور زیرا اشارت مقصوده دلالتده ابلغدر یعنی اشارت ایله حاصل اولان تعریف تسمیه وتوصیف ایله حاصل اولان تعریفدن ابلغدر . چونکه اشارت برشئ اوزرینه وضع ید ایتمك منزله‌سنده درکه انکله تمیز تام حاصل اولور. زیرا برشیئه اشارت اولنوبده اواشارت ایله اوشیئك غیرینی مراد ایتمك ممتنعدر. تسمیه‌ده ایسه اشتراك عوارض واردر بناءً علیه اشارت حسیه تسمیه‌دن اقوادر.

بوحالده اشارت حسیه بولندیغی یرده تسمیه وتوصیف لغودر نته‌کیم مثال مذکورك جزء اولنده بیان قلندیغی وجهله مجلس بیعده حاضر واشارت حسیه ایله معین اولان قیرآته بایعك « یاغزآت » دیمسی لغودر . §

اما ایکی جنسدن اولان شیلرده امر بونك عکس وخلافنه‌در . یعنی تسمیه وتوصیف ایله حاصل اولان تعریف ، اشارت ایله حاصل اولان تعریفدن ابلغدر. چونکه تسمیه برشیئك ماهیتنی وکنه وحقیقتنی، اشارت ایسه برشیئك انجق اشارت حسیه ایله مشار الیه اولمسی صحیح اوله‌جق وجود خارجیسنی تعریف ایده‌جکی وایکی جنسدن اولان وخضوصیله مختلف الجنس بولنان شیلرده تمیز تامك حصولی تسمیه وتوصیف ایله تعریفه متوقف بولندیغی جهتله بوبابده تسمیه وتوصیف اشارتدن ابلغدر .

بناءً عليه بيع واجاره كبي عقودك بدللرندن برنده ويا هر ايكسنده اشارت ايله تسميه جمع اولدقده جنسى مختلف اولانلرده يعنى مشار اليه مسمانك جنسندن اولميوب بشقه جنسدن بولنانلرده عقد مسمايه تعلق ايدر ومسمانك عدم وجودينه مبنى عقد باطل اولور .

نته‌كيم ٢٠٨ نجى ماده‌دن منفهم اولديغنه كوره بر كيمسه « شو ياقوت طاشى شوقدر بيك غروشه سكا صاتدم » ديوب مشترى دخى قبول ايتدكدنصكره طاشك ياقوت اولميوب صرچه اولديغى ظاهر اولسه عقد باطل اولور .

چونكه مشار اليهك صرچه اولديغى ومسماكه ياقوت طاشدر مشار اليه انك جنسندن اولميوب بشقه جنسدن بولنديغى ومسمى دينلان وعقد كندويه تعلق ايدن ياقوت طاش اولمديغى اكلاشلمش اولمسى جهتله عقد باطل اولمشدر .

اما جنسى متحد اولانلرده يعنى مشار اليه مسمانك جنسندن بولنوبده فقط وصفنده مختلف بولنانلرده عقد مشار اليه اوزرينه واقع اولور . ومشار اليهك وجودينه مبنى عقد منعقد اولور . انجق وصفك بولنمامسى جهتله مشترى مخير اولوب ديلرسه بيعى فسخ ايدر وديلرسه مجموع ثمن مسمى ايله مبيعى قبول ايدر .

نته‌كيم ٣١٠ نجى ماده‌ده محرر اولديغى اوزره بركيمسه كيجه وقتنده بركمسنه‌يه « شو قرمزى ياقوت طاشى شوقدر بيك غروشه سكا صاتدم » ديوب او دخى قبول ايتدكدن صكره طاشك قرمزى اولميوب صارى اولديغى ظاهر اولسه عقد منعقد اولوب فقط مشترى مخير اولور .

چونكه مشار اليه اولان صارى ياقوت ايله مسمى دينلان قرمزى ياقوتك برجنسدن اولدقلرى ويالكز قرمزيلق وصاريلق وصفنده مختلف

بولندقلری ومشار الیهك موجود بولندیغی و کیجه وقتی یاقوتك قرمزی ویاصاری اولدیغی لایقیله فرق اولنەمیەجغی جهتله عقد مشار الیهه یعنی صاری یاقوت اوزرینه واقع اولمش ووصف یعنی قرمزیلق سوزی لغو وصاری‌یه اشارت معتبر طوتلمشدر .

§

وجود ویا عدمنك بیلنمسی تجربه‌یه متوقف اولان اوصافده مبیع حاضر اولسه بیله ینه اشارت معتبردر .

نته‌کیم ٣١٠ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله « صاغیلور » دیو صاتلمش اولان براینگك سوتدن کسلمش اولدیغی ظاهر اولسه مشتری مخیر اولور .

§

میدانده اولمیان شیئه اشارت ممکن اولمدیغی جهتله غائب حقنده هر حالده تسمیه وتوصیف معتبردر .

نته‌کیم بالاده محرر مثالك جزء ثانیسنده بیان قلندیغی وجهله بائع میدانده اولمیان بر قیر آتی « یاغز » دیو صاتسه وصف معتبر اولمغله بیع لازم اولمیوب مشتری مخیر اولور .

٦٦ ماده سؤال جوابده اعاده اولنمش عد اولنور .

یعنی تصدیق اولنمش برسؤالده نه دینلمش ایسه مجیب انی سویلمش حکمنده‌در .

مثلا بر کیمسه دیگر کمسنه‌یه «بنم سنده جهت قرضدن بیك غروش الەجغم یوقیدر » دیدکده او کمسنه « اوت ، یاخود واردر » دیسه او کیمسه‌یه بیك غروش بورجی اولدیغنی اقرار ایتمش اولور .

زیرا بر سؤالدن صکره وارد اولان لفظ برکلام مستقل اولماز ایسه اول سؤاله جوابدر حتی جواباً ایراد اولنان لفظ ، عام اولسه دخی حالك دلالتیله تخصص ایدرك سبق ایدن سؤالی متضمن اولور .

نته‌کیم مثالده محرر اولدیغی اوزره مجیب اولانك « اوت » دیمسی

« سکا جهت قرضدن بیك غروش بورجم واردر » حکمنده اولوب بوصورتله سائلك « سنده جهت قرضدن بیك غروش آله جغم یوقمیدر » سوزی اعاده اولنمش عد اولنور .

لفظك کلام مستقل اولمامسی سؤال کندوسنده اعاده اولنمدقجه انك برمعنی افاده ایتمامسیله اولور. نته کیم مثال مذکورده واقع [اوت] کلمه سیله سؤال اعاده اولنمامش اولسه کلمهٔ مزبوره برمعنی افاده ایتمز زیرا اوت کلمه سی مستقلاً بر معنی افاده ایتمیوب سبق ایدن بر کلام استفهامی و یاخبری یی علی حاله تقریر ایدر یعنی موجبه ایسه ایجاب ومنفیه ایسه نفی اوزره براقیر . §

اما برسؤالدن صکره وارد اولان لفظ برکلام مستقل ایسه سؤال جوابده اعاده اولنمش عد اولنمیه جغی کبی جواب سؤالدن فضله اولور ایسه بوتقدیرده جواب دخی سؤال مقداری اعاده اولنمش اوله جغندن فضله سی مبتدا اولمش اولور . نته کیم ۱۷۸ نجی ماده مثالنده محرراولدیغی اوزره بایع « شو مالی سکا بیك غروشه صاتدم » دیوب مشتری دخی « بیك بشیوز غروشه الدم » دیسه بیع بیك غروش اوزرینه منعقد اولوب فضله اولان بش یوز غروش بایعك قبولنه معروض ایجاب حکمنده بولنور .

بایع اول مجلسده قبول ایدر ایسه مشتری طرفندن زیاده قلنمش اولان بش یوزغروشك دخی اعطاسی لازم کلور . §

بوقاعده نك طلاقه متعلق برمسئله ده استثناسی واردرشویله که زوجه زوجنه « بنی طلاق ثلثه ایله تطلیق ایت » دیوبده زوج « تطلیق ایتدم » دیسه برطلاق واقع اولوب طلاق ثلثه ایله تطلیق ایدلمش اولماز .

٦٧ ماده ساکته بر سوز اسناد اولنماز لکن معرض حاجتده سکوت بياندر .

يعنی سکوت ايدن کيمسه‌يه شو سوزی سويله‌مش اولدی دينلمز لکن سويليه‌جك يرده سکوت ايتمسی اقرار وبيان عد اولنور .

مثلا بر کيمسه برندن برشی عاريت ايسته‌يوبده صاحبی سکوت ايلمش اولديغی حالده آلسه غاصب اولور ۸۰٥

زيرا معيرك سکوتی قبول صايلماز صايلسهٔ اساساً متبرع اولان معيری تضييق لازم کلور .

فقط بر کيمسه « شومالی سکا اعاره ايتدم » ديوبده اوکسنه برشی سويلکسزين قبض ايتسه اعاره منعقد اولور ۸۰٤ زيرا معرض حاجتده سکوت بياندر. خلاصه احکام شرعيه مقاصده کوره اولوب قصد ايسه امور وجدانيه‌دن اولمغله ترجان الغيب اولان لسانك بيانه احتياج درکاردر .

بيان ؛ مقصوده بروجهله تعلق اولان برکلام ويا فعل سبقت ايتدکدن صکره اول مقصدی اظهار اولديغندن مخاطب معرض حاجتده يعنی سويله‌مك ايجاب ايتديکی حالده سکوت ايدرايسه اقرار وبيان عد اولنور. زيرا سکوتی قبولنه دلالت ايدر. امور باطنه‌دن اولان برشيئك دليل ظاهريسی انك يرينه قائم اولور. ايشته بوکا اصطلاح اصوليونده « بيان ضرورت » دينور .

§

معرض ؛ ميمك فتحی ورانك کسری ايله موضع وزننده اولوب محل بيان ديمکدر. مجله احکامنجه نه کبی يرلرك معرض حاجت اولوب انلرده سکوتك اقرار عد اولنمسی لازم کله‌جکی ۱۷٥، ۲۷٦، ۲۸۱، ۳۳٥، ۳٤٤، ٤۲٦، ٤۳۸، ٤۷۲، ۷۰۷، ۷٤۳، ۷۷۲، ۷۷۳، ۸٤۱، ۸٤۳، ۹۷۱

١٠٣٢، ١٤٥١، ١٤٨٥، ١٣٧٦، ١٥٦٨، ١٥٨٠، ١٦٥٩، ١٧٥١ نجی ماده‌لرك متن وشرحلرنده بیان قلنمشدر .

٦٨ ماده برشیئك امور باطنه‌ده دلیلی اول شیئك مقامنه قائم اولور .

یعنی حقیقتنه اطلاع متعسر اولان امور باطنه‌ده دلیل ظاهریسی ایله حکم اولنور . مثلا مشتری مبیعی عیب قدیمنه بعد الاطلاع بیعه عرض ایتسه یعنی صاتیلغه چیقارسه عیبه رضا دیمك اوله‌رق ارتق رد ایده‌مز ٣٤٤ کتاب البیوعك باب سادسنك خیار عیبه دائر اولان فصل سادسنده مفصلاً بیان قلنذیغی اوزره بیع مطلق مبیعك عیبدن سالم اولمسنی اقتضا ایده‌جکندن بیع مطلق ایله صاتیلان بر مالك عیب قدیمی تبین ایتدکده مشتری مخیردر دیلرسه رد ایدر ودیلرسه ثمن مسمی ایله قبول ایلر انجق ذکر اولنان مثالده محرر اولدیغی اوزره مشترینك عیب قدیمه اطلاعدن صکره مبیعی صاتیلغه چیقارمسی عیبه رضاسنه دلالت ایده‌جکندن بعده رد ایتمکه قالقیشسه دعواسی مسموع اولماز هرنه قدر رضا امور باطنه‌دن اولوب حقیقتنه اطلاع متعسر ایسه‌ده مشترینك مبیعی صاتیلغه چیقاره‌رق تملکك لوازمندن اولان بروجه ایله تصرف ایتمسی ظاهراً عیبه رضاسنه دلالت ایده‌جکندن «خیار عیبی» اسقاط ایتمش اولور .

§

دلیل : شول شیدر که اکا علم شیء آخره علمی مستلزم اولور .

٦٩ ماده مکاتبه مخاطبه کبیدر .

مثلا ایجاب وقبول شفاهاً اولدیغی کبی مکاتبه ایله دخی اولور ١٧٣ مخاطبه : سویلشمك . مکاتبه : مکتوبلشمق معنالرینه‌در . انسان خلقی

مقتضاسی اوله‌رق یکدیکری ایله سویلشمك حقنه مالك اولدیغی کبی مکالمه‌نك شکل تحریریسی اولان مکاتبه حقنه دخی مالك اولدیغندن بو ماده‌نك حکمی انسانلره یکیدن برحق ویرمك دیمك اولمیوب مکاتبه‌نك مخاطبه کبی شرعاً معتبر اولدیغی بیاندر .

اکر مکاتبه مخاطبه کبی اولمسه عقود و معاملاتك مرعیتی مخاطبه‌یه منحصر اولمق لازم کلوب بونك دخی نه درجه‌لرده مشقتی مستلزم اوله‌جغی مستغنیٔ بحث وایضاحدر . مشقت ایسه جالب تیسیردر . بناءً علیه انسان لساناً واقع اولان اقراریله نصل مؤاخذه اولنور ایسه کتاب الاقرارك باب رابعنده مندرج اولدیغی اوزره تحریراً وقوعبولان اقراری ایله دخی اویله‌جه مؤاخذه اولنور §

مراسله دخی مکاتبه کبیدر ١٤٥٤ نجی ماده‌یه نظر بیوریله .

٧٠ ماده دلسزك اشارت معهوده‌سی لسان ایله بیان کبیدر .

بناءً علی ذلك دلسزك اشارت معهوده‌سیله یمینی معتبردر ١٧٥٢ یمین : جناب حقك اسمنه قسم ایتمکدر . بونده اصل اولان تلفظدر انجق دلسز اولان کیمسه‌لر تلفظه مقتدر اولمدقلرندن یمین وسائر خصوصاتده اشاراتی معتبر طوتلمسه مشقتی مستلزم اولور مشقت ایسه تیسیری جلب ایدر. بناءً علیه دلسزلرك بینلرنده معروف اولان اشارتلری معاملات ومناکحاتده لساناً بیان حکمنده طوتیلور .

یالکز ١٦٨٦ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله دلسزلر رکن شهادت اولان «شهادت ایدرم» جمله‌سنی ذکر وایراد ایده‌میه‌جکلرندن شهادتلری مقبول دکلدر .

کذلك شبهه ایله ساقط اولان حدود شرعیه‌ده دلسزك اشارتنه

اعتبـار اولنمز. لكن مقتولك وارثی دلسز اولوبده قاتلی قصـاصدن عفو ایتسه صحیح اولور .

§

دلسزلردن صدور ایدن اشـارت ایکی نوعدر. نوع اول: انکاره دلیل اولان اشارتدر دلسزك باشنی عرضاً تحریك ایتمسی کبی .

ساکته بر سوز اسناد اولنماز قاعده سنه نظراً دلسز مقام انکارده ساکت اولسه انکارینـه محمول اولور . اشـارت ایله انکارینی تأکیداً بیان ایتمش دیمکدر.

نوع ثانی : اقراره دلیل اولان اشـارتدر . دلسزك مقـام اقرارده باشنی طولاً تحریك ایتمسی کبی بو تحریك اقرار معناسنه اولهرق کندو سندن صدوری معروف اولدیغی تقدیرده قاعدهٔ مشروعه یه تطبیقاً اقرار صاییلور .

§

دلسزلك ایکی نوعدر. بریسی اصلی، دیکری عارضیدر.

اصلی اولان دلسزلك، برکیمسه نك اعضای تلفظیه سنده نقصان ویاخلل اولمسیله تلفظه عدم اقتداریدر. بو نوع دلسزلرك اشاوتلری بینلرنده معروف ومستعمل اولدیغندن لسان ایله بیان کبیدر . وبو قاعده دن مقصد دخی [معهوده] کلمه سندن مستبان اولدیغنه کوره بو نوع دلسزلرك اشارتیدر .

عارضی اولان دلسزلك ؛ برکیمسه نك ذاتاً اعضـای تلفظیه سی تام وصحیح اولهرق تلفظ ایتدیکی حالده مرض وعلت سببیله معتقل اللسان اولمسیدرکه بونلرك اشارتی « اشارت غیر معروفه »در.

عارضی اولان دلسزلرك معاملات ومناکحاتی حقنده حکم شرعی ترتب ایتمك ایچون نظر اولنور اکر آلت تلفظ اولان زبانی قطع ایدلمك یاخود مفلوج اولوب اقتدار تلفظی ساقط اولمق مثللو برسبب ویاعلت ایله حال اعتقالی وفاتنه قدر باقی وثابت اولور ایسه اول حالده قبل الموت اشارتیله

وقوعبولان اقراری برنجی نوع دلسزلك اقراری کبی معتبر اولور .

لکن مرض کسب خفت ایدرك لساننك اچیلمسی احتمالی اولدیغی صورتده اشارتی معتبر اولماز . چونکه اشارتك لسان ایله بیان مقامنه قائم اولمسی دفع حاجت وضرورت ایچون مشروعدر ضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنور .

§

دلسز یازی یازمق بیلدیکی حالده یازدیغی شیلر مکاتبه مخاطبه کبیدر قاعده‌سنه بناءً معتبردر مثلا برمالی صاتون المق ایستیان دلسز اشارت ایتمیوب یازی ایله ایجاب وبایع لساناً قبول ایلسه بیع منعقد اولور . بایع بالآخره « مشتری دلسز ایدی اشارت ایتمسی لازم کلوردی انك کتابتنه اعتبار اولنماز » دیه‌مز چونکه اصل اولان نطقدر ناطق اولان کیمسه‌نك مکاتبه‌سی مخاطبه کبی عداولننجه نطق متعذر اولان دلسزك مکاتبه‌سنك مشروعیتی اولویتله ثابت اولور .

فقط دلسز تحریراً برمالی المق ایستسه واشارتله دخی المق ایستدیکی مالك دیکر برشی اولدیغنی کوسترسه یعنی دلسزك اشارتی ایله کتابتی برماده‌ده تعارض ایلسه بایع مخیر اولور . زیرا ارانیلان شی قصدك اکلاشلمسیدر . بوبابده لسان ایله بیان بلیغ اولدیغندن اصلدر کتابت واشارت اندن خلفدر مبیع کتابتده تعریف وبیان ایله ، اشارتده الوباش ایله نطقه یقین برصورتده معلوم اوله‌جغندن ایکی نوع ایجاب واقع اولمش اولمسیله بایع دیلدیکنی قبول ایدر .

§

۱۷٤ ، ٤۳٦ ، ۱۵۸٦ نجی ماده‌لر قاعدهٔ مشروحه‌یه متفرعدر .

۷۱ ماده ترجمانك قولی هرخصوصده قبول اولنور .

مثلا حاکم متخاصمینك یاخود شاهدلرینك لسانلرینی فهم ایده‌مدیکی

صورتده ترجمان واسطه‌سیله محاكمه واستشهاد ایدر وبوخصوصده ترجمانك قولی قبول اولنور .

ترجمان ؛ فصیح اولان تانك فتحی ورانك سكونی وجیمك ضمی ایله اولوب بر لغتی آخر لغت ایله بیان وتفسیر ایدن آدمه دینلور .

ترجمانك قولی ترجمانی اولدیغی كیمسه‌نك قولندن بدل اولمیوب انك مرام ومقصدینی افهام ایچون سویلدیكی سوزی بالترجمه افاده‌دن عبارتدر . آنك ایچون ترجمانك سوزی هرنه‌قدر لفظاً متحد دكلسه‌ده معناً بردر . اكر ترجمانك قولی هر خصوصده قبول اولنمسه بشقه لسان بیلمیان كیمسه‌لر ایچون ترجمان قولانلمامق اقتضا ایدرك موجب مشقت اولور . بوده جائز دكلدر شوقدركه ترجمانك موثوق ومؤتمن اولمسی شرطدر .

§

٧٢ ماده خطاسی ظاهر اولان ظنه اعتبار یوقدر .

مثلا اصیل، كفیلنك اداسنه واقف اولمیه‌رق حالا دینم وار ظنیله تأدیهٔ دین ایتدكدن صكره دین مذكوری كفیلنك اداسی ظاهر اولسه اصیل تكرار اوله‌رق ویرمش اولدیغی مبلغی استرداد ایدر .

كذلك كفیل اصیلك اداسنه مطلع اولمیه‌رق كفیل اولدیغی دین حالا باقیدر ظنیله مكفول‌به اولان دینی داینه ادا ایتدكدن صكره دین مذكوری اصیلك تأدیه‌سی یاخود داینك اصیلی دین مذكوردن ابراسی ثابت اولسه كفیل ویردیكنی استرداد ایدر .

٤ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی اوزره شك ؛ بر شیئك وقوع ویاعدم وقوعنده طرفین بیننده اوله‌رق تردد ایتمكدن ویقین ؛ احد طرفینك بردلیل قطعی‌یه مستند اوله‌رق مجزوم اولمسندن عبارتدر .

موضوع بحثمز اولان ظن ؛ دخی لغتده تقریباً اکلامق معناسنه اولوب اصطلاح اصولیونده احد طرفینك دیکرندن قوی اولمسنه دینور. بوقوت یالکز ترجیحی موجب اوله‌جق درجه‌ده ایسه «ظن» واکر دیکرینی طرح ایده بیله‌جك مرتبه‌ده ایسه «ظن غالب» دینورکه یقین منزله‌سنده‌در. خطا ؛ طوغری اولمیان شیئه دینوب ظنك خطاسی ظاهر اولمدقچه یقین حکمنی افاده ایده بیلور ایسه‌ده خطاسی ظاهر اولدقده اعتباردن ساقط اولور . وبناء علیه مثالده محرر اولدیغی اوزره هنوز باقیدر ظنیله تأدیه اولنان دینك اولجه تسویه ایدلدیکی ویا داینك مدیونی دین مذکوردن ابرا ایلدیکی تحقق ایتدیکی حالده چونکه برحق ایکی کره استیفا اولنه‌میه‌جغی کبی داین مدیونی ابرا ایتدیکی صورتده کفیلی مطالبه‌یه دخی محل قالمیه‌جغندن دین حالا باقیدر ظنیله ویریلان پاره‌نك استردادی لازم کلور .

٧٣ ماده سنده مستند اولان احتمال ایله حجت یوقدر.

مثلا برکیمسه ورثه‌سندن برینه شوقدر غروش بورجی اولدیغنی اقرار ایتدیکی تقدیرده اکر مرض موتنده ایسه دیکر ورثه تصدیق ایتمدکچه بواقراری حجت دکلدر . . زیرا دیکر ورثه‌دن مال قاچرمق احتمالی مرض موته مستنددر اما حال صحتده ایسه اقراری معتبر اولور . واول حالده اولان احتمال مجرد برنوع توهم اولدیغندن اقرارك حجیتنه مانع اولماز.

کتاب البیوعك باب سابعنك فصل خامسی وکتاب الهبه‌نك باب ثانیسنك فصل ثانیسی وکتاب الاقرارك باب ثالثنك فصل ثانی مندرجاتندن برتفصیل مستبان اوله‌جغی وجهله هرکس مال وملکنده کیف مایشا تصرف ایده بیلور ایسه‌ده ثلث مالندن زیاده‌یی وصیت ایتمك ومالنی ورثه‌سندن برینه ویروبده دیکرلرینی اندن محروم براقمق شرعاً جائز دکلدر انجق برکیمسه ورثه‌سندن بعضیلرینه هیچ برشی ویرمامك اوزره مقید دخی

اولمديغندن بركيمسه ورثه‌سندن برينه شوقدرغروش دين اقرار ايتدكده عجبا حقيقةً بورجيميدر. يوقسه ديكر ورثه‌دن مال قاچيرمق مقصديله‌مي اقرار ايتمشدر. ايكيسيده محتمل اولوب شوقدركه اقراری حال صحتنده وقوعبولمش ايسه ورثه‌دن مال قاچيرمق احتمالی برنوع توهمدن عبارت اولور. اكر مرض موتنده اقرار ايتمش ايسه احتمال مذكور بسنده يعنی مرض موته مستند اوله‌جغندن ديكر ورثه تصديق ايتمدكجه حجت اوله‌من.

خلاصه احتمالات سنده مستند اولمدقجه توهم عد اولنه‌رق حكمی اولماز. اما سنده مستند اولور ايسه ظن درجه‌سنه ارتقا ايدرك خطاسی ظاهر اولمدقجه معتبر اولور.

٧٤ ماده توهمه اعتبار يوقدر.

مثلا برينك انسان بويندن يوكسك يرده پنجره‌سی اولوبده « احتمال كه نردبان وضعيله قومشوسنك مقر نسوان اولان محلنه نظر ايلر » ديو قومشوسی اول پنجره‌يی سد ايتديره‌من ١٢٠٣

٧٢-٧٤ نجی ماده‌لر شرحنده بيان قلنديغی وجهله برشيئك وقوع وعدم وقوعی يامتساوياً ويا متفاضلاً ملاحظه اولنور. اكر طرفين سيان اوله‌رق تردد ايديلور ايسه « شك » بری ديكرندن قوی اولور ايسه « ظن » ويك قوتلی بولنور ايسه « ظن غالب » وبوقوت بردليل قطعی‌يه مستند اولور ايسه « يقين » دينلور.

اكر احدهما اخردن ضعيف اولور ايسه اكا « وهم » ديرلر نته‌كيم مثالده محرر اولديغی اوزره قومشونك نردبان وضعيله قومشوسنك مقر نسوان اولان محلنه باقق احتماليده وار باقامق احتماليده وار. فقط نردبان قويوبده قومشوسنك پنجره‌سندن باقدقجه باقق احتمالی سنده مستند اولميوب توهم صرف واحتمال مجرددن عبارت قاله‌جغندن پنجره

سـد ايتديريله‌من چونكه توهماته اعتبار اولنسـه هيچ برمعـامله وحكمك قطعيت كسب ايده‌ما سى لازم كلور . بوده محافظهٔ نظام عالمه مغايردر .

٧٥ ماده برهان ايله ثابت اولان شى عياناً ثابت كبيدر .

مثلا بركيمسه ديكر كمسنه‌دن جهت قرضدن بيك غروش طلب ودعوى ايتـدكده اوكمسـنه‌نك انكارى اوزرينه اول مقدار بورجى اولديغنه دائر شبههٔ تذوير وتصنيعدن سالم برسند ابراز ايله حاكم سند موجبنجه حكم ايدر ١٧٣٦ ، ١٨١٨

برهان ؛ لغتده دليل وحجت واضحه معناسنه‌در . اصطلاح منطقيونده مقدمات يقينيه‌دن مركب اولان قياسـه دينور . بومقدمه‌لر كرك بديهى اولسون كرك نظرى اولوبده بديهى‌يه منتج اولسـون نته‌كيم عالم متغيردر وهر متغير حادثدر اويله ايسه عالم حادثدر ديديكمز كبى علم حساب . علم هندسـه دليللرى دخى هپ برهان جليدر . اصـطلاح اصـوليونده ؛ حق باطلدن تفريق وصحيحى فاسددن تمييز ايليان بينهٔ عادله‌يه دينور بوقاعده‌ده دخى برهاندن مقصود بينهٔ عادله‌در .

عيان ؛ عينك كسريله باب مفاعله‌دن مصدر اولوب برشئ شبهه‌سز وآچيقدن كورمك معناسنه‌در نته‌كيم « فلان شئ معاينه ايتدى » دينلوركه كوزى ايله كوردى ديمكدر . بنـابرين مادهٔ مذكوره « برهان يعنى بينهٔ عادله ايله ثابت اولان شى عياناً يعنى معـاينه ومشـاهدهٔ بصر ايله ثابت اولمش كبيدر » ديمكدر چونكه برهان ايله علم يقين حاصـل اوله‌جغنـدن بينه اوزرينه ترتب ايدن اثر موجبيله حاكمك اوزرينه قضانك وجوبيدر شوحالده ١٨٢٨ نجى ماده‌ده محرر اولديغى اوزره حكمك سبب وشرطلرى بولندقده حاكمك حكمى تأخير ايتمسى جائز دكلدر . §

زيرده محرر ٧٦ ، ٧٧ ، ٧٨ ، ٧٩ ، ٨٠ نجى ماده‌لر بوقاعـده‌يه

متفرع اولدیغی کبی کتاب الاقرار ، کتاب البینات ، کتاب القضانك احکام مندرجه‌سی دخی بو قاعده‌لره متفرعدر .

٧٦ ماده بینه مدعی ایچون ویمین منکر اوزرینه‌در .

مثلا برکیمسه دیکرکسنه‌دن جهت قرضدن بش بیك غروش طلب وادعا ایتدکده اوکسنه انکار ایدر ایسه حاکم مدعیدن بینه طلب ایدر . مدعی بالبینه دعواسنی اثبات ایتدیکی صورتده حاکم انك اوزرینه حکم ایدر واثبات ایده‌مدیکی صورتده بریمین حقی قالمغله طالب اولور ایسه حاکم انك طلبی اوزرینه مدعی علیهه یمین تکلیف ایلر . مدعی علیه یمین ایدرسه یاخود مدعی یمین ویردیرمز ایسه حاکم مدعی‌یی مدعی علیهه معارضه‌دن منع ایدر . اکر مدعی علیه یمیندن نکول ایدرسه حاکم نکولیله حکم ایدر

١٨١٧ ، ١٨١٨ ، ١٨١٩ ، ١٨٢٠

بینه ؛ لغتده ظاهر وآشکار اولمق معناسنه‌در . دلیل وبرهان معناسنده دخی قوللانیلور . اصطلاحده : حجت قویه دیمکدر . حق وباطل وصدق وکذب کندیسیله واضح وآشکار اولمسی وبینلری انکله فصل وتمییز قلنمسی وتعدی ایتمسی جهتیله حجت قویه‌یه « بینه » اطلاق اولنمشدر .

مدعی ؛ حضور حاکمده برندن حقنی طلب ایدن کیمسه‌در ١٦١٣

یمین ؛ لغتده صاغ اله دینور . زور وقوت وقدرت معنالرنده مستعملدر .

سلفده عربلر عهد وحلف خصوصنده صاغ الی رفیقنك صاغ النه ضرب ومسح ایلدکاری علاقه‌سیله حلف وقسمه « یمین » دینلمشدر . اصطلاح فقهایه کوره یمین ؛ خبرك طرفیندن بریی مقسم به ایله یعنی اسم الاهی ذکر ایله قوتلندرمکدر .

چونكه خبرك صدق وكذبه احتمالى واردر وخبرك طرفينى صدق وكذب جهتلريدركه عين ايده‌جك كيمسه كنديسنك حقيقتاً ادعا وقولنده صادق اولديغنى بيله‌رك عين ايدر ايسه صدق جهتى وكاذب اولديغنى بيلديكى حالده خلاف يره يمينه جسارت ايدر ايسه كذب جهتنى قوتلنديرمكه عزم وقصد ايتمش ديمكدر §

كتاب البيناتك مندرجاتندن تفصيلاً اكلاشيله‌جغى اوزره بينه ايكى قسمدر برنجيسى شهادت اولوب بوده يادرجهٔ تواتره واصل اولور يااولماز ايكنجيسى حجج خطيه‌دركه كتاب مذكورك باب ثانيسنده بيان وايضاح اولنمشدر .

اسباب حكمدن برى اولان« قرينهٔ قاطعه » دخى بينه‌دن معدوددر قاعدهٔ مشروحه مشهور ومتواتر اولان [البينة للمدعى واليمين على من انكر] حديث شريفنك ترجمه‌سيدر . وبو اصلده بالجمله مجتهدين حضراتى متفقدر چونكه مدعينك دعواسى خلاف ظاهر اولمغله ضعيف اولديغندن قول مجردينه بناى حكم ايديله‌ميه‌جكى جهتله بينه ايله تقويه‌يه محتاجدر ومنكر اولان مدعى عليه برائت ذمت اصلدر قاعده‌سنه بناءً اصله متمسك اوله‌رق تفريغ ذمتنى طلب ايده‌جكندن بونى تقويه ايچون اقامهٔ بينه‌يه حاجت اولميوب يمينى كافيدر .

انجق امام شافعى رحمة الله عليه « رد يمينى » تجويز ايتمش ومذهب حنفيده بو جهته كيدلمامش اولمسنه وزمانمزده رد يمين مسئله‌سى ارباب حقوق ميانده دخى موضوع بحث ايدلمكده بولنمسنه مبنى استطراد قبيلندن اوله‌رق عرض ايضاحات ايديلور شويله‌كه :

مدعى، مدعى عليهدن طلب وادعا ايتديكى جهت قرضدن بش بيك غروش آله‌جغنى اثبات ايده‌ميوبده طلبى اوزرينه حاكم طرفندن مدعى عليهه

اول مقدار بورجی اولمدیغنه یمین ایتمسی تکلیف اولندقده مدعی علیه اول مقدار آله جغی اولدیغنه مدعینك یمین ایتمسنی طلب ایتسه امام شافعی حضرتلرینه کوره مدعی یه یمین تکلیف اولنور یمین ایدر ایسه موجبیله مدعی علیه اوزرینه حکم اولنور نکول ایدر ایسه معارضه دن منع ایدیلور.

حضرت شافعینك بروجه محرر رد یمینی تجویز بیورملری روایت اولنان برحدیث شریفه مستنددر امام اعظم حضرتلرینه کوره رد یمینك عدم جوازی اسبابی متعدددر.

اولا بینه مدعی ایچون و یمین منکر اوزرینه در معناسنده اولان حدیث شریف متواتراً مشهوردر رد یمینك جوازینی مشعر اولان حدیث ایسه غریبدر. یعنی هرنه قدر حضرت فخر کائنات علیه افضل التحیات افندمزدن صدوری روایت اولنمش ایسه ده روایت واقعه یی یحیی بن معین حضرتلری رد ایلمشدر حدیث غریب ایله حدیث مشهور ومتواترك حکمی تغیر ایتمز.

ثانیاً بینه خلاف ظاهری اثبات و یمین اصلی ابقا ایچون مشروع اولوب مدعینك مدعی علیهدن جهت قرضدن طلب ایتدیکی بش بیك غروش خلاف ظاهردر چونکه ٨ نجی ماده ده بیان قلندیغی وجهله برائت ذمت اصل اولدیغندن مدعی اثبات مدعادن عاجز قالدیغی حالده مدعی علیهه معارضه دن منع ایدلمك لازم کلور ایسه ده بعض خصوصده سند ویا شاهد تدارك اولنه میه جغندن مدعینك حقلی اولوب فقط سند ویا شاهدی اولمامسی حسبیله اثباتدن عاجز قالمسی ومدعی علیهك دخی مدعی یی اضرار ایچون انکار ایلمسی ملحوظ اولمغله بومقوله ملاحظاته محل قالمامق اوزره مدعی طلب ایتدیکی حالده مدعی علیهه

اول مقدار بورجی اولمدیغنه دائر یمین ایتمسی تکلیف اولنور . یمین ایتدیکی حالده مدعی معارضه‌دن منع ایدیلور نکول ایلدیکی صورتده نکولیله مبلغ مزبوری ویرمك اوزره حکم اولنور .

زیرا مدعی علیه حقلی اولدیغی حالده یمین ایدر ایسه یمینی ذکر وتهلیل مقامنه کچر حقسز اولدیغی حالده یمین ایدر ایسه کندیسی مدعینك حقنی اسم اللهه قسم ایدرك ابطال ایتدیکندن ذاتی عدالت الٓهیه‌یه تسلیم ایتمش اولور . اکر یمیندن نکول ایدر ایسه نکولی امام اعظم حضرتلرینه کوره بذلدر . امامین حضراتنه کوره برنوع اقراردر . کرك بذل کرك اقرار اولسون نکولیله مدعابهی ویرمك اوزره حکم اولنور .

شو تفصیلاتدن منفهم اولدیغنه کوره مادامکه برائت ذمت اصلدر . مدعی اثبات مدعادن عاجز اولدیغی حالده معارضه‌دن منع ایدلمك لازم کلور ایکن مدعی علیهه یمین تکلیف اولنمق شاید مدعی‌یی اضرار ایچون انکار ایده‌یور ایسه نکولی ایله مقصدك حاصل اولمسی وحقلی ایسه یمین ایدرك تأمین وجدان ایلمسی ایچوندر .

ثالثاً یمیندن نکول بذل ویا اقرار اولمغله شرعاً حق اوزرینه یمین ایتمکدن اجتناب ایجاب ایتمز فقط یالان یره یمین ایتمك شرعاً مذمومدر . بناءً علیه حقلی اولان کیمسه‌نك یمیندن نکول ایتمسنه هیچ برسبب اوله‌مز نکولی یاورع وتقواسندن ویاخود حقسز اولمسندن ایلرو کله‌جکندن نکول ایتمسی باذل اولمسنه یعنی مالی یمین ایچون فداسنه یاخود مقر اولمسنه دلالت ایدر .

مادامکه مدعی علیه یمیندن اجتناب ایله مدعا بهی ویرمکه راضی اولمیور ، یاخود مدعا بهی اقرار ایده‌یور ارتق مدعیدن بینه طلب ایدلمکه لزوم قالمزکه یمین تکلیف اولنه‌بیلسون .

٧٧ ماده بينه خلاف ظاهرى اثبات ايچون ويمين اصلى ابقا ايچوندر .

بوماده بينه ايله يمينك سبب مشرعيتنى وبينه مدعى ايچون ويمين منكر اوزرينه اولمسنك حكمتنى بيان ايچوندر .

خلاف ظاهر ؛ صفات عارضه‌ده وجود ، بر كيمسه‌نك ذمتنك مشغوليتى ، امر حادثك ابعد زمانه اضافتى كبى شيلردر . بوكا « خلاف اصل » دخى دينور .

اصل ؛ صفات عارضه‌ده عدم ، برائت ذمت ، امر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتى كبى شيلردر. بوكا « ظاهر » دخى دينور .

ظاهر حاله موافق ومطابق اولان شى‌كه اصل ديمكدر ٥ نجى ماده حكمنجه برشيئك بولنديغى حال اوزره قالسى يعنى خلافنه دليل اولمدقجه اولديغى حال اوزره ابقا وبقاسى اصل وراجح واعتبارده مقدم اولديغندن ظاهر حاله متمسك اولان كيمسه‌نك بيانته ظاهر حال شاهد اولمغله بينه‌يه محتاج اولميوب شو قدركه دلالةً اولمسنه وخصوصيله مدعى عليهك انكارى كندى حقنده ياجلب منفعت ويا دفع مضرت مقصدينه مستند بولنمسى احتمالنه بناءً ضعيف ايدوكندن بالتقويه اصلى ابقا ايچون مدعى طالب اولديغى حالده مدعى عليهه يمين تكليف اولنور. اما مدعينك ظاهر حاله مخالف كورينان دعواسى قول مجردندن عبارت اولديغندن بينه ايله تقويه‌يه محتاجدر .

خلاصه‌بركيمسه غيرك فعلنى انكار ايدر ايسه مع‌اليمين قول منكر كدر زيرا اول منكر اصله متمسكدر . اما كندى فعلنى ادعا ايدن كمسنه‌نك قولى انجق حجت وبينه ايله مقبول اولور .

مثلا بر كيمسه معد للاستغلال اولميان خانه سنی ديكر بركمسنه يه ويروب اودخی برمدت ايچنده ساكن اولدقدن صكره بينلرنده اختلاف واقع اولهرق خانه صاحبی « بن بو خانه يی سكا مدت معلومه تمامنه دكين شوقدر غروشه ايجار ايتمشيدم » ديو دعوی وايچنده اوطوران دخی « بلا اجرة اسكان ايتمش ايدك » ديو دفع دعوی ايتدكلری وطرفينك بينه سی اولمديغی حالده قول؛ خانه ده ساكن اولان كيمسه نكدر . زيرا غيرك فعلنی انكار ايتمشدر . يعنی مذكور خانه نك كندوسنه ايجار ايله ويرلميوب بلااجرة اسكان ايدلديكنی صورت دفعده ادعا وبيان ايلمشدر . ومن بور خانه دخی ذاتاً معدللاستغلال اولمديغندن مدعی عليه اصله متمسك اولمغله مدعی طالب اولديغی حالده اصلی ابقا ايچون كندوسنه يمين تكليف اولنور اما او كيمسه كه كندی فعلنی ادعا ايتمشدر « يعنی شوقدر غروش اجرت ايله اسكان ايتدم » ديمشدر معدللاستغلال اولميان برخانه حقنده بو سوز خلاف ظاهر اولمغله اثباته محتاجدر .

الحاصل ١٦٩٩ نجی ماده ده بيان قلنديغی وجهله بينه بر حقی اظهار ايچون مشروع اولديغندن خلاف ظاهر اولان شيلرك اثباتی بينه يه محتاج اولوب يمين اصلی ابقا ايچوندر . بناءً عليه فلان كيمسه او ايشی ايشلمدی ، فلان شی فلان كمسنه نك دكلدر . فلانك فلانه بورجی بوقدر كبی نفی صرفه شهادت مقبول اولماز .

فقط نفی متواتر بينه سی مقبولدر . يعنی نفی متواتر بينه سی بوقاعده دن مستثنادر . چونكه تواتر علم ضروری حاصل ايدر .

مثلا بر كيمسه « فلان كمسنه يه فلان وقت فلان محلده شوقدر غروش اقراض ايتدم » ديو جهت قرضدن اول مقدار غروش دعوی ايدوب حال بوكه اول كمسنه نك اول وقت اوراده اولميوبده بشقه محلده

بولندیغی تواتراً اثبات اولنسه اشبو تواتر بینه‌سی مقبول اولوب مدعینك دعواسی مسموع اولماز. وکذا ۱٦۹۹ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی اوزره شروطده نفی اوزرینه شهادت یعنی مدعا بهك شرطه معلق اولمدیغنی اثبات جائزدر.

عقود واقرارانده « طوع » یعنی عقد واقرارك عاقدینك ومقرك حسن رضالری ایله اولمسی اصل، اکراه ایله اولمسی خلاف ظاهر اولمغله هر کیم که عقود واقرارانده خلاف ظاهر اولان اکراه دعواسنه قیام ایدرسه اندن بینه طلب اولنور. ومدعاسنی اثبات ایده‌مدیکی صورتده طلبی اوزرینه اصلی ابقا ایچون مدعی علیهه یمین ویریلور. عاریت ووکالت خصوصلرنده تقیید اصل، اطلاق خلاف ظاهر ومضاربه وکفالت بابلرنده اطلاق اصل، تقیید خلاف ظاهر اولمغله بونلرده هرکیم خلاف ظاهری ادعا ایدرسه اندن بینه طلب اولنور. §

مدعی علیهك یمینی ایله مدعینك حقی باطل اولماز. یالکز معارضه‌دن منع ایدیلور. چونکه یمینده بینه قوتی یوقدر. حتی امیر المؤمنین عمر رضی الله تعالی عنه اقامهٔ بینه‌دن عاجز قالمسی اوزرینه مدعی علیهك یمینیله معارضه‌دن منع ایتدیکی مدعینك مؤخراً احضار ایلدیکی بینه‌سنی قبول ایتمش اولدیغی کبی امیر المؤمنین حضرتلری جانبندن بصره‌یه ومؤخراً حضرت علی کرم الله وجهه جانبندن کوفه‌یه قاضی تعیین بیوریلوب یتمش سنه ایفای خدمت شرعیه ایتمش اولان مشهور شریح رحمة الله علیه دخی « یمین فاجره‌نك ردی بینهٔ عادله‌نك رددن احقدر » دیر ایمش.

۷۸ ماده بینه حجت متعدیه واقرار حجت قاصره‌در.

مثلا قبل القسمه متوفانك ترکه‌سندن اولان وفقط ورثه‌دن برینك

يدنده بولنان برآتی بر کیمسه « بنم مالم اولوب متوفایه ایداع ایتمش ایدم » دیو ذی الیددن دعوی ایدوبده انك اقراریله حکم اولنور ایسه بو حکم سائر ورثه یه سرایت ایتمز انك اقراری انجق کندی حصه سی مقدارنجه نافذ اولوب انك اول آتده اولان حصه سی مدعینك اولمق اوزره حکم اولنور . واکر ذی الید اولان وارث انکار ایدوبده مدعی دعواسنی اثبات ایدرسه مجموع ورثه علیهنه حکم اولنور . ١٦٤٢ §

بینه ؛ حجت قویه دیمکدر ١٦٧٦

حجت سند معناسنده در .

متعدیه ؛ تعدیدن مأخوذ اولوب تعدی ؛ غیره تجاوز ایتمك معناسنده درکه غیردن مقصد مشهود علیه ومقضی علیهدن بشقه دیمکدر . ارباب قوانین بوکا « شخص ثالث » دیور .

قاصره ؛ قصردن مأخوذ اولوب غیره تجاوز ایتمیان دیمکدر . §

بینه ، شهادت وحجج خطیه یه منقسمدر . واسباب حکمدن بری اولان « قرینهٔ قاطعه » دخی بینه دن معدوددر .

بونلرك اسباب حکمدن عد اولنمسنك حکمتی کتاب البیناتده ایضاح وبیان اولنه جقدر . حجت متعدیه اولملری یعنی غیره تعدی وتجاوز وسرایت ایتملری سببنه کلنجه :

١٧٠٠ نجی ماده ده مصرح اولدیغی اوزره شهادتده جر مغنم ودفع مغرم اولمامق شرط ایدوکندن شاهدلرك شهادتی بی طرفانه اوله جغی کبی بینه انجق حاکمك قضاسیله حجت اولور . حضور حاکمك غیریده اقامه اولنان بینه نك حکمی اولماز . مثلا شاهدك افاده سی مقرون صحت اولدیغندن بحثله موجبیله عمل ایدلمك یعنی برموجب شهادت مدعی علیه مسئول عد اولنمق ایچون صلاحیتی اولان برحاکمدن شهادت واقعه

اوزرینه صدور ایتمش برحکم لازمدر . حکامك ایسه ولایت عامه‌سی بولندیغندن حکم وقضاسی کافهٔ ناس حقنده نافذ اولور .

وبو وجهله شهادت ویاحجج خطیه ویاخود قرینهٔ قاطعه‌نك حکمی محکوم علیهه وغیره سرایت وتأثیر ایدر . §

اما اقرار بویله دکلدر. غیره تعدی وتجاوز وسرایتی اولیوب فقط ٧٩ نجی ماده موجبنجه کشی اقراریله مؤاخذه اولنه‌جغندن یالکز مقرك کندی علیهنده حجت اوله‌بیلور . چونکه اقرار برکیمسه دیکر کمسنه‌نك کندوسنده اولان حقنی خبر ویرمك دیمك اولدیغندن برکیمسه کندی اوزرنده اولان آخرك حقنی خبر ویرمك واقراریله مؤاخذه اولنمق ایچون قضایه احتیاج وتوقف وتعلق یوقدر . انجق مقرك ولایتی نفسنه منحصر اولدیغندن اقراری دخی کندی حقنده حجت اولور . ونفسی اوزرینه قاصر بولنور . §

هرنه‌قدر ولی ووصی ومتولیلرك دخی ولی ووصی ومتولیسی اولدقلری اشخاص وتولیت اوزرینه حق ولایتلری وار ایسه‌ده نظر ایله مقید اولدیغندن ولی ووصیسی اولدقلری اشخاص ویا متولیسی بولندقلری اوقاف علیهنده اولان اقرارلری معتبر دکلدر. §

٧٩ ماده کشی اقراریله مؤاخذه اولنور .

مثلا برکمسه دیکرکمسنه‌دن جهت قرضدن بیك غروش طلب ودعوی ایتدکده او کمسنه یعنی مدعی علیه مدعی‌یه « اولوجهله بیك غروش بورجم واردر» دیدکده اقراری موجبیله بیك غروش مدعی‌یه ویرمك اوزره امر اولنور .

اقرارك حجت شرعیه اولدیغی کتاب ، سنت ، اجماع ایله ثابت

وعقل مؤیددر کتابت ایله ثبوتنه [ءاقررتم واخذتم علی ذلکم اصری قالوا اقررنا ، ولیملل الذی علیه الحق ، ولیتق الله ربه ولایبخس منه شیئاً ، کونوا قوامین بالقسط شهداءلله ولوعلی انفسکم] آیت کریمه‌لری دلیلدر .

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلری دخی مدعی علیهی اقراریله الزام بیورمش واجماع دخی حاصل اولمشدر .

چونکه اقرار برکیمسه دیکرینک کندی اوزرنده اولان حقنی اخبار دیمك اولوب هرنه‌قدر آثار مترتبه قبیلندن اوله‌رق بعضاً حکم انشادخی ترتب ایدر ایسه‌ده اساساً اخباره موضوعدر . خبر دخی صدق وکذبه احتمالی اولان سوزدر . انجق عاقل وبالغ اولان کیمسه‌نك نفسنه ویامالنه ضرری موجب اولان برشیٔ کاذباً اقرار ایتمسی عادةً ممتنع اولوب عادةً ممتنع اولان شی دخی حقیقةً ممتنع کبیدر .

بناء علیه عاقل اولان کیمسه‌دن صادر اولان اقرار کندی علیهنده حجت اولوب اقراریله الزام اولنور یعنی حکم الزام مقردن منفك اولماز اقرار ایتدیکی شی ذمتنده لازم وواجب اولور .

بوتقدیرجه صغیر ، مجنون ، معتوه اولانلرك اقراری حجت اوله‌میوب فقط ۱۵۷۳ نجی ماده حکمنجه صغیر ممیز مأذون ایله معتوه مأذون کندوسنك مأذونیتی صحیح اولان خصوصلرده بالغ حکمنده‌در .

کذلك عاقل اولان مقرك مکره ومحجور اولمامسی ، ظاهر حالك اقراری تکذیب ایتمامسی ، مقرلهك جهالت فاحشه ایله مجهول اولمامسی ، بیع واجاره کبی مع الجهاله صحیح اولمیان عقودده مقربهك مجهول اولمامسی ، اقرارك شرطه تعلیق ایدلمامسی ـ فقط عرف ناسده حلول اجله صالح

برزمانه تعليق اولنور ايسه دين مؤجلی اقراره حمل اولنور ۱۵٤۸ ـ ناطق اولان كيمسه‌نك لساناً ويا تحريراً اقرار ايتمسی ، اقرارك حاكمك حكميله تكذيب اولنمامسی ، بر كيمسه وقوعبولان اقرارنده كاذب اولديغنی بيان ايتديكی حالده مقرله اقرارنده كاذب اولمديغنه يمين ايتمكدن نكول ايتمامسی لازمدر .

كتاب الاقرار بوقاعده وشرائط محرره‌نك تفصيل احكامنی جامعدر انك مطالعه‌سيله معلوم اولور .

۸۰ ماده تناقض ايله حجت قالماز لكن متناقضك عليهنه اولان حكمه خلل كلمز .

مثلا شاهدلر شهادتلرندن رجوع ايله تناقض ايتدكارنده شهادتلری حجت اولمز لكن اولكی شهادتلری اوزرينه قاضی حكم ايتمش ايسه بوحكم دخی بوزيله‌ميوب محكوم بهی شاهدلرك تضمين ايتمسی لازم كلور . ۱۷۲۹

تناقض ؛ لغتده بری برينی بوزمق معناسنه اولوب اصطلاح فقهايه كوره ؛ مدعيدن كندی دعواسنه مناقض يعنی دعواسنك بطلاننی موجب سوز سبقت ايلمش اولمقدر .

حجت ؛ بينه واقرار معنالرينه شامل ايسه‌ده بوراده يالكز بينه معناسنده مستعملدر .

رجوع ؛ لغتده كيرو دونمك معناسنه اولوب اصطلاحده ؛ مدعی وياشاهدك اولجه اثبات ايتديكنی نفی ديمكدر .

بوحالده تناقض قولينك اجتماع وتوفيق صورت امكانده اولميه‌رق وجوداً وعدماً مدعينك وياشاهدك ايكی سوزی بيننده‌كی منافات ذاتيه‌دن عبارتدر .

مثلا ديكرندن برشی طلب وادعا ايدن كيمسه‌نك دعواسی استماع

ایدلمك ایچون انك حقسز اولدیغی اصولاً ثابت اولمدقجه او شیٔ دعواده حقلی فرض اولنمسی اقتضا ایدر .

مدعی کندی ادعاسنك بطلاننی موجب برسوز سویلدیکی حالده کندی حقسزلغنی کندوسی اعتراف ایتمش دیمك اولدیغندن دعواسی مسموع اولماز .

بو سببه مبنی تناقض ملکیت دعواسنه مانع اولور .

بناءً علیه برکیسه بر مالی دیکر کسنه‌نك اولدیغنی اقرار ایتدکدن صکره بنمدر دیو دعوی ایتسه صحیح اولمدیغی کبی آخرك طرفندن بالوکاله ویابالوصایه دعوی ایتمسی دخی صحیح اولماز ۱٦٤٨ .

لکن تناقض حریت ، طلاق ، نسب دعوالرینه مانع اولماز .

خصمك تصدیقی ، حاکمك تکذیبی ، محل خفا اولوبده مدعینك معذرتنك صحیح اولمسی ، متناقض کورینان ایکی کلامك توفیق ممکن اولوبده مدعینك توفیق ایتمسی ایله تناقض مرتفع اولور ۱٦٤٧ ، ۱٦٥۳ ، ۱٦٥٤ ، ۱٦٥٥ ، ۱٦٥۷ مدعی علیه مدعا بهی انکار ایتدکدن صکره اقرار ایلسه « اولجه انکار ایتمشدر . اقراری تناقض اولدیغندن اعتباره شایان دکلدر » دینله‌من زیرا اولجه انکار ایتمش اولدیغی بر شیئی اقرار ایله حق غیری تصدیق ایلمش اولدیغندن کندوسی ایچون موجب تهمت اوله‌ماز . §

تناقض ایله حجتك قالمامسی سببنه کلنجه : برشیئك حجت اولمسی ایچون وثوق واعتماده شایان بولنمسی لازمدر . حجج شرعیه‌دن بری اولان شهادتده دخی شاهدك اخبار ایده‌جکی شیئی یقیناً بیلمسی شرط اولدیغندن ۱٦٨٤ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله « پك ایو خاطرمده قالمدی اما غالبا شویله ایدی » کبی افاده‌لربیله شرعاً

شهادت دیو تلقی اولنه‌میه‌جغنـدن بعد اداء الشهـاده حضـور حاکمده شهادتلرندن رجوع ایتدکاری حالده صحت شهادتك شرائطندن اولان علم یقین‌شویله‌طورسون کندی سوزلرینی کندولری تکذیب‌ایده‌جکلرندن شهادتلرینـك کأن‌لم یکن حکمنده طوتلمسی طبیعیدر . انجق شـاهدلرك رجوعی اعطاء حکمدن اول ایسه احد طرفینك حقنی ابطال واتلاف وقوعبولـامش اوله‌جغندن یالکز یالان یره شهـادت ایدرك ممنوعات شرعیه‌ده بولندقلرندن طولایی تعذیر اولنورلر . اعطای حکمدن صکره ایسـه تناقض ایله حجت قالماز ایسـه‌ده کلام ثانی صدق اوزره دلالتده اولکی کلام کبی اولوب « شاهدلرك بز شهادتدن رجوع‌ایلدك » دیملری یعنی شـهادتلرینك طوغری اولمدیغنی افاده ایلـملری حاکمك نظرنده طوغری اولمق اوزره نصـل تلقی اولنور ایسـه ایفـا اتمش اولدقلری شـهادت دخی اویله‌جه طوغری اولمق اوزره تلقی اولنمش واتصـال قضا ایله تأکد ایتمش وترجیح قلنمش اولدیغندن کلام ثانی بونی نقض ایده‌مز . وحاکم کلام متناقض ایله حکم ایده‌میه‌جکی کبی ۱۸۳۷ نجی ماده حکمنجه اصـول مشرعه‌سـنه موافق اوله‌رق حکم واعلام اولنـان دعوانك تکرار رؤیت واستماعی جائز اولمدیغنـدن کلام متنـاقض ایله اعطا ایلمش اولدیغی حکمی دخی بوزه‌ماز .

بوصورتده اگرشاهدلرك بعضیسی رجوع ایدوبده باقیسی نصـاب شهادته بالغ اولورایسه رجوع ایدنلر یالکزتعذیر اولنور . واگر باقیسی نصاب شهادته بالغ اولماز ویاجمله‌سی بردن رجوع ایدرایسه محکوم بهدن حصه‌لرینه اصابت ایده‌جك مقداری ضامن اولورلر ۱۷۲۹ ، ۱۷۳۰ .

فقط ۱۷۲۹ نجی ماده‌شرحنده ایضاح‌اولندیغی‌وجهله‌قصاصه‌شهادت ایدنلرك رجوعیله حکم واقع انفاذ اولنه‌میه‌جغندن بوقاعده‌دن‌مستثنادر .

٨١ ماده اصل ثابت اولمدیغی حالده فرعك ثابت اولدیغی واردر .

مثلا بر کیمسه « فلانك فلانه شوقدر غروش دینی واردر بن دخی اکا کفیلم » دیسه واصیلك انکاری اوزرینه داین ادعا ایتسه مبلغ مزبوری کفیلك ویرمسی لازم کلور .

کفالت بر شیئك مطالبه‌سی حقنده ذمتی ذمته ضم ایتمکدر . شرائطنه موافق اوله‌رق کفیل اولان کیمسه مطالبه اولنور . ومکفول له مخیر اولوب ایستر مکفول عنهه ایستر ایسه کفیله ویاخود هر ایکیسنه مراجعت ایده‌بیلور . بوحالده مکفول عنهك انکاری اوزرینه کفیله مراجعتده کفیل « مادامکه مکفول عنه انکار اتمشدر . کفالتمك دخی حکمی قالمامشدر » دیه‌من چونکه کفالتك صحتی مکفول عنهك قبولیله مشروط اولمیوب بر کیمسه خبری اولمقسزین دیکرینه کفیل اوله‌رق انك مطالب اولدیغی شیٔ التزام ایده‌بیله‌جکندن کندوسنك کفالتی مکفول عنهك انکارینه مانع اولمیه‌جغی مثللو مکفول عنهك انکاری دخی کفیلك التزامنی حکمسز براقمز زیرا ٧٩ نجی ماده حکمنجه کشی اقراریله مؤاخذه اولنور .

ایشته بونك کبی بعض مسائلده اصل ثابت اولمدیغی حالده فرعك ثابت اولدیغی واردر .

٨٢ ماده شرطك ثبوتی عندنده آکا معلق اولان شیئك ثبوتی لازم اولور .

اول امرده شوراسنی بیان ایده‌لم که شرط ایکی درلو اولور . بری شرط تعلیقی ، دیکری شرط تقییدیدر . مثلا بایع مشتری‌یه « بو مالمی

ثمنی پشین ویرملك شرطیله شوقدر غروشه سکا صاندم » دیسه شرط تقییدی اولمش اولور .

اما بایع مشتری‌یه « بو مالمی شوقدر غروشه سکا صاتدم اگر پدرم راضی اولور ایسه » دیسه بو شرط شرط تعلیقی اولمش اولور .

شرط تقییدی ۸۳ نجی ماده‌ده ذکر اولندیغندن بوراده شرط تعلیقینك حکمی بیان قلنمشدر . شویله‌که :

شرطه تعلیق صحیح ومشروع اولان تصرفات شرعیه‌دن بری شرطه تعلیق اولندیغی تقدیرده شرطك تحقق وثبوتنده اکا معلق اولان تصرفك دخی تحقق وثبوتی لازم اولور . اما اول شرطك ثبوتندن اول یعنی هنوز شرط ثابت اولمدقجه اکا معلق اولان شی معدوم اولور یعنی ثابت اولماز زیرا اول شی قبل وجود الشرط ثابت اولسه وجود المشروط بدون الشرط لازم کلور .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌یه « فلان تاجر بورایه کلور ایسه بنم شو آتمی صاتمق اوزره سنی وکیل ایتدم » دیوبده اودخی قبول ایتسه وکالت اول تاجرك کلمسنه معلق اوله‌رق منعقد اولور اول تاجر کلور ایسه وکیل دخی اول مالی صاته بیلور والا صاته‌ماز . ١٤٥٦

لکن شرطه تعلیقی صحیح اولمیان تصرفات شرعیه‌دن بری شرطه تعلیق اولندیغی تقدیرده شرطك تحقق وثبوتنده اکا معلق اولان تصرفك ثبوتی لازم کلمز . بوراسی ایضاحات آتیه‌دن مستبان اولور .

§

شرط ، لغتده علامت لازمه معناسنه‌در . اصطلاح فقهایه کلنجه ؛ بعضیلری شرط ؛ هنوز ظهور ایتمامش بر شیٔ صیغهٔ مخصوصه ایله ینه ظهور ایتمامش بر شیده التزام ایتمکدر .

بر طاقیده شرط ؛ بر شیدرکه تأثیر واقضا اولمقسزین دیکر بر شیئك وجودی اکا توقف ایدر. یعنی شرط بر امرك وجودینه تأثیری یعنی علتی اولمدیغی وانی بر حکمه ایصال ایتمدیکی یعنی سببی اولمدیغی حالده مجرد وجودینك موقوف علیهی اولان شیدر دیمش.

تعلیق ؛ حقنده دخی بعضیلری هنوز ظهور ایتمامش برشیء کلمات مخصوصه سیله ینه ظهور ایتمامش برشی اوزرینه ترتیب ایتمکدن عبارتدر. دیوب دیکرلرینه کوره تعلیق ؛ برجله نك مضموننك حصولنی دیکر بر جله نك مضموننك حصولنه ربط ایتمك دیمکدرکه ربط اولنان شیئه معلق بالشرط وجزاء مربوط الیه اولان شیئه دخی معلق علیه وشرط دینور.

بوصورتده شرط؛ برجله نك مضموننك حصولنی دیکر بر جله نك مضموننك حصولنه تعلیق ایلك دیمك اولور.

آنف البیان مثالده مذکور اولدیغی اوزره « فلان تاجر بورایه کلور ایسه بنم شو آتمی صاتمق اوزره سنی وکیل ایتدم» دینلدکده آتك صاتلمسی اوتاجرك کلسنه تعلیق ایدلمش اولور.

شرطه تعلیق اولنان شیلرده جزا فی الحال وقوعندن شرطك وجودینه تغییر اولنور.

نته کیم حکم وکالت فی الحال اجرا قلنمیوب تاجرك کلسنه تعلیق ایله تغییراولنور مع مافیه تاجر کلدکده آتی صاتهبیله جکنی یعنی شرطك وقوعی حالنده جزانك واقع اوله جغنی مبین ایدوکندن بوکا اصطلاح اصولیونده « بیان تغییر » دینلور . §

تعلیق اکثریا ادات شرطی ذکر ایله حاصل اولور .

ادات شرط ؛ لسانمزده « اکر » ایسه » کبی کلمه لر اولوب بونلرك

بعضاً ایکیسی بردن ذکر اولنور اکر فلان تاجر بورایه کلورایسه کبی. بعضاً یالکز « ایسه » ایله اکتفا اولنور . فلان تاجر بورایه کلور ایسه کبی .

تعلیق بعض کره دخی ادات شرط ذکر اولنمیوب یالکز معناسی ملحوظ اولمغله حاصل اولور فلانده ثابت اولەجق الەجغکه کفیلم دیمك کبی که فلانده الەجغك ثابت اولور ایسه کفیلم مقامنده سویلنملکله بورجك ثبوتی حالنده مطالب اولور. §

کرك ذکر اولنسون کرك بلا ذکر معناسی ملحوظ اولسون. ادات شرط ؛ تعلیقك رکنیدر . وشرطك خطر وجود اوزره معدوم اولمقلغی یعنی شرط هنوز موجود اولمیوب مستقبلده ظهور ووجودی ممکن اولان شیلردن بولنمقلغی دخی تعلیقك صحتنك شرطیدر . بوحالده شرط ؛ ایلروده اولوب اولمامق وظهور ایدوب ایتمامك بیننده متردد بر حالده بولنمق لازمدر . نتەکیم مثال سالف الذکردن بوراسی اکلاشیلور . چونکه تاجرك کلوب کلمامسی محتملدر .

بناء علی ذلك حقیقةً ویاحکماً موجود اولان شیئه تعلیق تنجیز دیمك اولدیغندن ومستحیل اولان شرطه تعلیق دخی عدمنی تمنی اولەرق لغو اولەجغندن جائز دکلدر .

مثلا یارین صباح اولور ایسه یاخود فلان متوفی تاجر تکرار دنیایه کلور ایسه کبی شرطلره تعلیق باطلدر. زیرا صباحك اولەجغی ، متوفانك کلەمیەجکی معلومدر شك اولنمز .

بوصورتده « یارین صباح اولور ایسه شوآتی صاتمق اوزره سنی وکیل ایتدم » دینلدکده چونکه صباحك اولەجغی معلوم اولدیغندن معلق علیه اولان شیکه صباحك اولمسیدر . شرطك ذکری آنده حکماً صباح

اولمش عد اولنه‌رق تعلیق اولنان شرط منجزاً یعنی همان ثابت اولمش اولور.

کذلك محل اولان شرطه تعلیق ایدلدیکی حالده دخی مادامکه شرط ثابت اولمیه‌جقدر اکا تعلیق باطل اولوب کلام لغو سویلنمش اولور.

جملهٔ شرطیه ایله جملهٔ جزائیه‌نك قائلك لساننده لکنت اولمق کبی برعذر بولنمدیغی حالده بربرینه متصل اولمسی دخی شرطدر.

مثلا موکل «فلان تاجر بورایه کلور ایسه» دیدکدن صکره بر مدت بلا عذر سکوت ویابشقه برکلمه تفوه ایدوب بعده «بنم شو آتمی صاتمق اوزره سنی وکیل ایتدم» دیسه جائز اولماز. §

تعلیقك حکمی؛ تصرفك علیتنه یعنی حکمی ایجاب ایده‌جك صورتده فی الحال انعقادینه مانع اولمقدر.

مثلا برکیمسه دیکرینه بلا تعلیق «شو آتمی صاتمق اوزره سنی وکیل ایتدم» دیوبده وکیل دخی قبول ایتسه ایدی بوسوز وکالتك فی الحال انعقادینی دخی ایجاب ایدردی اما «فلان تاجر بورایه کلور ایسه شو آتمی صاتمغه سنی توکیل ایتدم» دیوبده اودخی قبول ایتسه وکالت اول تاجرك کلمسنه معلق اوله‌رق منعقد اولوب شرط بولنان اول تاجرك کلمسی تحقق ایتدکجه حکمی افاده ایتمز. زیرا شرطه تعلیق علتك علیتنی منع ایدنجه بوندن بالضروره حکمی منع لازم کلور.

§

شرطه تعلیق قنغی نوع عقدلرده جائز وقنغی نوعلرنده غیر جائزدر؟ بوراسی قولایلقله اکلاشلمق ایچون فقها ایکی قاعده وضع ایتمشدر.

برنجی قاعده؛ بیع کبی مالی ماله مبادله اولان عقودی شرط فاسده تعلیق باطلدر. فقط صدقه، هبه مثللو معاوضات مالیه‌دن اولمیوب تبرعاتدن بولنان عقودی شرطه تعلیق صحیح وشرط فاسد اولور.

چونکه شروط فاسده‌نك حقیقتی مقتضای عقددن اولمیان ومقتضای عقدی تأیید ایتمیان ومساغ شرعیه ویاعرف وعادته مبتنی بولنمیان زیاده‌لکدن عبارتدر .

بو زیاده‌لك عقود مالیه‌یه مخصوص ایدوکندن وشرعاً عوضدن خالی زیاده‌لك ربا عد اولندیغندن مالی ماله مبادله‌دن عبارت اولان عقودی شروط فاسده‌یه تعلیق باطلدر .

معاوضات مالیه‌دن اولمیاز ویاتبرعاتدن بولنان عقودده ربا اوله‌میه‌جغندن بونلر شرط فاسدایله باطل اولماز یعنی شرط فاسد ، عقد صحیح اولور .

اخطار : هر نقدر مجله جمعیتنك مضبطهٔ معلومه‌سیله ١٨٩ نجی ماده شرحنده شرط مفسد اولنجه بیعك دخی فاسد اوله‌جغی محرر ایسه‌ده بوندن مقصد ادات شرط صراحةً مذکور اولمیان شروط مفسده دیمکدر . .

شرطك تعلیقی صورتنده ادات شرط صراحةً مذکور اولدیغی جهتله ادات شرط شرطه معلق اولان شیئك علیتنی منع ایدر . زیرا شرط قصداً علت اوزرینه داخل اولمشدر علیتی منعندن بطریق الضرور حکمنی دخی منع لازم اولور . بوصورتده مشروط علیهك انعقادینه مانع اوله‌جغندن شرط مفسد ایله تعلیق اولنان عقود معاوضه ایله شرط تعلیقی قبول ایتمیان عقود سائره فاسد اولمیوب باطل اولور .

چونکه تصرفات شرعیه معتبر اولمق ایچون عاقدینك اهلیتی ومحل عقد ایله تصرفك محل عقده اتصالی لازمدر . بوحالده عاقدیندن بری مجنون ویامبیع معدوم اولدیغی حالده بیع باطل اولدیغی مثللو ادات شرط مذکور اوله‌رق شرط مفسد ایله تعلیق علیتی منع ایده‌جکی جهتله تصرف محل عقده متصل اوله‌میه‌جغندن مشروط علیه دخی باطل اولور .

مثلا برکیمسه دیگرینه « اگر پدرم بغدادن کلور ایسه شوقصراغی

سکا بیك غروشه صاتدم » دیوب مشتری دخی قبول ایتسه شرط مفسد وبیع باطل اولور.

زیرا شرط مذکور مقتضای عقددن ویاخود مقتضای عقدی تأیید ایدن ویاشرعاً مساغ اولان ویاخود مقتضای عرف وعادتدن بواتان شروطدن دکلدر.

اما بر کیمسه دیکرینه « سکا شو قصراغمی بیك غروشه صاتدم اکر پدرم راضی اولورایسه » دیوبده مشتری دخی قبول ایتسه بیع مذکورك لزومی بایعك پدرینك رضاسنه تعلیقاً منعقد اولور . زیرا خیار شرط مساغ شرعی یه مستنددر .

ایکنجی قاعده تملیکات وتقییدات قبیلندن بولنان عقودك شرط محضه تعلیقی جائز دکلدر زیرا شرطه تعلیق ایدلدکده برطرف ایچون حاصل اوله جق منفعتك مقابلی اولمیوب قمار نوعندن اولورکه بوده شرعاً غیر جائزدر. فقط اطلاقات، اسقاطات التزامات، تحریضات، ولایات قبیلندن اولان عقودك شرطه تعلیقی جائزدر آنجق التزامات ایله اسقاطات محضدن عبارت اولانلرینی مطلقا یعنی کرك ملایم کرك غیر ملایم شرطه تعلیق جائز اولوب اطلاقات وولایات قبیلندن اولان شیلری یالکز شرط ملایمه تعلیق جائزدر.

§

برنجی قاعده‌ده بیان قلنان معاوضات، تملیکات قبیلندندر شوقدرکه معاوضاتده مبادلهٔ اموال اولدیغندن عاقدینك ایکیسیده برر شیئه مالك اولور. فقط بعض عقدلر واردرکه آنده یالکز عاقدیندن برینه تملیك واردر . بو صورتده معاوضات ایله تملیکات بیننده عموم وخصوص مطلق واردر یعنی عقود معاوضه‌نك کافه‌سی تملیکاتدندر فقط تملیکاتدن اولان عقودك کافه‌سی معاوضاتدن دکلدر بناء علیه تملیکات اعمدر معاوضات اخصدر.

§

خلاصه شو ایکی قاعده یه نظراً [شرطك ثبوتی عندنده اکا معلق اولان شیئك ثبوتی لازم اولور] دیمك شرطه تعلیقی قابل اولان شیلردن بری شرطه تعلیق اولنور ایسه شرطك ثبوتی عندنده اکا معلق اولان شیئك دخی ثبوتی لازم اولور معناسنده‌در . §

شرطه تعلیق ایله باطل اولمیان تفرعات شرعیه قرض ، ایصا ، وصیت ، شرکت ، مضاربه ، کفالت ، حواله ، وکالت ، قضا ، تجارته اذن کبی شیلردر .

بونلردن بعضیسی معاوضات غیر مالیه‌دن وبعضیسی تبرعات وبر طاقیده اسقاطات قبیلندن اولدیغندن شرط ملائمه تعلیق اولنور ایسه هم شرط وهم عقد صحیح اوله‌جغندن شرطك ثبوتی عندنده اکا معلق اولان شیئك ثبوتی لازم کلور . شرط غیر ملائمه تعلیق اولنور ایسه شرط باطل وعقد صحیح اولور . §

شرطه تعلیقی صحیح اولمیان عقود شرعیه بیع ، اقاله ، خیار عیب ایله رد مبیع حقنی ابطال ، خیار شرط ایله رد مبیع حقنی ابطال ، قبل البیع تسلیم شفعه ، قسمت ، اجاره ، اعاره ، اجازت عقدیدر شول عقدلرکه شرطه تعلیقی صحیح اولمیه موقوفاً منعقد اولدقده آنك اجازتنی شرطه تعلیق ، دیندن ابرا ، مزارعه ، مساقات ، عزل وکیل ، اقرار ، تحکیم ، حجر مأذون ، رهن کبی شیلردر . عقود مذکوره‌دن بری شرطه تعلیق اولندقده هم شرط وهم عقد باطل اولور .

بناءً علیه بویله بر شرطك ثبوتی عندنده اکا معلق اولان شیئك ثبوتی لازم کلمز . فقط بعض مستثنالری واردر شویله که .

١ : داین ابرایی کندوسنك وفاتنه تعلیق ایتدکده وصیته حمل اولنه‌رق صحیح اولور .

دینی مدیونه هبه دخی ابرا معناسنده اولدیغندن آنك حقنده‌ده حکم

بویله‌در ٨٧٣

كذلك داين مديوننه شو ايشمی یپار ایسه‌ك آله‌جغمدن بری اول دیوبده مدیون اول ایشی ایفا ایتسه دیندن بری اولور هر نه‌قدر ظاهراً تعلیق ایسه‌ده معناً اجاره‌یه حملی ممکن اولدیغندن صحیحدر.

٢: اقرا ، عرف ناسده حلول اجله صالح اولان بر زمانه تعلیق اولنور ایسه دین مؤجلی اقراره حمل اولنه‌رق صحیحدر ١٥٨٤

٣: ١٨٤١ نجی ماده شرحنده بیان قلنه‌جغی اوزره امام محمد حضرتلرینك اجتهادینه کوره تحکیمی شرطه تعلیق صحیحدر.

٤: عقد بیعك مشترینك فعل قلبنه تعلیقی صحیحدر. مثلا بایع مشتری‌یه خطاباً ایشکه کلور ویاسودك ویاخود ایستر ایسه‌ك بوآت بیك غروشه سنك اولسون دیوبده مشتری دخی ایشمه کلدی ویاخود سودم ویا ایسترم دیسه بیع منعقد اولور.

ذیل اضافت

عقود شرعیه‌دن بعضیسی زمان مستقبله اضافه اولنه‌بیلور نته‌کیم ٤٠٨ نجی ماده‌ده تعریف وتمثیل اولندیغی اوزره کله‌جك فلان آیك ابتداسندن اعتباراً بر خانه ایجار اولنسه اجارهٔ مضافه اوله‌رق منعقد اولور. عقدی بر وقت معینه اضافه تعلیق دیمك دکلدر بینلرنده ماهیةً فرق واردر شویله‌که : تعلیقك حکمی تصرفك علیتنه یعنی حکمی ایجاب ایده‌جك صورتده فی‌الحال انعقادینه مانع اولمقدر اما اضافتده عقد فی‌الحال منعقد اولور انجق عقد مضاف اوزرینه همان حکم شرعی ترتب ایتمیوب مضاف الیه اولان وقتك حلولنه قدر تأخر ایدر .

بناءً علیه شرطه تعلیقی صحیح اولان عقودك زمان مستقبله اضافه‌سی دخی صحیحدر حتی شرطه تعلیقی صحیح اولمیان بعض عقود واردرکه

تأخير حكمنك جوازندن طولايى زمان مستقبله اضافه اولنه بيلور . اجاره ، مزارعه ، مساقات كبى . چونكه اجاره تمليك منفعت اولوب منفعت ايسه آناً فآناً تحدث ايده جكندن مستقبلده حاصل اوله جق منفعتك مستأجره تمليكى جائز اوله بيلور . مزارعه ومساقات دخى انتهاءً اجاره حكمنده در .

زمان مستقبله اضافتى صحيح اولان عقود شرعيه ، اجاره ، فسخ اجاره ، مزارعه ، مساقات ، مضاربه ، وكالت ، كفالت ، ايصا يعنى وصى نصب ايتمك ، وصيت . قضا ، اماره كبى شيلردر . §

اما فى الحال تمليك ويا اسقاطى متضمن اولوب تأخير حكمى جائز اولميان عقودك زمان مستقبله اضافتى صحيح اولماز . انلرده ، بيع ، اجازت عقد ، اقاله ، قسمت ، هبه ، مالدن صلح ، ديندن ابرا ، رهن كبى شيلردر .

٨٣ ماده يقدر الامكان شرطه مراعات اولنمق لازم كلور .

مثلا بايع مشترى يه « فلان كمسنه يى كفيل ويرمك شرطيله شو مالمى بدل معلوم ايله سكا صاتدم » ديوب مشترى دخى اولوجهله قبول ايتسه عقد صحيح وشرط معتبر اولور . حتى مشترى شرط مذكوره رعايت ايتمز ايسه بايع بيعى فسخ ايده بيلور زيرا بو شرط مقتضاى عقد اولان تسليم ثمنى تأييد ايلر ١٨٧

قدر ، قافك فتحى ودالك سكونيله « بدر » وزننده اوله رق تاب وطاقت ديمكدر . مثالدن دخى مستبان اولديغنه كوره بو قاعده موجبنجه رعايتى لازم كلان [شرطدن] مقصد ادات شرط صراحةً مذكور اولميان شرطلر ديمكدركه شرط تقييديدر چونكه تصرفات شرعيه بعضاً ادات شرط صراحةً مذكور اولميه رق برشرط ايله تقييد ايديلور وتقييد اولنان

بقيده « مشروط ومقيد بالشرط » واول قيده « شرط » دينلور وبو شرط « اوزره ، شرطيله » لفظلريله افاده اولنور. §

تصرفات شرعيه‌يى شرطه تعليق ايله شرط ايله تقييد بيننده‌كى فرقه كلنجه : قاعدهٔ سابقه شرحنده بر تفصيل بيان اولنديغى وجهله تعليق تصرفك عليتنه يعنى حكمى ايجاب ايده‌جك صورتده فى الحال انعقادينه مانع اولور. لكن شرط ايله تقييد اصل تصرفك حكمى افاده ايده‌جك صورتده فى الحال انعقادينه مانع اولماز. شوقدركه: شرط مذكور شرط جائز قبيلندن ايسه عقد اول شرط ايله مشروط ومقيد اوله‌رق فى الحال منعقد وصحيح، شرط معتبر اولور. اكر شرط مفسد ايسه عقد فاسداً منعقد اولوب انجق فساد وام ايده‌ميه‌جكندن ياصحته منقلب اولور ياخود عقد فسخ اولنور واكر شرط لغو قبيلندن ايسه شرط مذكور حكمسز اوله‌رق عقد بلا قيد وشرط منعقد وصحيح اولور.

شو حالده [بقدر الامكان شرطه مراعات اولنمق لازم كلور] قاعده‌سندن مقصد شرعاً معتبر اولان شرطه رعايت يعنى اول شرطك موجبيله عمل اولنمق ممكن اولديغى قدر لازم كلور ديمكدر.

زيرا [اَلْمُسْلِمُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ] حديث شريفى موجب عاليسنجه شرطه رعايت مقتضاى شان ديانت ومروتدر. §

شرطك صلب عقدده اولمسى لازمدر بناءً على ذلك بعد العقد الحاق اولنان شرطه اعتبار يوقدر. مثلا بركيمسه برمالى مبايعه ايتدكدن صكره مشترى بايعه « مبيعى خانه‌مه قدر كوتورمك اوزره آلمشيدم» ديسه - مقتضاى عرف اولمديغى تقديرده - شرط مذكوره اعتبار اولنماز. §

كذلك درميان اولنان شرط ممكن الاجرا ومفيد اولور ايسه معتبردر دكلسه لغودر. مثلا مستودعك خانه‌سنده حفظ اولنمق شرطيله بر مال

ایداع اولنمشیکن حریق وقوعیله دیکر محله نقلنه مجبوریت کلدیکده اول شرطه اعتبار اولنماز وبو صورتده ودیعه دیکر محله نقل اولنوبده بلا تعد ولاتقصیر تلف یاضایع اولسه ضمان لازم کلمز ،

زیرا شرطه مراعاتك لزومی شرطك ایفا واجراسی ممکن اولان یرده‌در یوقسه [لایکلف الله نفساً الاوسعها] آیت جلیله‌سی منطوقنجه امکانك خارجنده بولنان برشرطی یرینه کتورمکله هیچ برکیمسه مجبور ومکلف طوتلمز .

کذلك ودیعه خانه‌نك فلان اوطه‌سنده حفظ اولنمق شرط اولنمشیکن مستودع انی اول خانه‌نك دیکر اوطه‌سنده حفظ ایتدیکی صورتده اکر اول اوطه‌لر امر محافظه‌ده مساوی ایسه‌لر اول شرطه اعتبار اولنماز. ٧٨٤

مادامکه اوطه‌لر امر محافظه‌ده مساویدر «بواوطه‌ده صاقلامه اوته‌کنده صاقله» دیمك برکونه فائده‌یی موجب اولمیه‌جغندن شرط مذکور لغو اولور وبوحالده ودیعه تلف اولسه کذلك ضمان لازم کلمز

§

صحیح ومعتبر اولان شرطلره رعایت لازم اولدیغی مجله‌نك ١٨٦، ١٨٧ ، ١٨٨ ، ٢٨٧ ، ٣٠٠، ٤٦٨ ، ٥٠٥ ، ٦٠٥ ، ٦٩٦ ، ٨٥٥ ، ١٣٦٧، ١٣٧٠ ، ١٣٩٠ ، ١٤٢٠ ، ١٤٦٧ نجی ماده‌لرنده مسطوردر .

شرعاً معتبر اولمیان شرطلرك بعضیسی مشروط اولان عقدی افساد ایتمیوب کندوسی لغو اولور وبعضیسی افساد ایدر .

یعنی عقدك مقتضاسندن ویاعقدك ملایمی اولمیان ویا مقتضای شرع ویا عرفه مستند اولمیان شرط ایله صحیح وشرط مذکور لغو وغیرمعتبر اولان عقود ... لردر : وکالت ، تجارته اذن، عزل قاضی ، قضا یعنی

حاكملك، كفالت، ابراعن الكفاله، بعدالشرا تسليم شفعه، وصيت، حواله كبى شرط ملائمه تعليقى صحيح اولانلر ايله، قرض، هبه، صدقه، رهن، ايصا يعنى وصى نصب ايتمك، اقاله، حجر مأذون كبى شرط ملائمه تعليقى جائز اولميانلردر .

مثلا بر كيمسه ديكر كمسنه يه « بنده كى آله جغكدن بنى ابرا ايتمك شرطيله سنى فلان خصوصه وكيل ايتدم » ديوب اوده قبول ايتسه وكالت صحيح، شرط لغو اولور .

شرط فاسد ايله صحيح اولميان يعنى فاسد اولان عقود دخى:

بيع، قسمت، اجاره، اجازت عقد، مالدن مال مقابلنده عن اقرار، عن انكار، عن سكوت صلح ابرا عن الدين، مزارعه، مساقات، وقفدر.

مثلا بر كيمسه ديكر كمسنه يه « بكا برهديه ويرمك شرطيله شوخانه مى بوقدر غروشه سكا ايجار ايتدم » ديوب مستأجر دخى اولوجهله قبول ايتسه شرط مفسد اولمغله بيع فاسداً منعقد اولور .

٨٤ ماده وعدلر صور تعليق اكتسا ايله لازم اولور.

وعد ، انسانك نفسنده مركوز اولوب مخاطبك سرورينى موجب اوله جق برشئ اظهار ايتمك ايچون انشا معناسنه اولوب لسانمزده « سوز ويرمك » دنلور وبوسوز كلنه جك زمانده برشئ ايشلمك ايچون اولور. صور ، صادك ضمى وواوك فتحيله صورتك جمعيدر . اكتسا ، افتعال وزننده اولوب لباس كيمك وكيمك معناسنه در . وعد جسم اولمديغندن حقيقةً صورت واكتسا اوله مز بنابرين كلامده استعاره واردر يعنى وعدلر شخصه وصور اثوابه تشبيه ايدلمش وياخود اكتسا ، ارتباط واتصال معناسى ايچون استعاره قلنمشدر . خلاصه قاعدهٔ مزبوره دن مقصد ، وعدلر برجمله نك مضموننك حصولنه تعليق ايدلمك ايله لازم اولور.

يعنى معلق عليهك ثبوتنده معلق اولان وعدلرك دخى حصول وثبوتى لازم اولور .

مثلا «سن بومالى فلان آدمه صات اكر اقچه سنى ويرمز ايسه بن ويررم» ديسه ومالى آلان اقچه يى ويرمسه بووعدى ايدن كيمسه نك اقچه يى ويرمسى لازم كلور . ٦٢٣

يعنى وعدلر صور تعليقى اكتسا ايدنجه وعدايدن كيمسه انجاز وعدينى معلق عليه اولان شيئك حصول ويا عدم حصولنه تعليق ايله تعهد والتزام ايتمش وشومثالده بيان قلنديغى وجهله وعد ايدن كيمسه نك [بن ويررم] ديمسى مشتريتك ثمن مبيعى عدم تأديه سنه تعليقاً ايفاسنى تعهد اولمغله الفاظ كفالتدن بولنمش اوله جغنه وانسان تعهد والتزام ايتمش اولديغى شيدن طولايى مؤاخذه اولنه بيله جكنه بناءً معلق عليه اولان شى حاصل اولدقده اكا معلق اولان موعودك دخى حصولى لازم كلور. زيرا شرطك ثبوتى عندنده اكا معلق اولان شيئك ثبوتى لازم اولور.

كذلك كندوسنه سوز ويريلان كمسنه دخى مثالده محرر اولديغى اوزره وعده بناءً مالنى صاتار وبويله وعد معلقه مستنداً مالنى صاتمش اولان بايع مشتريدن ثمنى استيفا ايده مامسى اوزرينه وعد ايدن كيمسه يه مراجعتله اقچه يى طلب ايتدكده « بن وعدمدن رجوع ايتدم » ديه مز شايد انجاز وعدندن امتناع ايده جك اولور ايسه بايع حاكمه مراجعتله وعدى تحقق ايتدكده انجاز ايتمك اوزره كندوسنه امر وجبر اولنور امر وجبر اولنه مسه بايع وعدمعلقه مستنداً صاتمش اولديغى مالك بهاسى ايچون وعد ايدن كمسنه يه مراجعت ايده ميه رك متضرر اولمسى ووعد ايدن كيمسه نك كنديسنى اضرار ايتمسى لازم كلور ضرر ايسه حد ذاتنده واجب الازاله در

§

لکن وعدلر صور تعلیق اکتسا ایتمدکجه مجرد وعد ایله لازم اولماز . مثلا بر کیمسه « بنم شوقدر غروش دینمی سن کندی مالکدن ادا ایت » دیو آخر کمسنه یه امر ایدوب اودخی وعد ایتدکدن صکره ادادن امتناع ایتسه مجرد وعد ایتمش اولمسیله اول کمسنه ادای دینه جبر اولنماز . ۱۵۱۱

چونکه مجرد وعد ایدن کیمسه برشیء التزام وتعهد ایتمش عد اولنه‌مز وبر کیمسه‌یی مؤاخذه ایتمك ایچون اوزرنده مؤاخذه‌یی موجب بر حقك ثبوتی لازمدر . مجرد وعد ایله بویله بر حق ثابت اولماز . مع مافیه وعد مجردی ایفادن استنکاف ایدن کیمسه وعدینی حکمسز براقه‌جغندن وحکمسز برسوز لغو اولوب ارباب عقل ورویت لغویات ایله اشتغال ایتمیه‌جکی کبی انسانك وعدینی ایفا ایتمسی یعنی سوزنده طورمسی دخی شان مروت اقتضاسندن اولدیغندن عقل ورویت ومروت ایله تمیز ایدن عالیهمم ذوات یاپمیه‌جغی ویاخود یاپه‌میه‌جغی بر شی ایچون سوز ویرمز وسوز ویردیکی حالده ایفای وعدی ایچون بذل مجهود ایلر .

افادات مسروده‌دن مقصد وعد مجرد اوزرینه بر حکم شرعی ترتب ایتمیه‌جکنی بیاندر . یالکز بر مسئله مستثنادر شویله‌که :

بر کیمسه دیگر کمسنه‌یه بر مالی ثمن مثلندن دون بر مبلغ ایله یعنی غبن فاحش ایله بیع ایتدکدن یعنی بیع مذکوری مطلق اولەرق عقد ایتدکدن صکره مشتری محضر شهودده ویردیکی پاره‌نك مثلنی بایع کند وسنه اعاده ایتدکده بیعی فسخ ایده‌جکنی وعد ایتسه مشتری یابعد وفاته وارثی اوزرینه وعد مذکورك ایفاسی لازم کلور ، وبیع مزبور « بیع بالوفا » اولور .

§

ایضاحات واقعه‌دن مستبان اولدیغنه کوره وعدلر ایکی نوع اولوب

برينه وعد مجرد ، ديكرينه وعد معلق دينور . قاعدهٔ مشروحه وعد معلقه دائر اولوب ٨٢ نجی ماده‌نك فرعی مثابه‌سنده‌در .

٨٥ ماده برشیئك نفعی ضمانی مقابله‌سنده‌در .

یعنی برشی تلف اولدیغی تقدیرده خساری کیمه عائد ایسه انك ضماننده‌دیمك اولوب اول کیمسه‌نك بووجهله ضمانی اول شی ایله انتفاعه مقابل اولور .
مثلا خیار عیب ایله رد اولنان برحیوانی مشتری قوللانمش اولمسندن طولایی بایع اجرت آله‌من زیرا قبل الرد تلف اولیدی خساری مشتری‌یه عائد اوله‌جق ایدی

بو قاعده [اَلْخَراجُ بِالضَّمانِ] حدیث شریفندن اخذ اولنمشدر .
حدیث شریفك سبب ورودی بووجهله مرویدر که : عصر سعادتده برمبیعك ردینی ایجاب ایدر عیب قدیمنه مطلع اولان مشتری بایعی ایله حضور نبویده بعدالمرافعه مبیعك ردی وثمنك تماماً اخذ واستردادی ایله حکم شرعی صادر اولدقده بایعك « یانبی‌الله مشتری مبیعی قوللانمشدی اجرت لازم کلزمی ؟ » سؤالی اوزرینه ذات عالئ حضرت رسالتپناهی حدیث شریف مذکور ایله اجرت لازم کلمیه‌جکنی بیان بیورمشلردر .

§

خراج ، بر شیدن خروج ایدن شیلره دینور . برشی نه‌دن ظهور ایتمش ایسه انك خراجیدر . خراج ایکی نوعدر . بری مادی ، دیکری معنویدر . برنجیسنه « زوائد » ایکنجیسنه « منافع » دینور .
زوائد ، مثلا حیوانك سودی ، طوغورمش اولدیغی یاوری ، اغاجك حاصل اولان میوه‌سی کبی اعیاندن ظهور ایدن زیاده‌لکدر .
منافع ؛ مرورزمان ایله بر عینی استعمال ایدن شخصك اراسنده اولان تعلقات مخصوصه‌در . مثالده محرر اولدیغی اوزره مشترینك مبیعی قوللانمسندن حاصل اولان فائده کبی .

بو ماده‌ده مندرج [نفع] کلمه‌سی حدیث شریفه نظراً زوائد ایله منافعدن اعم طوتلمق اقتضا ایدر . اکرچه مجله جمعیتجه یازلمش اولان مثال منافعه دائر ایسه‌ده بوندن برشیئك زوائدی ضمانی مقابله‌سنده اولدیغی اکلاشلمالی برشیئك زوائدی دخی ضمانی مقابله‌سنده‌در .

مثلا خیار عیب ایله رد اولنان بر اینکك مشتری یدنده حاصل اولوب استهلاك اولنان سوتنك قیمتنی بایع آله‌ماز .

ضماندن مقصد دخی مؤنتدر . حیوانك مصارف اناقیه‌سی ، عقارك مصارف ترمیمیه‌سی کبی .

§

بو قاعده‌یه مبنیدرکه ۱۳٤۷ نجی ماده‌ده بیان اولندیغی وجهله شرکت عقد ومضاربه‌ده ربحه استحقاق بعضاً ضمان ایله اولور . انجق قاعدهٔ مزبوره اوزرینه ایکی سؤال واردر . برنجی سؤال ؛ ۲۹۳ نجی ماده حکمنجه مبیع قبل القبض بایعك یدنده تلف اولسه مشتری حقنده برشی ترتب ایتمیوب ضرری بایعه عائد اولیور وموضوع بحث اولان قاعده‌یه نظراً مادامکه برشیئك نفعی ضمانی مقابله‌سنده‌در . مبیعك قبل القبض حاصل اولان ثمره وزیاده‌سی دخی بایعه عائد اولمق لازم کلور ایکن ۲۳٦ نجی ماده‌ده بعد العقد وقبل القبض مبیعده حاصل اولان ثمره وزیاده‌نك مشتری‌یه عائد اولدیغی محرردر .

جواباً دینلمشدرکه برشیئك نفعی ضمانی مقابله‌سنده‌در دیمك بر کیمسه کندی ملکی اوله‌رق خسارینه متحمل اولدیغی شیئك نفعنه دخی نائل اولور معناسنه‌در حال بوکه بیع ایجاب وقبولك متعلقنده اثری ظاهر اوله‌جق وجهله یکدیکره بر وجه مشروع تعلقی ایله منعقد اوله‌جغندن بیع منعقد اولنجه ملکیت مشتری‌یه ثابت اولور . مبیع بایعك یدنده امانت قالور . انجق مبیع حین عقدده تعین ایدوب ثمن ایسه تسلیم ایله تعین ایده .

جكندن پشین صاتشده مشتری ثمنی تماماً تأدیه ایدنجیه‌دك بایعك مبیعی حبس وتوقیف ایتمسی تجویز اولنمشدر .

بو حالده مبیعی حبس وتوقیفده بایع ایچون منفعت واردر . مبیع تلف اولدقده مشتری ثمنی ویره‌جك اولسه تماثل حاصل اولەمیه‌جغندن ومادامکه بایع برمنفعت ایچون مبیعی حبس وتوقیف ایتمشدر. مضرت منفعت مقابله‌سنده اولوب یعنی برشیئك منفعتنه نائل اولان انك مضرتنه متحمل اولمق اقتضا ایده‌جکندن مبیعك ضرری بایعه عائد اولور .

قبل القبض مبیعده زیاده‌لك حاصل اولدقده مادامکه عقد ایله مبیع مشترینك ملکی اولیوره برشیئه مالك اولان انك زوائدینه دخی مالك اولمق اقتضا ایده‌جکندن ونابه آیروجه حکم ویریله‌میه‌جکندن زوائد مبیع مشترینك اولور .

ایکنجی سؤال: برشیئك نفعی ضمانی مقابله‌سنده اولیدی ٨٩١ نجی ماده‌ده ذکر اولندیغی وجهله مال مغصوب غاصبك ضماننده اولدیغی وغاصبك ضمانی غیریسنك ضماننده اقوی ایدوکی جهتله زوائد المغصوب غاصبك ملکی اولمق لازم کلوردی حال بوکه ٩٠٣ نجی ماده حکمنجه زوائد مذکوره مغصوب مهکدر .

بووجهله جواب ویرلمشدرکه ، بونده‌کی ضماندن ضمان خاص یعنی ضمان ملك قصد اولنمقده‌در . بوتقدیرده « برشیئك نفعی ، اول شی تلف اولیدی کیمك ملکنده تلف اولمق اقتضا ایدرایسه انکدر. یعنی برملکك نفعی مالکنکدر » دیمك اولوب مال مغصوب غاصبك ضماننده ایسه‌ده غاصبك ملکی دکلدر .

٨٦ ماده اجرت ایله ضمان مجتمع اولماز.

مثلا رکوب ایچون استکرا اولنان حیوانه یوك یوکلدیلوبده حیوان تلف اولسه ضمان لازم کلور لکن بو حالده اجرت لازم اولماز ٥٥٠

٦٠٥ نجی ماده‌ده بیان اولندیغی اوزره مشروطك مافوقنه تجاوز ایله مستأجرك کندی مأذونیتنه مخالفتی ضمانی موجب اولور . اما مثلنه یاخود مادوننه عدول ایله مخالفتی ضمانی ایجاب ایتمز . زیرا موجرك موافقت ایتدیکی منفعتك مثلنه ویامادوننه دخی موافقت ایده‌جکی عقد اجاره‌نك مفهومندن اکلاشیلور . نته‌کیم ٥٥٨ نجی ماده موجبنجه یوك ایچون استکرا اولنان حیوانه بینله‌بیلور . چونکه رکوب تحمیلدن اخفدر .

فقط رکوب ایچون استکرا اولنان حیوانه یوك تحمیل اولندقده عقد اجاره‌نك فوقنده وموجرك رضاسی خلافنده حرکت ایله تعدی ایدلمش اولور . اندن صکره حیوان کرك یوکك ثقلتندن کرك بلاسبب حلول اجلندن طولایی تلف اولسون ضمان ایچون دیکر برسبب ارامغه لزوم اولمدیغی کبی مستأجر مأذونیتنه مخالفتله عقد اجاره‌نك متضمن اولدیغی معنی زائل اوله‌جغندن دائرهٔ مأذونیتنه عودت ایتسه بیله ینه ضامن اولور وضمان ایله تلف اولان حیوانه تعدی ایتدیکی اندن اعتباراً مالك اولورآن مذکوردن صکره حیوانی کندی مالی اوله‌رق قوللانمش دیمك اوله‌جغندن وهیچ برکیمسه‌نك کندی مالی قوللانمسندن طولایی اجرت اعطاسی لازم کلمیه‌جکندن مستأجرك دخی تعدی ایتدیکی زماندن صکره اجرت ویرمسی لازم اولماز .

شو حالده قاعدهٔ مشروحه‌دن مقصد « سبب واحددن طولایی محل واحدده اجرت ایله ضمان مجتمع اولماز » دیمکدر ٥٣٦ , ٥٤٧ ٥٤٨ ، ٥٥١ ، ٥٩٦

§

اما سبب ومحل مختلف اولور ایسه اجرت ایله ضمان اجتماع ایده بیلور .
مثلا بر محل معینه دك حیوان استیجار ایدن کیمسه مکارینك اذنی اولمدقجه اول محلی تجاوز ایده من وتجاوز ایتدکده صاغ وسالم صاحبنه تسلیم ایدنجیه دکین اول حیوان مستأجرك ضمانند، اولوب کرك ذهابنده کرك ایابنده تلف اولسه ضمان لازم کاور فقط محل معینی تجاوز ایلدیکندن طولایی اجرت لازم کلمز . ٥٤٨

شو حالده مستأجرك محل معینه دك کیتدیکندن طولایی اجر مسمایی ویرمسی ومحل معینی تجاوز ایتدکدن صکره حیوانك تلف اولمسندن طولایی ضامن اولمسی اقتضا ایدر . وبو صورتله محل یعنی حیوان بر ایسه ده سبب اجرت وضمان مختلف اولدیغندن اجرت ایله ضمان اجتماع ایدر .

اجرت ؛ کرا دیمك اولوب ضمان ؛ دخی برشیئك مثلیاتدن ایسه مثلنی وقیمیاتدن ایسه قیمتنی ویرمکدر .

٨٧ ماده مضرت منفعت مقابله سنده در .

یعنی برشیئك منفعتنه نائل اولان انك مضرتنه متحمل اولور .
مثلا بر کراسی وبکجی اجرتی کبی رهنك محافظه سی ایچون اولان مصرف مرتهنه عائددر . ٧٢٣ زیرا مرتهن المش اولدیغی رهن ایله الهجغنی تأمین ایده یور . دیمك که رهن مرتهن حقنده منفعتی وراهن حقنده مضرتی موجبدر .

یر کراسی وبکجی اجرتی کبی شیلرك دخی راهن طرفندن تسویه سی لازم کلسه مضرت مضرت اوزرینه اوالق ایجاب ایدر . بوده معقول اولمیه جغندن رهنك مصارفی منفعتنه نائل اولان مرتهنه تحمیل ایدیلور .

قاعده ٨٥ نجی ماده‌ده محرر قاعده‌نك عكسیدر یعنی « برشیئك نفعی ضمانی مقابله‌سنده اولدیغی كبی ضمانی دخی نفعی مقابله‌سنده‌در » دیمكدر. زیرا برشیئك منفعتنه نائل اولان مضرتنه دخی متحمل اولور. ٢٩٢، ١٠٧٣، ١١٥٢، ١٣٠٨، ١٣١٩، ١٣٢٤، ١٣٢٧، ١٣٢٨ نجی ماده‌لر قاعدهٔ مشروحه‌یه متفرعدر.

٨٨ ماده كلفت نعمته ونعمت كلفته كوره‌در.

بناءً علی ذلك ١٣٠٨ نجی ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره برملك مشترك تعمیر وترمیمه محتاج اولدقده صاحبلری حصه‌لرینه كوره بالاشتراك تعمیر ایدرلر هیچ بری حصه‌سندن زیاده مصرفه جبر اولنماز زیرا كلفت نعمته كوره‌در.

كذلك ٥٠٦ نجی ماده‌دن مستبان اوله‌جغی وجهله بركیسه درزی‌یه ویرمش اولدیغی لباسی اكنه آردی دیكمك اوزره شو قدر واویولغامه دیكمك اوزره بوقدر غروشه پازالق ایتدكده درزی قنغی صورتده دیكر ایسه اكا كوره اجرت اخذینه مستحق اولور زیرا نعمت كلفته كوره‌در.

§

[كلفت نعمته كوره‌در] جمله‌سی [مضرت منفعت مقابله‌سنده‌در] قاعده‌سنك مرادفی اولدیغی مثللو [نعمت كلفته كوره‌در] جمله‌سی دخی [برشیئك نفعی ضمانی مقابله‌سنده‌در] قاعده‌سنده مذكور اولمغله قاعدهٔ مشروحه ایله دیكرلری بینده‌كی فرق صورت تحریردن عبارتدر.

بنابرین شو اوچ ماده یكدیكرینه مزج وتلفیق ایدلدكده « بر شیئدن منتفع اولمق نه‌درجه‌ده ایسه اندن حاصل اولان كلفت ومشقت دخی او رادده‌در. كذلك چكیلان مشقت نه‌نسبتده ایسه اندن كوریله‌جك

منفعت دخی اونسبتده‌در » عباره‌سی حاصل اولور .

۸۹ ماده برفعلك حکمی فاعلنه مضاف قلنور ومجبر اولمدقجه آخرینه مضاف قلنماز .

مثلا برکیمسه دیکره « فلانك مالنی اتلاف ایت یوخسه سنی ضرب یاحبس ایدرم » دیوبده اودخی اتلاف ایتسه اکراه معتبر اولمیوب ضمان انجق متلفه لازم کلور .

اما « فلانك مالنی اتلاف ایت یوخسه سنی قتل ایدرم یاخود بر عضوکی کسرم » دیوبده مکره دخی اتلاف ایتسه اکراه معتبر اولوب ضمان انجق مجبره لازم کلور . ۱۰۰۷

فعلك حکمی ؛ ضمان کبی اوفعل اوزرینه ترتب ایدن اثردر . وهر کس کندی نیك وبد افعالندن مسئولدر وبرامر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتی اصلدر و فاعل « بو ایشی فلانك امریله ایشلدم » دیسه کندوسنی مسئولیتدن بری ایده‌مز زیرا غیرك ملکنده تصرفله امر ایتمك باطلدر . وبرشی باطل اولدقده انك ضمننده‌کی شی دخی باطل اولور . بناءً علیه آمرك امری باطل اولدیغی کبی مأمورك فعلی دخی باطلدر . یعنی بلا اذن شرعی ایشلنمش اولور .

بنابرین هر فعلك حکمنی فاعلنه مضاف قیلمق اصلدر . انجق فاعل مسئولیتی جهتنه کیدیلان فعلی کندی رضا واختیاریله ایشلدیکنی ویاخود اتلاف ایتدیکی شیء آمرك مالی ظن ایدوب بشقه‌سنك مالی اولدیغنی بیلمدیکنی افاده ایله بیان معذرت ایتسه انك معذرتی دخی نظر مطالعه‌یه الماىق موافق حقانیت اولمیه‌جغندن معذرتی احکام شرعیه‌یه مستند اولدیغی ویامأمور صبی وآمر بالغ بولندیغی حالده حکم آمره

مضاف قلنور . بونلری بروجه زیر ایضاح ایدهلم . §

اکراه ؛ کتاب الاکراهده تفصیل وایضاح اولندیغی وجهله بر کمسنه‌یی اخافه ایله رضاسی اولمقسزین طبعاً ویا شرعاً کریه کوردیکی بر ایشی ایشلمك اوزره بغیر حق اجبار ایتمکدر . اکراه ایکی قسم اولوب قسم اول اکراه ملجیدرکه اتلاف نفس ویا قطع عضو ویاخود بونلردن برینه مؤدی اولور ضرب شدید ایله اولان اکراهدر.

قسم ثانی اکراه غیر ملجیدرکه یالکز غم والمی موجب اولور ضرب وحبس کبی شیلرله اولان اکراهدر .

کتاب مذکورده محرر شرائطنه موافق اولان اکراه هرحالده مکرهك رضاسنی سلب ایدر فقط اختیارینی بعضاً افساد ایدر بعضاً ایده‌مز .

اکراه ملجی؛ مکرهك رضاسنی نفی ایله برابر اختیارینی دخی افساد ایتمسنه نظراً مکره عادتا مجبره برآلت اولدیغندن اکراه ملجی تصرفات قولیه وفعلیه‌ده معتبر اولوب بالاده محرر مثالك ایکنجی فقره‌سی موجبنجه حکم مجبره اسناد اولنور .

اکراه غیرملجی؛ مکرهك رضاسنی نفی ایدر ایسه‌ده اختیارینی افساد ایتمیه‌جکندن مکره قصد وعزمنده مستقل اولمغله مثالك فقرهٔ اولیسنده بیان قلندیغی اوزره اکراه غیرملجی تصرفات فعلیه‌ده معتبر اولمیوب حکم فاعله مضاف قلنور اما صحتی عاقدینك رضاسنه متوقف وفسخی قابل اولان عقود مثللو تصرفات قولیه‌ده اکراه غیر ملجی دخی معتبردر §

مکرهدن صدور ایده‌جك تصرفات ایکی قسمدر . بریسی آمر ومجبره نسبتی ممکن اولاندر . دیکری آمر ومجبره نسبتی ممکن اولمیوب افعالده فاعله ، اقوالده متکلمه نسبت اولناندر . بیع وشرا واجاره

واقرار مثللو اقوال اوزرينده جارى اوله‌جق اكراهده متكلمك غيره آلت اولمغه صالح اوله‌مامه‌سى جهتله مجبر ايچون مطلوب اولان فعلى بنفسه ايجاد ممكن اولوبده اول فعلى اخافه ايله مكرهه كورديردكده كويا بنفسه اول فعلى ايشلمش اوله‌جغى مثللو اكر مجبرك بنفسه وبذاته اول فعله مباشرتى ممكن اوله‌ميوبده اول ايشى غير اوزرينه حمل ايلديكى تقديرده اول فعل مكره اوزرينه مقصور اولور .

اقوال اوزرينه واقع اولان اكراهده متكلمك غيره يعنى مجبره آلت اولمغه صلاحيتى اولمديغى باهردر ، زيرا كندى لساننده اصلا اختيارى قالمامق اوزره انسان ايچون غيرك لسانيله حساً تكلم ايده‌بيلمك ممكن اولماز بناءً عليه مكرهك مجبره آلت اوله‌بيلمسى ممكن اولميان يرلرده اقوال احكامى ايله بالضروره متكلم اوزرينه مقصور اولور . يعنى آمر ومجبره نسبت اولنميوب قول متكلمه مضاف قلنور . وشو حالده متكلمدن مكرهاً صدور ايدن قول بيع وشرا واجاره كبى فسخى ممكن ورضايه متوقف عقوددن ايسه مكرهاً واقع اوله‌جق عقد محلنده واهلندن صدور ايتديكى يعنى شرائط انعقاد بولنديغى حالده منعقد اولور . انجق رضا بولنمديغى وفساد هنوز كنديسنده بقاسى جهتله فاسداً منعقد اولور .

نته‌كيم ١٠٠٦ نجى ماده‌ده بيان قلنديغى اوزره اكراه معتبر ايله وقوعبولان بيع وشرا وايجار وهبه وفراغ وعن مال صلح واقرار وابرا وتأجيل دين واسقاط شفعه معتبر اولماز . كرك اكراه ملجى اولسون وكرك اكراه غير ملجى اولسون زيرا عقود مذكوره‌نك صحتى رضايه متوقف اولوب اكراه ايسه هرحالده رضايى سلب ايده‌جكندن عقود مذكوره اكراه ايله وقوعبولديغى حالده فاسداً منعقد اولور .

لكن نكاح وطلاق وعتاق وقصاصدن عفو كبى رضايه متوقف

يوفسخي قابل اولميان وهزل وجدى مساوى اولان عقودده مكرهاً
واقع اولان سوز معتبر اولور زيرا عقود مذكوره اسقاطات قبيلندن
اولمغله بونلر كرچك ولطيفه ايله منعقد اولديغى كبى اكراه ايله دخى
منعقد اولور وبعده فسخ ايديله من •

§

بحسب الاكراه واقع اولان افعال دخى ايكى قسمدر •

١ — افعالك بعضيسى فاعلك يعنى مكرهك آمر ومجبره آلت اولمامسنده
اقوال كبيدركه فاعل اوزرينه مقصور اولەرق آمر مجبره تعدى وتجاوزى
اولمز بومقوله شيلرده هرنقدر آمر مجبر وار ايسه ده فعلك حكمى ينه فاعلنه
مضاف قلنور •

مثلا اكل كبى كه غيرك اغزى ايله متصور اولماز يعنى ايل اغزى ايله
اكمك يماز بناءً عليه بوكبيلرك احكامندن هيچ برشى مجبر وآمره رجوع ايتمز •

٢ — بعض افعالده دخى اقوال اوزرينه واقع اكراه كبى اولميوب بلكه
بومثللو افعالده فاعلك آمر ومجبره آلت اولمسى محتملدر بناءً على ذلك
بويله يرلرده فعلك حكمى فاعلنه مضاف اولنميەرق يالكز آمر مجبره
مضاف قلنور •

مثالك جزؤ ثانيسنده بيان قلنديغى وجهله مكره مكره عليهى ايفا
ايتمديكى زمان مجبرك مكرهى اللريله طوتوب بياغى آلت اتلاف كبى
مكره عليه اوزرينه سوق ايتمسى وبوصورتله مكرهك مجبره آلت اوله بيلمسى
خيز امكانده در •

§

جهالت ؛ مثلا بركمسه « شومالى دكزه آت » ديوبده مأمور دخى انى
بيشقه سنك مالى اولديغنى بيلميەرك آتسه ضمان — مجبراولنمون اولمسون —
آمره لازم كلور مأموره لازم كلمز چونكه مأمور مالى آمرك ظنيله دكزه
آتمشدر هركس مالى كرك بالذات كرك بر بشقه سى معرفتيله تلف ايده بيله

جكندن ومعرض خفاده اولان جهالت معتبر ايدوكندن مأمور آمرك مالى ظن ايدرك املك اذنيله تلف ايتمش اولەجغى جهتله ضمان كندوسنه لازم كلميوب آمر ضامن اولور . §

صباوت ؛ مثلاً عاقل وبالغ اولان كيمسه برصبى يه برينك مالنى اتلاف ايتمك اوزره امر ايدوبده اوده بشقەسنك مالى اولديغنى بيلەرك اتلاف ايتسه ٩٦٠ نجى ماده حكمنجه چوجغك ضامن اولمسى لازم كلور وبعد الضمان چوجق آمره مراجعت ايدر .

چونكه ٩٠ نجى ماده شرحنده ايضاح اولنديغى اوزره صبىٔ غير مأذونى استخدام تعدى اولديغندن صبينك مأموريه اولان شيىٔ اتلافنه آمر متسبب متعدى اولمش اولەجغندن حكم متسببه اسناد اولنور فقط آمر صبى اولور ايسه بعد التضمين آمر صبى يه مراجعت اولنەمز .

٩٠ ماده مباشر يعنى بالذات فاعل ايله متسبب مجتمع اولدقده حكم فاعله مضاف قلنور .

مثلا برينك طريق عامده قازمش اولديغى قويى يه ديكرى برينك حيوانى القا ايله اتلاف ايتسه اوضامن اولوب قويى يى حفر ايدن كيمسه يه ضمان لازم كلز

مباشر ؛ اول كيمسەدركه فعلى ايله تلف بيننه فاعل مختارك فعلى يعنى برفعل اختيارى حيلولت ايتمكسزين محضا كندى فعليله تلف حصوله كله .

متسبب ؛ اول كيمسه دركه كندى فعلى تلفه مفضى اولوب انجق فعلى ايله تلف بيننه اختيارى ويااضطرارى برفعل حيلولت ايتمش اوله .

بوحالده ٨٨٧ ' ٨٨٨ نجى مادەلرده تعريف اولنديغى وجهله بر شيىٔ بالذات تلف ايتمكه « مباشرةً اتلاف » وبرشيئك تلفنه سبب اولمغه يعنى برشيده ديكرشيئك على جرى العاده تلفنه مفضى اولان برايش احداث « ايتمكه تسبيباً اتلاف » دينلور . نته كيم مثالده محرر اولان قويى نك حفرى

حيوانك دوشوب تلف اولمسنه سبب وحيوانى قويى يه القا مباشرتدر چونكه طريق عام عمومه مخصوص اولديغندن هركسك طريق عامدن مروره حقى واردرانجق كرك طريق عامك كرك عمومه مخصوص اولان سائر شيلرك شخصاً مالكى تعين ايده ميه جكندن بونلرك تدبير وتصرفى حكومته عائد اولمغله اذن ولى الامر اولمدقجه طريق عامده تصرف ايده من ايتديكى حالده خلاف شرع حركت ايله تعدى ايتمش اوله جغندن اندن تولد ايده جك ضرر وزيانى دخى ضامن اولور . برينك بلا اذن طريق عامده قويى قازمسى دخى تعدى اولمغله اندن تولد ايده جك مضرته متحمل اولمق اقتضا ايدر . زيرا قويى يى قازان رفع مانع ايدرك حيوانلرك دوشمسنه وسائر برطاقم مضرتلره سبب اولور .

لكن متسببك ضامن اولمسى ايچون ٩٣ نجى ماده حكمنجه متعدى اولمسى و ٩٢٥ نجى ماده دن اكلاشيله جغى اوزره سبب ايله تلف اراسنه برفعل اختيارى حيلولت ايتمامسى شرطدر .

بنابرين بركيمسه كندى ملكنده قازمش اولديغى قويى يه ديكرك حيوانى دوشه رك تلف اولسه ضمان لازم كلمز . زيرا هركس كندى ملكنده كيف مايشا تصرف ايده بيله جكندن قويى يى قازمسنده تعديسى يوقدر يعنى قويى يى حقسز اوله رق قازمامشدر .

اما بركيمسه بلا اذن ولى الامر طريق عامده برقويى قازوبده اورايه ديكرك حيوانى دوشه رك تلف اولسه ضمان لازم كلور زيرا بلا اذن ولى الامر طريق عامده تصرف ايتمسى تعديدر . وهر نه قدر حيوان كندى اختياريله دوشمش ايسه ده حيوان طبعاً سير وحركته مجبور ونيك وبد احوالدن احترازى تفكره غير مقتدر اولديغندن انك فعلى دخى سبب اضطرارى حكمنده اوله رق حكم متسببه اسناد اولنور . لكن

دیکر برکیمسه برحیوانی طوتوب مذکور قویی‌یه القا ایلسه حیوانی بالذات اتلاف ایتمش اوله‌جغندن ضمان دخی کندوسنه لازم کلوب متسبب ضامن اولمز .

§

بینلرنده‌کی فرقی اکلاشلمق ایچون مباشرت ایله تسببی ایضاح ایدملم:

برشیء مباشرةً اتلاف ایتمك اوشیئك تلفنه علت اولمق دیمك اولدیغندن مباشرت علتدر . علت ؛ لغتده مرض کبی متغیر معناسنه اولوب اصطلاح اصولیونده ؛ وجوب حکم ابتداءً کندوسنه مضاف اولان شیئك اسمیدر .

وجه تسمیه‌سی برشیء عدمدن وجوده ویاخصوصدن عمومه تغییر ایتمسیدر . چونکه علت برخارج مؤثردرکه حکمه موضوعدر یعنی حکم علته مضافدر وعلت حکمده مؤثردر وحکم علتدن متأخر اولمیوب علت‌ایله برابر حکم دخی وارد اولور. یعنی علت زمان جهتیله معلوله مقارندر. اره‌لرنده‌بشقه واسطه‌یوقدر شاید واسطه‌اولورایسه اوده علت اخیره‌در اکر علت معلوله مقارن اولمسه علتك ثبوتیله حکمك ثبوتی جائز اولمامق لازم کلوردی ویوحدلد. ثبوت احکام ایچون وضع علتدن مقصود حاصل اولمازدی .

سبب ؛ لغتده طریق وایپ وقاپو معنالرینه اولوب اصطلاحده : انجق حکمه موصل برشیء دیمکدر .

سبب حکمه موضوع برخارج مؤثر اولمیوب فقط معلوله بریولدر هروقت سبب ایله حکم بیننده برعلتك یعنی خارج مؤثرك توسطی لازمدر. بوعلت برفعل اضطراری کبی سببه مضاف وسبب ایله حادث اولور ایسه سبب علت مقامنه کچه‌رك متسببه اسناد اولنورده انفاً بیان قلندیغی وجهله طریق عامده بلا اذن حفر اولنان قویی‌یه برحیوان

کندیلکندن دوشوب تلف اولسه قویویی حفر ایدن کیمسه‌یه ضمان لازم کلور .

واکر متوسط اولان علت فعل اختیاری کبی سببه مضاف قلنور ایسه حکم مباشره اسناد اولنورده قازیلان قویویه دیکری برینك حیوانی آتوب تلف ایتسه ضمان متلفه لازم کلور .

شوحالده علت سببدن قویدر قوی موجود ایکن ضعیفك حکمی اولماز . مکرکه بروجه محرر سبب علت مقامنه کچه بویله اولمدقجه [مباشر یعنی بالذات فاعل ایله متسبب مجتمع اولدقده حکم اول فاعله مضاف قلنور .]

§

اصول فقه کتابلرنده علل واسبابك اقسام عدیده‌سی مفصلاً بیان اولنوب بوراده ذکر وایضاحه محل مساعد اولمدیغندن مجله مندرجاتندن مناسبتی اولان موادده ایضاحات لازمه تحریر ایدلمك اوزره بوقدرله اکتفا وقاعدهٔ مزبوره‌نك بعض مستثنیاتی بولندیغی بیان اولنور .

ازجمله : مستودع ودیعه‌یی سارقه ارائه ودلالت ایدوبده سارق دخی اول ودیعه‌یی سرقت ایتسه قاعدهٔ مشروحه‌یه نظراً مباشر اولان سارقك تضمین ایتمسی ایجاب ایدرایسه‌ده استثناءً مستودعك تضمین ایتمسی لازم کلیور . چونکه مستودع ودیعه‌یی حسن محافظه‌یی تعهد والتزام ایتدیکی حالده سارقه دلالتیله حفظنده تقصیر ایتمش اولدیغندن ضمان کندوسنه ترتب ایده‌یور .

کذلك ۱۷۲۹ نجی ماده شرحنده ذکر وتفصیل اولندیغی وجهله شاهدلر بعدالحکم حضور حاکمده شهادتلرندن رجوع ایتدکلرنده محکوم بهی کندولرینك تضمین ایتمسی لازم کلیور . حال بوکه حکم واقعه شاهدلر سبب وحاکم علت اولدیغندن قاعدهٔ مزبوره‌یه نظراً حاکمك

تضمين ايتمسى ايجاب ايدر ايكن شاهدلر ضمان ايله مكلف طوتلمشدر . چونكه بعد اداءالشهاده شهودك عدالتى تحقق ايتدكده حكم ايتمك حاكم اوزرينه واجب اولور ١٨٢٨ بو تقديرده حاكم شاهدلر طرفندن حكمه مجبور اولور . وبرده ضمان حاكم اوزرينه لازم كلسه غرامت خوفندن طولايى اربابى تقلد قضادن امتناع ايدر . بنابرين حاكم اوزرينه ايجاب ضمان ممكن اولمديغندن متسبب اولان شاهدلرك تضمينى لازم كلمشدر .

زيرده محرر ٩١ ، ٩٢ ، ٩٣ نجى ماده‌لر بو قاعده‌نك شرائطنى مبيندر .

٩١ ماده جواز شرعى ضمانه منافى اولور .

مثلا برآدمك كندى ملكنده قازمش اولديغى قويى‌يه برينك حيوانى دوشوب تلف اولسه ضمان لازم كلمز .

هر نه‌قدر قويينك حفرى حيوانك دوشمسنه سبب اولوب حيوان تسبباً اتلاف ايدلمش ديمك ايسه‌ده ١١٩٢ نجى ماده‌ده بيان قلنديغى اوزره هركسك ملكنده كيف مايشا تصرفى شرعاً جائز اولمغله مالكك كندو ملكنده تصرف يعنى مثالده محرر اولديغى وجهله قويى‌يى حفر ايتمسى تعدى اولمديغى كبى تلف اولان حيوانى دخى نه قصداً ونه‌ده من غير قصد القا واتلاف ايتمامش اولديغندن كندوسنه برشى لازم كلميوب حيوانك دمى هدر اولور .

كذلك ٩١٩ نجى ماده‌دن منفهم اوله‌جغنه كوره بر محله‌ده حريق وقوعبولمغله بركيمسه برخانه‌يى صاحبنك اذنى اولمقسزين امر ولى الامر ايله ييقسه ضمان لازم كلمز . هرنه‌قدر خانه‌يى صاحبنك اذنى اولمقسزين ييقمغله مباشر متعدى اوليورايسه‌ده [ايكى فساد تعارض ايتدكده اخفى ارتكاب ايله اعظمنك چاره‌سنه باقيله‌جغندن] فعل مذكورى جواز شرعى‌يه مستند اولمغله ضمان لازم كلمز .

حاصلی کرك تسبباً وکرك مباشرةً اتلافده متسبب ویا مباشره ضمان ترتب ایتمك ایچون واقع اولان فعللرینك جواز شرعی‌یه مستند اولمامسی اقتضا ایدر . جواز شرعی‌یه مستند اولان افعالدن طولایی ضمان لازم کلمز . یعنی برایشك ایشلنمسی شرعاً جائز اولمغله برکیمسه اوایشی ایشلیوبده اندن طولایی برزیان ترتب ایتسه اول کیمسه بوزیانی ضامن اولماز . زیرا جواز شرعی سبب مستحسنه مستند اولوب ضمان ایسه سبب غیر مستحسندن نشأت ایده‌جکندن برشیده هم جواز شرعی بولنسون وهمده ضمان لازم کلسون وایکیسی دخی بردن مادهٔ واحده‌ده مجتمع اولسون دینله‌من دینلسه معقول اولماز عقلاً قبول اولنمیان برشی شرعاً جائز دکلدر . بوحالده [جواز شرعی ضمانه منافی اولوب] مانعة الجمعدر .

§

بوقاعده ٣٣ نجی ماده ایله بعض مرتبه تقیید ایدر . زیرا آچ قالوبده برینك اکمکنی بیان ادمك بوقاعده‌یه نظراً ضامن اولمامسی لازم کلور . مادهٔ مزبوره مثالنده ایسه [قیمتنی ویرمسی لازم کلور] دیو محرردر . چونکه اضطرار غیرك حقنی ابطال ایتمز وضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنور .

٩٢ ماده مباشر متعمد اولمسه‌ده ضامن اولور .

[مثلا برکیمسه کندی مالی ظنیله دیکرك مالنی تلف ایتسه ضامن اولور .] ٩١٤

٩٠ نجی ماده شرحنده تفصیل وایضاح اولندیغی وجهله مباشرت علتدر . علت حکمه موضوع وحکمده مؤثر وحکمه مقارن اولمغله هرکس کرك قصداً وکرك خطاءً وقوع بولان افعال وحرکاتندن مسئولدر . وتلف ایتدیکی شیءٔ ضامن اولمق لازم کلور . فقط قصداً

ومن غير قصد وقوع بولان افعاله مترتب احكام شرعيه‌ده فرق اوله‌بيلير ازجمله قاتل متعمد اولمدقجه شرعاً قصاص لازم كلمز .

٩٣ ماده متسبب متعمد اولمدقجه ضامن اولماز .

[مثلا برصياد آوه تفنك آتوبده سسندن ديكرك حيوانى اوركه‌رك فرار ايدركن دوشوب تلف ياخود اياغى سقط اولسه ضامن اولماز .] ٩٢٣

هر نه‌قدر حيوانك فراريله دوشوب تلف ويا سقط اولمسنه صيادك آتمش اولديغى تفنكك سسى سبب اولمش ايسه‌ده ٩٠ نجى ماده شرحنده تفصيل وايضاح اولنديغى اوزره سبب حكمه بريول اولوب حكم ايله سبب اراسنده دائما برعلت حلول ايليه‌جكندن حكم متسببه اسناد اولنمق ايچون متسبب متعمد اولمغله برابر فعلى جواز شرعى‌يه مستند اولمامسى وسبب ايله حكم اراسنده فاعل مختارك فعل اختيارى حلول اتمامسى لازمدر . حال بوكه مذكور مثالده بيان قلنديغى وجهله حيوانك فرار ايله دوشوب تلف ويا سقط اولمسنه تفنك صداسى سبب اولمش ايسه‌ده بونده صيادك قصدى يوقدر .

[اما حيوانى اوركتمك قصديله تفنك آتمش ايسه ضامن اولور] ٩٢٣

§

ايكى شخص متسبب اجتماع ايتدكده نظر اولنور . هرايكيسنك تسببى وقوع ضرره مفضى اولور ايسه ايكيسيده فاعل حكمنده بولنورلر . يالكز برينك تسببى ضرره مفضى اولور ايسه اوكمسنه فاعل حكمنده بولنوب ديكرى مبين اولمش اولور .

مثلا بركيمسه‌نك قاپوسى قپالى آخورده مقيد برحيوانى اولوبده ايكى شخصدن برى انك يولارينى چوزوب ديكرى اخورك قاپوسنى آچسه وبوصورتله حيوان كندولكندن چيقوب كيدرك ضايع اولسه ضمان

آخور قاپوسنی آچان اوزرینه‌در . چونکه قاپویی آچه‌ایدی یالکز یولارینك چوزلمسیله حیوان فرار ایده‌مز ایدی . اما قاپویی ایکیسی برلکده آچارایسه ایکیسیده فاعل حکمنده اولوب مشترکاً ضامن اولورلر.

٩٤ ماده — حیواناتك کندولکندن اوله‌رق جنایت ومضرتی هدردر .

مثلا برخانه‌ده مشترك اولان یکی کشی حیوانلرینی برمحله باغلایوبده برینك حیوانی دیکرینك حیوانی تلف ایتسه ضمان لازم کلمز ٩٣٩ کذلك بر حیوان بوشانوبده کندولکندن اوله‌رق برینك ملکنه دخول ایله برضرر ایتسه صاحبی ضامن اولماز ٩٣١ §

[جنایت] شرعاً ممنون اولان برفعلك اسمیدرکه اول فعل یا انسانك نفسنه ویا اعضاسنه ویا مالنه ویا عرضنه تعلق ایدر . فقط جنایت عندالفقها معنای اول وثانیده متعارفدر .

قانون جزایه کوره جنایت اعدام وقلعه بندلك مثللو مجازات ترهیبیه‌یی مستلزم افعاله دینورکه زمانمزده بومعناده استعمالی کثیردر .

بنابرین قانوناً جنایت عدّ اولنان افعالك کافه‌سی شرعاً دخی جنایتدن معدود ایسه‌ده شرعاً جنایت دینلان هر فعل قانوناً جنایتدن معدود دکلدر خصوصیله حیوانات حقنده شرعاً جزا ترتیب اولنمیه‌جغندن انلرك جنایتی ایقاع ایتمش اولدقلری ضرر مالی دیمکدر .

[هدر] هانك وداك فتحه‌لریله اولوب لغو وباطل یعنی ضمانی ایجاب ایتمز دیمکدر . §

شریعت اسلامیه اقتضاسنجه احکام مقاصده کوره‌در . حیواناتده مقصد تصور اولنه‌میه‌جغندن کندولکلرندن اوله‌رق وقوعبولان جنایات ومضراتندن طولایی حیوانلر حقنده احکام ترتیبنه محل اولمدیغی کبی بر

حیوانك کندولکندن وقوعبولان جنایت ومضرتی ایچون صاحبنی ویا سائر برکیمسه‌یی بلاسبب مسؤل ایتمك دخی جائز دکلدر .

انجق ۹۰نجی ماده شرحی ایله کتاب الغصبك ایکنجی بابنك جنایت حیوان حقنده اولان دردنجی فصلی عندر جاتندن مستبان اوله‌جغنه کوره حیوانانك مقتضای طبیعتی اولان افعال وحرکاتندن متولد ضررك وقوعنه بریسی تعدی ویا تقصیری ایله سبب اولمش ایسه علت ضرر متسبب طرفندن واقع اولان سببه مضاف اوله‌جغندن، حکم متسبب اولان کیمسه‌یه اسناد اولنور .

استطراد

اوروپاده ایکی اوچ عصره کلنجیه قدر حیوانات ؛ کندولکلرندن وقوعبولان جنایت ومضرتلرندن طولایی مسؤل عد اولنور ایمش حتی بر آدمی تلف ایدن بر اوکوزك محکمه‌یه احضار واعدامنه حکم اولنه‌رق صلب ایدلدیکی معارف ناظری اسبق منیف پاشا حضرتلرینك فرانسزجه‌دن بالترجمه مکتب حقوقده تدریس بیوردقلری « مدخل علم حقوقده » محرردر. شمدیکی حالده بومثللو غیر معقول شیلری ترك ایدوب قانونلرینی مقتضای حکمته توفیق ایتمکه چالیشیورلر. اسلاملر ایسه ظهور دین اسلامدن یعنی اون اوچ عصردنبرو حکمت شرعیه ایله متحلیدر الحمدلله علی نعمائه .

۹۵ ماده غیرك ملکنده تصرفله امر ایتمك باطلدر .

مثلا برکیمسه دیکرینه « فلانك شو مالنی دکزه آت دیو » امر ایتسه بو امرك حکمی اولماز .

ملك ؛ انسانك مالك اولدیغی شیدر کرك اعیان اولسون وکرك منافع اولسون .

۰ ١٥١٠ نجی ماده حکمنجه بر کیمسه‌نك امری انجق کندو ملکی حقنده جاری اولور غیر اوزرینه ولایتی اولمقسزین وغیرك مالنده تصرفه اذن واجازت ووکالتی بولنمقسزین انك مالنده تصرفله امر ایتمسی باطلدر . وبرشی باطل اولدقده انك ضمننده‌کی شی دخی باطل اولور مأمور، باطل اولان شو امره بناءً مأموربهی اجرا ایدر یعنی غیرك مالنی دکزه آتار ایسه خلاف شرع حرکتده بولنمش اوله جغندن وهرفعلك حکمنی فاعلنه مضاف قیلمق اصل اولدیغندن کندوسی ضامن اولور.

زیرا آمر مأمور بهك اجراسنی طلب ایتمشدر مأمور ایسه اختیاریله او فعلی ایشلمشدر . §

انجق ٨٩ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی اوزره آمر مجبر اولور ویاخود مأمور آمرك اتلافنی امر ایتدیکی شیئك بشقه‌سنك مالی اولدیغنی بیلمز ایسه ضمان آمره لازم کله‌جکی کبی مأمور صبی وآمر بالغ اولدیغی وصبیٔ مأمور غیرك مالی اولدیغنی بیله‌رك اتلاف ایتدیکی تقدیرده دخی صبینك مالندن تضمین ایدلدکدنصکره آمره مراجعت اولنور.

کذلك ١٥٠٦ نجی ماده‌ده محرر اولدیغنه کوره بر کیمسه دیکرینه شخص آخره اولان دینك اداسنی امر ایتسه جائز اولوب بعدالادا آمره رجوع ایدر.

٩٦ ماده بر کیمسه‌نك ملکنده انك اذنی اولمقسزین

آخر بر کیمسه‌نك تصرف ایتمسی جائز دکلدر.

٩٦ ماده بر کیمسه‌نك ملکنده انك اذنی اولمقسزین آخر بر کمسه‌نك تصرف ایتمسی جائز دکلدر.

مثلا بر کیمسه آخرك عرصه‌سنی غصب وزراعت ایلسه صاحبی عرصه‌سنی استرداد ایتدکده اول کمسه‌نك زراعتیله ترتب ایدن نقصان ارضی دخی تضمین ایتدیرر ٩٠٧

زیرا غیرك ملکنده تصرفله امر ایتمك باطل اولدیغی کبی غیرك صراحةً یادلالةً اذن واجازتی ویاغیر اوزرینه ولایتی ویاخود شرعاً مأذونیتی اولمقسزین ومضطر قالمقسزین آخرك ملکنده بالذات تصرفه دخی کیمسه نك صلاحیتی یوقدر حتی شرکت ملك ایله شریك اولمق دخی ملك مشترکی مستقلاً تصرف ایده بیلمك ایچون سبب اوله‌ماز.

مثلا برکیمسه دیکریله مشترکاً متصرف اولدیغی عرصه‌یی بلا اذن مستقلاً زراعت ایلسه شریکی عرصه‌دن حصه‌سنی الدقده اول کمسه‌نك زراعتیله ترتب ایدن نقصان ارضه‌دن حصه‌سنی تضمین ایتدیرر . ۹۰۷

زیرا شرکت ملکده متشارکلردن هربری دیکرك حصه‌سنده اجنبیدر . بریسی دیکرك وکیلی دکلدر . بناءً علی ذلك برینك اذنی اولمقسزین دیکری انك حصه‌سنده تصرف ایده‌مز . §

فقط مشترك خانه سکناده ودخول وخروج کبی توابع سکنادن اولان احوالده صاحبلرندن هربرینك علی وجه الکمال ملك مخصوصی اولمق اوزره اعتبار اولنه‌رق هربری دیکرینك ملکنده تصرف ایده‌بیلور . ۱۰۷۵

چونکه بوصورت امر ضروریدر . ضرورتلر ممنوع اولان شیلری مباح قیله‌جغندن قاعدهٔ مشروحه‌دن بالاستثنا تجویز اولنمشدر .

۹۷ ماده بلاسبب مشروع برینك مالنی برکیمسه‌نك اخذ ایلمسی جائز اولماز .

مثلا برباغچه‌ده مکان اتخاذ ایدن آریلرك بالی باغچه صاحبنك اولوب دیکر کمسنه اول بالی اخذ واستهلاك ایلسه ضامن اولور . ۹۰٤

فقط ٧٩٩ نجی ماده‌دن مفهوم اوله‌جغنه کوره صاحب ودیعه غائب اولوبده اوزرینه نفقه‌سی واجب اولان کیسه‌نك مراجعتی اوزرینه حاکم اول غائبك ودیعه اولان اقچه‌سندن اول کیسه‌یه نفقه تقدیر ایتدکده مستودع کندو یدنده ودیعه اولان اقچه‌دن اول کیسه‌نك نفقه‌سنه صرف ایتسه مستودعه ضمان لازم کلدیکی کبی اول کیسه‌یه دخی ضمان لازم کلمز.

٩٥ ، ٩٦ نجی ماده‌لرده بیان قلنان قیود وشروط وایضاحات بو ماده‌یه دخی شاملدر.

شرعاً تصرف املاکك مصونیتی غایت اهمیتله ملتزمدر. ذات عالی حضرت رسالتپناهی صلی الله علیه وسلم [لایحل لاحد ان یأخذ متاع اخیه لاعباً ولاجاداً فان اخذه فلیرده] حدیث شریفیله هیچ بر کیسه‌یه دیکر کمسنه‌نك متاعنی لطیفه یاجدی صورتله آلمسی حلال اولمیوب آلدیغی صورتده رد واعاده ایتسون بیورمشدر.

ینه بو حکمته مبنی وقاعدهٔ مشروحه‌یه متفرعدرکه [کندینه واجب اولمیان شیء آخره ویرن کیسه انی استرداد ایده بیلور مکرکه علی وجه الهبه ویرمش اولوبده مانع رد بولنه] جمله‌سی ضوابط فقهیه‌دندر.

٩٨ ماده بر شیده سبب تملکك تبدلی اول شیئك تبدلی مقامنه قائمدر.

مثلا موهوب له موهوبی بیع ایله یاخود هبه وتسلیم ایله ملکندن اخراج ایلسه واهبك رجوعه صلاحیتی قالماز: ٨٧٠

٨٦١ ، ٨٦٤ نجی ماده‌لر احکامنجه موهوب له قبض ایله موهوبه غیر لازم اوله‌رق مالك اوله‌جغندن واهب بعد القبض موهوب لهك

رضاسیله هبه‌دن رجوع ایده بیلور . وموهوب‌له راضی اولمـاز ایسه واهبك مراجعتی اوزرینه حاکم موانع رجوع یوغیسه هبه‌یی فسخ ایده‌بیلور . فقط موهوبك موهوب لهك ملکندن خروجی موانع رجـوعدندر چونکه دنیاده هرشی سبب ایله حاصل اولدیغندن سبب تبدل ایدنجه مسبب دخی تبـدل ایتمش حکمنده عد اولنور . ومثالده بیـان قلنان موهوب مادامکه موهوب‌له طرفندن بیع ویاهبه‌وتسلیم ایله بربشقه‌سنك ملکنه داخل اولمشدر . هرنه‌قدر عیناً واهب اولك هبه ایتدیکی شی ایسه‌ده حکماً تبدل ایتمش عداولنور زیرا سبب تملك دکیشمشدر .

برشیده سبب تملکك تبـدلی اوشیئك تبدلی مقامنه قائم اولمسـه انسان برشیئه مالك اولمق ایچون سببنی استحصال واستحضـاره مجبور اولمامق لازم کلور بوایسه حکمته مخالف اولمقله برابر « اشتراك اموال » مذهبنی دخی منتج اولورکه شرعاً اصلا جائز دکلدر . §

اسـباب تملك ١٢٤٨ نجی ماده‌ده ذکر وتعداد وانی ولی ایدن مواده ایضاح اولنمشـدر . وصك وسندك تبدلی دخی سببك تبدلی منزله‌سنده‌در .

٩٩ ماده . کیمکه برشیئ وقتندن اول استعجال ایلر ایسه محرومیتیله معاتب اولور .

بناءً علیه برکیمسه مورثنی بغیرحق قصاص یاخود کفارتی موجب قتل ایله قتل ایتسـه نائل میراث اولمق سببنی وقتـدن اول استعجال ایلمش اولدیغندن اوکیمسه مورثنه وارث اولماز .

کذلك مستأجر بروجه پشین اجرتی تسلیم ایتسه آجر اکا مالك اولوب بعده مستأجر انی استرداد ایده‌من ٤٦٧

اجاره‌ده منفعت آناً فآناً حادث اوله‌جغندن اجرت دخی حادث
اولان منفعت مقابلنده لازم اولور بناءً علیه اجاره‌ده عقد مطلق ایله
اجرت لازم اولماز فقط مثالده بیان قلندیغی وجهله مستأجر تعجیل ایله
اجرتی ویرر ایسه لازم اولور وارتق مأجوری استعمال ایله منفعت حاصل
اولمدیغندن بحث ایدرك ویردیکی اجرتی استرداد حقندن محروم اولور.
وکذا ٤٤٠ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی وجهله اجارهٔ
مضافه‌ده اجیر وقتندن اول ایفای عمل ایدر ایسه متبرع اولوب اجرته
مستحق اولماز. §

بوماده‌نك‌ده استثناسی واردر شویله که برکیمسه کندیسنه بر سنه
مدتله مؤجلاً بیك غروش بورجی بولنان دیکر برکمسنه‌یی قتل ایتسه
اول کیمسه‌نك مذکور آله‌جغی پشینه تحول ایده‌جکندن درحال مدیون
مقتولك ترکه‌سندن استیفا ایده بیلور.

١٠٠ ماده هر کیمکه کندو طرفندن تمام اولان شیئ
نقض ایتمکه سعی ایدر ایسه سعیی مردوددر.

مثلا برمراهق حضور حاکمده بالغ اولدیغنی اقرار ایتدکده جثه‌سنك
بوغه تحملی اولوبده ظاهر حال کندوسنی تکذیب ایتمز ایسه تصدیق
اولنور وعقود واقراری نافذ ومعتبر اولور وبرمدت صکره «بن اول
وقت یعنی حین اقرارده بالغ دکل ایدم» دیوب بعدالاقرار واقع اولان
تصرفات قولیه‌سنی فسخ ایتمك ایستدسه اکا التفات واعتبار اولنماز. ٩٨٩
زیرا کشی اقراریله مؤاخذه اولنه‌جغندن اقراریله تمام اولان بر
شیئ نقض ایتمکه سعیی بالطبع مردود اولور.
کذلك برکیمسه برمالی دیکر کمسنه‌یه بیع ایتمکله برشخص کفیل

اولدقدن صکره کفیل مرقوم مبیع کندوسنك ملکی ایدوکنی ادعا ایتسه قبول اولنماز چونکه بیعك تمامی کندوسنك کفالتی قبول ایلمسیله اولمغله انی دعوی کندو طرفندن تمام اولان شیٔ نقض اولور.

§

بومادەنك دخی مستثنیاتی واردر . ازجمله برکیمسه اوغلنك ووصی یتیمك ومتولی وقفك مالنی برینه صاتدقدن صکره غبن دعواسنه قیام ایتسەلر منع اولنماز .

چونکه بونلر محافظهٔ منافع ایله مأموردر . شوقدرکه اومالی ثمن مثلی ایله صاتدقلرینی اولجه اقرار ایتمشلر ایسه دعوالری رد اولنور ایسەده غبن فاحش ایله صاتدقلری تحقق ایتدکده کندولری تضمین ایدر .

§

کذا مشتری صاتون الدیغی عقاری بایعك قبل البیع مقبره ومسجد قیلمش ایدوکنی ادعا ایتسه استماع اولنور .

بوتقدیرده عقار مزبور مشروع اولمیەرق صاتلمش دیمك اولوب افعال غیر مشروعه ایسه معتبر دکلدر .

§

کذلك متبایعاندن بری وقوعندن صکره بیعده بر وجهله فساد بولندیغی وحین بیعده اوفسادی بیلەمدیکنی ادعا ایتسه قبول اولنور . زیرا محل خفاده کی جهل معتبردر . وفساد نفاذ بیعه مانعدر .

فهرست

قال النبی صلی الله علیه وسلم

[من یرد الله به خیراً یفقهه فی الدین]

روح المجلة

ایکنجی جلد

کتاب البیوعك شرحیدر

محرری

اسبق موصل والیسی، مکتب حقوقدن مأذون

حاجی رشید پاشا

(ترجمان حقیقت) مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

دار الخلافة العلیه

١٣٢٧

بسم الله الرحمن الرحيم

كتاب اول

بيوع حقنده اولوب برمقدمه ايله يدى بابه منقسمدر .

كتاب ، فعال وزننده مصدر اولوب فقط اسم مفعول معناسنده استعمال ايله « مكتوب » ديمك ايسه‌ده عثمانلولر مكتوبه كتاب ديمز حتى « الكتاب كالخطاب » قاعده‌سى مجله جمعيتنجه [مكاتبه مخاطبه كبيدر] ديو ترجمه اولنمشدر .

كتاب لفظى لسان عربده وخصوصيله عثمانلولر بيننده مسائل منفردهٔ متجانسه‌نك جمع وتدويننددن حاصل اولان « مجموعه‌يه » اطلاق ايدلمكده عرف عام اولمشدر . بناءً عليه بومثللو مجموعه‌لرك كافه‌سنه « كتاب » دينلوب فقط حجمى كوچك اولانلر « رساله » ناميله تمييز وتفريق ايدلمكده وبرجنسدن اولميان مسائل متفرقه‌يى حاوى بولنانلره « مجموعه » دينلمكده‌در .

اصوليونه كوره كتاب؛ شرايع واحكامى متضمن اولان شيئه دينور بوده قرأن ، تورة ، انجيل ، زبور اولوب جمع صيغه‌سيله « كتب الهيه » دينلدكده دردى ويالكز « كتاب الله » ويا « كتاب » دينلدكده قرأن عظيم الشان قصد اولنور .

كتاب لفظى عندالفقها جنس واحددن برطاقم مسائل مخصوصه‌يه دلالت ايدن الفاظه اسم اوله‌رق جنس مقامنده قوللانلمش وبوراده دخى بومعناده استعمال اولنمشدر .

مسائل فقهيه‌يى الك اول امام اعظم ابوحنيفه رضى الله تعالى عنه حضرتلرى اثناى تدريسده كتابلره ، بابلره ، فصللره تقسيم ايدوب اولاً « كتاب الطهارة » ثانياً « كتاب الصلاة » ويه‌ده فقهك

عباداته متعلق سائر كتابلريني ذكر ايلدكدنصكره معاملات قسمني اتيان وميراثه متعلق مسائل يعني كتاب الفرائض ايله ختم ايلمشدر .

مشاراليهمدن صكره فقها جانبندن تحرير اولنان مؤلفات فقهيه‌ده شو اصوله رعايت اولنه‌رق برجنسدن اولان مسائله « كتاب » وانواعنك هر برينه « باب » وبابلرك منقسم اولديغي صنوفه « فصل » دينلوب كتابلر وبابلر وفصللر دخي موضوعنه دلالت ايدر بر « عنوان » ايله يكديكرندن تميز اولنمشدر . واكثر كتابلرده مقصده شروعدن اول بعض اصطلاحات تمهيد ايديلوب اسمنه « مقدمه » دينلمش ومسائل اراسنده على طريق الاستطراد بيان قلنان شيلر استطراد ، تذنيب ، تذييل ، لاحقه ، مسائل شتى وسائر بو مثللو ناملرايله تفريق وبعض كتابلرك نهايتنده دخي « خاتمه » عنوانيله بر طاقم مسائل درج وتنميق ايدلمشدر .

احكامي متضمن فقراته « مسئله » دينلوب انجق مجله‌ده بعضاً ايكي ويا دها زياده مسئله مجتمعاً تحرير ومسئله‌لر ميانئده « اصطلاحات » تذكير ايدلديكندن عمومنه شامل اولمق ايچون [ماده] دينلمشدر . وجمله‌لري تركيب ايدن الفاظ دخي ايكي نوع اولوب قيد احترازي ، قيد وقوعيدر .

§

مسائل فقهيه‌نك كتب وتحريرنده بو وجهله صنوفه تقسيمي پك چوق فوائدي مستلزمدر . برنجيسي مسائل فقهيه كتابلره تقسيم اولنمسه يعني اجناسه رعايت ايدلمسه برجنسدن اولان مثلا بيوعه متعلق مسائلك اجاره ، هبه كبي اجناس سائره‌يه متعلق مسائل ايله قاريشمسي اقتضا ايدرك مسائلك قولايلقله اكلاشلمسنه مانع اولەجغندن مسائلك اجناس ، انواع ، صنوفه تقسيمي سرعت تفهيم وتفهمي موجب اولور .

ایکنجیسی اجناس وانواع وصنوف مسائل موضوعنه دلالت ایدر عنوانلر ایله توصیف اولندیغندن برکتابه ویا بابه ویاخود فصله نظر اولندقده مندرجاتی نه یه دائر اولدیغی درحال اکلاشیلور . مثلا مجله نك برنجی کتابنه باقلدقده مندرجاتنك بیوعه متعلق اولدیغی اکلاشیله جغی کبی حاوی اولدیغی یدی بابك وهر بابك فصللرینك مندرجاتی نه یه دائر اولدیغی عنوان باب وفصلدن اکلاشیلور .

کذلك مسائل فقهیه نك تحریسنده دخی سرعت وسهولتی موجب اولور . مثلا بیوعه متعلق برمسئله نك تحریسی ایجاب ایتدکده کتاب البیوعك قنغی بابنك قنغی فصلنه متعلق ایسه فهرستده باقیلارق قولایلقله بولنور .

اوچنجیسی مسائلك اجناس وانواع وصنوفه تقسیمی علم فقهك مضبوط بر طاقم قواعد تحتنه وضعنی موجب اولمشدر . مثلا کتاب البیوعك برنجی بابنك برنجی فصلنی مطالعه ایتدکده رکن بیعك نه دن عبارت اولدیغنی وشرائطنی اکلارز . ورکن وشرط مبیعه متعلق معاملاتی مذکور بابده مندرج قواعد ومسائله تطبیق ایدرز . اکر قواعد مذکوره بوصورتله مضبوط اولمسه حوادثی قواعد ومسائله تطبیق وارجاع دخی مشکل اولور .

اسباب محرره یه مبنی مجلهٔ جلیله اون التی کتابه وهر کتاب بابلره وبابلر فصللره تقسیم اولنمش وفقهانك ترتیبی وجهله [کتاب البیوع] طبیعی الوقوع معاملاته دائر واستعمالی کثیر اولدیغی واعیانك بیع وشراسی منافع وفوائد اعیانه متدائر ایجار واعاره ورهن مثللو عقوده نسبةً اصل ایدوکی جهتله کتب سائره یه تقدیم ودیکرلری دخی موضوعلرینك احتیاج عصره نسبةً اهمیتنه وبربرلرینه

اولان مناسبته نظراً ترتیب ایدیله‌رك بیوع حقنده اولان اشبو کتابك مجله‌نك حاوی اولدیغی اون التی کتابدن برنجیسی اولدیغی ویدی بابدن عبارت بولندیغی عنوان کتابده بیان قلنمشدر.

اشبو کتابه جمع صیغه‌سیله [کتاب البیوع] دینلمسی زیرده محرر مواد احکامندن منفهم اوله‌جغنه کوره بیعك انواع عدیده‌سی اولدیغنه اشارت ایچوندر .

مقدمه

بیوعه متعلق اصطلاحات فقهیه بیاننده‌در .

مقدمه‌نك مقدمهٔ علم ومقدمهٔ کتاب اوله‌رق ایکی‌یه منقسم اولدیغی مقدمهٔ مجله‌نك شرحنده بیان ومقدمهٔ علم تعریف اولنمشیدی بوراده‌کی مقدمه‌دن مقصد مقدمهٔ کتابدرکه : کتابك حاوی اولدیغی کلامدن مقصوده ارتباطی ومقصودك تسهیل حصولی ایچون ابتدا ذکر اولنان الفاظ دیمکدر. کتاب البیوعك مقدمه‌سنده مندرج [اصطلاحات فقهیه] دخی بونوع الفاظدندر .

اصطلاحات، اصطلاحك جمعیدر. اصطلاح؛ لغتده اتفاق معناسنه‌در. ارباب فنون یاننده . برفن اصحابنك برلفظی معنای اصلیسنك غیری برمعنایه تخصیصنه اتفاق ایتملرینه دیرلر. اولفظه‌ده « مصطلح» دینور. اصطلاح دخی اطلاق اولندیغی واردر . فلان اصطلاح پردازانه سوز سویلیور کبی

الفاظك معانئ لغویه واصطلاحیه‌سی اراسنده مناسبتك وجودی شرط دکلدر . بعضاً مناسبت اولدیغی کبی بعضاً‌ده اولمز . مناسبت اولدیغی صورتده لفظ مذکوره «منقول» واولمدیغی تقدیرده « مرتجل» دینور.

بوراده مذکور اولان [اصطلاحات] لفظندن معنای مصدری قصد اولنمق جائز اولدیغی کبی « اصطلاحات » معناسی دخی قصد اولنه بیلور .
اصطلاحات فقهیه یه « عرف فقهاء » دخی دنیلور . §

مقدمه ، مبادیدن معدوددر . انجق مبادی ، مسائل بلا واسطه کندوسنه متوقف اولان الفاظه دینوب مقدمه ، دیو مسائل بواسطه کندوسنه متوقف اولان الفاظه دینلدیکندن مبادی ایله مقدمه بیننده عموم وخصوص مطلق واردر . یعنی مقدمه مبادیدن اولوب فقط مبادینک جمله سی مقدمه دکلدر .

علم فقه مسئله جهتیله ایکی یه منقسم اولوب برینه « مبادی مسائل فقهیه » دیکرینه « مسائل فقهیه » دینلور .

مبادی مسائل فقهیه دخی ایکی یه تقسیم اولنوب برینه « مبادی تصوریه » واو برینه « مبادی تصدیقیه » اطلاق اولنور .

مبادی مسائل فقهیه علم فقهده مقصود بالذات اولمیوب بلکه مقصود بالذات اولان مسائل فقهیه کندولرینه ابتنا قلنمق ایچون ایراد اولنان شیلردر . بناء علی ذلك اشبو مجله جلیله ده دخی مقصود بالذات ، احکامی حاوی اولان موادا اولوب مبادی دکلدر . انجق برعلمی تحصیلدن مقصودك وانواع موضوعنك لایقیله استحصالی وبر کتابك مندرجاتنك قولایلقله اکلاشلمسی موضوعنك تعریفاتی ایله تقسیماتنك وبعض اصطلاحاتنك بیلنمسنه متوقف اولدیغندن تسهیل تفهیم وتفهم ایچون مجله نك هر کتابنك اولنده او کتاب مندرجاتنك تعریفات وتقسیماتی ایله بعض اصطلاحات ذکر ودرج اولنمشدر که جمله سی « مبادی تصوریه » قبیلندندر .

مبادی تصدیقیه ؛ مسائل فقهیه نك اثباتی ایچون ایراد اولنان دلیللردر . مثلا مجهول بیع فاسددر زیرا جهالت نزاعی موجبدر

بیعك صحتی ایسه رضایه متوقفدر نزاع رضایه منافی اولمقله مجهولی
بیع فاسددر . دینلدکده بیع ، فاسد ، صحت کلمه‌لری اصطلاحات
فقهیه‌دن اولوب مثال مذکورك اکلاشلمسی اول امرده مذکور
کلمه‌لرك محل استعمالنی بیلمکه متوقف اولدیغندن بونلرك مقدمه‌ده تعریفی
مبادیء تصوریه ، نزاعك رضایه منافی اولمسی عقد بیعك فسادینه
سبب اولدیغنك بیان قلنمسی دخی مبادیء تصدیقیه قبیلندن اولمش اولور.

مسائل شرعیهٔ عملیه‌یی اثبات مقامنده ادلهٔ اربعه‌دن اوله‌رق
فقهانك ایراد ایتدکلری دلیللر هب مبادیء تصدیقیه قبیلندندر. چونکه
مسائل فقهیه‌یی اثباتده ادلهٔ اربعه‌نك حجت اولمسی علم اصول فقهده مبرهن
اولمقله ادلهٔ مذکوره‌دن هر بری علم فقهه نسبتله اصول موضوعه
ومقدمات مسلمه‌دندر . انجق مجله‌نك حاوی اولدیغی کتابلرك جمله‌سنده
مبادیء تصوریه‌دن لازم اولانلری ذکر اولندیغی حالده مبادیء تصدیقیه‌دن
یالکز بش اون مسئله‌ده بحث اولنمشدر . حال بوکه احکام مسائل
فقهیه‌یه لایقیله اطلاع ایچون مبادیء تصوریه‌دن زیاده مبادیء تصدیقیه‌نك
بیلنمسنه لزوم واردر . مبادیء تصدیقیه بیلنمزسه احکام مسائله
اولان وقوف پك سطحی اولور. جمعیت جلیله‌نك مبادیء تصدیقیه‌دن
بحث ایتمامسی برنقصان اولمیوب بلکه متن اوله‌رق ترتیب اولنان کتب
فقهیه‌ده وقوانین موضوعهٔ دولت علیه‌ده مبادیء تصدیقیه‌دن بحث ایدلمیوب
بوراسی شرح وتفسیر ایدنلره براغلمش اولمسنه نظراً مسکوت عنه
قالمشدر .

١٠١ ماده ایجاب؛ انشای تصرف ایچون ابتدا سویلنیلان
سوزدرکه تصرف انکله اثبات اولنور .

مثلا بایع « شو مالی سکا شوقدر غروشه صاتدم » دیدکده اشبو سوزیله بیعی اثبات ایدرك قبول ایدوب ایتمامك اقتدارینی مشتری یه ویرمش اولور .

ایجاب ، لغتده مطلقا بر شیٔ اثبات ایتمك معناسنه‌در . و ١٦٩ نجی ماده مثاللرندن مستبان اوله‌جغنه کوره ایجاب ، مشتری طرفندن دخی وقوع بوله‌بیلور .

١٠٢ ماده قبول ؛ انشای تصرف ایچون ثانیاً سویلنیلان سوزدرکه انکله عقد تمام اولور .

١٦٩ نجی ماده‌نك مثاللرندن مستبان اوله‌جغنه کوره بوسوزی سویلیان ایستر بایع اولسون ایستر مشتری .

قبول ، لغتده تکلیف اولنان شیٔ رد ایتمامك معناسنه‌در مادهٔ مشروحه‌ده محرر [سوز] دن مقصد دخی مجیبك اثبات ایتمش اولدیغی شیٔ رد ایتمامکدر .

شوایکی ماده‌دن اکلاشیلدیغنه کوره بیع واجاره کبی معاوضاتدن اولان عقودك تماميتی ایچون ایجاب وقبول شرطدر . یالکز ایجاب ایله عقد تمام اولماز فقط کفالت کبی تبرع قبیلندن ویا اسقاطاتدن اولان عقود یالکز متبرعك ویامسقطك ایجابیله منعقد اولور . ٦٢١

ایجاب وقبول ایله انشا اولنه‌جق یعنی وجوده کتوریله‌جك [تصرفدن] مقصد دخی بیع واجاره وامثالی تصرفات شرعیه‌در . §

عقودك کافه‌سنده انشای تصرف ایچون ابتدا سویلنیلان سوزه ایجاب ، ثانیاً سویلنانه قبول دینور یوقسه ایجاب وقبول لفظلری کتاب البیوعك مقدمه‌سنده ذکر اولنمسنه نظراً بیوعه مخصوص ظن

اولنمسون بوراده ذکری مادامکه مجله‌نك کافهٔ احکامی عقود شرعیه‌یه دائردر. عقودك وجود بولمسی ایچون سویلنیلان سوزلرك معانیٔ اصطلا-حیسنی‌اك اول بیلمك لزومنه مبنیدر. بو حالده کتاب البیوعك مقدمه-سنده مندرج موادی ایکی‌یه تقسیم ایتمك ایجاب ایدر. بریسی ایجاب، قبول، عقد، انعقاد کبی هم کتاب البیوعده وهم کتب سائره‌ده مندرج مسائله متعلقدر. دیکری بیع، رکن البیع کبی یالکز کتاب البیوعده مندرج مسائله متعلقدر. مقدمه‌ده مندرج اصطلاحاتدن قنغیسی عموم کتابلر بیننده مشترکدر وقنغیسی یالکز کتاب البیوعه متعلقدر دقت اولندیغی صورتده اکلاشیلور.

ایجاب وقبولك بهمه‌حال بری اول ودیکری صکره ایراد اولنمق شرط اولمیوب ایکیسی بردن ذکر اولنه‌بیلور. مثلا بایع «شو مالی سکا یوز غروشه صاتدم» دیرایکن مشتری دخی «شو مالکی یوز غروشه آلدم» دیسه عقد تمام اولور. وبو حالده طرفینك سوزلری هم ایجاب وهم قبول اولور.

§

ایجاب وقبولك بروجه مشروع سوز ایله اولمسی اصلدر. آنجق قبولدن مقصد ایجاب مبیعی رد ایتمامکدر. بناءً علیه مقصده دلالت ایدن شیلر یعنی ۱۷۳، ۱۷٤، ۱۷٥ نجی ماده‌لر ایله شرحلرندن مستبان اوله‌جغنه کوره مکاتبه، مراسله، دلسزك اشارت معهوده‌سی، مبادلهٔ فعلیه ایله دخی ایجاب وقبول اولنه‌بیله‌جکی کبی عاقدیندن مثلا بایعك شفاهاً ایجابی اوزرینه دیکرندن قبوله دلالت ایدر فعل صادر اولسه ویاخود بایعك اشارت معهوده‌سی ویا ایجابه دلالت ایدر برفعلی ویا مکتوبی اوزرینه مشتری طرفندن شفاهاً قبول وقوعبولسه ینه عقد بیع تمام اولور.

مثلا بر كيمسه اتمكجي يه « برقيه اتمك آلدم ديه رك ثمني اعطا ايتدكده اتمكجي هيچ برسوز سويله ميوب پاره يي قبض ايلسه بو معامله سي لفظا قبول مقامنه قائم اوله رق عقد بيع تمام اولور .

١٠٣ ماده عقد طرفينك برخصوصي التزام وتعهد ايتمريدركه ايجاب وقبولك ارتباطندن عبارتدر .

عقد ؛ لغتده دوكوملمك معناسنه در .

اول امرده شوني افاده ايده لمكه عقدك تعريفني ايضاح ايچون [ايجاب وقبولك ارتباطندن عبارتدر] ديناييور حال بوكه عقد يعني تعهد والتزام عاقدينك فعليدر . ارتباط ايسه ايجاب وقبول ايله قائم برصفتدر . عاقدينك فعلي اولان عقد يعني تعهد والتزامي ايجاب وقبولك صفتي اولان ارتباط ايله تفسير صحيح اولماز . بلكه ارتباط انعقادك معناسنده معتبردر حال بوكه عقد انعقادي مستلزم اولماز . چونكه عقد انعقادك علت شرعيه سي وانعقاد اوعلت اوزرينه مترتب اولان بر حكم شرعيدر علل شرعيه ايسه علل عقليه كبي اوليوب علل شرعيه ده معلولك علتدن تخلفي جائزدر بناءً عليه عقدك تعريفنده عقد ؛ طرفينك برخصوصي تعهد والتزام ايتمريدركه ايجاب وقبولي بربرينه ربطدن عبارتدر . دينلملي ايدي . §

طرفين] مجيب ايله قابل ديمك اولوب بونلره عاقدين ، متعاقدين دينلديكي كبي وصف عقده كوره اسم مخصوصلري دخي واردر . مثلا عقد ، بيعه دائر ايسه متبايعان ، اجاره ده موجر ومستأجر ، هبه ده واهب وموهوب له كبي §

١٠١ ، ١٠٢ نجي ماده لرده بيان قلنديغي اوزره عقود معارضه ده

انشای تصرف ایچون ایجاب وقبوله لزوم اولدیغی کبی ایجاب وقبول کلام لغو اولمامق اوزره لاجل التصرف برشیئك وجودی دخی لازمدر. مثلا عقد بیعده بایع « فلان شیئی سکا شوقدرغروشه صاتدم » ومشتری « آلدم » دیدیکی زمان « آلدم ، صاتدم » کلمه‌لرینی برغرضه حمل ایتمك اوزره الملك برشیئه تعلقنه لزوم واردر. ایشته تعریفده‌کی [خصوصی] کلمه‌سندن مقصد ایجاب وقبولك متعلقی دیمکدر. بایع « فلان شیئی شوقدر غروشه صاتدم » دیدیکی زمان مبیعی ویرمکی ومشتری « آلدم » دیدیکی وقت اوقدر غروشی بایعه اعطا ایتمکی تعهد والتزام ایده‌جکلرندن تعهد والتزامه دلالت ایدن ایجاب وقبولك مربوطیتنه عندالفقها [عقد] دینلمشدر. وبوتعریف موجبنجه عقددن مقصد یالکز ایجاب وقبولك مربوطیتی اولوب عقد ایستر صحیح ، یاغیرصحیح اولسون عمومنه شاملدر.

بروده مثلا کفیلك ایجابیله کفالت منعقد اوله‌جغندن تبرعات واسقاطاتدن اولان عقودده یالکز متبرعك برخصوصی التزام وتعهدینه ویا مسقطك برحقنی اسقاطه دخی عقد دینلوب بو مثللو عقودده قبولك ارتباطی شرط دکلدر .

١٠٤ ماده انعقاد ؛ ایجاب وقبولك متعلقنده اثری ظاهر اوله‌جق وجهله یکدیکرینه بروجه مشروع تعلقیدر .

انعقاد ؛ لغتده باغلانمق معناسنه‌در. وبوماده‌نك دخی حکمی بالجمله معاملاته شاملدر. انجق کتاب البیوعك مقدمه‌سنده ذکرایدلمش اولمسی ملابسه‌سیله بوماده‌یی تشریح معرضنده بیع منعقدی مثال اتخاذ ایده‌لم شویله که : بیعده ایجاب وقبولك متعلقی ثمن ایله مبیع اولوب بونلرده ظاهر اوله‌جق اثر ایسه حکم بیعدن عبارتدرکه اوده ملکیتدر . یعنی

بایعك ثمنه ومشترینك مبیعه مالك اولمسیدر مع مافیه ملکیت بیعك حکم اصلیسیدر بوکا تابع برطاقم احکام دها اولوب انلرده مشترینك ثمنی وبایعك مبیعی تسلیم ایتمسی واجب اولمق ومبیع ملك عقار ایسه شفعه اصحابی ایچون حق شفعه ثابت اولمق کبی شیلردر . §

۱۰۳ نجی مادهده بیان اولندیغی اوزره عقد، ایجاب وقبولی یکدیکره ربط ایتمکدن عبارتدر. انعقادده ایسه اثری ظاهر اولمق ایچون اجزاء تصرفك یعنی ایجاب وقبولك شرعاً ارتباطی لازمدر. §

کرك انعقاد وکرك زیردهکی مادهلرده محرر اولدیغی وجهله بیعك انعقاد یعنی ذات وحکم اعتباریله صحیح وفاسد وسائر انواعه اقسامنك اسبابی مدخلك ایکنجی بابنده برتفصیل بیان قلندی. وشرائط واحکامی ایلروده فصول متعلقهسنده ذکر وایضاح اولنهجقدر . بوراده مجملاً افاده ایدهلمکه : بر عقدك انعقادی شرائط انعقادك وجودینه منوط اولدیغی کبی بیعك بروجه محرر انعقادی دخی شرائطنك تحققنه متوقف اولوب بوشرطلر دخی عاقده ، معقود علیه ، نفس عقده ، مکان عقده متعلق اولمق اوزره درت نوعدر . عاقده متعلق اولان شرط ایکیدر. ۱ : عاقد عاقل وممیز اولمقدر . « ۳٦۱ » ۲ : عاقد متعدد بولنمقدر . مادامکه ایجاب وقبول متعدددر عاقدك دخی متعدد اولمسی اقتضا ایدر برذات هم مجیب وهم قابل اولهماز . فقط بعض استثنالری واردر .

معقودعلیهه متعلق اولان شرائط بشدر. ۱ : معقود علیهك موجود اولمسی ۲ : مقدورالتسلیم بولنمسی ۳ : مال متقوم اولمسی ٤ : حد ذاتنده مملوك اولمسی ٥ : بایع کندیسی ایچون صاتدیغی تقدیرده ملك کندوسنك بولنمسیدرکه ایکنجی ویدنجی بابلرك برنجی فصللرنده ذکر اولنمشدر. نفس عقده متعلق اولان شرطلر ایکیدر. ۱ : ایجاب وقبولدن هر بریسی

عرف وعادتده انشاى بيع ايچون استعمال اولنان لفظلردن اولمسى
٢ : قبولك ايجابه موافق بولنمسيدركه برنجى بابك برنجى وايكنجى فصللرنده محرردر .
مكان عقده متعلق اولان شرط ، مجلس عقدك حقيقةً وياحكماً اتحادى اولوب برنجى بابك اوچنجى فصلنده بيان قلنمشدر .

١٠٥ ماده بيع ؛ مالى ماله دكيشمكدركه ذات وحكم اعتباريله منعقد ياخود غير منعقد اولور .

بومادهنك برنجى جزئى بيعى تعريف ايكنجى جزئى زيردهكى مادهلرده بيان قلنديغى وجهله بيعى تقسيم ايدييور .
[مالى ماله دكيشمك] ديو تعريف اولنان [بيع] كلمهسى لغتدهدخى بومعنايهدر . انجق هرنه صورتله اولور ايسه اولسون مبادلهٔ امواله لغةً بيع دينلور ايسهده شرعاً بيعك صحتى ايچون طرفينك رضاسى وسائر بعض شرائطك وجودى مشروط اولمقله احد طرفينك رضاسى اولميان ويا شرائط سائرهسى بولنميان بيع فاسد اولهجغندن مطلقا بيع دينلدكده بيع صحيح يعنى بالتراضى مبادلهٔ اموال معناسى مراد اولنور .
بيع لفظى «شرا» كلمهسى كبى اضداددن اولوب ايكيسى دخى صيعى ملكدن اخراجه وادخاله اطلاق اولنور . يعنى آلدم وصاتدم مقامنده قوللانيلهرق اشترا ايتدم دينهجك يرده بيع ايتدم وبيع ايتدم دينهجك يرده اشترا ايتدم دينهبيلور . لكن عرفاً بيع لفظى بايعه وشرا ، اشترا ، ابتياع لفظلرى مشترىيه خاص قلنمشدر .
ومالى ماله دكيشمكه بيع دينلمك ايچون شرعاً اموالك بطريق الاكتساب مبادله ايدلمسى لازمدر . اموالى تبرع طريقيله ويا عوض

مقابلنده هبه صورتیله مبادله ایتمك بیع دكلدر . اموالك نه صورتله مبادله اولنه‌بیله‌جكی باب اولك ركن بیع حقنده اولان فصل اولی مندرجاتندن اكلاشیلور .

§

بیعك مشروعیتی كتاب ایله ثابت وسنت واجماع وعقل مؤیدر. جناب حق عم نواله قرآن عظیم الشانده [احل الله البیع وحرم الربوا ولا تأكلوا اموالكم بینكم بالباطل الا ان تكون تجارة عن تراض] بیورمشدر . پیغمبرمز محمد علیه الصلوة والسلام افندمز حضرتلری [یا معشر التجار ان البیع یحضره اللغو والحلف فشوبوه بالصدق] بیورمشدر . ١٢٤٨ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی اوزره بیع اسباب تملكدن بری اولمق حسبیله جوازنده اجماع امت واقع اولمشدر . بقای حیاته وادامهٔ انتظام انامه مدار اولدیغندن مرغوبیتنی عقل دخی تسلیم ایدر .

١٠٦ ماده بیع منعقد ؛ انعقاد بولان بیع دیمك اولوب صحیح وفاسد ونافذ وموقوفه تقسیم اولنور .

١٠٧ ماده بیع غیر منعقد ؛ بیع باطلدر .

١٠٨ ماده بیع صحیح ؛ یعنی بیع جائز ذاتاً ووصفاً مشروع اولان بیعدر .

بیع صحیحك [یعنی بیع جائز] دیو تفسیری بیع باطل وبیع فاسد مقابلنده ذكر اولندیغنی بیان ایله یالكز بیع باطل مقابلنده ذكر اولندیغنه ذهاب اولنمامق ایچوندر . [ذاتاً ووصفاً مشروع اولان بیع] دیمكدن مقصد دخی ركن وشرائط انعقاد وصحتنده خلل

اولمیان بیع دیمکدر. بیع موقوف ، بیع نافذ ، بیع لازم ، بیع غیر لازم ذاتاً ووصفاً صحیح اولدیغندن بوتعریف انلره دخی شاملدر .

بوحالده بیع صحیحك شرائطی انعقادیته ، صحتنه ، نفاذینه ، لزومنه دائر اولمق اوزره درت نوعدر . شرائط انعقادی ١٠٤ نجی ماده شرحنده ذکر وتعداد ایدلدی . شرائط مذکوره تماماً کندوسنده موجود اولان بیع ، منعقد واولمیان باطل اولور . بواعتبار ایله بیع صحیح بیع باطل مقابلیدر .

شرائط صحتی؛ وصف اعتباریله اولان شرطلراولوب عامه وخاصه یه منقسمدر .

شرائط عامه ١ : بیعك موقت اولمامسی ٢ : مبیعك ٣ : ثمنك معلوم اولملری ٤ : بیعده شرط مفسد بولنمامسی ٥ : طرفینك رضاسی ٦ : بیعده بر فائده ملحوظ اولمسیدرکه هر نوع بیعك صحتی ایچون بونلرك وجودی لازمدر .

شرائط خاصه ١ : ویره سی یه پاره ایله پشین مال آلندقده مدت اجلك معلوم اولمسی ٢ : پشین پاره ایله ویره سی یه مال آلندقده پاره نك پشین ویرلمسی ٣ : بیع منقولك قبل القبض مشتری طرفندن بشقه سنه صاتلمامسی ٤ : مبادله قولیه ده تسمیهٔ ثمن ایدلمسی ٥ : اموال ربویه نك بیعنده بدلینك مساوی اوله رق شبههٔ ربادن خالی اولمسی ٦ : بیع صرفده بدلینك افتراق مجلسدن اول قبض ایدلمسی ٧ : بیع مرابحه وتولیه ووضیعه ده ثمنك یعنی بایع قاچه آلمش ایسه آلمق بیانی شرطدرکه بونلردن بعضیسنك بعض بیعلرده بولنمسی لازم ایسه ده جملهسنده لازم اولمدیغندن شرائط خاصه دینلمشدر .

شرائط عامه وخاصه دن بری کندوسنده موجود اولان بیع منعقد

صحیح واولمیان فاسد اولور . بو اعتبار ایله بیع صحیح بیع فاسد مقابلیدر . واکثریا صحیح لفظی فاسد مقابلنده ذکر اولنور .

بیعك شرائط نفاذی، بیعده انفا بیان قلنان شرائط انعقاد وصحتك وجودیله برابر ۱۱۳ نجی مادهده تعریف اولندیغی وجهله حق غیر تعلق ایتمامکدر. شرائط لزومی دخی اشبو شرائط ایله برابر ۱۱٤ نجی مادهده تصریح ایدلدیکی اوزره خیاراتدن عاری اولمقدر . بیع صحیح بواعتبار ایله دخی بعضاً بیع موقوف وبعضاً بیع غیرلازم مقابلنده ذکر اولنور .

شرائط مذکورهدن بعضیلری مواد آتیهده تعریف واحکامنك اکثریسی یدنجی بابدهوبعضیلری فصول ومواد سائرهده بیان قلنمشدر.

۱۰۹ ماده بیع فاسد ؛ اصلاً صحیح اولوبده وصفاً صحیح اولمیان یعنی ذاتاً منعقد اولوبده بعض اوصاف خارجیهسی اعتباریله مشروع اولمیان بیعدر « باب سابعه باق»

۲۱۳ ، ۲۳۷ ، ۲٤۰ ، ۲٤۸ نجی مادهلرهدخی باق .

بیع فاسدده بیعك رکن وشرائط انعقادی بولنهجغندن ذاتاً مقصوده ایصالی اقتضا ایدر ایسهده عاقدینك رضاسی بولنمق ومبیع معلوم اولمق کبی شرائط صحتدن بری ویا برقاچی بولنمامقله وصفاً ایصال مقصودهمانعدر . بناءً علی ذلك ذاتاً مقصوده موصل اولدیغندن منعقد ایسهده وصفاً مانع بولندیغندن صحیح اولمیوب فاسددر. بو حالده [ذاتا منعقد] تعبیرندن مقصد ایجاب وقبول اهلندن صادر ومحلنده واقع اولمق کبی رکننده خلل اولمیان و [اوصاف خارجیه] جملهسندن مقصد دخی رکنك خارجندهکی اوصافنده مثلا ثمن مبیع مجهول اولمق کبی خلل اولان بیعدر .

١١٠ ماده بيع باطل ؛ أصلاً صحيح اولميان بيعدر .

يعنى بيع باطل برفعلدركه ركن وشرائط انعقادينك كليسنده ويا بعضيسنده خلل اولديغندن اوفعل ايله مقصوده وصول قابل اولهميه جغى جهتله بيع يوق ديمكدر . بناءً عليه صبي غير مميزك بيع وشراسى كبى اهلندن صادر اولميان ومال اولميان برشيئى صاتمق ويامال اولميان برشى ايله برمال صاتون آلمق كبى محلنده وقوعبولميان بيع باطلدر .

١١١ ماده بيع موقوف ؛ غيرك حقى تعلق ايدن بيعدر . بيع فضولى كبى .

يعنى بيع موقوف اول فعلدركه ركن وشرائط انعقاد وصحتنده خلل اولمديغى جهتله مقصوده موصل ايسه‌ده مبيع غيرك مالى بولنمق ويا رهن ايدلمش اولمق كبى حق غير تعلق ايتديكندن مقصوده لايقيله وصول اول غيرك وياخود يرينه قائم اولانك اجازتنه موقوفدر . بوحالده بيع موقوف بيع صحيح اولوب بيع نافذ مقابلنده‌در . §
بيع فضولى ؛ زيرده‌كى ماده‌دن آكلاشيله‌جغى اوزره بر كيمسه بغير اذن شرعى ديكر كيمسه‌نك مالنى بيع ايتمكدر .

١١٢ ماده فضولى ؛ بغير اذن شرعى ديكر بر كيمسه‌نك حقنده تصرف ايدن كيمسه‌در .

فضولى ، فضول كلمه‌سنك منسوبيدر . فانك ضميله «فضول» زياده معناسنه اولان «فضلك» جمعيدر . فضول كلمه‌سنك مفرد معناسنده استعمالى غلبه ايتديكندن مفرد منزله‌سنه تنزيل ايله

یای نسبت الحاق وحدود وظیفه‌سی خارجنده سوز سویلیان وایش ایشلیان کیمسه‌یه اطلاق اولنمشدر .

[اذن شرعیدن] مقصد صاحب حق طرفندن وكالت یاخود انك اوزرینه ولایت ووصایت كبی شرعاً تصرفه مأذونیتدر . بنا برین بویله برمأذونیتی اولمقسزین دیكرك حقنده تصرف ایدن كیمسه‌یه [فضولی] دینلور .

١١٣ ماده بیع نافذ؛ غیرك حقی تعلق ایتمیان بیعدر كه لازم وغیر لازم قسملرینه منقسم اولور .

نافذ ، لغتده نفوذ ایدیجی یعنی ایشلیوب اوته كچیجی معناسنه اولوب اصطلاحده فی الحال اوزرینه اثر ترتب ایدن فعله دینور .

بیع نافذ بیع موقوف مقابلیدر . وبیع صحیحدن اخصدر یعنی هر بیع نافذ صحیحدر . فقط هر بیع صحیح نافذ دكلدر . زیرا بیع صحیح ١١١ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی اوزره حق غیر تعلق ایتدیكی زمان موقوف اولور حال بوكه بیع نافذ اویله برفعله دینوركه ركن وشرائط انعقاد وصحتنده خلل اولمدقدن بشقه حق غیر دخی تعلق ایتمیه‌رك همان مقصوده لایقیله موصل یعنی مشتری مبیعه وبایع ثمنه فی الحال مالك اولور .

بیع نافذ اولدقدنصكره تراضئ طرفین اولمقسزین رفعی قابل اولوب اولمیه‌جغی بحثی وارد اوله‌جغندن بیع نافذ بوصورتله ایكی‌یه آیریله‌رق برینه [لازم] ودیكرینه [غیر لازم] دینلمشدر .

١١٤ ماده بیع لازم؛ خیاراتدن عاری اولان بیع نافذدر .

يعنی تراضیٔ طرفين اولمقسزين رفعی قابل اولميان بيعدر .

١١٥ ماده بيع غير لازم؛ كندوسنده خيارآتدن بريسی بولنان بيع نافذدر .

يعنی تراضیٔ طرفينه باقلمقسزين رفعی قابل اولان بيعدر .

١١٦ ماده خيار ؛ مخيرلك ديمكدر .

يعنی ديكر طرفك رضاسنه باقلمقسزين كنديسی ايچون خيار ثابت اولان كيمسه‌نك عقدی فسخه قادر اولمسيدر .

نته كيم باب مخصوصنده يعنی باب سادسده بيان قلنه‌جقدر .

١١٧ ماده بيع بات ؛ بيع قطعی ديمكدر .

بات ، كلمه‌سی «بت» مصدرندن اسم اولوب قاطع معناسنه‌در. قطع وجزمی افاده ايچون عربجه وعثمانلوجه‌ده مستعمل اولان «البتة» لفظی « بت » كلمه‌سنك اولنه حرف تعريف علاوه‌سيله حاصل اولمشدر .

بيع بات ؛ بعضاً بيع الوفا وبيع بالاستغلال طريقيله اولميان وبعضاً كندوسنده خيارآتدن بری بولنميان بيع معناسنده استعمال اولنور . وايكنجی معناده استعمالی كثيردر . حتی « بات بازارينك » اسمی دخی اوراده صاتيلان شيلر ايچون عاقدينك مخير اولمدقلرينه دلالت ايدر. تعبير ديكرله اوراده آلنان صاتيلان شيلر ايچون مخيرلك اولمديغندن « بات بازاری » دينلمشدر .

١١٨ ماده بيع الوفا ؛ بر كيمسه بر مالی آخره ثمنی رد ايتدكده كيرو ويرمك اوزره شو قدر غروشه صاتمقدر كه ٣٩٨ نجی ماده‌ده بيان اولنديغی اوزره مشتری مبيع ايله انتفاع

ایلمسنه نظراً بیع جائز حکمنده و ۳۹۶ نجی ماده‌ده بیان اولنده‌
یغی اوزره طرفین بونی فسخه مقتدر اولدقلری جهتله بیع
فاسد حکمنده و ۳۹۷ نجی ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره مشتری
مبیعی آخره صاتەمەدیغی وقبض ایله تمام اولدیغی و ۴۰۳ نجی
ماده موجبنجه مشتری سائر غرمادن احق اولدیغی و ۱۶۳۷ نجی
ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله وفاءً مبیعی اخر طرفدن وقوعبولان
طلب ودعواده مشتری‌نك بایع ایله برابر مجلس محاکمه‌ده حضوری
شرط اولدیغی جهتله رهن حکمنده‌در .

چونکه قاعدهٔ اصولیه‌جه بر شیئك دیگر ایکی شیئه مختلف ایکی
وجهدن طولایی مشابهتی اولدیغی صورتده هر برینه اولان مشابهتك
حکمیله عمل اولنور وبوکا « عمل بالشبهین » دینیلور .

مع مافیه عقودده اعتبار مقاصد ومعانی‌یه کوره اولمسنه نظراً بیع
بالوفاده رهن جهتی غالبدر .

وفاء ؛ لغتده عهد وپیمانی محافظه ایلمك معناسنه‌دره بو نوع بیعه
[بیع الوفا] تسمیه اولنمسی بایع ثمنی رد ایتدکده مشتری دخی مبیعی
رد ایتمك اوزره ایلدیکی عهده وفاسی شرط اولدیغی ایچوندر وبوکا
بیع بالوفا، بیع بشرط الوفا ، بیع الجائز ، بیع الامانه ، بیع الاطاعه
دخی دیرلر . فقهای شافعیه « رهن المعاد » تسمیه ایتمشلردر .

۱۱۹ ماده بیع بالاستغلال ؛ بایع بر مالی استیجار ایتمك
اوزره وفاءً بیع ایتمکدر .

استغلال ؛ لغتده غله‌سی حاصل اوله‌جق برشیئك غله وفائده‌سنی المق معناسنه اولوب بیع بالاستغلالده بایعك مبیعی استیجار ایلمسی مشروط اولدیغندن مبیعك غله‌سی یعنی اجرتی مشتری‌یه شرط قلنمش دیمك اولور .

بیع بالاستغلالده [استیجار ایتمك] قیدی معتبر اولدیغندن بیع بالاستغلال مقید؛ بیع لوفا مطلق اولامغله بینلرنده عموم وخصوص مطلق واردر وبیع بالاستغلال دخی بیع بالوفا كبی رهن حكمنده اولمغله قید مذكورك ایجاب ایتدیكی تجدد عقددن وقبض شرط اولماسندن ماعدا بیع الوفاده جاری اولان احكام بیع بالاستغلالده دخی جاری اولور .

یعنی بیع الوفاده مشتری قوللانه‌رق مبیعدن استفاده ایده‌بیلوب بیع بالاستغلالده ایسه مبیعی بایعه ویا بشقه‌سنه ایجار ایدرك اجرتندن استفاده ایده‌جكندن شوایكی بیع بیننده صورت انتفاعده وانی موجب اولمق اوزره تجدد عقدده فرق وار ایسه‌ده بیع الوفا كبی بیع بالاستغلال دخی مشتری مبیعی ایجار ایله استفاده ایتمسنه نظراً بیع جائز وقبض ایله تام اولدیغی وطرفین فسخه مقتدر اولدقلری جهتله بیع فاسد ومشتری مبیعی آخره صاتمدیغی وسائر غرمادن احق اولدیغی واستغلالاً مبیعی آخر طرفدن وقوع بولان طلب ودعواده مشترینك بایع ایله برابر مجلس محاكمده حضوری شرط اولدیغی جهتله رهن حكمنده‌در . §

بوندن ناشی اولمق كركدركه مجله‌ده اشبو تعریفدن بشقه بیع بالاستغلاله دائر مسئله یازلمامشدر .

وبیع بالاستغلال رهن حكمنده اولوب رهنده ایسه مرتهن‌ڭ حقی راهنه ایجار ایله یدقبضندن چیقارر ایسه ٧٤٧ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی اوزره اجاره باطل اولوب ایداع واعاره منزله‌سنده قاله‌جغنه

نظراً بروجه محرر بیع بالاستغلالك عدم جوازی لازم كلور ایسه‌ده اولاً مرتهن رهن ایله یالكز توثیق دین ایدرب استیفای دین ایدنجیه قدر مطلوبی اولان اقچه‌نك فائده‌سندن محروم قالور . حال بوكه بیع بالاستغلالده مبیعی ایجار ایله اجرتندن مستفید اولور بایع دخی ملكنی كاكان تصرفله انتفاع ایدر. ثانیاً مرتهن استیفای دین ایچون رهنی صاتدیره بیلور ایسه‌ده بیع بالاستغلالده بایعك رضاسی اولمقسزین مبیعی صاتدیرهمیوب فقط مدت معینه‌نك كذرانندن صكره بایعدن اجر مثل طلب واخذ ایده‌بیلور. وبایعك دخی رهنكی ملكی تصرفندن چیقماز .

اسباب محرره‌یه مبنی بیع بالاستغلال طرفین حقنده رهندن وبیع الوفادن دها زیاده فائده‌لو اولدیغندن بوده بیع الوفا كبی حاجت عمومیه اولسون خصوصی اولسون ضرورت منزله‌سنه تنزیل اولنور قاعده‌سنه بناءً علی طریق الاستحسان تجویز اولنمشدر . §

[بایع برمالی استیجار ایتمك اوزره] دینلمش ایسه‌ده مشتری مبیعی بشقه‌سنه دخی ایجار ایده‌بیلور. بیع بالاستغلالدن مقصد مشترینك مبیعی ایجار ایله انتفاع ایده‌بیلمسنه بایعك راضی اوله‌رق بیع ایتمش اولمسیدر .

١٢٠ ماده بیع ذاتاً اینی حكم اعتباریله درت قسمه منقسم اولدیغی كبی مبیع اعتباریله دخی درت قسمه تقسیم اولنور .

قسم اول ثمن مقابله‌سنده دیكر مالی صاتمقدر كه بیوعك الك مشهوری بو اولدیغندن بوكا [بیع] تسمیه اولنور .

قسم ثانی صرف وقسم ثالث بیع مقایضه وقسم رابع سلمدر .

مبیع یامال ویا منفعت اولور . منفعتك اقسامیله صورت بیعی [کتاب الاجاراتده] بیان قلنمش اولدیغندن بو ماده‌ده ذکر اولنان مبیعدن مقصد مالدر . وبیعك مبیع اعتباریله درت قسمه وجه تقسیمی شودرکه اموالك بعضیسی یعنی نقد ایله نقد حکمنده اولان شیلر ثمن اولەرق ، عروض وعقار وحیوانات کبی مثلیاتدن اولمیان شیلر مبیع اولەرق ، مکیلات ومثلیاتدن اولان شیلر کاه ثمن وکاه مبیع اولەرق استعمال اولنورلر . ونقد اکثریا عین مقابلنده مبادله اولندیغی کبی بعضاده نقد مقابلنده وکذلك عین دخی بعضاً عین مقابلنده مبادله اولنور .

ایشته بو صورتله بیع ؛ بیع مشهور ، صرف ، مقایضه دیو اوچ قسمه تقسیم اولنمشدر . وحین عقدده مبیع موجود اولمق لازم ایکن سلم واستصناع طریقیله معدومی بیع علی طریق الاستحسان تجویز اولندیغندن اقسام بیع درته ابلاغ اولنەرق بیع مشهور بو ماده‌ده ودیکر اوچی یعنی بیع صرف وبیع مقایضه ایله سلم واستصناع زیرده‌کی ماده‌لرده تعریف ایدلمشدر . وشو تقسیمه کوره مادهٔ مشروحه‌ده محرر [سلم] کلمه‌سی سلم واستصناعدن اعم طوتمق ویاخود استصناعی دخی بشقه‌جه ذکر ایلمك اقتضا ایدر .

برده بیلکزکه [بیع] کلمه‌سی بیع مشهورده مستعمل اولوب صرف ومقایضه‌ بیع کلمه‌سی ایله برلکده استعمال اولنەرق بیع صرف وبیع مقایضه دینور . سلم واستصناع اکثریا منفرداً استعمال اولنور .

١٢١ ماده صرف ؛ نقدی نقده بیع ایتمکدرکه ترکجه اقچه بوزمق تعبیر اولنور .

لغتده علی الاطلاق بوزمق وتحویل ایتمك معناسنه‌در .

نقد ایله نقد حکمنده اولان شیلر ۱۳۰ ، ۱۳۳۹ ، ۱۳٤۰ نجی ماده‌لرده تعریف وبیان اولنمشدر . نقدی نقد ایله ویا نقد حکمنده اولان باقر سکه ویاخود غیر مسکوك التون وکموش ایله مبادله‌یه عند الفقها [بیع صرف] تسمیه اولنمشدر . [اقچه بوزمق] تعبیری ترکجه‌مزده مسکوك اقچه‌یی مبادله‌ده مصروف اولوب غیر مسکوك آلتون وکموشه « اقچه » وبونلرك مبادله‌سنه دائر اولان معامله‌یه « اقچه بوزمق » دینلمسی معروف دکلسه‌ده صرفك سکهٔ مضروبه‌ده وقوعی کثیر وبین الناس شایع اولدیغندن وحد ذاتنده صرفك تام معناسنی افاده ایدر ترکجه تعبیر اولمدیغندن تغلیب صورتیله [ترکجه اقچه بوزمق تعبیر اولنور] دینلمشدر .

کرك نقد وکرك نقد حکمنده اولان شیلر ثمن اولدیغندن صرف ؛ ثمنی ثمنه بیع دیمکدر . وبیع صرفه دائر مجله‌ده یالکز بو تعریف واردر . احکامندن بحث اولنمامسی معاملات صرافیه‌نك تجارت قانونلرینه وعرف وعادته تطبیقاً فصل وحل ایدلمکده بولنمسندن ناشیدر .

١٢٢ ماده بیع مقایضه ؛ عینی عینه یعنی غیر از نقدین مالی ماله مبادله ایتمکدرکه لسان ترکیده « طرانپه » دینلور .

[نقدين] كلمه‌سى التون وكموش مسكوكات معناسنه ايسه‌ده مادهٔ سابقه‌شرحنده بيان قلنديغى اوزره بانقرانچه وامثالى دخى نقدحكمنده اولديغندن [نقدين] كلمه‌سنك انلرده شامل اولمسى اقتضا ايدر ١٣٠

[عين] معين ومشخص اولان شيدر ودائما مبيع اولديغندن [طرانيه] ايديلان مالك ايكيسنده دخى مبيعك شرائطى معتبردر ١٥١ بيع مقايضه‌دن يالكز ٣٧٩ نجى ماده‌ده بحث اولنمشدر .

١٢٣ ماده سلم ؛ مؤجلى معجله صاتمق يعنى پشين پاره ايله ويره‌سى يه مال آلمقدر .

سلم ؛ فتحتين ايله سلف معناسنه اولوب بالآخره اعطا اولنه‌جق مال ايچون اولجه ويريلان آقچه ويا مال ديمكدر . عندالفقها بو يولده وقوعبولان عقدك اسمى اوله‌رق استعمال اولنمشدر . §

[پشين پاره] تعبيرندن مقصد رأس‌المالك بهمه‌حال نقد اولمسى لازم‌كلور ديمك‌اوليوب رأس‌المالك پشين‌ويرلمسى لزومنى‌بياندر . بناءً عليه بيعده ثمن‌اولمغه قابل اولان شيلرسلمده رأس‌المال اولور . لكن ويره‌سى‌ثمن ايله پشين مال آلمق سلم اوليوب بيع مؤجلدر .

بايعه مسلم اليه ، مشترى‌يه مسلم ، رب‌السلم ، سلم صاحبى ، پشين ويريلان پاره ويامالِه يعنى ثمنه رأس‌المال ، مبيعه مسلم‌فيه دينلور .

١٢٤ ماده استصناع ؛ برشي ياپمق اوزره‌اهل صنعت ايله عقدمقاوله ايتمكدركه ياپانه [صانع] ويايديرانه [مستصنع] ويايديريلان شيئه [مصنوع] دينلور .

استصناع ؛ لغتده برشیئك یاپلمسنی طلب ایتمك معناسنه‌در .

لاحقه

سالف الذکر مواد احکامندن مستفاد اولدیغی وجهله بیع ذات ومبیع اعتباریله انواعه منقسم اولدیغی کبی ثمن اعتباریله دخی درت قسمه منقسمدر .

برنجیسی ؛ مساومه‌درکه بایع مبیع کندوسنه قاچه مال اولدیغنی حین عقدده ذکر وتصریح ایتمکسزین طرفینك بالتراضی تسمیه ایتدکلری بدل ایله صاتمغه دینور .

ایکنجیسی ؛ مرابحه اولوب بایع مبیع کندوسنه قاچه مال اولدیغنی بیان ایله اندن زیاده یه اوچنجیسی؛ تولیه درکه باشه باش دردنجیسی؛ وضیعه‌درکه نقصانله صاتمقدر .

١٢٥ ماده ملك ؛ انسانك مالك اولدیغی شیدر کرك اعیان اولسون وکرك منافع اولسون .

ملك ؛ میمك هم کسری وهم ضمی ایله اوقنور . فقط معناجه بینلرنده فرق واردر . شویله‌که :

کرك اعیان اولسون وکرك منافع اولسون انسانك مالك اولدیغی شیئك کافه‌سنه کسرمیم ایله « ملك » دینور .

ضم میم ایله « ملك » انسانك شرعاً مالك اولسون اولمسون برشی اوزرینه قدرت حسیه‌سندن عبارتدر .

مثلا مبیع منقول قبل القبض مشتری یه ثابت ملکدر . لکن مشتری ٢٥٣ نجی ماده حکمنجه آخره صاتمیه جغندن ملکی دکلدر . §

اعیان ؛ عینك جمعی اولوب معین ومشخص اولان شیدر . ١٥٩ §

منافع ؛ منفعتك جمعی اولوب اعیانی استعمال ایله مرور زمانك ارتباطندن حاصل اولان تعلقات مخصوصه‌در که ملکك تعریفنده داخلدر. مثلا بر آدم ساکن اولمق اوزره برخانه استیجار ایدر کندوسنك اشبو خانه‌ده ساکن اولمسیله مرور زمانك ارتباطندن حاصل اولان تعلقات مخصوصه‌یه « منفعت » دینور .

برعینه مالك اولان منفعتنه دخی مالك اولور ایسه‌ده بر شیئك منفعتنه مالکیت عیننه دخی مالکیتی مستلزم اولمیه‌جغی شوءشالدن دخی اکلاشیلور . بناءً علیه [ملکك] اعیان و منافعه شامل اولدیغی بیلنمك ایچون [کرك اعیان اولسون وکرك منافع اولسون] جمله‌لریله توضیح ایدلمشدر .

§

مذهب حنفیده تقوم مالیتی مستلزم اولوب یالکز ملك مالیتی مستلزم دکلدر . یعنی هر مال ملکدر فقط هر ملك مال دکلدر بینلرنده عموم وخصوص مطلق واردر .

لکن ملکك تعریفنده « انسانك مالك اولدیغی » تعبیرندن مقصد بالفعل مالك اولدیغی شی دیمك ایسه‌که ظاهر اولانده بودر ـ ملك ایله مال بیننده عموم وخصوص من وجه واردر . زیرا ملك اموال مباحه‌یه شامل اولمدیغی حالده مال انلرده شامل اولدیغندن مال اعم ملك اخص اولور . ملك منافعه شامل اولوب مال شامل اولمامسی حسبیله‌ده ملك اعم ومال اخص اولور . وعین مملوکه دخی هم ملك هم مال اطلاق اولنور .

بورالری بیلنمك ایچون مال نه‌در . ومال متقوم نه‌یه دیرلر . یرده آیرو آیرو تعریف اولنمش واسباب تملك ١٢٤٨ نجی ماده‌ده ذکر وتعداد ایدلمشدر .

١٢٦ ماده مال ؛ طبع انسانی مائل اولوبده وقت
حاجت ایچون ادخار اولنه بیلان شیدرکه منقوله وغیرمنقول
شامل اولور .

بناءً علی ذلك طبع سلیم انسانی کندوسنه مائل اولمیان لاشـ
وسائره وجزئیات مقولهسندن اولان بر قاچ دانه بغدای وسائره ایله
منافع کبی ادخاری قابل اولمیان شیلر مال دکلدر . انجق طبع انسانی
مائل اولمیان شیلر ایله وقت حاجت ایچون ادخاری قابل اولمیان شیلرل
مال اولمامسنده فرق واردر . شویله که طبع انسانی مائل اولمیانشیلر
قابل ادخار اولسه بیله ینه مال دکلدر . لکن طبع انسانی مائل
اولوب وقت حاجت ایچون ادخاری قابل اولمدیغندن طولایی مال
اولمیان منافع بعضاً تقوم ایدر . نته کیم منافع مال اولمدیغندن طولایی
ثمن مبیع اولهمز ایسهده بدل اجاره اوله بیلور .

١٢٧ ماده مال متقوم ؛ ایکی معنایه استعمال اولنور
بری انتفاعی مباح اولان شیدر .

بغدای وپرنج کبی .

بعض شیلر واردرکه مالك تعریفنده داخل ایسهده شرعاً مباح
اولمدیغندن متقوم دکلدر . مثلا خمر شرعاً حرام اولدیغندن مسلمانل
ایچون مال متقوم دکلدر . لکن ادیان سائرهده حرام اولمدیغندن
مسلمانلردن ماعداسی ایچونمال متقومدر بناءً علیه تعریفك بوجزئی
شرعاً مباح اولمقله مقیددر .

دیگری مال محرز دیمکدر.

مثلا دکزده ایکن باقی غیرمتقوم اولوب اصطیاد ایله احراز اولندقده مال متقوم اولور.

مال محرزك انواع واحکامنه دائر کتاب الشرکتده تفصیلات واردر.

١٢٨ ماده منقول ؛ برمحلدن محل آخره نقلی ممکن اولان شیدرکه نقود وعروضه ومکیلات وموزوناته شامل اولور.

١٢٩ ماده غیر منقول ؛ عقار دینلان خانه واراضی مثللو محل آخره نقلی ممکن اولمیان شیدر.

[عقار] لفظی بین الناس کرایه ویریلوب ایراد کتورن شیلره دینلور ایسه‌ده فقهده مال غیر منقوله اطلاق اولنور. وحانه، خانه، دکان کبی عقارلرده حقیقةً غیر منقول اولان ارض اولوب اوزرنده‌کی اشجار وابنیه مستقر اولدقجه ارضه تبعاً غیرمنقول عداولنور. ١٠٢٠ انجق اراضیٔ امیریه وموقوفه‌نك متصرفلری مذکور اراضینك یالکز حق تصرفنه مالك اولوب رقبه‌سنه مالك اولمدقلرندن ارضیٔ موقوفه ویا امیریه اوزرنده متصرفلری طرفندن غرس وانشا اولنان ملك اشجار وابنیه حقنده اراضی‌یه تبعیت ایله مال وقف ویامال میری معامله‌سی اولنه‌میه‌جغندن ١٠١٩ نجی ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره وقف یر یاخود ارضیٔ امیریه اوزرنده‌کی ملك اشجار وابنیه معاملاتی شرعاً منقول حکمنده عداولنه‌رق بوئللو اراضی ایله اشجار وابنیه بشقه بشقه حکمه تابع قلنمشدر.

١٣٠ ماده نقود ؛ نقدك جمعى اولوب آلتون وكموشدن عبارتدر .

لكن مسكوك اولملرى شرطدر . مسكوك اولميان التون وكموش ايله معامله بين الناس عرف وعادت ايسه نقود ، دكلسه عروض حكمندهدر . ١٣٤٠

رايج اولان باقر سكه عرفاً نقوددن معدوددر ١٣٣٩

نيكل وسائر معدنياتدن ضرب اولنان مسكوكات ايله طوغريدن طوغرىيه جانب دولتدن وياخود دولت نامنه بر هيئت صرافيه طرفندن طبع ايتديريلوب موقع تداوله قونيلان قائمه‌لر دخى نقوددن معدوددر . بانق قائمه‌سى كبى . §

مسكوك اولان التون وكموش دائما مثلى وثمندر . مبيع اوله‌ماز مسكوك اولميوب فقط بين الناس معامله اولنمسى عرف وعادت اولان التون وكموش ايله رايج اولان باقر وسائر مسكوكات معدنيه وقوائم نقديه عرف وعادت جارى اولان يرلرده ووقت رواجده مثلى وثمندر .

لكن بين الناس معامله عرف وعادت اوليان غير مسكوك التون وكموش ايله رايج اوليان باقر وسائر مسكوكات معدنيه وقوائم قيمى وعروضدر .

استطراد

جناب خالق متعال آلتون وكموشى ثمن اوله‌رق خلق بيورمشدر زيرا مقياس قيمده مطلوب اولان خصائص ماهيه جامعدرلر شويله كه اولاً التون وكموش معادن سائره‌يه نسبتله قليل وماهية واوصا

جليل اولديغندن طولاني بهاده اغر ويوكده خفيف اوله‌رق واسطهٔ مبادله اولمق خصيصه‌سنی كماليله جامعدر . مثلا ايكی درهم ثقلتنده التون فی زماننا يوز قيه ثقلتنده تيمورك قيمتنه معادلدر .

ثانياً التون وكموش خالص اولمق شرطيله متجانس اولوب اعلی واوسط وادنی اولمق كبی انواعی يوقدر ومرور زمان ايله بوزيلوب قيمتندن دوشمز معادن ومخلوقات سائره جنساً متحد اولسه بيله نوعاً مختلفدر .

ثالثاً التون وكموش نقدر چوق اجزايه تقسيم اولنسه وحتی توز حالنه افراغ ايدلسه ينه هر جزئنده قيمت نسبه‌سنی محافظه ايدر . مثلا بر عدد عثمانلی التونی يوز غروش قيمتنده اولديغی كبی نصفی اللی غروش قيمتنده اولوب تناقص ايتمز . اما يوز غروش قيمتنده اولان مثلا برقطعه ياقوت وسائره تنصيف ايدلسه اللی غروش ايتميوب قيمتی زياده‌سيله تناقص ايدر .

رابعاً التون وكموشك استحصالی نادر اولمقله برابر اوانی وسائر مصنوعاتده استعمالندن زياده اقچه اوله‌رق تداول ايتمكده بولنديغندن قيمتنك تبدلاتی غايت بطی ومدت مديده مرورينه متوقفدر . معادن ومخلوقات سائره‌نك قيمتی سرعتله وزياده‌سيله تبدل ايتمكده اولديغندن بويله بر ميزان ايله اجرا ايديلان مقايساتك صحتی دوام ايده‌ميه‌جكنه مبنی نقد خدمتنی ايفا ايده‌جك مالك ممكن مرتبه قيمتی ثابت اولمق لازم كلوركه بوده انجق التون وكموشده واقعدر .

بنابرين التون وكموشك نقد اولملری امر اعتباری اولميوب ماهيتلری ايجابندن اولمغله اصلدر . مسكوكات سائره وعلی الخصوص قوائم نقديه امر اعتباری اولمغله وقت رواجنده نقد حكمنده‌در .

انجق التون وكموش كاتچه حالنده اوله‌رق واسطهٔ مبادله اتخاذ ايدلمك ايستنلسه حين مبادله‌ده هرقطعه‌نك وزن وعيارينى تعيين ايتمك اقتضا ايدركه بوده تأخرات ومشكلاتى موجبدر . با خصوص عيارك تعيينى عمليات كيمويه‌يه متوقف اولديغندن هركسك الندن كله‌جك بر شيده دكلدر . بو سببلره مبنى مانى مشكلاتدن قورتارمق اوزره حكومتلر اقچه اوله‌رق استعمال اولنه‌جق التون وكموشك وزن وعيارينى تحت تصديقنه اله‌رق ضرب واعمالى درعهده ايتمش ومذكور معدنلرك مجبورى التداول اوله‌بيلمسى ايچون جانب حكومتدن اعمال واحضار اولنه‌رق رسمى تمغا اورلمش اولمسى شرط اساسيه صره‌سنه كچمشدر .

١٣١ ماده عروض ؛ عرضك جمعى اولوب نقود وحيوانادن ومكيلات وموزوناتدن بشقه اولان متاع وقماش امثالى شيلردر .

[عروض] كلمه‌سنك محل استعمالى ١٦٥ نجى ماده شرحنده ايضاح ايدلمشدر .

١٣٢ ماده مقدرات ؛ كيل ايله اولچلوب يا وزن يعنى قنطار وترازو وامثالى ايله طارتيلوب يا صايى ايله صاييلوب ياذراع ايله اولچلوب مقدارى تعيين اولنان شيلر اولوب مكيلات وموزونات وعدديات ومذروعاتى شامل اولور .

مقدرات ؛ مقدرك جمعيدر . مقدارى تقدير وتعيين ايديلان

شيلر اولوب اموال منقوله يه شامل اولديغى كبى مقدارى ذراع ايله تعيين اولنان عقار مذروعات قبيلندن اولمغله اكا دخى شامل اولور.

١٣٣ ماده كيلى ومكيل ؛ كيل ايله اولچيلان شى

١٣٤ ماده وزنى وموزون ؛ طارتيلان شى

١٣٥ ماده عددى ومعدود ؛ صاييلان شى

١٣٦ ماده ذرعى ومذروع ؛ ارشون ايله اولچيلان شى

بعض مكيلات وموزونات وعدديات ومذروعات واردر كه كيل ووزن وتعداد وذرع اولنمقسزين بيع اولنور . مثلا قماشلر اكثريا طوب ايله صاتيلور بناءً عليه ارشون ايله اولچلمكسزين صاتيلان برطوب قماشه ذرعى دكلدر دينلمز زيرا ارشون ايله اولچلهرك تقديرى قابلدر . وقس عليه البواقى

١٣٧ ماده محدود؛ حدودوسنورلرى قابل تعيين اولان عقار

١٣٨ ماده مشاع ؛ حصص شايعه يى حاوى اولان شى .

١٣٩ ماده حصهٔ شايعه ؛ مال مشتركك هر جزئنه سارى وشامل اولان سهمدر .

مثلا ايكى يا زياده كمسنه كرك منقول وكرك غير منقول بر مالك هر برجزئنه مشتركاً مالك اولسهلر سبب تملكلرى ومقدار حصهلرى بربرينه ايستر مساوى ايستر مباين ولسون اومالده بولنان حصهلرينه [حصهٔ شايعه] واومالهٔ [مشاع] تسميه اولنور .

اما مال مشترك مثلا خانه اولوبده سلاملق جهتی برینك وحرم طرفی دیكرینك اولمق اوزره تعیین قلنمش ایسه بوحالده هر برینك مالك اولدیغی حصه‌یه [حصهٔ معینه ومفرزه] ومذكور خانه‌یه [مال مشترك] اطلاق اولنور.

بوایكی ماده‌نك تفصیلاتی كتاب الشركتده مندرجدر.

١٤٠ ماده جنس ؛ شامل اولدیغی افرادی بیننده غرضجه تفاوت فاحش اولمیان شیدر.

جنس ؛ لغتده حكماً غیر متحد افراد كثیره بیننده مشترك بر معنایه موضوع اولان اسمدر.

نوع ؛ حكماً متحد افراد كثیره بیننده فی الجمله مشترك بر معنایه موضوع اولان اسمدر.

مثلا دوه قسمی، بهائمدن برجنسدر وتویلودوه مطلقا دوه جنسندن بر نوعدر. بناءعلیه جنس نوعندن اعمدر. جنسك فن منطقده معناسی بشقه وفقهده بشقه‌در. فن منطقده جنس ؛ حقیقتلری مختلف ، كندولرنده داخل اولان برامر ذاتی ایله یكدیكرندن متمیز افراد كثیره‌یه محمول اولان مفهوم كلیٔ ذاتی‌یه اطلاق اولنور. مثلا حیوان برجنس اولوب انسان وفرس وسائر انواع حیواناته شاملدر. حال بوكه انسان ایله فرسك وسائر حیواناتك ماهیتلری بربرینه مخالف اولوب كندولرنده داخل اولان امر ذاتی ایله مثلا انسان ناطقیت وفرس صاهلیت ایله یكدیكرندن متمیزدر. بونلرك هر بریسی اصطلاح منطقده بررنوع اولوب جنس دكلدر.

فقهده جنس ؛ اشبو ماده موجبنجه شامل اولدیغی افرادی

بينده غرضجه تفاوت فاحش اولميان شيدر. بو حالده شامل اولديغي افرادى بيننده غرضجه تفاوت فاحش بولنان شى فقهده جنس واحد عد اولنماز. مثلا منطقاً جنس واحد اولان حيوانك شامل اولديغي انسان، فرس، بقر، بغل وسائر انواعى بيننده غرضجه تفاوت فاحش بولنديغندن عندالفقها جنس واحد دكلدر. چونكه فقها ومنطقيونك غرض ومقصدلرى متخالف اولوب مثلا فقهانك مقصدلرى اصناف اشيانى اغراض واحكامك تفاوتى اعتباريله ضبط ايتمك ومنطقيونك مراملرى معانئ كليه‌نى ماهيتلرى وديكر مفهومات اوزرينه صدقلرى حيثيتيله تحت انضباطه آلمقدن عبارت اولديغندن ايكى فنك اصطلاحى بربرينه مخالف اولمشدر. حتى فقها غرضجه تفاوت فاحش اولوب اولمامسنه قصد نظر اعتبار ايتدكلرندن حيوانانك اركك ايله ديشيسى ارأسنده غرضجه تفاوت فاحش اولمديغنه بناءً عندالفقها اركك ايله ديشيسى مثلا آت ايله قسراق جنس واحد عد اولنديغى حالده انسانك اركك ايله ديشيسى آراسنده غرضجه تفاوت فاحش اولديغنه مبنى بونلر آيرو آيرو جنس عد واعتبار اولنور. ١٤٦٨

١٤١ ماده جزاف ومجازفه، كوتورى بازار ديمكدر.

٢١٧ نجى ماده‌يه باق

١٤٢ ماده حق مرور، آخرك ملكندن كچمك حقيدر.

يعنى طريقك رقبه‌سى بشقه‌سنك اولوب يالكز كچمك حقنه مالكيت ديمكدركه حقوق مجرده قبيلندندر. احكام تفصيليه‌سى كتاب الشركتك اوچنجى بابنك دردنجى فصلنده مندرجدر.

١٤٣ ماده حق شرب، بر نهردن نصيب معين معلومدر.

مثلا كوهده برساء ـ ياخود حفيده بركوين اين وحيوان صولامق ايچون صو ايله انتفاع ايتمك بوتيدر .

برده حق شفه واردركه اوده صو ايچمك حقي ديمكدر . يعني حق شرب صو ايچمك حقنه ديندلديكي كبي انتفاع حقنه دخي دينور . حق شفه يالكز صو ايچمك حقيدر . حق شرب وحق شفه نك احكامي كتاب الشركتك دردنجي بابنك دردنجي فصلنده بيان وتفصيل اولنمشدر .

١٤٤ ماده حق مسيل ، برخانه نك خارجه صويي وسيلي آقتق وطمله لق حقيدر .

يعني صويك وسيلك وطامله نك آقديني بر بشقه سنك اولوب يالكز آقتق حقنه مالكيتدر . بوكا « حق مجرى » دخي ديرلر ، احكامندن كتاب الشركتك اوچنجي بابنك دردنجي فصلنده بحث ايدلمشدر .

١٤٥ ماده مثلي ؛ چارشو وبازارده معتدبه يعني بهانك اختلافني موجب برتفاوتسز مثلي بولنان شيدر .

شو تعريفدن مستبان اولديغنه كوره برشي مثليادن اولمق ايچون اولاً چارشو وبازارده مثلي بولنمق لازمدر . معرض بيعده اولميوب شونك بونك يد تصرفنده مثلي بولنمسي مثلياتدن عد اولنمسنه سبب اوله ماز .

ثانياً چارشو وبازارده بولنان شيلرك بهاسي بيننده يا تفاوت بولنور يا بولنماز تفاوت بولنديني تقديرده يامعتدبه درجه ده اولور يا اولماز . مثلا مطبوع كتابلرك اكثريا فياتي مقطوع اولوب تفاوت بولنماز بعضاً

دخی قیمتی غیر مقطوع اولور ایسه‌ده معتدبه اولمیه‌جق برفرق ایله صاتیلور فقط بعض کره امثالی آزاله‌رق چارشو وبازارده بولنماز یاخود بولنسه‌ده متفاوت فیئاتلر ایله صاتلمغه باشلار .

مثلیده اصلا تفاوت اولمامق ایجاب ایتمیوب فقط معتدبه تفاوت اولمامق لازم کلدیکندن مثالمزده محرر اولدیغی وجهله برنجی وایکنجی صورتلرله صاتیلان کتابلر مثلی واوچنجیسی قیمی اولمش اولور .

١١١٩ نجی ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره مکیلات وعددیات متقاربه وال ایشی اولمیان اوانی کبی اختلاف صنعت حسبیله مختلف ومتفاوت اولمیان موزونات وبرجنس چوقه وفابریقه معمولاتی اولان بزلر کبی افرادی بیننده تفاوت اولمیوب ده ذراعی شوقدر غروشه دیو صاتیلان ذرعیات وبونلره مماثل فابریقه معمولاتی مثلیاتدندر .

١٤٦ ماده قیمی ؛ چارشو وبازارده مثلی بولنمیان یاخود بولنورسه‌ده فیأتجه متفاوت اولان شیدر .

١١١٩ نجی ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره عددیات متفاوته وآرپه ایله قاریشیق بغدای کبی خلاف جنسیله یکدیکرندن تمیز وتفریق اولنه‌میه‌جق صورتده مخلوط اولان مثلیات وال ایشی اولان اوانی کبی اختلاف صنعت حسبیله مختلف ومتفاوت اولان موزونات وفابریقه معمولاتی اولمیان بزلر کبی افرادی بیننده تفاوت اولان ذرعیات ویازمه کتابلر وبونلره مماثل شیلر قیمیاتدندر .

کذلك باصمه کتابلر کبی حد ذاتنده مثلیاتدن اولوبده آزالدیغی جهتله چارشو وبازارده مثلی بولنماز اولان ویا متفاوت فیأتلر ایله صاتلمغه باشلایان شیلر دخی قیمیاتدن معدوددر .

١٤٧ ماده عدديات متقاربه ؛ احاد وافرادى بيننده قيمتجه تفاوت اولميان معدوداتدر كه هپ مثلياتدندر. جوز ويمورطه كبى

١٤٨ ماده عدديات متفاوته، احاد وافرادى بيننده قيمتجه تفاوت بولنان معدوداتدر كه هپ قيمياتدن معدود اولور. قيون، كچى كبى

١٤٩ ماده ركن البيع ، يعنى مبيعك ماهيتى مالى ماله دكشمكدن عبارت اولوب انجق بوكا دلالت ايتمك حسبيله ايجاب وقبوله دخى [ركن البيع] اطلاق اولنور.

ركن ؛ لغتده برشيئك جانب اقواسنه اطلاق اولنور. اصطلاحده بر جزؤ ذاتيدر كه ماهيت اندن وبشقه سندن تركب ايدر. برشيئك ماهيتنه دخى ركن اطلاق اولنديغى واردر.

بيعك تحققنده ايجاب وقبول وبونلرك متعلقنده اثرى ظاهر اوله جق وجهله بربرينه ارتباطى لازمدر. بو ارتباط اوزرينه مبادله ترتب ايدر. مبادله بايع ثمنه ومشترى مبيعه مالك وهر برى كنديسنه انتقال ايدن بدلده تصرفات مشروعه يه قادر اولمسندن عبارتدر.

ماهيت بيع ايجاب وقبول ايله ارتباطك مجموعندن عبارت اولورايسه ايجاب وقبول ماهيت بيعده داخل اوله رق ركن حقيقى اولور. واوحالده ماهيت بيع اوچ جزؤدن تركب ايتمش اولوركه ايكيسى اولان ايجاب وقبول جزؤ حسى وبرى بولنان ارتباط جزؤ عقليدر. واكر ماهيت

بیع اشبو ماده‌ده بیان اولندیغی اوزره مالی ماله دکشمکدن عبارت اولور ایسه ایجاب وقبول ماهیت بیعدن خارج اوله‌رق حقیقةً رکن اولمز بلکه رکن حقیقی مبادلهٔ مذکوره‌در فقط مبادلهٔ مذکوره‌یه دلالت ایتمك حسبیله ایجاب وقبوله دخی مجازاً رکن اطلاق اولنور .

ماهیت بیعی مالی ماله دکشمکدن عبارت قیلانلر اجزاء ثلثهٔ مذکوره‌دن جزؤ عقلی‌یه اعتبار ایتمشلر وانجق انی بیعك رکنی قیلمشلردر . جزؤ عقلی مبادله اولمیوب انفاً بیان قلندیغی وجهله ایجاب وقبولك بربرینه ارتباطندن عبارت ایسه‌ده اشبو ارتباط اوزرینه مبادله ترتب ایلدیکندن بیعی مبادلهٔ مذکوره ایله تعریف ایلمشلردر .

١٥٠ ماده محل البیع ، مبیعدن عبارتدر .

١٥١ ماده مبیع ، صاتیلان شی که بیعده تعین ایدن عیندر وبیعدن مقصود أصلی اودر .

زیرا انتفاع انجق اعیان ایله اولوب ثمن مبادلهٔ امواله وسیله‌در . بو اصله مبنیدر که مبیع قبل قبض بایعك یدنده انك صنع وتقصیری اولمقسزین تلف اولسه بیع منفسخ اولور . ٢٩٣ اما ثمن مشتری یدنده تلف اولسه بیع منفسخ اولماز .

ینه بوسببه مبنیدر که ثمن دخی مبیعك متعلق اولدیغی حالده محل بیع اوله‌مدیغندن مادهٔ سابقه‌ده [محل البیع مبیعدن عبارتدر .] دینلمش §

آت وخانه کبی مثلیاتدن اولمیان اعیان دائما مبیعدر ثمن اوله‌مز بناءً علیه مبیعك معلوم ومعین اولمسی لازمدر . مکیلات وموزونات وعددیات متقاربه مثللو نقدك غیری اولان مثلیات اکر نقد ایله مقابله

اولنور ومثلا « فلان یرده‌کی شو قدر کیله بغدایی بوقدر التونه سکا صاتدم » دیو بیع ایدیلور ایسه مبیع یعنی مثمن اولور .
مثلیات مذکوره عین ایله مقابله اولنور ایسه نظر اولور اگر مثلیات دخی متعین ایسه بیع مقایضه اولور . متعین اولمیوب فقط « شو حیوانی یکرمی کیله بغدایه آلدم » کبی ذمه مخصوص اداتلردن بری کندویه الحاق اولنور ایسه ینه مثمن اولوب انجق بیع سلم اولور .
مثلیاتدن بری دیگر مثلی ایله تقابل ایدوب متعین ومفرز وموجود ومشارالیه اولورلر ایسه ایکیسیده مبیع اولوب بیع مقایضه اولور . معین اولان اوچ کیله بغدایی معین اولان بش کیله آرپه‌یه دگشمك کبی

۱۵۲ ماده ثمن ؛ صاتیلان شیئك بهاسیدرکه ذمته تعلق ایدن شیدر .

یعنی ذمته تعلق ایتمسی صحیح اولان شیدر یوقسه ثمن هر وقت ذمته تعلق ایدر دیمك دگلدر . مثلا میدانده موجود اولوب کندویه اشارت وتعیین اولنان معلوم المقدار التون ایله بر مال اشترا اولنوبده مجلس بیعده بایعه تسلیم ایدلدیکی صورتده ثمن ذمته تعلق ایتمش دگلدر . فقط ذمته تعلقی صحیحدر . مثلا صورت مذکوره‌ده میدانده اولان التونلر بایعه تسلیم اولنمازدن اول ضایع اولسه بیع باطل اولمیوب ثمن مشترینك ذمته تعلق ایدر . ثمنك ذمته تعلقی صحیح اولدیغندن وقت بیعده موجود اولمسی شرط دگلدر .
بیعدن مقصود اصلی ثمن اولدیغندن بیع صحیح اولنه عقدده‌کی تعیین ایله ثمن تعین ایتمز . فقط عقد فاسد اولور ویا ثمن نقودك غیری مثلیاتدن اولور ایسه تعیین ایله تعین ایدر .

بوده ۱۳۰ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله نقود مسکوکه دائماً ونقود حکمنده اولان شیلر وقت رواجده ثمندر مبیع اوله‌ماز .

شو ایکی ماده‌دن مستبان اولدیغنه کوره اعیان غیر مثلیه دائما مبیعدر ثمن اوله‌مز. نقود ایله نقود حکمنده اولان شیلر دائما ثمندر مبیع اوله‌مز. وعددیات متقاربه کبی مثلیات بعضاً مبیع وبعضاً ثمن اولورنه زمان مبیع ونه زمان ثمن اولدیغنی تعیین ایچون حین بیعده تعیین ایدوب ایتمدیکنه باقلمق لازم کلور .

۱۵۳ ماده ثمن مسمی ؛ طرفینك بالتراضی تسمیه وتعیین ایتدکلری ثمندر کرك قیمت حقیقیه‌یه مطابق اولسون وکرك ناقص یازائد اولسون.

مسمی ؛ تسمیه اولنمش دیمکدر تسمیه آد قویمق معناسنه‌در . برشیئه آد قونلدیغی صورتده اولشی تعیین وسائرندن تمییز ایدلمش اوله‌جغندن عندالفقها [تسمیه] تعیین معناسنده استعمال اولنور بناءً علیه اشبو ماده‌ده [تعیین] تسمیه اوزرینه عطف تفسیر طریقیله عطف ایدلمشدر.

۱۵٤ ماده قیمت ؛ برمالك بهای حقیقیسیدر.

مالك بهای حقیقیسی یعنی دکری نه ایسه اولشی اومالك مقامنه قائم اولدیغندن بوکا [قیمت] دینلور و قیمت مالك معیاری منزله‌سنده اولدیغندن زائد وناقص اولمز. [ثمن مثل] دخی بویله‌در .

۱۵۵ ماده مثمن ؛ برنجی میمك ضمی وثالثك فتحی وایکنجی

میمك تشدیدی ایله اوقنوب ثمن مقابلنده صاتلمش شی یعنی مبیع دیمکدر .

١٥٦ ماده تأجیل ؛ تفعیل وزننده اولوب دینی بر وقت معینه تعلیق وتأخیر ایتمکدر .

لغتده ، بر معین وقته قدر مطلقا مهلت تعیین ایتمك معناسنه‌در .
بر وقت معینه تعلیق وتأخیر اولنان دینه دخی [دین مؤجل] دینور

١٥٧ ماده تقسیط ؛ دینی متعدد ومعین وقتلرده تأدیه ایتمك اوزره تأجیلدر .

لغتده ، مطلقا پارچه پارچه یاپمق واجزای معینه‌یه تقسیم ایتمك معناسنه‌در .
تقسیط ایله مطلقا تأجیل بیننده‌كی فرق تقسیطده دینك متعدد ومعین وقتلرده تأدیه ایدلمك قیدینك بولنمسندن وتأجیلده بویله برقیدك بولنمامسندن عبارتدر

١٥٨ ماده دین ؛ ذمتده ثابت اولان شیدر .

مثلا بر کیمسه‌نك ذمتنده شوقدر غروش بورجی ومیدانده موجود اولمیان شوقدر غروش ومیدانده موجود اولان آقچه‌نك یاخود بر بیغینك بغدایك قبل الافراز بر مقدار معینی هب دین قبیلندندر
چونکه قبل الافراز مقدار معینه اشارت قابل دکلدر .
سکزنجی ماده شرحنده بیان قلندیغی وجهله ذمت ؛ نفس ، ذات معناسنه کلور که بوراده‌کی [ذمتدن] مقصد اودر و [دین] بر وصفدر وصفلر محل طلب اوله‌میه جغندن ذات وصف یعنی مدیون مطالبه اولنور .

١٥٩ ماده عين ؛ معين ومشخص اولان شيدر ·

مثلا برخانه وبرآت وبرصندالیه وميدانده موجود بربيغين بغدای وبرمقدار آقچه هپ اعياندندر .

بربيغين بغدايك تمامى ويابعدالافراز برقسم معينى ديمكدر .

١٦٠ ماده بايع ؛ مال صاتان

١٦١ ماده مشترى ؛ صاتون آلان

١٦٢ ماده متبايعان ؛ بايع ايله مشتريدركه [عاقدين] دخى دينور .

[طرفين] دخى دينور .

١٦٣ ماده اقاله ؛ عقد بيعى رفع وازاله ايتمكدر .

اقاله ؛ قول لفظندن مشتق وهمزه‌سى سلب ايچون اولديغندن مطلقا عقدى رفع وازاله ايتمكدر . بوراده عقد بيعه تخصص مقامه نظرآدر . يوقسه اقاله اجاره‌ده ، قسمتده ١١٥٩ وسائر قابل فسخ اولان عقودده جارى برعقددر وايجاب وقبول ايله منعقد اولور .

بناءعليه نفاذى غيرك اجازتنه موقوف اولان عقدلرده من له الاجازه‌نك اجازت ويرماسى وعقود غير لازمه‌ده من له الخيارك فسخ ايتمسى اقاله ولمبوب اقاله نافذ ولازم اولان عقدلرده جاريدر .

اقاله‌نك مشروعيتنه [من اقال نادماً بيعته اقال الله عثرته يوم القيامة] حديث شريفى دليل شرعى اولديغى كبى مادامكه عقد طرفينك ايجاب

وقبولی ایله منعقد اولیورانلرك فسخی ایله منفسخ اولمسی لازم‌کله‌جکی عقلاً دخی مسلمدر .

١٦٤ ماده تغریر ؛ تفعیل وزننده اولوب الداتمق معناسنه‌در.

ثلاثیسی «غرور» اولوب الدانمه «غار» والدانمشه «مغرور» دنیلور .

١٦٥ غبن فاحش ؛ عروضـده نصف عشر وحیواناتده عشر وعقارده خمس مقداری ویا دها زیاده الدانمقدر .

غبن ؛ لغتده غینك فتحی وبانك سکونیله‌در . بر آدمی معامله‌ده آلداتمق معناسنه اولوب آلداتان کیمسه‌یه «مغبون» دینور اصطلاحده غبن ؛ مغبون ایله قائم اولان وصف معناسنده استعمال اولنورکه مصدر مجهولدر . یعنی الداتمق معناسنه‌در . §

غبن ایکی درلو اولوب بری فاحش دیکری یسیردر . زیاده‌لك وآزلق امور نسبیه‌دن اولمقله فقها غبن فاحش ایچون اشبو ماده‌ده معین حدلری تعیین ایتمشلردر .

بونلردن نقصان اولانه [غبن یسیر] اطلاق اولنور وبوبابده مالك قیمت حقیقیه‌سی نسبت اتخاذ ایدیلور .

ثمن مثلندن نقصانله بیع ایتمکه [محابات] دینور. §

[عروض] کلمه‌سی جودت پاشا مرحوم طرفندن بووجهله شرح ایدلمشدر.

عروض کلمه‌سی عقار وحیوانات ومکیلات وموزوناته مقابل اوله‌رق استعمال اولنور ایسه‌ده بعضاً دخی یالکز حیوان وعقاره مقابل اوله‌رق استعمال اولنور ٤٢١ ١٣٤٢

مجله‌نك ١٦٥ نجی ماده‌سنده مکیلات وموزونات مذکور اولمدیغندن عروض بوراده مکیلات وموزوناته شامل اولور مجله جمعیتنده بووجهله مطالعه اولنمشدر .

١٦٦ ماده قديم ، اولدركه اولنى بيلور كمسنه اولميه .

قديم ؛ لغتده قدم ايله متصف اولان شيئه دينوب متكلمين ، فلاسفه وفقها بشقه بشقه تعريف ايتمشلردر .

فقهايه كوره قديم دينلجه اولكى حالنى بالمشاهده بيلور كمسنه اولميان شى مراد ايديلور .

باب اول

عقد بيعه متعلق مسائل بياننده اولوب بش فصلى حاويدر

فصل اول

ركن بيع حقنده در

١٦٧ ماده ايجاب وقبول ايله بيع منعقد اولور .

زيرا بيعك انعقادى ايجاب وقبولك بروجه شرعى مربوطيتندن عبارت اولمقله ايجاب وقبول ايله بيع منعقد اولهجغندن اسماً ومعناً وحكماً علتدرلر بوحالده يالكز ايجاب وياخود يالكز قبولك علت اولهماسى لازم كلور انجق معلول اولان حكم بيع قبول ايله وجوده كلسنه وقبولك بيعده معناً تأثيرى دركار بولنمسنه نظراً يالكز قبول معناً وحكماً علت اولهبيلور اسماً علت اولهمز .

كذلك ايجابك حكمه تأثيرده دخلى دركار اولمغله يعنى برشيئك قبول ايجابه متوقف بولنمغله يالكز ايجاب معناً علت اولهبيلورسهده يالكز ايجابه بيع دينلمديكندن وبيع ايجاب منفرد ايله منعقد اولميهجغندن اسماً وحكماً علت اولهمز . §

بیعك انعقادی لفظاً ایجاب وقبوله حصر ایدلمیوب ایجاب وقبول ایله بیعك منعقد اوله جغنك بیان قلنمسی تراضیٔ طرفینه دلالت ایدن شیلرله ومثلا بیع، تعاطی طریقیله دخی منعقد اولدیغندن ناشیدر فقط بیعده جدیت شرط اولدیغندن هزل یعنی شقه طریقیله وقوع بولان ایجاب وقبول ایله بیع منعقد اولماز .

§

ایجاب وقبولك متعدد اولمسنه نظراً عاقدینك متعدد اولمسی لازم کلور . یالکز برکیمسه عقدك طرفینی تولی ایده مز یعنی برشیٔ هم ایجاب وهم ده قبول ایده مز .

فقط شو بش مسئله مستثنادر .

١ : برصغیرك مالنی باباسی کندوسی ایچون حسب الولایه صاتوب بالاصاله آله بیلور . وبالعکس کندی مالنی صغیره بالاصاله صاتوب حسب الولایه آله بیلور ویالکز ایجابی ومثلا شومالی اوغلمه صاتدم دیمسی کافیدر . یعنی پدرك اولادی حقنده کمال شفقتی اولدیغندن قبوله توقف ایتمکسزن ایجاب ایله بیع منعقد اولور وبیعده غبن فاحش اولوب اولمدیغنه دخی باقلماز زیرا باباتك اولادینی اضرار ایتمسی تصور اولنماز .

٢ : صغیرك باباسی اولمیوبده باباسنك باباسی بولنورسه بوده باباسی مقامنه قائم اولدیغندن انك کبی صغیرك مالنی کندوسی ایچون اشترا وکندو مالنی صغیره بیع ایده بیلور .

٣ : صغیرك اب وجدی اولمیوبده وصیسی بولندیغی حالده بودخی کندو مالنی صغیره صاتار وصغیرك مالنی کندوسی ایچون آله بیلور انجق صغیر حقنده نفعی موجب اولمق شرطیله مقیداولوب غبن فاحش اولور ایسه عقد صحیح اولماز .

٤ « وصی قاضینك امریله صغیرك مالنی حسب الوصایه قاضی یه صاتوب بالوكاله قاضی ایچون آله بیلور زیرا بالذات تجویز اولنمیان شی بالتبع تجویز اولنه بیلور .

اما قاضی بالذات یتیمك مالنی صاتوب کندوسی ایچون آله من زیرا شو فعل قضا اولوب قاضینك نفسی حقنده قضاسی باطلدر .

٥ : بر بابانك ایکی صغیر اوغلی اولدقده برینك مالنی دیکرینه صاتوب آنك ایچون آله بیلور . اما بر کیمسه ایکی صغیرك وصیسی اولدقده برینك مالنی دیکرینه صاتوب آله ماز .

١٦٨ بیعده ایجاب وقبول عرف وعادت بلده ده انشای بیع ایچون مستعمل اولان لفظلردرکه بو نلرله بازارلق کسیلوب لسانمزده [خیرلشمق] تعبیر اولنور .

انشای بیع ایچون مستعمل اولان الفاظ السنه وبلادك تخالفیله مختلف اوله جغندن هر لسانده وهر بلده ده بو معناده قنغی لفظ مستعمل ایسه اکا اعتبار اولنمق لازم کلور زیرا ناسك استعمالی بر حجتدرکه آنکله عمل واجب اولور §

[لسانمزده خیرلشمق تعبیر اولندیغنك] سببی عثمانلولرك مکارم اخلاقی آثارندن اولمق اوزره بایع ایله مشترینك بر برینه « وارخیرینی کور » دیه رك الفاظ دعائیه ایله اجرای عقدك عادت اولمسیدر .

١٦٩ ماده ایجاب وقبول ایچون اکثریا ماضی صیغه سی استعمال اولنور .

يعنى ايجاب وقبول انشاى بيع اولديغى حالده ماضى صيغه‌سى استعمالنك سببى شودركه مضارع كبى انشا معناسنه موضوع اولان صيغه‌لر وعد ويا امر معناسنه اولوب حال بوكه عقد بيع هرنقدر انشاء تصرف ايسه‌ده شرعاً اخباره موضوع اعتبار اولنديغندن وماضى صيغه‌سى بيعك تحقق وقوع وثبوتنه دلالت ايدوب طرفينك رضاسى حاصل اولديغنى تعيين ايچون بشقه‌جه دليل تحريسنه لزوم قالميه‌جغندن انشاى بيعده وعقود سائره‌ده اكثريا ماضى صيغه‌سى استعمال اولنور.

مثلا بايع شو متاعى سكا يوزغروشه صاتدم ومشترى دخى آلدم وياخود مشترى آلدم وبايع صاتدم ديسه بيع منعقد اولوب اولكى صورتده [صاتدم] لفظى ايجاب و[آلدم] لفظى قبول وايكنجى صورتده [آلدم] لفظى ايجاب و[صاتدم] لفظى قبولدر.

وكذا بايع صاتدم وياخود تمليك ايتدم ديوب مشترى دخى آلدم يرنده راضى اولدم وياخود قبول ايلدم ديسه بيع منعقد اولور.

يعنى عقودده اعتبار مقاصد ومعانى‌يه اولوب الفاظ ومبانى‌يه اولمديغندن انشاى بيع مقصدينى متضمن اولان الفاظ ايله بيع منعقد اولور.

١٧٠ ماده آلورم وصاتارم كبى مضارع صيغه‌سيله حال مراد اولنور ايسه بيع منعقد اولور واكر استقبال مراد اولنور ايسه منعقد اولماز.

مضارع صيغه‌سى بعضاً حال وبعضاً استقبال معنالرنده مستعمل اولديغندن ماضى صيغه‌سى كبى طرفينك عقد بيعه راضى اولدقلرينه قطعياً دلالت ايتمز نه‌مقامده استعمال اولنديغنك تعيينى اقتضا ايدر. حال مراد اولنورسه بيع منعقد اولور. استقبال مراد اولنديغى تقديرده مضارع صيغه‌سى بايعدن صادر اولمش ايسه وعده، مشتريدن صادر اولمش ايسه مساومه‌يه حمل اولنور.

۱۷۱ ماده آله‌جنم، صاته‌جنم کبی وعد مجرد معناسنه اولان مستقبل صیغه‌سیله بیع منعقد اولماز .

زیرا وعدلر صور تعلیق اکتسا ایتمدکجه لازم اولماز. §
کذلك شومالی بکا صاتارمیسك کبی استفهام صیغه‌سیله دخی بیع منعقد اولماز .

۱۷۲ ماده صات وصاتون آل کبی امر صیغه‌سیله دخی بیع منعقد اولماز. فقط بطریق الاقتضا حاله دلالت ایدن امر ایله دخی بیع منعقد اولور

مثلا مشتری شومالی بکا شوقدر غروشه صات دیوب بایع دخی صاتدم دیسه بیع منعقد اولماز .
مشترینك امری حاله دلالت ایتمدیکی ایچون [شومالی بکا شوقدر غروشه صات] سوزی مساومه‌یه محمول اولدیغندن بایعك [صاتدم] سوزی ایجاب مقامنده قاله‌رق قبوله محتاجدر .
اما بایع بومالی شوقدر غروشه آل دیوب مشتری دخی آلدم دیسه یاخود مشتری آلدم دیوب بایع دخی آل ویاخود وار خیرینی کور دیسه بیع منعقد اولور .
زیرا دلالت بالاقتضا ؛ کلامك شرعاً محتاج الیه اولان لوازم متقدمه دلالتی اولمغله بو مقامده [آل] یاخود [وار خیرینی کور] تعبیرلری « ایشته صاتدم آل » دیمکدر .

۱۷۳ ماده ایجاب وقبول شفاهاً اولدیغی کبی مکاتبه ایله دخی اولور .

چونکه مکاتبه مخاطبه کبیدر ومکاتبه کرك طرفین بشقه بشقه بلده‌ده اولسونده یکدیکرینه تحریرات یازسونلر کرك بر بلده‌ده مقیم اولوبده تذکره کوندرسونلر جائزدر شوقدرکه کوندریلان تحریرات ویاتذکره معنون ومرسوم یعنی رسم وعادته موافق وممضی ویا ممهور اولمق ایجاب ایده‌جکی کبی مکتوب الیه بالذات اوقویه‌رق ویا بر بشقه‌سنه اوقوتدیره‌رق مألنه مطالع اولدقده تفرق مجلس وقوعبولمقسزین ایجاب واقعی شفاهاً قبول ایتمسی ویاخودهمان قبولی متضمن جواب یازمسی لازمدر . §

کذلك ایجاب وقبول رسول واسطه‌سیله دخی اولور .

شوقدرکه رسولك تبلیغ رسالت ایتدیکی مجلسده مرسل الیهك قبول ایتمسی لازمدر .

١٧٤ ماده دلسزك اشارت معروفه‌سیله بیع منعقد اولور .

چونکه دلسزك اشارت معروفه‌سی لسان ایله بیان کبیدر . §

دلسز اولمیانلرك اشارتلریله بیع منعقد اولماز چونکه ایجاب وقبولده اصل اولان تلفظدر دلسزك اشارت معروفه‌سیله بیعك انعقادی ضرورةً تجویز اولنمشدر . ضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنور .

فقط مشتری بایعه بومالی شوقدر غروشه آلدم راضیمیسك دیوبده بایع دخی رضاسنه دلالت ایدر صورتده باشیله اشارت ایتسه بیع منعقد اولور .

زیرا اشارتی سکوت مقامنده اولوب معرض حاجتده سکوت بیاندر .

١٧٥ ماده ايجاب وقبولدن مقصد اصلى كه تراضئ طرفيندر بوكا دلالت ايدن مبادلهٔ فعليه ايله دخى بيع منعقد اولور .

يعنى بيع اساساً طرفينك رضاسيله منعقد اولور انجق رضا امور باطنه‌دن اولمغله دليل ظاهرىسى اولان ايجاب وقبول انك مقامنه قائم اولور شو حالده بيعك بهمه حال لفظاً ايجاب وقبول ايله انعقادى لازم گليوب رضاى طرفينه دلالت ايدن مبادلهٔ فعليه ايله‌دخى منعقد اولور.

وبوكا [بيع تعاطى] دينلور .

بناءً عليه تعاطى‌يه دخى مجازا « ركن بيع » اطلاق اولنور. وبو نوع بيعده مبادلهٔ فعليه ايله مبيع وثمن تعين ايده‌جكندن عقده فساد دخى عارض اولمز ١٩٧، ٢٣٧

مثلا بازارلقسز ولاقردیسز مشترى آقچه‌يى ويروب اتمكجى دخى اكا اتمكى ويرسه بيع منعقد اولور .

مثال مذكورده ايجاب وقبول مشترينك اقچه‌يى واتمكجينك اتمكى ويرمسى فعللرى اولوب هرايكى طرفدن فعل اعطانك وقوعنه مثالدر .

§

اما بازارلق اولسه ولاقردى يعنى شفاهاً ايجاب وقبول وياخود يالكز ايجاب وياقبول وقوعبولسه بيع تعاطى اولماز .

نته‌كيم اصناف طرفندن اكثريا اجرا قلنمقده اولديغى وجهله بايع مثلا اوزومك قيه‌سنى قرق پاره‌يه صاتيورم ديديكى حالده مشترى برشى سويلمكسزين قرق پاره ويروب برقيه اوزوم آلسه بيع منعقد اولور ايسه‌ده بوكا بيع تعاطى دينلمز . §

وكذا مشترى آقچه‌يى ويروب قارپوزى آلسه وبايع سكوت ايتسه ينه بيع منعقد اولور .

شو مثالدن ایکی‌شی اکلاشیلیور بری‌یالکز مشتری طرفندن فعل اعطانك صدوریله دخی بیع منعقد اولیور ایکنجیسی بیعده سکوتك معرض حاجت اولدیغی وبناءً علیه قاربوز جینك سکوتی معرض حاجتده سکوت بیاندر قاعده‌سنه توفیقاً مشترینك ویردیکی اقچه ایله قاربوزی صاتمسنه دلالت ایده‌جکی منفهم اولیور . §

وکذلك مشتری بغدای آلمق ایچون بغدایجی‌یه بش آلتون ویروب وشو بغدایی قاچه صاتیورسین دیوب اودخی کیله‌سی برآلتونه دیمسی اوزرینه مشتری سکوت ایتدکدن صکره بغدایی استدیکنده بایع یارین ویررم دیسه وبینلرنده ایجاب وقبول جریان ایتمسه بیع ینه منعقد اولور . حتی فرداسی بغدایك کیله‌سی بر بچق آلتونه چیقسه بایع ینه بر آلتون فی ایله ویرمکه مجبور اولور. وبالعکس بغدایك بهاسی تنزل ایتسه مشتری بوندن طولایی اولکی فی ایله آلمقدن امتناع ایده‌من .

بو مثالده بیع کندوسیله منعقد اولان فعل مشترینك بغدای آلمق ایچون بش آلتون ویرمسندن عبارت اولوب بایع طرفندن برفعل صادر اولمامشدر . مشترینك [قاچه صاتیورسین] دیو سؤالی ، بایعك [برآلتونه] دیمسی ، مشترینك سکوتی ، بغدای طلبی بایعك [یارین ویررم] دیمسی‌نه ایجاب ونه قبولدر . §

کذلك مشتری بولحمك شوراسندن بکا شو قدر غروشلق طارت دیمسی اوزرینه قصاب دخی کسوب طارتسه بیع منعقد اولوب مشتری آلمقدن امتناع ایده‌من. یعنی یالکز بایع طرفندن فعل اعطانك صدوریله دخی بیع منعقد اولور .

حتی مشتری ثمنی ویرمکسزین لحمی آلوب کوتورسه ویره‌سی‌یه آلمش اوله‌رق بیع منعقد وثمن ذمتنده ثابت دین اولور . §

[بولحمك شوراسندن] قیدی احترازیدر یعنی مشتری قصاب دکاننده بولنان اتلره اشارت ایدرك بواتلردن شوقدرقیه طارت دیسه‌ده قصاب اتلردن برپارچه کسوب طارتسه مشتری مبیعی قبض ایتمدکجه

ویا قصابه برقاب ویره‌رك اکا قویدیرتمدقجه امام محمد رحمة الله علیه کوره مشتری مخیر اولور. زیرا کردن قابورغه‌دن احسن اولمق کبی بر قیونك اعضاسی بیننده فرق واردر . §

بیع تعاطیده بین الفقهـا اختلاف اولنوب بعضیسی هم بایع وهم مشتری جانبندن فعل اعطـانك صـدوری لازم کلمکله برابر بو نوع بیعك اشیای خسیسه‌یه منحصر طوتلمسی رأیننده بولنمشدر .

اصح اقواله کوره یالکز بایع ویا مشتری طرفندن صدور ایده‌جك فعل اعطا ایله بیع تعاطی جائز اولدیغی کبی بو نوع بیع هم اشیای خسیسه وهم اشیای نفیسـه‌ده جائز اولدیغندن بورالری اکلاشلمق ایچون امثلهٔ متعدده ایراد اولنمش وخصوصیله ایکنجی مثال فعل اعطانك مشتری طرفندن صدورینه دائر ایکن ینه مشتری طرفندن فعل اعطانك صـدورینی معلن اولان اوچنجی مثالك ایرادی بیع تعاطینك اشیای نفیسه‌ده‌دخی جوازینه اشارت مقصدندن نشأت ایتمشدر . §

تعاطیله بیعك منعقد اولمسی تعاطی سابقاً وقوعبولان بیع فاسـد ویا باطل اوزرینه مبنی اولمامق ایله مشروطدر .

بناءً علیه بر آوجی هواده اوچان برقوشی بش غروشه صاتدقدن صکره صید ایله بیع مذکوره بناءً مشتری‌یه تسـلیم واوده ثمنی اعطا ایتسه بیع منعقد اولمیوب مشـتری پشیمان اولدقده ثمنی وکذلك بایع پشیمان اولدقده قوشی استرداد ایده‌بیلور .

وکذا بر کیمسه مبایعه ایتمش اولدیغی بر منقولی هنوز قبض ایتمکسزین بشقه‌سنه صاتوبده بعد القبض اعطا ومشتری ثمنی ادا ایتسه صحیح اولماز . زیرا برشی باطل اولدقده انك ضمننده‌کی شی دخی باطل اولور .

شوقدرکه طرفین بیع باطل ویا فاسددن متارکه وجهله فراغت ایتد-
کلرندن صکره تعاطی ایتسه‌لر بوحالده بیع منعقد اولور .

١٧٦ ماده بعدالعقد ثمنك تبدیلی وياخود تزييد ويا
تنزیلی ایله تکرار بازارلق اولندقده عقد ثانی معتبردر .

مثلا برمالك يوز غروشه بازارلغی کسلدکدنصکره بريوزلك آلتونه یاخود
يوز اون ويا طقسان غروشه تکرار بازارلق اولندقده عقد ثانی معتبردر .
قاعدهٌ برعقد تمام اولدقدن صکره تکرار ایدیلورایسه ثانی باطل
اولور مثلا حواله على الحواله وبرحقك اسقاط وابراسنی متضمن اولان
وصلح بعدالصلح باطلدر ١٥٥٨ . انجق بیع واجاره کبی معاوضات
مستثنادر . ٤٣٩
مع مافیه بیعك صحتی کندی اوزرینه برفائده ترتبنه متوقف اولدیغندن
ثمنك تبدیلی یاخود تزیید ویا تنزیلی ایله برفائده ترتب ایتمکسزین عقد
تکرار ایدلسه ثانی لغو اولمش اولور .

ایکنجی فصل

قبولك ایجابه موافق اولمسنك لزومی بیانندهدر

برنجی فصلده بیعك رکنی بیان اولندقدن صکره بوفصلدن اعتبارا
بیعك شرائطی بیانه ابتدار اولنمشدر .

بیعك شرائطی درت نوعدر شرط انعقاد ، شرط صحت ، شرط
نفاذ ، شرط لزومدر . شرط انعقاد دخی درت اولوب عاقده ، نفس
عقده ، مکان عقده ، معقود علیه دائردر .

بوفصلده نفس عقده دائر اولان شرط بیان قلنیورکه اوده [قبولك

ایجابه موافق اولمسی لزومندن] عبارتدر وبو شرط تحقق ایتمدکجه بیع منعقد اولماز . زیرا تفرق صفقه‌یی موجب اولوب بوایسه زیرده بیان قلنه‌جغی وجهله احد عاقدین حقنده ضرری مستلزم اولور. ضرر دخی حد ذاتنده غیر مشروعدر .

۱۷۷ ماده عاقدیندن بری هر نه ایله نه‌یی ایجاب ایدر ایسه دیکری دخی بعینهما انکله انی قبول ایتمك لازمدر .

بو ماده‌دن مقصد دیکر طرف ایجاب وجهله قبوله هر حال مجبور اولوردیمك دکلدر. چونکه مخاطب ایچون « خیار مجلس » واردر. ۱۸۲

فقط عاقدیندن بری نه جنس ونه نوع ونه مقدار مالی ایجاب ایدر ایسه بیع منعقد اولمق ایچون دیکرینك دخی اولوجهله قبول ایتمسی لازمدر.

یوقسه ثمن یاخود مثمنی تبعیض وتفریق ویاتبدیل وتغییر ایتمکه صلاحیتی یوقدر.

مثلا بایع مشتری‌یه شو قماشی سکا یوز غروشه صاتدم دیدکده مشتری اولوجهله قبول ایدرسه تمام اوقماشی یوز غروشه آلور . یوقسه اول قماشی یاخود نصفنی اللی غروشه قبوللانه‌من .

کذا شوایکی حیوانی اوچ بیك غروشه‌صاتدم دیدکده مشتری قبول ایدرسه ایکیسنی اوچ بیك غروشه آلور اماایکیسندن برینی بیك بش یوز غروشه آله‌ماز.

کذلك بایع شوقماشی سکا بریوزلك عثمانلی آلتوننه صاتدم دیدکده مشتری مذکور قماشی بر یوزلك آلتوننه قبولده مخیر اولوب یوقسه کموش آقچه ویره‌رك ثمنی تبدیله ویا دیکر بر نوع قماش آله‌رق ثمنی تغییره صلاحیتی یوقدر .

والحاصل تفریق صفقه جائز دکلدر .

§

صفقه؛ لغة حین بیعده عاقدیندن بری الی دیکرینك النه اورمق

مضاسنه اولوب بين الفقها مجاورت علاقه‌سیله نفس عقدده استعمال اولنمشدر .

تفریق صفقه درت صورتله وقوعبوله‌بیلور شویله‌که :

١ : موجب واحد وقابل متعدد اولوبده ایجلرندن بعضلرینك قبولی وبعضلرینك عدم قبولی .

مثلا برکیمسه مالك اولدیغی آتی ایکی کمسنه‌یه ثمن معلوم ایله بروجه اشتراك بیعی ایجاب ایتدکده ایکیسی بردن اولوجهله قبول ایدرایسه بیع منعقد اولور یالکز بری قبول ایدوب دیکری ایتمزسه قبول ایدن حقنده دخی بیع منعقد اولماز .

٢ : موجب متعدد وقابل واحد اولوبده یالکز برینك ایجابنی قبول ودیکرلرینك ایجابنی عدم قبولی .

مثلا ایکی کیمسه علی الاشتراك مالك اولدقلری برباب منزلی برشخصه بیعی ایجاب ایتدکلرنده اوشخص هرایکیسنك حصه‌سی یعنی بتون منزل حقنده بیعی قبول ایدرسه منعقد اولور . اما برینك حصه‌سنده بیعی قبول ایدوبده دیکرینك حصه‌سنده قبول ایتمزسه قبول ایتدیکی حصه حقنده دخی بیع منعقد اولماز .

٣ : موجب وقابل متعدد اولوبده قابلـلردن بعضیسنك قبول و بعضیسنك عدم قبولی ویاخود موجبلردن برینك ایجابنی قبول ودیکرینککنی عدم قبوللری .

مثلا ایکی کیمسه علی الاشتراك مالك اولدقلری برباغچه‌یی ایکی کمسنه‌یه اشتراکاً بیعی ایجاب ایلدکلری صورتده هرایکیسی موجبلردن هرایکیسنك حصه‌لری حقنده بیعی قبول ایدرلرسه منعقد اولور . موجبلردن یالکز برینك حصه‌سی حقنده بیعی قبول ایدرلرسه یاخود یالکز بریسی هرایکیسنك

حصه‌لری حقنده بیعی قبول ایدوب دیکری قبول ایتمزسه بیع منعقد اولماز :

٤ : موجب واحد، قابل دخی واحد اولوبده ثمنی یاخود مثمنی تبعیض وتفریق ویا تبدیل وتغییر ایدرك قبول ایتمسی ایله صفقه تفرق ایدر. مثاللری بالاده مذکوردر .

شو قدر وار که مبیع متعدد و مثلیاتدن اولمق کبی ثمن کندویه اجزا اعتباریله تقسیم اولنور شیلردن اولدیغی تقدیرده قابل مبیعك بعضیسنده ثمندن حصه‌سیله بیعی قبول ایدوب موجب دخی راضی اولیورسه شوحالده قابلك قبولی ایجاب وموجبك رضاسی قبول عد اولنه‌رق اومقدار حقنده بیع منعقد وایجاب اول باطل اولور .

مثلا بایع شو بش کیله بغدایی سکا یوز غروشه صاتدم دیدکده مشتری دیلرسه مجموعنی یوز غروشه آلور . یوقسه صفقه‌یی تفریق ایدرك بر کیله‌سنی یکرمی غروشه آله‌ماز. انجق بایعك بر وجه محرر ایجابی اوزرینه مشتری بر کیله‌نی یکرمی غروشه آلدم دیوبده بایع دخی ویردم دیسه شوحالده مشترینك یکرمی غروشه الدم سوزی ایجاب وبایعك ویردم سوزی قبول عد اولنه‌رق بر کیله حقنده بیع منعقد اولور.

اما مبیع متعدد وقیمیاتدن اولمق کبی ثمن کندویه قیمت اعتباریله تقسیم اولنور شیلردن اولدیغی تقدیرده ۱۷۹ ؛ ۱۸۰ نجی ماده‌لر احکامنه توفیق معامله اولنمق لازم کلور

§

عاقدینن یالکز برینك تفریق صفقه‌یه قادر اوله‌ما- مسنك اسبابنه کلنجه : مبیع واحد اولدیغی صورتده اکر مشتری تفریق صفقه ایدرسه بایع اشتراك سببیله متضرر اولور . واکر بایع تفریق صفقه ایدرسه مشتری ینه حصول اشتراك

سبيله ضرر كورر . مبيع متعدد اولديغى تقديرده چونكه ايوينى ، فنايى بربرينه قارشديروب فنايى سورمك ايچون ايومالك بهاسنى تنقيص ايتمك اهل سوق بيننده معتاد اولديغندن اكر مشترى بعضيسنده بيعى قبول ايدوب ديكر بعضيسنده قبول ايتامكده مخير اولسه ايو مال حقنده بيعى قبول ايدوب فنايى ترك ايدر . بوصورتده فنا مال بايعك النده قالديغى حالده ايو مال دكرندن نقصان بها ايله بايعك ملكندن چيقار و بوجهتله بايع متضرر اولور .

مشترى اشياى متعدده حقنده بيعى ايجاب ايتدكده اكر بايع بعضيسنده قبول ايدوب بعضيسنده ايتامكده مخير اولسه انلرك بعضيسى ايله مشترينك حاجتى مندفع اولماز . ديكرلرينى بشقه يردن تدارك دخى كندوسنه كوچ اولور . بنابرين مشترينك الندن مالى يعنى ويره جكى ثمن كيتديكى حالده حاجتى مندفع اولماز . وبو جهتله ضرر ديده اولور .

§

مادۀ مشروحه دن شفعه مسئله سى مستثنادر شويله كه :

بر كيمسه ملك عقاريى مفروشاتيله برلكده صاتمش اولسه تفصيل ثمن ايتمش اولسون اولمسون شفيع ثمندن حصه سيله عقار مشفوعى آله بيلوب صفقه نك تفرقى شفعه نك صحتنه مانع اولماز . اسبابى ١٠٢١ نجى ماده شرحنده بيان قلنور .

١٧٨ ماده قبولك ايجابه ضمناً موافقتى كافيدر .

يوقسه صراحةً موافقت بهمه حال لازم دكلدر .

مثلا بايع شو مالى سكا بيك غروشه صاتدم ديوب مشترى دخى بيك بش يوز غروشه آلدم ديسه بيع بيك غروش اوزرينه منعقد اولور .

يعنی بيك غروش ايجابه موافق اولديغندن بيع بومقدار اوزرينه منعقد ولازم اولوب قصور بش يوز غروش بايعك قبولنه منوط بر ايجاب حكمنده بولنور .

انجق اول مجلسده بايع اول زياده‌يی قبول ايدرسه مشتری طرفندن زياده قلنمش اولان بش يوز غروشك دخی اعطاسی لازم كلور .

كذا مشتری شو مالی بيك غروشه آلدم ديوب بايع دخی سكز يوز غروشه وبردم ديسه بيع منعقد اولوب ايكی يوزك حط وتنزيلی لازم كلور .

بايع ايكی يوزی حط وتنزيل ايله حقنی اسقاط ايدييور . اسقاطات ايسه قبوله متوقف دكلدر . بناءً عليه مشتری قبول ايتسون ايتمسون بيع سكز يوز غروش اوزرينه منعقد اولور . لكن مشتری صراحةً رد ايدرسه منعقد اولماز . ٢٥٦

١٧٩ ماده متبايعاندن بری متعدد شيلرك بهالرينی تفصيل ايتسه بيله صفقهٔ واحده ايله يعنی طوبدن اوله‌رق بيعی ايجاب ايتدكده ديكری دخی اولوجهله قبول ايدرك مجموع ثمن ايله مجموع مبيعی آله بيلور . يوقسه صفقه‌يی تفريق ايدرك ايچندن ديلديكنی ذكر اولنان بهاسيله قبول ايدوب آلمقده مخير دكلدر .

مثلا بايع شو ايكی حيوانی اوچ بيك غروشه صاتدم شو بيك غروشه وبو ايكی بيك غروشه وياخود هربری بيك بشر يوز غروشه‌در ديسه مشتری ايكيسنی اوچ بيك غروشه آله بيلور . يوقسه ايكيسندن ديلديكنی ذكر اولنان بهاسيله آله‌ماز .

وكذا بايع شو اوچ طوب قاشی یوز غروشه صاتدم دیوب مشتری دخی بر طوبنی یوز غروشه یاخود ایکی طوبنی ایکی یوز غروشه قبول ایتدم دیسه بیع منعقد اولماز .

تفصیل ثمن هر برینك بیعنه بایعك رضاسنی مشعر اولماسنه نظراً مشترینك دیلدیکنی آله بیلمسی لازم کلور ایسه‌ده قنا شیلری ایولر ایله برلکده صاتمق عادت اولدیغندن استحساناً مادهٔ مشروحه‌ده بیان اولندیغی وجهله تقیید اولنمشدر . معمافیه بعدالبیع مبیعك بر قسمنه مستحق ظهور ایتسه اومقدار حقنده بیع فاسد اولوب باقیسی کما کان صحیح اولور زیرا بقا ابتدادن اسهلدر .

١٨٠ ماده متبایعاندن بری متعدد شیلرك بهالرینی تفصیل وبشقه بشقه بیعی ایجاب ایتدیکی صورتده دیکری دیلدیکنی ثمن مسماسیله قبول ایتسه بیع منعقد اولور .

مثلا بایع متعدد مبیعك بهالرینی تفصیل وتعیین ایله برابر صاتدم لفظنی دخی تکرار ایدرك شونی بیك غروشه صاتدم وبونی ایکی بیك غروشه صاتدم دیرسه اول حالده مشتری ایکیسندن برینی معین اولان بهاسیله قبول ایدوب آله بیلور .

چونکه تفصیل بها ایله هر برینك ثمنی تعین ایده‌جکی کبی ایجابك تکریریله دخی بایعك هر برینی بشقه‌بیعه رضاسی اکلاشیله‌جغندن مشترینك دیلدیکنی آلمسیله بایعه برکونه ضرر ترتب ایتمز وبوصورتده یعنی تفصیل ثمن وتکرر ایجاب ایله صفقه تعدد ایدر . بوقسه مادهٔ سابقه‌ده بیان اولندیغی وجهله ایجاب تکرر ایتمکسزین یالکز تفصیل ثمن ایله صفقه تعدد ایتمز .

فصل ثالث

مجلس بيع حقنده‌در

١٨١ ماده مجلس بيع بازارلق ايچون اولنان اجتماعدر.

[مجلس بيع] انعقاد بيعك مكان عقده راجع اولان شرطيدركه ايجاب وقبولك حقيقةً ويا حكماً برمجلسده اولمسندن عبارتدر . وبو شرط بولنمدقجه بيع منعقد اولماز. حكماً اجتماع؛ مكتوب ويارسول واسطه‌سيله اجتماع ديمكدر .

مثلا بايع مشترى‌يه سكا فلان مالى شوقدر غروشه صاتدم ديو خبر كوندره‌رك بيعى ايجاب ايدوبده مشترى دخى مكتوبك وصوليله مآلنه مطلع اولديغى ويا رسولك تبليغ ايتديكى مجلسده ايجاب مذكورى قبول ايتسه منعقد اولور . زيرا غائب حقنده مكتوب حاضرده خطاب كبى اولوب رسالت صورتنده دخى رسولك ايجابى ، مرسلك ايجابى كبيدر

§

شو ايضاحاتدن اكلاشلديغنه كوره طرفين حقيقةً ويا حكماً مجلس بيعده اجتماع ايتمزسه بيع منعقد اولماز .

بناءً عليه بر كيمسه مجلس بيعدن غائب اولان بر كمسنه ايچون بو مالى فلانه شو قدر غروشه صاتدم ديه‌رك بيعى ايجاب ايدوب فقط مكتوب ويا رسول كوندرمكسزين اول كمسنه آخردن ايجاب واقعى ايشتديكى آنده قبول ايتسه مادامكه مبلغ ايجاب ايدنك رسولى دكلدر . بيع منعقد اولماز .

انجق مجلس ایجابده حاضر بولنانلردن بری اول غائب ایچون فضولی اولەرق بیع مذکوری قبول ایدسه اول حالده غائب مرقومك اجازتنه موقوفاً بیع منعقد اولور .

١٨٢ ماده مجلس بیعده بعدالایجاب نهایت مجلسه قدر طرفین مخیردر .

انجق ١٨٣ ، ١٨٤ ، ١٨٥ نجی مادەلرایله شرحلرنده بیان اولنان احوالك عدم وقوعی شرطدر . و امتداد مجلسه مأذونیت تأمل وملاحظه ایچوندر زیرا بیع بایع ایچون ازاله ومشتری حقنده اثبات ملکی موجب اولدیغندن شایان تأمل وملاحظه موادندربوکا مساعده اولنمسه عقدك جبراً وقوعی لازم کاورکه بوده شرعه مغایردر. §

اشبو مخیرلکه «خیار مجلس ، خیار قبول» دینور وبونوع خیار بیعك انعقادندن اول اولان مخیرلك دیمك اولوب باب سادسده بیان اولنان [خیارات] بیعك انعقادندن صکره اولان مخیرلکدر .

مثلا متبایعاندن بری مجلس بیعده بومالی شوقدر غروشه صاتدم یاخود آلدم دیو بیعی ایجاب ایلسه دیکری درعقب آلدم یاخود صاتدم دیمیوبده بر مدت آراسی کچدکدن صکره ینه اول مجلسده قبول ایتسه بیع منعقد اولوب هر نقدر مجلس اوزون اوزادییه سورمش وایجاب وقبولك آراسی خیلی اوزامش اولسەده ضرر ویرمز .

حتی بایعك نظرندن غائب اولمیه جق قدر مشتری تباعد ایتسه ینه ضرر ویرمز

کذلك ایکی کیمسه یورر ایکن بری ایجاب ایدوب دیکریده همان قبول ایدسه بیع منعقد اولور اما جوابنی فصل ایدر یعنی بر مقدار یوریدکدنصکره قبول ایلر ایسه مجلس متفرق اولەجغندن بیع منعقد اولماز .

يورر ايكن طورمق ويا طورور ايكن يورومك كبي افتراق مجلسي موجب حاللر دخي انعقاد بيعه مانعدر. فقط متبايعاندن بري اوطورور ايكن بيعي ايجاب ايلدكده ديكري آياقده بولنوبده اوطوردقدن صكره قبول ايتسه بيع منعقد اولور وكذا سفينه سير وحركت ايدر ايكن بري ايجاب وديكري همان ويا بر مدت تأملدن صكره قبول ايتسه بيع ينه منعقد اولور .

١٨٣ ماده بعد الايجاب قبل القبول احد طرفيندن اعراضه دلالت ايدر بر قول ياخود فعل بولنورايسه ايجاب باطل اولوب قبوله محل قالماز .

مثلا متبايعاندن بري صاتدم ياخود آلدم ديدكدنصكره ايكيسندن بريسي بشقه بر ايشله ياخود بر ديكر بحث ومذاكره ايله مشغول اولسه ايجاب باطل اولوب اندنصكره قبول ايله بيع منعقد اولماز .

اكر قبل القبول مجيب اعراضه دلالت ايدر بر قول ويا فعلده بولنور ايسه ايجاب واقعندن رجوعنه ، مخاطب بولنور ايسه عدم قبولنه دلالت ايده جكندن على كلا التقديرين ايجابك حكمي قالماز . يعني عقود معاوضه ده اعراض ورجوعه دلالت ايدن شيلرله ايجاب باطل اولور .

١٨٤ ماده متبايعاندن بري بيعي ايجاب ايدوب انجق ديكرينك قبولندن اول رجوع ايتسه ايجاب باطل اولوب اندن صكره قبول ايله بيع منعقد اولماز .

مثلا بایع بو متاعی شو قدر غروشه صاتدم دیویده مشتری قبول ایتدم دیمدین رجوع ایتسه مشترینك صکره‌دن قبول ایتدم دیمسیله بیع منعقد اولماز .

مادهٔ سابقه حکمنجه ایجاب اعراضه دلالت ایدن قول ویا فعل ایله باطل اولاجغی صراحةً رجوع ایله باطل اوله‌جغی درکاردر .

فقط دلالةً ایجاب واقع اولدقدن ومخاطب قبول ایتدکدنصکره مجیب صراحةً رجوع ایتسه حکمی اولماز . زیرا دلالت موجبیله عمل اولندقدن صکره وقوعبولان صراحته اعتبار اولنماز

موجبك رجوعیله قابلك قبولی بردن واقع اولسه یعنی موجبدن رجوع وقابلدن قبول ایکیسیده آن واحدده صادر اولسه مانع ومقتضی تعارض ایتدکده مانع تقدیم اولنور قاعده‌سنه بناءً رجوع ترجیح اولنه‌رق بیع منعقداولماز .

برده موجبك ایجابدن رجوعنی مخاطبك ایشتمسی لازمدر . اکر رجوعی ایشتمکسزین قبول ایدرسه رجوعك حکمی اولمیوب قبول معتبر اوله‌رق بیع منعقد اولور .

۱۸۵ ماده قبل القبول ایجابك تکراری ایجاب اولی ابطال ایدوب ایجاب ثانی‌یه اعتبار اولنور .

مثلا بایع بو مالی یوز غروشه صاتدم دیدکدنصکره هنوز مشتری قبول ایتدم دیمدین دونوب یوز یکرمی غروشه صاتدم دیسه ومشتری قبول ایتسه ایجاب اوله اعتبار اولمیوب بیع یوز یکرمی غروش اوزرینه منعقد اولور .

بعدالایجاب قبل القبول اعراضده ، رجوعده ، ایجابی تکرارده ضرر ملحوظ اولمدیغندن بونلر تجویز اولنمشدر . چونکه طرفین ایچون ذاتاً خیار مجلس واردر .

§

فقط مخاطب قبول ايله عقد تمام اولدقدن صکره مجلس متفرق اولمقسزين بريسی اعراض ويا رجوع وياخود ايجابی تکرار ايدرسه ديکری قبول ايتمدکجه حکمی اولماز ٣٧٥،١٧٦ زيرا امتداد مجلس حقنده‌کی مساغ شرعی قبول ايجاب ايچوندر . قبول ايله بيع منعقد اوله‌جغندن اندن صکره مجلس نقدر امتداد ايدر ايسه ايتسون بريسی رجوع ايتدکده ديکری تصديق ايتمينجه بيع منفسخ اولماز . چونکه بيعك انعقاديله بايع ثمنه ومشتری مبيعه مالك اولديغندن يکديکرندن مفارقت ايتمکسزين بريسی فسخه مقتدر اولسه ديکرينك عقد ايله مالك اولديغی مبيع وياثمنی رضاسی اولمقسزين سلب اقتضا ايده‌جکی جهتله حقنده ضرری موجب اوله‌جغندن جائز دکلدر §

کذلك : بعدالايجاب قبل القبول متبايعاندن بری نجأة وفات ايتسه ويامبيع هلاك اولسه وياخود ازدياد ويا تناقص بولسه ويا بايع ثمن مبيعی مشتری‌يه هبه ايتسه ايجاب باطل اولوب قبوله محل قالماز . ووفاتی وقوعنده خيارقبول وارثه انتقال ايتمز .

فصل رابع

شرطله بيع حقنده‌در

٨٢ ، ٨٣ نجی ماده‌لرده شرح وايضاح اولنديغی اوزره [شرطله بيعدن] مقصد شرط تقييديدر . شرط تعليق ايله بيع صحيح اولماز. وشرطك صلب عقدده اولمسی لازمدر بعدالعقد الحاق اولنان شرطه اعتبار يوقدر .

١٨٦ ماده عقد بيعك مقتضاسندن اولان يعنی اثنای

عقدده ذكراولنمسه بيله عقد سببيله لازم كلان شرطله بيع صحيح وشرط معتبر اولور .

مثلا بايع قبض ثمن ايدنجيه‌دك مبيعى حبس ايتمك شرطيله صاندقده بوشرط بيعه ضرر ويرميوب بلكه مقتضاى عقدى بياندر .

زيرا بايع شرط مذكورى حين عقد بيعده ذكرايلمسه‌بيله ٢٥١ نجى ماده حكمنجه بيع مطلق پشين اولمق اوزره منعقد اولور و٢٧٨ نجى ماده منطوقنجه پشين صاتشده مشترى ثمنى تماماً تأديه ايدنجيه‌دك بايعك مبيعى حبس ايتمكه حقى واردر بوصورتده شرط مذكور مقتضاى عقدى بيان اولمش اولور .

١٨٧ ماده — مقتضاى عقدى تأييد ايدن شرطله بيع صحيح وشرط معتبردر .

مثلا فلان شيئى ترهين ايتمك ياخود شو آدمى كفيل ويرمك شرطيله برشى صاتمق صحيح وشرط معتبردر . حتى مشترى بوشرطلره رعايت ايتمز ايسه بايع بيعى فسخ ايده‌بيلور . زيرا بوشرطلر مقتضاى عقد اولان تسليم ثمنى تأييد ايلر .

مثالده [فلان شى ، شو آدمى] جمله‌لريله اشارت اولنديغى وجهله ترهين اولنه‌جق شيئك وكفيل اوله‌جق شخصك معلوم اولمسى لازمدر .

بونلرك معلوميتى مجلس بيعده حاضر ايسه‌لر اشارت وبيان ايله ، دكل ايسه‌لر تسميه وتوصيف ايله اولور .

اكر ترهينى شرط قلنان شى مجهول اولورايسه بيع فاسداولور . زيرا رهنك مجهوليتى نزاعه مؤدى اولور يعنى بالآخره مشترينك ويرديكى رهنى بايع قبول ايتميوب بشقه برمالك ترهينى طلب ايدر وبوسببله بينلرنده نزاع ظهور ايدر نزاع رضايه منافى اولديغندن رهنك

مجهولیق بیعی افساد ایلر مادرکه عاقدین مجلس بیعده اوشیئی تعیینه اتفاق ایتمکله برابر مشتری قبل التفرق بایعه دفع وتسلیم ایلیه یاخود مشتری ثمن مبیعی پشین اوله رق جمان ادا ایله رهنی ابطاله اتفاق ایدهلر بوصورتلرده بیع صحیح اولور .

کفیل مجلسده حاضر ایسه کفالتی اومجلسده قبول ایتمسی ، غائب ایسه متبایعین مجلس بیعدن افتراق ایتمکسزین کلوب کفالتی قبول ایلمسی لازمدر کفیل حاضر اولوبده کفالتی قبول ایلمسه ویا غائب اولوبده افتراق مجلسدن صکره کفالتی قبول ایلسه بیع صحیح اولماز

رهن اعطاسی مشروط اولوبده مشتری رهنی تسلیمدن امتناع ایدرسه اول امرده مشتری‌یه یا رهنی ویاقیمتنی ویاخود ثمنی بایعه دفع وتسلیم ایتملیسك دینلورا کربونلردن هیچ برینی یاپمز ایسه بایع بیعك فسخنده مخیر قلنور .

§

شرط اثنای عقدده ذکر اولنمق لازمدر عقد تمام اولدقدن صکره متبایعین برشرط فاسدی الحاق ایلدکلری تقدیرده شرطك اصل عقده التحاق ایدوب ایتمیه‌جکی خصوصنده بین الفقها اختلاف اولنمش ایسه‌ده مفتابه اولان قوله کوره شرط اصل عقده التحاق ایتمز بناءً علیه عقد فاسد اولماز .

لکن عقدك تمامندن اول متعاقدین کندی بینلرنده بویله برشرط قرارلشدیروبده بلا شرط عقد ایلدکلری صورتده اکر عقدی اوشرطه بنا ایلدکلرینه اتفاق ایدرلر ایسه عقد اول شرط ایله مشروط اولور واکر بویله اولدیغنه اتفاق ایتمزلرسه اولماز .

مثلا برآدم خانه‌سنی آخره وفاءً صاتمق اوزره بینلرنده قرارلشدیروب ظاهراً صورت قطعیه‌ده صاندیغی تقدیرده عاقدین بعدالعقد

بیعك وفا اولدیغنده یعنی شرط سابق اوزرینه بنا قلندیغنده تصادق ایدرلر ایسه بیع اول شرط ایله منعقد اولمش اولور . §

بوخصوص وفاً فراغلرده دخی جاری ایسه‌ده تزویره محل قالمامق ایچون وفایی ناطق سند ابراز اولنمدقجه فراغ بالوفا دعواسنك استماعندن حکام منع بیورلمشدر . §

بوخصوصده حواله دخی کفالت کبیدر . یعنی مشتری ثمن مبیع ایله بایعی برکمسنه اوزرینه حواله ایتمك شرطیله صاتمق کفالت شرطیله صاتمق حکمنده اولوب استحساناً بیع صحیحدر . زیرا مشترینك بایعی دیکر برکمسنه اوزرینه حواله ایتمسی ثمن ایچون توثیق اولوب مقتضای عقد اولان تأدیهٔ ثمنی تأکید ایدر .

اما بایع ثمن مبیع ایله مشتری اوزرینه برکمسنه‌یی حواله ایتمك شرطیله صاتسه بیع فاسد اولور . مثلا برکیمسه برمتاعی دیکر کمسنه‌یه بیع ایدر اولدقده اول کیمسه برشخصی مذکور متاعك ثمنیله مشتری اوزرینه حواله ایتمك شرطیله صاتسه فاسد اولور . زیرا بایعك برکمسنه‌یی ثمن مبیعی قبض ایتمك اوزره مشتری اوزرینه حواله ایتمسی ثمن مبیعی توثیق ومقتضای عقدی تأکید ایچون اولمیوب بلکه مجرد استیفای ثمن ایچوندر .

١٨٨ ماده متعارف یعنی عرف وعادت بلده‌ده جاری اولان شرطله بیع دخی صحیح وشرط معتبردر .

مثلا کورکی قایلامق وکلیدی یرینه میخلامق ویرتق البسه‌یی یامه‌مق شرطیله صاتمق صحیح اولوب بوشرطه دخی بایعك رعایت ایتمسی لازم کلور .

کذلك شرعاً مساغ اولان شرطله دخی بیع صحیح وشرط معتبردر خیار شرط وخیار نقد ایله ویا تأجیل ثمن شرطیله بیع کبی

بروجه بالا ذکر اولنان درت نوع شرطه [شرط جائز] اطلاق اولنور .

١٨٩ ماده احد عاقدینه نفعی اولمیان شرطله بیع صحیح اولوب انجق شرط فاسددر .

یعنی لغودر .

مثلا آخره صاتماق یاخود مرعایه صالیویرمك شرطیله بر حیوانی صاتمق صحیح اولوب فقط شرط لغودر .

[آخره صاتمامق] قیدی معین برشخصه صاتمامق شرطیله بیعدن احترازایچوندر . زیرا فلانه صاتمامق اوزره بیع ایدلسه طرفین حضراتنه کوره فاسد اولور .

§

احد عاقدینه نفعی اولان شرطله بیع فاسدوشرط مفسددر .

مثلا آرالقده کندوسی بنمك شرطیله برحیوانی صاتمق فاسد وشرط مفسددر .

§

بوایکی نوع شرطدن برنجیسنه [شرط لغو] وایکنجیسنه [شرط مفسد] دینلور . شروط مذکورەنك اسبابی مجله جمعیتنك مضبطه سنده و ٨٢، ٨٣ نجی مادەلر شرحنده برتفصیل ذکروبیان اولندیغندن تکراره حاجت کورلمدی .

فصل خامس

اقاله بیع حقندەدر

١٩٠ ماده عاقدین بعدالعقد رضالریله مبیعك کلیسنده ویا بعضیسنده بیعی اقاله ایدەبیلورلر .

عاقدینك وفاتندن صکره وارثلری دخی اقاله ایدەبیلورلر .

والحاصل بیع وشرایه مالك اولان کیمسه اقاله‌یه دخی مقتدردر. انجق متولی ووصی ووصیٔ مأذونك بیع وشرالرنده ذکرندن زیاده‌یه بیع واکسکه اشترا کبی وقف ویا یتیم ویاخود صبی حقنده بیع وشراده نفعی ظاهر اولسه بونلرك اقاله‌لری حقلرنده ضرری موجب اوله‌جغندن وتصرفلری ایسه نفع شرطیله مقید اولدیغندن اقاله‌لری صحیح ومعتبر اولمدیغی کبی شرایه وکیل اولانلر دخی موکللرینك اذنی اولمقسزین بیعی اقاله ایدسه‌لر موکللری حقنده نافذ اولمازچونکه اقاله شرط وکالته منافیدر.

§ ١٤٩٣

اقاله‌نك نه دیمك اولدیغی وتصل عقدلرده اجرا قلنه بیله‌جکی ١٦٣ نجی ماده شرحنده ذکراولندی. بوراده احکامندن بحث ایده‌لم. شویله‌که:

امام اعظم رحمة الله علیه‌کوره مبیع ایستر منقول وایستر غیرمنقول اولسون واقاله کرك قبضدن اول وکرك صکره اجرا قلنسون هرحالده طرفین حقنده عقدك موجباتنده فسخدر.

امام ابویوسف رحمة الله علیه‌کوره قبل‌القبض منقولاتك بیعی جائز اولمامسنه نظراً اقاله‌سی فسخ دیمك ایسه‌ده غیرمنقولك قبل‌القبض بیعی جائز اولدیغندن اقاله‌سی دخی طرفین حقنده بیع جدیددر. بعدالقبض مبیع کرك منقول وکرك غیرمنقول اولسون اقاله‌سی کذلك بیع دیمکدر. مکرکه شرائط بیعك فقدانیله عقدك تعذرینه بناءً فسخ عد اولنه بوده متعذر اولور ایسه اقاله باطل اولور.

امام محمد رحمة الله علیه کوره امام اعظم حضرتلرینك اجتهادی وجهله اقاله قبل‌القبض فسخ اولدیغی کبی بعدالقبض دخی فسخدر. انجق بعدالقبض فسخ متعذر اولورایسه بیع وبوده متعذر اولورایسه اقاله باطل اولور.

بو فصلك مندرجاتی امام اعظم رحمة الله علیهك اجتهادی وجهله تنظیم اولنمشدر . واقاله طرفینه كوره بیع جدید اولمیوب عقدی فسخ اولمسنه نظراً شو احكام تفرع ایدر .

برنجیسی: متعاقدین بیننده بیع نه وجهله وقوعبولمش ایسه اقاله دخی بعینه اولوجهله بیع سابقی كلیاً ویا ١٩٥ نجی ماده‌ده بیان قلنه‌جقی وجهله قسماً رفع ایدر .

بناءً علیه مثلا ثمندن بر مقدارینك تنزیلی شرطیله اقاله صحیح وشرط باطلدر . طرفین پشیمانلق نامیله ونام دیكرله نقصان ویا زیاده ثمن ویاباشقه جنس بدل شرط ایتسه حكمی اولمیوب بایع آلمش اولدیغی ثمنك عینی ویا مثلنی رد ایدر . زیرا فسخ ایتمك عقد اولی اساسندن رفع ایله اصلا واقع اولمامش مثابه‌سنده قیلمقدر . بو ایسه ثمن اولك عینی ویا مثلی ردی مستلزمدر .

شو قدر واركه مبیع مشتری یدنده عیبلاندقدن صكره عیبك ایراث ایتدیكی نقصان مقدارینی ثمندن تنزیل ایتمك شرطیله بیعی اقاله ایتسه‌لر صحیح وشرط معتبر اولوب تنزیل اولنان مقدار عیب حادثه مقابل اولور .

اما اقاله عقدك موجباتندن اولمیان برشرط وامرزائد ایله ثابت اولان شیده — شخص ثالث حقنده اولدیغی كبی — عاقدین حقنده دخی بیع جدید اعتبار اولنور .

بناءً علیه بر كیمسه دیكر كیمسنه‌نك ذمتنده اولان مؤجل آلهجغی مقابلنده قبل حلول الاجل اندن برمال اشترا ایتدكدنصكره بیعی اقاله ایتسه‌لر اجل عودت ایتمیوب آلهجغی پشینه تحول ایدر . چونكه ساقط اولان شی عودت ایتمز وكویا مشتری مبیعی بایعه صاتمش حكمنده اولور .

بوجهتله بایع مدیون فی الحال ثمن مبیعی مشتری‌یه رد ایتمکه مجبور اولور .

ایکنجیسی : مبیعده بعدالقبض زیادهٔ متصلهٔ غیرمتولده حاصل اولدقدن صکره اقاله جائز دکلدر . مثلا مبیع خانه اولوبده مشتری صبو اتسه ارتق اقاله ایده‌مز .

کذلك زیادهٔ منفصلهٔ متولده دخی مانع اقاله‌در. مثلا مبیع حیوان اولوبده مشتری‌نك یدنده طوغورسه ارتق اقاله ایدیله‌مز .

زیرا شوایکی نوع زیاده‌نك ثمندن حصه‌سی بولنمیه‌جغندن ربا اولور. اکر امام ابویوسف حضرتلرینك اجتهادی وجهله‌بیع جدید اولیدی اقاله‌لری جائز اولوردی .

فقط مبیع حیوان اولوبده سمیزلنمك کبی زیادهٔ متصلهٔ متولده ویا مشتری‌نك مبیعی ایجار ایدوب انتفاع ایلمسی کبی زیادهٔ منفصلهٔ غیر متولده اقاله‌نك صحتنه مانع دکلدر .

کذلك زیادهٔ منفصله‌ویامتصله کرك متولد اولسون وکرك غیرمتولد اولسون قبل القبض وقوعبولور ایسه اقاله‌یه مانع دکلدر

اوچنجیسی: بالاده بیان قلندیغی اوزره تنقیص ویاتزیید ثمن شرطیله اقاله صحیح وشرط لغو اولدیغی کبی ثمنی برمدت صکره ویرمك شرطیله دخی اقاله صحیح وشرط لغو اولوب مشتری‌نك ثمنی عاجلاً ویرمسی لازم کلور.

دردنجیسی: اقاله‌یی اقاله جائزدروبایع اقاله‌دن صکره مبیعی قبض ایتمکسزین تکرار مشتری‌یه صاته‌بیلور. اکر اقاله فسخ اولمیوبده بیع جدید اولیدی منقولاتك قبل القبض بیعی جائز اولمدیغندن مبیع منقولی بعدالاقاله وقبل القبض بایعك مشتری‌یه صاتمامسی لازم کلوردی.

بشنجیسی: مبیع مکیلات وموزوناتدن اولوبده قبل القبض اقاله

ایدلدکده کیـل ووزنه حاجت یوقدر. ا ر اقاله بیع جدید اولیدی کیل ووزن ایدلمسی لازم کلوردی .

§

اقاله بو لفظ ایله اجرا قلندقده مبیع قبض اولنسون اولنمسون شخص ثالثه نظراً بیع جدید حکمنده اولدیغی ائمهٔ مشار الیهم جانبندن متفقاً بیان قلنمشدر.

اما طرفین اقاله لفظنی سویلیوبده بیعی فسخ ایتدك ویا متارکه ایلدك دیرلر ایسه تصریح معتبر اوله جغندن شخص ثالث حقنده دخی حکم فسخ ترتب ایدر.

برده منقولاتك قبل القبض بیعی جائز اولمدیغندن مبیع منقول اولوبده قبل القبض اقاله ایدیلور ایسه ینه شخص ثالث حقنده دخی حکم فسخ ترتب ایدر.

اقاله‌نك بروجه محرر شخص ثالثه نظراً بیع جدید حکمنده اولمسندن طولایی دخی شو احکام تفرع ایدر .

۱ : شفیع عقار مشفوعده اولان حق شفعه‌سنی اسقاط ایتدکدن صکره عاقدین اقاله ایدرك عقار مزبور مشترینك ملکندن زائل اولوب بایع اولك ملکنه عودت ایتسه شفیع مرقوم ایچون مجدداً حق شفعه ثابت اولور. اکر اقاله شخص ثالثه نظراً بیع جدید حکمنده اولمسه اولجه ساقط اولمش اولان حق شفعه عودت ایتمیه‌جکی جهتله شفیعك طلب شفعه ایده‌مامسی لازم کلوردی

۲ : بر کیمسه اشترا ایتمش اولدیغی بر حیوانی آخر کمسنه‌یه صاتدقدن صکره اقاله ایله حیوانی تکرار قبض ایتدکده عیب قدیمنه مطلع اولسه بایع اولنه رد ایده‌من . چونکه بایع اول متقابلینه نظراً شخص ثالث مرتبه‌سنده قالمغله اقاله انك حقنده بیع جدید حکمنده‌در. بر شیده سبب تملکك تبدلی اول شیئك تبدلی

مقامنده اولدیغندن مبیع معیوب کندینك صاتمش اولدیغی حیوانك غیری حکمنده اولدیغی جهتله انك کندوسنه ردی جائز اولماز. اکر اقالهاکا نظراً دخی فسخ اولیدی رد مبیعك جائز اولمسی لازم کلوردی.

٣ : موهوب له موهوبی برکیمسه یه صاتدقدن صکره بیعی اقاله ایدوب موهوبی تکرار قبض ایلسه واهب هبه دن رجوع ایله موهوبی طلب ایده من. زیرا کندوسی متقابلینه قارشو شخص ثالث اولمغله اقاله اکا نظراً بیع جدید حکمنده اولدیغندن موهوب دخی اسباب تملکك تبدیله تبدل ایتمش حکمنده دور. اکر فسخ اولیدی رجوعی صحیح اولوردی.

٤ : برکیمسه مثلا بیك غروشه اشترا ایتمش اولدیغی مبیعی برکمسنه یه بدل معلوم ایله صاتدقدن صکره بیعی اقاله ایتسه لر مبیع مزبوری بایع اوله بیك غروشدن نقصان ویا زیاده یه صاتهبیلور. زیرا انفاً بیان قلنان اسبابه مبنی بایع اول شخص ثالث حکمنده اولوب مبیع دخی تبدل ایتمش حکمنده دور. اکر شخص ثالثه نظراً دخی فسخ اولیدی مبیعی بدل مذکوردن نقصان ویا زیاده یه صاتهمامسی لازم کلوردی.

٥ : برکیمسه اشترا ایتدیکی عقاری بشقه سنه ایجار ویا رهن ایتدکدن صکره بیعی اقاله ایلسه شخص ثالث مقامنده اولان مستأجر ویامرتهنك اجازتنه موقوف اولور. زیرا آنلره کوره بیع جدیددر. اکر فسخ اولیدی اجارتلرینه لزوم کورلمیوب بیع فی الحال نافذ اولمق لازم کلوردی

§

بیعده اولدیغی کبی اقاله ده دخی خیارشرط وخیار عیب جاریدر وشرطه تعلیقی صحیح دکلدر.

١٩١ ماده بیع کبی [اقاله] دخی ایجاب وقبول ایله اولور.

مثلا عاقدیندن بری بیعی اقاله یاخود فسخ ایتدم ودیکری قبول ایتدم دیسه ویاخود بری بیعی اقاله ایت ودیکری ایتدم دیسه اقاله صحیح یعنی بیع منفسخ اولور. فقط اقاله لفظی ایله بیعك فسخی شخص ثالثه نظراً بیع جدید حکمنده اولمغله اقاله ایله فسخ ومتارکه بیننده حکماً فرق اولدیغی مادهٔ سابقه شرحنده بیان قلندی.

§

بطریق الاقتضا حاله دلالت ایتمیان امر صیغه‌سیله بیع منعقد اولمدیغی حالده ۱۷۲ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله شرحین حضراتنه کوره علی الاطلاق امر صیغه‌سیله اقاله جائزدر. چونکه اقاله تأمل وتفکردن صکره اجرا قلنه‌جغی جهتله امر صیغه‌سی بیع کبی مساومه‌یه محمول اوله‌ماز.

§

اقاله‌ده قبول بروجه محرر قولاً اولدیغی کبی قبوله دلالت ایدن فعل ایله دخی اولور. مثلا بایع بیعی اقاله ایتدم دیدکده مشتری بر شی سویلمکسزین مبیعی رد ایتسه بیع منفسخ اولور.

۱۹۲ ماده ایجاب وقبول مقامنه قائم اولان تعاطی صورتیله دخی اقاله صحیح اولور.

اسبابی ۱۷۵ نجی ماده وشرحندن مستفاد اولور.

۱۹۳ ماده بیع کبی اقاله‌ده دخی اتحاد مجلس لازمدر.

یعنی مجلس ایجابده قبول بولنمق لازم کلوب یوقسه عاقدیندن بری بیعی اقاله ایتدم دیوبده دیکری اول مجلسده قبول ایتمدین مجلس بوزلسه یاخود احد طرفیندن اعراضه دلالت ایدر برشی صادر اولسه بعده دیکرینك قبولی مفید اولماز.

۱۹٤ ماده حین اقاله‌ده مبیع مشتری یدنده قائم وموجود اولمق شرطدر.

بناءً عليه مبيع تلف اولمش ايسه اقاله صحيح اولماز .

مبيع معدوم ويا خطر عدمده اولسه وياخود مقدور التسليم اولمسه اقاله ينه صحيح اولمازيني باطل اولور. ٣٦٣

چونكه اقاله عقد بيعي رفع وازاله‌دن عبارت اولمغله قبل الاقاله عقد بيعك قيامني اقتضا ايدر . بيعك قيامي ايسه مبيع ايله‌در . زيرا بيعدن مقصود واصلي مبيعدر .

§

٢٩٣ نجي ماده حكمنجه مبيع قبل القبض تلف اولدقده ضرري بايعه عائد اولديغي كبي اقاله‌ده دخي بعد الاقاله وقبل القبض هلاك اولدقده ضرري مشتري‌يه عائد اولور . ٣٨٧ نجي ماده شرحنده ايضاح اولنه‌جغي اوزره مسلم فيهك قبضندن اول سلمك اقاله‌سني اقاله دخي صحيح اولماز .

١٩٥ ماده مبيعك بعضيسي تلف اولسه باقيسنده اقاله جائزدر .

مثلا بايع اكينيله برابر ملكي اولان ارضي صاتوبده مشتري اكيني بيچدكدن صكره اقاله ايلسه‌لر ارضده ثمندن حصه‌سيله اقاله صحيح اولور .

هر نقدر تفرق صفقه حاصل اولور ايسه‌ده ابتداءً تجويز اولنميان شي بقاءً تجويز اولنه بيلور .

١٩٦ ماده ثمنك تلف اولمسي اقاله‌نك صحتنه مانع دكلدر .

چونكه اقاله‌دن مقصد ثمن اولميوب مبيعدر ثمنك تلف اولمسي مقصدي فوت ايتمز زيرا ثمن ذمتده ديندر ثمنك تلف اولمسي ذمتدن برائتي استلزام ايتمز . فقط بيع مقايضه‌ده مبادله اولنان مالارك ايكيسيده هم ثمن هم مبيع اولديغندن بونلردن بري تلف اولسه اقاله صحيح اولماز . بالعكس بيع صرفده بدلينك تلف اولمري اقاله‌نك صحتنه مانع دكلدر .

§

باب ثانی

مبیعه متعلق مسائل بیاننده اولوب درت فصله منقسمدر .

فصل اول

مبیعك شروط واوصافی حقنده‌در .

بوفصلده واقع ١٩٧ ، ١٩٨ ، ١٩٩ نجی ماده‌لرده انعقاد بیعك معقود علیهه راجع اولان شرطلری ومواد سائره‌سنده بیعك شرائط صحتی بیان اولنیور . شرائط انعقاد بولنمینجه بیع باطل اولور . شرائط صحتك فقدانی ایسه بیعی افساد ایدر .

١٩٧ ماده مبیعك موجود اولمسی لازمدر .

بیعك رکن اقواسی مبیع اولدیغندن وجودی لازمدر .

١٩٨ ماده مبیعك تسلیمی ممکن ومقدور اولمق لازمدر .

ممکن ومقدورالتسلیم اولمیان شی معدوم حکمنده‌در . ٢٠٥ نجی ماده حکمنجه معدومك بیعی باطلدر . و ٢٠٩ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی اوزره تسلیمی ممکن ومقدور اولمیان شی معدوم حکمنده‌در .

آنجق امر تسلیمده مطلوب اولان قدرت ، فعله مقارن اولان استطاعت معناسنه اولمیوب اسباب و آلاتك سلامتی دیمك اولدیغندن بایع اکثریت اوزره خرج ومشقت چکمکسزین مبیعك تسلیمی ممکن ومقدور اولمق لازمدر . ٢٠٩ نجی ماده‌یه نظر اولنه .

١٩٩ ماده مبیعك مال متقوم اولمسی لازمدر .

مالک متقوم اولماسی بالاشه کبی انتفاعك مباح اولماسندن نشأت ایدرکه
بویله بر شی صاتمق شرعاً جائز دکلدر. یاخود دکزده بالق کبی اصطیادایله
احراز اولنمامش اولماسندن ایلرو کلورکه معدوم حکمنده‌در. §
شو ماده‌دن دخی مفهوم اوله‌جغنه کوره مبیعك حین بیعده مملوك
ومقدورالتسلیم اولمسی لازمدر.
بناءً علیه برصیاد صید ایده‌جکی ویاخود صید ایله تملك ایتدکدن
صکره قاچیردیغی قوشی بیع ایتسه صحیح اولماز. زیرا احوال محرره‌ده
مشتری ایچون برفائده ترتب ایتمز. فائده‌سی اولمیان شیلر ایسه لغودر.
بوحالده بیعده برفائده اولمق دخی لازمدر.
بناءً علیه بر مشترك عقارك حصه دارلرندن بری اول عقارده
اولان حصهٔ شایعه‌سنی سهم وحصه‌ده کندویه مساوی بولنان آخر
حصه‌دارك حصهٔ شایعه‌سنه مقابل بیع ایتسه صحیح اولماز.

٢٠٠ ماده مبیع مشتریسنك معلومی اولمق لازمدر.

یعنی تسلیم وتسلمه محتاج اولان شیلرك مشتری عندنده جهالت
فاحشه ایله مجهول اولماسی شرطدر. بایعك معلومی اولمق لازم دکلدر.
اسبابی ٢١٣ نجی ماده شرحنده محرردر.

٢٠١ ماده مبیعك معلومیتی سائرندن تمییز ایده‌جك
حال ووصفنی بیان ایله حاصل اولور.

مثلا شوقدر کیله قزلجه بغدایی یاخود فلان وفلان حدودی ایله محدود اولان
عرصه دیو صاتلسه مبیع معلوم وبیع صحیح اولور.

٢٠٢ ماده مبیع مجلس بیعده حاضر ایسه اشارت
حسیه کافیدر.

ارتق سائرندن تمييز ايده‌جك حال ووصفنى بيانه حاجت يوقدر .
زيرا كوز اوكنده‌در .
مثلا بايع شو حيوانى صاتدم ديوب مشترى دخى كوره‌رك قبول ايديجك
بيع صحيح اولور .

٢٠٣ ماده مبيعك مشترى عندنده « ذاتاً » معلوم اولمسى
كافى اولوب بشقه صورتله تعريف وتوصيفه حاجت يوقدر .

٢٠٤ ماده مبيع عقدده‌كى تعيين ايله تعين ايدر .

مثلا بايع اشارت حسيه ايله تعيين ايدرك شوساعتى صاتدم ديوب مشترى
دخى قبول ايتدكده بايعك اول ساعتى عيناً ويرمسى لازم كلور . يوقسه انى
آليقويوبده يرينه اول جنسدن ديكر بر ساعت ويره‌مز .
زيرا مبيع محل البيعدر . حين عقدده تعين ايتمسه محل بيع بوانه‌مز
وبيعك حكمى ملكيت اولديغندن بايع مبيعى اليقويسه مشترينك حقنى
غصب ايتمش اولور اكا بدل بشقه‌سنى ويرسه كندو اوزرينه عقد واقع
وبناءً عليه مشترى ايچون ملكيت ثابت اولميان بر شيئى اعطا ايتمسى
لازم كلور بونلر ايسه شرعاً غير جائزدر .

فصل ثانى

بيعى جائز اولوب اولميان شيلر بياننده‌در

٢٠٥ ماده معدومك بيعى باطلدر .

مثلا براغاجك هيچ بلورمامش اولان ميوه‌سنى صاتمق باطلدر .
ماداكه محل بيع مبيعدر . مبيع موجود اولميجه بيع واقع اولماز .
چونكه ٢٦٢ نجى ماده حكمنجه بعدالعقد مشترى ثمنى بايعه وبايع دخى
مبيعى مشترى‌يه ويرمكه بورجلو اولور . معدومك بيعى باطل اولميوب

صحیح اولسیدی بعدالعقد مشتری ثمنی بایعه تسلیم ایتدکده بایع میوه‌یی مشتری‌یه ویره‌جک مقدار اولمیه‌جغندن بیعدن مقصود مبیع اولدیغی حالده عدم امکان واقتدار تسلیم ایله مشترینک مقصدی حاصل اولماز . ۳ نجی ماده ده محرر قاعده‌یه نظراً عقودده اعتبار مقاصده اولوب حصول مقصد ممکن ومقدور اولمیان عقوده اعتبار اولنمیه‌جغندن باطل اولور .

۲۰۶ ماده کاملاً بلورمش اولان میوه‌یی اکله صالح اولسون اولمسون اغاجی اوزرنده ایکن صاتمق صحیحدر .

چونکه هم معین وموجود وهم انفصالی قابلدر . §

فقط اصل خلقت ایله دیکر شیئه متصل اولوبده انفصالی ممکن اولمیان بر مالی صاتمق باطلدر .

مثلا دیری قیونک دریسنی صاتمق باطلدر. زیرا قیون کسلمدکجه دریسنی تسلیم ممکن دکلدر. ۸۵۶ نجی ماده شرحنه نظر بیوریله .

۲۰۷ ماده افرادی متلاحق اولان یعنی بردن ظهور ایتمیوبده رفته رفته ظهوره کلان میوه وشکوفه ویاپراق وسبزه‌نک برمقداری بلورمش اولدیغی حالده انلره تبعاً انلرله برابر هنوز بلورمامش اولانلری دخی طوبدن صاتمق صحیح اولور .

معدومک بیعی باطل اولمسنه قیاساً بومسئله‌نک بطلانی لازم کلور ایسه‌ده بالذات تجویز اولنمیان شی بالتبع تجویز اوله‌بیلور قاعده‌سنه بناءً واستحساناً امام محمد حضرتلری جانبندن تجویز اولنمشدر.

وجه استحسان مضبطهٔ مطلومه‌ده بيان قلنمشدر .

٢٠٨ ماده جنسى بيان اولنه‌رق صاتيلان شى بشقه جنسدن چيقسه بيع باطل اولور .

مثلا بايع صرچه‌يى الماس ديو صاتسه باطلدر .

مبيعك جنسى بيان اولندقده عقد مسمايه تعلق ايدر مبيع بيان اولنان جنسك غيرى ظهور ايدنجه حين عقدده مبيعه « شو الماس » ديو اشارت اولنسون اولنمسون مسمى بولنميه‌جغندن عقد باطل اولور .

٢٠٩ ماده تسليمى ممكن ومقدور اولميان شيئى صاتمق باطلدر .

مثلا دريايه باطوبده اخراجى ممكن اولميان قايغك وطوتوبده تسليمى ممكن اولميان برفرارى حيوانك بيعى باطلدر .

هرنه قدر قايغى چيقارمق وحيوانى طوتمق ممكناتدن ايسه‌ده ١٩٨ نجى ماده شرحنده بيان قلنديغى اوزره خرج ومشقته متوقف اولديغندن شرعاً معدوم حكمنده‌در .

§

تسليمنده بايع ايچون ضرراولان شيئى صاتمق فاسددر .

٢١٠ ماده بين الناس مال اولميان شيئى صاتمق ياخود انكله برمال صاتون آلمق باطلدر .

مثلا لاشه‌يى وحر اولان بنى آدمى صاتمق وياخود انلرك مقابلنده بر مال اشترا ايتمك باطلدر .

زیرا بیع مالی ماله مبادله اولوب مال اولمیان شیئی صاتمق یاخود آنکه برمال صاتون آلمق موضوع بیعه مخالفدر . موضوعنه مخالف اولان شی دخی باطلدر . فقط حقوق مجردەدن ویا مباح اولان شیلر برماله تبعاً صاتیله بیلور . ٢١٦

٢١١ ماده متقوم اولمیان مالی صاتمق باطلدر .

بیعده مقصود اصلی مبیعدر . مبیع متقوم اولمینجه مقصد حاصل اولماز .

٢١٢ ماده متقوم اولمیان مال ایله برمال صاتون آلمق فاسددر .

بوحالده متقوم اولمیان مال ثمن حکمنده بولنیور . بیعده ثمن مقصود اصلی اولمیوب مبادلهٔ امواله وسیله اولدیغندن بونك مال غیر متقوم اولمسی بیعی ابطال ایتمیوب افساد ایدەیور . چونکه بیعك رکنی اولان مبادله موجود اولدیغندن اصل بیعده خلل اولمیوب وصفنده اولمغله باطل اولمیوب فاسد اولیور .

§

شو ایکی مادەدن مستبان اولدیغنه کوره بیع مقایضەده بدلیندن بری مال متقوم، دیکری مال غیر متقوم اولدیغی تقدیرده بدلینك ایکیسیده هم مبیع وهم ثمن اولمسنه مبنی مال غیر متقومه کوره عقد باطل ومال متقومه کوره عقد فاسد اولور وبو صورتله برعقد حقنده ایکی حکم جریان ایدر .

٢١٣ ماده مجهولك بیعی فاسددر .

مثلا بایع مشتری‌یه مالك اولدیغم کافۀ اشیامی سکا شوقدر غروشه صاتدم دیوب مشتری دخی آلدم دیسه ولکن اشیا مشترینك معلومی اولمسه بیع فاسد اولور .

شو مثالدن دخی اکلاشیله‌جغنه کوره بیعك فسادی ایچون مبیعك تسلیم وتسلمه محتاج شیلردن ایسه جهالت فاحشه ایله مجهول اولماسی لازمدر . مبیع مشتری عندنده مجهول اولنجه بالآخره نزاعی موجب اولور . نزاع رضایه مخالفدر . حالبوکه بیعك صحتی ایچون رضا شرطدر .

§

فقط مبیع بایع عندنده مجهول اولورسه بیع فاسد اولماز .

مثلا بر کیمسه کندوسنه ارثاً انتقال ایدن بر مالی، معلومی اولمقسزین صاتسه بیع صحیح اولور وآرتق بومال مجهولم ایدی دیه‌رك بیعی فسخ ایدمز . چونکه کندوسی ایچون مبیعی اکلامق اقتداری وار ایکن آکلامقسزین صاتمسی هرنه اولور آیسه اولسون بیعه راضی اولدیغنه دلالت ایدر . هرکیمکه کندو طرفندن تمام اولان شیئی نقض ایتمکه سعی ایدر ایسه سعیی مردود اولور .

§

کذلك مبیعك مشتری عندنده جهالت یسیره ایله مجهول اولمسی بادیٔ نزاع اولمیه‌جغندن بیعی افساد ایتمز . ٣١٦

برده تسلیم وتسلمه محتاج اولمیان شیلرده مبیع جهالت فاحشه ایله مجهول اولسه بیله بیع فاسد اولماز یعنی صحیح اولور .

مثلا بر کیمسه فلان کیمسه‌نك بر مالی ودیعه اوله‌رق یدمده موجوددر دیو اقرار ایتدکدن صکره اومالی او کیمسه‌دن صاتون آلسه هرنه‌قدر حین بیعده اومالك نه‌اولدیغی ومقداری تعیین وتسمیه

ایدلمسه بیله بیع صحیح اولور ؛ مادامکه ید امانتنده‌در کندوسنجه معلوم دیمك اولمغله نزاعه محل قالمیه‌جغندن حین بیعده تعیین وتسمیه ایدلامسی عقدی افساد ایتمز .

٢١٤ ماده بر ملك عقارك قبل الافراز برحصهٔ معلومهٔ شایعه‌سنی مثلا نصفنی یا ثلثنی یاخود عشرینی صاتمق صحیحدر .

[ملك] قیدی وقفدن احتراز ایچوندر ؛ زیرا اوقافك تصرفی احکام مخصوصه‌یه تابعدر . [عقار] قیدی وقوعیدر . چونکه منقولاتك دخی قبل الافراز برحصهٔ معلومهٔ شایعه‌سنی صاتمق جائزدر . [حصهٔ معلومه] قیدی حصهٔ مجهوله‌دن احتراز ایچوندر . اگر حصهٔ شایعه‌نك مقداری مجهول اولور ایسه بیع فاسد اولور .

§

حصهٔ معلومهٔ شایعه‌نك قبل الافراز بیعی جائز اولمسی سببنه گلنجه ؛ بیع امر حکمی اولدیغندن حصهٔ شایعه‌یی مشتری‌یه عیناً تسلیم ممکندر . ومشاع گرك قابل قسمت اولسون گرك اولمسون مساویدر . چونکه بایع شریکی ایله مشترکاً نصل استفاده ایده‌یور ایسه مشتری دخی اویله‌جه استفاده ایده‌بیلور . کتاب الشرکتده بوکا دائر تفصیلات واردر .

٢١٥ ماده برکیمسه حصهٔ شایعه‌سنی شریکندن اذن آلمقسزین آخره صاته‌بیلور .

١١٩٢ نجی ماده حکمنجه هرکس کندو ملکنده کیف مایشاء تصرف ایده‌بیلور . گرك منقول اولسون گرك غیر منقول اولسون . فقط

مبیع ملك عقار ایسه شریکی ایچون حق شفعه ثابت اوله‌رق کتاب الشفعه احکامنه توفیق معامله اولنمق لازم کلور .

برده مال مشترك مخلوط ویا مختلط اولدیغی تقدیرده ۱۰۸۸ نجی ماده حکمنجه مشارکنك اذنی لازمدر .

۲۱۶ ماده ارضه تبعاً حق مرورك وحق شربك وحق مسیلك وقنواته تبعاً صویك بیعی جائزدر .

حق مرور وحق شرب وحق مسیل حقوق مجرده‌دن اولدیغندن قابل اعتیاض دکلدر . صو ایسه اوت و آتش کبی ذاتاً مباحدر . ۱۲۳٤ بنا برین بونلردن صویك بالاتفاق ودیکرلرینك مفتابه اولان قوله کوره مستقلاً بیعلری جائز اولمیوب بالذات تجویز اولنمیان شی بالتبع تجویز اولنه‌بیلور قاعده‌سنه بناءً ارضه وقنواته تبعاً بیعلری تجویز اولنمشدر . ۱۱٤٥ فقط ۱۱٦۸ نجی ماده‌دن منفهم اولدیغنه کوره بعضاً حقوق مجرده دخی بیع اولنه‌بیلور .

قنوات ؛ قناتك جمعیدر . قنات ؛ قافك فتحیله یرده صو اجرا ایده‌جك کونك وکاریز مثللو صو یولیدر .

مثلا برکیمسه قنوات مملوکه‌سنده جریان ایدن شوقدر ماصورا صویی قنوات مذکوره ایله برابر دیکر کیمسه‌یه بیع ایتسه صحیح اولور .

§

مبیع جنسنك غیریله صاتیلور . بناءً علیه برجنسدن اولان مبیع عین جنسدن اولان مال ایله صاتیلمز .

چونكه برجنسدن اولان شيلرك انواعى تغيرايدر برى ديكرندن اعلا اولور . بوصورتله برطرف ايچون حاصل اولان زياده‌فائده‌نك مقابلى اولمديغندن غير جائزدر . مثلا بركيله بغداى مقابلنده بركيله بغداى صاتلدقده بغدايلرك ايكيسنده برترلا محصولى اولمق كبى جنسا ونوعاً ووصفاً متحد ايسه‌لر شو مبادله‌ده برغرض مشروع بولنديه‌جغندن لغو اولور . جنساً متحد ونوعاً ووصفاً مختلف ايسه‌لر برطرفك ويرديكى ادنا بغداى مقابلنده آلديغى اعلا بغدايك فضله‌سنه بلا بدل مالك اوله‌جغندن ربا اولمغله غير جائزدر .

كذلك برجنس مسكوكات عين جنس مسكوكات ايله صاتيله‌مز . فقط برجنس مسكوكات نوعى مسكوكات ايله صاتيله‌بيلور .

مثلا برعدد سيم مجيديه ينه برعدد سيم مجيديه ايله صاتيله‌مز . فقط سيم مجيديه اوفاقلغى اولان چاريك وغروشلق سيم مسكوكات ايله صاتيله‌بيلور .

دينى دين ايله بيع دخى باطلدر . زيرا بيع مالى ماله مبادله‌در . دين ايسه مال دكلدر .

كذلك دينى مديوندن بشقه‌سنه تمليك دخى جائز دكلدر .

فصل ثالث

مبيعك كيفيت بيعنه متعلق مواد بياننده‌در

۲۱۷ ماده مكيلات وموزونات وعدديات ومذروعاتك كيل ووزن وصايى وذراع ايله بيعى صحيح اولديغى كبى جزافاً صاتمق دخى صحيحدر .

مثلا بايع برييغين بغدايي وبرطام صمانى وبر ييغين طوغله‌يى وبر دنك متاعي كوتورى صاتسه صحيح اولور .

شو قدركه جزافاً يعنى كوتورى صاتشده مبيعك مميز ومشار اليه اولمسى شرطدر .

٢١٨ ماده حبوباتى برمعين قاپ واولچك ايله اولچوب وياخود برمعين طاش ليله طارتوب صاتسه هرنه قدر اول قاپ واولچك نه مقدار ايدوكى وطاشك قاچ قيه ودرهم اولديغى معلوم دكاسه‌ده بيع صحيح اولور .

زيرا مبيعك مقدارينى تعيين ايچون آنلر برر مقياسدر . فقط كيل ودرهم كبى مذكور مقياسلرك مقدارى معلوم اولمديغندن بيع لازم اولماز . اول قاپ واولچكك نه مقدار وطاشك قاچ قيه ودرهم ايدوكنه مشترى مطلع اولدقده كندوسنه « خيار كشف الحال » ثابت اوله‌رق عقد يارضاسيله لازم اولور وياخود فسخ ايديلور .

§

[طارتوب صاتسه] تعبيرندن مستبان اولديغنه كوره بوماده مبيعك معجلا تسليمى صورتيله قلمه آلنمشدر . اكر مقدار وثقلتى معلوم اولميان برمعين قاپ ويا اولچك وياطاش ايله طارتمق اوزره صاتسه بو تقديرده اول قاپ واولچكك قبض وبسطه قابل وطاشك اوفقلنمغه مستعد اولمامسى شرطدر . چونكه زنبيل كبى قبض وبسطه قابل اولان شى ايله مبيع اولچلدكده مشترينك « ايوجه اچيلمدن طارتلدى » واوفقلنمغه مستعد طاش ايله طارتلدقده

« اولجــه کوردیکم کبی دکلــدر اوفقلنمش » دیه‌رك نزاع ایلمسی محتمل اولدیغندن عقد فاسد اولور .

٢١٩ ماده منفرداً صاتلمسی جائز اولان شیئك مبیعدن استثناسی دخی جائز اولور.

مثلا بایع بر آغاجك میوه‌سندن شوقدر قیه‌سی کندوسنه قالمق اوزره باقیسنی صاتسه صحیح اولور .

منفرداً صاتلمسی جائز اولمیان شیئك مبیعدن استثناسی دخی جائز اولماز .

مثلا بر که حیوانك بیعنده قارننده‌کی یاوریسی استثنا ایداسه بیع فاسد اولور .

زیرا بیعك حکمی ملکیتدر. ملکیت ایسه مالك ایچون کیف مایشاء تصرف ایده‌بیلمك حقنی استلزام ایدر . مبیعدن انفکاکی قابل اولمیان شیئك بایعك ملکنده قالمسی مشترینك کیف مایشاء تصرفنه بایع طرفندن ممانعت ایقاعنه سبب اوله بیله‌جکندن مبیعدن استثناسی جائز دکلدر. فقط منفرداً صاتلمسی جائز اولان شیلرده شو محذور وارد اولمدیغندن مبیعدن استثناسی جائزدر.

٢٢٠ ماده مقدراتك یالکز افراد و اقسامنه بها تقدیر ایدرك طوبدن صاتمق صحیح اولور .

مثلا بر بیغین بغدایی وبر قایق اودونی وبر سوروی قیونی وبر پاستال چوقه‌یی کیله‌سی باچکینی یاقیه‌سی ویا هر رأس یاخود هر ذراعی شوقدر غروشه اولمق اوزره صاتمق صحیح اولور .

یعنی عقد بیع مجموعی اوزرینه واقع ومجموعنده لازم اولور .

مقدراتك بيننده درت صورت اوله بيلور . برنجيسى : جزافاً
صاتمقدركه ٢١٧ نجى ماده‌ده بيان قلندى ، ايكنجيسى: افراد واقسامنه
بها تقدير ايتميوب فقط طوبنك مقدارى وبهاسى بيان اولنه‌رق صاتمق
اوچنجيسى : هم افراد واقسامنه بها تقدير وهمده طوبنك مقدارى
بيانِ اولنه‌رق صاتمقدركه ٢٢٣ نجى ماده ايله مواد تاليه‌سنده بيـان
اولنور ودردنجيسى : يالكز افراد واقسامنه بها تقدير ايدرك فقط
طوبنك مقدارى وبهاسى بيان اولنمقسزين صاتمقدركه مادهٔ مشروحه‌دكى
يعدن مقصد بودر .

مجله جمعيتنك مضبطه‌سنده بيان اولنديغى وجهله اشبو ماده‌ده
محرر صبره مسـئله‌سى امامين حضراتنـك قوايدر . امام اعظم
حضرتلرينـك اجتهـادينه كوره بر بيغين بغـداى وبر قايق
اودون وبر پاسـتال چوقه كبى شـيلرك مقدارى مجهول اولوب
جهالت ايسه نزاعه مؤدى وعقدى مفسد اولمغله بونلرك كيله‌سى
بچكيسى ياقيه‌سى شوقدر غروشه ديو بيعده يالكز بر كيله يابر چكى
يا برقيه‌سى حقنده بيع صحيح اولور . مكركه مبيعك اول مجلسده
اولچيلوب مقدارى اكلاشيله‌رق جهالت مرتفع اوله. قيون كبى افرادى
بيننده تفاوت بولنان شيلرده ايسه اسباب محرره‌يه مبنى برقيون حقنده
بيله بيع صحيح اولماز. مكركه شو اون رأس قيونى بهرى يوزر غروشدن
بيك غروشه صاتدم كبى مجموعنك مقدارى وبهاسى تعيين اولنمق مثللو
برسبب ايله جهالت رفع ايديله .

٢٢١ ماده محدود اولان عقـارات ذراع ودونم ايله
صاتلديغى كبى تعيين حدود ايله دخى صاتيلور .

یعنی محدود اولان عقار ذراع ودونم ایله بیع اولندقده تعیین حدود اولنمسه بیله بیع صحیح اولدیغی مثللو تعیین حدود ایله صاتیلوبده ذراع ویا دونم بیان اولنمسه بیع ینه صحیح اولور زیرا مبیع اشبو صورتلرك هربری ایله معین ومعلوم اولور .

۲۲۲ ماده عقد بیع نه مقدار اوزرینه واقع اولورسه آنجق اکا اعتبار اولنور .

بوماده اصل اولوب زیرده‌کی مواد بوکا متفرعدر .

۲۲۳ ماده مکیلات وعددیات متقاربه ایله تبعیضنده ضرر اولمیان موزوناتدن برمجموعك مقداری بیان اولنه‌رق صاتلدقده کرك یالکز اول مجموعك ثمنی ذکر اولنسون کرك کیله‌سنك یاعدد ووزننك بهاسی بیان وتفصیل اولنسون بیع صحیح اولور . فقط لدی التسلیم تمام چیقارسه بیع لازم اولور . وناقص چیقارسه مشتری مخیر اولوب دیلرسه بیعی فسخ ایدر ودیلرسه ظهور ایدن مقداری ثمننك حصه‌سیله آلور .

یعنی مبیع ناقص چیقدقده تفریق صفقه لازم کلدیکی ومقدار موجوده مشترینك رضاسی بولنمدیغی ایچون مشتری مخیر اولور وبوکا « خیار تفرق صفقه » دینور .

وزائد چیقارسه زیاده‌سی بایعکدر .

چونکه عقد مقدار معین اوزرینه واقع اولوب اول مقدار دخی موجود اولدیغندن وتفریق وتبعیضی مضر ومنازعه‌یه مؤدی اولمدیغندن بیع صحیح ولازم اولوب مقدار مبیعی مشترینك وبونلرده مقدار وصف قبیلندن اولمیوب بیعده داخل اولدیغی جهتله زیاده‌سی بایعکدر . بناءً علیه بوصورت اخیره‌ده طرفیندن هیچ بری مخیر اوله‌ماز .

مثلا بایع بریغین بغدایی طوبدن اوله‌رق اللی کیله اولمق اوزره بش یوز غروشه یاخود اللی کیله اولمق اوزره هرکیله‌سنی اونر غروشه صاتدقده تمام کلورسه بیع لازم اولور وقرق بش کیله چیقارسه مشتری مخیر اولوب ایسترسه بیعی فسخ ایدر ایسترسه قرق بش کیله‌یی درت یوز اللی غروشه آلور واللی بش کیله چیقارسه فضله‌سی اولان بش کیله بایعکدر .

وکذا بر کوفه یمورطه یوز عدددر دیو اللی غروشه یاخود یوز عدد دیو دانه‌سی یکرمیشر پاره‌یه صاتلدقده عندالتسلیم طقسان عدد چیقارسه مشتری مخیر اولوب دیلرسه طقسان یمورطه‌یی قرق بش غروشه آلور واکر یوز اون عدد چیقارسه فضله‌سی اولان اون یمورطه بایعکدر .

کذلك برفوچی یاغ یوز فیه اولمق اوزره صاتلسه حکمی منوال مشروح اوزره‌در .

۲۲۴ ماده تبعیضنده ضرر اولان موزوناتدن بر مجموعك مقداری بیان ویالکیز اول مجموعك بهاسی ذکر اولنه‌رق صاتلدقده «بیع صحیح اولوب فقط» لدی التسلیم ناقص چیقارسه

«بومقوله موزوناتده وزن وصف قبیلندن اولوب اول وصف تماماً موجود اولمدیغی وبوندن طولایی مشتری ایچون ضرر ملحوظ

بولندیغی جهتله» مشتری مخیر اولوب دیلرسه بیعی فسخ ایدر ودیلرسه چیقان مقداری «وصفك ثمندن حصه‌سی اولمدیغی ایچون» مجموع ثمن مسمی ایله آلور وزائد کلورسه زیاده‌سی «ینه اولسببه مبنی» مشترینك اولوب بایع مخیر اولماز.

زیرا بایع عمومنی بیعه راضی اولمشدر. اولجه مقدارینی بالتعیین آکلامامسی کندو قصورندن ناشیدر. هیچ برکیمسه قصورندن استفاده ایده‌میه‌جکندن بایع، مبیع وصفاً زیاده ایمش دیه‌رك عقدی فسخ ایده‌مز.

مثلا بش قیراطدر دیو یکرمی بیك غروشه صاتیلان برالماس طاش درت بچق قیراط چیقسه مشتری مخیراولوب دیلرسه ترك ایدر ودیلرسه اول طاشی یکرمی بیك غروشه آلور واکر بش بچق قیراط چیقارسه اول طاش یکرمی بیك غروشه مشترینك اولوب بونده بایع مخیر اولماز.

۲۲۵ ماده تبعیضنده ضرر اولان موزوناتدن بر مجموعك مقداریله اقسام واجزاسنك بهاسی دخی بیان وتفصیل اولنه‌رق صاتلدقده «بیع صحیح اولوب، فقط» لدی التسلیم کرك ناقص چیقسون وکرك زائد چیقسون مشتری مخیر اولوب دیلرسه بیعی فسخ ایدر ودیلرسه چیقان مقداری اقسام واجزا ایچون بیان اولنان بها حسابیله آلور.

زیرا مبیع ناقص چیقارسه صفقه‌نك تفرقی یاخود وصف

مرغوبك فقدانی لازم كلدیكندن وزیاده چیقارسه تبعیضی مضر اولدیغی جهتله بایعه رد اولنه‌میوب ومشتری آلدیغی حالده ثمنك تزییدی لازم كلوب زیاده‌یی التزام ایسه نفع ایله قاریشیق بر ضرر اولدیغندن مشتری مخیر اولیور . یابیعی فسخ ایدر یاخود مبیعك اقسام واجزاسندن هربرینك بهاسی بیان اولنمق سببیله وزن من وجه اصل اولوب یعنی كندو اوزرینه صراحةً عقد واقع اولمامش ایسه‌ده تبعاً عقده داخل وثمندن حصه‌سی بولندیغندن اقسام واجزا ایچون بیان اولنان بها حسابیله یعنی نقصان چیقمش ایسه ناقصه ثمندن اصابت ایدن حصه تنزیل اولندقدن صكره باقی ثمنله ، زیاده چیقمش ایسه زائده اصابت ایدن حصه‌نك ثمن منتهایه ضم وعلاوه‌سیله آلور .

مثلا بش قیه‌در دیو هرقیه‌سی قرقر غروشه صاتیلان برباقر منغال دردت بچق یاخود بش بچق قیه چیقسه ایکی صورتده دخی مشتری مخیر اولوب دیلرسه ترك ایدر ودیلرسه اول منغالی دردت بچق قیه ایسه یوز سكسان غروشه وبش بچق قیه ایسه ایكی‌یوز غروشه آلور .

۲۲۶ ماده كرك عرصه اولسون وكرك امتعه واشیای سائره اولسون علی العموم مذروعاتدن برمجموعك مقداری بیان ایلكز اول مجموعك بهاسی بیان یاخود ذراعنك دخی بهاسی تفصیل اولنه‌رق صاتلدقده ایكی صورتده دخی حكمی ۲۲٤ ، ۲۲٥ نجی ماده‌لرده بیان اولندیغی وجهله تبعیضنده ضرر اولان موزوناتك حكمی كیبیدر . فقط كرباس وچوقه مثللو

قطع وتبعيضنده ضرر اولميان امتعه واشيا «٢٢٣ نجى ماده‌ده بيان اولنان» مكيلات حكمنده‌در .

مثلا يوز آرشون اولمق اوزره بيك غروشه صاتيلان برعرصه طقسان بش آرشون چيقسه مشترى مخير اولوب ديلرسه ترك ايدر وديلرسه اول عرصه‌يى بيك غروشه آلور وزائد چيقسه مشترى تماماً اول عرصه‌يى بيك غروشه آلور .

وكذا برقات روبه‌لق اولمق اوزره ياپلمش اولان بر طوب قماش سكز آرشوندر ديو درت يوز غروشه صاتلسه يدى آرشون چيقديغى تقديرده مشترى مخير اولوب ديلرسه ترك ايدر وديلرسه درت يوز غروشه اول طوبى آلور وطقوز آرشون چيقديغى صورتده مشترى تماماً اول طوبى درت يوز غروشه آلور .

چونكه ذراع وصفدر . انجق بوراده وصفدن مقصد بر شيئك صفت عرضيه‌سى معناسى اولميوب معناى اصطلاحيسيدر . شويله‌كه وصف اصطلاح فقهاده برشيئه تابع غير منفصل اولوب انده حاصل اولدقده حسننى زياده ايدن شيئه دينور .

بومعناجه وصف حدذاتنده جوهر دخى اوله بيلور . برطوب قماشك برذراعى كبى .

سالف الذكر مثاللرده عرصه‌نك يوز وبرطوب قماشك سكز ارشون اولديغنك بيانى كمال حسننى اتيان اولوب انجق عرصه وقماش طوبدن صاتلمش وتبعيضنده ضرر اولان مواددن بولنمش اولديغندن انك ثمنندن وصفى حصه‌دار اوله‌ميه‌جغى جهتله مقدار مذكورده نقصان ظهور ايتدكده ثمندن برشى تنزيلى لازم كلمز ايسه‌ده حسن وكمالنه نقصان عارض اولمسى حسبيله مشترى آرزوسنه تماماً نائل اوله‌ميه‌جغندن طولايى مخير اولور .

كذلك يوز ارشون اولق اوزره هر ارشونی اونر غروشدن ديو صاتيلان ر عرصه طقسان بش ياخود يوز بش ارشون چيقديغی تقديرده مشتری مخير ولوب ترك ايدر. ياخود طقسان بش ارشون ايسه طقوز يوز اللی غروشه ويوز بش ارشون ايسه بيك اللی غروشه الور .

وكذا برقات روبه لق اولق اوزره يا پلمش اولان برطوب قماش سكز ارشوندر ديو ارشونی اللیشر غروشه صاتلسه يدی ياخود طقوز ارشون چيقديغی صورتده مشتری مخير اولوب ترك ايدر . ياخود يدی ارشون ايسه اوچ يوز اللی غروشه وطقوز ارشون ايسه درت يوز اللی غروشه آلور .

بو مثاللرده اجزاء ثمن اجزاء مبيعه تقسيم ايدلمش اولديغندن بونلرده ذراع وصف درجه سنده قالميوب قدر مرتبه سنه ارتقا ايده جكندن ثمندن حصه دار اولور .

اما برپاستان چوقه يوزاللی ذراع اولق اوزره يدی بيك بش يوز غروشه ديو ياخود هر ذراعی اللیشر غروشه ديو صاتلدقده يوز قرق ذراع چيقسه مشتری مخير اولوب ديلرسه بيعی فسخ ايدر . وديلرسه يوز قرق ذراعی يدی بيك غروشه آلور . واكر زائد چيقارسه زياده سی بايعكدر .

بونده ارشونی شوقدر غروشه در . ديو تفصيل ثمن ايدلمامش اولمسنده بأس يوقدر . تفصيل ثمن ايدلسون ايدلمسون ۲۲۳ نجی ماده ده بيان قلنديغی وجهله تبعيضنده ضرر اولميان موزونات حكمنده در .

۲۲۷ ماده عدديات متفاوته ده يالکز مجموعك مقداری بيان اولنه رق صاتلدقده عند التسليم تمام کلورسه بيع صحيح ولازم اولور . وناقص وياخود زائد کلورسه ايکی صورتده دخی بيع فاسد اولور .

مثلا اللی رأسدر ديو ايکی بيك بش يوز غروشه صاتيلان برسوری قيون عندالتسليم قرق بش ياخود اللی بش رأس چيقسه بيع فاسد اولور .

چونکه یالکز مجموعك مقدار بهاسی بیان اولنوب احادو افرادینك بهاسی تفصیل اولنمدیغندن وعـددیات متفاوتەدن اولان شـیلر قیمی اولمغله عـدد ، تبعیضنده ضرر اولان موزونات ومذروعاتدن یالکز مجموعنك مقدار بهاسی ذکر اولنەرق صاتیلان شـیلرده اولدیغی کبی وصف قیلندن اولمیوب ثمندن حصەسی بولندیغندن اجزاء ثمن اجزاء مبیعه انقسـام ایدەجکی جهتله نقصان صورتنده ناقصك ثمن مسمادن حصەسی تعین ایدەمزکه ثمندن اول مقدار تنقیص اولنه بیلسون بوحالده ثمندن تنقیص اولنەجق مقدارك جهالتی ثمنك جهالتنه وجهالت ثمن دخی فساد بیعه مؤدی اولەجغندن بیع فاسد اولور .

زیاده صورتنده زائد عقدده داخل اولمدیغی جهتله بایعه ردی لازم کلەجکندن ورد اولنەجق زائدی بایع قیمتی زیاده اولانلردن الق و مشـتری دخی قیمتی آز اولانلردن ویرمـك ایستیەجکندن بینلرنده منازعەیه مؤدی اولەجق صورتده زائد مجهول اولور . و بونك جهالتی مبیعك جهالتنی موجب اولمغله ینه بیع فاسد اولور .

٢٢٨ ماده عددیات متفاوتەده مجموعك مقداریله احاد وافرادینك بهاسی بیان وتفصیل اولنەرق صاتلدقده عندالتسلیم تمام کلورسه بیع لازم اولور وناقص چیقارسه مشتری مخیر اولوب دیلرسه ترك ایدر ودیلرسه اول مقداری ثمن مسمادن حصەسیله آلور وزائد کلورسه بیع فاسد اولور .

مثلا اللی رأسدر دیو هربری اللیشر غروشه صاتیلان بر سوری قیون قرق بش رأس چیقسه مشتری مخیر اولوب دیلرسه ترك ایدر ودیلرسه قرق

بش قیونی ایکی بیك ایکی یوز اللی غروشه آلور واللی بش رأس چیقارسه بیع فاسد اولور .

مجموعك مقدارینه برابر آحاد وافرادینك دخی بهاسی بیان وتفصیل اولندقده مجموع، ناقص چیقارسه آحاد وافرادینك ثمندن حصه‌سی معلوم اولمغله ناقص چیقان مقدارك ثمنی دخی معلوم اولور وبناءً علیه بیع فاسد اولماز . فقط تفرق صفقه لازم کلدیکی ایچون مشتری مخیر اولور . زائد چیقارسه زائد بایع ایله مشتری بیننده مادهٔ سابقه شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله منازعه‌یه مؤدی اوله‌جق صورتده مجهول اولمغله مبیع مجهول وبیع دخی فاسد اولور .

۲۲۹ ماده مواد آنفه‌دن مشترینك مخیر اولدیغی صورتلرده مشتری مبیعك ناقص اولدیغنی بیله‌رك قبض ایتدکدن صکره بیعك فسخنده مخیر اوله‌ماز .

بیله‌رك قبض ایتمسی مبیعی نقصان اوله‌رق قبوله راضی اولدیغنه دلالت ایده‌یور وبوصورتله خیار ساقط وبیع لازم اولیور . آرتق کندو طرفندن تمام اولان شیئی نقض ایتمکه سعی ایدرسه سعیی مردوددر .

فصل رابع

صراحةً ذکر اولنمقسزین بیعده داخل اولوب اولمیان شیلر بیانندهدر

۲۳۰ ماده عرف بلده‌ده مبیعك شامل اولدیغی هر

شی من غیر ذکر بیعده داخل اولور.

یعنی مشتملاتك دخی مبیعه تبعاً صاتلمسی شرط اولنمش عد اولنور . زیرا عرفاً معروف اولان شی شرط قلنمش کبیدر . وبورادهکی [بلده] دن مقصد بیعك عقد اولندیغی محلدر .

مثلا خانه بیعنده مطبخ وکیلاری وزیتونلك بیعنده زیتون آغاجلری من غیر ذکر داخل اولور . زیرا مطبخ وکیلار خانهنك مشتملاتندندر . وزیتونلك برطاقم زیتون آغاجلرینی حاوی اولان ارضه اطلاق اولنور . یوقسه یالکز برارضه زیتونلك تعبیر اولنماز . ۱۱۶۳

۲۳۱ ماده مبیعك جزئی حکمنده اولان یعنی غرض اشترایه نظراً مبیعدن انفکاکی قابل اولمیان شیلر من غیر ذکر بیعده داخل اولور.

مثلا کلیدك بیعنده مفتاحی وسوتی ایچون آلنان اینکك بیعنده سوت امن یاوریسی من غیر ذکر داخل اولورلر .

یعنی برشیئه مالك اولان انك ضروریاتندن اولان شیئه دخی مالك اولور . زیرا مملوکدن استفاده ضروریاتندن اولان شیئه مالکیتله تام اولور . نتهکیم مثالده بیان قلنان کلیددن غرض اشترا اولان آچیلوب قپانمق ایچون مفتاحك وجودی ضروریدر .

۲۳۲ ماده مبیعك توابع متصلهٔ مستقرهسندن اولان شیلر من غیر ذکر بیعده تبعاً داخل اولور.

مثلا برقوناغك بیعنده میخلانمش کلیدلر ویرلی دولاب ومندرلکار کبی یرلی اولمق اوزره موضوع ومبنی اولان شیلر وحدودی داخلنده اولان باغچهسیله طریق عامه یاخود چیقماز زقاقه موصل اولان یوللر وباغچه وعرصه

بیعنده مستقر اولمق اوزره مغروس اغاجلر بازارلقده تصریح اولنمسه دخی بیعدن آیرلیوب برابر صاتلمش اولورلر .

زیرا وجودده برشیئه تابع اولان حکمده دخی اکا تابع اولور . لکن توابع متصله نك فعلاً استقراری کافی اولمیوب مستقر اولمق اوزره موضوع ویامغروس اولمسی لازمدر. بناءً علی ذلك صاتیلان باغچه‌ده آخره نقل اولنمق اوزره دیکلمش اولان فدانلر استقرار قصدیله مغروس اولمدیغندن تبعاً بیعده داخل اولماز .

۲۳۳ ماده اسم مبیعك مشتملاتندن یاخود مبیعك توابع متصلهٔ مستقره‌سندن اولمیان ومبیعك جزئی حکمنده دخی اولمیان شیلر عرف وعادت اقتضاسندن بولنمیان شیلر حین بیعده ذکر اولنمدقجه بیعده داخل اولماز. فقط عرف وعادت بلده جه مبیعه تبعاً صاتیله کلان شیلر من غیر ذکر بیعده داخل اولور .

مثلا خانه بیعنده یرلی اولمیان دولاب وقنه‌په وصندالیه کبی یرلی اولمیوبده قالدیرلمق اوزره موضوع اولان شیلر « مبیعك مشتملاتندن اولمدیغندن» وباغ وباغچه بیعنده لیمون وچیچك صاقسیلری «مبیعك جزئی حکمنده بولنمدیغندن» وآخر محله نقل اولنمق اوزره دیکلمش اولان فدانلر واراضی بیعنده اکین واشجارك بیعنده میوه « مستعد انفصال اولوب مبیعك توابع متصلهٔ مستقره‌سندن اولمدیغندن مبیع ایله برلکده صاتلملری عرف وعادت بلده اقتضاسندن اولمدیغی تقدیرده» بازارلقده ذکر وشرط اولنمدقجه مبیع ایله برابر صاتلمش اولمازلر . فقط برلکده صاتلمسی عرف وعادت اولان یرلرده

بنك آلتنك كمى ويوك باركيرينك يولارى من غير ذكر بيعده داخل اولور .
زيرا عرف ايله تعيين نص ايله تعيين كبيدر .

٢٣٤ ماده تبعاً بيعده داخل اولان شيئك ثمندن حصه سى يوقدر .

مثلا يوك باركيرينك قبل القبض يولارى سرقت اولنسه ثمن مسمادن برشى تنزيل ايتمك لازم كلمز .
زيرا تابع اولان شيئه آيروجه حكم ويريلمز .

§

تابع اولان شى بايعك صنع وتقصيرى اولمقسزين ضايع ويا تلف اولسه ثمن مسمادن برشى تنزيل ايتمك لازم كلمز . چونكه هم وصف قبيلندندر همده بايعك يدنده امانتدر. امانت ايسه مضمون دكلدر . يالكز مشترى خيار وصف ايله مخير اولور .
فقط مذكور زياده بايعك صنع وتقصيرى ايله تلف ويا ضايع اولورسه ضمان لازم كلور . ٧٦٨

٢٣٥ ماده حين بيعده علاوه اولنان بعض الفاظ عموميه نك شامل اولديغى شيلر بيعده داخل اولور .

مثلا بايع شو خانه يى جميع حقوقيله صاتدم ديسه اول خانه نك حق مرورى وحق شربى وحق مسيلى بيعده داخل اولور .
زيرا [جميع] لفظى الفاظ عموميه دندر . على طريق الاجتماع عمومه دلالت ايتديكندن بايع شو خانه يى عموم حقوقيله صاتدم ديمك اولور .

§

[حق مرور] دن مقصد غيرك ملكنده اولان حق مرور

دیمکدر . طریق عامه یاخود چیقماز زقاقه یعنی طریق خاصه موصل
اولان یوللرك ، مبیعك توابع متصلهٔ مستقرهسندن اولهرق من غیر
ذکر بیعده تبعاً داخل اولهجنی ۲۳۲ نجی مادهده بیان قلندیغی کبی
۹۲۶ نجی مادهده محرر اولدیغی اوزره هر کسك طریق عامهده حق
مروری اولدیغندن طریق عام اختصاص قبول ایتمز . بناءً علیه بیعه
داخل اولماز . الفاظ عمومیه شامل اولسون اولمسون مشتری
طریق عامدن مرور ایدهبیلور .

کذلك [حق شرب] دخی انهار مملوکهدن اولمق لازمدر. انهار
غیر مملوکهده هر کسك حق شربی واردر اختصاص قبول ایتمز .

۱۲۳۸ ، ۱۲۳۹

[حق مسیل] ذاتاً مملوك اولدیغندن یاصراحةً ویا الفاظ عمومیه
دلالتیله بیعه داخل اولور .

استطراد

حق ؛ کلمهسی پك چوق کره ذکر اولنهجغندن معنی وصورت
استعمالنی ایضاح ایدهلم. شویله که : حق ؛ کلمهسنك لغتده اوتوزدن
زیاده معناسی اولوب فقط اکثریا مطابقت معناسنده استعمال اولنور .
نته کیم « حق اولان بوصورتدر » دنیلدکده صورت مزبورهنك موافق
نفس الامر اولدیغی مراد اولنور .

اکثریا جمع اولهرق قوللانیلان « حقوق » لفظی اصطلاحده
اولاً اقتدار وصلاحیت شرعیه وقانونیهیه دنیلور . بر ادمك حقوق
شخصیهسی کبی .

بو اقتدار وصلاحيت عمومه عائد ايسه « حقوق عموميه » و
شايان اعتنا اولديغى بيان ايچون « حقوق الله » دنيلور .
ايكى ويا زياده كيمسه‌لر بيننده مشترك ايسه « حقوق مشتركه »
اطلاق اولنور .
حقنده حكم شرعى لاحق اولمق ايچون حائز حقوق برشيئه تابع
اولمسى اقتضا ايدرسه « حقوق مجرده » دنيلور . مادهٔ مشروحه‌ده
ذكر اولنان حق مرور وحق شرب وحق مسيل كبى كه مبيعه تابع
ولازم اولان شيلر اولوب مبيع ايله برلكده وبر عقدده صاتيلور .
بونلردن بشقه ارباب حقوق بيننده فى زماننا شو معنالرده دخى
استعمالى عرف اولمشدر .
١ : حقوق لفظى ؛ برملتك قوانيننك مجموعى معناسنى متضمندر .
روما حقوقى كبى .
٢ : برملتك قوانيننك برقسمى معناسنده مستعملدر . حقوق
تجارت ، حقوق جزائيه كبى .
٣ : قوانين دولت عليه‌ده حقوق جزائيه وتجارت مقابلى
ذكر اولنمشدر . اصول محاكات حقوقيه قانونى ، حقوق محكمه‌لرى
كبى .

٢٣٦ ماده بعدالعقد وقبل القبض « بيع قطعى ايله صاتيلان »
مبيعده حاصل اولان ثمره وزياده مشترى‌يه عائد اولور .

مثلا بر باغچه صاتلدقده قبل القبض حاصل اولان ميوه وسبزه مشترى‌يه
عائد اولور . كذلك صاتلمش اولان اينكك قبل القبض تولد ايدن ياوريسى
مشترينك ماليدر ،

زیرا بیعك انعقادیله مشتری ٣٦٩ نجی ماده حکمنجه مبیعه مالك اولەجغندن مبیعدن حاصل اولان ثمره وزیادەیه دخی مالك اولور . ومبیع ایله حاصل اولان ثمره وزیاده بایعك یدنده امانت اولوب امانت ایسه مضمون اولمدیغندن مذکور ثمره وزیاده بایعك صنع وتقصیری اولمقسزین تلف یاضایع اولسه ضمان لازم کلمز . صنع وتقصیری ایله تلف یاضایع اولورسه ضمان لازم کلور .

لکن بیع غیر لازمده بیعك انعقادیله مشتری مبیعه فی‌الحال مالك اولەمیەجغندن بعدالعقد وقبل القبض خیار ساقط اولمقسزین مبیعده حاصل‌اولان ثمره وزیاده موقوفدر. بیع اکر تمام ولازم اولورسه ثمره وزیاده دخی مشتری‌یه عائد واندن صکره حقنده احکام مشروحه جاری اولور . وبیع فسخ اولنورسه ثمره وزیاده دخی اصل مبیع ایله برلکده بایعه عائد اولور .

باب ثالث

ثمنه متعلق مسائل بیاننده اولوب ایکی فصلی حاویدر

فصل اول

ثمنك اوصاف واحوالنه مترتب اولان مواد بیاننده‌در

٢٣٧ ماده حین بیعده تسمیهٔ ثمن لازمدر .

بناءً علیه مبیعك بهاسی بیان اولنماز ایسه بیع فاسد اولور .

اما ثمن صراحةً نفی اولنور ایسه اصل انعقاد بولنمیەجغندن بیع باطل اولور .

چونکه بیع مطلق بیع معاوضه‌یی اقتضا ایتدیکندن ثمن مسکوت

عنه اولدیغی تقدیرده بایعك غرضی مبیعك قیمتی اولدیغی دلالةً اكلاشیلور کویا بایع بو مالی قیمتیله صاتدم دیمش کبی اولور قیمت ایسه مجهول اولدیغندن بیع فاسد اولورزیرا جهالت نزاعه مفضی اولور حال بوکه بیعك صحتی رضایه متوقف اولوب نزاع ایسه رضایه منافی اولدیغندن بیع فاسد اولور .

اکرچه مکارم اخلاق صاحبی اولانلرك بعضیسی بایعك ایستدیکی مقدار اقچه‌یی ویروب نزاعه محل براقمز ایسه‌ده قواعد کلیهٔ فقهیه اقتضاسنجه اعتبار جنسه اولوب فرده اولمدیغندن بومثللولرك معاملهٔ ممتزجانه‌لری، ثمنك مجهولیتی فساد بیعی موجب اولور قاعده‌سنی اخلال ایتمز .

لکن ثمن صراحةً نفی اولندقده صراحت مقابله‌سنده دلالته اعتبار اولمدیغندن احد جانبیندن مال بولنمامش اولور. بناءً علیه اصلا انعقاد بولنماز .

§

ثمن حین بیعده تسمیه اولنمیوب فقط مجلس بیع افتراق ایتمکسزین ثمن تسمیه اولنور ایسه بیع صحته منقلب اولور.

برده ثمنك بهمه‌حال بایع ویامشتری طرفندن تسمیه‌سی لازم کلمیوب ایکیسی دخی تسمیه ایده‌بیلور. شوقدرکه بایع تسمیه ایدرسه مشتری متضرر اولمامق ایچون بهمه‌حال قبوله مجبور اولمیوب مخیر اولور وبوکا « خیار تکشف المال »دینور. بایع تسمیه ایدرسه کندوسی ذاتاً بیعی مجیز اولدیغنه وثمن مبادلهٔ امواله وسیله ایدوکنه بناءً مخیر اوله‌ماز .

٢٣٨ ماده ثمنك معلوم اولمسی لازمدر .

جهالت ثمن نزاعه بادی اولهرق عقد ایله واجب اولان تسلیم تسلم مبیعه مانع اولهجغندن بیع فاسد اولور .

٢٣٩ ماده ثمنك معلومیتی میدانده ایسه مشاهده ایله کل ایسه مقدار ووصفنی بیان ایله حاصل اولور .

مشاهده واشارت صورتنده مقدار ووصفنی بیانه حاجت یوقدر چونکه اشارت طرق تعریفك ابلغیدر ارتق ثمنك مقدار ووصفنی بیانه حاجت یوقدر ثمن مشار الیه اولنجه مقدار ووصفنك عدم بیانی نزاعه بادی صحت عقده مانع اولماز .

§

فقط مکیلات وموزونات کندو جنسندن بریله مبادله اولنور ایسه اشارت کافی اولمیوب بدلینك مقدارلرینی بیان لازمدر . زیرا اموال ربویه کندو جنسی ایله بیع اولندقده بدلینك مقدارجه مساواتی مقتضیدر .

مثلا مقداری معلوم اولمیان بر ییغین بغدای مقداری مجهول اولان دیکر بر ییغین بغدای مقابلهسنده یاخود مقداری مجهول اولان بر آوج کموش پاره دیکر بر آوج کموش پاره مقابلهسنده مجازفةً صاتلسه هر نهقدر حین عقدده بدلینه اشارت اولنسه بیله ینه بیع فاسد اولور .

§

ثمنك مقدار ووصفنی بیان یا صراحةً ویا دلالةً اولور .

صراحته مثال : بر کیمسه شوخالی یی یکرمی عدد عثمانلو التوننه صاتدم دیو عقد بیع ایلسه ثمنك مقدار ووصفی صراحةً ذکر ایله معلوم اولمش اولور .

دلالته مثال : بر كيمسه برمال الەجق اولدقده بايع يوز التى غروشه صاتدم ومشترى يوز غروشه الورم ديو يكديكريله مساومه ايتدكلرنده اومال حين مساومەده مشترى يدنده بولنوبده الوب كيدر وبايع سكوت ايلرايسه معرض حاجتده سكوت بيان اولديغندن مقدار ثمن يوز غروش اولمق اوزره دلالةً معلوم اولمش اولور .

§

ثمن مؤجل وحمل مؤنته محتاج اولورسه مكان تسليمك دخى بيانى لازمدر . تاكه بيع فاسد اولميه .

٢٤٠ ماده متنوع التون تداول ايدن بلدەده نەدراو التون اولديغى بيان اولنمقسزين على الاطلاق شوقدر التون ديو بازارلق اولنمسه بيع فاسد اولور . كموش سكه دخى بوكا قياس اولنه .

بوبحثده درت صورت تصور اولنه بيلور . شويله كه : بر بلدەده تداول ايدن متنوع التون وكموشلر ياهم ماليتده وهم رواجدەمساوى اولور . بوتقديرده بيع فاسد اولميوب مشترى ايستديكنى ويرمكده مخير اولور . ياخود هم ماليتده وهم رواجده مختلف اولور . بوصورتده بيع فاسد اولميوب مشترى انلرك رواجندن ويرر . وياخود ماليتده مساوى ورواجده مختلف اولور . بوتقديرده ينه بيع فاسد اولميوب رواجى ويريلور . ويا ماليتده مختلف ورواجده مساوى اولور . ايشته انجق بوصورت اخيرەده بيع فاسد اولور ،

چونكه ماليتده مختلف اولان مسكوكات مادامكه رواجده

مساويدر. مشتری مالیتی آز اولانی ویرمك وبایع مالیتی چوق اولانی المق ایستیه‌رك بینلرنده منازعه ظهوری محتملدر. نزاعه مؤدی اولان جهالت دخی فساد عقدی موجبدر.

فقط تفرق مجلس و قوعبولمقسزین قنغی نوع التون ویریله‌جکی تعیین اولنور ایسه فساد مرتفع اوله‌رق بیع صحته منقلب اولور.

بنابرین ذکر اولنان درت صورتك جمله‌سنه شامل اولان اشبو ماده اطلاقی اوزره اولمیوب [متنوع التون تداول ایدن بلده] دن مقصد متنوع وقیمتلری مختلف التون رواجده متساویاً تداول ایدن بلده دیمکدر.

بو تقدیرده نوعی بیان اولنمقسزین [التون] لفظیله بازارلق اولنمسیله عقدك فسادی الفاظ مشترکه‌دن اولدیغندن ناشیدر. زیرا لفظ مشترك بلا نقل متعدد معناره موضوع اولدیغندن متبایعانك التوندن مقصدی عثمانلی التونیمیدر. یوقسه انکلیز ویا فرانسز ویا سائر بردولت التونیمیدر. معلوم اولمیه‌جغی جهتله بروجه بالا سبب ترجیح بولنمدیغی ویا تعیین نوع ایدلمدیکی حالده بیع فاسد اولور.

٢٤١ ماده غروش اوزرینه بازارلق اولندقده مشتری رایج اولان مسکوکاتك ممنوع اولمیان هرقنغی نوعندن ایستر ایسه ویره‌بیلور.

هرنه‌قدر غروش قرق پاره‌یه دینلوب قرق پاره‌لك سکهٔ مضروبه دخی وارایسه‌ده [غروش] تعبیری برالتون یوزغروش وبر مجیدیه اون طقوز غروش کبی علی العموم مسکوکات عثمانیه‌نك تقدیر قیمتنده

مقیاس اتخاذ اولنمش اولدیغندن علی الاطلاق ثمن مبیعه « شـــوقدر غروشـــدر » دینلمسی ثمنك معـلومیتنه کافی اولدیغی کبی رسماً اون طقوز غروش قیمت تقدیر اولنـــان سیم مجیدیه ایله اوفقلغی اولان بش ، ایکی ، بر ، نصف غروشـــك رواجنده « یعنی پیاســـهسنده» فرق وار ایسهده اساساً مالیتجه فرق اولمدیغندن غروش اوزرینه بازارلق ایدلدکده مشتری سیم مسکوکاتك اجزاسندن برموجب عرف ویرهبیلهجکی مثللـــو برغروش قرق پاره حســـابیله التون وســـائر مسکوکاتدن دخی رواجی ایله اعطا ایدهبیلور . وصور محرره شرعاً شـــایان قبول نزاعه بادی اولمیهجغندن [غروش] حسابیله بازارلق ایدلمسی عقد بیعك فسادینی موجب اولماز .

§

تسلیم ثمن اولنمقسزین مسکوکاتك رواجنه رخص طاری اولسه مثلا حین عقدده بهری یوز اون بش غروشه صرف اولنان عثمانلی التونی یوز ، بش عددی یوز سکز غروش ایدن سیم مجیدیه طقسان بش ، یکرمی عددی یوز غروش ایدن التیلق یوز غروشه تداول ایتمکه باشلاسه متوسط اولان التون یوز غروش حسابیله ویرمك لازمدر . زیرا یکرمی عددی یوز غروش حسابیله التیلق ویرلسه یالکز مشتری ، بش عددی طقسان بش غروش حسابیله سیم مجیدیه ویرلسه یالکز بایع متضرر اولور . متوسط اولان التون ویریلنجه ضرر بایع ایله مشتری بیننده منقسم اولور .

یالکز برنوع مسکوکاتك رواجنه رخص طاری اولسه مشتری دیکر مسکوکاتك ممنوع اولمیان هر قنغی نوعندن ایسترسه ویرهبیلور قیمتی تنزل ایدن مسکوکاتك حین عقدده رایج اولان قیمتی ایله تأدیهٔ

ثمن ایده‌مز بعدالتنزیل تقرر ایدن قیمتی ایله تأدیهٔ ثمن ایده‌بیلور .

مثال مفروضه کوره یالکز التیلیقلرك رواجنه رخص طاری اولوب التون وکموشه طاری اولمسه مشتری التون وکموشدن هر قنغیسی ایله ایسترسه ویره‌بیله‌جکی کبی بعدالتنزیل تقرر ایدن قیمتی ایله التیلق دخی ویره‌بیلور . فقط حین عقدده التیلغك رایجی هرنه ایسه ینه او رایج حسابیله ویره‌مز . زیرا حین عقدده ثمن تسمیه اولنمش ایسه‌ده تعین ایتمامشدر . ثمن قبض ایله تعین ایده‌جکندن حین قبضده‌کی رایجی نه ایسه اورایج حسابیله ویرلمك لازم کلور .

٢٤٢ ماده ثمنك وصفی بیان اولنه‌رق بازارلق اولندیغی صورتده عقد هر قنغی نوع نقد اوزینه واقع اولمش ایسه اندن ویرلمك لازم کلور .

مثلا مجیدیه التونی یاخود انکلیز وفرانسز التونی ویاخود یکرمیلك ویا دیرکلی ریال ویرلمك اوزره دیو بازارلق اولندیغی صورتده هرنه درلومسکوکات دینلمش ایسه اندن ویریلور .

زیرا برنوع مسکوکاتدن ویرلمسی شرط ایدلمشدر . بقدرالامکان شرطه مراعات اولنمق لازم کلور .

§

مشروط اولان اقچه‌نك کافهٔ ممالکده تداولی منع ایدلسه امام ابو یوسف حضرتلرینه کوره نوع ثمن حین عقدده تعین ایتدیکنه مبنی حین عقدده‌کی قیمتنك وامام محمد حضرتلرینه کوره منع ورفع ایدلدیکی زمان مثلیاتدن قیمیاته متحول اولمسنه نظراً اوزمانده‌کی قیمتنك ویرلمسی لازم کلور . مشروط اولان اقچه‌نك تداولی بیعك

وقوعبولدیغی محلده منع ایدیلوب ممالك سـائرەدە کما کان متداول اولور ایسه عیب ثمن سببیله بایع مخیر اولوب دیلرسه مشروط اولان اقچه‌یی عیناً قبول ایدر ودیلرسه اول ثمنك قیمتنی آلور.

٢٤٣ ماده عقدده‌کی تعیین ایله ثمن تعین ایتمز .

مثلا مشتری الندەکی یوزلك التونی کوسترەرك شو التون ایله بومالی اشترا ایتدم دیوب بایع دخی ویردم دیدکده مشتری عیناً اول التونی ویرمکه مجبور اولماز بلکه انی الیقویوبده یرینه مثلی اولەرق بشقه بریوزلك التونی ویرەبیلور.

مثالدن دخی مستبان اولدیغنه کوره ثمنك عدم تعیننەن مقصد استحقاقده عدم تعیندر یعنی مشترینك کوستردیکی التونه بایع مستحق اولمیوب مشتری ایسترسه انی ودیلرسه مثلنی ویرەبیلور یوقسه مواد سابقەدە محرر اولدیغی وجهله ثمن جنساً وقدراً ووصفاً عقددەکی تعیین ایله تعین ایدر. ثمنك عقددەکی تعیین ایله استحقاقاً تعین ایتمامەسنك سببی شودرکه نقد ، ثمن وعین مقصوده وسیله اولدیغی جهتله انده اصل اولان ذمتده وجوبیدر . بناءً علیه ثمنی حین عقدده تعیین ایله متعین قیلمق اصل مذ کوره مخالف اولور . شـو حالده بومادەدە [عقد] دن مقصد صحیحاً منعقد اولان عقد وفسخ معاوضەدر .

§

بیع فاسدده ثمنك عقددەکی تعیین ایله تعین ایدوب ایتمامسنده رأی مختاره کوره اکر بیع فاسـد اصلندن فاسد ایسه تعین ایدر . قبل التسلیم بایع نزدنده مبیعك تلف اولمسی کبی برسببله فساد صکرەدن طاری اولمش اولور ایسه تعین ایتمز .

بیع صرف، فاسد اولدیغی ودین مشترکده حکمك بطلانی تحقق ایتدیکی صورتده عقددەکی تعیین ایله ثمن تعین ایدر.

كذلك معاوضـاتدن اولميان امانت ، وكالت ، شركت ، هبه ، غصب ، صدقه‌ده تعيين ايله تعين ايدر .

مادهٔ مشروعه‌ده واقع [ثمن] كلمه‌سندن مقصد دخی نقددر . ... علیه ثمنك حین عقدده‌كی تعیین ایله تعین ایتمامسی ایچون مسكوكات ... كندوسنه بر صنعت عارض اولمامش اولان كلچه‌التون ویا كموش ... لازم كلور سائر مكیلات وموزونات ایله التون وكموشـدن مصنوع اولان اوانی وحلیات عقدده‌كی تعیین ایله تعین ایدر .

... التون وكموشـدن بشقه شیدن اتخاذ اولنوب بین‌الناس تداول ... دن پاره‌لركه انلره « نقود اصطلاحیه » دینور رایج اولدیغی مدتجه ... ین ایتمامكده نقد كبیدر. كسادندن صكره سائر عروض كبیدر.

٢٤٤ ماده بر نوع مسكوكات یرینه اجزاسی دخی ویریله ... بلور. فقط بو خصوصده عرف وعادت بلده‌یه اتباع اولنمق لازم كلور .

مثلا یكرمیلك مجیدیه دیوبازارلق اولندیغی صورتده یكرمیلك یرینه اجزا ... سندن اولان اونلق وبشلك دخی ویریله‌بیلور. اما الحالةهذه درسعادتجه‌جاری ... اولان عرف وعادته نظراً یكرمیلك یرینه اجزاسندن اولان قرقلق وایكیلك ویریله‌مز .

بو ماده‌نك حین تنظیمنده یعنی ١٢٨٦ تاریخنـده مثالدن دخی ... لاشیلدیغنه كوره « پیاسه » ده یكرمیلك مجیدیه ایله نصف وچاریكی ... ت موضوعه‌لرندن زیاده‌یه واجزاسـندن اولان ایكیلك وقرقلق ... ت موضوعه‌لریله یعنی ایكی وبر غروشه تداول‌ایتدیكی جهتله اون ... د ایكیلك ویكرمی عدد قرقلق مقدارجه اصلی اولان بر مجیدیه‌یه

مساوی ایسه‌ده رایجه نسبةً نقصان ایدوکندن مشتری ثمنك مجید
اولدیغنی بیان ایتدکدنصکره اجزاسندن اولان ایکیلك وقرقلق ویرد
بایعك متضرر اولمسی لازم کله‌جکندن جائز دکل ایدی الیوم مجیدیه
اجزاسی اصلندن قیمتلی اولمغله مشتری ثمنك مجیدیه اولدیغنی بیـ
ایتدکدنصکره اجزاسنی ویردکده بایعك قبول ایتمسی لازم کلور چو
بو صورتده بایع ایچون ضرر ملحوظ اولمیوب فائده‌درکاردر وازما
تغیری ایله احکامك تغیری انکار اولنه‌ماز . خلاصه برجنس مسکوکـ
اوزرینه بازارلق اولندقده مشتری اوجنس مسکوکاتدن ویره‌بیله‌جـ
کبی انك انواعی یعنی اجزاسی رواجده اصلنه مساوی ویا زائد ایـ
انلری دخی ویره‌بیلور نقصان ایسه ویره‌من .

فصل ثانی

وعده ایله صاتش حقنده اولان مواد بیانند‌ه‌در

٢٤٥ ماده ثمنی تأجیل وتقسیط ایله بیع صحیح اولو

بورا‌ده‌کی [ثمندن] مقصد نقد ایله نقد حکمنده اوله‌رق ذ
ترتب ایدن شیلر اولوب اعیانه شمولی یوقدر .

[تأجیل] تفعیل بابندن مصدر وثلاثیسی اجل اولوب ثمنی و
معلومه تعلیق معناسنه‌در . [تقسیط] بولمك معناسنه‌در . ثمنی ط
بایعك حقیدر بایع ثمنی مشترینك ذمتندن بتون بتون ابرا ایده‌بیله‌
کبی موقتاً تمامنی ویا بر قسمنی طلبدن دخی فراغت ایده‌بیلور .

§

فقط ثمن اعیاندن اولور ایسه تأجیل وتقسیطی ایله بیع فـ

اولور. زیرا بیع مقایضه‌ده مالین هم مبیع وهم ثمن اولدیغندن تأجیل ایدیلان ثمن من وجه مبیع یعنی عیندر اعیان تأجیلی قبول اتمز.

۲۴۶ ماده ثمنك تأجیلنده وتقسیطنده مدت معلوم ومعین اولمق لازمدر.

شویله‌که:

۲۴۷ ماده شوقدر كون یا آی ویاسنه ویاخود روز قاسم كبی عاقدین عندنده معلوم ومعین اولان بروقته قدر وعده ایله بازاراق اولنسه بیع صحیح اولور.

۲۴۸ ماده [یغمور یاغدیغی وقت] كبی معین اولمیان برمدت بیانیله بازاراق اولنسه بیع فاسد اولور.

اجل، یا معلوم ویامجهول اولور. جهالت دخی یامتقاربه ویامتفاوته اولور. جهالت متفاوته ویا فاحشه؛ اجلك وجود ویا عدمی مجهول اولمقدر. یغمور یاغدیغی وقت، روزكار اسدیكی وقت كبی.

جهالت یسیره ویا متقاربه؛ اجلك زمان حلولی مجهول اولمق اوزره تعیین اولنان شیئك تقدم وتأخرنده جهالت بولنمقدر. كراز وقتی، اوراق وقتی كبی.

اجل، معلوم اولوب ثمن دخی دین قبیلندن اولور ایسه تأجیل صحیحدر. ثمن عین قبیلندن اولور ایسه غیر صحیحدر. زیرا اعیانی تأجیل صحیح اولماز.

اجل ، مجهول اولدیغی صورتده جهالت كرك متقاربه كرك متفاوته اولسون هر ایكی تقدیرده بیع فاسد اولور. انجق جهالت متقاربه‌ده اجلك حلولیله فساد تقرر ایتمزدن یاخود فسادینه بناءً بیع فسخ اولنمزدن اول من‌له‌الاجل رضاسیله اجلی ابطال ایدوب دین مؤجلی حال قیلدیغی تقدیرده بیع صحته منقلب اولور. لكن اجل حلول وفساد تقرر ایتدكدن یاخود بیع فسخ اولندقدن صكره دینی معجل قیلمغله بیع صحته منقلب اوله‌ماز .

جهالت متقاوته‌ده ؛ متبایعین افتراق ایتمزدن اول مجلس عقدده من‌له‌الاجل اجلی ابطال ایدرك ثمنی حال قیلر ایسه بیع صحیح اولور. مجلسك انفساخندن صكره حال قیلسه بیله بیع صحیح اولماز .

بو تفصیلات تأجیل، صلب عقدده اولدیغی صورتده‌در. اما مطلق اوله‌رق بیع ایدیلوب ثمن پشین اولمق اوزره ذمته تعلق ایتدكدنصكره تأجیل ایدیلور ایسه اجل معلوم اولدیغی صورتده تأجیل دخی صحیح اولدیغی كبی جهالت متقاربه ایله مجهول اولدیغی صورتده دخی تأجیل صحیح اولور . ٥٤ ، ٥٥ نجی ماده‌لره نظر اولنه .

اجل جهالت متقاوته ایله مجهول اولور ایسه تأجیل باطل اولوب ثمن حال اوله‌رق بیعه‌ده خلل كلمز .

تأجیلی صحیح اولان دیون سائره دخی بونك كبیدر دین مؤجل ویا مقسط اولوبده اجلك حلولندن اول دائن وفات ایدرسه اجل باطل اولماز. بناءً علیه دائنك ورثه‌سی اجل حلول ایتمزدن اول مدیونی مطالبه ایده‌مزلر . لكن اجل حلول ایتمكسزین مدیون وفات ایدرسه اجل باطل اولوب دائن اله‌جغنی مدیونك تركه‌سندن حالاً ودفعةً آلور .

چونکه تأجيلك فائده‌سی مديون تجارت ايدوبده دينی مالنك ثمندن اوده‌يه بيلمكدر دائن وفات ايتديكی صورتده بوفائده باقی اولديغندن اجل باطل اولماز. لكن مديونك وفاتی صورتنده ذمتنده اولان دين تركه‌سنك اعيانه تعلق ايده‌جكی جهتله تأجيلك فائده‌سی قالميه‌جغندن اجل باطل اولور .

§

بر دينی دائن تأجيل ايدوب مديون قبول ايتديكی صورتده صحيح ولازم اولور. فقط قرضی ، وقت اقاله‌ده ثمنی ، شفيع حق شفعه ايله مشفوعی الدقده ثمنی ، دين ميتی تأجيل صحيح ايسه‌ده لازم اولماز . بدل صرف ورأس المال سلم مثللو ديونی تأجيل باطلدر .

٢٤٩ ماده ويره‌سی‌يه بازارلق اولنوبده مدت تعيين اولنمسه بر آيه مصروف اولور.

ويره‌سی‌يه صاتلدقده مدتك تعيين قلنمامسی فساد عقدی موجب اولور كبی وارد خاطر ايسه‌ده مدت تعيين اولنمقسزين صاتيلان شيلرده مدت اجلك بر آی اولمسی معهود اولمسنه و بين التجار معروف اولان شی بينلرنده مشروط كبی بولنمسنه نظراً جهالت غير موجوددر .

§

مدت تعيين اولنوب اولنمديغنده متبايعان اختلاف ايتسه‌لر اجلك عدمی اصل اولمغله مشترينك اثبات مدعا ايتمسی لازم كلور .

٢٥٠ ماده ثمنك تأجيل وتقسيطنده مقاوله اولنان مدت مبيعك تسليمندن اعتبار اولنور.

مثلا برسنه وعده ایله صاتلمش اولان برمتاعی بایع برسنه توقیف ایتدکدن صکره مشتری‌یه تسلیم ایتسه حین تسلیمندن اعتباراً برسنه بکلمسی یعنی بیعدن تمام ایکی سنه مروورنده مشترینك اقچه‌یی ویرمسی لازم کلور .

بیعك استقراری مبیعك تسلیمنه متوقف اولدیغندن مدت تأجیل مبیعك تسلیمندن اعتبار اولنور وامام اعظم حضرتلرینك اجتهادینه کوره بیعده خیار، شرط قانمش ایسه مدت مذکوره خیارك سقوطی وقتندن اعتبار اولنور .

مثال مذکورده [برسنه] تعبیریله اشارت اولندیغی وجهله بوحکم مدت غیر معین اولدیغی یعنی قنغی سنه اولدیغی تعین ایدلمدیکی تقدیرده‌در . اما سنه یا آی تعین ایدیلور ایسه مثلا بیك اوچ یوز یکرمی سکز سنه‌سنك ابتداسنه قدر مؤجل اولمق اوزره دیو مقاوله اولنور ایسه مدت وقت تسلیمدن اعتبار اولنماز .

§

ینه مثال مذکورده [برسنه توقیف ایتدکدن صکره] تعبیریله اشارت اولندیغی اوزره مدت مزبوره‌نك وقت تسلیمدن معتبراولمسی مشتری مبیعی طلب ایلدیکی حالده بایع تسلیمدن امتناع ایتدیکی صورتده‌در اما مشتری مبیعی طلب ایتمیوبده برسنه کچسه ثمنی ویروب مبیعی قبض ایتمسی لازم کلور یوقسه حین تسلیمدن اعتباراً بایعك برسنه دها بکلمسی لازم کلمز .

۲۵۱ ماده بیع مطلق پشین اولمق اوزره منعقد اولور .

بیع مالی ماله مبادله اولدیغندن پشین ویا ویره‌سی‌یه لاقردیسی اولمقسزین مطلق اوله‌رق عقد اولندقده فی‌الحال مشترینك مبیعه وبایعك ثمنه مالك اولملری اقتضا ایدر . انجق قاعدهٔ امر مطلق

تراخی یه محمول اولەرق تعجیل و تأجیلی ایجاب ایتمیه جکندن طرفینك بیعی متعاقباً بدلینی تعاطی ایتملری جائز اولدیغی کبی برمدت صکره تعاطی ایتسەلر ینه جائزدر و بوصورتده دخی پشین النوب صاتلمش اولوب ویرەسی یه اولماز .

زیرا امر یالکز طلب فعله موضوعدر . کرك تعجیل وکرك تأجیلك وجوبی برر صفت خارجیه‌در . انلرك آیروجه اثبات اولنملری لازم کلور . امر مطلقده ایسه بونلرك هیچ برینه دلالت ایدر قرینه یوقدر .

کذلك فعل البته برزمانده حصول بولور . حصول فعله صلاحیتده ایسه زمان اول ایله زمان ثانی مساویدر .

فقط بیع مطلق برمدت معلومه ایله مؤقت ومقسط اولمق اوزره عرف وعادت اولان یرده اول مدته مصروف اولور . زیرا بین التجار معروف اولان شی بینلرنده مشروط کبیدر .

مثلا پشین یا ویرەسی یه لاقردیسی اولمقسزین چارشودن بری برشی آلسه اقچه‌سنی پشین ویرمسی لازم کلور . فقط آی یا هفته باشنده ثمنك تمامی یاخود مقدار معینی النمق عادت ایسه اول عادته رعایت اولنور .

باب رابع

بعدالعقد ثمن ومثمنده تصرفه متعلق مسائل بیاننده اولوب ایکی فصله منقسمدر

فصل اول

بعدالعقد وقبل القبض بایعك ثمنده ومشترینك مبیعده حق تصرفلری بیانندەدر

۲۵۲ ماده   بایع قبل القبض ثمن مبیعده تصرف ایده بیلور.

مثلا   برکیمسه صاتمش اولدیغی مالك اقچه‌سنی بورجنه حواله ایده بیلور.

ثمن مبیع یامعین ومشار الیه اولور . یاذمتده دین اولور .

عین اولدیغی تقدیرده بایعك انی مشتری‌یه ومشترینك غیریسنه هبه ویاتصرفات سائره‌دن بریسی ایله تملیك ایتمسی صحیحدر .

مثلا   برکیمسه برمالنی مشترینك میدانده حاضر ومشار الیه اولان شوقدر کیله بغداینه مقابل بیع ایتدکدنصکره بایع اول بغدایی قبل القبض مشتری‌یه ومشترینك غیریسنه هبه ویاسائر صورتله تملیك ایده بیلور .

ذمتده دین اولدیغی تقدیرده قبل القبض انجق مشتری‌یه کرك عوض مقابله‌سنده وکرك بلا عوض تملیك جائز اولور .

مثلا   بایع ثمن مبیعی قبض ایتمکسزین انك مقابلنده مشتریدن برمال صاتون آلسه یاخود مشترینك برخانه‌سنی استیجار ایتسه ویا مشتری‌یه هبه ۸٤۷ یاخود تصدق ویا وصیت ایتسه جائز اولور .

حتی هبه وتصدق صورتلرنده قبضه محتاج اولمدیغندن مجرد هبه وتصدق ایله اکا مالك اولور .

لکن آخره تملیك جائز اولەمز . زیرا دینی مدیونك غیری‌یه تملیك باطل اولوب یالکز اوچ صورت مستثنادر .

۱ : بایع مشتری ذمتده‌کی الەجغی آخره هبه ایدوب موهوب لهی قبضه توکیل وتسلیط ایتسه وموهوب‌له دخی قبض ایلسه جائز اولور . چونکه اولاً واهب ایچون بالوکاله ثانیاً نفسی ایچون بالاصاله قبض ایتمش اولور .

٢ : متن مجلهده كى مثالده مذكور اولديغى اوزره حواله دخى معتبردر .

٣ : آخره وصيت دخى اوله بيلور .

قرض ومغصوب مستهلكك قيمتى واجرت كبى ديون سائره دخى ذمتده ثابت اولان ثمن مبيع حكمندهدر . يعنى دائن ديون مذكورهيى مديونه برعوض مقابلنده ياخود بلا عوض تمليك ايده بيلور ايسهده مستثنا اولان سالف الذكر اوچ صورتك ماعداسنده مديونك غيرىيه تمليكى جائز اولماز .

٢٥٣ ماده مشترى قبل القبض مبيعى عقار ايسه آخره صاته بيلور . واكر منقول ايسه صاتهماز .

بومادهده [قبضدن] مقصد بايع اذن ويردكدن وياخود مشترى ثمن مبيعى تأديه ايلدكدن صكره اولان قبضدر . زيرا ٢٧٧ نجى مادهده بيان اولنديغى وجهله بايعك اذنى اولمقسزين مشترينك ثمنى تأديه ايتمدن مبيعى قبضى معتبر اولمامغله بووجه اوزره قبض غير معتبر ايله قبضدن صكره اولان تصرفيله مبيعى اصلا قبض ايتمكسزين اولان تصرفى حكماً مساويدر .

[مبيعى عقار ايسه آخره صاته بيلور] چونكه عقارده هلاك نادر اولوب نادره دخى اعتبار اولمديغندن هلاكى تقديرنده عقدك انفساخندن ناشى مشترىيى عن قصدٍ تغرير واضرار احتمالى يوقدر .

§

كذلك مشترينك اشترا ايلديكى عقارده قبل القبض آخره اعاره وهبه ٨٤٥ وترهين كبى تصرفاتى دخى صحيحدر . انجق ثمن مبيع

پشـین اولدیغی حالده تصرفات مذکوره‌نك بایع اول حقنده نافذ ولازم اولمسی ثمن مبیعك تماماً بایعـه تأدیه اولنمسـنه یاخود بایعك تصرفات مذکوره‌یی مجیز اولمسنه موقوفدر .

بناءً علیه مشـتری عقار مبیعی قبض وثمنی تأدیه ایتمدن آخره صاتدیغی تقدیرده مشتری اول ثمن مبیعی تماماً بایعه تأدیه ایدر یاخود بایع بیع ثانی‌یی مجیز اولور ایسـه بیع ثانی بایع اول حقنده دخی نافذ ولازم اولور . اکر بونلردن بری بولنماز ایسه بایع اول بیع ثانیٔ مذکوری فسخ ایتدیره‌بیلور ۲۷۸

§

متن مجله‌ده مذکور [آخره] قیدی مشترینك اشترا ایلدیکی عقاری قبل‌القبض بایعنه بیعندن احتراز ایچوندر . زیرا بایعنه بیعی صحیح دکلدر . فقط قبل‌القبض بایعنه هبه ایدوب اوده هبه‌سنی قبول ایدرسه بیع اول منتقض اولور اکر هبه‌یی قبول ایتمزسه هبه باطل اوله‌رق بیع اول علی حاله قالور زیرا مبیعی بایعك قبضی مشترینك قبضی مقامنه قائم اوله‌میه‌جغندن هبه‌یی معنای حقیقیسـنه حمل ممکن اولماز . بناءً علیه هبه ، اقاله معناسنه مجاز اوله‌رق بیع اول منتقض اولور .

لکن بیع ، اقاله‌نك ضدی اولدیغی وبرشی ضـدی ایله منعقد اوله‌میه‌جنی جهتله بیع ، اقاله معناسنه اوله‌مز .

کذلك مشتری مشترای منقولی قبل‌القبض آخره وبایعنه ایجار دخی ایده‌مز لکن قبل‌القبض منقولی آخره رهن ، اقراض ، هبه ، تصدق ایده‌بیلور ایسه‌ده بایعك اجازتنه ویاثمنك تأدیه‌سنه موقوف اولور .

بوبابده قاعده شـودر : هر تصرفکه اجاره وبیع کبی تامیتی

قبضه محتاج اولمیه . مشتری مشترای منقولده قبل القبض انی یاپه مز . اما بر تصرفکه هبه ورهن کبی تمامیتی قبض ایله اوله مشترینك مشترای منقولده قبل القبض بوکبی تصرفاتی صحیح وفقط تمامیتی قبض ایله اولور.
مثلا مشتری برندن صاتون الدیغی آتی قبل القبض برینه بیع ایتسه صحیح اولماز . اما اول آتی قبل القبض برینه هبه ایتسه هبه‌سی صحیح وفقط تمامیتی موهوب لهك موهوبی قبض ایتمسیله حاصل اولور. شویله‌که : مشتری اول آتی بایعندن قبضه موهوب لهی تسلیط ایدوبده او دخی بایعك اذنی ایله موهوبی قبض ایلسه هبه تمام اولور. چونکه موهوب له واهب طرفندن وکالةً کندو طرفندن اصالةً قبض ایتمش اولور . اما مشتری ثانینك قبضی مشتری اولك قبضی برینه قائم اولماز .
مشترینك مشترای منقولی قبل القبض بایعنه بیعی آخره بیعی حکمنده‌در . بناءً علیه مجله‌ده مطلق اوله‌رق [اکر منقول ایسه صاته‌مز] دنیلوبده « آخره صاته‌مز » دنیلمامشدر . بوصورتده مشتری مشترای منقولی قبل القبض بایعنه بیع ایتسه بیع مذکور صحیح اولمیوب بیع اول علی حاله قالور . فقط عقارده اولدیغی کبی مشتری منقولی قبل القبض بایعنه هبه ایتدیکی صورتده بایع قبول ایدرسه هبه اقاله معناسنه مجاز اوله‌رق بینلرنده اولان بیع منتقض اولور . قبول ایتمزسه هبه باطل اولوب بیع علی حاله قالور .

فصل ثانی

بعد العقد ثمن ومبیعك تزیید وتنزیلی بیاننده‌در

٢٥٤ ماده بایع بعد العقد مبیعك مقدارینی زیاده ایده .

بیلور ومشتری مجلس زیاده‌ده قبول ایدرسه اول زیاده‌یی طلبه حقی اولوب بایعك ندامتی مفید اولماز. اما اول مجلسدن صکره مشترینك قبولی معتبر دکلدر.

مثلا یکرمی غروشه یکرمی عدد قارپوز بازارلق اولندقدن صکره بایع بش دها ویردم دیوب مشتری دخی اول مجلسده قبول ایدر ایسه یکرمی غروشه یکرمی بش قارپوز آلور . اما اول مجلسده قبول ایتمیوب‌ده صکره‌ده قبول ایده‌جك اولسه بایع اول زیاده‌یی ویرمك اوزره اجبار اولنه‌ماز .

حین تزییده اصل مبیعك موجود اولمسی شرط دکلدر . حتی مشتری یدنده مبیع هلاك اولمش اولسه بیله بایع مقدار مبیعی تزیید ایده‌بیلور . زیرا بوزیاده اصل عقده ملتحق وبناءً علیه ثمن مبیعه مقابلدر . ثمن ایسه ذمتده ثابت بردیندر .

§

کذلك زیاده اولنان شیئك جنس مبیعدن بولنمسی دخی شرط دکلدر. مثالده بیان قلنان یکرمی عدد قارپوزه بایع بش عدد قاوون علاوه ایتسه حکم ینه بووجهله‌در .

§

مشتری بعدالعقد مبیعك برمقدارینی حط وتنزیل ایتسه اکر مبیع مسلم فیه کبی دین ایسه صحیح اولور. عین ایسه صحیح اولماز. چونکه حط اسقاطدر دینی اسقاط صحیح اولور ایسه‌ده عینی اسقاط صحیح اولماز .

۲۵۵ ماده مشتری بعدالعقد ثمن مسمایی تزیید ایده‌بیلور وبایع مجلس زیاده‌ده قبول ایدر ایسه اول زیاده‌یی

طلبه حقی اولوب مشترینك ندامتی مفید اولماز. امااول مجلسدن صکره بایعك قبولی معتبر دکلدر .

مثلا بیك غروشه برحیوان بازارلق اولندقدن صکره مشتری ایکی یوز غروش دها ضم وزیاده ایتدم دیوب بایع دخی اول مجلسده قبول ایدرسه اول حیوانی بیك ایکی یوز غروشه آلور. اما بایع اول مجلسده قبول ایتمیوبده صکره‌دن قبول ایده‌جك اولورسه مشتری فضله ویره‌جك اولدیغی ایکی یوز غروشی ویرمکه اجبار اولنه‌ماز .

مشترینك بعدالعقد مقدار ثمنی تزییدنده مبیعك قائم وموجود اولمسی شرطدر . بناءً علیه مبیعك حقیقةً ویا حکماً هلاکندن صکره مشترینك مقدار ثمنی تزییدی صحیح ومعتبر اولماز . چونکه مبیع قبل القبض هلاك اولمش ایسه بیع منفسخ اولور . ٢٩٣ بعد القبض هلاك اولمش ایسه ثمنه ضم اولنان زیاده عوضسز، بدلسز قالور . ثمندن تزیید اولنه‌جق مقدار ایسه مبیع مقابلنده اولمق لازمدر .

مثلا مشترینك بیك غروشه اشترا ایلدیکی حیوان قبل القبض ویا بعدالقبض تلف اولدقدن صکره مقدار ثمنی تزیید صحیح اولمدیغی کبی هلاك اولمیوب فقط مشتری آنی بشقه‌سنه بیع ایتمش ایسه ینه ثمنی تزیید صحیح ومعتبر اولماز . چونکه برشیده سبب تملکك تبدلی اول شیئك تبدلی مقامنه قائم اولور . حتی مشتری مذکور حیوانی بیع ایلدیکی کیمسه‌دن تکرار اشترا ایلسه ینه اولکی ثمننك مقدارینی تزیید صحیح اولماز .

§

مقدار ثمنی تزیید ایتمك مشتری‌یه مخصوص ومنحصر دکلدر .

مشترینك وفاتندن صکره وارثی ومشترینك حیاتنده بیله بر شخص ثالث مقدارینی تزیید ایده‌بیلور . شوقدرکه شخص ثالث مشترینك امریله تزیید ایدر ویا بعدالتنزیل مشتری مجیز اولور ایسه اول زیاده مشتری اوزرینه لازم اولور . بویله اولماز ایسه زیاده باطل اولور مگرکه شخص ثالث زیاده ایتدیکی وقتده اول زیاده‌یی مشتری طرفندن ضامن اوله یاخود زیاده‌یی کندو مالنه مضاف قیله اول صورتده زیاده شخص ثالث اوزرینه لازم اولور وانك ویرمسی اقتضا ایدر. بوحالده اگر مشترینك امری وار ایسه مشتری‌یه رجوع ایده‌بیلور اگر امری یوغیسه تبرع قبیلندن اوله‌رق مشتری‌یه رجوع ایده‌مز .

٢٥٦ ماده بایعك بعدالعقد ثمن مسمادن بر مقدارینی حط وتنزیل ایتمسی صحیح ومعتبردر.

مثلا بر مال یوز غروشه بازارلق اولندقدنصکره بایع یگرمی غروشنی تنزیل ایتدم دیسه اول مالك مقابلنده انجق سکسان غروش آله‌بیلور . اگر یوز غروش قبض ایتمش ایسه یگرمی غروشنی اعاده ایتمسی لازم گلور .

یعنی مادۀ سابقه‌ده بیان اولندیغی وجهله مشتری بعدالعقد ثمن مسمایی تزییدایده‌بیلدیکی کبی بایع دخی بعدالعقد ثمن مسمایی ٢٦١ نجی ماده موجبنجه تماماً وبو ماده حکمنجه دخی قسماً حط وتنزیل ایده‌بیلور .

§

ثمنك بر مقدارینی تنزیلده مشتری مبیعی وبایع ثمنی قبض ایتمش اولمسی شرط دگلدر .

بناءً علیه مشتری مبیعی قبض ایتدکدن صکره ثمنك بر مقدارینی تنزیل صحیح اولدیغی کبی مشتری مبیعی قبض ایتمزدن اول دخی صحیح اولور .

کذلك بایع ثمنی قبض ایتمزدن اول بر مقدارینی حط وتنزیل ایدر ایسه مجله‌ده‌کی مثالده ذکر اولندیغی کبی باقیسنی آلور. واکر بایع ثمنی تماماً قبض ایتدکدن صکره بر مقدارینی حط وتنزیل ایدر ایسه بایع حط وتنزیل ایتدیکی مقداری مشتری‌یه رد ایتمسی لازم کلور. زیرا دیون امثالی ایله قضا اولنور اعیان ایله دکل. بناءً علیه مشتری بایعه ثمن مبیعی ادا وتسلیم ایتدکده ذمتنده اولان دین ساقط اولماز بلکه بایعك ذمتنده مشترینك ذمتنده‌کی دینك مثلی بر دین حادث اولور مطالبهٔ متقابلهٔ مکرره‌ده فائده اولمدیغندن ایکیسیده بربرندن بر شی طلب ایده‌مزلر. بروجه محرر ثمنك تأدیه‌سیله مشترینك ذمتندن دین ساقط اولمیوب بلکه بایعك حق مطالبه‌سی ساقط اولوب حقیقتده دین ذمتنده باقی اولدیغندن بایع بعدالقبض ثمنك بر مقدارینی حط وتنزیل ایتدکده بو حط واسقاطی ذمتنده ثابت بر دینه مصادف وصحیح ومعتبر اوله‌رق مشترینك ذمتندن اول مقدار دین ساقط اولور مشترینك ذمتندن اول مقدار دین ساقط اولدیغی جهتله مشترینك بایعه ثمنی تأدیه ایتمکله بایعك ذمتنده حادث اولان دیندن اول مقداری مقابلسز قالور بناءً علیه مشتری اول مقداری بایعدن کیرو آله‌بیلور .

§

ثمنك بر مقدارینی تنزیلده مبیعك بقاسی دخی شرط دکلدر. بناءً علیه مبیعك حقیقةً ویا حکماً هلاکندن صکره دخی ثمنك بر مقدارینی تنزیل صحیح اولور .

تنزيل قبوله دخی متوقف دکلدر لکن صراحةً رد ایدیلور ایسه حط وتنزيل باطل اولور .

تنزيل بالذات بايع ويا انك جانبندن تنزيله وكيل اولان كيمسه طرفندن اولور ايسه هم مشترى هم بايع حقنده معتبر اولور. اما يالكز بيعه وكيل اولان كيمسه تنزيل ايدر ايسه يالكز مشترى حقنده معتبر اولورب بايع حقنده معتبر اولماز. بلكه وكيل تنزيل ايتديكى مقدارى بايعه ضامن اولمسى لازم كلوب بايع ثمن مسمانك تمامنى آلور .

كذلك وكيلك تنزيلى شفيع حقنده دخی معتبر اولميوب شفيع عقار مشفوعى ثمن مسمانك تماميله آله بيلور .

٢٥٧ ماده بعدالعقد بايعك مقدار مبيعى ومشترينك ثمن مسمايى تزييد ايتملرى وبايعك ثمن مسمادن تنزيلى اصل عقده ملتحق اولور يعنى اصل عقد كويا اول تزييد ويا تنزيل اوزرينه واقع اولمش حكمنده طوتيلور.

چونكه احكام اقتصار، استناد ، انقلاب، تبيين طريقيله ثابت اولور.

اقتصار ؛ حكمك فى الحال ثبوتيدر . انشاى بيع كبى .

استناد ؛ برحكمك ماقبلنه التحاق ايدرك فى الحال ثبوتيدر. وتبين ايله اقتصار بيننده دائردر .

انقلاب ؛ علت اولميان برشيئك علت اولمقله صيروتيدر. تعليق كبى.

تبيين ؛ حكمك تقدمى فى الحال ظاهر اولمقدر .

مادهٔ مشروحه حكمنجه مبيع وثمنك تزييدى وثمنك تنزيلى استناد طريقيله اولديغندن اصل عقده التحاق ايدر.

تزييد مبيعك اصل عقده التحاقنك اثرى درت شيده ظاهر
[ا]ولور . ۱ : زياده‌نك قبل القبض تلفى تقديرنده ثمندن حصه‌سنك
[س]قوطيدر . ۲ : زياده‌نك عيب چيقمسى تقديرنده ۳۵۱ نجى ماده
[ح]كمنك جريانيدر . ۳ : شفعه ٤ : زياده قالنان بيعى غير جائز برشى
[او]لنجه فساد عقددر . يعنى مشترى بيعده ثمن اولمغه صالح اولميان
[بر]شئ ثمنه زياده ايدوبده بايع دخى قبول ايتسه بيع فاسد اولور .
[تز]ييد وتنزيل ثمنك اصل عقده التحاقنك اثرى دخى توليه ، مرابحه ،
[ش]فعه ، استحقاق هلاك مبيع ، حبس مبيع ، فساد صرفده ظاهر
[ا]ولور . لكن تزييد مبيع شفيع حقنده معتبر دكلدر . تفصيلاتى مواد
[آ]تيه‌دن آكلاشيلور .

۲۵۸ ماده بعدالعقد بايع مبيعى تزييد ايتدكده زياده‌نك [ثمن]دن مسمادن حصه‌سى اولور .

مثلا بايع اون غروشه صاتمش اولديغى سكز قارپوز اوزرينه ايكى قارپوز
[د]ها زياده ومشترى قبول ايتديكى صورتده اون غروشه تمام اون قارپوز
[صا]تلمش اولوب حتى قبل القبض بوايكى قارپوز تلف اولسه بهالرينك ثمندن
[تنز]يليله سكز قارپوز ايچون بايع انجق سكز غروش طلب ايده‌بيلور .

كذلك بايع عرصه‌سنك بيك ذراعنى اون بيك غروشه صاتدقدن صكره
[يو]ز ذراع دخى زياده ومشترى قبول ايتديكى تقديرده بر شفيع چيقسه اون
[بيك] غروشه مجموعنى يعنى بيك يوز ذراعنى آله‌بيلور .

[مب]يعدن متولد زياده قبل القبض تلف اولسه ۲۹۳ نجى ماده
[ح]كمنجه ثمندن برشى ساقط اولمديغى حالده بوماده حكمنجه زياده‌ٔ

مبيعك ثمندن حصه‌دار اولمسی بو زياده‌نك اصل عقده التحاقندن وزياد
متولده‌نك اصل عقده التحاق ايتمامسندن ناشيدر .

٢٥٩ ماده بعدالعقد مشتری ثمن مسمايی تزييد ايتدكده
ثمن مسمی ايله زياده‌نك مجموعی عاقدين حقنده تمام مبيعه
مقابل اولور .

بايع ثمنی ايستر قبض ايتمش اولسون ايستر اولمسون .
مثلا اون بيك غروشه برملك عقار اشترا اولندقدن صكره قبل القبض
مشتری بش يوز غروش دها زياده وبايع قبول ايتديكی صورتده اول عقار
بهاسی اون بيك بش يوز غروش اولوب حتی برمستحق چيقه‌رق بعدالاثبات
والحكم اول عقاری آلسه مشتری بايعدن اون بيك بش يوز غروش طلب
واخذ ايده‌بيلور . اما اول عقاره برشفيع چيقسه چونكه انك حقی اصل عقدده
تسميه اولنان ثمن اوزرينه تعلق ايتمش اولديغنه وصكره‌كی زياده‌نك عاقدين
كوره اصل عقده التحاقی انك حقنی اسقاط ايده‌ميه‌جكنه مبنی اول عقار
شفيعی اولان كيمسه اون بيك غروشه آله‌بيلور . صكره‌دن زياده اولنان
بش يوز غروشی بايع اندن طلب ايده‌مز .

٢٦٠ ماده بعدالعقد بايع ثمن مبيعی حط وتنزيل ايتدكده
مبيعك تمامی ثمن مسمانك باقيسنه مقابل اولور .

مثلا برملك عقار اون بيك غروشه اشترا اولندقدن صكره بايع بيك غروش
حط وتنزيل ايتديكی صورتده اول عقار طقوز بيك غروشه مقابل اولور
بناءً عليه برشفيع چيقسه آنی طقوز بيك غروشه آله‌بيلور .

٢٦١ ماده بايع قبل القبض ثمن مبيعك جمله‌سنی حط
ايده‌بيلور .

بوحط مشتریننك ذمتی ثمندن ابرا واسقاط اولمغله مشتری حقنده صحیح ومعتبر اوله‌رق قبولنه توقف ایتمز . لکن مشتری صراحةً رد ایدرسه حط باطل اوله‌رق ثمن مشتریننك ذمتنده علی حاله قالور .

فقط اصل عقده ملتحق اولماز .

چونکه اصل عقده التحاق ایتسه بیع ثمنك نفيي ایله واقع اولمسی لازم کلور . نفی ثمن ایله بیع ایسه باطلدر .

مثلا بایع برملك عقاری اون بیك غروشه صاتدقدن صکره قبل القبض اول اقچه‌دن کاملاً واز کچسه شفیعی اول عقاری اون بیك غروشه آله‌بیلور. یوقسه اقچه‌سز آلورم دیه‌مز . ٩٥٠

چونکه ثمن مبیعك تمامنك حط وتنزیلی ثمندن برمقدارینك تنزیلی مثللو قیمتی تنقیص اولمیوب ثمندن مشتریننك ذمتی ابرا اولوب اصل عقده ملتحق اولمدیغی جهتله شفیع حقنده صحیح ومعتبر اوله‌ماز .

کذلك بایع ثمنی مشتری‌یه هبه ایده‌بیلور . فقط قبل القبض هبه ایدر ایسه اصل عقده ملتحق اولوب بوماده حکمنه مشابه اولور . بعد القبض هبه ایدرسه اصل عقده ملتحق اولمیوب عقد جدید اولور واصل بیعه اصلا تعلق اولمیه‌جغندن شفیع بوهبه‌دن مستفید اولماز .

باب خامس

تسليم وتسلمه متعلق مسائل بياننده اولوب آلتی فصلی حاويدر

فصل اول

تسليم وتسلمك حقيقت وكيفيتی بياننده‌در .

[تسليم] ويرمك [تسلم] ويريلان شيئی قبول ايلمك معناسنه‌در. وبو فصلده بيان وتعريف اولنه‌جغی وجهله تسليم وتسلم حاصل اولدقده ٢٩٤ ، اولمدقده ٢٩٣ نجی ماده‌لر احكامی جريان ايدر .

٢٦٢ ماده بيعده قبض شرط دكلدر. فقط بعدالعقد اولاً مشتری ثمنی بايعه وثانياً بايع مبيعی مشتری‌يه ويرمكه بورجلو اولور.

بو ماده‌كی [بيعدن] مقصد بيع مطلقدر. يعنی بيع مطلقده مبيع ايله ثمندن هيچ بری مجلس عقدده قبض شرط دكلدر. [فقط بعدالعقد اولاً مشتری ثمنی بايعه وثانياً بايع مبيعی مشتری‌يه ويرمكه بورجلو اولور] چونكه مشترينك مبيعده حقی تعين ايتمش اولديغی حالده بايعك ثمنده حقی متعين دكلدر . زيرا ثمن ذمتده ثابت ديندر . مقتضای عدالت عاقدينك تساويسی اولمغله تساويی حصوله كتورمك ايچون اولاً مشترينك ثمنی بايعه تسليمی ايله امر اولنور. تا كه بايعك ثمنده‌كی حق

تعين ايتسون . چونكه ثمن انجق قبض ايله تعين ايدر .

مع مافيه مشترى اولاً ثمنى بايعه تسليمه مجبور اولمق ايچون مبيع منقولاتدن ايسه بايعك مبيعى احضار ايتمسى واكر عقار ايسه بايع ويا وكيلى مشترى ايله برابر عقار اولان مبيعك اولديغى محله كيتمسى لازمدر . حتى بركيمسه ديكرينك بشقه بلده‌ده اولان خانه‌سنى صاتون آلسه بايع مبيعى فى الحال تسليمه قادر اولمديغندن مشترى ثمنى همان ويرمكه مجبور اولماز . بلكه مشترى ايله برابر اول بلده‌يه كيدوب ويا برينى توكيل ايدوب اوراده ثمنى قبض ومبيعى تسليم ايتمك اوزره بايعه امر اولنور .

اكر بيعده ثمن مؤجل اولور ايسه اولاً مشترى ثمنى بايعه ويرمكه مجبور اولماز . ٢٨٣ ٢٨٤

كذلك مشترى ايچون خيار شرط قلنمش ايسه خيار ساقط اولمدقجه مشترى ثمنى ويرمكه بورجلو اولماز .

بيع صرفده و بيع مقايضه‌ده عاقدين بدلينى معاً تسليم و تسلم ايدر . ٣٧٩ زيرا بيع صرفده بدلينك هر ايكيسى غير متعين و بيع مقايضه‌ده متعين اولەرق بدلين بيننده مساوات بولنديغندن برينى تسليمده تقديم لازم كلمز .

§

[قبض] لغتده الـه المق ، اصطلاحده اقتدار تصرف حاصل ايلمك معناسنه‌در بناءً عليه مشترى مبيعى بالذات الـه المسه بيله اقتدار تصرف حاصل اولنجه شرعاً قبض ايتمش عد اولنور . قبضك انواع واحكامى ٧٠٦ و ٨٣٧ نجى ماده‌لر شرحنده بيان وايضاح اولنمشدر .

٢٦٣ ماده مبيعك تسليمى مشترينك بلا مانع مبيعى قبض

ایده بیله جك وجهله تسلمنه بایعك اذن و یرمسیله حاصل اولور .

زیرا مشتری ایچون اقتدار تصرفی اثبات ایتمش اولدیغندن حکماً مبیعی اکا اعطا وتسلیم ایتمش عد اولنور بناءً علیه تسلیم مبیعده اولاً مشترینك مبیعی تسلیم ایتمك اوزره بایعك اذن ویرمسی ثانیاً مبیع بلامانع مشترینك قبضی ممکن اوله بیله جك بر حالده بولنمسی ثالثاً مبیع مفرز اولوب حق غیر ایله مشغول اولمامسی لازمدر .

ثمنك تسلیمی دخی بو صورتله حاصل اولور .

§

قبضدن مقصد قبض تامدرکه مبیعك کلیسنك قبضیله حاصل اولور . قبض ناقص اولورسه مثلا مبایعه اولنان بر چفت قوندوره نك تکنی مشتری قبض ایتدکدنصکره دیکر تکی بایعك یدنده تلف ویا ضایع اولسه مبیع نقصان ایله معیب اوله جغندن حقنده « خیار عیب » حکمی جریان ایدر . [مشترینك بلا مانع مبیعی قبض ایده جك وجهله تسلمی] لازم اولمسنه نظراً بایع مبیعی مشترینك امری اولمقسزین عیالنده بولنان زوجه ویا خدمتکارینه اعطا ایتسه تسلیم عد اولنماز . مکرکه مشتری انلردن تسلم ایتمش اوله .

٢٦٤ ماده مبیعك تسلیمی حاصل اولدیغی کبی مشتری دخی انی قبض ایتمش اولور .

مبیع مشترینك یدینه ایستر کچسون ایستر کچمسون قبض معتبره ترتب ایده جك حکم ترتب ایدر .

٢٦٥ ماده مبيعك اختلافيله كيفيت تسليمی دخی مختلف اولور .

شويله‌كه :

٢٦٦ ماده مشتری عرصه واراضينك ايچنده بولنديغی وياخود بر طرفندن كورر اولديغی حالده قبضه بايعك رخصت ويرمسی تسليمدر .

٢٦٧ ماده اوزرنده اكين اولان ارضك تسليمنده اوزرنده‌كی اكينی بيچوب ياخود حيوانه يديروبده ارضی تخليه ايتمكه بايع مجبور اولور .

زيرا اكينك ارضی اشغال ايتمسی مانع تسليمدر .

٢٦٨ ماده اوزرنده ميوه اولان اغاجك تسليمنده ميوه‌سنی ديوشروب اغاجی تخليه ايتمكه بايع مجبور اولور .

ميوه‌نك وجودی قبضه مانعدر . وشو ايكی ماده‌دن منفهم اولديغنه كوره مبيعك تسليمی ايچون غيرك حقی ايله مشغول اولمامسی لازمدر .

٢٦٩ ماده اغاج اوزرنده اوله‌رق صاتلمش اولان ميوه‌يی مشترينك ديوشرمسنه بايعك رخصت ويرمسی تسليمدر .

جزافاً صاتيلان شيلرك مؤنتی مشتری یه عائد اولدیغی جهتله اغاج اوزرنده صاتیلان میوه‌یی مشترینك دیوشرمسنه بایعك رخصت ویرمسیله قبضه مانع قالمیه‌جغندن تسلیم عد اولنور . وبو ماده‌دن مستبان اولدیغنه کوره مبیعك شاغل اولمسی یعنی بشقه برشیئی اشغال ایتمسی تسلیمه مانع دکلدر .

٢٧٠ ماده خانه وباغ کبی کلیدلی عقارك ایچنده ایکن بایعك مشتری یه تسلیم ایتدم دیمسی تسلیمدر . وخارجنده ایکن مبیع اکر مشتری درحال انی کلیدلیه بیله‌جك مرتبه قریب ایسه مجرد تسلیم ایتدم دیمسی تسلیمدر . واکر اول مرتبه قریب دکل ایسه اورایه واروبده ایچنه کیره بیله‌جك قدر وقت مروریله تسلیم تحقق ایدر .

[کلیدلی عقار] تعبیرندن مقصد کلیدلنمسی معتاد اولان عقار دیمکدر . وایکنجی فقره امام اعظم حضرتلرینك رأیی اولوب امامین حضراتی عدم جوازی طرفنده بولنمشلردر .

§

اکر عقار مشترك اولوبده بایع حصهٔ شایعه‌سنی صاتمش ایسه شایعاً تسلیم ایلدم دیمك لازمدر . مبیعك مشغول اولمامسی شرائط تسلیم مقتضاسندن اولمغله بر کیمسه دیکر کمسنه ایله برلکده ساکن اولدیغی خانه‌سنی او کمسنه‌یه صاتسه بایع خانه‌یی تخلیه ایدوب چیقمدقجه مشتری قبض ایتمش عد اولنماز .

٢٧١ ماده كليدلى عقارك مفتاحنى ويرمك تسليمدر .

[مفتاح] دن مقصد عقاره خارجدن كيريله جك قاپونك اناختارى ديمكدر . يوقسه داخل مبيعده اولان اوطه لرك اناختارى ويرلسه تسليم عد اولنماز .

برده [مفتاحك] قبض مبيعه رخصت مقصديله ويرلمسى ومشتر ينك بو مفتاح ايله ـ بشقه آلت ومعاونت شخصيه يه محتاج اولمقسزين ـ فتح مبيعه مقتدر اولمسى شرطدر .

شرائطى جامع اوله رق مفتاحك ويرلمسيله مشترى ايچون تصرف مبيعه اقتدار حاصل اوله جغندن تسليم عد اولنور .

٢٧٢ ماده حيوان باشندن يا قولاغندن ويا يولارندن طوتيلوب تسليم اولنور . فقط مشتر ينك كلفتسزجه تسلمنه قدرتى اولان محلده ارائه سيله قبضه رخصت اعطاسى دخى تسليمدر .

حيوانك باشندن يا قولاغندن ويا يولارندن طوتيلوب تسليم ايدلمسى اجناس حيواناتك اختلافيله تخلف ايدن شيلردندر . مثلا آت يولارندن ، حمار قولاغندن طوتيلوب تسليم ايديلير . فقط مشتر ينك كلفتسز ومعاونتسز تسلمنه قدرتى اولميان محلده رخصت اعطاسى تسليم عد اولنماز . مكركه مشترى حقيقةً قبض ايله تسلم ايتمش اوله .

٢٧٣ ماده مكيلات وموزوناتدن مشتر ينك امريله

کیل یاوزن اولنه‌رق تهیئه واعطا ایلدیکی ظرف وقاب درونه قونلمق تسلیمدر .

٥٤ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی وجهله بالتبع قبض مبیع وقوعبولمش اولور . [ظرف وقابك] مشتری طرفندن تهیئه‌واعطا ایدلمسی خصوصنك مادهٔ مذکوره‌ده ذکری بایعك تهیئه ایده‌جکی ظرف وقابه مبیعی وضع ایتمسنك تسلیم اولمدیغنه دلالت ایدر .

٢٧٤ ماده اعروضك تسلیمی مشترینك النه اعطاسیله یاخود یانه قویمق ویا میدانده اولوبده بالارائه قبضنه رخصت ویرملك ایله اولور .

اوچنجی صورتده مشتری یرندن قالقمه‌دن قبض ایده‌جك قدر مبیع کندوسنه قریب ایسه تسلیم صحیح اولور والا فلا .

٢٧٥ ماده انبار وصندق کبی کلیدلی برمحل ایچنده بولنان شیلر طوبدن صاتلدقده مفتاحنك مشتری‌یه اعطاسیله قبضنه رخصت ویرملك تسلیمدر .

مثلا بر انبار بغدای یاخود بر صندق کتاب طوبدن صاتلدقده مفتاحنك اعطاسی مبیعی تسلیم دیمکدر .

یعنی مبیعك حق غیری اشغال ایتمسی مانع تسلیم دکلدر . فقط صندق بایعك مالی اولمغله مشترینك آنی آچه بیلمسی بایعك اذننه متوقف اولدیغندن [قبضنه رخصت ویرملك] قیدیله مشترینك صندقی آچوب مبیعی آلمسی ایچون اذن ویرلمسی لزومنه اشارت اولنمشدر .

٢٧٦ ماده مشتری مبیعی قبض ایدرکن بایعك
کوروبده منع ایتمامسی قبضه رخصتدر .

یعنی قبض مبیعه صراحةً رخصت ویریله جکی کبی دلالةً دخی
ویریله بیلور . زیرا معرض حاجتده سکوت بیاندر .

٢٧٧ ماده بایعك اذنی اولمقسزین مشترینك ثمنی
أدیه ایتمدن مبیعی قبض ایتمسی معتبر دکلدر .

فقط مشتری بلا اذن قبض ایدوبده یدنده مبیع تلف اولور یاخود
سقطلنور ایسه قبض معتبر اولور .

بیع مطلقده بایع ثمنی اخذ ایدنجه‌قدر مبیعی حبسه حقی اولدیغندن
وحقنك محافظه‌سی ایچون مشترینك مبیعی قبضنه راضی اولمسی لازم
اولور . بایعك رضاسی اولمقسزین مشتری مبیعی قبض ایدر ایسه غاصب
اولوب انجق مبیع عقد ایله مشترینك ملکی اولمش اولدیغندن تلف
اولدیغی تقدیرده ضمانی مشتری‌یه راجع اوله‌جغی کبی بایع طرفندن
استرداده دخی محل قالمیه‌جغندن ومبیع سقطلنور ایسه قیمتنك
نزلندن طولایی ترتب ایده‌جك ضرر کذلك مشتری‌یه عائد وهرایکی
صورتده دخی قبض معتبر اولوب مشترینك ثمن مبیعی تماماً بایعه
ویرمسی لازم کلور .

فقط ثمن مؤجل ایسه بایعك حق حبسی اولمدیغندن بایعك اذنی
اولمقسزین مشترینك مبیعی قبض ایتمسی معتبر اولور .

لاحقه

بروجه آتی ذکر وبیان اولنان احوال حکماً قبضدن معدوددر .

١ : مشــتری قبل القبض مبیعی تماماً اتلاف ایتســه قبض ایتمش اولور . بعضیسنی اتلاف ایتسه استهلاك ایتدیکی مقداری استهلا کیله باقیسنی دخی تعییب ایله قبض ایتمش اولور .

٢ : برچفت پوطین کبی شیٔ واحد حکمنده اولان ایکی مبیعدن یالکز بریسنی مشتری قبض ایله استهلاك ویا تعییب ایتسه کلیسنی قبض ایتمش اولور. فقط بوتقدیرده مشتری بایع یدنده قالانی طلب ایلمش ایکن بایع منع ایتدکدن صکره یدنده تلف اولسه یالکز انك خساری بایعه عائددر .

٣ : مشــتری قیمتنه نقصان ایراث ایدر عیب ایله مبیعی تعییب ایتسه قبض ایتمش اولور . مکر که بعدالتعییب مبیعك کندوسنه تسلیم ایدلمسنی مشتری طلب ایتدیکی حالده بایع ویرمامکله مبیع بایع یدنده تلف اوله اول حالده بایع اوزرینه تلف اولور . شــوقدرکه تعییب سببیله مبیعه عارض اولان نقصانی مشترینك اودەمسی لازم کلور

٤ : مشــترینك امریله بایع مبیعی آخره هبه وتســلیم یاایجار وتسلیم ایتسه ویا خود بخود مبیعی آخره اعاره یاهبه ویا ترهین وتسلیم ایدوبده مشتری دخی مجیز اولســه مشتری مبیعی قبض ایتمش اولور .

٥ : بیع صحیح ایله صاتیلان مبیعی بایع مشــتری‌یه کتوروب ویره‌جك اولدقده مشتری مبیعی صویه آت دیمسیله بایع دخی آتوب صویه آتسه مشتری مبیعی قبض ایتمش اولور .

٦ : قبل القبض آخر برکمسنه مبیعی اتلاف ایتمکله مشــتری متلفه تضمین ایتدیرمکه قیام ایتسه مبیعی قبض ایتمش اولور . اما بیقاق مثللو مبیعی تنقیص ایتمیه‌جك برشی یاپمسنی مشتری بایعه امر ایدوب

بایع دخی قبل‌القبض مبیعده اول شیٔ یاپســه مشــتری مبیعی قبض ایتمش عد اولنماز .

۷ : مشتری قبل‌القبض مبیعی بایعه ایداع یا اعاره یا ایجار ایتمسیله یاخود مشــتری ثمن مبیعــك بعضیسنی بایعه ویروبده متباقیسنی تأدیه ایدنجیه قدر بو مبیع یدنده رهن طورسون دیمسیله مشــتری مبیعی قبض ایتمش اولمــاز . واستیجارندن طولایی بایعك اجرت ویرمسی لازم کلمز .

فصل ثانی

مبیعك حق حبسنه دائر مواد بیاننده‌در

۲۷۸ ماده پشین صاتشــده مشــتری ثمنی تماماً تأدیه ایدنجیه‌دك بایعك مبیعی حبس وتوقیف ایتمك حقی واردر .

حتی مشتری متعدد اولوبده صفقهٔ واحده ایله مبایعه ایتدکاری مالك ثمندن حصه‌ســنه اصابت ایدن مقداری بریسی اولجه ویرسه دیکری دخی ثمندن حصه‌سنی تأدیه ایدنجیه قدر بایع مبیعك تمامنی حبس وتوقیف ایده‌بیلوب کندوســنه مشــتریلردن برینك ویرمش اولدیغی حصهٔ ثمن مقابلنده‌کی حصهٔ مبیعی اعطا ایچون امر اولنه‌مز . چونکه مبیع حین عقدده تعین ایتدیٔ مساوات حاصل اولمق اوزره ثمنك دخی تعینی لازمدر ثمن ایسه حین تسلیمده تعین ایدر . بناءً علیه بایعك حق حبسی درکاردر وحق حبس حقوق مجرده‌دن اولمغله قابل تجزی دکلدر .

بوبابده قاعده شودركه : بايعك حق مطالبه‌سى اولان شيلرده حق حبسى واردر . حق مطالبه‌سى ساقط اولنجه حق حبسى دخى ساقط اولور . ٢٨٢ نجى ماده‌نك حكمى بوقاعده‌دن مستثنادر .

٢٧٩ ماده بايع اشياى متعدده‌يى صفقهٔ واحده ايله صاتدقده هر برينك بشقه بشقه بهاسنى بيان ايتمش اولسه بيله تماماً ثمنى قبض ايدنجيه‌دك مجموع مبيعى حبس ايده‌بيلور .

يعنى تفريق صفقه جائز اولمديغندن اشياى متعدده‌دن هر برينك بهاسى ذكر وتفصيل ايدلمش اولسون اولمسون بايعك ثمنى تماماً استيفا ايدنجيه قدر حق حبسى واردر . فقط بايع متعدد شيلرك هر برينك بهاسنى بيان ايله برابر « صاتدم » لفظنى دخى تكرار ايدر يعنى صفقه تعدد ايلر ايسه مشترى هر صفقه‌ده كى مبيعك ثمنى ويردكده او مبيعى آله‌بيلور .

٢٨٠ ماده مشترينك رهن و كفيل ويرمسى بايعك حق حبسنى اسقاط ايده‌مز .

رهن و كفيل ثمنى توثيق ايچون مشروع اولديغندن مشترينك رهن وكفيل ويرمسى مبادلهٔ اموالده مساوات حصولى ايچون بايعه ثابت اولان حق حبسى اسقاط ايده‌مز .

٢٨١ ماده بايع ثمنى قبض ايتمدين مبيعى تسليم ايدر ايسه حق حبسنى اسقاط ايتمش اولور .

مساواتك حصولى ، بايعك منفعتى ايچون ايدى بايع منفعتى

ارامینجه مســاواته بالطبع محل قالماز . حتی بایع مبیعی بالذات تسلیم ایتمیوب لکن مشــتری خود بخــود مبیعی قبض ایدرایکن كوروب سـكوت ایتسه ٢٧٦ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله دلالةً اذن اوله‌جغندن ینه حق حبسنی اسقاط ایتمش اولور .

بوصورتده ثمنی قبض ایدنجیه‌دك توقیف ایتمك اوزره مبیعی استرداد ایده‌مز .

ساقط اولان شی عودت ایتمز .

٢٨٢ ماده ثمن مبیعی المق اوزره بایع بر كیمســه‌یی مشتری اوزرینه حواله ایدر ایسه حق حبسنی اسقاط ایتمش اولور . و بوصورتده همان مبیعی مشـتری‌یه تسـلیم ایتمسی لازم كلور .

حواله ایله ثمن تصرف اولندیغندن حكماً قبض وقوعبولمش كیبدر .

§

كذلك مشتری بایعی ثمن مبیعی المق اوزره دیكر بر كیمسه اوزرینه حواله وبایع دخی قبول ایلســه شیخین حضراتنه كوره بایع حق حبسنی اسقاط ایتمش اولور .

§

لكن بایع ثمنی قبض ایچون بریسنی توكیل ایتسه بوصورت ثمنی تصرف اولمیوب بلــكه تعــدد ایتمش اوله‌جغندن بونكله بایع حــق حبسنی اسقاط ایتمش اولماز .

٢٨٣ ماده ویره‌سی‌یه صاتشـده بایـعك حق حبسی

اولمیوب وعده‌سی حلولنده ثمنی قبض ایتمك اوزره همان مبیعی مشتری‌یه تسلیم ایتمسی لازم کلور .

بایع مبیعی تسلیم ایتمسه تأجیل ثمندن مقصود حاصل اولماز . مع مافیه بایعك ثمن مبیع ایچون مشتریدن رهن ویا کفیل طلبنه حقی واردر . ٢٨٠ ؛ ١٥٠٠

§

برده ثمنك برمقداری پشین وبرمقداری شوقدر مدت ویره‌سی‌یه اولمق اوزره صاتشده پشین ویرلمسی مشروط اولان مقداری قبض ایدنجه‌دك بایعك تمام مبیعی حبس وتوقیف ایتمکه حقی واردر . یوقسه مبیعك برمقدارینی توقیف ایله ماعداسنی همان تسلیم ایتمسی ایجاب ایتمز. شاید برمقدارینی تسلیم ایدر ایسه حق حبسنی اسقاط ایتمش اوله‌جغندن تمامنی تسلیم ایتمسی لازم کلور . زیرا حقوق مجرده‌دن اولان برشیئك بعضیسنی ذکر عمومنی ذکر کبیدر .

٢٨٤ ماده بایع پشین اولمق اوزره صاتدقدن صکره ثمن مبیعی تأجیل ایدر ایسه حق حبسنی اسقاط ایتمش اولور. ووعده‌سی حلولنده ثمنی قبض ایتمك اوزره همان مبیعی تسلیم ایتمسی لازم کلور .

یعنی بایع ویره‌سی‌یه صاته‌بیله‌جکی کبی پشین صاتدقدن صکره دخی ثمنی تأجیل ایده‌بیلور. انجق بوصورتده حق حبسی قالمیه‌جغندن مبیعی مشتری‌یه ویرمسی لازم کلور . مع مافیه کفیل ویارهن طلبنه حقی باقیدر .

فصل ثالث

مكان تسليم حقنده در

٢٨٥ ماده عقد مطلق حين عقدده مبيع نره ده ايسه
[او]راده تسليمنى اقتضا ايدر .

مثلا بركيمسه تكفور طاغنده كى بغدايني استانبولده بركيمسه يه صاتدقده
[ا]ل بغدايى تكفور طاغنده تسليم ايدر . يوقسه استانبولده تسليم ايتمك
[او]زره اجبار اولنه ماز .

بوراده [عقد مطلقدن] مقصد مبيعك برمحل معينده تسليمى
[مش]روط اولميان عقددر . حتى بايع مبيعى وقت عقدده بولنديغى
[مح]لدن قالديره رق آخر محله نقل ايدوبده مشترى مبيعك وقت عقدده
[بو]لنديغى محلده تسليمنى طلب ايتسه اول محلده تسليم ايتمك
[او]زره بايعه جبر اولنور . زيرا مبيعك بولنديغى محلك مشتريجه
[مع]لوم اولمسى انى اوراده قبض ايتمك اوزره الديغنه دلالت ايدر .

٢٨٦ ماده مبيعك نره ده اولديغى مشترينك معلومى
[او]لميوبده بعدالعقد مطلع اولسه مخيردر . ديلرسه بيعى فسخ
[ايد]ر وديلرسه حين عقدده مبيع نره ده ايسه اوراده قبض ايلر .

يعنى « خيار كشف الحال » ايله مخير اولور .

٢٨٧ ماده برمحل معينده تسليم اولنمق شرطيله صاتلمش
[ا]لان مالك اوراده تسليمى لازم كلور .

كرك حمل ومؤنته محتاج اولسون كرك اولمسون . زيرا بقدر
الامكان شرطه مراعات اولنمق لازم كلور .

§

خلاصه عقد بيعده مبيعك مكان تسليمنك تعييني شرط دكلدر
تعيين ايديلور ايسه اوراده، ايدلمز ايسه حين عقدده مبيعك بولنديغ
محلده تسليمي لازم كلور . بومحل اولجه مشترينك مجهولى ايسه
مخير اولور .

ثمنك مكان تسليمنه كلنجه : « ثمن معجل » محل عقدده تسل
اولنور . ديكر مملكتده تسليمي شرط ايديلور ايسه بيع فاسد
اولور . « ثمن مؤجل » مصارف نقليه كبي حمل ومؤنته محتا
ايسه نرهده تسليم ايديله‌جكنك حين عقدده بيانى شرطدر . بيا
ايدلمز ايسه بيع فاسد اولور . حمل ومؤنته محتاج دكلسه مكا
تسليمك بيانى شرط اولميوب ديلديكى يرده تسليم ايدر . حتى بش
يرده تسليمى شرط ايدلمش اولسه‌ده بوشرطه رعايت ايتمسه برشي
لازم كلمز .

فصل رابع

تسليمك مؤنتى يعنى كلفتى ولوازم تماميتى بيانده‌در

٢٨٨ ماده ثمنه متعلق اولان مصارف مشترى‌يه عائددر

مثلا اقچه‌نك صايمه وطارتمه اجرتلرى كبى مصارف صرافيه مشترى طرفند
ويرلمك لازم كلور .

زيرا مشترى ثمنى بايعه تسليمه مجبور اولوب تسليم ثمن ايسه
صاييله‌جق شيلرده صايمقله، طارتيله‌جق شيلرده طارتمقله تمام اولو

بو بابده اصل وقاعده شوندن عبارتدر که: مبیعی تسلیم بایع اوزرینه لازم اولدیغی کبی تسلیمك مؤنتی وتسلیم مبیع کندویه توقف ایدن شیلر دخی بایع اوزرینه لازمدر .

کذلك ثمنك تسلیمی مشتری اوزرینه لازم اولدیغی کبی تسلیمك مؤنتی وتسلیم ثمن کندویه توقف ایدن شیلر دخی مشتری اوزرینه لازمدر .

زیرا مؤنت تمامیت تسلیمك لوازمندندر .

فقط بعد التسلیم ثمنك زیوف اولدیغی اکلاشیلوبده مشتری‌یه اعاده‌سی لازم کلدکده اعاده مصرفی بایعه عائد اولور .

کذلك بایع ثمنی تعداد ایتدکدن صکره صایمق ویا طارتمغه لزوم کورر ایسه مصارفی کندوسنه عائد اولوب مشتری‌یه مراجعت ایده‌مز . چونکه قبض ایله تسلم واقع اولمغله مشتری‌یه مراجعت ایده‌بیلسه کندو طرفندن اکمال اولنان بر شیئی نقض دیمك اولوب بوده جائز دکلدر . ١٠٠

٢٨٩ ماده مبیعك تسلیمنه متعلق مصرفلر بایعه عائددر

مثلا کیلی ووزنی اولان شیلر کیل ووزن ایله صاتلدیغی صورتده کیله‌جی وقنطارجی اجرتلرینی بایعك ویرمسی لازم کلور . چونکه بونلر تمامیت تسلیمك لوازمندندر . زیرا مبیعی تسلیم انجق کیل یاوزن ایله تحقق ایدر . مشترینك چوالنه دوکمك اجرتی دخی بایعه عائددر .

کذلك معدودات عدد ایله ومذروعات ذراع ایله صاتلدیغی صورتده صایمق واولچمك اجرتلری بایعه عائددر .

٢٩٠ ماده جزافاً صاتيلان شيلرك مؤنتى مشتري يه عائددر .

مثلا برباغك اوزومى مجازفةً صاتلدقده ديوشرمسى مشترينك اوزرينه‌در . كذلك برانبار بغداى مجازفةً صاتلدقده انباردن اخراج ونقلى مشترينك اوزرينه لازمدر .

زيرا مجازفةً صاتيلان شيلرك تسليمى مشترينك قبضنه برمانع اولمديغى حالده بايعك قبضه رخصت ويرمسيله حاصل اولور . تسليم حاصل اولدقدن صكره اوزومى ديوشرمك و بغدايى انباردن چيقارمق كبى تسليمك موقوف عليهى اولميان شيلر بايع اوزرينه لازم كلمز .

٢٩١ ماده اودون وكمور كبى حيوان اوزرنده محمولاً صاتلمش اولان شيلرى مشترينك خانه‌سنه نقل ايتمك اوزره عرف وعادت بلده نه ايسه اكا اتباع اولنور .

شويله‌كه : اوبلده‌ده بوكبى شيلرى مشترينك خانه‌سنه بايعك نقل ايتمسى عرف وعادت ايسه نقل بايع اوزرينه واكر عرف وعادت دكل ايسه مشترى اوزرينه لازم كلور .

٢٩٢ ماده سندوحجت تحريرى اجرتى مشترى اوزرينه لازمدر .

سند وحجت بايعك بيعى انكارى تقديرنده اثبات ايچون اولديغندن فائده‌سى مشترى يه عائددر . بناءً عليه كلفتى دخى مشترى اوزرينه لازم كلور . ٨٧

فقط بايعك دخی محکمه‌ده بیعی تقریر واشهاد ایلسی
لازم کلور .

بناءً علیه تقریر واشهادن طولایی وقوع بولان مصارف
دخی بایعه عائد اولور . زیرا بیعك وقوعنی اقرار واثباتدن طولایی
بایع مستفید اولور .

ذیل

بایع ایله مشتری بیننده اکثریا بر واسطه‌یه لزوم کوریلورکه
بوکا « دلال وسمسار » دینلور . احکام فقهیه اقتضاسنجه دلال ،
بایع طرفندن مأذوناً مبیعی صاتار ایسه دلالیه‌سنی بایعدن آلمسی
لازم کلور . مأذونیتی اولمقسزین فضولاً صاتار ایسه اجرت آله‌ماز .
بالوکاله بیع ایتمیوبده فعلی بایع ایله مشتری بیننده توسط واجرای
عقده دلالتدن عبارت قالور ایسه اجرت دلالیه‌نك صورت تسویه
مقداری امرنده عرف وعادته رعایت اولنور .

دولت علیه‌جه بو بابده‌کی عرف وعادت تحت نظامه النه‌رق
[دلال وسمسارلر نظامنامه‌سی] عنوانیله ١ صفر سنه ١٣٠٦
٢٦ ایلول سنه ١٣٠٤ تاریخنده نشر اولنان نظامنامه‌ده
دلال وسمسارلرك انواعی وحقوق ووظائفی تعیین ورسوم دلالیه‌یی
مبین بر تعرفه تنظیم ایدلدیکندن بو نظامنامه موجبنجه عمل اولنمقده‌در .
بوکا دائر « حقوق تجارت » نام اثر عاجزیده تفصیلات لازمه مندرجدر .
٥٧ نجی ماده‌یه دخی نظر بیوریله .

فصل خامس

هلاك مبيعه مترتب مواد بياننده در

٢٩٣ ماده مبيع قبل القبض بايعك يدنده تلف اول
مشترى حقنده برشى ترتب ايتميوب ضررى بايعه عائد اولو

[مبيع] كلمه‌سنك مطلق اوله‌رق ذكر اولنمسندن مستبان اولد
كوره مبيع ايستر منقول وايستر غير منقول اولسون بوبابده ح
مساويدر . فقط مبيعك كليسى ويا بعضيسى تلف اولمسنه ومتلفه
احكام مترتبه‌سنده بعض فرقلر بولنديغندن ايضاح اولنو
شويله‌كه :

مبيعك قبل القبض بايعك يدنده تلف اولمسى بش صو
اوله‌بيلور .

برنجيسى : بايعك فعلى ، ايكنجيسى : مبيعك فعلى ، اوچنجيد
آفت سماويه ايله تلف اولور .

بواوچ صورتده بيع منفسخ اوله‌رق مشترى ثمنى ويرمش
استرداد ايدر . ويرمامش ايسه مشترى‌يه برشى لازم كلمز ومث
مبيعك مثلى ويا قيمتى بايعه تضمين ايتديره‌مز .

هرنه‌قدر بيع ايجاب وقبول ايله منعقد اولور ايسه‌ده استقرارى م
تسليمنه منوطدر . و ١٥١ نجى ماده‌ده تعريف اولنديغى اوزره مبيع حين
تعين ايدن عين اولوب مقصود اصليدر وانتفاع قبض ايله حاصل او
بناءً عليه مبيع قبل القبض هلاك اولنجه حقيقت بيع كه مبادلهٔ امو

ى و عقد مستقر اوله‌میه‌رق بیع منفسخ اولوب مشتری‌یه ضرر
ب ایتمز .

مشتری مبیعك مثلی ویا قیمتی بایعه تضمین ایتدیره‌مامسنك
بینه کلنجه : مبیع ثمن ایله مضموندر . اکر قیمت ویا مثل ایله
ی مضمون اولمق لازم کلسه برشیده ایکی نوع ضمانك اجتماعی
زم کلورکه بوده غیر ممکندر .

دردنجیسی : مبیع آخرك فعلیله تلف اولور .

بوصورتده مشتری مخیردر . دیلرسه بیعی فسخ ایدر ، دیلرسه
ضا ایدر . بیعی فسخ ایتدیکی تقدیرده مشتری‌یه ثمن لازم کلمز .
یرمش ایسه استرداد ایدر . بیعی امضا ایتدیکی تقدیرده مشتری‌یه
ن لازم کلور . ویرمش ایسه استرداد ایده‌مز . چونکه مشتری
بیعك مثلی ویا قیمتی اتلاف ایدن شخصه تضمین ایتدیره‌بیله‌جکندن
جرت ایله ضمان اجتماع ایتمز .

بشنجیسی : مبیع بایعك نزدنده ایکن مشترینك فعلیله تلف
ولور .

بوصورتده ضرری مشتری‌یه عائد اولور . چونکه ۲۷۸ نجی
اده‌دن صکره یازیلان لاحقه‌ده بیان قلندیغی وجهله مشترینك مبیعی
لف ویا تعییب ایتمسیله حکماً قبض وقوع بولمش عداولنور . بوحالده
کر بیع ، مطلق یعنی خیاردن عاری اولور ویاخود خیار مشتری
یچون مشروط بولنور ایسه بیع تمام اوله‌رق مشتری‌یه ثمن لازم کلور .
یرمامش ایسه استرداد ایده‌مز .

لکن عقد بیع فاسد ایسه یاخود خیار یالکز بایع ایچون
شروط اولوبده اتلاف خیارك سقوطندن اول واقع اولمش ایسه

بایع مشتری‌یه مبیعك مثلی یاخود قیمتی تضمین ایتدیره‌بیلو
وبوصورتده ثمن لازم کلمز .

§

مبیعك قبل‌القبض بایعك یدنده قسماً تلف اولمسی دخی بش
صورتله اوله‌بیلور .

برنجیسی : آفت سماویه ایله اولور .

مبیع قبل‌القبض بایعك یدنده ایکن بعضیسی آفت سماویه ایله
تلف اولدقده مبیعه عارض اولان نقصان اکر نقصان قدر ایسه
ثمندن حصه‌سی ساقط اولور .

بوصورتده مشتری کندوسنجه مقصود اولان مبیعك کلیسنه‌مالك
اوله‌میه‌جغندن مخیر اولوب دیلرسه بیعی فسخ ایدر . ودیلرسه باقی
قالانی ثمندن حصه‌سیله قبول ایدر .

واکر عارض اولان نقصان ، نقصان وصف ایسه یعنی مبیعك
بعضیسی تلف اولمیوبده فقط وصفی متغیر اولور ایسه اوصاف ثمندن
حصه‌دار اولمدیغی جهتله ثمندن برشی ساقط اولماز . لکن مشتری
مبیعی اوصاف جامعه‌سیله مبایعه ایتدیکی حالده بعض اوصافنه نقصان
ترتب ایتدیکندن مخیر اولوب دیلرسه بیعی فسخ ایدر ودیلرسه
مجموع ثمن مسمی ایله مبیعی قبول ایدر .

ایکنجیسی : بایعك فعلی ایله اولور .

مبیعك بعضیسی قبل‌القبض بایعك فعلی ایله هلاك اولسه بوسببله
مبیعه عارض اولان نقصان کرك نقصان وصف کرك نقصان قدر اولسون
ثمندن حصه‌سی ساقط اولور . یعنی نقصان وصف بایعك فعلیله حاصل
اولدیغندن وصف قدر منزله‌سنه ارتقا ایله حقنده حکم غصب ترتب

آیدرك ثمندن حصه‌دار اولور . ومبیع معیب اولدیغندن مشتری مخیر اولوب دیلرسه بیعی فسخ ایدر . وایسترسه ثمندن حصه‌سیله آلور .

اوچنجیسی : آخرك فعلی ایله اولور .

ایمدی مبیعك بعضیسی بایع یدنده ایکن آخر برکمسنه انی اتلاف ایتسه مشتری مخیر اولوب دیلرسه بیعی فسخ ایدر . ودیلرسه باقی‌یی ثمندن حصه‌سیله قبول ایدر . ودیلرسه کلیسنی قبول ایدرك تلف اولان مقداری اتلاف ایدنه تضمین ایتدیرر .

دردنجیسی : مشترینك فعلی ایله اولور .

مبیع بایعك یدنده ایکن هنوز قبض ایتمدن مشتری بعضیسنی اتلاف ایتسه اتلاف ایتدیکنی اتلاف ایله وباقیسنی تعییب ایله قبض ایتمش اولور . بوصورتده باقیسی ید بایعده تلف اولدقده اکر بایع برای استیفای ثمن، مبیع متباقی‌یی حبس ایتمدن تلف اولمش ایسه خساری مشتری‌یه عائد اولور . اما بعدالحبس تلف اولمش ایسه بایع اوزرینه تلف اولوب مشتری اوزرینه یالکز اتلاف ایتدیکی مقدارك ضمانی لازم کلور . ٢٧٥

بشنجیسی : معقود علیهك فعلی ایله اولور .

مثلا معقود علیه حیوان اولوبده بعضیسنك تلفی کندو فعلی ایله اولور ایسه بونك حکمی آفت سماویه ایله تلفك حکمی کبیدر .

§

١٧٧ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی اوزره قبولك ایجابه موافقتی شرط اولمغله مثلا بایع شو ایکی حیوانی اوچ بیك غروشه صاتدم دیدکده مشتری قبول ایدر ایسه ایکیسنی اوچ بیك غروشه آلوب

يوقسه ايكيسندن بريني بيك بش يوز غروشه آله مدیغی حالده آنف البیان مثاللرده ذکر اولندیغی وجهله بعدالبیع وقبل القبض مبیع قسماً یعنی ایکی حیوان اولوبده بری تلف اولدقده مشترینك ثمن مسمادن حصه سیله مثلا بیك بش یوز غروشه حیاتده قالان حیوانی آله بیلمسی بقا ابتدادن اسهل اولدیغندندر . زیرا بایع ایکی حیوانی اوچ بیك غروشه صاتوب بیع منعقد اولدقدن صکره قبل القبض برینك تلف اولمسیله دیکرینك حقنده بیع باطل اولمیوب ثمندن حصه سیله باقی قالور. بوصورتله ابتداءً تجویز اولنمان شی بقاءً تجویز اولنه بیلور. فقط مشتری مقصودینه تماماً نائل اوله میه جغندن مخیر اولور .

٢٩٤ ماده مبیع بعدالقبض تلف اولسه بایع حقنده برشی ترتب ایتمیوب ضرری مشتری یه عائد اولور .

بیع ، مطلق یعنی خیاراتدن عاری اولدیغی صورتده مشترینك مبیعی قبض ایتمسیله عقد مستقر اولەرق مبیع بایعك ملکندن چیقوب مشترینك مالی اوله جغندن فائده وضرری مشتری یه عائد اولور وثمن مسمایی بایعه اعطا ایتمسی لازم کلور . واکر ویرمش ایسه استرداد ایده مز . ٣٠٩ لکن بایع مخیر اولدیغی تقدیرده مبیع کندو ملکندن چقمیوب ینه کندوسنك مالی عد اولنه جغندن بعدالقبض مشتری یدنده تلف اولدیغی صورتده یوم قبضنده کی قیمتی ویرمسی لازم کلور . ٣٠٨

٢٩٥ ماده مشتری مبیعی قبض ایدوب لکن ثمنی تأدیه

يتمدن مفلساً فوت اولسه بايع مبيعی استرداد ايده ميوب غرمايه داخل اولور .

مشتری مبيعی بايعك اذنی ايله قبض ايدوب لكن ثمنی تأديه ايتمدن مفلساً يعنی مالی ديوننه وافی اولمديغی حالده فوت اولسه بايع مبيعی استرداد ايده ميوب غرمايه داخل اولور .

يعنی مشتریٔ متوفانك ترك ايتديكی مالدن مجموع ديوننه نسبتله بايعك آله جغی اولان ثمن مبيعه نه مقدار اصابت ايدرسه آنی آلور . يوقسه عيناً موجوددر ديو مبيعی استرداد ايده مز . چونكه مشترينك حياتنده مبيعی قبضه بايع اذن ويرمسيله حق حبسنی اسقاط ايتمش اولور . ساقط اولان بو حق مشترينك وفاتيله كيرو كلمز . و مبيعك قبضيله عقد مستقر اولەرق مبيع مشترينك ملكی ، ثمن ايسه ذمتنده دين اولور . بناءً عليه مشتری حقيقت ملكه يعنی مبيعه ، بايع ايسه حق ملكه يعنی ثمننه مالك اولور . حقيقت ملك ايله حق ملك تعارض ايتدكده حقيقت ملك ترجيح اولنور . هر نه قدر بو صورتده بايع ايچون ضرر ترتبی ملحوظ ايسه ده مشتری مفلساً فوت اولمسه بيله بايع ثمنی تماماً اخذ ايده جك ايدی بر شيئك منفعتنه مالك اولان مضرتنه دخی متحمل اولمق لازم كلور .

احكام محرره بايعك اذنيله مشترينك مبيعی قبض ايدرك ثمنك ذمتنده ثابت ديون عاديه دن اولديغی تقديرده در . فقط مشتری ثمن مبيع ايچون رهن ويا كفيل اعطا ايتمش ايسه ثمن مبيع ديون ممتازه دن اوله جغندن مشترينك افلاسی حالنده بايع رهنی اصولی وجهله صاتوب ثمنندن ويا بالمراجعه كفيلدن تماماً استيفای مطلوب ايدر .

مشتری بایعك اذنی اولمقسزین مبیعی قبض ایتمش ایسه بو قبض معتبر اولمدیغی ٢٧٧ جهتله مبیع ترکه‌یه منقلب اولمیه‌جغندن زیرده‌کی ماده‌یه تطبیقاً معامله اولنور .

٢٩٦ ماده مشتری مبیعی قبض وثمنی تأدیه ایتمدین مفاساً فوت اولسه، بایع ثمنی مشترینك ترکه‌سندن استیفا ایدنجیه‌دك مبیعی حبس ایده‌بیلور .

یعنی پشین صاتشده بایعك ثمنی تماماً استیفا ایدنجیه قدر مبیعی حبس وتوقیف ایده‌بیلمك حقی مشترینك وفاتیله ساقط اولماز ٢٧٨ فقط مشترینك وفاتیله مبیع ترکه‌سنه انتقال ایده‌جکندن :
بو صورتده حاکم بیع ایدوب ثمنی وفا ایدرسه بایعك آله‌جغنی تماماً ایفا ایدر. وفضله‌سی قالدیغی تقدیرده فضله‌سنی غرمایه یعنی مشترینك سائر آله‌جقلولرینه غرامةً ویرر. واکر بایعك آله‌جغندن ناقص ایسه اول ثمنی بایع تماماً آلدقدن صکره نقصانی غرامةً مشترینك ترکه‌سندن آلور .
بورده اکر مشترینك ترکه‌سی مبیعك ثمننه کفایت ایدر ایسه ثمن تماماً ایفاء ومبیع بایع یدندن آلنوب سائر متروکاتیله فروخت واثمانی غرامةً دیکر آله‌جقلولرینه تقسیم واعطا اولنور .

٢٩٧ ماده بایع ثمنی قبض ایدوب لکن مبیعی مشتری‌یه تسلیم ایتمدین مفاساً فوت اولسه مبیع بایع یدنده امانت قالمش اولور .

بوصورتده مشتری مبیعی آلوب سائر غرما مداخله ایده‌مز .
عقد ایله مبیع مشترینك ملکنه انتقال ایتمش اولدیغی کبی

مشتری ثمنی تأدیه ایتمسیله بایعك حق حبسی ساقط اولدیغندن مبیع بایعك یدنده مشتری‌نك ملکی اوله‌رق امانت قالمش اولور . بناءً علیه مشتری بایعك حال حیاتنده مبیعی طلب ایتدکده جبراً آله‌بیله‌جکی کبی وفاتندن صکره دخی آله‌بیلور .

کذلك مشتری مبیعك ثمنی ویرمکسزین بایع مفلساً وفات ایتسه غرمایه مبیعه مداخله ایده‌میوب فقط بوصورتده مشتری ثمنی تأدیه ایتمکسزین مبیعی آله‌ماز .

لکن عقد بیع ، بایعك مرض موتنده واقع اولمش ایسه بوصورتده یدنجی بابك بشنجی فصلی احکامنه توفیق معامله اولنور .

فصل سادس

سوم شرا وسوم نظر حقنده‌در

سوم ؛ نوم وزننده طلب معناسنه اولوب مال صاحبی مالنی صاتیلغه چیقارمق ، مال آلمق ایستیان کیمسه شرایی طلب ایلمك معنالرنده مستعملدر . سوم شرا طریقیله آلنان ماله « مقبوض علی سوم الشرا » وکوتورنه « مساوم بالشرا » وسوم نظر طریقیله آلنان ماله « مقبوض علی سوم النظر » وکوتورنه « مساوم بالنظر » دنیلور . بونلره « مشتری » اطلاقی مجاز اولی قبیلندندر . یاخود « مرید شرا » معناسنه‌در .

٢٩٨ ماده سوم شرا طریقیله یعنی تسمیهٔ ثمن اولنه‌رق اشترا ایتمك اوزره مشترینك قبض ایدوبده کوتوردیکی

مال مشتری یدنده تلف وضایع اولدقده قیمیاتدن اولدیغی تقدیرده قیمتنی ومثلیاتدن اولدیغی تقدیرده مثلنی بایعه ویرمسی لازم کلور .

اما ثمن تسمیه اولنمامش ایسه مشتری یدنده امانت حکمنده اوله‌رق بلا تعد تلف وضایع اولدیغی حالده ضمان لازم کلمز .

مثلا بایع بو حیوانك بهاسی بیك غروشدر کوتور بکنور ایسه‌ك آل دیوب مشتری دخی اولوجهله اشترا ایتمك اوزره آلوب کوتورسه وخانه‌سنده حیوان تلف اولسه دکر بهاسنی بایعه ویرمسی لازم کلور . اما بهاسی بیان ایدلمیه‌رك بایع کوتور بکنورایسه‌ك آلورسون دیوب مشتری بکنورایسه بعده بازارلغنی ایدوبده اشترا ایلمك اوزره کوتوردکده یدنده بلا تعد تلف اولسه ضمان لازم کلمز .

سوم شرا طریقیله مشترینك قبض ایلدیکی مال ایچون ثمن تسمیه اولنمش ایسه ثمنك تسمیه‌سی عقدك وقوعبوله‌جغنه قرینه اولدیغندن مقبوض علی سوم الشرا اولان مال بلا تعد ولا تقصیر تلف اولسه بیله مشتری ضامن اولور . ومبیع قیمیاتدن ایسه ٣٠٨ نجی مادده دخی محرر اولدیغی وجهله مشترینك حین قبضنده تحت ضمانته کیردیکندن یوم قبضنده کی قیمتی ومثلیاتدن ایسه مثلنی ویرمسی لازم کلور .

اما ثمن تسمیه اولنمامش ایسه عقدك وقوعنه قرینه اولمیوب امانة مقبوض اولدیغی وامانت مضمون اولمدیغی جهتله تعدی وتقصیر مثللو موجب ضمان بر سبب اولمقسزین تلف وضایع اولسه ضمان لازم کلمز . لکن تعدی وتقصیر مثللو بر سبب ایله تلف وضایع اولمش

ایسه قبض امانت سبب مذکور ایله قبض ضمانه منقلب اوله‌رق حکم غصب جریان ایده‌جکندن تلف ویاضایع اولدیغی کونده‌کی قیمتی‌واکر مثلیاتدن ایسه مثلی تضمین ایتمك اقتضا ایدر .

§

ثمنك هم بایع وهم مشتری طرفندن حقیقةً ویاحکماً تسمیه‌سی لازمدر . حقیقةً تسمیه مستغنیٔ ایضاح اولوب حکماً تسمیه اولنمسی ایکی طرفدن بریسی تسمیهٔ ثمن ایلدیکی حالده دیکر طرف ثمن تسمیه ایتمکسزین کندوسندن او مقدار ثمنه راضی‌اولدیغنه دلالت ایده‌جك بر فعلك صدوریله اولور .

نته‌کیم سالف الذکر مثالده‌بیان‌قلندیغی وجهله بایع [بوحیوانك بهاسی بیك غروشدر کوتور بکنور ایسه‌ك آل] دیدکده مشتری « کوتوره‌یم بکنورایسه‌م آنورم » دیوب کوتورسه هر نه‌قدر مشتری ثمنی ذکر ایتمامش ایســه‌ده علی‌وجه‌الشرا آلوب کوتورمسی بیك غروش ثمنه راضی اولدیغنه دلالت ایدر .

کذلك مشتری « شو حیوانی بکا ویر کوتوره‌یم بکنور ایسه‌م بیك غروشه آلورم » دیدکده بایع دخی « آل کوتور » دیسه هر نه‌قدر بایع ثمنی تسمیه ایتمامش ایســه‌ده علی وجه‌الشرا حیوانی ویرمسی بیك غروش ثمنه راضی اولدیغنه دلالت ایدر .

§

سوم شرا طریقیله مقبوض‌اولان مالك قیمتی یاخود مثلی‌ضمان لازم کلمك ایچون مشــتری یدنده صنعی اولمقسزین تلف ویا ضایع اولدیغی یاخود بایع رجوع ایتدکدن صکره مشــتری انی استــهلاك ایلدیکی ویا قبل‌الرضا مشــتری وفات ایدرك ورثه‌سی اتلاف ایتدیکی صورتده‌در .

فقط رجوعندن اول مشتری استهلاك ایدرایسه قیمتنی ویامثلنی ویرمك لازم گلیوب ثمن مسمایی ویرمسی لازم گلور . زیرا عاقد مشتری اولدیغندن قبل الرجوع استهلاك ایلدیگی صورتده اول ثمن ایله عقدی امضایه راضی اولدیغنه حمل اولنه‌رق عقد تمام اولوب ثمن لازم گلور . اما قبل الرضا مشتری وفات ایلدکده عقد منفسخ اوله‌جغندن وورثه عاقد اولمدقلرندن مال مقبوض انلرك یدنده امانت اوله‌رق قالورده استهلاك ایلدکلری صورتده مثلنی یا قیمتنی ویرملری لازم گلور .

§

اما ثمن تسمیه اولنمامش ایسه هرنه‌قدر علی وجه الشرا قبض اولنمش ایسه‌ده مشترینك ثمن مقابلنده آلدیغنه دلالت ایده‌جك بر شی اولمدیغندن مال مقبوض مشتری یدنده امانت حکمنده اوله‌رق بلا تعد ولاتقصیر تلف وضایع اولدیغی حالده ضمان لازم گلمز .

لکن قابض کندی تعدی وقصوری ایله اتلاف ایدر ایسه هر حالده قیمیاتدن ایسه قیمتنی ومثلیاتدن ایسه مثلنی ویرمسی لازم گلور .

٢٩٩ ماده سوم نظر طریقیله یعنی کورمك یاخود کوسترمك اوزره قبض اولنان مال کرك بهاسی بیان اولنسون وکرك بیان اولنمسون قابضك یدنده امانت اوله‌رق بلا تعد تلف وضایع اولسه ضمان لازم گلمز .

بهاسی بیان اولندیغی صورتده هرنه‌قدر تسمیهٔ ثمن وار ایسه‌ده

مساوم صاتون آلمق اوزره قبض ایتمیوب کورمك یاخود کوسترمك
اوزره قبض ایتدیکندن بلا تعد ولاتقصیر تلف وضایع اولدیغی
تقدیرده ضمان لازم کلمز . تعدی وتقصیر ایله تلف ویاضایع اولدیغی
حالده قبض امانت قبض ضمانه منقلب اوله‌جغندن حقنده حکم غصب
جریان ایدرك مبیع قیمیاتدن ایسه یوم هلاکنده‌کی قیمتنی ومثلیاتدن
ایسه مثلی تضمین ایتمسی لازم کلور .

باب سادس

خیارات بیاننده اولوب یدی فصلی حاویدر

خیارات ؛ ١١٦ نجی ماده‌ده تعریف اولنان [خیارك] جمعیدر .
وبابده انواع خیارك اکثریسندن بحث اولنمسنه مبنی جمع صیغه‌سی
ذکر اولنمشدر.

قابل فسخ اولان عقودك جمله‌سنده خیار جائزدر . فقط
خیارات ، مدخلك ایکنجی بابنك اوچنجی فصلنده بیان قلندیغی
وزیرده تفصیل اولنه‌جغی وجهله فعل منعقده فی الحال اثر ترتبنه
مانع اولدیغندن کندوسنده خیاراتدن بری بولنان عقد ، غیر لازم
اولور . بناءً علیه مخیر اولان کیمسه عقدی فسخ ایده‌بیلور .

§

خیاراتك انواعندن خیار شرط ، خیار وصف ، خیار نقد ،
خیار تعیین ، خیار رؤیت ، خیار عیب ، خیار غبن وتغریر کثیر
الوقوع اولدیغندن اشبو بابك حاوی اولدیغی یدی فصلدن هرفصلده
بر نوعی تعریف وشرائط واحکامی بیان قلنمشدر .

خیار کشف حال ٢١٨ ، ٢٨٦ ، خیارات اجازت عقد فضولی ٣٧٨ .

٧٤٦ خيار بيع مأجور ٥٩٠ ، خيار بيع مرهون ٧٤٧ ، خيا
استحقاق، خيار عيب فصلنك ذيلنده و١١٢٥ نجى ماده‌لرده ذكر
اولنمشدر .

خيار تفرق صفقه ايكى نوع اولوب برى مبيعك ناقص ظهو
ايتمسندن ٢٢٣ وديكرى قبل التسليم مبيعدن بعضيسنك هلاك اولمسند
طولايى صفقه‌نك تفرق ايتمسنه مبنى مشترينك مخير اولمسيدركه ٢٤
نجى ماده‌ده بيان قلنمشدر .

خيار كميت ، ٣٣٥ نجى ماده زيرنده ، خيار تكشف الحا
٢٣٧ نجى ماده‌شرحنده ذكر اولنوب فقهاى عظام خيار تكشف الحا
ايله خيار كشف حالى برعد ايتمكده‌در .

خيار غبن وتغرير ، دخى قولى ، فعلى ديو ايكى نوع اولو
٣٥٧ نجى ماده وشرحنده تعريف ايدلمشدر .

بونلردن بشقه ايكى نوع خيار دها اولوب برى خيار خيا
مرابحه وايكنجيسى خيار توليه‌در . بيع صرفه دائر اولدقلرن
مجله‌ده ذكر اولنمامشدر .

خيارات مذكوره بعدالعقد فسخ ايچون مخيرلكدر . قبل ال
دخى برمخيرلك واردركه اوده ١٨٢ نجى ماده‌ده بيان قلنان « خ
مجلسدر » .

قابل فسخ اولان عقود خياراتدن ماعدا فصل مخصوصنده
قلنديغى وجهله اقاله و١٧٧٨ نجى ماده موجبنجه تحالف ايله
فسخ اولنه‌بيلور .

فصل اول

خیار شرط بیانده‌در

خیار شرط ، ترکیبی مسببك سببه اضافتی قبیلندندر . چونکه شرط ، خیارك سببیدر . زیرا عقدده اصل اولان طرفین حقنده لازم اولمقدر . عقدی فسخ وامضا بیننده مخیر اولمق خلاف اصلدر. انك ایچون ایجاب وقبولدن صکره مجلس عقدده بیله عاقدیندن هیچ بری حقنده خیار یوقدر . مکرکه عقدده خیار ، شرط قلنه . اول وقت خیار ثابت اولور .

§

خیار شرط ، اصل عقدی قبول ایله رد آراسنده عاقدینك مخیر اولمسیدر . بناءً علیه ابتداءً لزوم عقده مانعدر .

چونکه مدخلك ایکنجی بابنك اوچنجی فصلنده بیان قلندیغی وجهله احکام تکلیفیه بعضاً فعل مکلفك اثریدرکه بیعده ملکیتدر . بو اثری عدمدن وجوده کتورن شیئه دخی « علت » دینورکه وجوب حکمك ابتداءً مضاف الیهی اولان شیدر. وبونده اوچ معنی معتبردر . بری : حکمه مضاف الیه اولمسی یعنی اول حکم ایچون موضوع بولنمسی ، ایکنجیسی: حکمك وجودنده مؤثرك نوعی ویا جنسی اعتباریله تأثیر ایتمسی، اوچنجیسی : کندوسیله برابر حکمك معین بر زمانده حاصل اولمسیدر .

صحیح ونافذ اولوب فقط خیار، شرط ایدلمکله غیر لازم اولان عقد بیعده اسماً ومعناً علت بولنور ایسه‌ده حکماً بولنمز .

چونکه اهلندن صادر اولان «شو مالی آلدم ، صاتدم» لفظلری
ایله منعقد «بیع» ملکه موضوع اولدیغندن اسماً علتدر . وثبوت
ملکه تأثیر ایتدیکندن معناً دخی علتدر . فقط خیار شرط ایله مخیر
اولان بیعده ملکیت فی‌الحال حاصل اولمیوب خیار شرطك نهایتنه
تأخیر اولندیغندن بیع مذکور ملکیتك فی‌الحال حکماً عاتی اوله‌مپور .
مشترینك برمالی صاتون آلمقدن مقصدی فی‌الحال اکا مالکیت اولوب
بروجه محرر خیار شرط شو مقصدك حصولنه مانع اولمسنه نظراً
مفسد اولمق لازم کلوردی . انجق بعض عقود محتاج تفکر اولمقله
عاقدین ایچون حین عقدده خیار شرطی درمیان ایده‌بیلملری شرعاً
تجویز اولنمسه حقلرنده مشقتی موجب اولور . مشقت دخی تیسیری
جاب ایده‌جکندن خیار شرط علی خلاف القیاس استحساناً تجویز اولنمشدر .

§

خیار شرط بیع ، اجاره ، قسمت ، کفالت ، حواله کبی قابل
فسخ اولان عقود لازمه‌ده صحیح اولور ایسه‌ده نکاح وطلاق کبی
قابل فسخ اولمیان عقود لازمه‌ده ، وکالت کبی عقود غیر لازمه‌ده
صحیح اولماز .

٣٠٠ ماده بایع یا مشتری ویاخود ایکیسی بردن مدت
معلومه ایچنده بیعی فسخ ایتمك یاخود اجازت ایله انفاذ ایلمك
خصوصنده مخیر اولمق اوزره شرط قیلمق جائزدر .

بایع ومشتری کرك اصیل اولسون کرك وکیل ووصی اولسون

§

بو ماده‌ده یالکز عاقدین ، یاخود احد عاقدین مخیر اولمق اوزره

شرط خيارك جوازى بيان قلنمش ايسه‌ده كتب فقهيه‌ده محرر اولديغى جهله عاقدين ياخود احدعاقدين برشخص ثالث مخير اولمق اوزره شرط ايتسه‌لر ينه جائزدر .

مثلا عاقديندن بريسى « بن وفلان ياخود يالكز فلان مخير اولمق اوزره » ديو شرط ايتسه اوكيمسه دخى مخير اولور .

عاقديندن برى ايله برشخص ثالث مخير اولديغى صورتده برى عقدى فسخ ايدوب ديكرى اجازت ويرسه اقدمنه اعتبار اولنور . يعنى فسخ تقدم ايدرسه بيع منفسخ اولور . اجازت تقدم ايدرسه طرفك خيارى ساقط اولور .

فسخ واجازت تعارض ايدر ايسه يعنى ايكيسى برزمانده وقوع بولورسه اجازت لزوم عقدى مقتضى وفسخ مانع اولديغندن وقاعدهٔ مانع ومقتضى تعارض ايتدكده مانع تقديم اولنه‌جغندن فسخ جهتى ترجيح ايديلور . زيرا اثر اجازت مشترى ايچون حالى اثباتدر . اثر فسخ اول حالى بايعه ابقادر . ابقا ايسه اثباتدن اولادر .

§

متبايعيندن برى ياخود هرايكيسى مبيعك عمومنده خيارى شرط قيلمق جائز اولديغى كبى مبيعك نصفى ويا ثلثى مثلاو بعضيسنده دخى خيارى شرط قيلمق جائزدر . ومبيعك عمومنك ثمنى معلوم اولديغى جهتله نصف وثلث كبى بعض شايعك ثمندن حصه‌سى متعين اولديغندن مبيعك بعض شايعنده خيارشرط قلندقده او بعضك ثمندن حصه‌سنى تفصيل وتعيين لازم دكلدر . بوصورتده مبيعك خيار شرط قلنميان جزئنده بيع لازم وخيار شرط قلنان جزئنده غير لازم اولور . بوجزؤده مخير اولان طرف بيعى امضا وانفاذايدرسه مبيعك عمومى حقنده بيع

لازم اولور واگرمدت خيارنده بيعى فسخ ايلرسه بو جزؤ حقن
بيع منفسخ اولورديكر طرف ايله مبيعده شريك اولمش اولور .

§

كذلك مبيع متعدد اولديغى صورتده على التعيين بعضيسنده خيار
شرط قيلمق جائزدر . لكن بوصورتده اشياى متعددەدن هر برينك
ثمنلرى آيرى آيرى بيان وتفصيل ايدلمك لازمدر .

§

صلب عقدده خيارى شرط قيلمق جائز اولديغى كبى بعدالعقد
آرادن بر خيلى زمان كچمش اولسه بيله خيارى شرط قيلمق
صحيح اولور .

لكن قبل العقد خيار مقاوله اولنوب بعده عقد ، مطلق اوله رق
ايقاع ايديلورايسه خيار ثابت اولماز .

§

مادۀ مشروحه‌ده [بيع] لفظى مطلق ذكر اولنمسندن
اكلاشيله‌جغنه كوره بيع صحيحده خيار شرط جائز اولديغى كبى
بيع فاسدده دخى خيار شرط جائزدر . شو قدر كه بيع فاسد
قبل القبض حكمى افاده ايتميه‌جكى جهتله مخير اولان كيمسه شرط
خياردن مستفيد اولمق ايچون مبيعك مقبوض اولمسى ايجاب ايدر .

§

مدت خيار بحثنه كلنجه ؛ خيار شرطده مدت خيارك معلوم
ومعين اولمسى لازمدر . بناءً عليه مؤبداً ياخود مدت تعيين اولنميه‌رق
مطلقا ويا يغمور ياغنجيه قدر كبى معلوم ومعين اولميان مدت
خيار ، شرط قلنور ايسه بالاتفاق بيع فاسد اولور .

خيار شرط ابتداءً لزوم عقده مانع اولديغندن عقدك بلا مدت

قده قالمیوب کسب قطعیت ایتمسی ایچون مدت تعیینی ایله مدت
وره‌نك مرورنده عقدك کسب قطعیت ایدرك لزومی ، ومدتك
رم اولمسی دخی جهالتله نزاعه مفضی اولماق اوزره عقدك صحتی
ون لازمدر .

ففط مجـله جمعیتنك مضبطه‌سـنده دخی بیان قلندیغی وجهله
سرت امام اعظم خیار شرطك مدتی نهایت اوچ کوندن عبارت
ق لازم کلوب زیاده شرط ایدلدکده بیعی افساد ایده‌جکی وامامین
سراتی هرقاچ کون مقاوله اولنور ایسـه جائز اوله‌جغی رأینده
نشـلردر . خیار شرطك تجویزی مادامکه تفکر غبن ایچوندر
بذه نهایت اوچ کون مدت تعیینی معاملاتك سورنجمه‌ده قالماسی
ون یك بجا ایسـه‌ده مبیعك حال ووصفنه وصورت اشتراسـنه
قتضای زمانه کوره مدت خیارك بعضاً اوچ کوندن زیاده اوله
مسی لازم کله‌جکی مطالعه‌سـنه مبنی امامین حضراتنك قولی حال
صلحته ارفق کوریله‌رك بالاختیار شرح وایضاح ایدلمکده بولنان
٣ نجی ماده‌ده شرط خیار نهایت اوچ کون ایله تحدید ایدلمیه‌رك
لق ذکر اولنمشدر .

§

بعدالعقد احد طرفین دیکرینی بلا مدت معلومه تخییر ایلسـه
مك اعمالی اهمالندن اولی اولدیغندن مخیر اولان کیمسه ایچـون
له بیعی اثبات ایتدیکنه حمل اولنه‌رق اوکیمسه ختام مجلسه قدر
ر اولور .

٣٠١ ماده خیار شرط ایله مخیر اولان طرف مدت

خيارنده يعنى مخير اولديغى مدت طرفندن ديلرسه بيعى
فسخ ايدر . وديلرسه مجيز اولور .

فقط مخير اولان كيمسه ديكر طرفك غيابنده خبر ويرمكسزين بيعى مجيز اوله‌بيلور ايسه‌ده بيعى فسخ ايتديكى تقديرده طرفين حضراتنك قوانجه ديكر طرفه خبر ويرمك لازمدر . زيرا بيعى فسخ غيرك حقنده دفع مبيع ايله تصرف اولديغندن ضرردن خالى اوله‌مز مادامكه مخير اولان طرف دفع غبنى تفكر ايچون خيارى شرط ايتمشدر عقدى فسخ ايتديكى حالده ديكر طرفك دخى متضرر اولمامسى ايچون خبر ويرمسى لازمدر .

§

كذلك صفقهٔ واحده ايله صاتيلان مبيعك كليسنده مخير اولان كيمسه مبيعك نصفنى مجيز اولوب نصف ديكرينى فسخ ايتسه قبل التمام تفرق صفقه‌يى موجب اوله‌جغندن بوصورت جائز اولميوب عمومنى مجيز اولمش عد اولنور .

٣٠٢ ماده كرك فسخ وكرك اجازت قولاً اولديغى كبى فعلاً دخى اولور .

دلتمزك اشارت معروفه‌سيله دخى اولور . يعنى عقد بيعده جارى اولان الفاظ وصور معلومه ايله خيار شرطك دخى فسخ واجازتى جائزدر .

٣٠٣ ماده اجازت قوليه اجازت ويردم ياراضى اولدم

كبی رضایه وفسخ قولی فسخ ایتدم یاواز كچدم كبی عدم رضایه دلالت ایدن سوزلردر .

٣٠٤ ماده اجازت فعلیه رضایه وفسخ فعلی عدم رضایه دلالت ایدن فعلدر .

مثلا مشتری مخیر اولدیغی حالده مدت خیارنده مبیعی صاتیلغه چیقارمق یاخود رهن ویاایجار ایتمك كبی تملكك لوازمندن اولان بروجهله تصرف ایتمسی اجازت فعلیه وبایع مخیر اولدیغی حالده اولوجهله تصرف ایتمسی فسخ فعلیدر .

٣٠٥ ماده مخیر اولان كیمسه بیعی فسخ وياخود انفاذ ایتمدین مدت خیار مرور ایدرایسه بیع تمام اولور .

چونكه ذاتاً بیع منعقد وطرفینك رضاسی حاصل اولوب یالكز خیارك شرط ایدلمسی عقدك لزومنه مانعدر . مدت خیارك مروری ایسه مخیر اولان كیمسه‌نك بیعی امضا وانفاذ ایتدیكنه دلالت ایدر. مخیر اولان كیمسه‌نك مدت مرورینه علمی تعلق ایتسون ایتمسون هرحالده مدت خیارك مروریله خیار ساقط وبیع تمام ولازم اولور .

§

مخیر اولان كیمسه‌یه جنت واغماء كبی برسبب عارض اولسه خیاری ساقط اولمیوب مدت مشروطه‌ده كسب افاقت ایتسه كما كان ختام مدته قدر مخیر اولور ایسه‌ده مجنون ومغموم اولدیغی زمان ظرفنده مدت خیار ختام بولسه مخیرلكی ساقط اولور . عارضهٔ واقعه سقوط خیاره مانع اولسه دیكر طرفك متضرر اولمسی لازم

كله جكندن قاعدهٔ اهون شرين اختيار اولنور . كذلك ١٠٢٦ نجی ماده‌ده مصرح اولدیغی اوزره مشتری مخیر اولدیغی حالده مدت خیارنده مبیع شفیع طرفندن اخذ وتملك اولنسه خیارك حكمی قالماز.

٣٠٦ ماده خیار شرط وارثه انتقال ایتمز .

یعنی مخیر اولان طرفك وفاتیله خیار ساقط وبیع لازم اولور . بوصورتده مخیر اولان كیمسه بایع ایسه وفاتیله مشتری مبیعه مالك اولور. واكر مخیر مشتری ایسه وفاتنده وارثی مخیر اولمقسزین مبیعه مالك اولور . چونكه خیار اراده ومشیت و اختیاردن عبارت ومخیر اولان كیمسه ایله قائم بروصف اولوب قابل انتقال دكلدر . توارث انجق قابل انتقال اولان شیلرده جاری اولور .

٣٠٧ ماده بایع ومشتری ایكیسی بردن مخیر اولدقلری تقدیرده هرقنغیسی فسخ ایدرایسه بیع منفسخ اولور . و هرقنغیسی اجازت ویررسه یالكز انك خیاری زائل اولوب دیكری مخیر قالور.

[قنغی] كلمه‌سی الفاظ عمومیه‌دن اولدیغندن بایع و مشتری‌یه شاملدر .

خیار شرط لزوم عقده مانع اولدیغندن مخیراولان طرفیندن بری بیعی فسخ ایدرایسه عقد منفسخ اولور . ودیكر طرفك خیارینك بالطبع حكمی قالماز . فقط طرفیندن بریسی اجازت ویرر ایسه انك اجازتی لزوم عقدی موجب اولمغله عقد منفسخ اولمیوب یالكز كندی خیاری زائل اولور ایسه‌ده بیعك تمامیتی دیكر طرفك دخی

قبوله منوط ایدوکندن ودیکر طرف ایسه مخیر اولدیغندن مدت
خیار ظرفنده فسخ ایتمك ویا اجازت ویرمك اوزره مخیر قالور .

§

خلاصه بومادەده درت صورت بولنوب برنجیسی: طرفینك
اجازت ویرمسی . ایکنجیسی : طرفینك فسخ ایتمسی. اوچنجیسی :
بایعك اجازت ویرمسی ومشترینك فسخ ایتمسی، دردنجی : مشترینك
اجازت ویرمسی وبایعك فسخ ایتمسیدر .

برنجی صورتده یعنی طرفین مجیز اولدقده بیع لازم ودیکر
صورتلرده منفسخ اولور . یالکز بر استثناسی واردر. شویله که :
بری فسخ ایتدکدن صکره دیکری اجازت ویرسه وفسخ ایدن دخی
اجازتی قبول وتصدیق ایلسه استحساناً جائز وبو معامله بیع
آخر اولمش اولور .

٣٠٨ ماده یالکز بایع مخیر اولدیغی صورتده بیع کندی ملکندن چیقمیوب ینه کندوسنك مالی عد اولنور .

چونکه بایعك خیاری ابتداءً حکم بیعك بایع حقنده ثبوتنه
مانعدر . زیرا بیعك تمامیتی رضا ایله اولور . بایع کندیسی ایچون
خیاری شرط قیلمسی مبیعك کندی ملکندن چیقدیغنه راضی
اولمدیغنی افاده ایدر . بناءً علیه بایع حقنده بیع تمام اولماز ومبیع
بایعك ملکندن چیقماز . حتی مبیع مشتری یدنده بولنسه خیار باقی
اولدقجه بایعك تصرفی صحیح اولور. مشترینك تصرفی صحیح اولماز.

ومبیع بعدالقبض مشتری یدنده تلف اولسه ثمن مسمی

لازم کلمیوب مشترینك یوم قبضنده‌کی قیمتنی ویرمسی لازم کلور.

زیرا بایع حقنده بیعك تمامیتی انك اجازتی یاخود مدت خیارك مروری ایله خیارینك سقوطنه موقوف ایدی. مبیع قائم وموجود اولمدیغی حالده بیعی امضا وانفاذ قابل اولمیه‌جغندن مبیعك مشتری یدنده هلاکیله بیع منفسخ اولور. ومبیع مشتری یدنده ودیعه وعاریت کبی امانت محضه اوله‌رق مقبوض اولمیوب سوم شرا طریقیله مقبوض کبی اولدیغندن مضمون اولمغله کرك مدت خیار ایچنده هلاك اولسون وکرك مدت خیار ظرفنده من‌له‌الخیار بیعی فسخ ایتدکدن صکره هلاك اولسون قیمیاتدن ایسه یوم عقد ویوم هلاکنده‌کی قیمتنه اعتبار اولنمیوب مشتری مبیعی قبض ایتدیکی زمان تحت ضماننه داخل اولدیغی ایچون یوم قبضنده‌کی قیمتی ومثلیاتدن ایسه مثلنی ویرمك لازم کلور.

بایع فسخ ایتمکسزین مدت خیار مرور ایتدکدن صکره مبیع مشتری یدنده تلف اولدیغی صورتده مدت خیارك مروریله خیار ساقط وبیع تام ولازم اولدیغندن ثمن مسمی لازم کلور. قبل‌التسلیم بایع یدنده تلف اولورسه بایع ومشتریدن هیچ بریسنه برشی لازم کلمیوب بیع مطلقده اولدیغی کبی عقد منفسخ اولور.

بایع ومشتری ایکیسی بردن مخیر اولدقلری صورتده حکم بیع بویله‌در. شوقدرکه: بایعك خیاری سببیله مبیع ملکندن چیقمدیغی کبی مشترینك خیاری سببیله ثمن دخی انك ملکندن چیقماز.

٣٠٩ ماده يالكز مشتري مخير اولديغي صورتده مبيع بايعك ملكندن چيقوب مشترينك مالي عد اولنور .

يعني بايع بلا خيار ايجابيله مشتري يه اثبات ملك ايتمش اولديغندن انك حقنده بيع لازم اولوب مشترينك مخيرلكي شو لزومه مانع دكلدر. انجق مشتري حقنده ملك ثابت اولمق ايچون انك حصول رضاسي لازم كلوب حال بوكه كندوسنك مخير اولمسي بوكا مانعدر . بوصورتده مبيعك ملكيتي بايعدن ساقط ومشتري يه غير ثابت اوله رق زائل اولمق ايجاب ايدر . بوكا محل قالمامق ومبيعك تلفي حالنده ترتب ايده جك احكام كندوسنه عطف واسناد اولنمق ايچون مشترينك مالي عد اولنور.

ومبيع بعدالقبض مشتري يدنده تلف اولسه ثمن مسمانك اعطاسي لازم كلور.

شو ايكي ماده ده بيان قلنان احكام مبيع تلف اولديغي صورتده در. مبيع اتلاف ايديلور ياخود مانع رد اولور برعيب ايله معيوب اولور ايسه حقنده ترتب ايده جك احكام ٢٩٢ نجي ماده ايله اني ولي ايدن موادن واولبابده بسط وتمهيد ايديلان ايضاحاتدن مستبان اولور .

فصل ثاني

خيار وصف بيانده در

خيار وصفده حكمك فوائده انتسابندن طولايي يالكز مشتري مخير اولور . شويله كه :

۳۱۰ ماده بایعك بر وصف مرغوب ایله متصف اولمق اوزره صاتمش اولدیغی مال اول وصفدن عاری چیقسه مشتری مخیر اولور. دیلرسه بیعی فسخ ایدر ودیلرسه مجموع ثمن مسمی ایله مبیعی قبول ایدر. بوکا [خیار وصف] دیرلر .

مثلا صاغیلور دیو صاتلمش اولان بر اینك سوتدن کسلمش اولدیغی ظاهر اولسه مشتری مخیر اولور.

وکذا کیجه وقتی قرمزی یاقوتدر دیو صاتیلان طاش صاری یاقوت چیقسه مشتری مخیردر.

چونکه بایع مبیعی بر وصف مرغوب ایله توصیف ایدوبده عقد اول وجهله واقع اولدقده مشتری مبیعی وصف مرغوب ایله متصف اولمسی حسبیله اشترا ایتمش ومبیع وصف مزبوردن عاری چیقدیغی صورتده بیعه رضاسی لاحق اولمامش اولور وبناءً علیه کندوسی ایچون خیار وصف ثابت اولور .

[دیلرسه بیعی فسخ ایدر ودیلرسه مجموع ثمن مسمی ایله مبیعی قبول ایدر.] یوقسه ثمن مسمادن بر مقدار تنزیل ایدهمز . زیرا وصف مقصود بالذات اولمامقله قدر مرتبه‌سنده بولنمدیغندن ثمندن حصه‌دار اوله‌ماز .

فقط بایع حین عقدده مبیعی بر وصف غیرمرغوب ایله توصیف ایدوبده مبیع اول وصفدن عاری چیقسه مثلا سوتدن کسلمش اولمق اوزره صاتیلان اینکك صاغیلور اولدیغی تحقق ایتسه مشتری مخیر اوله‌ماز .

چونکه مبیعك بر وجه محرر وصف مرغوب ایله متصف

اولدیغنك تحقق ایتمسی مشتری حقنده نفع محض اولمغله موجب خیار دکلدر . هرنه‌قدر بایع حقنده ضرری موجب اوله‌بیلور ایسه‌ده کندوسی مبیعی بیعه راضی اولوب وصف غیرمرغوبك وجود ویا عدمنی تحقق وتدقیق مرتب ذمتی ایکن تقید ایتمامسندن طولایی بیعی فسخ ایله مشتری‌یی اضرار ایتمك صلاحیتی حائز اوله‌ماز .

§

٦٥ نجی ماده موجبنجه حاضرده‌کی وصف لغو اولدیغی حالده مجله‌ده محرر مثاللرده بیان قلنان وصفلرك معتبر اولماسی سببی مادهٔ مزبوره شرحنده ذکر اولنمشدر .

مبیع توصیف اولنان وصف مرغوبدن عاری چیقدیغی ومشتری قبول ایتدیکی حالده مجموع ثمن مسمایی ویرمسی اوصافك ثمندن حصه‌سی اولمامسندن ناشیدر .

§

فقط حین عقدده مشروط اولان وصف مرغوبدن عاری چیقان مبیعك ردینی موجب برمانع ظهور ایدر مثلا صاغیلور دیو بیع اولنوبده سوتدن کسلمش اولدیغی ظاهر اولان اینکك مشتری نزدنده ایکن برکوزی سقطلنور ایسه ضرر کندو مثلی ایله ازاله اولنماز ، ضرر اشد ضرر اخف ایله ازاله اولنور قاعده‌لرینه بناءً مشتری بیعی فسخ ایله مبیعی رد ایده‌میوب نقصان قیمتیله بایعه رجوع ایدر . بوتقدیرده قیمت حقیقیه ثمن مسمایه مساوی ایسه مبیعك اول وصف مرغوبدن عاری اولدیغی حالده‌کی قیمتی ایله اول وصف ایله متصف فرض اولندیغی تقدیرده‌کی قیمتی بیننده‌کی تفاوت ثمن مسمادن تنزیل ایدیلور . لکن قیمت حقیقیه ثمن مسمادن ناقص ویا زائد اولورسه نسبت اولنور شویله‌که :

صاغیلور دیو صاتیلان اینکك حقیقةً صاغیلور اولدیغی زمانده‌کی قیمتی ١٠٠٠ وسوتدن کسلمش اولدیغی زمانده‌کی قیمتی ٧٥٠ غروش اولوب ثمن مسمی دخی ١٢٠٠ غروش اولسه $\frac{١٠٠٠}{٧٥٠} : \frac{١٢٠٠}{س}$ دینلوب $\frac{٧٥٠ \times ١٢٠٠}{١٠٠٠} =$ ٩٠٠ اولور . بومقدار ثمن مسمادن طرح اولنه‌جق اولورسه ٣٠٠ غروش کیرو آلور. اکر ثمنی ویرمامش ایسه او مقدار اکسیك ویرر.

§

بیعده بر وصفی شرط قیلمق جائز اولوب اولمامسنده قاعده شودرکه : کندوسنده الدائمق احتمالی اولمیان وصفی بیعده شرط قیلمق جائزدر. کندوسنده الدائمق احتمالی اولان وصفی شرط قیلمق جائز دکلدر . مکرکه اول وصف اوصاف غیر مرغوبه قیلندن اولوبده بیعده انی شرط قیلمق بایع عیب دعواسندن ذمتنك برائتنی شرط قیلمش معناسنه اوله . اول حالده جائز اولور.

خلاصه بیعده شرط قیلنمسی جائز اولان برشی شرط قیلنوبده مبیع انك خلافنه ظهور ایتدیکی صورتده اکر مبیع حین عقدده تسمیه اولنان جنسك خلافی ایسه بیع اصلا صحیح اولماز . واکر او جنسدن اولوبده شرط قلنان وصف مرغوب بولنمازسه بیع صحیح فقط مشتری ایچون خیار ثابت اولور . اکر مبیع حین عقدده شرط قلنان وصفدن دها خیرلو بر وصف ایله متصف اولورسه بیع صحیح ولازم اولوب مشتری مخیر اولماز.

§

بیعده تبعاً داخل اولان شیلر دخی اوصاف قیلندندر . بناءً علیه بیك عدد کوتوکی حاویدر. دیو صاتیلان باغ طقوز یوز عدد کوتوکی حاوی ظهور ایتسه مشتری مخیر اولور .

٣١١ ماده خيار وصف وارثه انتقال ايدر .

يعنى خيار وصف ايله مخير اولان مشترى وفات ايديجك مبيعك اول وصفدن عارى اولديغى ظاهر اولدقده وارثك دخى بيعى فسخ ايتمكه صلاحيتى واودر .

٣٠٦ نجى ماده شرحنده دخى بيان قلنديغى وجهله خيار قابل انتقال اولديغى جهتله موروث اولمديغندن [خيار وصف وارثه انتقال ايدر] ديمكدن مقصد حقيقةً خيار وارثه انتقال ايدر ديمك اولميوب بلكه خيار وارثه ابتداء ثابت اولهرق بوبابده وارث مورثنه خلف اولور ديمكدر . يعنى مشترى مبيعه بيان قلنان وصف مرغوب ايله مستحق اولوب وصف مزبورك فقدانده بيعى قبول ايله رد بيننده مخير اولديغى كبى مشترينك وفاتى حالنده وارثى دخى مورثنه خلف اولهرق مبيعه اول وصف مرغوب ايله متصف اولمق اوزره مستحق ومبيع وصف مزبوردن عارى چيقديغى حالده مخير اولور .

بناءً عليه مخير اولان كيمسه‌نك ذاتى ايله قائم اولان اوصاف انك وفاتنده ساقط اولوب مبيع ايله قائم اولان اوصاف مبيع هر كيمه انتقال ايدرسه انك حقنده دخى ثابت اولور . خيار شرط ، خيار رؤيت ، خيار غبن وتغرير برنجى ، خيار وصف ، خيار تعيين خيار عيب ايكنجى نوعدندر .

٣١٢ ماده خيار وصف ايله مخير اولان مشترى مبيعده تملكك لوازمندن اولان بروجهله تصرف ايدرسه خيارى ابطال ايتمش اولور .

زیرا تملکك لوازمندن اولان برشی ایله تصرف مبیعی قبوله دلالت ایدر . ٣٠٤،٦٨

فصل ثالث

خیار نقد حقنده‌در

بو راده‌کی [نقد] کلمه‌سی برشیئك بهاسنی اعطا ایلمك معناسنه‌در . خیار نقد تقرر بیعه مانعدر . شویله‌که :

٣١٣ ماده بایع ومشتری فلان وقته قدر تأدیهٔ ثمن اولنمق واولنه‌مزسه بینلرنده بیع اولمامق اوزره بازارلق ایتسه‌لر صحیح اولور بوکا [خیار نقد] دینلور .

خیار نقد ایله بیعده اقالهٔ فاسده یعنی شرطه معلق اقاله شرط ایدلدیکی واقالهٔ صحیحه کندوسنده شرط قلنان بیع فاسد اوله‌جغی کبی بویله اقالهٔ فاسده شرط قلنان بیع دخی فاسد ایدوکی جهتله قیاس اولان بیع مذکورك عدم جوازی ایسه‌ده استحساناً تجویز ایدلمشدر . خیار نقدك مشروعیتی مشترینك تأدیهٔ ثمن خصوصنده مماطله‌سیله حقنده ترتب ایده‌جك ضرردن بایعی صیانت ایچوندر . چونکه خیار نقد اولمدیغی صورتده هرنه‌قدر بایع ثمنی قبض ایدنجیه‌دك مبیعی حبس ایده‌بیلور ایسه‌ده مشترینك ثمنی تأدیه ایتمامسیله بیعی فسخ ایدوب مبیعی آخره صاته‌ماز .

خیار نقدی بایع ایچون شرط ایتمك دخی صحیح اولور . شویله‌که :
مشتری ثمن مبیعی بایعه‌ویروبده بایع اکر فلان وقته‌قدر ثمن مزبوری
مشتری‌یه رد ایدر ایسه بینلرنده بیع اولمامق اوزره بازارلق ایتسه‌لر
صحیح اولور . ومدت مزبوره ظرفنده بایع ثمنی رد ایدر ایسه‌مشترینك
دخی مبیعی اعاده ایلمسی واستهلاك ایتمش ایسه قیمت ویا مثلنی تضمین
ایتمسی اقتضا ایدر .

خیار شرطده اولدیغی کبی خیار نقدده دخی مدتك معلوم ومعین
اولمسی لازمدر . بناءً علیه مدت غیر معینه ایله وشیخین حضراتنك
اجتهادینه کوره اوچ کوندن زیاده بر مدت ایله خیار شرط ایدیلور
ایسه بیع فاسـد اولور . امام محمد حضرتلری مدتك یالکز معلوم
ومعین اولمسی لازم کلوب اوچ کوندن زیاده اولمسنده بأس اولمدیغی
رأینده بولنمش ومجله جمعیتنجه بو صورت مصلحت ناسـه اوفق
کوریله‌رك اشبو ۳۱۳ نجی ماده‌ده [فلان وقته قدر] جمله‌سیله مدت
خیار هر قاچ کون اولور ایسـه اولسون جائز اولوب فقط معلوم
ومعین اولمسی لزومنه اشارت ایدلدیکی مضبطهٔ معلومه‌ده بیان قلنمشدر .

۳۱٤ ماده مدت معینه‌ده مشتری ثمنی تأدیه ایده‌مز ایسه خیار نقد ایله عقد اولنان بیع فاسد اولور .

خیار نقد بیعك انعقادینه مانع اولمیوب فقط فی‌الحال اثر ترتبنه
مانع اولدیغی جهتله عقدی افسـاد ایتمسی لازم کلور ایکن مدتك
معلومیتی فساده مانع اولور ایسه‌ده مدت معلومه ظرفنده ثمن تأدیه

اولنه‌مدیغی تقدیرده بایعك مدت مشروطه‌نك ختامندن صکره انتظار
ثمنه مجبوریتی قالمیه‌جغندن عقده فساد طاری اوله‌رق بیع . فاسد حکمی
جریان ایدر . ٣٧١ ، ٣٧٢

٣١٥ ماده خیار نقد ایله مخیر اولان مشتری مدت معینه
ایچنده وفات ایدر ایسه بیع باطل اولور .

خیار نقد تقرر بیعه مانع اولدیغی کبی حقوق مجرده‌دن اولمسی
حسبیله مخیر اولان کیمسه ایله قائم بر وصف ایدوکندن انك وفاتیله
خیار ، ساقط وبیع ، ذاتاً مقرر اولمامسنه مبنی باطل اولور .

فصل رابع

خیار تعیین بیانده‌در

٣١٦ ماده قیمیاتدن ایکی یاخود اوچ شیئك بشقه بشقه
بهالری بیان اولنه‌رق بونلردن مشتری دیلدیکنی آلمق یاخود بایع
دیلدیکنی ویرمك اوزره صاتمق صحیح اولور . بوکا [خیار
تعیین] دینلور .

خیار تعیین ایله بیعده مبیع مجهول اولمغله ابتداءً لزوم عقده
مانع اولدیغندن قاعدةً غیر جائز اولدیغی یعنی خیار تعیین ایله عقدك
فاسد اولمسی ایجاب ایتدیکی حالده حاجت عمومی اولسون خصوصی
اولسون ضرورت منزله‌سنه تنزیل اولنور قاعده‌سنه بناءً علی
طریق الاستحسان تجویز اولنمشدر .

زیرا مشتری متعدد شیلردن کندوسنه اوفق وارفق اولانی اختیاره محتاج اولدیغی کبی بایع دخی متعدد شیلری کورمکسزن مالك اولمق احتماله مبنی برینی تعیین وترجیح مجبوریتنده بولنور . بنابرین مثلیاتدن اولان شیلردن برینی ترجیح وتعیینده احتیاج اولمامقله مثلیاتده خیار تعیین غیر جائز ایدوکندن مادهٔ مشروحه‌ده واقع [قیمیات] قیدی برجنسدن اولان مثلیاتدن احتراز ایچون اولدیغی کبی ضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنور قاعده‌سنه بناءً خیار تعیین قیمیاتدن ایکی یاخود اوچ شیده تجویز اولنوب اوچدن زیاده‌سی ایچون غیر جائزدر یعنی فاسددر . زیرا اوچده اعلی ، اوسط ، ادنی بولنه‌جغندن ضرورت اوچ شی ایله مندفع اولور .

برده خیار تعیینده مبیع ایکی یاخود اوچ شیدن بری اولوب فقط قنغیسی ایدوکی اول امرده مجهول ایدوکندن ونزاعه مؤدی اولان جهالت دخی عقد بیعی افساد ایده‌جکندن خیار تعیینده بیع فاسد اولمامق ایچون تخییر اولنان شیلرك [بشقه بشقه بهالرینی] بیان اقتضا ایدر . بیان قلنمز ایسه بیع فاسد اولور .

§

خیار تعیین بیع صحیحده جائز اولدیغی کبی بیع فاسدده دخی جائزدر . یالکز شوقدر بر فرق واردرکه مبیع مشترینك یدنده تلف اولدقده ثمنی ویرلیوب قیمتنك تضمینی لازم کلور .

کذلك شرطسز خیار تعیین صحیح اوله‌جنی کبی خیار تعیین ایله برابر خیار شرط دخی بولنه‌بیلور . وبو صورتده خیار شرطك دخی حکمی ثابت اولور .

۳۱۷ ماده خیار تعیینده تعیین مدت لازمدر .

مدت معين اولماز ايسه زيرده كى ماده موجبنجه من له الخيار مبيعى تعيين ايتمك اوزره جبر اولنه ميه جغى وعدم تعيينى حالنده ديكر طرف مدت غير معينه ايله تعيين مبيعه منتظر اوله رق متضرر اوله جغى جهتله عاقدين بيننده نزاعه مؤدى اوله جغندن بيعى افساد ايدر .

٣١٨ ماده خيار تعيين ايله مخير اولان كيمسه مدت معينه مرورنده آلديغى شئ تعيينه مجبور اولور .

خيار تعيينده تعيين « شونى اختيار ايتدم » ياخود « شوكا راضى اولدم » كبى تخيير اولنمش اولان شيلردن برينى تعيين واختياره دلالت ايدن سوزلرله اولديغى كبى مخير اولان كيمسه دن اول اشيادن برينك تملك ويا تمليكنه دلالت ايدن فعلك صدوريله دخى اولور.

§

خيار تعيين ايله بيع منعقد اولدقدن صكره قبل القبض بايعك يدنده ايكى يا اوچ شيئك جمله سى تلف اولسه مخير اولان كرك بايع كرك مشترى اولسون بيع باطل اولور . بريسى تلف اولسه بيع باطل اولماز. زيرا تلف اولان شى مبيع اولوب بيع باطل اولمق ويا مبيعك غيرى اولوب بيع باقى قالمق احتمالى سيان اولوب بو وجهله واقع اولان شك ايله بين المتبايعين يقيناً ثابت اولان بيع باطل اولماز . چونكه شك ايله يقين زائل اولماز .

لكن خيار تعيين ايله مخير اولان بايع ايسه مخير اولور. ديلرسه باقى برى ياخود باقى ايكيدن برينى ثمنى ايله مشترى يه الزام ايدر. ديلرسه فسخ ايدر. ايسترسه ترك ايدر. اكر خيار تعيين ايله مخير اولان مشترى

ایسه بوده مخیردر. دیلرسه باقی بری یاخود ایکیدن بریني ثمنیله قبول ایدر، دیلرسه ترك ایدر .

§

بایع یدنده ایکن ایکی یا اوچ شیدن بریسنی تعییب ایدر ایسه بایع مخیر اولدیغی صورتده معیبی مشتری‌یه رضاسی اولمدقجه الزام ایده‌مز . معیب اولمیان بریني یاخود ایکیدن بریسنی ثمنیله مشتری‌یه الزام ایده‌بیلور. مشتری مخیر اولدیغی صورتده دیلرسه معیب اولمیان بریني یاخود ایکیدن بریسنی ثمنیله قبول ایدر، ایسترسه ترك ایلر.

چونکه خیار تعیین ایله بیع صورتنده مبیع ایکی یا اوچ شیدن لاعلی التعیین بری اولدیغندن مشتری مخیر اولدیغی صورتده ایکی یا اوچ شیئك جمله‌سنی بایعك اذنیله قبض ایدرسه انلردن لاعلی التعیین بری مبیع وباقیسی امانت اولور .

مبیع مخیر اولان طرفك تعیینی ایله تعین ایلدیکی کبی تلف ویا تعییب ایله‌ده تعین ایدر . بناءً علی ذلك خیار تعیین ایله مشتری مخیر اولوبده ایکی یا اوچ شیئی بایعك اذنیله قبض ایدرك یدنده ایکن ایکی یا اوچ شیدن بری تلف اولورسه انك مبیع، باقیسنك امانت اولدیغی تعین ایدر. مبیع اولدیغی تعین ایدن شیئك ثمنی ویرمسی لازم کلور . باقی دخی مؤخراً تلف اولسه بلا تعد ولا تقصیر تلف اولمش ایسه انك ایچون برشی لازم کلمز .

§

ایکی یا اوچ شیئك جمله‌سی معاً تلف اولدیغی یاخود بربریني متعاقباً تلف اولوبده قنغیسنك اولجه تلف اولدیغی بیلنه‌مدیکی تقدیرده امانت ایله مبیع شایع اولدیغندن مشترینك تعییننده مخیر

اولدیغی شی ایکی ایسه مشتری هر برینك ثمننك نصفنی واوچ ایسه
هر برینك ثمننك ثلثنی ویرمك لازم کلور . لکن اکر ایکی یا اوچ
شیدن بری تعب ایدرسه‌انك مبیع اولدیغی تعین ایدر . دیکرینی
مشتری رد ایلر . واکر ایکیسی یا اوچی بردن تعیب ایدر ایسه‌مشتری
برینی اختیار ودیکرینی رد ایدر . رد ایلدیکنك عیبی ایچون بایعه
برشی ویرمسی لازم کلمز .

۳۱۹ ماده خیار تعیین وارثه انتقال ایدر .

مثلا اعلی واوسط وادنی اولمق اوزره برجنسدن اوچ طوب قماشك اوچ
ویا درت کون یعنی برمدت معلومه ظرفنده مشتری قنغیسنی‌اختیار ایدرسه آلمق
اوزره بایع لاعلی‌التعیین برینی صاتسه ومشتری دخی بومنوال اوزره قبول‌ایتسه
بیع منعقد اولور . ومدت معینه مروررنده مشتری برینی تعیین ایله ثمن مسماسنی
ویرمکه مجبوردر .

یوقسه بیعی فسخ ایله جمله‌سنی بایعه رد ایده‌مز . مکرکه خیار
تعیین ایله برابر خیارشرط دخی شرط ایدلمش اوله .

وقبل‌التعیین‌وفات ایتسه وارثی دخی اول وجهله برینی‌تعیینه مجبوراولور .

خیار تعیین ایله بیع منعقد اوله‌رق فقط مبیع تعین ایتمدیکی
وشك ایله یقین زائل اولمیه‌جغی جهتله بیع باطل اولمدیغی کبی خیار
تعیین مساغ شرعی‌یه مستند ومبیع اوچ شیدن بری اولمق اوزره
موجود اولدیغندن فاسد دخی‌دکلدر . وخیار تعیین خیار شرط کبی
مخیر اولان کیمسه‌یه ثابت حقوق مجرده‌دن اولمیوب مبیع ایله قائم
ومبیع مخیر اولان کیمسه‌نك وارثنه منتقل اولدیغندن موروثه‌خلف
اولان وارث طرفندن تعیین ایدلمك لازم کلور . یعنی خیار تعیین
ایله مقبوض ووارثه منتقل اولان اوچ شیدن بری وارثك ملکی

اولوب انجق دیکرلری یعنی آخرك ملکی قاریشمش اولدیغندن وارث کندوسنه منتقل ملکنی دیکرلرندن تفریق وتمییز ایتمك ایجاب ایدر.

اکر خیار شرط وار ایسه وارثه انتقال ایتمیه جکندن حکمسز قالور. مثلا مشتری برمدت معینه ظرفنده تعیین ایتمك اوزره مخیر اولوبده مدت منقضیه اولمقسزین وفات ایتسه وارثك درحال تعیین ایتمسی لازم کلور.

فصل خامس

خیار رؤیت حقنده‌در

خیارك رؤیته اضافتی مسببك سببه اضافتی قبیلندن اولمغله [خیار رؤیت] رؤیت سببیله اولان مخیرلك دیمكدر.

بلا شرط حکماً ثابت اوله‌رق تمام حکمی یعنی لزوم ملکی منع ایدر.

خیار رؤیت؛ شراء صحیح ایله اعیانی اشتراده، اجاره، قسمت، مال دعواسندن عین اوزرینه صلحده جاریدر. اوچ نوعی اجارات، انواع شرکات، بینات حقنده‌کی کتابلرده بیان قلندیغندن بوراده‌کی [خیار رؤیت] دن مقصد اشترا اولنان اعیانك رؤیتنده ثابت مخیرلكدر.

بونك شراء صحیح ایله اشترا اولنان اعیانه تخصیصی چونکه فاسداً اشترا اولنان اعیانك فسادندن ناشی بیع فسخ اولنه‌بیله‌جکی جهتله خیاره حاجت اولمدیغندندر.

کذلك دیون ذمتده ثابت اوصاف اولدیغندن ونقود مثلیاتدن اولنغله ذاتاً معلوم ایدوکندن بونلرده دخی خیار رؤیت ثابت اولماز.

مکرکه نقود مثلیاتدن قیمیاته منقلب اولمش اوله . برده نقود ایچون « خیار کمیت » واردرکه زیرده محرر لاحقه‌ده بیان قلنور .

۳۲۰ ماده برکیمسه برمالی کورمدن اشترا ایتسه کورنجه‌یه‌دك مخیردر. کوردکده دیلرسه فسخ ایدر ودیلرسه قبول ایدر. بوکا [خیار رؤیت] دینلور .

ومشتری بعد الرؤیه عقد بیعك فسخی ممکن اوله‌جق قدر زمان مرور ایدوبده فسخ ایتمسه بیله خیار رؤیتی ساقط اولماز . چونکه خیار رؤیت برمدت ایله موقت دکلدر .

انجق مشتری طرفین حضراتنه کوره عقدی فسخ ایتدیکی زمان بایعه خبر ویرمسی لازم کلور . زیرا خیار رؤیت مشترینك منفعتی ایچون اولدیغی کبی فسخی خبر ویرمك دخی بایعك منفعتی ایچون لازمدر . ومشتری کورمدن قولاً قبول ایتسه کوردکدن صکره ینه فسخه مقتدر اولور . چونکه خیار رؤیت مبیعی کوردکده ثابت اوله‌جغندن قبل الثبوت اسقاط ایده‌مز . ١٥٦٣ فقط مبیعی کور - مکسزین فسخ عقد ایله بایعه رد ایدرسه ثبوت خیاره محل قالماز . وبویله قبل الرؤیه فسخ عقده خیار رؤیت دینلمز .

§

شو تفصیلاتدن مستبان اولدیغنه و ٥٠٤ نجی ماده‌ده مستأجر کورمدن برعقاری استیجار ایتسه [کوردکده] مخیر اولور دینلمسنه نظراً مادۀ مشروحه‌ده واقع [کورنجه‌یه‌دك] کلمه‌سی « کورنجه » یاخود « کوردکده » مقامنده‌در .

۳۲۱ ماده خیار رؤیت وارثه انتقال ایتمز .

بناءً علی ذلك مشتری آلمش اولدیغی مالی کورمدین وفات ایتسه وارثی غیر اولمقسزین اول ماله مالك اولور .

چونکه خیار رؤیت مشیت وارادەدن عبارت ومخیر اولان کیمسه یله قائم بروصف اولدیغندن وارثه انتقالی ممکن دکلدر .

۳۲۲ ماده مالنی کورمەدین صاتان بایع ایچون خیار رؤیت یوقدر .

مثلا برکیسه کندویه ارثاً انتقال ایدن مالی کورمدین صاتسه بیع بلا خیار منعقد اولور .

بوراده [بایع) دن مقصد مالنی نقد مقابلنده صاتان کیمسەدر . مالنی عین مقابلنده صاتان ایچون آلەجغی شی حقندە خیار رؤیت واردر . زیرا بیع مقایضەده ثمن دینلان شی مبیع وبایع مشتری حکمندەدر . بیع مافیه بایع ومشتری آلەجقلری شیئی کورمشلر ایسه ویرەجکلری شیئی کورمامش اولدقلرندن طولایی مخیر اولەمازلر .

۳۲۳ ماده خیار رؤیت بحثندە رؤیت مبیعك اصل قصدی بیلدیرن حال ومحلنه واقف اولمقدن کنایەدر .

مثلا مشتری ایچون طیشی بردوزی‌یه اولان ساده بز وقماشك طیشنی چیچکلی وچبوقلی قماشك چیچکلرینی وچبوقلرینی کوروب ودول ایچون آلنان بونك ممەسنی واتی ایچون آلنان قیونك آرقەسنی یوقلایوب ومأکولات ومشروباتك چاشنیسنی طاتوبده « وکل باغی کبی مشمموماتی قوقلایوبده » بعده اشترا ایلەسه خیار رؤیت یوقدر .

بومثالده ایضاح اولندیغی وجهله موضوع بحث اولان [رؤیت]

كوز ايله كورمك ديمك اولميوب مبيعك اصل مقصدى بيلدير حال ومحلنه وقوفدر . بوايسه مبيعك اختلافيله مختلف اولور . ومبيعك هر جهتنى كورمك متعذر اولوب مشقت ايسه تيسيرى جلب ايده جكندن حصول مقصد ايده جك مقدارينى كورمك كافيدر . بناءً عليه مكيلات وموزونات وعدديات متقاربه كبى احاد واقسامى متفاوت اولميان شيلرك برقسمنى كورمك خيار رؤيتى اسقاط ايدر . انجق بوبابده كى رؤيتدن مقصد اصلى بلا حائل اولان رؤيتدر . بناءً عليه بركيمسه شيشه ايچنده كى ياغى خارجدن كوره رك اشترا ايتسه بعده معتاد اوزره كوردكده مخير اولور .

٣٢٤ ماده نمونه كوستريله رك صاتيلان شيلرك نمونه سنى كورمك كفايت ايدر .

زيرا مقصد صفتنى بيلمك اولوب بونكله حاصل اولور .

٣٢٥ ماده مبيع نمونه دن دون چيقار ايسه مشترى مخير اولوب ديلرسه قبول ايدر وديلرسه رد ايدر .

مثلا بغداى وياغ وبردوزى يه ياپلمش اولان بز وچوقه وامثالى معمولاتك نمونه سنه باقيله رق اشترا اولنوبده بعده نمونه دن اشاغى ظهور ايتسه مشترى مخير اولور .

يعنى مبيعك جمله سنده مخيراولوب يوقسه كورمش اولديغى نمونه دن بيع لازمدر ديه من . چونكه خيار رؤيت صفقه نك تمامنه مانع اولوب كورمش اولديغى نمونه ده خيارى ساقط اولسه قبل التمام تفريق صفقه لازم كلور بوده جائز دكلدر .

مبیع نمونه‌دن اعلی چیقارسه خیار رؤیته محل قالمیه‌جغندن مادهٔ مشروحه‌ده [دون چیقار ایسه] دیو تقیید اولنمشدر .

۳۲۶ ماده خان وخانه کبی عقاراتك اشتراسنده هر اوطه‌سنی کورمك لازمدر. فقط اوطه‌لری یك نسق اولانلرك بر اوطه‌سنی کورمك کافیدر .

فقرهٔ اولی مسائل مجتهد فیهادن اولوب اسبابی مضبطهٔ معلومه‌ده و ۳۹ نجی ماده شرحنده محرردر .

۳۲۷ ماده متفاوت شیلرك طوبدن اشتراسنده هر برینی بشقه کورمك لازمدر.

۳۲۸ ماده مشتری متفاوت شیلرك بعضیسنی کوروبده بعضیسنی کورمدین طوبدن اوله‌رق اشترا ایتسه کورمدیکنی کوردکده بکنمسه مخیر اولوب دیلرسه هپسنی بردن قبول ایدر ودیلرسه هپسنی بردن رد ایدر. یوقسه بکندیکنی آلوبده بکنمدیکنی رد ایده‌مز.

چونکه بکندیکنی آله بیلسه تفریق صفقه لازم کله‌جکی جهتله جائز دکلدر . فقط مخیر اولان کیمسه مبیعی صاتیلغه چیقارمق کبی بکندیکنه فعلاً راضی اولسه خیار رؤیتی ساقط اولور . چونکه فعلاً رضا ایله حکماً لزوم ثابت اولور . حکماً لزومی ثابت اولان

برشیئك ردی ممکن اولمیه‌جغندن بیع بالضروره مبیعك جمله‌سنده لازم اولور .

٣٢٩ ماده اعمانك بیع وشراسی صحیح اولوب فقط وصفنی بیلمدیکی برمال اشترا ایتدکده مخیر اولور .

مثلا وصفنی بیلمدیکی بر خانه اشترا ایلسه مخیر اولوب وصفنی اوکرندکده دیلرسه قبول ایدر ودیلریسه رد ایدر .

٣٣٠ ماده مبیع قبل الشرا اعمایه وصف وتعریف اولنوبده اشترا ایلسه مخیر اوله‌ماز .

اما مبیع یالکز وصف وتعریف ایله بیلنمیوب یوقلامغه وقوقلامغه وطاتمغه محتاج ایسه اعمانك یوقلامسی وقوقلامسی وطاتمسی لازمدر . چونکه یوقلامق وقوقلامق وطاتمق اعمی ایچون طریق معرفتدر . بناءً علیه :

٣٣١ ماده اعمانك یوقلامق ایله معلوم اولان شیلرده الیله طوتوب یوقلامسیله وقوقلایه‌جق شیلرده قوقلامسیله وطاتیله‌جق شیلرده طاتمسیله مخیرلکی ساقط اولور .

یعنی بومثللو شیلری یوقلایوب وقوقلایوبده « وطاتوبده » بعده اشترا ایلسه بیعی صحیح ولازم اولور .

٣٣٢ ماده برکیمسه شرا قصدیله یعنی آلیجی کوزیله کورمش اولدیغی مالی برمدت صکره اول مال اولدیغنی بیله‌رك

اشترا ایدسه خیار رؤیتی یوقدر. فقط اول مالده بر تغیر حاصل اولمش ایسه اول وقت مخیر اولور .

بو ماده حکمنجه مشتری ایچون مبیعده خیار رؤیتك عدم ثبوتی ایکی شرطه متوقفدر . برنجیسی اولجه [آلیجی کوزیله] کورمش وایکنجیسی مبیعده تغیر حاصل اولمامش اولمق لازمدر . چونکه اولجه آلیجی کوزیله باقیوب علی العاده کورمش ایسه تأمل بالمفید ایله رؤیت ایتمدیکندن طولایی مخیر اولور. مبیعده تغیر حاصل اولمش ایسه تغیر سببیله اول مال بشقه برمال حکمنی آلوب بوصورتده مشتری کورمدیکنی اشترا ایتمش کبی اولور .

برده بو مادده بیان اولنان اصالةً شرادر . وکالةً شرایه کلنجه: «موکلنك آلیجی کوزیله کورمش اولدیغی مال ایدوکنی وکیل بالشرا بیلمیه‌رك اشترا ایتسه کندوسی ایچون خیار رؤیت ثابت اولور . ۱٤٦١ شو قدرکه وکیل بالشرا معین برشیئك اشتراسنه وکیل ایسه بوحالده خیار رؤیتی یوقدر. وبومسئله ۳۲۰ نجی ماده‌نك مستثناسیدر .

۳۳۳ ماده مبیعك اشتراسنه یاخود قبضنه وکیل اولان کیمسه‌نك رؤیتی اصیلك رؤیتی کبیدر .

۱٤٦١ نجی ماده حکمنجه وکیل عقدی موکلنه مضاف قیلمز ایسه حقوق عقد کندوسنه راجع اولور . مبیعی کوردکدن صکره موکلی مخیر اوله‌ماز . اکر عقدی موکلنه مضاف قیلر ایسه حقوق عقد موکلنه عائد اوله‌رق کندوسی رسول حکمنده بولنه‌جغندن زیرده‌کی ماده موجبنجه مبیعی رؤیت ایتمسی موکلنك خیارینی اسقاط ایتمز .

٣٣٤ ماده رسولك يعنى مجرد مبيعى آلوب كوندرمكه مأموراً كوندريلان آدمك رؤيتى مشتريك خياررؤيتنى اسقاط ايلمز .

زيرا رسالت وكالت قبيلندن اولمديغندن رسولك تصرفده دخلى يوقدر . ١٤٥٠،١٤٥٤

٣٣٥ ماده مشتريك مبيعده تملكك لوازمندن اولان بر وجهله تصرف ايتمسى خيار رؤيتنى اسقاط ايدر .

تصرف يا قولى ويا فعلى اولور . تصرف قولى ؛ ايجار ، اعاره بيع كبى عقود شرعيه‌دن برينك اجراسيله اولور .

تصرف فعلى ؛ ذرع ايتمك ، غرس ايتمك ، بنا انشا ايلمك مثللو فعلاً وقوعبولان تصرفدر . مادهٔ مشروحه‌ده [تصرف] كلمه‌سى مطلق صورتده ذكر اولنديغندن هر ايكيسنه‌ده شاملدر . حتى مشترى قبل الرؤيه مبيعده تصرف ايتسه خيار رؤيتى ساقط اولور .

اما قبل الرؤيه خيار رؤيتنى قولاً اسقاط ايتسه خيار رؤيتى ساقط اولماز . چونكه خيار رؤيتك ثبوتى رؤيت مبيعه معلقدر . معلق عليه ثابت اولمينجه معلقده ثابت اولميه‌جغندن ثابت اولميان بر شى اسقاط ايدلمش اولور بوده صحيح دكلدر .

خلاصه

بو فصلده بسط وتمهيد اولنان تفصيلاته نظراً خيار رؤيتى اسقا ايدن شيلر ايكى قسمدر . برنجى قسم ؛ كرك مبيعى رؤيتدن او

كوك صكره واقع اولسون هر حالده خيار رؤيتى اسقاط ايدر :
۱ : خيار رؤيت ايله مخير اولان مشترى وفات ايتمك ۲ : مبيع
مشترى نزدنده بر عيب ايله تعيب ايتمك ۳ : مبيعك بعضيسنك تلف
اولمسى حسبيله ويا بشقه بر سببله مبيعك ردى متعذر اولمق ٤ : قابل
فسخ اولميان تصرفاتدن بريله مشترى تصرف ايتمكدر .

ايكنجى قسم ؛ يالكز مبيعى رؤيتدن صكره واقع اولورسه خيار
رؤيتى اسقاط ايدوب رؤيتدن اول وقوعبولورسه اسقاط ايتمز انلرده:
۱ : مبيعه قولاً راضى اولمق ۲ : مبيعى هبه كبى بلاتسليم حق
غيرك تعلقنى ايجاب ايتميان فعل ايله تصرف ايلمكدر .

لاحقه ـ خيار كميت

نقود تداولدن منع ايدلمك صورتيله ويا ديكر بر سببله عروض
حكمنى اكتساب ايتدكده خيار رؤيت جارى اولور ايسه ده بو يله
سبب اولمدقجه نقود مثلياتدن اولمغله ذاتاً معلوم ومعروف ايدو ـ
كندن خيار رؤيته محل يوقدر .

فقط بر كيمسه ديكرينه « فلان مالنى شو چكمجه ده موجود
مجيديه لر ايله صاتون آلدم » ديوبده بايع دخى مجيديه لرك عددينى
بيلميه رك صاتسه بيع صحيح اولور ايسه ده بايع چكمجه ده كى
مجيديه لرك عددينه واقف اولدقده مخير اولور . بوكا « خيار كميت »
دينور .

فصل سادس

خيار عيب بياننده در

خيارك عيبه اضافتى بر شيئك سببنه اضافتى قبيلندن اولمغله عيب

سببله اولان مخيرلك ديمكدر . وشراده ، مالدن صلحده ، قسمتده
اجاره‌ده جاری اولوب بو فصلده برنجیسندن بحث اولنیور .
مشـتری ایچون من غیر شرط ثابت وحکم بیعك لزومنه مانع
اولور . زیرا :

٣٣٦ ماده بیع مطلق مبیعك عیبدن سالم اولمسنی اقتضا ایدر

یعنی عیبدن برائتی شرط ایتمکسزین وصاغلام وچوروك وقصور
وقصورسز دیمکسزین مال صاتمق مالك صاغلم وعیبسز اولمسنی ایجاب ایدر
بیع مطلق کمالنه مصروف اوله‌رق مشتری مبیعه بروجه محر
قیوددن آزاده اولمق اوزره مالك اولمنی ایسـتیه‌جکی جهتله مبیعد
اصل اولان سلامتدر . سلامت وصف مرغوب اولدیغندن مبیعك
سالم اولمسی عرفاً وعادةً لازمدر عرف ایله تعیین ایسه نص ایله تعیین
کبیدر .

٣٣٧ ماده بیع مطلق ایله صاتیلان بر مالك عیب قدیمی
تبین ایتدکده مشتری مخیردر .

چونکه مادهٔ سـابقه حکمنجه بیع مطلق مبیعك عیبدن سـ
اولمسنی اقتضا ایتمکله مبیعك صاغلم وعیبسز اولمسی اوصاف مشروطه
سندندر . وبایع عقد ایله مبیعی اوصاف مشروعه‌سیله تسلیمی تعهد
ایتمش اولور . بعدالقبض مبیعك عیب قدیمی ظهور ایتدکده بایع
اداء محض کامل ایله تسـلیم ایتمدیکی تحقق ایده‌جکندن ومشـتری
کندوسنه کاملاً تسلیم اولنمیان مبیعی قبوله مجبور اولمامغله برابر و
ناقصاً اولسون ید قبضنه کچمش بولندیغندن مخیر اولوب :

دیلرسه رد ایدر ودیلرسه ثمن مسمی ایله قبول ایلر . یوقسه

مالی آلیقو یوبده عیبی ایچون بهاسنی تنقیص ایده مز . ایشته بوکا
[خیار عیب] دینلور .

[عیب] مطلق ذکر اولندیغندن عیب یسیره و عیب فاحشه شاملدر .
مقومینك تحت تقویملرنده داخل اولان عیبه « عیب یسیر » ، داخل
اولمیانه « عیب فاحش » دینور . مثلا بر کیمسه بر ماله عیبدن سالم
اوله‌رق بیك غروش ومعیب اوله‌رق طقوز یوز غروش ودیگر
کیمسه اول ماله معیب اوله‌رق بیك غروش تخمین وتقدیر ایتسه
عیب یسیر اولور . اما جمله ناس اول ماله معیب اوله‌رق بیك غروشدن
دون قیمت تقدیر ایتسه‌لر عیب فاحش اولور .

عیب اوصافدن اولمسیله ثمندن حصه‌سی اولمدیغنه یعنی ثمن عندالقبض
تعین ایده‌جکندن عیننه برعینه مقابل اولور . وصف ایسه عرضدر .
عین ، عرضه مقابل اوله‌میه‌جغی جهتله اوصاف مجرده ایچون مستقلاً
ثمن تقدیر اولنه‌میوب موصوفی اولان اعیانه تبعاً ثمندن حصه‌دار
اوله‌جغندن تابع ایچون آیروجه حکم ویریله‌میه‌جکنه بناءً مشتری
ثمندن بر شی تنزیل ایده‌میوب مبیع معیبی ثمنك تمامیله قبول ویا رد
ایتمنده مخیر اولیور .

اما مشتری عندنده برَ عیبی حادث اولور . ویا مانع رد بولنور
ایسه ٣٤٥ ، ٣٥٠ نجی ماده‌لر احکامنجه نقصان ثمن لازم کلور .

§

مادهٔ مشروحه‌نك حکمی عیب قدیمه دائردر . عیب حادثده عیبك
سبب حدوثنه کوره حکم تبدل ایدر . شویله‌که :

١ : فعل بایع ایله حادث اولور ایسه مشتری مخیر اولوب یابیعی

فسخ ایدر . یاخود ٣٤٥ نجی ماده موجبنجه نقصان ثمن ایله قبول ایلر .

٢ : فعل مشتری ایله حادث اولور ایسه عقد ایله مبیعه مالك اولمش وكندوسی تعییب ایتمش اولدیغندن ثمنی تماماً تأدیه ایدرك مبیعی قبض ایتمسی لازم كلور . یوقسه مخیر اولەمز . مكركه ردی موجب بشقه بر سبب حادث اوله .

٣ : شخص آخرك فعلی ایله حادث اولور ایسه مشتری دیلرسه بیعی فسخ ایدر ، دیلرسه مبیعی تمام ثمن ایله آلوب ترتب ایدن نقصانی شخص مرقومه تضمین ایتدیرر .

٤ : مبیعك فعلی ،

٥ : آفت سماویه ایله حادث اولور ایسه بو ایكی تقدیرده عیب قدیم مثللو مشتری یا مبیعی ثمن مسمی ایله آلور . یاخود بیعی فسخ ایدر .

§

مشتری مبیعی موضع شرادن بشقه بر محله نقل ایتدكدن صكره رد ایدەجك اولور ایسه صاتون آلدیغی محله اعاده ایتمدكجه رد ایدەمز . نقل مذكور ایله مبیعك قیمتی كرك تزاید وكرك تناقص ایتسون . ومؤنت رد مشتری اوزرینه لازم اولور .

§

مشتری مبیعك عیبنه مطلع اولوبده بیعی فسخ ایدەجك اولسه نظر اولنور . اكر عیب قدیمك تحققی قبل القبض ایسه مشتری ، بایع حاضر اولدیغی حالده خود بخود فسخ ایدەبیلور . بایعك رضاسنه ویا حاكمك قضاسنه حاجت یوقدر . اما حاضر اولمدقجه فسخ ایدەمز .

واكر بعدالقبض فسخ ايده‌جك‌اولور ايسه بايعك رضاسی ويا حاكمك قضاسی اولمدقجه بيع منفسخ اولماز يعنی عيب قديمك‌ثبوتی ايچون عقد بيعك فسخنه بايعك رضاسی اولمديغی تقديرده بالمحاكمه حكم حاكم لازم كلور .

شويله‌كه : بايع مبيع يدنده ايكن عيب قديمك موجود اولديغنی انكار ايدر ايسه برائت ذمت اصلدر قاعده‌سنه بناءً اصله متمسك اولديغندن سوز مع اليمين كندوسنككدر .

مشتريتك خلاف اصلی يعنی عيبی اثبات ايتمسی لازم كلور . وعيبك‌ثبوتيله مبيعك ردينه حكم اولنه بيلمك ايچون اولاً عيبك وقت دعوی وخصومتده موجود اولديغی تحقق ايتمك لازمدر . تحقق ايتمز ايسه مشتريتك بايعه خصومتی توجه ايتمز .

ثانياً مبيعك عيب قديمنه بناءً ردينه حكم اولنه بيلمك ايچون بايعك طلبنه حاجت اولمقسزين حاكم طرفندن مشتری‌يه مبيعك عيبنه مطلع اولدقدن صكره صراحةً ويا دلالةً راضی اولمديغنه يمين ويريلور . ١٧٤٦

٣٣٨ ماده ، عيب ديو اهل وارباپی بيننده مالك بهاسنه ايراث نقصان ايدن قصوره ديرلر .

[نقصان] كرك يسير وكرك فاحش اولسون و [قصور] ولوكه اربابی اولميانلر بيننده مبيعك بهاسنه ايراث نقصان ايتمسون شو تعريف غالب احواله نظراًدر عيبك تعريف تامی ؛ اصل فطرت وخلقت سليمه كندوسندن خالی اولمسنی اقتضا ايدن شيدر . مثلا هوانك تأثيريله دانه‌سنی طولديرەميان بغدای عيبلودر .

اما خلقت سليمه مقتضاسي اولان نقصانه عيب دينلمز . مثلا اشترا اولنان بغداى ايي چيقمامغله خيار عيبي مؤدى اولماز بالكه خيار وضعى مستوجب اولور . زيرا بغداى اعلى ، اوسط ، ادنى اولمق اوزره اصل خلقتده متعدد صورتلرله وجوده كلور .

كذلك مشترينك غرض ومقصدينى فوت ايدن شى دخى عيب عد اولنور . مثلا قربانلق قيونك برديشى قيرق اولمق كبى كه قربان ايدلمك اعتباريله قصور اوله بيلور ايسه‌ده قربان نيتيله اولمقسزين ذبح ايدلمك اوزره آلندقده قصوردن معدود دكلدر .

§

برده‌عيبك بلامشقت ازاله‌سى ممكن اولمامق شرطدر . مثلا البسه‌نك اوزرنده توز بولنمق كبى . بوصورتده عيب واردر دينله‌مز چونكه بلا مشقةٍ ازاله اولنور . اما ياغ لكه‌لرى بولنسه بونلر ازاله اولنه بيلسه بيله مشقت اوله‌جغندن عيبدن عد اولنور .

٣٣٩ ماده عيب قديم بايع يدنده ايكن مبيعده موجودِ اولان قصوردر .

٣٤٠ ماده بعدالبيع قبل القبض بايع يدنده ايكن مبيعده حاصل اولان عيب موجب رد اولان عيب قديم حكمنده‌در .

عيب ؛ قديم وحادثه منقسم اولديغى كبى ظاهر وباطن اولمق اعتباريله دخى ايكى قسمدر . عيب ظاهر ؛ مبيع حيوان اولوبده كور اولمق كبى مشاهده وعيان ايله بيلنان وعيب باطن ؛ امراض

داخلیه یه مبتلا اولمـق مثللو تبیینی اربابنك تقدیرینه منوط اوله‌رق مشاهده وعیان ایله بیلنه‌میان شیلردر .

عیب ظاهر بش نوعدر . برنجیسی : عیب قدیم ، ایکنجیسی : وقت بیع وتسلیمدن وقت خصومته قـدر اولان مدت ظرفنده حدوثه محتمل اولمیان عیب حادث ، اوچنجیسی: وقت بیع وتسلیمدن وقت خصومته قدر اولان مدت ظرفنده حدوثه ووقت بیعدن مقدم اولمسنه دخی محتمل اولان عیب حادث ، دردنجیسی : مدت بیع اوزرینه تقدمه محتمل اولمیان عیب حادث ، بشنجیسی : وقت بیعدن وقت خصـومته قدر اولان مدت ظرفنـده حادث اوله‌بیلورمی اوله‌مازمی ؟ معلوم اوله‌میان یعنی یقیناً کسـدیرلمسی مشـکل اولان عیبدر .

عیب باطن دخی ایکی نوعدر : بریسی آثار قائمه ایله بیلنان ، دیکری آثار قائمه ایله بیلنه‌میان عیبدر.

مبیعك عیب ایله رد اولنه‌بیلمسی ایچون اولا عیبك تبین ایتمسی، ثانیاً عیبك قدیم اولمسی ویا قدیم حکمنده بولنمسی ، ثالثاً مانع رد بر سبب اولمامسی، رابعاً مشترینك عیبه قولاً ویا فعلاً راضی اولمامسی ولدی المرافعه یمیندن نکول ایتمامسی لازمدر. اسباب خمسهٔ مذکوره‌دن ایکیسی آنفاً ذکر اولنوب دیکرلری بروجه زیر بیان قلنور :

۳٤۱ ماده بایع حین بیعده مبیعك برعیبنی بیان ایدرك مشتری اول عیب ایله قبول ایتدکده اول عیب سببیله مخیر اوله‌ماز .

برشخص آخر بیان ایدوب مشتری قبول ایتسه ویا کیمسه بیان
ایتمدن مشتری اول عیبی بیلەرك صاتون آلسه ویاخود حین اشترادە
بیلمیوب صکره مطلع اولدیغنده راضی اولسه ینه مخیر اولەماز .
چونکه رضا ایلەخیار ساقط اولور ساقط اولان شیدخی عودت ایتمز.
فقط مشتری حین اشترادە عیبی کوروبده بین التجار عیب
اولدیغنی بیلمسه وصکره واقف اولسه نظر اولنور . اکر اول عیب
هرکسك اکلایەجغی درجەدە آشکار ایسه خیار عیب ساقط اولور .
چونکه عذر مقبول اولەماز. خفی ایسه ساقط اولماز. زیرا معذوردر.
[اول عیب سببیله] تعبیرندن مستفاد اولەجغی وجهله مشتری
یالکز اول عیب سببیله مخیر اولەماز . یوقسه مبیعك دیکر برعیبی
ظهور ایدرسه بوندن طولایی مخیر اولور . فقط :

٣٤٢ ماده بایع برمالی هرعیب دعواسندن ذمتی بری اولمق شرطیله صاتدقده مشتری ایچون خیار عیب یوقدر .

زیرا بو ابراء اسقاط اولوب هرنه قدر من‌وجه تملیکی متضمن
بولنسه بیله قبول ایله تسلیم وتسلمه احتیاج اولمامسنه ومشترینك
موافقتی بولنمسنه بناءً جهالت نزاعه مؤدی اولمیەجغندن جائزدر .
بناءً علیه حین بیعده مبیعده موجود اولان عیب دعواسندن بایعك
ذمتی بری اولەجغی کبی بعد العقد قبل القبض حادث اولوب قدیم
حکمنده اولان عیب دعواسندن دخی ذمتی بری اولور . زیرا شرط
برائتدن مقصد مبیعك عیبدن سالم اولمسی حقنی مشترینك اسقاط ایله
الزام عقد اولوب بو ایسه مبیعك قبضندن اول کرك قدیم وکرك حادث
اولان بالجمله عیب دعواسندن بایعك برائت ذمتیله حاصل اولور .

١١٧ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی وجهله « بات بازارنده » صاتیلان اموالك هر نوع مخیرلكدن مبرا اولەرق بیعی معروف ایدوكندن اوراده مالی صاتان بایع هر عیب دعواسندن ذمتنك بری اولدیغی ذكر وبیان ایتمسه بیله مشتری ایچون ینه خیار عیب یوقدر. ٤٤

٣٤٣ ماده مشتری برمالی هر عیبیله مقبولمدر دیو اشترا ایلرسه آرتق انده عیب دعواسنه صلاحیتی یوقدر .

مثلا مشتری برحیوانی كور، طوپال، چوروك چاریق هرنه ایسه مقبولمدر دیو صاتون آلسه آرتق عیب قدیمی وار ایمش دیو رد ایدەمز .

مشتری اختیاریله خیار عیبی اسقاط ایتمشدر ساقط اولان شی عودت ایتمز .

٣٤٤ ماده مشتری مبیعك عیبنه مطلع اولدقدنصكره انده تملكك لوازمندن اولان بروجهایله تصرف ایتسه خیار عیبی اسقاط ایتمش اولور .

مثلا مشتری مبیعی عیب قدیمنه بعدالاطلاع بیعه عرض ایتسه یعنی صاتیلغه چیقارسه عیبه رضا دیمك اولەرق آرتق رد ایدەمز .

یعنی مشتری عیبه قولا وصراحةً راضی اولەجغی كبی دلالةً دخی راضی اولەبیلور . وصراحت اولمیان محلده دلالت موجبیله عمل اولنور.

كذلك مبیعك عیب قدیمی كندوسنه اخبار اولندیغی حالده سكوت ایتسه رضاسنه دلالت ایدر چونكه معرض حاجتده سكوت بیاندر .

فقط تملكك لوازمندن اولان بر وجه ايله تصرف ايتدكدن صكره عيب قديمه مطلع اولسه ينه مخير اولور . تصرفی خياره مانع دكلدر. شوقدركه مبيعی رده مانع اولور وجهله تصرف ايتمش ايسه رد ايده‌ميوب نقصان ثمن آلور .

برده مبيعه مشتربنك نزدنده بايعك صنع وفعليله عيب حادث اولسه مشتری نقصان ثمن ايله بايعه مراجعت ايتدكدن بشقه عيب حادث سببيله مبيعه ترتب ايدن نقصان قيمتی دخی بايعه تضمين ايتديرر.

كذلك آخر برشخص طرفندن تعييب ايدلسه مشتری عيب قديمدن طولايی بايعه نقصان ثمن ، عيب حادثدن طولايی شخص آخره نقصان قيمت ايله مراجعت ايدر .

مبيعه ؛ كندی فعلی ويا آفت سماويه ايله عيب حادث اولسه مشتری عيب قديمدن طولايی بايعه نقصان ثمن ايله مراجعت ايدر .

§

[مبيعك عيبنه مطلع اولدقدن صكره] قيدی عيبنه مطلع اولمقسزين تملكك لوازمندن اولان بر وجه ايله تصرفدن احتراز ايچوندر. بناءً عليه مشتری مبيعی عيب قديمنه مطلع اولمقسزين صاتيلغه چيقاروب بعده عيبنه مطلع اولدقده همان رده قيام ايدر ايسه خيار عيبی ساقط اولماز .

كذلك مبيعی صاتدقدن صكره مشتریٔ ثانی عيب قديمنه مطلع اوله‌رق بالمراجعه حكم حاكم ايله بيعی فسخ ايتديروب مبيعی اعاده ايدر ايسه بوحالده دخی مشتریٔ اولك خياری ساقط اولماز .

٣٤٥ ماده مبيعك مشتری عندنده بر عيبی حادث

اولدقدن صکره عیب قدیمی میدانه چیقسه مشترینک بایعه رد ایتمکه صلاحیتی اولمیوب فقط نقصان ثمن ادعاسنه صلاحیتی واردر .

مثلا مشتری صاتون آلدیغی بر طوب قماشی کسوب بیچدکدن صکره چوروك یاخود یاتقین اولمق مثللو عیب قدیمنه مطلع اولسه چونکه کسوب بیچمسیله بزیکی قصور دها پیدا اولدیغندن رد ایده‌میوب فقط عیب قدیمندن طولایی نقصان ثمن آلور .

هرنه‌قدر عیب وصف ایسه‌ده بوصورتده قدر منزله‌سنه ارتقا ایدرده ضرر بقدرالامکان ازاله اولنور . انجق زیرده‌کی مواد احکامندن مستبان اوله‌جغی وجهله بایعك مبیعی عیب حادث ایله قبوله راضی اولمامسی ومانع رد سبب بولنمامسی لازمدر .

§

بیع تولیه بومادده‌ن مستثنادر چونکه تولیه‌ده مبیعك نقصان ثمن ایله رجوعی جائز اولسه ثمن ثانی ، ثمن اولدن ناقص اولور بوده جائز دکلدر .

۳٤٦ ماده نقصان ثمن بی غرض اهل وقوفك اخباری ایله معلوم اولور .

شویله‌که : مبیعك برکره سالما وبرکره معیباً قیمتی تقویم وتقدیر اولنوب او ایکی قیمت بینند‌ه‌کی تفاوت سالماً اولان قیمتك قاچده بری ایسه ثمن مسمانك اول نسبتله نقصانی نقصان ثمن اعتبار اولنور .

مثلا مشتری التمش غروشه آلدیغی برطوب قماشی کسوب بیچدکدن صکره عیب قدیمنه مطلع اولدقده اهل وقوف اول قماشك سالماً قیمتی التمش وعیب قدیمی ایله قیمتی قرق بش غروش اولدیغنی اخبار ایتسه‌لر نقصان ثمن اون

بش غروش اولمغله مشترينك انى طلب ودعوى ايتمكه صلاحيتى واردر . واكر اول مالك سالماً قيمتى سكسان ومعيباً قيمتى التمش غروش اولديغنى اخبار ايتسه لر اشبو ايكى قيمت بيننده كى تفاوت كه يكرمى غروشدر سكسان غروشك ربعى اولمغله ثمن مسمانك ربعى اولان يكرمى غروشى مشترينك طلب ودعوايه صلاحيتى اولور .

اكر اول قماشك سالماً قيمتى اللى ومعيباً قيمتى قرق غروش اولديغنى اخبار ايتسه لر ايكى قيمت بيننده تفاوت اولان اون غروش اللى غروشك خمسى اولمغله ثمن مسمانك خمسى اولان اون غروش نقصان ثمن اعتبار اولنور .

زيرا اهل وقوفك بيانى شهادت قلبيه در . شهادت قلب دخى دليل خارجينك فقدانى حالنده حكم شرعيى اثبات ايچون على الاكثر مراجعت اولنور بر دليلدر .

چونكه انسانك قلبنده بر نور هدايت واردر كه دليلى بولنميان امور باطنه آنكله كشف وادراك اولنور .

بو بابده كى اخبار بايع ومشترينك حضورنده شهادت لفظيله ايفا اولنه جغى جهتله شهادت مقامنده اولديغندن اهل وقوفك اقلى ايكى كشى اولملرى لازمدر . ١٦٨٥

٣٤٧ ماده عيب حادث زائل اولسه عيب قديم ينه ردى موجب اولور .

مثلا برحيوان اشترا اولنوبده مشترى عندنده خسته اولدقدن صكره عيب قديمى ميدانه چيقسه مشترى انى رد ايده ميوب نقصان ثمن آلور . فقط اول خسته لق زائل اولسه مشترى عيب قديمى ايله اول حيوانى بايعه رد ايدر .

زيرا عيب قديم سببيله مشترينك حق ردى ساقط اولميوب خسته لق مانع رد ايدى . مانع زائل اولدقده ممنوع عودت ايدر .

٣٤٨ ماده بايع اكر مشترى عندنده برعيب حادث

اولدقدن صکره عیب قدیمی میدانه چیقان مبیعی اول عیب حادث ایله کیرو آلمغه راضی اولور ایسه مانع رد بولنمدیغی تقدیرده مشترینك نقصان ثمن ادعاسنه صلاحیتی قالمیوب یا مبیعی بایعه رد یاخود تمام بهاسیله قبول ایتمکه مجبور اولور .

یوقسه بن مبیعی رد ایتمام وعیبندن طولایی نقصان ثمن ایسترم دیه‌من . چونکه عیب حادث ایله رد بایعه ضرر اولدیغندن هرحالده رضاسی لازمدر . بایع مبیعی معیباً آلمغه راضی اولدیغی تقدیرده مشترینك نقصان ثمن طلبنه حقی قالماز .

کذلك بایعك دخی عیب حادثدن طولایی ثمندن برمقداری تنزیله حقی اولمیوب تماماً اعاده ایتمسی لازم کلور .

حتی مشتری اول مالی عیب قدیمنه مطلع اولدقدن صکره آخره صاتسه آرتق نقصان ثمن ادعاسنه صلاحیتی قالماز .

مثلا مشتری برطوب بز آلوب کوملك کسدکدن صکره چوروك ایدوکنه مطلع اولدیغی حالده صاتسه بایعدن نقصان ثمن ادعا ایده‌من . زیرا بایع بن انی عیب حادث ایله یعنی کسلمش اولدیغی حالده آلوردم دیه‌بیله‌جکندن مشتری آنی صاتمسیله حبس وامساك ایتمش اولور .

ویاخود بشقه بر صورتله مملکتندن اخراج ایتسه ینه حکم بویله‌در . چونکه بر شیده سبب تملکك تبدلی اول شیئك تبدلی مقامنه قائمدر .

§

فقط عیب حادثدن صکره عیب قدیمنه اطلاع ایتمیه‌رك بشقه برینه

ایجار ایتسه وبعده عیبنه مطلع اولسه اجاره‌یی فسخ ایده‌بیلور. چونکه عیب قدیمنه اطلاع ایجارك فسخنی موجب اولان اعذاردن عد اولنور.

مسئله: زید عمرودن برحیوان صاتون آلسه وبکره صاتسه صکره بکردن تکرار صاتون آلوب عیب قدیمنه مطلع اولسه عیبدن طولایی عمروه مراجعت ایده‌مز. بکره دخی مراجعت ایده‌مز چونکه بکر زیده حیوان سنك یدنده ایکن معیب ایمش بنم دخی سکا مراجعته حقم واردر دیر. بناءً علیه هدر اولور.

٣٤٩ ماده زیاده یعنی مبیعه مشترینك مالندن برشی ضم وعلاوه‌سی مانع رد اولور.

مثلا بزی دیکمك یاخود بویاتمق ایله مشترینك ایپلکی یاخود بویاسی بزه ضم اولنمق وکذا عرصه‌یه مشتری طرفندن آغاج دیکلمك رده مانعدر.

زیرا رد فسخ عقدی موجبدر فسخ عقده موافق اوللی حال بوکه زیاده ایله مبیع تبدل ایتمش کبیدر. زیاده درت نوعدر:

١: زیادهٔ متصلهٔ متولده حیوانك سمیزلنمسی کبی مبیعدن متولد زیاده‌درکه کرك قبل القبض وکرك بعدالقبض مانع رد دکلدر.

٢: زیادهٔ متصلهٔ غیر متولده؛ بویا وامثالی کبی مبیعدن تولد ایتمیان زیاده‌درکه مجله‌ده بیان اولندیغی اوزره هرحالده مانع رددر.

٣: زیادهٔ منفصلهٔ متولده؛ مبیع اولان حیواندن متولد یاوری وآغاجدن حاصل اولان میوه کبی که قبل القبض رده مانع دکلدر. بعدالقبض ایسه مانع رددر. فقط مانع اولان زیاده فوت اولدقده ممنوع اولان خیار عودت ایدر.

٤ : زيادهٔ منفصلهٔ غیر متولده کرك قبل القبض و کرك بعدالقبض حاصل اولسون رده مانع دکلدر . مثلا مبیع اولان حیوانك بدل ایجاری کبی که حیوان خیار عیب ایله رد اولنسه بدل ایجار مشتریده قالور . زیرا بدل ایجار منافعدن متولد اولوب مشتری اکا ثمن مقابله‌سنده مالك اولمیوب بلکه ضمان ایله مالك اولمشدر بر شیئك نفعی ضمانی مقابله‌سنده‌در .

٣٥٠ ماده مانع رد بولندیغی حالده بایع راضی اولسه ده معیب اولان مبیعی کیرو آله‌میوب نقصان ثمن ویرمکه مجبور اولور . حتی مشتری اول مالی عیب قدیمنه مطلع اولدقدن صکره صاتسه بیله بایعدن نقصان ثمن آله بیلور .

اکرچه ٣٤٤ نجی ماده حکمنجه عیبه مطلع اولدقدن صکره صاتمق عیبه راضی اولمق ایسه‌ده مانع رد بولندیغی حالده صاتمدن اول نقصان ثمن ایله رجوع تقرر ایتمش اولدیغندن بیعه رضا عد اولنماز . زیرا مانع رد اولان صاتمق فعلی دکلدر بو فعلك تضمن ایتدیکی مقصد ومعنادر چونکه عقود شرعیه‌ده اعتبار مقاصد ومعانی یه‌در .

مثلا مشتری صاتون آلدیغی بر طوب بزدن کوملك بیچدیروب دیکدیردکدن صکره بزك چوروك اولدیغنه مطلع اولدقده بایع راضی اولسه دخی استرداد ایده‌میوب نقصان ثمن ویرمکه مجبور اولور . ومشتری اول کوملکی صاتسه بیله بزك نقصان ثمننی بایعدن آلور .

زیرا بو صورتده مشترینك مالی اولان ایپلکك مبیعه علاوه والتحاقی رد اولنمغله بایع بن آنی بویله کسلمش ودیکلمش اولدیغی حالده آلوردم

دیمکه صلاحیتی اولمیه‌جغندن مشتری آنی بیع ایله حبس وامساك ایتمش اولماز.

٣٥١ ماده صفقهٔ واحده ایله اشترا اولنان شیلرك بعضیسی معیب چیقدقده قبل القبض مشتری مجموعنی رد ایدر . یاخود ثمن مسمی ایله قبول ایلر. یوقسه معیبی رد ایدوبده دیکری آلیقویمغه صلاحیتی یوقدر.

چونکه بوصورتده قبل التمام صفقه‌نك تفریقی لازم کلور . زیرا صفقه قبض ایله تمام اولور قبض ، تفریق اولنور ایسه مقبوض اولان مبیع دخی تفریق ایدلمش کبی اولور .

واکر بعد القبض ایسه تفریقنده ضرر اولمدیغی حالده یالکز معیب اولانی ثمن مسمادن سالماً حصه‌سیله رد ایدر .

زیرا قبض ایله صفقه تمام وبقا ابتدادن اسهل اولدیغندن مبیعك سالم اولان قسمنده بیع لازم ومعیب اولان قسمنده خیار ثابت اولور . ومعیب اولانی بیعده عیبدن سالم اوله‌رق داخل اولدیغی ایچون ثمن مسمادن سالماً حصه‌سیله رد اولنور وثمن مسمادن سالماً حصه‌سی وقت بیعده مبیعك قیمتی نسبتنده تعین اولنور .

مثلا صفقهٔ واحده‌ده بر آلتون ساعت ایله برقلیج بیك ایکی یوز غروشه اشترا وقبض اولندقدن صکره آلتون ساعت معیب چیقسه بونك وقت مبیعده سالماً قیمتی بیك وقلیجك بش یوز غروش تقدیر اولندقده قیمتی اولان بیك غروش ایکیسنك مجموع قیمتی اولان بیك بش یوز غروشك ثلثانی اولمغله ثمن مسمی اولان بیك ایکی یوز

غروشك ثلثانی بولنان سکز یوزغروش ساعتك ثمن مسمادن حصه‌سی اولمق لازم کلور . تعبیر دیکرله معیب ایله سالمك مجموع قیمتنك معیبك قیمتنه نسبتی مجموع ثمن مسمانك معیبك ثمننه نسبتی کبیدر .

مجموع قیمت ۱۵۰۰ : $\frac{۱۲۰۰}{س}$ مجموع ثمن مسمی

معیبك قیمتی ۱۰۰۰ : معیبك ثمن مسماسی

$\frac{۱۰۰۰ \times ۱۲۰۰}{۱۵۰۰}$ = ۸۰۰ : مبیعدن معیوب اولان قسمنك ثمن مسمادن حصه‌سیدرکه بو صورتله تعین ایتمش اولور . فقط بایع ایله مشتری مبیعك وقت بیعده‌کی قیمتنده اختلاف ایدرلر ایسه برشیئك بولندیغی حال اوزره قالمسی اصل اولدیغندن وقت خصومتده‌کی قیمتلری نظر اعتباره آلنور .

وبایعك رضاسی اولمدقجه ایکیسی بردن رد ایده‌مز .

چونکه مبیعك سالم اولان قسمنده بیع لازمدر ، بیع لازمك فسخی اقاله دیمك اولوب رضای طرفینه منوطدر .

اما تفریقنده ضرر اولدیغی حالده مجموعنی بردن رد ایدر .

یاخود ثمن مسمی ایله قبول ایدر .

مثلا قرق غروشه آلنان ایکی فسدن بریسی قبل القبض قصورلی چیقسه ایکیسنی بردن رد ایده‌بیلور . واکر بعد القبض بریسی قصورلی چیقسه الکز انی سالماً قیمتی قاچ غروشه ایسه قرق غروشدن تنزیل ایله رد ایدر . فقط برجفت ایاق قابی النوبده بعدالقبض برتکی قصورلی چیقسه ایکیسنی بردن رد ایله تماماً اقچه‌سنی استرداد ایده‌بیلور .

برتکنی آلیقویوبده دیکرینی رد ایده‌بیلسه بایع متضرر اولور . شرعده بدایةً ضرر جائز اولمدیغی کبی مقابلةً دخی ضرر جائز

اولمیوب ضرر اشد یا بلا ضرر ویاخود ضرر اخف ایله ازاله اولنور .

۳۵۲ ماده مکیلات وموزوناتدن اوله‌رق برشخص بر جنسدن اولمق اوزره اشترا وقبض ایتمش اولدیغی مقدار معینك بعضیسنی چوروك بولسه مخیردر . دیلرسه جمله‌سنی قبول ایدر ودیلرسه جمله‌سنی رد ایدر .

مکیلات وموزونات حکماً وتقدیراً شیٔ واحد کبیدر . هر نه قدر حقیقةً اشیای مختلفه ایسه‌ده بونلرده مالیت وتقوم اجتماعی اعتباریله‌در . یوقسه فرداً مال متقوم اولمغه صالح دکلدر . فقط بشقه‌سنه صاتسه بایعدن نقصان ثمن طلب ایده‌مز . زیرا نقصان ثمن احکام ملکدندر . بیع ایله ملك زائل اولمشدر .

مبیعك برمقدارینی استهلاك ایتدکدن صکره عیبنه واقف اولسه نقصان ثمن طلب ایده‌بیلور . مبیع اجناس مختلفه‌دن اولوب بعضیسی معیب چیقسه ۳۵۱ نجی ماده حکمی جریان ایدر .

۳۵۳ ماده بغدای وامثالی حبوبات طوبراقلی چیقدیغی تقدیرده عادةً قلیل عد اولنورسه بیع صحیح ولازم اولور .

چونکه قلیل مقدارده طوبراقلی وسائر کونه عیبلی مبیك قبولی عادتدر . زیرا بودرجه‌سندن تحرز ممکن دکلدر . ۳٤۱ نجی ماده حکمنجه مبیعك عیبی بیان ایدیله‌رك صاتلدقده بیع صحیح ولازم اولدیغی مثلو عادةً قلیل اولان عیبلر دخی عرفاً تعیین وبیان وقبول اولنمش عد اولندیغندن بیع صحیح ولازم اولور . زیرا عادت محکم اولدیغندن بین الناس معروف اولان شی بینلرنده مشروط کبیدر .

واكر بين الناس عيب عد اولنور درجه ده ايسه مشتری

مخير اولور .

دیلرسه مجموعنی رد ایدر ودیلرسه ثمن مسمی ایله قبول ایدر . اما ايچنده‌كی طوبراغك مقداری پك فاحش ايسه مشتری مخير اولوب دیلرسه رد ایدر ودیلرسه ثمن مسمادن حصه‌سیله آلور .

برده مواد اجنبیه ايله مخلوط اولان قسمنك ثمندن تنقيصی بين التجار معروف ايسه ولوكه مواد مخلوطه پك فاحش اولمسه بيله ثمندن ينه تنزيلات اولنور .

٣٥٤ ماده يمورطه وجوز مقوله‌سی شيلرك بعضيسی فنا وچوروك چیقسه يوزده اوچ كبی عرفاً وعادةً استكثار اولنميه‌جق درجه‌سی معفو اولور . اكر قصورلی چیقان يوزده اون كبی چوق اولورسه معفو اولميوب مشتری جمله مبيعی بايعه رد ايله تماماً ثمنی كيرو آلور .

مشترينك جمله مبيعی رد ایتمسی حضرت امام اعظمك اجتهادينه كوره خيار عيب ايله دكلدر . بلكه بيع ، فاسد اولديغی ايچوندر . زيرا عقد بيع متقوم ايله غير متقوم اوزرينه واقع اولمشدر . مانع ايله مقتضی تعارض ایتدكده مانع تقديم اولنور .

بو مثللو شيلرده غبن فاحشك يوزده بش نسبتنده اولديغی

١٦٥ نجی ماده‌ده محرر اولمسنه نظراً نقصان وچوروكك معفو اولمو
ایچون هرحالده شو مقداردن آز اولمسی ایجاب ایدر .

٣٥٥ ماده مبیع اگر اصلا منتفع به اولمیه‌جق حالد
ظهور ایدر ایسه بیع باطل اولوب مشتری تماماً ثمنی استردا
ایدر.

مثلا اشترا اولنان یمورطه اصلا ایشه یرامز صورتده بوزوق چیقـ
مشتری تماماً اقچه‌سنی کیرو آلور .

زیرا مبیع مال متقوم اولمامسیله بیع باطـل اولدیغندن بر کو
حکمی افاده ایتمز . وحتی مشـتری مبیعی قبض ایدوبده یدنده تلف
اولمش ویا اتلاف ایتمش اولسـه بیله مضمون اولمدیغندن ثمندن بـ
مقدار تنزیلی لازم کلمیوب تماماً کیرو آلور .

تذنیب

خیار عیب وارثه انتقال ایدر . چونکه مبیع ایله قائم بروصفدر

خیار استحقاق

مبیعك بعضیسی بالاستحقاق ضبط اولنسه اوقسمنده بیع باطل
اوله‌جنی کبی دیکر قسمیده عیبلانه‌جغندن مشـتری مخـیر اولور
وبوکا « خیار استحقاق » دینور.

مثلا بر کیمسه قیمیاتدن یاخود مثلیاتدن اولان مالی صاتون آلوبد
کلیسنی قبض ایتمکسزین بر شخص ظهور ایله مبیع کرك بر آت مثلا
واحد اولوبده انك نصف وثلث کبی حصهٔ شایعه‌سنی ویاخود ایـ
آت مثللو متعدد اولوبده برینی بالاستحقاق ضبط ایتدکده باقیسنه

عيبي ايراث ايتمسه بيله مشتری ایچون غرض اشترا تماماً حاصل اولەمیەجغندن مخیر اولوب دیلرسه بیعی فسخ ایدر ودیلرسه باقیسنی ثمن مسمادن حصه‌سیله قبول ایدر .

مجلهٔ جلیله‌ده خیار استحقاقدن یالکز ١١٢٥ نجی ماده‌نك فقرهٔ آخیره‌سنده واستحقاقه دائر بعض مسائلدن ٦١٦ ، ٦٣٨ ، ٦٥٨ و ١٧٤٦ نجی ماده‌لرده بحث اولنمشدر .

فصل سابع

غبن وتغریر بیاننده‌در

٢٥٦ ماده بیعده بلا تغریر غبن فاحش بولنسه مغبون اولان کیمسه بیعی فسخ ایده‌مز .

هرکس ملکنده کیف مایشاء تصرف ایده‌بیله‌جکی کبی عاقل وبالغدن صدور ایدن تصرفات شرعیه معتبر اولدیغندن کندو طرفندن تمام اولان شیئ نقض ایتمکه سعی ایلیان کیمسه‌نك سعیی مردوددر. ١١٩٢، ١٠٠

بناءً علی ذلك برکیمسه بیك غروش دکرنده برمالنی یوز غروشه صاتسه ویاخود یوز غروش دکرنده برمالی بیك غروشه آلسه بونوع تصرفاتی غیر معتبر طوتلدیغی تقدیرده حریت شخصیه‌سی پك زیاده تضییق ایدلمش اوله‌جغی کبی کندوسی فسخ بیعه مقتدر اولسه بو حالده اوجوز صاتدم ویا بهالی آلدم دیه‌رك فسخ بیع اقتداری هرعاقده ثابت اوله‌رق تقرر ملکه مانع اوله‌جغندن جائز دکلدر .

فقط مال یتیمی بلا تغریر اولسه دخی غبن فاحش ایله

بیع صحیح اولماز . «یعنی باطل اولور» مال وقف وبیت المال «ومال معتوه ومال مجنون» دخی مال یتیم حکمنده‌در .

بونلرك اموالی حقنده تصرف منفعتلرینی محافظه ایله مشروط اولدیغندن سالف الذکر قاعده‌دن مستثنادر .

٣٥٧ ماده متبایعاندن بری دیگرینی تغریر ایدوبده بیعده غبن فاحش اولدیغی تحقق ایتدکده مغبون اولان کیمسه بیعی فسخ ایده‌بیلور .

بوکا « خیار غبن وتغریر » دینور . وهم بایع وهم مشتری ایچون ثابت اولور زیرا بایع مشتری‌یی ومشتری بایعی آلداته بیلور . شوقدرکه یالکز تغریر موجب فسخ اولمیوب غبن فاحشك دخی تحقق ایتمسی شرطدر .

§

بایع مبیع اولان کچینك ممه‌سنه طوربه باغلایوب کویا سوتی چوقدر دیو تغریر ایله صاتسه مشتری مغبون اولدیغنی آکلاینجه بیعی فسخ ایدوب ایتمامکده مخیردر . بوکا « خیار غبن وتغریر فعلی » دینور .

§

دلال تغریر ایتسه مغبون اولان کیمسه بیعی فسخ ایده بیلور . زیرا دلالك عقده مناسبتی واردر . عقده مناسبتی اولمیان بری تغریر ایتسه مغبون اولان کیمسه بیعی فسخ ایده‌مز .

§

شرعده ضرر جائز اولمدیغندن بایعك مشتری ومشترینك بایعی

غبن فاحش ایله تغریر ایتمسی مغبون اولان کیمسه حقنده ضرر اولوب ضرر دخی واجب الازاله‌در . بناءً علیه فسخ بیع ایله مغبون ومغرور اولان کیمسه حقنده‌کی ضرر ازاله اولنور ایسه‌ده دیکر طرفك دخی متضرر اولماسی ایچون غبن وتغریرك تحقق وثبوتی حکام ایچون پك زیاده شایان تدقیق موادندر .

فقط « غبن یسیر » دن تحرز ممکن اولمدیغندن تغریر اولسه بیله بو مقدار عادةً معفو اولمغله فسخ بیعی موجب اولماز .

٣٥٨ ماده — غبن فاحش ایله مغبون اولان کیمسه‌نك وفاتنده تغریر دعواسی وارثه انتقال ایتمز .

چونکه غبن وصف قبیلندندر مغبون اولانك وفاتیله ساقط اولور . فقط تغریر ایدن فوت اولسه مغبون اولان فسخ عقد ایده بیلور . زیرا وصف کندوسیله قائمدر تغریر ایدنك وفاتیله ساقط اولماز .

٣٥٩ ماده — تغریر اولنان مشتری بیعده غبن فاحش اولدیغنه مطلع اولدقدن صکره مبیعده تملکك لوازمندن بر وجهله تصرف ایدر ایسه آرتق حق فسخی قالماز .

کذلك غبن فاحش دعواسندن بابی ابرا ایدر ایسه آرتق دعوی ایده‌مز . چونکه برشیئك امور باطنه‌ده دلیلی اول شیئك مقامنه قائم اوله‌جغندن تصرفات مذکوره رضای غبنه دلالت ایدر .

وکذا مشتری مبیعی بشقه‌سنه هبه وتسلیم ایتدکدن صکره هبه‌دن

رجوع ایله استرداد ایتسه ینه فسخ ایده‌مز زیرا سبب تملکك تبدلیله مبیع تبدل ایتمش کبیدر .

اما خیار شرط ایله بیع ایتدکدن صکره عقدی فسخ ایتمسه عقد اولی دخی غبن وتغریر سببیله فسخ ایده‌بیلور . زیرا خیار شرط ابتداءً لزوم عقده مانع اولدیغندن مبیع بایعك ملکندن زائل اولمیه‌جغی جهتله تصرف ایتمش عداولنماز .

مشتری بایعی تغریر ایتدکدن صکره برشفیع ظهور ایدوب مبیعی حق شفعه ایله صاتون آلسه بیله بایع غبندن طولایی مشتری‌یه مراجعت ایده‌مز . چونکه ملکك کندوسندن زوالیله ملکه متعلق حقوق دخی زائل اولمش اولور . بایع شفیعه دخی مراجعت ایده‌مز . زیرا شفیع کندوسنی تغریر ایتمدیکندن اكا کوره خصومت توجه ایتمز .

٣٦٠ ماده تغریر وغبن فاحش ایله اشترا اولنان مبیع تلف یامستهلك اولسه ویاخود اول مبیعده معیب اولمق وعرصه اولوبده اوزرینه بنا یاپلمق کبی برکیفیت حدوث ایتسه مغبون اولان کیمسه‌نك بیعی فسخه صلاحیتی قالماز .

ولوکه احوال مذکوره مشتری غبن وتغریره واقف اولمقسزین وقوعبولمش مثلا مغبون ومغرور اولدیغنی بیلمکسزین آلدیغی عرصه‌یه بنا انشا ایتمش اولسون .

§

کذلك مبیعی؛ خیار ، شرط ایتمکسزین بیع ویاوقف ایتسه ینه فسخ ایده‌مز ونقصان ثمن دخی ایسته‌یه‌مز .

فقط مثلياتدن اولان مبيعك بعضيسنده تصرف ايتدكدن صكره تغرير وغبن فاحشه مطلع اولسه خيارى ساقط اولميوب اول مبيعك باقيسنى عيناً و تلف اولانك مثلنى بايعه رد ايدرك ويرديكى ثمنى تماماً استرداد ايدر .

اما قيمياتدن اولان مبيعك بعضيسنده تصرف ايتدكدن صكره تغرير وغبن فاحشه مطلع اولسه بو ماده يه كوره خيارى ساقط اولور . زيرا قيمى اولان مبيعك بر قسمنده تصرف ايتمكله قسم ديكرينى تعييب ايتمش ديمك اوله جغندن حق فسخى ساقط اولور .

باب سابع

مبيعك انواع واحكامى بياننده اولوب التى فصله منقسمدر

مدخلك ايكنجى بابنك اوچنجى فصلنده علل واسبابى بيان قلنديغى ومقدمهٔ كتاب البيوعده مندرج اصطلاحات ميانده تعريف اولنديغى وكتاب الحجر والاكراهده دخى ذكر اولنه جغى وجهله بيع ، انعقاد اعتباريله منعقد وغير منعقده وبيع منعقد صحيح ، فاسد ، نافذ ، موقوف ، لازم وغير لازمه منقسم اولديغى كبى بيع منعقدك عاقده ، معقود عليهه ، مكان عقده راجع برطاقم شرائطى اولوب كندوسنده شرائط انعقاد اصلاً بولنميان بيع ، باطل اوله جغى كبى شرائط مذكوره قسماً موجود اولمديغى حالده دخى احكام بيع تغير ايده جكندن بورالرى اكلاشلمق ايچون بو بابده بيعك انواع واحكامى بيان قلنمشدر .

فصل اول

بيعك انواعى بياننده در

٣٦١ ماده بيعك انعقادنده ركنى اهلندن يعنى عاقل

ومميزدن صدور ايتمك وحكمى قابل اولان محله مضاف اولمق شرطدر .

بيع وشرا نفع ايله ضرر بيننده متدائر عقوددن اولمسيله افعال متعاقدينه كوره حكم شرعى ترتب ايتمك ايچون قصده مقرون اولمسى اقتضـا ايدوب بوده ايكى شرطك وجوديله تحقق ايدركه برنجيسى: عاقدينك حقيقةً وياحكماً « اهليت ادايه » مالك اولملرى ، ايكنجيسى: عقدك حكم بيعى قبول ايدن محله مضاف ايدلمسيدر بنابرين :

٣٦٢ ماده ركننده خلل اولان بيع مثلا مجنونك بيعى باطلدر .

زيرا ركننده خلل اولان عقد وجود پذير اولەمز. نتەكيم مجنونك تصرفاتى قصده مقرون اولەميەجغندن حقنده حكم شرعى ترتب ايتمز .

٣٦٣ ماده بيعك حكمنى قابل اولان محلى موجود ومقدورالتسليم ومال متقوم اولان مبيعدر .

بناءً على ذلك معدومك ومقدورالتسليم ومال متقوم اوليان شيئك بيعى باطلدر .

زيرا بيعده عاقدينك قصدى تعين ايتمك ايچون بر فائده ملحوظ اولمق اقتضا ايدوب معدومى بيعده فائده ملاحظه اولنەميەجغى مثللو مقدورالتسليم ومال متقوم اولميان شيلردخى معدوم حكمندەدر .

بيعده برفائده بولنمق مشروط اولمسنه نظراً مبيع موجود اولوب فقط اوزرينه برفائده ترتب ايتميان بيع دخى صحيح اولماز .

مثلا بر مشترك عقارك حصه‌دارلرندن بری اول عقارده اولان حصهٔشایعه‌سنی سهم وحصه‌ده کندویه مساوی بولنان آخرحصه‌دارك حصهٔ شایعه‌سنه مقابل بیع‌ایتسه صحیح اولماز .

٣٦٤ ماده انعقاد بیعك شرطی بولنوبده بعض اوصاف خارجیه‌سی اعتباریله مشروع اولماز ایسه مثلا مبیع مجهول یاخود ثمننده خلل واقع اولور ایسه بیع فاسد اولور .

زیرابیع منعقدده عاقدین مقصودینه اساساً نائل اوله‌بیلورایسه‌ده بعض اوصاف خارجیه‌سنده وقوعبوله‌جق نقصان فی‌الحال ایصال‌مقصده مانع اوله‌جغندن بیع فاسد اولورکه اسباب وانواعی مکرراً ذکر وبیان قلندی .

§

بیعده عاقدینك رضالری شرطدر زیرا طرفین راضی اولمینجه نزاع ایده‌جکلرندن بیع تقرر ایده‌مز . بناءً علیه اکراه معتبرایله واقع اولان بیع وشرا صحیح اولماز ١٠٠٦ نجی‌ماده‌یه نظر بیوریله .
فقط مکرهاً بیع ایدوبده طایعاً مبیعی مشتری‌یه تسلیم واولدخی تسلم ایتسه بیع تام ولازم اولور زیرا نزاعه محل قالماز .

٣٦٥ ماده بیعك نافذ اولمسی ایچون بایع مبیعه مالك یاخود مال صاحبنك وکیلی ویاولیسی ویاوصیسی اولمق وغیرك حقی اولمامق شرطدر .

یعنی بیع نافذده شرائط انعقادوصحت بولنمغله برابرتماماً حصول

مقصدی توقیف ایتامك ایچون حق غیردخی تعلق ایتامك لازمدر .

٣٦٦ ماده بیع فاسد عندالقبض نافذ اولور :

یعنی مشترینك مبیعده تصرفی جائز اولور .

چونكه بیع فاسد، منعقد وصحیح اولوب بعض اوصاف خارجیه‌سی اعتباریله فاسد وبوده بالطبع ضعیف اولدیغی جهتله مشترینك مبیعی صراحةً ویا دلالة قبضی مثللو تصرفاتی ایله فساده راضی اولدیغی مستبان اوله‌جغندن بیع [نافذ] اولور. یعنی حق غیر تعلق ایتامش ایسه نافذ اولورکه صحتی‌دخی متضمندر حق غیر تعلق ایتمش ایسه بیعك نفاذینه مانع اوله‌جغندن نافذ اولمیوب فقط صحیح اولور .

٣٦٧ ماده خیاراتدن بریسی بولنور ایسه بیع لازم اولماز .

خیارك لزوم بیعه مانع اولدیغی التنجی بابده شرح وایضاح ایدلدی .

٣٦٨ ماده بیع فضولی وبیع مرهون كبی غیرك حقی تعلق ایدن بیع اول غیرك اذننه موقوفاً منعقد اولور .

یوقسه اساساً باطل ویافاسد اولمیوب صحیحدر فقط نافذ دكلدر .

فصل ثانی

انواع بیوعك احكامی بیاننده‌در

٣٦٩ ماده بیع منعقدك حكمی ملكیتدر .

یعنی مشترینك مبیعه وبایعك ثمنه مالك اولمسیدر .

چونكه بیع مطلق ملكیته هم اسماً وهم معناً وهمده حكماً علتدر. یعنی بیع مطلق ملكه موضوع اولدیغندن اسماً وملكیتی حصوله

تورديكندن معناً وملكيت عقد بيع ايله برابر حاصل اولديغندن
كماً علتدر بنابرين انعقاد يعنى علت بيع حاصل اولنجه حكمى
نى ملكيت دخى حاصل اولور زيرا احكام شرعيه عللدن كيروقالمز.

انجق بوماده بيع منعقدك حكم اصليسنه دائردر. توابع احكامى
بعك مبيعى مشتري يه ومشترينك ثمنى بايعه تسليم ايتمسنك وجوبى
مبيع ملك عقار اولديغى حالده انده شفعه نك ثبوتى كبي شيلردر .

برده ملكيتك اثرى ابتداءً تصرفه اقتداردن عبارتدر. بناءً عليه
كيل ووصى ومتولينك اقتدارى خارج قالور مكركه مانع بولنه .
لا قبل القبض مبيع منقولده اولديغى كبي. چونكه مشترى قبل القبض
بيع منقوله مالك ايسه ده مانع سببيله انده تصرفه مقتدردكلدر .

§

بيعده ابتداءً ثابت اولان اقتدار تصرفك دوامى دخى شرطدر.
اءً عليه بايع مشتري يه مبيعى برمدت معلومه ايچون موقتاً صاتدم
وب اوده قبول ايتسه صحيح اولماز .

٣٧٠ ماده بيع باطل اصلا حكمى افاده ايتمز .

بناءً عليه بيع باطلده مشترى بايعك اذنيله مبيعى قبض ايتدكده مبيع مشترى
دنده امانت قبيلندن اوله رق بلاتعد تلف اولسه مشتري يه ضمان لازم كلمز .

زيرا مشترى مبيعى بايعك اذنيله قبض ايتديكندن يدنده امانت
لوب امانت دخى مضمون دكلدر . فقط تعدى وتقصيرى ايله تلف
ضايع اولور ياخود بلا اذن قبض ايتدكدن صكره تعدى وتقصيرى
لمقسزين تلف وضايع اولورسه حكم غصب ترتب ايدرك كندوسنه
مان لازم كلور . ٨٩٠

۳۷۱ ماده بیع فاسد عندالقبض حکمی افاده ایدر :

یعنی مشتری بایعك اذنیله مبیعی قبض ایتدکده اکا مالك اولور ․«یعنی احکام ملك ثابت اولور․» بناءً علیه بیع فاسد ایله اشترا اولنان مبیع مشتری عندنده تلف اولسه ضمان لازم کلور شویله که: مثلیاتدن ایسه مثلی وقیمیاتدن ایسه یوم قبضنده‌کی قیمتنی ویرمسی لازم اولور ․

بیع فاسد ذاتاً منعقد اولدیغندن مشترینك مبیعی قبض ایتمسی قبض ضمان اولمغله مبیع مشتری عندنده بلاتعدٍ ولا تقصیرٍ تلف اولسه بیله ینه ضمان لازم کلور ․ شوقدرکه بیع فاسد بعض اوصاف خارجیه‌سنده خلل اولمق حسبیله غیر لازم ایدوکندن ثمن مسمی ویرلمیوب مبیعك قیمت ویا مثلنك اعطاسی لازم کلیور ․

§

انجق ۷۰٦ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی اوزره قبض امانت قبض مضمون مقامنه قائم اوله‌میه‌جغندن مادهٔ مشروحه‌دن شو مسئله‌لر مستثنادر ․

برنجیسی: مستودع یدامانتنده‌بولنان‌ودیعه‌نی بیع فاسد ایله‌صاتون آلوب فقط تجدید قبض ایتمسه وبوصره‌ده مبیع بلا تعد ولا تقصیر تلف وضایع اولسه‌ضمان لازم کلمز․ ایکنجیسی : ولی ووصی کندی مالنی ولی ووصیسی اولدیغی صغیره بیع فاسد ایله صاتدقدن صکره صغیرك حاجتنده قوللانسه بیله تعدی وتقصیری وقوع بولمدقجه کندوسنه ضمان لازم کلمز ․ اوچنجیسی : ولی ووصی یدامانتنده بولنان مال صغیری فاسداً اشترا ایتدکدن صکره صرف واستهلاك ایتمکسزین وتعدی وتقصیری وقوع بولمقسزین تلف وضایع اولسه کندوسنه ضمان لازم کلمز ․

§

[بایعك أذنیله] قیدی احترازیدر. بایعك اذنی اولمقسزین مشتری مبیعی قبض ایتسه بوماده موجبنجه حکمی افاده ایتمیوب یعنی احکام ملك ثابت اولمیوب غصب حکمنده اولور. فقط مشتری مجلس بیعده مبیعی بایعك اذنی اولمقسزین قبض ایدوبده بایع منع ایتمزایسه استحساناً حکمی افاده ایدر .

٣٧٢ ماده بیع فاسدده عاقدینك هر برینك بیعی فسخ ایتمکه حق واردر.

فساد کرك بایع وکرك مشتری طرفندن ایقاع ایدلمش اولسون قتدار فسخ ایقاع فساد ایدنه مخصوص ومنحصر اولمیوب دیکر طرف دخی فسخ ایده‌بیلور. چونکه فساد ایله عقد غیر لازم اولدیغنه فساد احد طرفینه منفعتی ودیکر طرفه ضرری موجب اولوب ضرر حد ذاتنده واجب الازاله اولدیغی کبی ضرر ایله منفعت تعارض یتدکده دفع مفاسد جلب منافعدن اولی اولمغله دفع ورفع مفاسد جهتنه یدلمك لازم کله‌جکنه بناءً طرفینك هر بری عقدی فسخ ایده‌بیلور. بری فسخ ایتدکده دیکر طرفه یالکز معلومات ویرمسی کافی اولوب نك رضاسنی استحصاله ویا قضای حاکمه حاجت یوقدر . زیرا شرعاً واجب اولان، قضایه محتاج دکلدر.

فقط مبیع اکر مشتری یدنده تلف اولورسه یاخود انی ستهلاك ویا دیکره بیع صحیح ایله بیع یا هبه کبی بر صورتله لندن چیقارر ایسه ویاخود مبیع خانه اولوبده تعمیر اولنمق

ویا عرصه اولوبده آغاج دیکلمك کبی برصورتله مشتری
طرفندن مبیعه برشی علاوه ویاخود بغدای اولوبده طحن ا
اون ایدلمك کبی مبیعك اسمی دکیشه‌جك صورتله تغییر ایدیلو
ایسه حق فسخ قالماز .

عقد بیع نصل واقع اولمش ایسه اویله‌جه فسخی لازم کلو
صور مذکوره‌ده ایسه مبیع یاحقیقةً ویا حکماً تغییر ایله محو اولم
اولدیغی جهتله فسخه امکان قالمیه‌جغندن حق فسخ ساقط اولور
انجق بیع فاسدك فسخنه مانع اولان زیاده، زیادهٔ متصلهٔ غیرمتولده
سائر زیاده‌لری وار ایسه انلری بایع مبیع ایله استرداد ایدر .

مشتری زیادهٔ منفصلهٔ متولده‌یی استهلاك ایدرسه ضامن اولور
اما بلا تعد تلف اولورسه ضمان لازم کلمز. زیادهٔ منفصلهٔ غیرمتولده
استهلاك ایدرسه حضرت امام اعظمه کوره ضمان لازم کلمز . امام
کوره ضمان لازم کلور .

مشتری زیادهٔ منفصلهٔ متولده موجود اولوبده مبیعی استه
ایدرسه زیادهٔ مذکوره کندی اوزرینه قالوب مبیعی تضمین ایتم
لازم کلور .

§

بیع فاسدی فسخ حقی طرفینك ویابرینك وفاتیله ساقط اولمیو
وارثلرینه انتقال ایدر . بناءً علیه ورثه دخی بروجه محرر ب
فسخ ایده‌بیلورلر.

٣٧٣ ماده بیع فاسد فسخ اولندقده اکر قبض

اولنمش ایسه بایع ثمنی رد ایدنجه‌یه‌دك مشترینك مبیعی حبس ایتمك حقی واردر ·

اسبابی ٢٧٨ نجی ماده شرحندن مستبان اولور.

٣٧٤ ماده بیع نافذ فی‌الحال حکمی افاده ایدر·

زیرا قیاساً حکمه مانع برشی یوقدر . یالکز بیع نافذك فسخی جائز اولوب اوله‌میه‌جغی مسئله‌سی وارد اولور شویله‌که :

٣٧٥ ماده بیع نافذ لازمده متبایعاندن هیچ بریسی دونه‌مز·

من کل‌الوجوه تمام اولمشدر .

٣٧٦ ماده بیع غیر لازمده مخیر اولان طرف بیعی فسخ ایده‌بیلور .

زیرا خیار ، فسخ عقده صلاحت ایچون مشروعدر. وبیع فاسدده طرفین فسخه مقتدر اولدقلری حالده بیع غیر لازمده یالکز مخیر اولان طرفك عقدی فسخ ایده‌بیلوب دیکر طرفك فسخه مقتدر اوله‌مامسی کندوسنك رضاسیله بیعك ذاتاً ووصفاً منعقد اولمش بولنمسندن ناشیدر .

٣٧٧ ماده بیع موقوف عندالاجازه حکمی افاده ایدر.

حق غیر تعلق ایتدیکندن نفاذی ایچون انك دخی حصول رضاسی لازمدر . چونکه موقوفاً بیع ملکه موضوع اولدیغندن

اسما علتدر . وثبوت ملكه تأثير ايتديكنـدن معناً دخي علتدر
لكن ملكيت بيع ايله برابر وجوده كلميوب بيع ايله حادث اولميار
بر وقته يعني صاحب ملكك اجازتنه موقوف اولديغندن حكماً علت
دكلدر . بوصورتده معلول كندوسندن تراخي ايدوب اكر مال
صاحبي اجازت ويرر ايسه حكمي افاده ايدرك بيع نافذ اولور
واكر اجازت ويرمز ايسه حكمي افاده ايتميه‌جكندن بيع منفسخ اولور
خيار شرطك دخي حكماً بوكا مماثل اولديغي فصل مخصوصنده
بيان قلندي .

٣٧٨ ماده بيع فضوليده مال صاحبي ويا وكيلي ياخود وليسي ياخود وصيسي اجازت ويرر ايسه نافذ و ويرمزسه منفسخ اولور فقط اجازتده بايع ومشتري ومجيز ومبيع قائم اولمق شرطدر بونلرك بريسي هلاك اولسه اجازت جائز اولماز

چونكه بيع ايجاب وقبول ايله عقد اولنمسنه نظراً بيعك عقدنده
مجيب وقابل اولان عاقدينك وجودي لازم وبيع موقوفده اجازت
ويرمسي اقتضا ايدن مجيزك دخي عاقد حكمنده بولنمسنه ومبيع محل
عقد اولمسنه مبني اجازت وفسخ بيعده بونلرك وجودي شرطدر
عاقدين ويامجيزدن بري وفات ايتسه طرفينه خلل كلور . مبيع تلف
اولسه محل عقد بولنمز . فقط فسخ بيع ايچون يالكز اقتدار فسخ
كندوسنه ثابت اولان كيمسه‌نك وجودي كفايت ايدوب ديكر
طرفك فوت اولمسي مانع فسخ دكلدر . اكر مانع فسخ اولسه اقتدار
صلاحيتك حكمي قالماز .

برده بیع مقایضه‌ده اجازت ایچون بدلینك ایکیسنك دخی قائم اولمسی اقتضا ایدر . زیرا :

۳۷۹ ماده بیع مقایضه‌ده بدلینك ایکیسیده مبیع حکمنده اولدیغندن بونلرده مبیعك شرائطی معتبردر فقط تسلیمجه منازعه وقوعنده متبایعان ایکیسی بردن تسلیم وتسلم ایدرلر .

سببی ۲۶۲ نجی ماده شرحنده بیان قلندی .

اما برکیمسه آخرك مالنی برکمسنه‌یه فضولاً صاتدقدن صکره مذکور مالی صاحبندن اشترا وقبض ایله مشتری‌یه تسلیم ایتسه بیع نافذ اولور مال صاحبنك اجازتنه موقوف اولماز . ومشتری بایعه حین بیعده سنك ملکك دکل ایدی دیه‌رك قبولدن امتناع ایده‌میه‌جکی کبی مذکور مال بایعك سلك ملکنه داخل اولدقدن صکره تسلیمدن دخی امتناع ایده‌مز .

اکرچه برشیده سبب تملکك تبدلی اول شیئك تبدلی مقامنه قائمدر قاعده‌سنه نظراً بایعك فضولاً صاتدیغی مال مبایعه‌سیله حکماً تبدل ایتمش کبی ایسه‌ده حقیقتده حین بیعده تسمیه و تعیین ایدیلان مال اولدیغندن مشتری‌یه تسلیم ایله قضایه شبهه برادا اولور .

§

ابتداءً نافذ اوله‌رق منعقد اولان بیع ایله ابتداءً موقوف اوله‌رق منعقد اولدقدن صکره نفاذه منقلب اولان بیع آره‌سنده

حكماً شو فرق واردركه بيع منعقدك حكمى ملكيت اولديغندن بايع قبل التسليم مبيعى بشقه‌سنه صاته‌ماز. صاتار ايسه بيع ثانى مشترئ اولك اجازتنه موقوف اولور. اما بايع فضولى مبيعى صاحبندن آلدقدن صكره مشترى‌يه تسليم ايتمكسزين بشقه‌سنه صاته بيلور .

كذلك ٢٥٣ نجى ماده حكمنجه بيع نافذده مشترى قبل القبض مبيعى عقار ايسه آخره صاته بيلور اما بيع موقوفده صاته‌مز .

بيع موقوف صاحبنك عدم اجازتنه مبنى منفسخ اولدقدن صكره بايع فضولى مبيعه مالك اولسه مشترى آنى سن بكا صاتمش ايدك ديه‌رك طالب اوله‌ماز .

فصل ثالث

سلم حقنده‌در

١٥١ ، ١٩٧ ، ٢٠٥ نجى ماده‌لرده محرر اولديغى اوزره بيعدن مقصود اصلى مبيع اولديغندن مبيعك موجود اولمسى لازم ومعدومك بيعى باطلدر. مسلم فيه حين عقدده معدوم اولديغندن بر مقتضاى قياس سلمك دخى باطل اولمسى اقتضا ايدر . انجق سلم مسلم اليه ورب السلم ايچون فائده‌يى موجبدر شويله‌كه: مسلم اليه اكثريا ارباب زراعتدن ورب السلم تجاردن اولور رب السلمك ويره‌جكى آقچه ويا مال ايله مسلم اليه آلات وادوات وتخم آله‌رق مسلم فيهى استحضاره چاليشور. ديمك اوليوركه سلم مسلم اليه حقنده تزييد شوق وغيرت واستحصال منافعى موجبدر . ويره‌سى‌يه مال ايچون پشين پاره ويرن رب السلم دخى مسلم فيهك حين تسليمنده اولان قيمتندن دون بر اقچه ويره‌جكى جهتله فرق فيأتدن ومسلم فيهك وقت تسليمى معين ومعلوم اولمغله اندن اول

مشتری بولەرق صاتمقدن کار ایدەجکی جهتلە سلم رب‌السلم حقنده دخی فائدەیی موجبدر .

بناءً علیه عاقدین وبلکه هیئت اجتماعیه حقنده فائدەلو اولوب عصر سعادتدن مقدمکی زمانلردن برو جاری اولان بر معاملەیی منع ایتمك خلقی استحصال منافعندن محروم قیلمق واحتیاجی تضییق ایلمك دیمك اولدیغنه وشریعت اسلامیەده اساس مقصود انسانلرك رفاه حال ومعیشتی ایدوکنه بناءً سلم علی طریق الاستحسان تجویز اولنمشدر .

[یا ایهاالذین آمنوا اذاتداینتم بدین الی اجل مسمی فاکتبوه] آیت جلیلەسی سلمه شامل اولدیغی کبی ذات عالیٔ جناب رسالتپناهی صلی‌الله علیه وسلم مدینهٔ منورەیه هجرت ومواصلت بیوردقلرندەیرلی اهالینك سلم طریقی وبر ایکی اوچ سنه مدت ایله خرما آلیش ویریش ایتدکلرینی کوزملریله « سلم ایدن کیمسه کیل و وزنی معلوم اولان شیده اجل معلومەدك ایتسون » مألنده اولان [من اسلم منکم فلیسلم فی کیلٍ معلومٍ ووزنٍ معلومٍ الی اجلٍ معلوم] حدیث شریفی صادر وبو بابده اجماع دخی حاصل اولمشدر .

لکن ضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنمق قواعد کلیەدن اولدیغندن سلم ، بیعك اقسام سائرەسی قدر مطلق اولمامغله ١٢٣ نجی مادەده محرر تعریفده [پشین پاره ایله ویرەسی‌یه مال آلمق] دیو محرر اولمسنه و ١٢٦ نجی ماده موجبنجه عندالفقها مالك تعریفنه نظراً مسلم فیهك عین اولمسی لازم کلەجکی کبی اعیاندن نەمقولەشیلرده مشروع وجائز ونصل شرائطه رعایتی لازمدر بروجه زیر بیان اولنور .

معمافيه سلم انواع بيوعدن مستثنى بر بيع اولديغندن مستثنى اولمق اعتباريله معين اولان شرائطدن ماعداده ينه بيوع حقنده موضوع قواعد وشرائط واحكام ، سلمه دخى شامل اولديغندن بو فصلده آنلردن بر قاچنك مجرد توضيح مقصد ايچون ذكر ايدلمش اولمسى ديكرلرينك عدم شمولنه دلالت ايتمز . استثنا ايدلميان خصوصاتده انلره تطبيق معامله اولنور . وبوفصل مندرجاتندن مقصد استثنالرى بيان اولمغله احكامى عمومى اولان شيلرى تكراره حاجت يوقدر .

٣٨٠ ماده بيع كبى سلم دخى ايجاب وقبول ايله منعقد اولور .

مثلا مشترى بايعه يوز كيله بغداى ايچون بيك غروش سلم ويردم ديوب اول دخى قبول ايتدكده سلم منعقد اولور .

يعنى بيع كرك لفظاً وكرك مكتوب وصور سائره ايله نصل منعقد اولور ايسه سلم دخى اويلهجه منعقد اولور . و [سلم] كلمهسى بو نوع بيعه علم اولديغندن مثالده محرر اولديغى وجهله [سلم ويردم] كبى بيع لفظى ذكر اولنمقسزين يالكز سلم تعبيريله منعقد اولهجغى كبى سلم كلمهسى تلفظ اولنميهرق سلمك شرائطى بيان وتعداد وآلدم صاتدم كبى الفاظ بيع ايراد ايدلمكله دخى سلم منعقد اولور . زيرا عقودده اعتبار مقاصد ومعانىيهدر الفاظ ومبانى يه دكلدر .

٣٨١ ماده سلم انجق مقدارينى وصفتنى مثلا اعلا لغنى يا ادنالغنى تعيين ايلمك قابل اولان شيلرده صحيح اولور .

بو ماده باب سلمده بر ضابطهٔ عموميهدر . سلم كندوسنده جائز

اولان شیلر معلوم اولەرق مسائل سلم بونك اوزرینە ابتنا اولنور . شو یلەکە :

بغدای وامثالی مکیلاتدە وکمور وصمان کبی موزوناتدە وپورتقال ولیمون کبی عددیات متقاربەدە وبز وچوقە کبی مذروعاتدە سلم صحیح اولور . چونکە مسلم فیه ابتداءً معدوم وبناءً علیه غیر معین اولەرق ذمتدە ثابت دین یعنی مسلم الیهك تعهدندن عبارت اولدیغندن ودین مقدار وصفتی تعیین وبیان ایلە معلوم اولوب مواد سالف الذکردخی مقدار وصفتی بیان ایلە بیلنور شیلردن ایدوکندن بونلردە سلم صحیح اولور .

بناءً علیه مقدار وصفتی تعیین اولنمق قابل اولمیان شیلردە سلم صحیح اولماز . یعنی فاسد اولور . زیرا نزاعە مفضیدر . بناءً علیه علی العموم حیواناتدە سلم صحیح اولماز .

کذلك قارپوز ، قاوون ، قباق ، نار کبی قیمیاتدن اولان شیلردە سلم صحیح اولماز .

مگرکە صاییدن ماعدا بر صورتلە مثلا طول وعرضی بیان اولنمق کبی بر وجهلە وصفی تعیین اولنە .

کذلك فلان کویك بغداینندن دیو تخصیص ایلە سلم جائز دکلدر . زیرا او کویك بغداینك آفت سماویە ایلە محو اولمسی محتملدر . فقط ادرنە بغدایی ، آیدین انجیری کبی ادرنە وآیدین وتوابعنك بغدای وانجیرینە شامل اولان بر وصف ایلە تعیین جائز اولور . زیرا ادرنە وآیدین وتوابعندە حاصل اولان بغدای وانجیرك کافەسنك آفت زدە اولمسی نادر وبلکە شمدی یە قدر عدیم الوقوعدر .

اکر مسلم فیهك بر بلدەیە نسبتی صفتی تعیین ایچون مثلا اعلالغنی

بيان ايتمك ايسه نسبت واضافت مذكوره صحت سلمه مانع اولماز .
وكذلك مقدور التحصيل اولميان شيلرده سلم جائز دكلدر. زيرا مسلم فيهك تسليمى ممكن اولماز .
برده مسلم فيهك وقت عقددن حلول اجله قدر اولان مدتك مجموعنده چارشو وبازارده دائماً ومستمراً موجود اولان شيلردن اولمسى لازمدر .
بناءً عليه پورتقال مثللو حصولى وتلاحق افرادى برمدت معلومه ومعينه يه منحصر اولان شيلر حقنده موسمنده عقد سلم اولندقده مسلم فيهك انواع وافرادى حاصل اولديغى زمانده تسليمى شرط ايدلمك اقتضا ايدوب شو مدت معلومه ومعينه نك انقضاسندن صكره تسليمى شرط ايديلور ايسه سلم فاسد اولور .

§

مسلم اليه بعدالعقد مسلم فيهى تزييد ايتسه صحيح اولماز . زيرا مسلم فيه حقيقةً معدوم اولديغى حالده مسلم اليهك رأس المال سلمه احتياجندن ناشى ذمتده موجود عد اولنور . مسلم فيهى تزييد ايسه مسلم اليهك حاجتنى دفع ايتمز بلكه تزييد ايدر .
فقط بر مقدارينى حط وتنزيل ايتسه صحيح اولور . چونكه مسلم فيه ابتداءً ديندر . حط وتنزيل دخى اسقاطدر . دينى اسقاط صحيح اولور .

٣٨٢ ماده · كيلات وموزونات ومذروعاتك مقدارى كيل ووزن وذراع ايله تعيين اولنور ·

كيل ووزنك منقبض ومنبسط اولمامسى لازمدر . زنبيل كبى

منقبض ومنبسط اولان شیلرله سلم موجب منازعه اوله جغندن فاسددر. مکیلاتك مقداری وزن ایله دخی تعیین اولنه بیلور. مثلا شو قدر کیله دینیله جك یرده شو قدر قیه دینلدکده مقدار مبیع معلوم اوله جغندن جائزدر.

۳۸۳ ماده عددیات متقاربه نك تعیین مقداری صایی ایله اولدیغی کبی کیل ووزن ایله دخی اولور.

زیرا انلرك تعیین مقداری هم کیل وهم وزن وهم صایی ایله اوله بیلور. مثلا یوز بیك عدد جوز بیع اولندیغی کبی شو قدر کیله جوز دخی بیع اولنه بیلور. کذلك کاغد عددله صاتلمقده اولدیغی کبی قیه ایله دخی صاتیلور.

۳۸٤ ماده طوغله وکرپچ کبی عددیاتك قالبلری معین ومعلوم اولمق لازمدر.

۳۸۵ ماده بز وچوقه امثالی ذرعیاتك طول وعرضی ورقتی ونه دن معمول وزه نك ایشی اولدیغی تعیین اولنمق لازمدر.

زیرا ذرعیات طول وعرض ورقت ومحل اعمالی مثللو شیلرك تعیین وبیانی ایله معلوم اولور.

۳۸٦ ماده سلمك صحتنده مبیعك جنسی مثلا بغدای وپرنج وخرما دیو ونوعی مثلا یاغمور ایله یا سقی ایله حاصل اولان دیو وصفتی مثلا اعلی یاخود ادنی دیو تعیین وکرك مبیعك وکرك

ثمنك مقداری و مبیعك زمان و مكان تسلیمی بیان اولنمق شرطدر.

شرائط مذكوره ابواب سابقه‌ده شرح وایضاح ایدلدیكندن تكراره حاجت یوقدر . حین عقدده شرائط مذكوره‌نك تمامی ویا بعضیسی بیان اولنمز ایسه سلم فاسداً منعقد اولور . انجق مسلم فیه برنوعدن اولوب انواعی اولمدیغی وتسلیمی حمل ومؤنته محتاج بولنمدیغی تقدیرده‌نوعی ومكان‌تسلیمنی بیانه لزوم‌اولمدیغی كبی نه‌زمان تسلیم ایدیله‌جكی تصریح ایدلمز ایسه ٢٤٩ نجی ماده حكمنجه برآیه مصروف اوله‌رق سلم ینه صحیح اولور. وبرآیدن نقصان مدت تعیین قلنور ایسه بیع معجل اولور .

فقط مسلم فیه متعدد اولوب جنس ونوعلری دخی بشقه بشقه ایسه بوصورتده هم جنس‌ونوع ومقداروصفتلرینك‌همده رأس‌المالدن حصه‌لرینك تعیینی لازمدر .

مثلا مسلم فیه بغدای وآربه اولوبده صفقهٔ واحده ایله عقد سلم اولندقده رب‌السلم فلان وقتده تسلیم اولنمق‌اوزره اعلاسندن اللی كیله ادرنه بغدایی ایچون التمش واوسطندن قرق كیله تكفور طاغی اربه‌سی ایچون اوتوزكه جمعاً طقسان عدد سیم مجیدیه سلم ویردم دینملیدر .

§

رأس‌المال سلم نقد اولدیغی تقدیرده تعیین مقداری لازم كلوب اشارت ایله تعیین كفایت ایتمز . چونكه سلم فسخ اولندقده مسلم الیه رأس‌المالی اعاده ایده‌جكندن مقدارینك معلوم اولمسی لازم كلور .

فقط رأس‌المال نقدك غیری مال ایسه اشارت كفایت ایده‌بیلور .

مثلا رب السلم شو اون قيونى سلم ويردم ديسه فسخ سلمده
مذكور قيونلر عيناً اعاده واكر تلف اولمش ايسه قيمتى ايفا
ولنه بيله جكى جهتله اشارت كافى اولوب قيمتنى تعيينه حاجت يوقدر .
وصورت امامين قولى اولوب امام اعظم حضرتلرينك اجتهادنجه
سالف الذكر اسبابه بناءً جائز اولميوب عقد فاسد اولور .

**٣٨٧ ماده صحت سلمك بقاسنده ثمنك مجلس عقدده
سليمى شرطدر وعاقدين قبل التسليم افتراق ايدرلر ايسه عقد
سلم منفسخ اولور .**

ثمن ايستر نقد اولسون ايستر نقودك غيرى ثمن اولمغه صالح
ل اولسون .

عقد بيعده ثمنك همان تسليمى لازم كلمز ايكن سلمده شرط
دلمسنك لزومى عقد سلم ذاتاً معدوم اوزرينه واقع اولديغندن
شيدر . بناءً عليه بركيمسه ديكرينك ذمتنده اولان اله جغنه مقابل
لم عقد ايتسه فاسد اولور . زيرا ثمن دين اولديغندن مجلس عقدده
ض تحقق ايتميه جكندن دينى ديه صاتمش اولورلركه جائز دكلدر ٢١٦
ى دينه بيع قاعدةً باطل اولديغى حالده سلم استحساناً تجويز اولنديغى
هتله مسلم فيهك معدوميتى عقدى ابطال ايتمديكى كبى ثمنده خلل وقوعى
ساد بيعه سبب اوله جغى ٣٦٤ نجى ماده ده مصرحدر .

كذلك نقدى نقده سلم جائز دكلدر . چونكه بو صورت بيع صرف
لك اولمغله بدلينك مجلس عقدده تعاطيسى لازم كلور . سلمده
مه مسلم فيه مؤجلدر .

بومادەدن اكلاشلدیغی اوزره صحت سلمك شرائطی ایکی نوعدر
بری صحتەدیكری صحتنك بقاسنەدائردر. صحتەدائر اولانلری ٣٨٦ نجی
مادەده بیان اولنان شرطلردر. صحتنك بقاسنه دائر اولانده بومادەده
ذكر اولندیغی اوزره ثمنك مجلس عقدده تسلیمیدر. وبومجلسدن
مقصد عقودده اولدیغی كبی ایجاب وقبولك حصول ومربوطیتی ایله
ختام بولان مدتدن عبارت اولمیوب بعدالعقد طرفین بكدیكرندن
مفارقت ایدنجیه قدر كچن مدت دیمكدر. بومدت ظرفنده طرفین
بشقه سوز قونوشسەلر وایش ایشلسەلر حتی اویوسەلر بعده ربالسلم
رأسالمالی مسلم الیهه اعطا ایتسه جائزدر. قبلالتسلیم افتراق ایدرلر
ایسه سلم منفسخ اولور. بوكا بینالفقها « افتراق عندین بدین » دینور

§

رأسالمال سلمك حینعقدده تسلیمی شرط اولمسنه نظراً سلمده
خیار شرطك عدم جوازی مستبان اولور. زیرا ربالسلم خیار
شرط ایله مخیر اولسه حین عقدده رأسالمالی ویرمامسی لازم كلور
بوده موضوعنه مخالفدر.

§

سلم دخی بیع كبی اقاله اولنور. وسلم اقاله اولندقده مسلم الیها
رأسالمالی ربالسلمه اعاده ایتمسی لازم كلور.

اكر رأسالمال نقدك غیری مال اولوبده مسلم الیه انی استهلاك
ایتمش ایسه یوم قبضندەكی قیمتی ومثلیاتدن ایسه مثلنی ویرمسی
اقتضا ایدر.

ربالسلم ومسلم الیه وفات ایتدكده یرلرینەقائم اولان وارثلری
دخی عقد سلمی اقاله ایدەبیلورلر.

انجق مسلم فيهك قبضندن اول سلمك اقالەسی اقاله صحيح اولماز .
يرا مسلم فيهك قبضندن اول سلم اقاله اولندقده ذمتده دين اولان
سلم فيه ساقط اولور . اكر بو اقالەيی اقاله صحيح اولوبده سلم عودت
تسه ساقط اولان مسلم فيه عودت ايتمك لازم كلور . حال بوكه ساقط
لان شی عودت ايتمز . اقالەده ايسه مسلم فيهك قيامی شرطدر .

§

بيع منعقد كبی سلمك دخی حكمی ملكيتدر . انجق مسلم اليه
أس الماله عاجلاً ورب السلم مسلم فيهه آجلا مالك اولور . وعقد
لم فسادينه بناءً فسخ اولنور ايسه رب السلمك مسلم فيهی طلبه
ق اولميهجغندن ويرمش اولديغی رأس المالی استرداد ايدر .

فصل رابع

استصناع بيانندەدر

استصناعده معقود عليه كه مصنوعدر حين عقدده معدوم
وكندن عقد استصناعك قياساً غير جائز اولمسی اقتضا ايدر . انجق
القديم متعامل اولمسيله ناسی الفت ايتدكلری وسهولت كوردكلری
معاملەدن منع حقلرنده مشقتی موجب اولوب مشقت ايسه شرعاً
يری جالب ايدوكندن سنت فعليه ايله تجويز واجماع ايله تأييد
رلمشدر. بناءً عليه استصناعك جواز ثبوتنه سنت واجماعك دلالت
ديكی برحكم اولديغی وثبوتنه سنت واجماعك دلالت ايتديكی حكم
عاً ثابت بولنديغی جهتله استصناعك جوازی شرعاً ثابتدر .

§

متحيزان فقهای عظامدن بعض ذوات ابتدای عقدده مصنوعك

معدوم اولمسنه کوره استصناعی وعددن عبارتدر دیمشلر وبعضیلر
صانع مصنوعی اعمال ایده‌جکی جهتله اجاره‌دن معدود اولدیغی
سویلمشلر ایسه‌ده اکثر فقها اجاره‌ده معقود علیه ابتداءً معدوم
اولدیغی حالده اجاره جائز اولدیغی کبی استصناع دخی وعددن عبارت
اولمیه‌رق عادتا بیع اولوب شوقدرکه مصنوع ابتداءً معدوم اولدیغی
وصانع یابالذات عمل ایده‌جکنه ویا عملی ضامن اوله‌جغنه نظراً اجاره‌یه
شبیه اولدیغندن وایکی شیئه شبیه اولان عقودده شبهین ایله عمل قواعد
اصولدن بولندیغندن بحثله اکثر احکامده بیعه وعاقدینك ویا برینك
وفاتیله منفسخ اولمسی کبی بعض احکامده اجاره‌یه تشبیه ایتدکلرندن
بوفصلك مندرجاتی اولوجهله قلمه المنشدر. بوفصلده مندرج شرائط
واحکام استثنائیه‌دن ماعداده عقد بیعك قواعد وشرائط واحکام
عمومیه‌سی عقد استصناعه شاملدر .

٣٨٨ ماده بر کیمسه اهل صنایعدن برینه بکا شوقدر غروشه شویله برشی یاپ دیوب اودخی قبول ایتسه استصناعاً بیع منعقد اولور .

مثلا مشتری پابوشجی‌یه ایاغنی کوستره‌رك فلان نوع سختیاندن شوقدر
غروشه بکا برجفت پابوش یاپ دیوب اودخی قبول ایتسه یاخود صانعه
طول وعرضنی واوصاف لازمه‌سنی بیان ایدرك برقایق یاخود کمی یاپمق اوزره
بازارلق ایتسه استصناع منعقد اولور .
کذلك طول وحجمی وسائر اوصاف لازمه‌سی بیان اولنه‌رق هربری شوقدر
غروشه اولمق اوزره بر فابریقه‌جی ایله شوقدر ایکنه‌لی تفنك یاپمق اوزره
بازارلق ایتسه استصناع منعقد اولور .
شومثاللردن منفهم اولدیغی اوزره استصناعده عمل وعین

كيسيده صانعدن اولمق شرطدر . بناءً عليه عين مستصنعدن اولور ايسه
قد ، اجاره اولور .

فقط ضمان عمل بر نوع عمل اولديغندن ١٣٤٦ صانع مصنوعى بالذات
مال ايده جكى كبى بشقه سنه دخى اعمال ايتديره بيلور وحتى عقد
تصناعدن اول كرك كندوسنك كرك بشقه سنك اعمال ايتمش اولديغى
شيئى دخى مصنوع اولمق اوزره ويره بيلور . انجق صانع بالذات
مال ايتمك شرطيله استصناع عقد اولندقده كندوسنك اعمال ايتمسى
زم كلور ٥٧١ ، ٥٧٢

فقط عقد ايله مصنوع تعين ايتمديكندن صانع مستصنع ايچون
مال ايتديكى مصنوعى قبل التسليم بشقه سنه صاتوب مستصنع ايچون
كرينى اعمال ايده بيلور .

٣٨٩ ماده استصناعى متعامل اولان شيلرده على الاطلاق
تصناع صحيحدر . اما تعامل جارى اولميان شيلرده مدت بيان
نور ايسه سلم اولوب انده شرائط سلم معتبردر واكر
ت بيان اولنمازسه ينه استصناع قبيلندن اولور .

بو ماده بش مسئله يى حاويدر . برنجيسى : استصناعى متعامل
لان شيلرده اصلا مدت بيان اولنماز ايسه ائمهٔ حنفيه جه بالاتفاق
صناع اولور .

ايكنجيسى : استصناعى متعامل اولان شيلرده بيان اولنان مدت بر
ن اقل اولمق كبى سلمده معتبر اولان مبدأ اجله بالغ دكل ايسه استعجاله
ل اولهجغندن ينه بالاتفاق استصناع اولور .

اوچنجیسی : استصناعی متعامل اولان شیلرده مدت بیان
اولنوب مدت معینه بر آی ویا دها زیاده اولورسه حضرت اما
اعظمه کوره استصناع اولور. مادهٔ مشروحه‌نك فقرهٔ اولاسی امامین
قولی وجهله یازلمشدر .

دردنجیسی : استصناعی متعامل اولمیان شیلرده بر آی ویا دها
زیاده مدت بیان اولنورسه مادهٔ مشروحه‌نك فقرهٔ ثانیه‌سنك جزء
اولی موجبنجه بالاتفاق سلم اولور .

بشنجیسی : استصناعی متعامل اولمیان شیلرده مدت بیان اولنما
ویاخود بر آیدن اقل بر مدت تعیین ایدیلورسه استعجاله حمل
اولنه‌جغندن مادهٔ مشروحه‌نك فقرهٔ ثانیه‌سنك جزء ثانیسی حکمنجه
[ینه استصناع قیلنمدن اولور .]

جزء مزبورده ینه استصناع اولور دینلمیوبده [قیلنمدن اولور
دینلمسی بعض کتب فقهیه‌ده صورت اخیره‌نك استصناع اولمیوب
عقد فاسد اولدیغنك بیان قلنمسندن ناشیدر .

٣٩٠ ماده استصناعده مصنوعك مطلوبه موافق

اوله‌جق وجهله توصیف وتعریفی لازمدر :

تا که جهالته مفضی اوله‌رق فاسد اولمیه. زیرا مصنوع مبیع
اولدیغندن معلوم اولمسی لازمدر. ٢٠٠

٣٩١ ماده استصناعده پشین اقچه‌ویرمك لازم دکلدر

استصناع معاملات ناسی تسهیل ایچون تجویز اولنددیغند
مصنوع مؤجل اوله‌رق صانعك احتیاجی تسهیل ایدلدیکی کبی ح

قدده ثمنك ويرلمسى شرط ايدلمامكله مستصنعك دخى احتياجى تسهيل
دلمشدر . بناءً عليه مستصنع ايسترسه اقچه يى پشين ويرر ديلرسه
صنوعى آلديغى وقت تسليم ايدر . حتى مصنوعى آلدقدن برمدت
علومه مرورنده ثمنى تأديه ايتمك اوزره حين عقدده مقاوله اولنور .
ياخود عقد مطلق اولوبده صانع مستصنعه مصنوعى تسليم ايتدكدن
صكره ثمنى تأجيل ويا تقسيط ايدرسه جائز اولور .

انجق پشين اقچه ويرلمسى شرط ايديلورسه حضرت امام اعظمه كوره .
وامامين حضراتنه كوره استصناع اولور . مادهٔ مشروحه نك
صورت تحريرى بومسئله ده دخى امامين قولنك اختيار اولنديغنه
دلالت ايدر .

٣٩٢ ماده استصناع منعقد اولدقدن صكره طرفين
دن برى اولقدن دونه مز . فقط مصنوع اكر تعريفه موافق
اولماز ايسه مستصنع مخيردر .

بوماده امام ابو يوسف رحمة الله عليهك اجتهادى وجهله تحرير
اولنمشدر . مضبطهٔ معلومه ده اسبابى برتفصيل بيان قلنديغى وجهله
استصناع منعقد اولدقدن صكره طرفينك سبب فسخ اولمقسزين
دونه بيلورلقدن دونه مامسى استصناعك وعد مجرددن عبارت اولميوب
عقود معاوضه دن اولمسندن ناشيدر .

كتب فقهيه ده ذكر اولنديغى اوزره مستصنعك خيار رؤيتى
وار ايسه ده باب سادسده بيان قلنان خيار رؤيت كبى اولميوب ياخيار
عيب وياخود خيار وصف قيلنندر .

تذنيب

استصناع ايله سلم آره‌سنده‌كى فرقلر :

١ ـ سلم من كل الوجوه بيعدر . زيرا سلمده معقود عليه طوغريدن طوغرى‌يه عيندر . استصناعده معقود عليه مبيع ايسه‌ده عملك صانعدن اولمسى شرطدر .

٢ ـ صانع ومستصنعك وفاتيله استصناع باطل اولور . زيرا استصناعك اجاره‌يه مشابهتى جهتيله احد عاقدين وفات ايدرسه اجاره باطل اوله‌جغى مثللو استصناعده باطل اولور . حالبوكه سلمده عقد طرفينك وفاتيله باطل اولماز .

٣ ـ استصناعده ثمنك پشين ويرلمسى شرط دكلدر. سلمده شرطدر.

٤ ـ سلمده مدت اجل ذكر اولنمق لازمدر . استصناعده ايسه مدتك ذكرى شرط دكلدر .

فصل خامس

بيع مريضك احكامى بياننده‌در

مدخلك ايكنجى بابنك اوچنجى فصلنده بيان قلنديغى وجهله فعل انسانه اثر ترتبى ايچون فاعلك مكلف اولمسى شرطدر. مكلفيت دخى اهليته متوقفدر . فاعل فهم خطاب واقتدار عمله مالك اولور ايسه اهليت كامله‌يه صاحب وعملنده اثر كامل حاصل اوله‌رق حكم تام ترتب ايدر. بعض عوارض سماويه ويا مكتسبه حيلولتيله اهليتى ناقص اولورسه اثر عملى دخى ناقص ويا حكمسز اولور .

مرض؛ اهليته ايراث نقصان ايدن عوارض سماويه‌دندر. چونكه

مريض ايله صحيح المزاج اولانك فهم خطاب واقتدار عملى مساوى اولميه‌جغندن افعال واقوالنه ترتب ايده‌جك احكام شرعيه‌ده فرق اولمق ضروريدر .

متأخرين علماى طبه كوره مرض؛ تأثيرات مختلفه ايله وجودده افعال طبيعيه خارجنده اوله‌رق وقوع بولان تغيراتدر .

شو تعريف بالجمله امراض داخليه وخارجيه‌يه شاملدر . انجق شرعاً امراضك انواع ودرجاتى نظر اعتباره النه‌رق عوارض سماويه‌دن اولان جنت ، عته ، نسيان ، اغماء ، عمى ايله عوارض مكتسبه‌دن اوله‌رق بر نوع خسته‌لق اولان سكر حقنده بشقه بشقه احكام ترتب ايتديكندن شرعاً مرضدن مقصد حالات مذكوره‌دن ماعدا علل واسقامدر .

§

١٥٩٥ نجى ماده‌ده تعريف اولنديغى وجهله مرض حكماً دخى ايكى نوع اولوب برنجيسى مرض عادى ، ايكنجيسى مرض موتدر .

مرض عادى ايله مريضك اقتدار عملنه نقصان ترتب ايده‌جكندن عمله متعلق تعبدات وتعهداتى قدرت ممكنه ايله مشروع قلنمش ايسه‌ده شعورنده خلل اولمدقجه تصرفات قوليه‌سى صحيح المزاج اولان كيمسه‌نك تصرفاتى كبيدر .

لكن مرض موته مبتلا اولان مريضك تصرفاتنده حكماً فرق واردر . شويله‌كه : مرض اهليتى ازاله ايتمديكندن تصرفاتى معتبر ايسه‌ده مريضك مرضى ورثه‌سنك وغرمانك مال مريضه خلف اولمقلرينك

علتی اولان موته منجر اولور ایسه حق وارث ایله حق غریمك
سبب تعلقی اولور. زیرا اهلیت ملك، موت ایله باطل اولور. و ناسدن
میته اك قریبی مالنده خلف اولور. وكذا ذمت، موت ایله زائل اولور
دینك محل قضاسی اولان مال دین ایله مشغول اولوب غریمی دخی
مالنده خلف اولور.

بنابرین مرض، مریضك محجوریتنی ایجاب ایدر وبو محجوریت
مرضك اولنه مستند اولور. مع مافیه مریضك محجوریتی حق
وارث ایله حق غریمك صیانت ایدیله بیله جكی مقدارده معتبردر.
مقدار مذكور وارث حقنده مجموع مالك ثلثانیدر غریم حقنده تركه
مستغرق دیون ایسه مالك جمله سیدر دكل ایسه انجق دینك مقداریدر.
شو حالده مریض دائنلر ایچون دیندن وورثه ایچون مالنك ثلثاندن
فضله سی حقنده واموالی مستغرق بالدیون اولسه بیله كندوسنك
نفقه سی وطبیب اجرتی كبی محتاج اولدیغی شیلر حقنده محجور دكلدر.

§

مرض موتك نه دیمك اولدیغی ومریضك نه كبی خصوصاتده
اقراری وهبه سی صحیح اولوب اولمدیغی كتاب الاقرارك اوچنجی
بابنك اوچنجی وكتاب الهبه نك ایكنجی بابنك ایكنجی فصللرنده
تعریف وبیان اولنمشدر. موضوع بحثمز اولان فصل خامسده دخی
مرض موته مبتلا اولان كیمسه نك بیعی حقنده ترتب ایدن احكام
شرعیه بیان قلنور. شویله كه:

٣٩٣ ماده بر مریض مرض موتنده ایكن ورثه سندن

برينه برشی صاتسه دیکر وارثلرك اجازتنه موقوف اولوب مریضك وفاتندن صكره اجازت ویررلرسه نافذ اولور ویرمزلرایسه نافذ اولماز .

چونکه مرض اهلیتی اسقاط ایتمیه‌جکندن مریضك بیعنده‌رکن بیع اهلندن‌صادر ومحل بیع اولان مبیع موجود اولمسیله بیع منعقد اولور . هرنه قدر مرض کبی برمانع وارایسه‌ده موته منجر اولوب اولمیه‌جغی مشکوك وبایعك هنوز حیاتی محقق اولدیغنه وشك ایله یقین زائل اولمیه‌جغنه مبنی مرض مذکور انعقاد بیعه مانع اولماز .

لکن مرض مذکور موته منجر اولور ایسه موت ایله متوفانك مالنه حق ورثه تعلق ایده‌جکنه وموته منجر اولان برخسته‌لقده مریضك ورثه‌سندن برینه مال صاتمسی دیکر ورثه‌دن مال قاچرمق احتمالنه مبنی اوله بیلوب مرض موت دخی شو احتماله سند اوله بیله‌جکنه وسنده مستند اولان احتمال ایله حجت اولمیه‌جغنه نظراً بیع مذکور دیکر ورثه‌نك بعدالوفات اجازتنه موقوف‌اولور .

چونکه مریضك عقد بیعنده مرض موت بر علتدرکه حکمی ابتدای عقده مضاف وتراخیسی حقیقی اولوب حکمنك حصولی آنکه حادث اولان وقته قدر تأخر ایدر . زیرا مرض موت تغیر احکامك هم اسماً علتیدر چونکه احکامه موضوعدر . شویله‌که : مال مریضه حق ورثه تعلق ایدر . وانلرك‌حقنك تعلق ایتدیکی مقدارده مریض هبه وصدقه ووصیت ومحابات مثللو بر صورتله تبرعدن محجوراولور . وهم معناً علتیدر . چونکه موت اشبو تغیر احکامك وجوده کلمسنده

شرعاً مؤثردر . لكن حكماً علتى دكلدر چونكه تغير احكام مرض موت ايله برابر وجوده كلمز بلكه آنكه حاصل اولان بر وقته يعنى زمان موته قدر تأخر ايدر حتى موت بولنمازسه مريضك واقع اولان تصرفاتى نافذ اولور .

مادهٔ مشروحه مطلق صورتده محرر اولديغندن مبيع ثمن مثلى ايله ويازياده يه صاتلمش اولسه بيله محابات يعنى نقصان فيأت ايله صاتيلان مبيع كبى اجازته موقوفدر .

اشبو ماده حضرت امام اعظمك اجتهادى وجهله يازلمشدر . امامينه كوره مريض مبيعى ثمن مثلى ايله ويازياده يه صاتدقده مال قاچرمق احتمالى اولميه جغندن نافذدر .

§

آنفاً بيان قلنديغى وجهله حق ورثه مريضك وفاتيله مالنه تعلق ايتديكندن [مريضك وفاتندن صكره اجازت ويررلرايسه نافذاولور] دينلمشدر .

مفهوم مخالفندن مستبان اوله جغنه كوره مريض ورثه سندن برينه برمال صاتوبده ديكرلريده مجيز اولدقدن صكره وفات ايتسه هنوز مالك اولمدقلرى برشيده تصرف ايتمش اولدقلرندن اجازتمذكورهنك حكمى اولماز .

كذلك مريض حين بيعده مبتلا اولديغى مرضدن كسب افاقت ايتمسى متعاقباً ديكر برمرضدن وفات ايتسه ارتق اجازته حاجت قالماز . زيرا برنجى خسته لغنك مرض موت اولمديغى تحقق ايدرك بيع لازم اولمشدر ايكنجى خسته لق موتى منتج اولمشسه ده بيع مذكوره شمولى يوقدر .

مادهٔ مشروحه‌ده مریضك یالکز بیعندن بحث اولنیور .
شرایه کلنجه : اکر مریض ورثه‌سنك برندن بر مالی ثمن مثلندن
زیاده‌یه صاتون آلورایسه ورثه‌سندن برینه ثمن مثلندن نقصاننه مال
صاتمش حکمنده اولور یعنی دیکر ورثه‌دن بوصورتله نقدنی قاچرمق
احتمالی اولدیغندن انلرك اجازتنه موقوف اولور .
فقط ثمن مثلی ایله ویانقصاننه اشترا ایدرایسه مال‌قاچرمق احتمالی
واراولمدقدن بشقه‌دیکرورثه حقنده منفعت دخی‌ملحوظ اولدیغندن
آرتق انلرك اجازتنه موقوف اولمیوب عقد مذکور بالاتفاق نافذ
اولور .

§

تفصیلات محرره مریضك بیع کبی فسخه احتمالی اولان‌تصرفاتنه
دائردر. اعتاق کبی فسخه احتمالی اولمیان تصرفاتی بعینه موته‌معلق
اولانلره مشابه اولوب نقض قبول‌ایتمز .

§

مریضك ورثه‌سندن برینه بیعی صورتاً وصیت عد اولنه‌رق
دیکرلرینك اجازتنه موقوف اولنجه ورثه‌دن برینه بلابدل مالنی
حقیقةً وصیتك عدم جوازی اولویتده قالور بناءً علیه مریضك
ورثه‌سندن برینه وصیتی‌باطلدر .

§

مریضك مالنه ورثه‌سنك تعلق حق وفاتیله ثابت اوله‌جغندن
زیرده‌کی ماده‌دن دخی منفهم اوله‌جغنه کوره بوبابده ورثه‌دن مقصد
مریضك حین وفاتنده وارث اولانلردیمکدر مثلا مریضك بربرادر
وبرزوجه‌سی اولوب مرض موتنده زوجه‌سنه برمالنی صاتسه‌وبعده

براوغلی تولد ایتسه مریضك وفاتنده برادری « حین بیعده بن وارث ایدم » دیوب بیعه اجازت ویره‌مز چونکه مریضك وفاتنده برادرینه حق وراثت ثابت اولمامشدر .

٣٩٤ ماده مرض موتنده ایکن مریض حین وفاتنده کندویه وارث اولمیان برینه ثمن مثلیله برشی صاتسه صحیح ومعتبر اولور .

تفصیلات سابقه‌دن مستبان اولدیغنه کوره مرض اهلیت تصرفی اسقاط ایتمدیکی کبی مریضك حین وفاتنده وارثی اولمیان مشتری حین بیعده بایعك وارثی اولسه‌بیله اکمال بیعی ورثه‌دن مال قاچرمق کبی احتماله مستند اولمدیغندن جائز ونافذدر .

واکر محابات یعنی ثمن مثلندن نقصان ایله بیع وتسلیم ایتدکدن صکره فوت اولسه ثلث مالی محاباته مساعداولدیغی تقدیرده بیع ینه صحیح ومعتبراولور وثلث مالی محاباته مساعد اولمدیغی صورتده مقدار نقصانی مشتری اکماله مجبور اولور واکمال ایتمزایسه ورثه بیعی فسخ ایده‌بیلور .

زیرا مرض موت ایله مالنه ورثه‌سنك حقی تعلق ایده‌یور ومحابات تبرع قبیلندن اولوب مرض دخی تبرعده حجره سبیدر بناءً علیه مریضك ثمن مثلندن نقصانله بیعی قیاساً صحیح اولمامق لازم کلور ایسه‌ده حال صحتنده قصور ایتدیکی بعض جهاتی تلافی ایتسون ایچون تبرعاتی استحساناً تجویز اولنمش

وبو مسئله دخی اوجمله‌دن بولنمشدر. انجق ضرورتلر كندو مقدارلرنجه تقدیر اولنمق قاعده‌دن ایدوكندن ضرورتی دفع ایله برابر ورثه‌نك محافظهٔ حقی ایچون نهایت ثلث مالنده تصرفه شرعاً مساعده‌اولنمشدر. وورثه مورثلرینك وفاتندن اول تصرفاتی تصدیق ایتسه حكمی اولماز. چونكه كندولرینه انتقال ایتمیوب تعلق مجردن عبارتدر.

مثلا بیك بش یوز غروش قیمتلی برخانه‌دن بشقه نسنه‌یه مالك اولمیان مریض مرض موتنده اول خانه‌سنی وارثی اولمیان بركیمسه‌یه بیك غروشه بیع وتسلیم ایتدكدن صكره فوت اولسه محابات ایتمش اولدیغی بش یوزغروش ثلث مالنه مساعد اولمغله بیع، صحیح ومعتبر اولوب ورثه بوبیعی فسخ ایده‌مز. واكر مریض اول خانه‌یی بش یوز غروشه بیع وتسلیم ایتمش اولسه محابات ایتمش اولدیغی بیك غروش ثلث مالك ایكی قاتی اولمغله ورثه مشتری‌یه ثمنی مبیعك ثلثان قیمتنه ابلاغ ایت دیو تكلیف ایتدكارنده مشتری ناقص اولان بش یوز غروشی ویرر ایسه ورثه بیعی فسخ ایده‌مز واكر ویرمز ایسه بیعی فسخ ایله خانه‌یی استرداد ایده‌بیلورلر.

مریض قیمتلی برمالنی دیكرك دكرسز مالیله طرامپه ایتسه حكمی بنه بو وجهله‌در.

٣٩٥ ماده تركه‌سی مستغرق دیون اولان كیمسه مرض موتنده مالنی ثمن مثلندن نقصان ایله صاتوبده فوت اولدیغی صورتده داینلری مبیعك ثمن مثلنی مشتری‌یه اكمال ایتدیررلر واكمال ایتمزسه بیعی فسخ ایده‌بیلورلر.

[تركه] بر كیمسه‌نك وفاتنده ترك ایتمش اولدیغی مالدر.
[مستغرق دیون] بورج ایله احاطه اولنمش دیمكدر.
متوفانك تركه‌سی یا دیننه مساوی یاخود دیننندن دها زیاده ویا دها

آز اولور . اکر ترکه‌سی دیننه مساوی ویا آز ایسه مستغرق دیون اولوب اکر ترکه‌سی دیندن چوق ایسه مستغرق دیون عد اولنماز .

ایمدی ترکه‌سی مستغرق دیون اولان کیمسه مرض موتنده مالنی ثمن مثلندن نقصان ایله مثلا ١٥٠٠ غروشلق برمالی ١٠٠٠ غروشه صاتدقده بومالدن بشقه مالی اولسه‌بیله مادامکه ترکه‌سی دیونه مستغرقدر محابات ایتدیکی مقدار مجموع مالنك ثلثنه مساعد اولوب اولمدیغنه باقلمیوب دائنلر طرفندن مبیعك ثمن مثلی مشتری‌یه اکمال ایتدیریلور واکمال ایتمزسه بیعی فسخ ایده‌بیلورلر . زیرا ترکه‌سی مستغرق دیون اولان کیمسه‌نك مرض موتنده محاباتی وصیت حکمنده‌در . حالبوکه صراحةً وصیت ایتمش اولسه بیله اشبو وصیتی انفاذ اولنماز .

چونکه میتك ترکه‌سنه حقوق اربعه تعلق ایدرکه اولاً متوفانك تجهیز وتکفینی ثانیاً قضاء دیونی ثالثاً وصیتك ثلث مالندن تنفیذی رابعاً باقی قالان ترکه‌نك ورثه بیننده تقسیمیدر .

بوحقوق علی الترتیب ایفا واجرا اولنور . یعنی برنجیسی یاپلمدقچه ایکنجیسنه وایکنجیسی یاپلمدقچه اوچنجیسنه کچیلمز . مثلا برآدمك بورجی بش بیك غروش ومالی بیك ایکی یوز غروش اولدیغی حالده وفات ایتسه اولاً بیك ایکی یوز غروشدن متوفانك تجهیز وتکفینی ایچون قدر معروف صرف اولنور . بعده دینی تأدیه ایدیلور . یعنی تجهیز وتکفین مصارفندن آرتان مبلغ دائنلر بیننده غرامه تقسیم اولنور .

ترتیب مزبوره رعایت اولنمسنك اسبابی شودرکه : اولاً میتك تجهیزه احتیاجی دیننه احتیاجندن زیاده اولدیغندن میتك تجهیزی دیننه ترجیح قلنور . نته‌کیم حال حیاتنده لباسنك دیونه مرجح اولدیغی

۹۹۹ نجی ماده‌ده محرردز . انجق مال مرهون کبی بر عینه حق غیر متعلق اولورسه ۷۲۹ نجی ماده حکمنجه مرتهن سائر غرماءدن احق اوله‌رق رهندن استیفای دین ایده‌بیله‌جکی کبی عین مرهون متوفانك تجهیزینه دخی صرف اولنه‌ماز .

ثانیاً دینی وصیتنه ترجیح اولنور وماده‌ٔ مشروحه‌ده بیان اولندیغی اوزره محابات دخی وصیت حکمنده‌در. زیرا دین، الله تعالی ایله کندی بیننده حائل اولدیغندن وصیتدن ومحاباتدن اهمیتلیدر .

ثالثاً تجهیز وتکفینی مصرفی چیقدقدن ودینی ایفا اولندقدن صکره انجاز وصیتنه مرتبةً مانع قالمیه‌جغندن وهرکس ملکنده کیف مایشاء تصرفه مقتدر اولوب شو تصرفنی مابعد موته دخی اضافه ایده‌بیله‌جکندن کتاب الهبه‌نك ایکنجی بابنك ایکنجی فصلنده بیان اولندیغی وجهله مرض موتنده هبه‌سی ووصیتی جائز اولوب اوچنجی درجه‌ده تنفیذ ایدیلور .

رابعاً ورثه ناس ایچنده میته اك قریب اولاندر. کندی مالندن انلرك انتفاعی کندی انتفاعی کبیدر. بناءً علیه ذکر اولنان مراتب ثلثه‌یه لزومی مقدار صرف اولندقدن صکره قالان مال خلفیت طریقیله ورثه‌سنه ویریلور . ورثه‌سی یوغیسه جانب بیت الماله اعطا اولنور . ۸۷۷

§

ترکه‌سی مستغرق دیون اولان کیمسه‌نك مرض موتنده مالنی محابات طریقیله بیع ایتمسنك حجت اوله‌مامسی سنده مستند اولان احتماله مقارنتی سببیله‌در. زیرا ترکه‌سی مستغرق دیون اولان کیمسه‌نك مرض موتنده مالنی صاتمسنده دائنلردن مال قاچرمق احتمالی سنده

يعني مرض موته مستنددر . سنده مستند اولان احتمال ايله حجت
قالماز قاعده‌سنه بناءً ترکه‌سی مستغرق ديون اولان کیمسه‌نك مرض
موتنده بطريق المحابات بيعی دائنلر حقنده نافذ ولازم اولماز .

فصل سادس

بيع الوفا حقنده‌در

بيع الوفانك حاجت عمومی اولسون خصوصی اولسون
ضرورت منزله‌سنه تنزيل اولنور قاعده‌سنه بناءً على خلاف القياس
تجويز اولنديغی وسببی ٣٢ نجی ماده‌ده وبيع جائز وبيع فاسد
ورهن حکمنده اولديغی دخی ١١٨ نجی ماده‌ده محرر اولديغندن
بو فصلك مندرجاتی تفصيل احکامنه دائردر .

٣٩٦ ماده بيع وفاده بايع ثمنی رد ايله مبيعی استرداد
ايده‌بيلديکی کبی مشتری دخی مبيعی رد ايله ثمنی استرداد
ايده‌بيلور .

چونکه بيع فاسد حکمنده‌در . وبيع الوفا رهن حکمنده
دخی اولديغندن عقد ٧٠٦ نجی ماده موجبنجه مبيعك تسليمی ايله
تمام اولور .

وکذا فاسداً وقوع بولان بيع الوفانك حکمی اکر بيع و
دين اوزرينه سابق اولور ايسه صحيحاً وقوع بولان بيع الوفانك
حکمی کبيدر .

بيع بالوفا ايله رهن بيننده ١١٩ نجی ماده‌ده تصريح اولنان

ـتغلال صورتندن بشـقه هيچ بر فرق اولمديغنـدن رهنـك
حكام سائره‌سی بيـع وفاده دخی تمامله جاری اولور .

٣٩٧ ماده بيـع وفا ايله صاتيلان مبيعی كرك بايع وكرك
مشتری آخره صاته‌ماز .

چونكه رهن حكمنده اولديغندن ديكرينك اجازتنه موقوف
اولور . اجازت قولاً اوله‌جغی كبی فعلاً دخی اولور .
شيوع طاری وشيوع مقارن رهنده اولديغی كبی بيع بالوفايی
دخی افساد ايدر .

٣٩٨ ماده مبيعك منافعندن بر مقداری مشتری‌يه عائد
اولمق شرط قلنسه اول شرطه رعايت اولنور .

مثلا وفاءً صاتيلان باغك اوزومی بايع ايله مشتری بيننده مناصفةً تقسيم
اولنمق اوزره بالتراضی مقاوله ايتسه‌لر اول مقاوله موجبنجه عمل اولنمق لازم
اولور .

مقاوله ايديلنجه بيع جائز حكمنده اولور . مقاوله ايدلمزايسه
وفاءً صاتيلان مالك حاصلاتی رهنده اولديغی مثللو بايعه عائد اولوب
مشتری حاصلات واقعه‌يی بايعك اذنی اولمقسزين استهلاك ايتسـه
ضامن اولور .

اما بايعك اذنی اولمقسزين مشتری مبيعی آخره ايجار ايله بدل
ايجارينی استهلاك ايتسه ضمان لازم كلمز . چونكه بدل ايجار مأجورك
جزئی اولميوب منافعی اولديغندن ومنافع غير متقوم ايدوكندن
مضمون دكلدر .

٣٩٩ ماده وفاءً صاتیلان مالك قیمتی دینه مساوی اولدیغی حالده مشتری یدنده تلف اولسه مقابلی اولان دین ساقط اولور.

اتلاف ایدلسه ینه دین ساقط اولور . چونکه رهن حکمندهدر انجق تعیین ضمان خصوصنده تلف ایله اتلاف بیننده فرق اولور کتاب الرهنده بیان اولنور .

لاحقه

[مال] کلمه‌سی منقول وغیر منقوله شاملدر . انجق بین الناس بیع الوفا معامله‌سی اکثریا اموال غیر منقوله‌ده جاری اولدیغی کبی بو ماده احکامنه تطبیق معامله اولنمق ایچون مالك [ملك] اولمسی اقتضا ایدر. یوقسه اراضیٔ امیریه ووقفیه ومسقفات ومستغلات موقوفه‌ده بیع بالوفا معامله‌سی جریان ایتمز .

چونکه اراضیٔ امیریه‌نك رقبه‌سی جانب بیت الماله واراضیٔ موقوفه ایله مسقفات ومستغلات موقوفه‌نك رقبه‌سی وقفنه عائددر . بونلر خود بخود کیمسه تملك ایده‌مز . بلکه تصرف اولنورکه متصرفلری مستأجر حکمنده‌در .

مع مافیه بونلرده معاملات ناسی تسهیل ایتمك مقصدینه مستند اراضی قانونی ونظامات مخصوصه ایله احکامی معین اولان [فراغ بالوفا] معامله‌سی جریان ایدر. تفصیلی صدد خارجنده اولوب یالکز شوراسی اخطار اولنورکه فراغ بالوفا ایله بیع بالوفا بیننده مهم بر فرق اولوب اوده مفروغ له یدنده مفروغ به بلاتعد ولاتقصیر تلف اولسه

ن ساقط اولميوب كما كان باقى قالور. حالبوكه بيع بالوفاده ساقط
لور .

٤٠٠ ماده وفاءً صاتيلان مالك قيمتى دينندن ناقص اولد
ى حالده مشترى يدنده تلف اولسه قيمتى مقدار دينندن ساقط
لور واوست طرفنى مشترى بايعدن اخذ واسترداد ايلر .

٤٠١ ماده وفاءً صاتيلان مالك قيمتى دينندن زياده
لديغى حالده مشترى يدنده تلف اولسه قيمتندن دين مقابلى
لان مقدارى ساقط اولور .
عدى وقوع بولمش ايسه زياده‌يى دخى مشترى ضامن اولور
كر بلاتعدى تلف اولمش اولسه اول زياده‌يى مشترينك
ذمه‌سى لازم كلماز .

٤٠٢ ماده بيع وفاده متبايعاندن بريسى فوت اولدقده
ى فسخ وارثه انتقال ايدر .

٤٠٣ ماده مشترى الەجغنى استيفا ايتمدكجه وفاءً اشترا
ش اولديغى ماله بايعك ديكر غريملرى مداخله ايده‌مز .

بوماده‌لرده ذكر اولنان احكام عادى رهنده دخى جارى
يغندن اسبابى كتاب الرهنده بيان وتفصيل اولنور .

مسئله : طرفیندن بری بیعك باتاً اولدیغنی دیگری وفاءً عن
ایلدیگنی ادعا ایتسه سوز اصلی ادعا ایدنکدر یعنی باتاً اولدیغنی بیا
ایدنکدر مگرکه وفاءً اولدیغنه دلالت ایدر برقرینه بولنه مثلا بایع
مشتریدن مبیعی استغلالاً استیجار ایتمسی کبی .

ذیل

رهن ایله بیع بالوفانی حکماً تفریق ایدن بیع بالاستغلالدر بناءً ع
رهن ضمننده بیع بالوفا اولمیه جغندن مرتهن رهنی راهنه ایجار ایت
صحیح اولمیوب اجرت لازم کلمز بیع بالاستغلالده قبض تجدد ایتمل
یعنی اولاً مبیع مشتری یه تسلیم وبعده عقد اجاره ایله موجر او
مشتریدن بدل معلوم ایله مستأجر اولان بایعه اعاده وتسلیم ایدلملی
اما مبیع مشتری یه تسلیم اولنمدن بایعه ایجار اولنسه اجرت لا
دکلدر چونکه مبیعك قبل القبض بایعه ایجاری صحیح دکلدر مگر
دین مال یتیم ومال معتوه ومال مجنون ومال وقف اوله بو صورتده
اجر مثل لازم کلور .

وینه مال یتیم وامثالی مستثنی اولمق اوزره مدت اجاره خت
بولدقدن صکره تجدید عقد ایدلمیه رك برمدت بایع مبیعده ساکن او
اجرت لازم کلمز .

بعد الاستغلال بایع یدنده مبیع تلف اولسه ٤٠٠ ، ٤٠١
ماده‌لر احکامنجه مقابلی اولان دین ساقط اولور .

کتاب البیوع حقنده تعلق ایدن ارادهٔ سنیه تاریخی

فی ٨ محرم سنه ١٢٨٦

فهرست

صحیفه

قال النبی صلی الله علیه وسلم

[من یرد الله به خیراً یفقهه فی الدین]

روح المجلة

اوچنجی جلد

کتاب الاجارات ایله کتاب الکفالهنك شرحیدر

محرری

اسبق موصل والیسی ، مکتب حقوقدن مأذون

حاجی رشید پاشا

درسعادت

جغال اوغلنده آیاصوفیه جادهسنده « مطبعهٔ خیریه وشرکاسی »

۱۳۲۸

بسم الله الرحمن الرحيم

موجبنجه عمل اولنه

صورت خط همايون

كتاب ثانى

اجارات حقنده اولوب بر مقدمه ايله سكز بابى شاملدر

تمليك ايديلان شى يا عين ويا منفعت اولور . عين بدل مقابلنده تمليك ايديلور ايسه بيع اولوركه انواع واحكامى كتاب البيوعده ذكر اولندى . بلا بدل تمليك اولنور ايسه هبه اولوركه كتاب الهبه‌ده ذكر وبيان قلنور . وصيت وصدقه مثللو تمليكات دخى بو قبيلدندر .
منفعت ؛ بلا بدل تمليك اولنور ايسه عاريت اولوركه احكامى كتاب الاماناتده محرردر . عوض مقابلنده تمليك ايديلور ايسه اجاره اولور . ايشته بو كتابده آنك انواع وشرائط واحكامندن بحث اولنه‌جقدر .

§

[اجارات] اجاره‌نك جمعى اولوب اجاره دخى ٤٠٥ نجى ماده‌ده تعريف ايدلمشدر . بوراده جمع صيغه‌سيله ذكر اولنمسى مجله‌نك اشبو كتاب ثانيسنده اجاره‌نك انواعنك شرائط واحكامندن بحث اولنديغنى بيان ايچوندر . زيرا اجاره عقد اعتباريله اجارهٔ لازمه ، اجارهٔ منجزه ، اجارهٔ مضافه‌يه ومعقود عليه اعتباريله منافع اعيان وعمله منقسم اولديغى كبى منفعت دخى برنوعنده مدت ديكر نوعنده عملك

بیانی وبشقه برنوعنده اشارت ایله معلوم اولدیغندن اجاره بو صورتلرله دخی متنوع اولور .

مقدمه

اجاره یه متعلق اصطلاحات بیاننده در

٤٠٤ ماده اجرت؛ کرا یعنی بدل منفعت وایجار؛ کرایه ویرمك واستیجار ؛ کرا ایله طوتمق دیمکدر .

اجر : لغتده ثواب معناسنه‌در . نته‌کیم نائل اجر ومثوبات اوله دینلور .

[کرا] ترکجه‌لشمش عربی برکلمه اولوب کرایه اجرت دینلمسی منفعتك بدلی یعنی ثوابی اولمسندن کنایه‌در . استیجار ؛ مقامنده « استکرا » کلمه‌سی دخی مستعملدر .

٤٠٥ ماده اجاره ؛ لغت عربده اجرت معناسنه‌در . فقط ایجار معناسنده دخی استعمال اولنمشدر .

اصطلاح فقهاده منفعت معلومه‌یی عوض معلوم مقابله‌سنده بیع ایتمکدر .

بو تعریفه کوره اجاره‌ده منفعتك وبدلك معلوم اولمسی لازمدر . اکر علی الاطلاق اجاره‌نك تعریفی ایسه جهالت منفعت وعوضدن طولایی فاسد اولان اجاره خارج قالور که بو حالده افرادینی جامع اولماز .

اکر اجارهٔ صحیحه‌نك تعریفی ایسه منفعت وعوض معلوم اولدیغی

حالده شیوع اصلی وشرط مفسد ایله فاسد اولان اجاره‌لر تعریفده داخل اوله‌جغندن بو تقدیرده اغیارینی دافع دکلدر . تعریف ایسه قاعدهٔ افرادینی جامع واغیارینی مانع اولمق اقتضا ایده‌جکندن مرحوم منلا خسرو وابن کمال مطلقا اجاره ؛ منفعتی عوض مقابله‌سنده بیع ایتمکدر . اجارهٔ صحیحه ؛ شیوع اصلی وشرط مفسددن خالی اوله‌رق منفعت معلومه‌یی عوض معلوم مقابله‌سنده بیع ایتمکدر . دیو تعریف ایلمشلردر .

تعریفده‌کی [عوض] قیدی احترازیدر . زیرا بلا عوض اجاره اولور . ٤٥٠ و ٤٦٠ بیعده اولدیغی کبی [ثمن] دینلمیوب [عوض] دینلمسی دخی بیعده ثمن اولمغه صالح اولمیان شیلر بدل اجاره اوله بیلدیکندندر . ٤٦٣

٤٠٦ ماده اجارهٔ لازمه ؛ خیارشرط وخیار عیب وخیار رؤیتدن عاری اولان اجارهٔ صحیحه‌درکه طرفیندن بریسی بلا عذر بونی فسخ ایده‌مز .

یالکز اوچ نوع خیاردن بحث اولنمسی معروف ومشهور اولملری حسبیله علی طریق المثال اولوب یوقسه کتاب البیوعده ذکر وتعداد اولنان خیارات سائره‌نك جاری اولمیه‌جغنه دلالت ایتمز . اجاره‌ده انلر دخی جاریدر . چونکه بیع کبی اجاره دخی شرائط انعقادی جامع ایسه منعقد وشرائط انعقاددن ولو بری بولنماز ایسه غیر منعقد یعنی باطل اولور .

اجارهٔ منعقده دخی شرائط صحتی جامع اولوب اولمامق اعتباریله

صحیح وفاسده وغیرك حقی تعلق ایدوب ایتمامك اعتباریله موقوف ونافذه واجارهٔ نافذه خیاردن عاری اولوب اولمامق اعتباریله لازم وغیر لازمه منقسم والحاصل بیعده جاری اولان اقسام، اجاره‌ده دخی جاری اولدقدن بشقه اجارهٔ منجزه، اجارهٔ مضافه کبی بیعده جاری اولمیان اقسام مخصوصه دخی واردر .

اجاره‌ده انعقاد وصحت ونفاذ ولزومك شروطندن بعضیسی باب ثانی وخامسده بیان اولنمشدر . بعضیلریده احکام وشرائط بیوعه قیاساً معلوم اولور .

[اجارهٔ صحیحه] قیدی اجارهٔ فاسده‌دن احتراز ایچوندر . اکر اجاره فاسد اولور ایسه عقد غیر لازم اوله‌رق عاقدین ایچون حق فسخ ثابت اولور . [بریسی] قیدی طرفیندن احتراز ایچوندر. زیرا اجارهٔ لازمه‌یی طرفیندن بریسی خود بخود فسخ ایده‌من ایسه‌ده ایکی طرف بالاتفاق فسخ ویا اقاله ایده‌بیلورلر . [بلاعذر] قیدی عذر ایله اولان فسخدن احتراز ایچوندر . چونکه ٤٤٣ نجی ماده‌ده بیان اولندیغی وجهله اجاره عذر سببیله بعضاً منفسخ اوله‌جغی کبی ٥٨١ نجی ماده موجبنجه بعضاً طرفیندن بری دخی فسخ ایده‌بیلور .

٤٠٧ ماده اجارهٔ منجزه ؛ وقت عقددن اعتباراً ایجاردر.

[منجزه] میمك ضمی وجیمك تشدیدیله تنجیزدن مأخوذ اسم مفعولدر . اجاره‌ده مدتك تعیینی شرائط صحتندن بولنمغله و زیرده‌کی ماده موجبنجه اجارهٔ مضافه صحیح اولمغله وقت عقددن اعتبار اولنان ایجاره [اجارهٔ منجزه] دینلور .

کذلك مدت تعیین قلنوب نه‌زماندن اعتبار اولنه‌جغی تصریح

ایدلمز ایسه تاریخ عقد مبدأ مدته دلالت ایده‌جکندن اوتاریخدن اعتبار اولنوب ینه اجارهٔ منجزه اولور .

٤٠٨ ماده اجارهٔ مضافه ؛ کله‌جك بر وقت معیندن اعتباراً ایجاردر .

مثلا کله‌جك فلان آیك ابتداسندن اعتباراً برخانه بو قدر مدت ایچون شو قدر غروشه ایجار اولنسه اجارهٔ مضافه اوله‌رق منعقد اولور .

اجارهٔ مضافه‌نك سبب مشروعیتی ٤٤٠ نجی ماده شرحندن متضح اولور .

٤٠٩ ماده آجر اجاره‌یه ویرن کیمسه‌در . ضم میم ایله [مکاری] وکسر جیم ایله [موجر] دخی دینلور .

٤١٠ ماده مستأجر ؛ کسر جیم ایله استیجار ایدن کیمسه‌در .

٤١١ ماده مأجور ؛ کرایه ویریلان شیدر . جیملرك فتحیله [موجر ومستأجر] دخی دینلور .

٤١٢ ماده مستأجر فیه ؛ اجیرك عقد اجاره ایله التزام ایلدیکی عملی ایفا ایچون مستأجر طرفندن کندوسنه تسلیم اولنان مالدر .

البسه دیکمك اوزره درزی‌یه ویریلان قماش ونقل ایچون حماله ویریلان حموله کبی .

که معقود علیه اولان دیکمك فعلی قماشده ونقل حموله‌ده واقع

اولور وبو سببه مبنی مستأجرفیهه « مایحدث فیه العمل » یعنی عمل کندوسنده واقع اولان شیدر دینور .

بوحالده عمل کندوسنده واقع اولمیان شیلر برلکده بولنسه بیله مستأجرفیهدن عد اولنماز نته‌کیم مثال مذکورده محرر قماش بر بوغچه‌یه قونیلوب درزی‌یه ویرلسه اشبو بوغچه مستأجرفیهدن عداولنماز.

٤١٣ ماده اجیر ؛ نفسنی کرایه ویرن کیمسه‌در .

نفسنی کرایه ویرن کیمسه‌یه عاقد اولمق اعتباریله موجر وعملی متعهد یعنی معقود علیه اولمق اعتباریله مأجور دینلمك لازم کاور ایسه‌ده مالنی کرایه ویرن موجردن ومنافع اعیان اوزرینه وارداولان اجاره‌لرده‌که معقود علیه‌مأجور دینلور . آنلردن تفریق وتمییزایدلمك ایچون [اجیر] دینلور .

بوحالده‌اجیر؛ فعیل وزننده اولوب هم‌فاعل‌وهم‌مفعول‌معناسنه‌در.

٤١٤ ماده اجر مثل ؛ بی‌غرض اهل وقوفك تقدیر ایتدکلری اجرتدر .

[اجرمثل] مأجورك ویاخود اجیرك مثلنك اجرتی معناسنده برترکیب اضافیدر . بیعده‌کی ثمن مثل کبی .

[بی‌غرض] طرفینه مانع شهادت اوله‌جق وجهله قرابت وتعلق‌ویاخود اجاره‌ده اشتراك منفعت ویامضرتی اولمیان دیمکدر .

[اهل وقوف] اجر مثلنی تقدیر ایتدکلری خصوصده اهل خبره وارباب وقوفدن اولان کیمسه‌لردر. زیرا بونلر اعرف اولوب رب‌العالمین تعالی وتقدس دخی [فاسئلوا اهل‌الذکر ان‌کنتم‌لاتعلمون] بیورمشدر .

§

اعیان اوزرینه وارد اولان اجارەده اجر مثلك تقدیری ایچون مأجوره مساوی اولان شیئه وزمان ومکانه نظر اولنور . مثلاً بر کیمسه معد للاستغلال اولان بر دکانده اجرت بازارلق ایتمکسزین اجرای صنعت وتجارت ایتسه اومحلده مثلی دکانه اوزمانده قاچ غروش اجرت ویریلیور ایسه اکا کوره اجر مثلی تعیین ایدیلور. زیرا اجر مثلك تقدیرنده تماثل مقیاس اولەجنی کبی اختلاف زمان ومکان ایله اجرت دخی مختلف اولەجغندن یعنی مأجورك مثلی بر دکان بشقه محلده کائن اولمغله اجرتی زیاده ویانقصان اولەبیلەجکی کبی ـ درسعادتده دیرکلر آرەسنده کائن دکانلرك اجرتی شهررمضانده برقاچ قات تزاید ایتدیکی مثللو ـ زمان اعتباریله دخی اجرت تفاوت ایدەجکندن اهل وقوفك بوزالرینه دقت ایتمسی لازم کلور .

کذا بر کیمسه اجرت بازارلق ایتمکسزین اسکلەده طوران قایقلردن برینه راکباً بر محله کیتدکده کندوسی ایله قایقجی بیننده اجرتك مقدارنده اختلاف اولنسه اولاً ـ مراکب بحریەنك بیوکلك وکوچکلکنه ویکیلك واسکیلکنه وقایقجینك درجهٔ مهارتنه کوره اجرتنده فرق اولەجغندن ـ راکب اولدیغی قایغك مثلنه، ثانیاً ـ یولجیلرك کثرت وقلتنه وموسم وهوانك مساعده ومخالفتنه کوره مقدار اجرتده فرق اولەجغندن ـ مستأجر مذکور قایق ایله نصل برزمانده محل مزبوره عزیمت ایتدیکنه، ثالثاً ـ مثلی مسافەده ایکی محله عزیمت ایدن قایقلرك اجرتنده اختلاف محل حسبیله فرق اولەبیلەجکندن ـ قایغه بنیلان وکیدیلان محله نظراً اجر مثل تقدیر اولنور .

کذلك بر کیمسه اجرت بازارلق ایتمکسزین بر کراعربەسنه اشیا تحمیل ایدوب خانەسنه کتورد کده عربەجی ایله بینلرنده اجرتك مقدارنده اختلاف

اولنسه‌ـ اوكوز و باركير عربه‌سی آراسنده وباركير عربه‌سنك بر و یا ایكی حیوانلی اولمسنده اجرتجه فرق اولدیغندن ـ مذكور عربه‌نك مثلنه و آنف‌البیان اسبابه بناءً زمان ومكان نقلنه و ـ تیمور ویاغ مثللو آغر وبولاشیق اولان اشیا اجرتنك ذخیره وپاموق كبی شیلراجرتندن فرق اولدیغندن‌ـ مستأجرفیهه نظر اولنه‌رق اجرمثل تقدیر اولنور.

عمل اوزرینه وارد اولان اجاره‌ده اجر مثلك تعیننده اول عملده اجیره مماثل اولان شخصه وزمان و مكان اجاره‌یه ومستأجرفیهه نظر اولنور . مثلا بر مرانغوزه اجر مثل ویرلمك لازم كلدیكی تقدیرده انك كبی بر مرانغوزك اجاره منعقد اولدیغی زمانده وعملی ایفا ایلدیكی مكانده مستأجر فیه اولان آغاجدن دولاب یاپمق اوزره كونده قاچ غروش اجرت آلدیغی نظر دقته آلنه‌رق، اجر مثل تقدیر اولنور .

§

بیعده ثمن اولمغه صالح اولمیان شیلر اجاره‌ده اجرت اوله‌بیله‌جكنه واجر مثل ثمن اولمغه صالح اولمیان شیلردن تقدیر ایدلدكده نزاعه مفضی اوله‌جغنه مبنی اجر مسمی نقدك غیری ایسه اجر مثلك دخی مسمانك مثلندن تعیینی اقتضا ایتمیوب نقد ایله نقد حكمنده اولان شیلردن تقدیری لازم كلور .

§

اهل وقوف متعدد اولوبده متفقاً ومتحداً تعیین مقدار ایده‌میوب اختلاف ایتسه‌لر حد وسط معتبر اولور . مثلا اجیرك یومیه‌سنی اهل وقوفدن بری یكرمی ودیكری اون طقوز واوچنجیسی اون سكز غروش اولمق اوزره تقدیر ایتسه اوسط اولان اون طقوز غروشه اعتبار اولنور . زیرا خیرالامور اوساطها .

اهل وقوف اجر مثلی اصول مشروعه سنه موافق وجهله تقدیر ایتمدکلری صورتده حاکم رد ایله یکیدن تقدیر ایتدیره بیلور. چونکه اهل وقوفك تقدیری شهادت منزله سنده اولمیوب اخبار قبیلندن اولدیغندن حکام قبول ایدوب ایتمامکده مختاردر .

بوسببه مبنی شیخین حضراتی اهل وقوفك تعیننده نصاب شهادته رعایت مجبوری اولمیوب بر ذاتك دخی جواز تقدیرینی اجتهاد بیورمشلر وامام محمد حضرتلری نصاب شهادته رعایةً اقلی ایکی اولمق لازم کله جکنی بیان ایتمشدر . مع مافیه تقدیر واقع تخمین درجه سنده قالمیوب شهادت مرتبه سنه چیقار ایسه نصاب شهادته وشرائطنه رعایت لازم کله جکنده ائمهٔ مشار الیهم متفق الرأیدر .

٤١٥ ماده اجر مسمی ؛ حین عقدده ذکر وتعیین اولنان اجرتدر . بیعده کی ثمن مسمی کبی .

٣١٦ ماده ضمان ؛ بر شیئك مثلیاتدن ایسه مثلنی وقیمیاتدن ایسه قیمتنی ویرمکدر .

ضمان ، احکام غصبدن اولمغله کتاب الغصبده تعریف وبیانی ایجاب ایدر ایسه ده کتاب الاجاراتده دخی ضماندن بحث اولندیغی ایچون بوراده ذکر اولنمشدر . وکتاب الغصبده مندرج ٨٩١ نجی ماده ده تکرار وایضاح ایدلمشدر .

مثلی وقیمینك نه دیمك اولدیغی کتاب البیوعده بیان قلندی .

٤١٧ ماده معد للاستغلال ؛ کرایه ویرلمك اوزره اعداد وتعیین اولنمش شیدرکه فی الاصل کرایه ویرلمك اوزره یاپلمش

یا آلنمش خان وخانه وحمام ودکان کبی عقارات ایله کرا عربه سی وکرا بارکیری مثللو شیلردر .

[معد] اعداد مصدرندن اسم مفعول اولوب اعداد وتهیئه اولنمش یعنی حاضرلنمش دیمکدر .

[استغلال] لغتده بر آدم دیکرندن کندی ایچون غله قزانمسنی طلب ایتمك معناسنه اولدیغی کبی ۱۱۹ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی وجهله ایراد اولنه جق شیلردن غله آلمغه دخی اطلاق اولنور . بوماده مشروحه ده کی استغلال کلمه سندن دخی بوایکنجی معنی مقصوددر .

وبر شیئك على التوالى اوچ سنه ایجار اولنمسی معد للاستغلال اولدیغنه دلیلدر .

یعنی فقرهٔ اولیده بیان قلندیغی وجهله خان وچارشو حمامی کبی فی الاصل معد للاستغلال اولمق اوزره یاپلمامش اولسه بیله مثلا سکنایه مخصوص برخانه على التوالى اوچ سنه ایجار اولندقدن صکره معد للاستغلال عد اولنور . زیرا اوچ سنه على التوالى ایجار ایدلمسی صاحبی طرفندن کرالق خانه اتخاذ ایدلدیکنه دلالت ایدر . فقط برشیده سبب تملکك تبدلی اول شیئك تبدلی مقامنه قائم اولدیغندن صاحبی خانه یی بشقه سنه صاتار ویاخود کندوسی وفات ایدوب خانه ورثه سنه انتقال ایدر ایسه بروجه محرر اوچ سنه ایجار ایدلمش اولمسی اوخانه نك بعدما دخی معد للاستغلال اولمسنی ایجاب ایتمز . اما مشتری ویا ورثه مذکور خانه یی کما کان کرایه ویررلر ایسه ارتق فقرهٔ اولی موجبنجه معد للاستغلال اولمش اولور .

بر کیمسـه نفسی ایچون یاپدیرمش اولدیغی بر شـیئك معدللاستغلال اولدیغنی ناسه اخبارواعلام ایله معد للاستغلال اولور .

نفسی ایچون یاپدیرمش اولمسی معد للاسـتغلال اولمسنه مانع دکلدر. هرکس ملکنده کیف مایشا تصرف ایدر . ١١٩٢

وفقرهٔ سابقه‌دن مقصد مثلا بر کیمسـه نفسی ایچون یاپدیرمش اولدیغی برشیئك معد للاستغلال اولدیغنی ناسه اخبار واعلام ایتمکسزین ایجار ایتدیکنده موجرك مقصدی تعین ایتمك ایچون اوچ سنه علی التوالی ایجار ایتمسی لزومنی بیانه دائر اولمغله فقرهٔ اخیره اکا مناقض دکلدر.

٤١٨ ماده مسترضع ؛ اجرت ایله سـوت آنا طوتان کیمسه‌در .

سوت آنایه « مرضع » واکر اوجه‌ده سوت آنالق ایتمش ایسه « مرضعه » وسوت ویریلان چوجغه « رضیع » دینور .

٤١٩ ماده مهایأه ؛ تقسیم منافعدن عبارتدر .

مثلا بر خانه‌ده مشترك اولان ایکی کیمسه برسنه بری ودیکر سنه‌دیکری مناوبةً انتفاع ایتمك اوزره قرار ویرملك کبی .

مهایأه‌دن کتاب الاجاره‌نك بالکز ٤٢٩ ماده‌سـنده ذکر اولنوب کتاب الشرکتك ایکنجی بابنك طقوزنجی فصلنـده تکرار تعریف وشرائط واحکامی بیان اولندیغندن بوراده ایضاحه حاجت یوقدر.

باب اول

ضوابط عموميه بياننده‌در

ضوابط؛ ضابطه‌نك جمعى اولوب ضوابط عموميه قواعد عموميه‌دن معدود ايسه‌ده قواعد عموميه مسائل فقهيه‌نك كليسنى ويا اكثرينى محيط اولوب ضوابط عموميه هرفنى بحثه دائر ايسه يالكز اوبحثلك حاوى اولديغى مسائله تطبيق اولنه بيلور . بناءً عليه بينلرنده عموم وخصوص مطلق اولوب هرقاعدهٔ كليه ضابطه ايسه‌ده هرضابطه قاعدهٔ كليه دكلدر .

٤٢٠ ماده اجاره‌ده معقود عليه منفعتدر ،

اجاره‌ده معقود عليهك يعنى ماجورك منفعت اولمسى انتهاءً وحكماً‌در عقد ابتداءً عينه تعلق ايدوب منفعت حاصل اولدقجه اكا انتقال ايدر . زيرا عقدك انعقادنده محل موجوده اضافتى لازمدر .. منفعت ايسه مرور زمان ايله عينى يعنى مأجور ويا اجيرى استعمال ايدنك اراسنده حاصل اولان تعلقات مخصوصه اولوب ابتداءً معدوم اولديغندن محل منفعت اولان مأجور ويا اجير منفعت مقامنه اقامه اولنه‌رق ابتداءً عقد بونلر اوزرينه مضاف قيلنور . شوقدركه آناً فآناً منفعت حاصل اولدقجه عقد تجدد ايتمز . ايتسه عاقدينك هر برى ديكرينك رضاسنى استحصال ايتمكسزين عقدى فسخه مقتدر يعنى عقدك غير لازم اولمسى اقتضا ايدر بوايسه معاملاتك قرارسزلغنى ايجاب ايده‌جكندن اجزاى منفعت اجزاى زمانه تقسيم اولنور تعبير ديكرله عقد ايله انعقاد تحقق ايدر يالكز منفعت آناً فآناً تحدث ايتدكجه عقد اجاره‌نك اثرى ظاهر ومستأجرك منفعته مالكيتى ثابت اولور .

عقد ایله انعقادك تحقق ایتدیكنه و ابتداءً معقود علیهك محل منفعت اولدیغنه مبنیدر كه اجارهٔ لازمه بلا عذر فسخ اولنه‌ماز. وانتهاءً وحكماً معقودعلیه منفعت اولدیغنه مستنددر كه شرط تعجیل ویاتعجیل اولمدقجه اجرت بروجه پشین لازم كلماز .

كذلك اجاره‌ده معقود علیه حكماً منفعت اولدیغنه بناءً استهلاك عین اوزرینه اجاره باطلدر . مثلا آغاج واودون كسمك ایچون بر قوری‌یی ایجار ایتمك باطلدر . یالكز ضرورته وتعامله مبنی سوت آنا استیجاری استثناءً واستحساناً تجویز اولنمشدر . §

شو ایضاحاتدن مستبان اولدیغنه كوره اولاً حین عقد اجاره‌ده مأجور معدوم اولوب حال بوكه برعقدك انعقادی ایچون تعلق ایده‌جكی محلك یعنی معقود علیهك موجود اولمسی لازمه‌دن ایدوكنه ثانیاً مال ؛ طبع انسانی مائل اولوبده وقت حاجت ایچون ادخاری قابل اوله بیلان شیئه دینلوب منفعته طبع انسانی مائل اولور ایسه‌ده وقت حاجت ایچون ادخاری قابل اولمامسیله منفت مال اولمدیغنه مبنی قاعدةً وقیاساً اجاره غیر جائز یعنی باطل اولمق لازم كلور .

انجق بوصورته كیدلسه احتیاجات عمومیه تضییق ایدلمش اولور . چونكه اغنیا تعمیر وانشای ابنیه وامكنه ایله ایجار ایدرك اجرتندن استفاده‌یه وبك چوق كیمسنه بشقه‌سنك خانه ودكاننی استیجار ایدوب اسكان واجرای صنعته محتاج اولدیغندن منافع اعیان اوزرینه اجاره معامله‌سنه احتیاج دركار اولدیغی كبی هر كس كندی مایحتاج الیهنی بالذات تدارکه فطرةً وحالاً مقتدر اولمیوب ابنای جنسنك تعاونه محتاج اولمغله اهل حرفت وصنعته مراجعتی وارباب حرفت وصنعتك دخی سعی وعملندن استفاده ایچون اجرتله بشقه‌سنه ایش ایشلمكه

مجبوريتی ضروريات بشريه‌دن اولمسيله نظام احوال بنی آدم يكديكره معاونته متوقف اولديغنه و شرعاً حاجت عمومی اولسون خصوصی اولسون ضرورت منزله‌سنه تنزيل ايدلمك و برايش ضيق اولدقده متسع اولمق قاعده‌دن ايدوكنه بناءً اجاره معامله‌سی استحساناً تجويز اولنمشدر .

آنجق علی خلاف القياس ثابت اولان شی سائره مقيس عليه اولميه‌جغندن كتاب الاجاراتده بالاستثنا تجويز ووضع اولنان احكام مخصوصه‌دن ماعداده ينه قواعد واحكام عموميه‌يه تطبيق معامله اولنوب يوقسه اجاره حقنده بالاستثنا موضوع برحكم سائره مقيس عليه اولماز .
مثلا معد للاستغلال اولان ملك برخانه‌يه من غير عقد صاحبنك اذنی اولمقسزين بر كيمسه كيدوب اسكان ايتسه اجرت لازم كلديكنه قياساً معد للاستغلال اولميان برخانه‌يه دخی من غير عقد صاحبنك اذنی اولمقسزين كيدوب اسكان ايدن كيمسه‌نك اجرت ويرمسی لازم كلماز ٤٧٢ .

§

اجاره‌نك مشروعيتی كتاب ايله ثابت اولوب سنت واجماع ايله تأييد اولنمشدر و آنفاً بيان قلنديغی وجهله لزوم وفوائدينی عقل مؤيددر . كتاب ايله ثبوتنه [انی اريد ان انكحك احدی ابنتی هاتين علی ان تاجرنی ثمانی حجج ـ فا توهن اجورهن ـ لو شئت لاتخذت عليه اجراً] آيت كريمه‌لری وسنت ايله تأييدينه [اعطوا الاجير اجره قبل ان يجف عرقه ـ ومن استأجر اجيراً فليعلمه اجره] حديث شريفلری دليلدر . اجماعه كلنجه : بالجمله فقها واعالیٔ بلاد هر زمان اجاره‌نك صحتنده مجتمعاً اتفاق ايلمشلردر .

٤٢١ ماده معقود عليه اعتباريله اجاره ايكی نوعدر .

نوع اول منافع اعيان اوزرينه وارد اولان عقد اجاره اولوب ايجار اولنان شيئه [عين مأجور وعين مستأجر] دخی دينلور . واشبو نوع اول اوچ قسمه تقسيم اولنور .

قسم اول اجارهٔ عقاردر . خانه واراضی ايجاری كبی .

قسم ثانی اجارهٔ عروضدر . البسه واوانی ايجاری كبی .

قسم ثالث اجارهٔ حيواندر .

نوع ثانی عمل اوزرينه وارد اولان عقداجاره اولوب بونده مأجوره [اجير] دينلور . اجرتله عمله وخدمه طوتمق كبی .

حرف وصنايع اصحابنی استيجار ايتمك دخی بوقبيلدندر كه مثلا قماش درزيدن اولمق اوزره البسه كسديرمك استصناع اولديغی كبی درزی يه قماش ويروبده البسه ديكدرمك دخی عمل اوزرينه اجاره ديمكدر .

شو تقسيماتدن مستفاد اولديغنه كوره اجاره بعضاً منافع اعيان وبعضاً ده منفعت آدمی اوزرينه وارد اولديغندن اجاره معقود عليه اعتباريله ايكی نوع اولمش اولور .

اعيان منقول وغير منقوله ومنقولده حيوان وعروضه منقسم اولديغندن نوع بوصورتله اوچه انقسام ايدر و ١٦٥ نجی ماده شرحنده بيان قلنديغی وجهله [عروض] كلمه سی بعضاً يالكز حيوان و عقار مقابلی ذكر اولنديغندن وبوراده دخی اويله مستعمل ايدوكندن

مكيلات وموزوناتدن قابل ايجار اولان شيلردخى [اجارهٔ عروضده] داخلدر . اجيره كلنجه :

٤٢٢ ماده اجير ايكى قسمدر .

قسم اول اجير خاصدركه يالكز مستأجره ايشلمك اوزره طوتيلان اجيردر. آيلقلى خدمتكار كبى .

كه مدت معلومهٔ اجاره ظرفنده يالكز مستأجره خدمت ايله مكلف اولوب بشقه‌سنه خدمت ايده‌مز .

قسم ثانى اجير مشتركدركه مستأجردن بشقه‌سنه ايشلمامك شرطيله مقيد اولميان اجيردر .

مثلا حمال ودلال ودرزى وساعتجى وقيومجى واسكله قايقجيسى وكرا عربه‌جيسى وقريه چوبانى هپ اجير مشتركدركه بر شخصه مخصوص اولميوب هر كس ايچون ايشليه بيلورلر .

فقط بونلردن برى فلان وقته‌قدر يالكز مستأجره ايشلمك اوزره استيجار اولندقده اول مدت ظرفنده اجير خاص اولور .

كذلك بر حمال ياخود عربه‌جى ياقايقجى فلان محله‌قدر بشقه‌سنه ايشلميوب مستأجره مخصوص اولمق اوزره استيجار اولندقده اورايه وارنجيه قدر اجير خاص اولور .

بناءً على ذلك مدت منقضى ومحل مقصوده واصل اولنجيه قدر اجيرك منفعتى مستأجره عائد اولوب بشقه‌سنه ايفاى عمل ايده‌مز .

ايدر ايسه اولنه‌جق معامله ٤٢٥ نجى ماده شرحنده بيان قلنور .

§

مستأجر ايله اجير بيننده درت صورتله عقد مقاوله اولنه‌بيلور :

برنجیسی : اولاً عمل ثانیاً مدت ثالثاً اجرت بیان اولنه‌رق استیجار ایلمکدر . بوصورت امامین حضراتنه کوره صحیح واجیر مشترك اولور . مثلا مستأجر اجیری البسه‌سنی ییقامق اوزره برکون اقشامه قدر شو قدر غروشـه استیجار ایتمك کبی‌که بونده معقود علیه عملدر . اجیر ایکندی وقتی اکال ایلسه اجرتی تماماً آلور .

امام اعظم حضرتلری بوصورت فساد عقدی موجب اوله‌جغنی بیان بیورمشدر .

ایکنجیسی : اولاً عمل ثانیاً اجرت ثالثاً مدت بیان قلنه‌رق استیجار ایلمکدر . بوتقدیرده معقود علیه عمل واجیر مشترك اولور . مثلا بر کیمسـه برچوبانه « شو اینکمی رعی ایت آیده بش غروش ویررم وبتون یاز اوتلاتورسـك » دیمسی کبی‌که بوصورتده مرقوم چوبانك عملی اوحیوانك رعینه مخصوص وبشقه‌سـنك حیوانلرینی رعیدن ممنون اولمدیغندن اجیر مشترك اولمش اولور . مکرکه « یالکز شو اینکمی رعی ایت » کبی اجیرخاص اولدیغنه دلالت ایدر بر سوز سبق ایتمش اوله .

اوچنجیسی : اولاً مدت ثانیاً عمل ثالثاً اجرت ذکر اولنه‌رق استیجار ایلمکدر .

امامین حضراتنه کوره صحیح واجیر خاص اولور . مثلا « بکا برآی خدمت ایت شو اینکمی اوتلات سکا اوتوز غروش ویررم » دیه‌رك عقد استیجار ایلمك کبی . مکرکه « ایستر ایسـه‌ك بشقه‌لرینك حیوانلرینی‌ده رعی‌ایله » کبی اجیر مشترك اولدیغنه دلالت‌ایدر برسوز سبق ایتمش اوله .

دردنجیسی : اولاً مدت ثانیاً اجرت ثالثاً عمل بیان اولنه‌رق

استیجار ایلمکدرکه بوصورتده متفقاً اجیر خاص اولور. مثلا « آلتی آی نزدمده بولك سکا آیده یوز غروش اجرت ویررم خانه‌ملك خدمتنی کوررسك » دیه‌رك استیجار ایلمك کبی . §

اجیرك مشترك وخاص اولمق اوزره ایکی قسم عد ایدلمسی زیرده محرر ٤٢٤ و ٤٢٥ نجی ماده‌لرده وسکزنجی بابك اوچنجی فصلنده بیان قلنه‌جغی وجهله استحقاق اجرت وضمان خصوصلرنده حکماً فرق اولدیغندن بر اجیر خاصمیدر یاخود مشترکمیدر اکلاشلمق ایچون اول امرده اجیرك تقسیم وتعریفنه لزوم کورلمشدر .

٤٢٣ ماده اجیرخاصك مستأجری برشخص اولدیغی کبی شخص واحد حکمنده اولان متعدد شخصلر دخی اوله بیلور .

بناءً علیه برقریه اهالیسی کندولرینه مخصوص اولمق اوزره‌عقد واحدایله برچوبان استیجار ایتدکلرنده اول چوبان اجیرخاص اولور .
اما کندولرندن بشقه‌سنك حیوانتی دخی رعی ایلمسنی تجویز ایتدکلری «ویاخود قریه اهالیسنك هر بری چوبان ایله بشقه‌بشقه عقد اجاره ایلدکلری» صورتنده اول چوبان اجیر مشترك اولور .

بو ماده‌دن مستفاد اولدیغی اوزره اجیرخاص ایکی قسمدر . یعنی اجیرخاصك مستأجری یابرشخص اولورکه اجیره « اجیروحد » دینور . یاخود متعدد اولورکه بونده اجیره « اجیرغیروحد » دینور .

واجیرك خاص ویا مشترك اولدیغی اکلاشلمق ایچون عملنك مستأجره خاص اوله‌رق بشقه‌سنه اجرای عملدن ممنوع اولوب اولمدیغنی تعیین اقتضا ایدوب یوقسه مستأجرك برشخص ویاخود شخص واحد

حكمنده متعدد اشخاص اولمسی اجیرخاصك مشترك ویااجیر مشتركك خاص اولمسنی ایجاب ایتمز. شوحالده هراجیر وحد اجیرخاص اولوب فقط هراجیر خاص وحد اولەمیەجغنـدن اجیر وحد اخص مطلق اولور .

٤٢٤ ماده اجیر مشتركك اجرته استحقاقی عمل ایلەدر.

چونكه اجاره عقود معاوضـەدندر معاوضـاتدن اولان عقدده بدلیندن بری عاقدیندن برینه تسلیم اولنمایدركه دیكرعاقد بدل آخره مستحق اولسـون . نته‌كیم بیعده مشتری اولاً ثمنی بایعه وبعده بایع مبیعی مشتری‌یه تسلیم ایدر . عمل اوزرینه وارداولان اجارەده بدلیندن بریسی عمل ودیكری اجرت اولدیغندن وعمل ایسه ابتـداءً معدوم ایدوكندن اجیر مشتركك ایفای عمل ایتمدكجه معقودعلیهی یعنی كندیسنی استیجاردن مقصود ومطلوب اولان منفعتی مستأجره تسـلیم ایتمش اولمیەجغی جهتله اجرته مستحق اولماز .

§

بونكله برابر اجیر مشتركك عملنده اثروارایسه اجرته استحقاق ایچون عملدن فراغی كافی اولمیوب معقود علیهی مستأجره تسلیم ایتمسی لازم كلور . زیرا تسلیم مأجور متممات عملدندر . درزینك دیكمش اولدیغی البسەیی مستأجره تسلیم ایتمسی كبی حقیقةً ویاخود درزی مستأجرك خانه‌سندەدیكدیكی البسەیی براقوب كیتمسی كبی حكماً تسلیم ایتمش اولور.اما عملنده اثریوقسه عملدن فراغ ایله اجرته كسب استحقاق ایدر. حمال كبی كه ایفای عمل ایله تعهدینی تماماً ایفا ایتمش وبناءً علیه مأجوری مستأجره تسلیم ایلمش اولور .

٤٢٥ ماده اجیر خاصك اجرته استحقاقی مدت اجاره‌ده عمل ایچون حاضر بولنمسیله‌در. یوقسه بالفعل ایشلمسی شرط دکلدر

زیرا اجارهٔ صحیحه‌ده استیفای منفعته اقتدار ایله اجرت لازم اولور. اجیر ایفای عمله حاضر ومهیا اولدیغی حالده مستأجر آنی حسن استخدام ایله استیفای منفعت ایتامش ایسه قصور ایتمش اولور وهیچ بر کیمسه کندی قصورندن استفاده ایده‌میه‌جکندن مستأجرك اجیر خاصه اجرتی ویرمسی لازم کلور .

فقط عملدن امتناع ایده‌مز. وایدرسه اجرته مستحق اولماز .

بوصورتده اجیر قصور ایتمش اوله‌جغندن اجرتدن محرومیتیله معاتب اولور

کذلك عملی مانع برحال ظهور ایدرایسه اجیر خاص ینه اجرته مستحق اولماز. خسته اولوبده ایفای عملدن عاجز قالمق کبی

اجیر خاص مدت اجاره ظرفنده مستأجردن بشقه‌سنه خدمت ایده‌مز. ایدرسه مستأجر اولك نزدندن غیبوبتله ثانی‌یه خدمت ایتدیکی مدته مستأجر اول ایله اجیر بیننده مقاوله اولنمش اولان اجرتدن اصابت ایده‌جك مقدار تنقیص اولنور . ومستأجر اول تعلق حقنه بناءً نافذ اولمیان اجارهٔ ثانیه‌یی فسخ ایده‌بیلور .

مثلا برکیمسه خدمتکارلق ایچون نفسنی برکمسنه‌یه ایجار ایدوب بعده مستأجرك اذنی اولمقسزین دیکر برکیمسه‌یه دخی ایجار ایدرك

ایکیسنکده خدمتنی ایفا ایتسه ایکیسندن دخی اجرتنی کاملاً آله‌بیلور ایسه‌ده عملنی نقصان ایفا ومدت اجاره‌نك برقسمنده غیبوبت ایتدیکی تقدیرده ترتب ایدن نقصان و مدت غیبوبتی ایچون اجرتدن اصابت ایدن مقدار تنزیل اولنور .

کذلك عربه‌جی، قایقجی کبی براجیر مشترك فلان محله‌قدر بشقه‌سنه ایشلمیوب مستأجره مخصوص اولمق اوزره استیجار اولندقده عربه ویا قایغنـه او محله وارنجیه قدر دیکر بریولجی ویا اشـیا دخی آلوب کوتورر ایسه اجرتدن حصه‌سنه اصابت ایدن مقدار سـاقط اولور. شو ایکی صورتده دخی موجراول اجارهٔ ثانیه‌یی فسخ ایده‌بیلور .

مادهٔ مشروحه‌نك حکمی صورت مطلقه‌ده استیجار اولنان اجیر خاصه‌دائردر. اما مستأجر باغچه‌سنی چپالامق وتیمار ایتمك اوزره اون غروش یومیه ایله طوتمش اولدیغی باغچوان خسته اولمق کبی برعذر سـببیله ایفای عمل ایده‌مدیکی کونلر ایچون یومیه اخذینه مسـتحق اولماز

٤٢٦ ماده عقد اجاره ایله منفعت معینه‌یه مسـتحق اولان کیمسه عیناً اول منفعتی یامثلنی یاخود مادونتی استیفا ایده‌بیلور. اما مافوقنه تجاوز ایده‌مز.

زیرا موجر عادةً ودلالةً منفعت معینه‌نك‌مثلنه ویامادوننه‌موافقت ایتدیکی عقداجاره‌نك مفهومندن ا کلاشـیلور فقط مافوقنه تجـاوز موجری اضرار ایده‌جکـندن وعقد اجاره‌نك مفهومنـدن موجرك تجاوزه موافقتی ا کلاشـیله‌میه‌جغندن جائز دکلدر .

مثلا تیمورجیلك ایشلمك اوزره استیجار اولنان دکانده مستأجر مضرتده تیمورجیلکه مساوی « مثلا قلایجیلغی » یاخود اندن اهون برصنعتی « مثلا صرانغوزلنی » اجرا ایده‌بیلور .

وبر کیمسه ساکن اولمق اوزره استیجار ایلدیکی خانه‌ده ساکن اولمیوب « بروجه معتاد » اشیا وضع ایده‌جك اولسه جائز اولور .

اما عطارلق ایتمك اوزره استیجار ایلدیکی دکانده تیمورجیلك ایشلیه‌مز . ایشلرسه منفعت معینه‌نك مافوقنه تجاوز ایتمش اوله‌جغندن غاصب حکمنده اولور . بناءً علیه اول دکانی سالماً تسلیم ایتمدن اول بلاتعد ولاتقصیر تلف اولسه ضمان لازم کلور .

وارتق اجرت لازم کلمز . زیرا اجرت ایله ضمان مجتمع اولماز . فقط اول دکانی سالماً تسلیم ایتدکده معقود علیهی مع زیادة استیفا ایتمش اولدیغندن استحساناً اجر مسمی لازم کلور .

مستأجرك مذکور دکانده تیمورجیلك ایتدیکنی موجر کوروب سکوت ایتسه معرض حاجتده سکوت بیان اولدیغندن رضاسنه دلالت ایدر بعده دکان بلا تعد ولاتقصیر محترق اولسه مستأجره ضمان لازم کلماز . اما تعدی وتقصیرندن مثلا اوجاغنده زیاده آتش یاقمسندن ناشی محترق اولور ایسه ضمان لازم کلور .

٤٢٧ ماده هر شی که مستعملینك اختلافیله مختلف اوله آنده تقیید معتبردر .

مثلا بر کیمسه‌نك رکوبی ایچون استکرا اولنان آته بشقه‌سی ارکاب اولنه‌مز .

آتده طوران وار طوره میان وار فحواسنجه رکوب اشخاصك اختلافیله مختلف اولان شیلردن اولدیغی وعجمی بر آدمك راکب اولمسی

آته زحمت ومشقتي وبناءً عليه صاحبي ايچون مضرتي موجب اوله جغ
جهتله ضرردن احتراز ايله تقييد فائده يي مستلزم اولديغندن معتبردر
بناءً عليه مستأجر قيد وشرطك مافوقنه تجاوز ايله مخالفت ايدر ايسه
حكم غصب ترتب ايدرك ضمان لازم كلور ٦٠٥

٤٢٨ ماده هرشي كه مستعملينك اختلافيله مختلف اولميه
آنده تقييد لغودر .

مثلا بر كيمسه نك سكناسي ايچون استيجار اولنان خانه ده بشقه سي
اسكان اولنه بيلور .

چونكه استعمالده اختلاف اولمديغي صورتده تقييد موجب فائده
اوله مز وهر بر قيدكه فائده يي موجب دكلدر لغو اولور , اسكان ايدن
كيمسه لرك تخلفيله خانه نك صورت استعمالي فساد عقدي موجب اوله جق
درجه ده مختلف اوليه جغندن مستأجر ايجار ايتمش اولديغي خانه يه
بالذات ساكن اوله جغي كبي كندو يرينه بشقه سني دخي اسكان ايدر
فقط عادت محكم اولديغندن عادته رعايت لازم اولمغله مستأ-
بالذات اسكان ايتمك اوزره استيجار ايلديكي خانه يه على خلاف العا
برقاچ عائله اسكان ايلسه جائز اولماز .

٤٢٩ ماده كرك قابل تقسيم اولسون وكرك اولمسو
بر كيمسه حصهٔ شايعه سني شريكنه ايجار ايده بيلور ايسه
آخره ايجار ايده مز .

بر كيمسه حصهٔ شايعه سني شريكنه ايجار ايتدكده منافعدن برقسم
ملكي اولمق وقسم ديكريني استيجار ايله تملك ايلمش بولنمق حسـ

قبض واستيفا ايده بيله‌جكندن حصهٔ شايعه‌نك شريكه ايجارى بين الائمه متفقاً جائزدر . آخره وياشركا متعدد اولوبده بعضيسنه ايجارك جائز اولوب اولمديغنده اختلاف اولنوب امامين حضراتى موجر نصف وثلث كبى مقدار حصه‌سنى سويليه‌رك ايجار ايتدكده مأجورك تخليه ومهايئه‌سى صورتيله مشاعك منفعتنى قبض واستيفا ممكن اوله بيله‌جكى بيانيله جوازى رأينده بولنمشلر ايسه‌ده امام اعظم حضرتلرى عدم جوازنى اجتهاد وبووجهله بسط مطالعات بيورمشلردركه : ايجاردن مقصود اصلى مستأجرك استيفاى منفعت ايتمسيدر . منفعت ايسه امر حسيدر حصهٔ شايعه‌يى مشتركك غيرى‌يه ايجارده محل منفعت اولان مأجورك تسليمى قابل اوله‌ميه‌جغندن منعت مقدور الاستيفا اولمازبناءً عليه شيوع اصلى عقد اجاره‌يى افساد ايده‌جكندن بركيمسه حصهٔ شايعه‌سنى آخره ايجار ايدرايسه فاسد اولور . واجر مثل لازم كلور . شوقدركه قابل تقسيم اولوبده عقد فسخ ايدلمكسزين تقسيم ايله مأجورى افراز ايدرك مستأجره تسليم ايلر ايسه مانع زائل اوله جغندن فساد صحته منقلب اولور .

فقط بعد المهاياه نوبتنى ايجار ايده‌بيلور .

بوصورتده مأجورك كليسى موجرك يدنده بولنه‌جغندن مستأجره تسليمى ممكن ومنفعت مقدور الاستيفادر .

كذلك بركيمسه مستقلاً مالك اولديغى خانه‌سندن نصفنى شايعاً ايجار ايتسه حصهٔ شايعهٔ مشتركه‌سنى ايجار ايتمش كبى اوله‌رق عقد فاسد اولور .

لكن قبل الفسخ خانه‌نك برقسمنى تعيين ومستأجره تسليم ايدوب

اوده قبول ايلر ايسه خانه‌نك او قسمنده ايجار تقرر ايدرك فساد صحته منقلب اولور .

شيوع اصلى ٢١٤نجى ماده موجبنجه حصهٔ شايعه‌نك آخره بيعنه مانع اولمديغى حالده شريكك غيرى يه ايجارك فسادينى موجب اولمسى يعنى بوبابده بيع ايله اجاره بيننده فرق بولنمسى بيعك امر حكمى واجاره‌نك امر حسى اولديغندندر .

٤٣٠ ماده شيوع طارى عقد اجاره‌يى افساد ايتمز .

مثلا بركيمسه خانه‌سنى ايجار ايتدكدن صكره نصف حصه‌سى برمستحق طرفندن ضبط اولنسه باقى حصهٔ شايعه حقنده اجاره باقى قالور .

يعنى ابتداءً تجويز اولنميان شى بقاءً تجويز اولنه‌بيلور . زيرا بقا ابتدادن اسهلدر ٥٥ و ٥٦

كذلك بركيمسه خانه‌سنى تماماً ديكر كمسنه‌يه ايجار ايتدكدن صكره نصفنده عقدى فسخ واقاله ايتسه جائز ونصف اجاره لازم اولور.

٤٣١ ماده ايكى شريك برلكده اوله‌رق مال مشتركى ايجار ايده‌بيلورلر .

شخص آخر يالكز برينك حصه‌سنده اجاره‌يى قبول ايتسه تفريق صفقه‌دن طولايى اجاره باطل اولور . فقط عقد تمام اولدقدن صكره شريكلردن برى كندى حصه‌سنده اجاره‌يى فسخ واقاله ايتسه جائز اولور . زيرا مادهٔ مذكوره‌يه نظراً شيوع طارى حاصل اولوركه عقد اجاره‌يى افساد ايتمز .

اما عقد اجاره‌يى بشقه بشقه اجرا ايتمشلر ايسه شيوع اصليدن طولايى اجاره صحيح اولميوب فاسد اولور .

٤٣٢ ماده برشيء ایکی کشی‌یه ایجار ایتمك جائزدر . موجر کرك بر وکرك متعدد اولسون .

بوندن مقصد صفقهٔ واحده ایله ایجاردر . انجق قبل الافراز حصهٔ شایعه‌یی شریککٔ غیری‌یه ایجار صحیح اولمدیغندن موجرك «شو خانه‌می ایکیکزه ایجار ایتدم» ومستأجرلرك دخی «مشترکاً استیجار ایلدك» دیو عقد ایتملری اقتضا ایدر .

وهر بری کندو حصه‌سنه عائد اولان مقداری ویروب یکدیکره کفیل اولمدقجه برینك حصه‌سی دیکردن النه‌ماز .

یعنی یکدیکره کفالتی شرط ایتمدکجه مجرد مشترکاً استیجار ایتمش اولملری سببیله بری دیکرك حصه‌سنه عائد مقدار اجرتی دخی تأدیه‌یه مجبور اولماز . زیرا بلا سبب مشروع کیمسه ضمان ایله مکلف اولماز .

مشترکاً مستأجر اولانلرك حصهٔ شایعه‌لری ثلث و ربع کبی حین عقدده تعیین ایدلمامش ایسه مناصفةً استیجار ایتمش عد اولنورلر .

شایعاً ایکی کشی‌یه ایجار اولنان برخانه‌نك منفعتنك هرجزئنه مشترکاً مالك اوله‌جقلرندن بریسی مذکورخانه‌نك سلاملق جهتنده ودیکری حرم طرفنده ساکن اولمق اوزره شرط ایتسه‌لر حکمی اولمز . اما بالتراضی اویله‌جه ساکن اولورلر ایسه اکاده برشی دینلمز .

باب ثانى

عقد اجاره‌یه متعلق مسائل بیاننده اولوب درت فصلی حاویدر

فصل اول

رکن اجاره‌یه دائر مسائل بیاننده‌در

٤٣٣ ماده بیع کبی اجاره دخی ایجاب وقبول ایله منعقد اولور .

لکن عقد ایله انعقاد تحقق ایدرمی ؟ بوراسی مختلف فیهدر . فقهای کرامدن بعضیلری معقود علیه اولان منفعت حین عقدده معدوم اولمغله عقدك معدومه اضافتی جائز اولمدیغندن عقد ابتداءً محل عقد اولان مأجور ویا اجیره مضاف اوله‌رق «شو خانه‌مى ایجار ایتدم وسنى خدمتجیلکه طوتدم» کبی سوزلرله ایجاب وقبولك بر برینه ارتباطی حاصل اولدیغی کبی انعقاد تحقق ایدر ایسه‌ده حکمته علت اوله‌رق منعقد اولان اجاره‌نك عمل وتأثیری منافع حاصل اولدقجه ظاهر اولور دیرلر . بعضیلری دخی ایجاب وقبول ایله عقد تحقق ایدر ایسه‌ده انعقاد بهمه حال تحقق ایتمز چونکه عقد انعقادك علتی وانعقاد عقدك معلولی اولوب علت شرعیه‌نك معلولدن افتراقی جائزدر دیرلر . بناءً علیه بر کیمسه «شو خانه‌نك منفعتنی ایجار ایتدم» دیسه بعض علمایه کوره اجاره صحیحدر وبعضیلرینه کوره دکلدر ومختار اولانده بودر . §

بو ماده‌یه متفرع مسائلدندر که حکماً وانتهاءً معقود علیه اولان منفعت آنافاناً تجدد ایتدیکی جهتله منفعت شیئاً فشیئاً حادث اولدقجه

اجاره دخی آناًفآناً تحدث ایده‌جکندن مثلا برسنه‌مدت ایله آیلغی شو قدر غروشـه استیجار اولنان بر خانه‌یی موجر مبدأ ایجاردن بر آی صکره‌یه تسلیم ایتسه مستأجر مدت اجاره‌نك وبناءً علیه معقود علیهك تناقص ایتدیکندن بحثله مأجوری قبضدن وبالعکس مستأجر مأجوری قبضه طالب اولدقده موجر دخی تسلیمدن امتناع ایده‌مز .

حال بوکه ٢٢٣ نجی ماده حکمنجه مبیع حین عقدده بیان قلنان مقداردن نقصان چیقدقده مشتری مخیر اولدیغنه ومنافع، منبع کبی اولوب بر آیلق منافعك نقصانی بعض مبیعك تلفی کبی اوله‌جغنه نظراً مستأجر دخی مخیر اولمق مطـالعه‌سی وارد اولور ایسـه‌ده بیعده معقود علیه حقیقةً وشاید متعدد اولسه بیله حکماً برشیدن عبارت اولمغله بعضیسی قبل القبض هلاك اولنجه باقیسی معیوب اولور. اما اجاره‌ده عقد متعدددر. زیرا منافعك حدوثی حسبیله ساعةً فساعةً منعقد اولور . بو جهتله کچن مدتده عقدك انفساخی مستقبلده دخی انفساخنی مستلزم اولماز.

تفصیلات محرره‌دن مسـتبان اولدیغنه کوره بیعده اولدیغی کبی ایجاب وقبول اجاره‌نك رکنیدر . یالکز ایجاب ویا قبول ایله اجاره منعقد اولمیوب هم ایجاب وهم قبولك یکدیکره مربوطیتی لازمدر .

کذلك بیعده اولدیغی کبی اجاره‌نك دخی حکمی ملکیتدر. مستأجر منفعت مأجور ویا اجیره وموجر بدل اجاره‌یه مالك اولور .

٤٣٤ ماده اجاره‌ده ایجاب وقبول [ایجار ایتدم وکرایه ویردم واستیجار ایتدم وقبول ایتدم] کبی عقد اجاره ایچون مستعمل اولان سوزلردر .

٤٣٥ ماده اجاره دخی بیع کبی ماضی صیغه‌سیله منعقد اولوب مستقبل وامر صیغه‌سیله منعقد اولماز .

مثلا بری [ایجار ایده‌جکم] دیوب دیکری [استیجارایتدم] یاخود بری [ایجار ایت] دیوب دیکری [ایجار ایتدم] دیسه ایکی صورتده دخی اجاره منعقد اولماز .

فقط بطریق‌الاقتضا حاله دلالت ایدر ایسه منعقد اولور. ١٧٠ و ١٧١ و ١٧٢ نجی ماده‌لره نظر بیوریله.

٤٣٦ ماده اجاره مشافهه ایله اولدیغی کبی مکاتبه ایله ودلسزك اشارت معروفه‌سیله و رسول واسـطه‌سیله دخی منعقداولور. ١٧٣ و ١٧٤ نجی ماده‌لره نظر بیوریله .

٤٣٧ ماده تعاطی طریقیله‌ده اجاره منعقد اولور.

نته‌کیم شفاهاً بازارلق اولنمقسزین یولجی واپورینه واسکله قایغنه و کرا بارکیرینه بنمك کبی‌که اجرت معلوم ایسه اولقدر ودکل ایسه اجرمثل اعطاسی لازم کلور .

[اجرت معلوم ایسه] عرفاً تعیین قلنمش دیمك اولور . عرفاً معروف اولان شی شرط قلنمش کبی اولدیغندن اجاره صحیح اولوب اجرت معلومه‌نك اعطاسی لازم کلور [دکل‌ایسه] اجاره فاسداولور.

اخطار : کتاب‌البیوعده مندرج عین‌موادشر حنده‌محرر ایضاحات آنف‌البیان مواده دخی شامل اولدیغندن تکراره حاجت کورلمدی.

٤٣٨ ماده اجاره‌ده سکوت رضا وقبول عد اولنور .

زیرا معرض حاجتده سکوت بیاندر .

مثلا برآدم شهریه اللی غروش کرا ایله بردکان استیجار ایدوبده برقاچ آی ساکن اولدقدن صکره آی باشنده آجر« اکر التمش غروشه راضی اولور ایسه‌ك اوتور اولماز ایسه‌ك دکانی براق» دیدکده مستأجر انی رد ایله « التمش غروشه راضی اولم » دیدکدن صکره دکانده مستمراً اوتورسه کما فی السابق اللی غروش کرا لازم اولور .

زیرا مستأجر موجری رد ایتدکدن صکره موجرك سکوتی ومستأجری دکانده ترکی اولکی اجرته رضاسنه دلالت ایدر .

بو فقره‌ده سکوت مستأجر طرفندندر وموجر آی باشنده سویله‌میوب ٤٩٤ نجی ماده‌ده تعیین قلنان مدت یعنی آیك برنجی کیجه‌سیله برنجی کونی کچدکدن صکره سویلسه مستأجر دخی برشی دیمیوب دکانده ساکن اولسه اول آی ایچون اولکی اجرتندن بشقه برشی لازم کلماز . نته‌کیم موجر بوسوزی مدت اجاره‌ده سویلسه‌ده مستأجر سکوت ایتسه زیاده اجرته رضا عد اولنماز . بناءً علیه مثالده محرر [آی باشنده] قیدی احترازیدر .

فقط [برقاچ آی] جمله‌سی وقوعی اولوب بر ایکی آی ویا برقاچ سنه اولسه ینه حکم بویله‌در .

واکر برشی دیمیوب دکاندن چیقمیوبده مستمراً اوتورمش ایسه شهریه التمش غروش ویرمسی لازم کلور .

یعنی مستأجر سکوتیله آلتمش غروش شهریه‌یه راضی اولمش اولور .

لکن دکان صاحبی «یوز غروشه» ومستأجر «سکسان غروشه» دیسه وصاحبی مستأجری براقوب اودخی دکانده ساکن اولسه سکسان غروش اجرت لازم کلور . واکر طرفین سوزلرنده اصرار ایلدکلری حالده مستأجر ساکن اولور ایسه اجر مثل لازم کلور .

زیرا طرفین یکدیکرینك تکلیف ایلدیکی اجرته راضی اولمیه‌رق سوزلرنده اصرار ایتملری حسبیله ایجار اول منفسخ اولدیغی کبی ایجار

ثانی دخی منعقد اولماز. ختام شهردن صکره مستأجر بلا عقدمذکور دکانده اوطورمش اوله جغندن ودکان معدللاستغلال اولمغله برابر ذاتاً مستأجر اجرتله اوطوروب فقط مقدار اجرتده نزاع تحدث ایتدیکندن عقد فاسد اوله رق اجر مثل لازم کلور .

۴۳۹ ماده بعدالعقد بدلك تبدیل ویا تزیید ویا تنزیلی ایله تکرار بازارلق اولندقده عقد ثانی معتبردر . عقد اول منفسخ اولور .

[تکرار بازارلق] تعبیری قید احترازی دکلدر . عقد اول باقی اوله رق دخی اجرت تبدیل وتزیید وتنزیل اولنه بیلور . §

مستأجر اجرتی زیاده ایتدکده زیاده مجهول ایسه صحیح اولماز . زیرا اجاره ده اجرتك معلوم اولمسی شرطدر . ـ ۴۵۰ معلوم ایسه نظر اولنور . شویله که :

اکر اجرت مأجورك جنسندن ایسه صحیح اولماز . چونکه اجاره معامله سی علی خلاف القیاس احتیاج اوزرینه تجویز ایدلمشدر . جنسی جنسنه اجاره ده احتیاج اولمدیغندن جائز دکلدر . اکر بوزیاده مأجورك جنسندن دکل ایسه صحیح اولور . §

بعدالعقد اجرت مدت اجاره نك ابتداسنده ویا برزمان کچدکدن صکره تبدیل وتزیید وتنزیل ایدیله بیلور ایسه ده برزمان کچدکدن صکره تزیید ایدلدکده مقتضای قیاس زیادهٔ واقعه مدت باقیه ایچون اولمقدر . آنجق امام محمد حضرتلری استحساناً زیادهٔ مذکوره نك کچن زمان ایله مدت باقیه اوزرینه منقسم اولمسی رأینده بولنمشدر .

برده مدت اجاره كاملاً منقضى اولدقدن صكره اجرت تزييد ايديلور ايسه صحيح اولماز . چونكه معقود عليه اولان منفعت ختام مدت ايله تكميل اولمش اولديغندن زياده‌نك مقابلى بولنماز . منفعت مقابلى اولمقسزين ويريلان اقچه‌يه‌ده اجرت دينلمز . اكر مستأجر ويرر وموجرده قبول ايدر ايسه احسان قبيلندن اولور. §

اجرتك حط وتنزيلى دخى جائز اولديغى مادهٔ مشروحه‌ده كوستريليور. انجق اجرت دين اولمليدر . اعيان اسقاط اولنه‌ميه‌جغى جهتله اجرت عين ايسه حط وتنزيلى صحيح اولماز . حط وتنزيلده ضم و تزييد كبى مقابلى آرانلميه‌جغندن مدتك ختامندن صكره دخى اجرت حط وتنزيل ايديله‌بيلور . شوقدركه مدت اجاره‌ده حط وتنزيل ايديلور ايسه اصل عقده ملتحق اولور. اما مدت اجاره‌نك مروروندن صكره اولور ايسه اصل عقده التحاق ايتمز . §

مستأجر بدلى تزييد ايده‌بيلديكى كبى موجر دخى مأجورى تزييد ايده‌بيلور . وتزييد اولنان شى مأجورك جنسندن اولسه بيله جائزدر . اجرتك جنس مأجوردن اوله‌رق تزييدينك عدم جوازينى مستلزم اولان سبب مأجورك تزييدنده وارد دكلدر.

٤٤٠ ماده اجارهٔ مضافه صحيح ووقتى حلولندن اول لازم اولور .

بناءً عليه احدعاقدين مجرد [وقتى كلمدى] ديو اجاره‌يى فسخ ايده‌مز .

بوماده ايكى حكمى حاوى اولوب برى اجارهٔ مضافه‌نك صحيح وديكرى لازم اولديغى مبيندر. اجارهٔ مضافه صحيح اولديغندن ناشيدركه بركيمسه برآى صكره اشياسنى نقل ايتمك اوزره مكارى ايله مقاوله

ایتدکده مکاری مدت معینه‌نك حلولندن اول مذکور اشیایی نقل ایتسه اجرت لازم کلمز . چونکه بو صورتله اولان اجارهٔ مضافه صحیح اولدیغندن مکارینك اشیایی حلول وقتدن اول نقل ایلمسی هنوز ایفاسیله مکلف اولمدیغی بر شیٔ اجرا ایتمش اوله‌جغی جهتله تبرع اوله‌رق اجرته مستحق اولماز . زیرا بر شیٔ وقتندن اول استعجال ایدن محرومیتیله معاتب اولور .

اجارهٔ صحیحهٔ مضافه‌نك لازم اولدیغندن ناشیدرکه مادهٔ مشروحه‌ده بیان قلندیغی وجهله [مجرد وقتی کلمدی] دیو احد عاقدین اجاره‌یی فسخ ایده‌مز . مع‌مافیه مذکور [مجرد] کلمه‌سی عذردن احتراز ایچوندر . زیرده محرر اولدیغی وجهله اجاره عذر سببیله بعضاً منفسخ اولور . وبعضاً فسخ اولنه‌بیلور .

اجاره‌نك زمان مستقبله اضافتنك صحیح اولمسی سببنه کلنجه : بر عقدی زمان مستقبله اضافت صورتنده تصرف فی‌الحال حکمه سبب اوله‌رق منعقد اولور . انجق اول تصرفك حکمی مضاف الیه اولان زمانه قدر تأخر ایدر . اجاره‌ده معقود علیه اولان منفعت فی‌الحال تملیکی قابل شیلردن اولمدیغندن زمان مستقبله اضافتی صحیحدر .

کرچه فقهادن شیخ ظهیرالدین اجارهٔ مذکوره‌نك عدم جوازینه قائل اولمش ایسه‌ده صاحب المحیط امام سرخسی وصدرالاسلام کبی اعاظم فقها صحتنی تجویز ایتمش ومع‌مافیه صحتنی التزام ایدنلردن قاضیخان کبی بعض علما لازم اولمدیغنی بیان ایدوب فقط امام محمد رحمة‌الله علیهدن بر روایتده مشارالیه لزومنه قائل اولمش اولدیغندن مجله جمعت علمیه‌سنجه اجارهٔ مضافه‌نك هم صحیح وهم لازم اولمسی صورتی اختیار اولنه‌رق مادهٔ مشروحه‌ده تصریح ایدلمشدر . چونکه کله‌جك بروقت

تعيندن اعتباراً اولان عقد ایجـار ملك منفعتك اسماً علتیدر . زیرا اجاره اكا موضوعدر . معناً دخی علتیدر . زیرا آنده مؤثردر . حتی اجرتك تعجیلی صحیح اولور . لكن حكماً علتی دكلدر . زیرا اجاره‌نك حكمی مدت اجاره‌ده موجود اوله‌جق منافعه تملكدن عبارتدر . بوایسه وقت ایجارده معدوم اولدیغنـدن حكم مذكور منفعتك زمان وجودینه قدر معلق اولور .

بو حالده اجاره ایله بیع بیننده بر فرق مهم بولندیغی مسـتبان اولدی . چونكه بیعك زمان مستقبله اضافتی جائز دكلدر . زیرا مبیع مالی ماله مبادله اولمغله فی الحال تملیكی قابلدر . فی الحال تملیكی قابل اولان شیلرك دخی زمان مستقبله اضافتی صحیح دكلدر .

كذلك ٤٩٤ نجی ماده‌نك دردنجی فقره‌سندن آكلاشیلدیغنه كوره فسخ اجاره‌نك دخی زمان مستقبله اضافتی صحیحدر .

٤٤١ ماده اجاره صحیح اوله‌رق منعقد اولدقدن صكره بشـقه‌سی اجرته نقدر ضم ایتسـه آجر مجرد بونك ایچون اجاره‌یی فسخ ایده‌من .

اجاره عقود لازمه‌دندر . صحیح وخیـاراتدن عاری یعنی لازم اولان اجاره كرك منافع اعیان وكرك عمل اوزرینه وارد اولسـون عذر صحیح ومشروعه مسـتند اولمدقجه عاقدینـدن هیـچ بری فسخ ایده‌من . مكركه غبن وتغریر ادعا اولنه . بو صورتده بیعده اولدیغی كبی مغبون اولان اجاره‌یی فسخ ایتدیره بیلور .

غبن فاحش اجاره‌ده خمس مقداری اولوب آندن آز اولانی غبن یسیردر .

فقط وصی ویا متولی یتیمك یا وقفك عقـارینی اجر مثلندن نقصان ایله ایجار ایتسـه اجاره منعقد اولوب اجر مثلك اکمالی لازم کلور .

بیت‌المال ایله مجنون ومعتوه اولانلرده بوحکمده‌در .
زیرا مال وقف وبیت‌المال ایله تحت وصایتده بولنانلرك اموالی اوزرینه تصرف مصلحته منوطدر . اجر مثلك اکمالی ایچون نظر اولنور . اکر تماماً اسـتیفای منفعت ایدلمش ایسـه اجرمثلی اکمال ایدیلور . واکر هنوز استیفای منفعته باشلانمامش ایسـه اجر مثلك اکمالی حاکم طرفـدن مستأجره تکلیف اولنور . مستأجر قبول ایتدکده اجارهٔ فاسـده صحته منقلب اولور وقبول ایتمدیکی صـورتده اجاره ذاتاً فاسد اولدیغندن حاکم فسخ ایدر .
منفعتك بعضیسی استیفا اولنمش ایسه مقدار باقی حقنده حکم ینه بو وجهله اولوب استیفا اولنمش اولان مقدار منفعت ایچون اجرتدن اصابت ایدن مقدارك نقصـانی اجر مثلدن اصابت ایده‌جك مقداره ابلاغ ایتدیریلور .
فقرهٔ اسـتثنائیه‌ده واقع [عقار] کلمه‌سی قید احترازی اولمیوب بومقوله‌لرك مثلندن نقصانیله ایجاراولنان اموالِ منقوله‌لری حقنده دخی بووجهله معامله اولنور . کذلك مادهٔ مشروحه‌ده یالکز ایجـاردن بحث اولنمش ایسـه‌ده استیجارده دخی حکم بویله‌در . زیرا صحیح وخیاراتدن عاری اولان اجاره آجر حقنده نصل لازم‌ایسه مستأجر حقنده دخی اویله‌جه لازم اولور .
بنـاءً علیه برکیمسه غبن وتغریر اولمقسزین آلتی آیلغنی بیك

غروشه بر خانه استیجار ایتدکدن صکره موجره « خانه‌نك اجرتی دکرندن زیاده ایمش ظقوز یوز غروشه تنزیل ایت یوقسه اجاره‌یی فسخ ایتدم » دیسه مسموع اولماز .

فقط متولی و وصی متولیا و وصیسی اولدقلری وقف ویتیم وامثالی ایچون بلا تغریر دکرندن زیاده اجرت ایله بر خانه استیجار ایتسه‌لر صحیح اولماز .

٤٤٢ ماده مستأجر ارث ویا هبه کبی بر وجهله عین مأجوره مالك اولیجق اجاره‌نك حکمی قالماز .

چونکه مستأجر کندو ملکنه داخل اولان بر شیدن انتفاع ایده‌جکندن اجرت لازم کلمز . فقط ابتداءً استیجاردن موروث ویاموهوب اولدیغی وقته‌قدر کچن مدتك اجر مسمادن حصه‌سی نه‌مقدار ایسه‌انی واهبه اعطا ایدر . ومتوفانك دینی ظهور ایتمش ایسه حصهٔ مذکوره‌دن تسویه ایدیله‌بیلور .

٤٤٣ ماده موجب عقدك اجراسنه مانع اولور برعذر ظهور ایتدکده اجاره منفسخ اولور .

[موجب] ایجاب مصدرندن اسم مفعول اولوب [موجب عقد] اجاره‌سببیله لازم اولان شیدرکه عقدك مقتضاسی اوزره حرکت ایدیله‌رك انکله استحصال منفعت اولنور .

منفعت مطلوبه ظهور ایدن برعذر سببیله یعنی عقد ایله مستحق اولمدیغی برضرری متحمل اولمقسزین استحصال اولنه‌مدیغی حالده اجاره عقود لازمه‌دن اولمق حیثیتیله منفسخ اولمسه مستأجره عقد اجاره ایله

مستحق اولمدیغی برضرر تحمیل ایدلمك لازم کلور . ضرر ایسه حدذاتنده واجب الازاله‌دز .

برده منافع مقبوض اولمدیغندن اجاره‌ده عذر قبل القبض بیعده‌کی عیب کبی اولمسنه نظراً عذر سببیله فسخ اجاره جائزدر .

مع مافیه عذرك زوالی ممکن اولمیان عذر مستمر اولمسی اقتضا ایدر . ازاله‌سی ممکن اولان عذر سببیله منفسخ اولماز .

تفصیلات محرره‌یه نظراً اجاره ایله بیع بیننده فرق واردر . چونکه بیع لازم عذر سببیله منفسخ اولماز .

مثلا دوکون ایچون برآشچی استیجار اولندقده احد زوجین فوت اولسه اجاره منفسخ اولور .

اکر وفات ایدن مستأجر ایسه وفاتی ایله اجاره منفسخ اوله‌جغی کبی مستأجر دکل ایسه انك وفاتیله اجاره منفسخ اولمیوب فقط موجب عقدك اجراسی لازم کلدکده بلالزوم آشجی‌یه دوکون یمکی پیشورتمك اقتضا ایدرکه بوکا محل اولمامسیله مستأجر حقنده ضرری موجب اوله‌جغندن اشبو عذر سببیله اجاره منفسخ اولور .

وکذا دیشی آغریان کیمسه دیشنی چیقارتمق اوزره شوقدر غروشه بر دیشجی ایله مقاوله ایتمش ایکن آغری زائل اولیویرسه اجاره منفسخ اولور .

اجاره منفسخ اولمسه موجب عقدك اجراسی یعنی دیشك بهمه‌حال چیقارتدیرلمسی ایجاب ایدر بو ایسه مستاجر حقنده ضرری موجب اولور . شرعاً ضرر هیچ بر شیده وخصوصیله حیاته متعلق موادده اصلا جائز اولمدیغندن دیشجی مستأجره بوضرری تحمیله عقد سببیله مستحق دکلدر .

كذلك مسترضعك وفاتيله اجاره منفسخ اولميوب اما چوجغك ياخود سوت آنانك وفاتيله منفسخ اولور .

مسترضع مستأجر اولمق اعتباريله انك وفاتنده قاعدةً اجاره‌نك منفسخ اولمسی لازم كلور ايسه‌ده مسترضعك عدم اهليتنه بناءً بحسب الولايه انك ايچون استرضاع ايتمش اولديغندن مسترضعك وفاتيله عقد اجاره استحساناً منفسخ اولميوب فقط مرضعه وفات ايدرسه بالطبع منفسخ اوله‌جغی كبی رضيع وفات ايتديكی تقديرده دخی موجب عقدك اجراسنه محل اولميه‌جغندن اجاره منفسخ اولور .

شو حالده بحث وحكايه اولنان [عذر] موجب عقدك اجراسنه مانع سبب ديمك اولديغی كبی موجب عقدك اجراسنه محل قالمامق معناسنی دخی متضمندر .

بناءً عليه برمحلدن ديكر محله نقل اولنان اشيا اثنای راهده تلف وضايع اولسه غرض اجاره قالميه‌جغندن وياخود مذكور اشيانك معين برحيوان ايله نقلی مقاوله اولندقدن صكره حيوان تلف اولسه معقود عليهك هلاكندن طولايی اجاره منفسخ اولور .

ذكر اولنان عذرلره مبنی اجاره منفسخ اوله‌جغی كبی بعض عذرلر دخی واردر كه اجاره منفسخ اولميوب فقط معذور اولان احد عاقدين فسخ ايده‌بيلور .

بوبابده قاعده شودر : موجب عقدك اجراسی تقديرده عقد ايله مستحق اولميان ونفسه ويا ماله ضرری مؤدی اولان بر عذر تحقق ايتدكده اول عذر سببيله اجاره فسخ اولنه بيلور .

نته كيم مجله‌نك مثالنده بيان قلنديغی وجهله آغرينك زوالی ديشك چيقارلمسنی متضمن مقاوله‌نك انفساخنی موجب اوله‌جغی كبی ديشك آغريسی زائل اولمسه بيله صاحبی مقاوله‌يی فسخ ايده بيلور . زيرا

انسان حریت حیاتنه فطرةً مالك وصاحب اولوب تحدید وتنقیص امرنده اجبار اولنه‌ماز. هرنه‌قدر مقاوله‌نك فسخی دیشجینك آله‌جغی اجرتدن محرومیتی اقتضا ایدرك حقنده ضرر ایسه‌ده حق حیات ایله حق ملك تعارض ایتدکده حق حیات ترجیح واهون شرین اختیار اولنور. کذلك احد زوجین وفات ایتمیوب لکن دوکون تأخر ایتسه آشجی ایله عقد اولنمش اولان مقاوله فسخ اولنه بیلور. مستأجر فسخ ایده‌میوب موجبِ عقدی اجرایه مجبور اولسه بالاده بیان قلندیغی وجهله بلا لزوم کلفت ومصرفی مؤدی اولور بو ایسه آشجی ایله منعقد اجاره‌نك انفساخنی موجب ایدی. انفساخی موجب اولان شیلرك فسخه دخی سبب اوله بیله‌جکی اولویتله ثابتدر.

فسخ عقده سبب اتخاذ ایدیلان عذر دوکونك تأخر ایتمسی کبی ظاهر ایسه مستأجر اجیر اولان آشجینك رضاسنه باقمسزین اجاره‌یی فسخ ایده‌بیلور. ظاهر اولمیوب دیگر طرف دخی فسخه راضی اولمز ایسه حکم حاکم ایله فسخ ایتدیره‌بیلور.

بیع نافذ لازمده متبایعاندن هیچ بری دونه‌مدیکی ٣٧٥ وعیب حادث فسخ بیعی موجب اولمدیغی حالده اجاره بروجه محرر عذر سببیله منفسخ اوله‌جغی کبی فسخ دخی ایدیله‌جکنه کوره بیع ایله اجاره بیننده فرق واردر.

فصل ثانی

اجاره‌نك شرائط انعقاد ونفاذی حقنده‌در.

٤٤٤ ماده اجاره‌نك انعقادنده عاقدینك اهلیتی یعنی عاقل ممیز اولملری شرطدر.

١٦٧ نجی ماده شرحنده بیان قلنان بعض استثنالرندن ماعداده متعدد اولملری لازمدر .

٤٤٥ ماده بیوعده اولدیغی کبی اجاره‌نك انعقادنده دخی ایجابك قبوله موافقتی ومجلس عقدك اتحادی شرطدر.

بو ایکی ماده‌ده اجاره‌نك شرائط انعقادی بیان اولنیور . اجاره منفعتی بیع اولمغله شرائط انعقاد خصوصنده بیع مشهور ایله اجاره بیننده پك آز فرق واردر . بناءً علیه عقده ، عاقده ، مکان عقده عائد شرائط سائره کتاب البیوعده بونلره دائر مندرج مواد احکامنه قیاساً وشرحلرینه نظراً منفهم اولور .

٤٤٦ ماده آجر ایجار ایده‌جکی شیئك متصرفی یاخود متصرفنك وکیلی یا ولیسی ویا وصیسی اولمق لازمدر .

بوماده‌ده اجاره‌نك شرائط نفاذی بیان اولنیور . بناءً علیه بیعده اولدیغی کبی اجاره‌نك نافذ اولمسی ایکی شرطك وجودواجتماعنه متوقفدر .

برنجیسی : آجر ایجار ایده‌جکی شیئك متصرف یعنی مالکی اولمق ویاخود مالکنك وکیلی یا ولیسی ویا وصیسی اولەرق مأجوری تصرفه اقتدار ولایتی بولنمقدر . بر کیمسه مالك اولمدیغی ویا ولایتی بولنمدیغی برشیئ ایجار ایتسه عقد اجاره نافذ اولماز .

ایکنجیسی : مأجوره حق غیر تعلق ایتمامکدر . بناءً علیه بر کیمسه بر مالنی برینه ایجار ایتدکدن صکره مدت اجاره ظرفنده دیکر بر کمسنه‌یه دخی ایجار ایتسه ایجار ثانی نافذ اولماز ٥٨٩ نافذ

اولمیان عقد صحیح ، موقوف اولوب بروجه زیر حکم ترتب ایدر .

٤٤٧ ماده فضولینك ایجاری متصرفنك اجازتنه ومتصرفی صغیر ویا مجنون ایسه اجر مثلیله ایجـار اولندیغی صـورتده ولیسنك ویا وصیسنك اجازتنه موقوفاً منعقد اولور .

فقط اجازتك ضمننده درت شیئك یعنی عاقدین ومالك ومعقود علیهك وبدل اجاره عروضدن اولدیغی تقدیرده آنك دخی قیـام وبقـاسی شرط اولوب بونلردن بریسی معدوم اولسه اجازت صحیح اولماز .

چونکه عقدی تصور عاقدین ، مالك ، معقود علیه ، بدل اجاره نك تصورینی موجبدر .

اجازت ایکی درلو اولور . بری اجازت قولیه‌درکه عقد اجاره‌یه مطلع اولدقده « بن بو ایجاری مجیز اولدم » دیمك کبی .

دیکری اجازت فعلیه‌درکه فضولی بدل ایجاری مال صاحبنه تسلیم ایتدیکی زمان قبول ایتمسی کبی .

اجازت ایکی حالده وقوعبولور . بریسی مستأجر کاملاً استیفای منفعت ایتدکدن صکره مال صاحبنك مجیز اولمسیدرکه بو صـورتده منفعت نهایت بولمش اولدیغندن اجازتك حکمی اولمیوب غصب حکمی جریان ایدر . واجرت فضولینك اولور .

ایکنجیسی : مستأجر قسماً استیفای منفعت ایتدکدن صکره مال صاحبنك مجیز اولمسیدر . بو صورتده امام ابو یوسف حضرتلرینه

کوره اجرتك مجموعی مال صاحبنك اولور . امام محمد حضرتلرينـه کوره بعدالاجازه اولان مدتك اجرتی مال صاحبنه عائد اولور . مجله‌ده معقود عليهك قيامی صورت مطلقه‌ده ذکر ايدلمسـنه نظراً امام محمد حضرتلرينك رأيی اختيار قلنديغی اکلاشيليور .

فقط شو ايکی حالده دخی مال وقف ايله يتيم وامثـالنك اموالی مستثنادر . بونلرك ماللرينك فضولی اوله‌رق ايجـاری حالنده فضولی ايله مستأجر بيننده تقدير وتعيين قلنان اجرت ايله اجر مثلك هرقنغيسی زياده ايسـه مستأجر طرفندن آنك ويرلمسی لازم کلور . چونکه اموال ايتام وامثالنك وبيت المال واوقافك تلف وضـياعدن حفظی ايچون انفع اولان صورت بودر .

مال مشترکی صاحبلرندن بری ديکرينك اذنی اولمقسزين آخره ايجار ايتدکده اولنه‌جق معامله ١٠٧٧ نجی ماده ايله شرحنده بيان قلنمشدر .

فصل ثالث

صحت اجاره‌نك شرائطی بياننده‌در

٤٤٨ ماده اجاره‌نك صحتنده عاقدينك رضاسی شرطدر .

رضا اولمز ايسـه نزاع دوام ايده‌جکندن عقد تقرر ايده‌من . ١٠٠٦ نجی ماده‌يه نظر بيوريله .

٤٤٩ ماده مأجورك تعيينی لازمدر :

بناءً عليه ايکی دکاندن بری تعيين وتخيير ايدلمکسزين ايجارِ اولنسه صحيح اولمز .

چونکه اجاره‌ده معقود عليه منفعتدر . بيعده مبيعك معين اولمسی

شرط اولدیغی کبی اجاره‌ده دخی استیفای منفعت ایچون محل منفعتك یعنی مأجورك معین اولمسی ایجاب ایدر . مأجور معین اولماز ایسه کیمدن استیفای منفعت ایدیله‌جکی بیلنه‌مز . بنابرین جهالت منفعت منازعه‌یی مؤدی اولمغله صحت عقده مانعدر .

بعدالعقد تعیین ویا مستأجر تخییر ایدلسه یعنی مثال مذکورده محرر دکانلردن بری مأجور اولمق اوزره تعیین ویاخود قنغیسنی ایستر ایسه استیجار ایتمك اوزره مستأجر تخییر اولنسه اجاره صحته منقلب اولور . زیرا مانع زائل اولدقده ممنوع عودت ایدر .

شو ایضاحاتدن منفهم اولدیغی وجهله جهالت ایکی نوعدر . بریسی جهالت فاحشه‌درکه هرحالده صحت عقده مانعدر .

دیکری جهالت یسیره اولوب صحت عقده مانع دکلدر . نته‌کیم مثال سالف‌الذکرده محرر ایکی دکاندن بری تعیین وتخییر ایدلمکسزین عقد اجاره‌ده مأجور دکانلردن قنغیسی اولدیغی جهالت فاحشه ایله مجهول اولدیغندن عقد صحیح اولماز . فقط مستأجر بوایکی دکاندن برینی استیجار ایتمك اوزره تخییر ایدیلور یعنی خیار تعیین ایله مخیر اولور ایسه موجر مذکور دکانلری ایجاره راضی اولمش ومستأجر دخی قنغیسنی ایستر ایسه استیجارده مخیر بولنمش اولمغله جهالت ایکیدن برینی تعیین ایچون مستأجرك مخیر اولمسندن عبارت قاله‌رق نزاعه مفضی اولمیه‌جغندن شو حالده مأجور جهالت یسیره ایله مجهول اولوب صحت اجاره‌یه مانع اولماز . بنابرین مثالده واقع [تخییر ایدلمکسزین] جمله‌سی خیار تعییندن احتراز ایچوندر .

٤٥٠ ماده اجرت معلوم اولمق شرطدر .

زیرا اجرتك جهالتی طرفین بیننده منازعه‌یه مؤدی اولور. اجرتك کیفیت معلومیتی ٤٦٤ ، ٤٦٥ نجی ماده‌لرده بیان قلنمشدر .

٤٥١ ماده اجاره‌ده منفعت مانع منازعه اوله‌جق وجهله معلوم اولمق شرطدر .

اجاره‌ده معقود علیه منفعت اولدیغندن استیفای منفعت ایچون یالکز مأجورك یعنی محل منفعتك تعیینی کافی اولمیوب منفعتك دخی مانع منازعه اوله‌جق وجهله معلوم اولمسی شرطدر. نته‌کیم بیعده مبیعك یالکز معین اولمسی کافی اولمیوب معلومیتی دخی شرط ایدی. ٢٠٠ انجق اجاره‌نك انواعه منقسم اولمسی منفعتك کیفیت معلومیتنك دخی متنوع ومختلف اولمسنی اقتضا ایتدیکندن مادهٔ مشروحه‌ده منفعتك معلومیتی لزومی اصل اولمق اوزره بیان قلنوب کیفیت معلومیتی بروجه زیر ایضاح اولنمشدر .

٤٥٢ ماده خانه ودکاکین وسوت آنا امثالنده مدت اجاره‌نك بیانیله منفعت معلوم اولور .

نه ایچون استیجار ایدلدیکنی بیان ایلمك شرط دکلدر . زیرا خانه‌نك ساکن اولمق ودکانك اجرای صنعت ایدلمك وسوت آنانك رضیعی ارضاع وباقمق اوزره استیجار اولندیغی عرفاً معلومدر. عرفاً معلوم اولان شی بینلرنده شرط ایدلمش کبیدر . بناءً علیه صورت منفعت عرفاً معلوم اولدیغی جهتله مدتك بیانیله مقداری دخی معلوم اوله‌رق نزاعه وبو سببله فساد عقده محل قالمیه‌جغندن استحساناً تجویز اولنمشدر .

٤٥٣ ماده حیوان استیجار اولندقده یوك یوكلتمك ایچونمیدر یوخسه رکوب ایچونمیدر . وکیم بنه‌جكدر . بوراسنك تعیینی یاخود دیلدیکنی ارکاب ایتمك اوزره تعمیمی ایله برابر اجاره‌نك مدتی یاخود مسافه‌سی دخی بیان اولنمق لازمدر .

یعنی حیوان استیجارنده ایکی شیئك بیانی لازمدر . بری مستأجرله دیکری مدت ویا مسافه . چونکه حیوان هم یوك تحمیل اولنور وهم بنلور شیلردن اولوب انجق تحمیل ایله ارکاب مساوی اولمدیغی جهتله رکوب ایچون استیجار اولنان حیوانه یوك تحمیل اولنه‌میه جغندن منفعت مقصوده معین اولمق ایچون حیوانك تحمیلی ویا رکوب ایچونمی استیجار اولندیغنك بیانی لازمدر .

اکر تحمیل ایچون استیجار اولنمش ایسه مثلا تیمور ایله پاموغك تحمیلی مساوی اولمدیغندن نه تحمیل اولنه‌جغنك بیانی ویاخود مستأجر دیلدیکنی تحمیل ایتمك اوزره تعمیمی اقتضا ایدر .

اکر رکوب ایچون استیجار اولنمش ایسه حیوان مستعملینك اختلافیله مختلف اولان شیلردن اولدیغندن کیمك راکب اوله‌جغنك بیانی ویاخود مستأجر [دیلدیکنی ارکاب ایتمك اوزره] تعمیمی اقتضا ایدر .

اختلاف مسافه زحمت ومشقتجه دخی اختلافی موجب اوله بیله جکندن کیدیله‌جك محلك ومدت اجاره‌نك تعیینی اقتضا ایدوب انجق مستأجر

« شو مالی بورادن فلان محله نقل ایت » دیو کراجی ایله عقد مقاوله ایتدکده مسافه‌نك معلومیتی حسبیله نقدر مدتده نقل اولنه‌جغی بیلنه‌جکندن مدت بیان ایدلمامش ویاخود برکون اقشامه قدر را کب اولمق اوزره بر حیوان استیجار ایدلدکده مدتك معلومیتی حسبیله نهایت بر کونلك مسافه کیدیله بیلنه‌جکندن نره‌یه کیدیله‌جکنك سویلنمامش اولمسی صحت اجاره‌یه مانع دکلدر . برنجی صورتده آجر اجرته مسافه وایکنجی صورتده مدت اعتباریله مستحق اولور .

٤٥٤ ماده اراضی استیجارنده تعیین مدتله برابر نه ایلش ایچون اولدیغی بیان اولنمق وزراعت ایچون ایسه نه‌ا کیله‌جکی تعیین ویاخود مستاجر هر نه دیلرسه ا کمك اوزره دیو تعمیم قلنمق دخی لازمدر .

یعنی اراضیٔ مملوکه‌نك استیجارنده ایکی شیئك بیانی شرطدر . بری مدت اجاره دیکری مستأجر لهك تعیین ویاتعمیمی . چونکه ارضك صورت استعمالی ومزروعاتك قوت ارضی افنا خصوصنده‌کی تأثیراتی مختلف درجه‌ده اولدیغندن استیجار اولنان ارضك نه‌ایچون استعمال اولنه‌جغی وزراعت ایچون اولدیغی تقدیرده نه‌ا کیله‌جکی بیان وتعمیم ایدلمدیکی صورتده نزاعه مؤدی اوله‌جغندن صحت عقده مانعدر . مثلا توتون وانکنار وصوغان ا کیلان ترلایه ایرتسی سنه جنسی ا کیله‌بیلور ایسه‌ده طوپراغك قوتنه نقصان ایراث ایده‌جکلرندن ایرته‌سی سنه خالی براغیلوب ویا مصر ا کیلوب قوتی تزیید ایدلدکجه بغدای وامثالی زرع ایدلسه لایقیله ثمره ویرمز . بوحالده بغدای ا کیلمك اوزره استیجار

اولنان تزلایه انکسار وامتثالی نزوع ایله‌مز. مکرکه تعمیم ایدلمش اوله.

٤٥٥ ماده اهل صنعتك استیجارنده منفعتك معلومیتی عملك بیانیله یعنی نه یاپه‌جغنی ونصل یاپه‌جغنی تعیین ایله اولور.

مثلا اثواب بویادیله‌جق اولدقده اثوابك بویاجی‌یه ارائه‌سی یاخود غلظت ورقتنك بیلدیرلمسی ورنکنك بیانی لازمدر .

اهل صنعت اجیر مشترك اولدیغی صورتده منفعتك معلومیتی مثالده بیان قلندیغی وجهله عملك تعریف واوصافنك تعیینی وياخود اشارتله اولور واشارت تعریفدن ابلغ اولدیغی جهتله مستأجرفیه مشارالیه اولدقده ارتق غلظت ورقت کبی اوصافنك بیاننه ومدت تعیيننه حاجت قالماز .

اما اهل صنعت اجیر خاص اولدقده یالکز مدتك بیانی کافیدر .

٤٥٦ ماده اشیا نقلنده اشارتله ونقل اولنه‌جق محلك تعیینیله منفعت معلوم اولور .

مثلا «شو یوکی فلان محله نقل ایده‌جکسك» دینلدکده یوك مشاهد ومسافه معلوم اولدیغی جهتله منفعت دخی معلوم اولور .

بو صورتده مدتك بیاننه لزوم یوقدر . چونکه نقل اولنه‌جق محلك تعیینیله بیان مدته حاجت قالماز .

اما یوك میدانده موجود دکلسه یوکك نوع ومقدارینی بیان ایتمك لازمدر . شوقدر کیله بغدای ویاشوقدر قیه پاموق کبی . شاید مقداری بیان ایدلمز ایسه عادت محکم اولدیغندن عرفاً وعادتاً معلوم اولان مقدار اشیا تحمیل اولنه‌بیلوب آندن زیاده‌سنی تحمیل اولنه‌مز ٥٥٥ نوعی بیان ایدلمز ایسه فاسد اولور .

٤٥٧ ماده منفعت مقدورالاستيفا اولمق شرطدر .

بناءً عليه بر فرارى حيوانك ايجارى صحيح اولماز .
منفعت هم حقيقةً وهم شرعاً مقدور الاستيفا اولمليدر. بناءً عليه مشروع اولميان شيلر حقيقةً مقدورالاستيفا اولسه بيله انلرك اوزرينه عقد اجاره صحيح اولماز. مبيع مقدورالتسليم اولمديغى زمان عقد بيـع باطل اوليور ايدى مقدورالاستيفا اولميان منفعتى ايجارك باطل اولميوب فاسد اولمسى منفعت ذاتاً معدوم اولديغى حالده اجارهنك استحسـاناً تجويز ايدلمش اولمسندن ناشيدر .

خلاصه

اجارهنك صحتى ايچون ١ : عاقدينك رضاسى ٤٤٨ ٢ : مأجورك تعيينى ٤٤٩ ، ٣ : اجرتك معـلوميتى ٤٥٠ ، ٤ : منفعتك معـلوميتى ٤٥١ ، ٥ : منفعتك مقدور الاستيفا اولمسى ٤٥٧ شرط اولوب بونلر بروجه بالا بوفصلده بيان وايضاح ايدلدى. سوادسائره ايله شرحلرنده محرر اولديغى وجهله صحتك برطاقم شرطلرى دها واردر . يعنى ٦ : عملن اجير اوزرينه لازم اولمامق مثلا برکيمسه‌يى ٥٧٠ نجى ماده‌ده بيان قلنان بعض مستثنياتندن ماعداده عبادات اوزرينه استيجار ايتمك ويازوج زوجه‌سنى حسب الزوجيه ايفاسيله مكلف اولديغى برايش اوزرينه استيجار ايلمك كبى .

٧ : برمالهرنه مقصدايچون ايجاراولنيورايسه آندن مقصدمن بورك حصـولى ممكن ومشروع ومعتاد اولمق . چونكه بويله اولماز ايسـه مقصد حاصل اولماز .

٨ : اجرت معقود عليه اولان منفعت جنسندن اولمامق ، ٤٦٣

٩ : عقد اجاره شروط فاسده‌دن خالی اولمق .
١٠ : شریکك غیری‌یه ایجارده شیوع اصلیدن عاری بولنمق ٤٢٩
١١ : منقولی ایجارده مأجور موجرك یدقبضنده بولنمق لازمدر.

لاحقه — شرطله اجاره

بیعده اولدیغی کبی اجاره‌نك دخی شرط جائز ایله تقییدی صحیحدر. اما بیعی افساد ایدن شروط ، اجاره‌یی دخی افساد ایدر .

بناءً علی ذلك مقتضای عقددن اولان و آنی تأیید ایدن ومتعارف اولان شرطله اجاره صحیح وشرط معتبردر .

مثلا مستأجر ارضی نطاس ایلك ویا کندو فعل وصنعندن تولد ایده‌جك خساری تضمین ایتمك ویامأجورده موجود ومترا کم سپورندی‌یی قالدیرمق کبی عقد ایله لازم اولان شیلری شرط ایتسه‌لر ویاخود اولاً منفعتك استیفاسی وبعده اجرتك تأدیه‌سی کبی مقتضای عقددن اولان برشرطی درمیان ایلسه‌لر ویاخود اجیر مشترکه‌یك ویرمك کبی متعامل اولان برشیٔ شرط قیلسه‌لرهم شرط وهم اجاره صحیح اولور.

فقط مشروع ومتعامل اولمیان واحد عاقدینه نفعی اولان شرطله اجاره فاسد اولور . مثلا مأجور بلا تقصیر تلف اولدقده مستأجرك تضمین ایتمسی ویامأجورك بلاعیب آجره ردی ویاخود بلا عذرختام مدتدن اول مأجورك اعاده‌سی تقدیرنده اجرتك تماماً اعطاسی شرط ایدلسه اجاره فاسد اولور .

احد عاقدینه نفعی اولمیان شرطله اجاره صحیح ایسه‌ده شرط لغودر . مثلا برکیمسه بر خانه‌یی بشقه‌سنی اسکان ایتمامك شرطیله استیجار ایتسه صحیح وشرط لغو اولور .

لكن بيع كبي اجارەنك دخي شرطه تعـليقى جائز دكلدر . مثلا
[ر]كيمسه « فلان راضى اولورايسه شوخانه‌مى شهريه بشيوز غروشـه
[ا]يجار ايتدم» ديسه صحيـح اولماز. چونـكه تعليق تصرفك عليتنه يعنى
[ح]كمى ايجاب ايده‌جك صورتده انعقادينه مانع اولور . اجاره شروط
[م]فسده‌ايله‌فاسد اولان‌تصرفات شرعيه‌دن اولمغله شرطه تعليقنك صحيح
[ا]وله‌ميه‌جغى دركاردر . برده تمليكاتك شرطه تعـليقى صحيح دكلدر .
[ح]كم اجاره دخى بدلينك تمليكيدر .

فصل رابع

اجاره‌نك بطلان وفسادى حقنده‌در

٤٥٨ ماده انعقاد اجاره‌نك شرائطندن برى بولنمسه‌اجاره
[ب]اطل اولور .

مثلا مجنونك وصبئ غير مميزك ايجار واستجارى باطلدر .

چونكه اجاره معاملات شرعيه‌دن اولمغله كندوسى اوزرينه‌حكم
[ش]رعى ترتب ايتمك ايچون قصده مقرون اوله‌رق ايفا ايدلمش اولمسى
[ل]ازمدر. قصـدك مشروع اولمسى دخى فاعلنك اهليتنه يعنى اوفعلك
[خ]ير وياشر اولديغنى تميزه مقتدر اولمسنه متوقفدر. مجنون وصبئ غير
[مم]يز اولانلر اهليت ادايه مالك اولمدقلرندن معامله‌لرى.قصده مقرون
[ا]وله‌مز . بنـاءً عليه بونلر كرك موجر كرك مسـتأجر صفتيله ايجار
[و]استيجار ايتسه‌لر عقد واقع باطل اولور .

فقط بعدالانعقاد آجر يامستأجرك تجنن ايتمسيله اجاره منفسخ اولماز .

يعنى انعقاد اجاره ايچون اهليت ابتداى عقدده‌لازم اولوب‌مدت

عقدك ختامنه قدر اهليتك دوامى شرط دكلدر . اجاره ابتداءً موافق شرع اوله‌رق منعقد اولدقدن صكره عاقدیندن برینه آفت سماویه عارض اولمسی یعنی تجنن ایتمسی عاقل ممیز ایكن یعنی اهل اولدیغی حالده اجرا ایلدیكی معاملاتك حكمسزلكنی ایجاب ایتمز وبقا ابتدادن اسهلدر .

§

انجق بعدالعقد متعاقدیندن بری وفات ایتسه اجاره منفسخ اولور. ورثه كرك مجیز اولسون وكرك اولمسون . چونكه وفات ایدن موجر ایسه برشیده سبب تملكك تبدلی اول شیئك تبدلی مقامنه قائم اوله‌جغندن مأجور ومأجور ایله قائم منفعت وارثك ملكنه انتقال ایده‌جكندن معقود علیه اولان منفعت فوت اولمش اولور .

وفات ایدن مستأجر ایسه، وارثك ملكنه انتقال ایده‌جك اولان شی اعیان باقیه اولوب یوقسه منافع مجرده واعراض فانیه‌دن عبارت بولنان ومورثك وفاتندن اول وجودپذیر اولمیان منفعتك انتقالی تصور ایدیله‌مز .

فقط ٥٢٦ نجی مادده بیان اولندیغی اوزره زرعك ادرا كندن مقدم مدت اجاره‌ده مستأجر وفات ایتدكده اجاره حقیقةً منفسخ اولور ایسه‌ده حكماً منفسخ اولماز. مدت اجاره‌نك ختامنه قدر كچه‌جك زمان ایچون اجرمسمی لازم كلور . مدت ختام بولدیغی حالده اكین ادراك اولنماز ایسه تاریخ ختامندن زمان ادرا كنه قدر كچه‌جك مدت ایچون اجر مثل لازم كلور .

برده مستأجر مأموری بشقه‌سی ایچون استیجار ایتمش ایسه مستأجرك وفاتیله اجاره باطل اولماز . نته‌كیم ٤٤٣ نجی مادده محرر اولدیغی اوزره مسترضعك وفاتیله عقد استرضاعك باطل اولمدیغی كبی.

٤٥٩ ماده اجارۀ باطلەدە استعمال ايله اجرت لازم اولماز.

زيرا برشی باطل اولدقده آنك ضمننده‌كی شی دخی باطل اولور. ومستأجر بلا عقد استعمال ايله انتفاع ايتمش اولديغندن ٤٧٢ نجی ماده حكمنجه معدللاستغلال اولمديغی حالده اجرت لازم اولماز. فقط مال وقف ويامال يتيم ايسه استعمال ايله اجر مثل لازم اولنور. مجنون دخی يتيم حكمنده‌در. چونكه بونلرك منافعنی محافظه الزمدر. معدللاستغلال اولان مال اجارۀ باطله ايله ايجار اولندقده اجر مثل لازم كله‌جكی مادۀ مشروحه‌ده تصريح ايدلمامش ايسه‌ده بركيمسه معدللاستغلال اولان برمالی صاحبنك اذنی اولمقسزين تأويل ملك وعقد اولمديغی حالده استعمال ايتمش ايسه اجر مثل لازم كله‌جكی ٥٩٦ نجی ماده‌ده مصرح اولديغنه واجارۀ باطله ايله ايجارده مأجور بلاعقد استعمال ايدلمش اوله‌جغنه نظراً تأويل ملك وعقد اولمديغی حالده اجر مثل اعطاسی لازم كلور.

٤٦٠ ماده انعقاد اجاره‌نك شرطلری بولنوبده شرائط صحتندن بری بولنمسه اجاره فاسد اولور.

زيرا شرائط صحتك فقدانی اجاره‌دن مقصود اولان منفعتك وقتيله ولايقيله حصولنه مانع اولور.

٤٦١ ماده اجارۀ فاسده نافذدر. فقط اجارۀ فاسده‌ده آجر اولان كيمسه اجر مثله مالك اولوب اجر مسمايه مالك اولماز.

اجارۀ فاسده شرائط انعقادی جامع اولديغندن اصلاً صحيح ونافذ يعنی ذاتاً منعقد وحكمی مفيد ايسه‌ده بعض اوصاف خارجيه سنده

وقوعبولان خلل ونقصاندن طولايي مستأجرك آرزوسي وجهله حصول مقصوده مانع اولديغندن عقد كسب ضعف ايتمكله طرفين فسخه مقتدر اوليور . برشي فاسد اولدقده آنك ضمننده كي شي دخي فاسد اولمق اقتضا ايدر . آنجق اجارهٔ فاسده نافذ اولديغندن اجرتك بتون بتون سقوطي ايجاب ايتميه‌رك بروجه‌زير بعضاً بالغاً مابلغ وبعضاً اجر مسماني تجاوز ايتامك اوزره اجر مثل لازم كليور .

٤٦٢ ماده اجاره‌نك فسادي بعضاً بدلك مجهول اولمسندن وبعضاً ديكر شرائط صحتك بولنمامسندن نشأت ايدر .

حين عقدده بدل اجاره يا تسميه اولنور يا اولنماز . تسميه‌اولنديغي حالده بدل يا مال اولور يا اولماز .

بناءً على ذلك بدل اجاره مال اولمق اوزره تسميه ايديلور ايسه معلوم ومشروع اوله‌جغندن ديكر سبب فساد بولنمديغي حالده عقد صحيح واجر مسمى لازم اولور .

بدل اجاره تسميه اولنوب فقط شرعاً بدل اولمغه صالح مال اولماز ويا اجرت تسميه اولنماز وياخود قيمياتدن لاعلى التعيين برشي ويرلمك اوزره عقد مقاوله اولنور وياخود اجرت قسماً معلوم وقسماً مجهول بولنورايسه اجاره فاسد واجر مثل لازم اولور .

بدلدن طولايي اجاره فاسد اولدقده يعني مادهٔ مشروحه‌ده سبب فساد اوله‌رق كوستريلان ايكي وجهدن :

اولكي صورتده بالغاً مابلغ اجر مثل لازم كلور .

چونكه بدل تسميه ايدلامش ويامجهول اوله‌رق اوحكمده بولنمش

اولمسیله تعیین قلنه‌جق اجر مثلك اجر مسمادن زیاده اولمق احتمالی بولنمدیغندن بالغاً مابلغ تقدیری لازم کلور. انجق مستأجر استیفای منفعت ایتدکدن صکره موجر بدل ایجاری بیان ایدر ایسه آندن فضله آلهماز .

مثلا بر کیمسه بدل ایجاری تعیین ایتمیه‌رك برحیوان استیجار ایتدکدن صکره محل مقصوده واصل اولدقده موجر «یوزغروشه راضی‌یم» دیسه ومستأجر راضی اولمیوب اجر مثل ویرمك ایستسه اجر مثل یوزغروشدن زیاده تقدیراولنسه موجر مادامکه یوزغروشه راضی اولمشدر اجرمثلدن اولمقدار ویریلوب زیاده‌سنك اعطاسی لازم کلماز. چونکه موجر بوسوزی ایله زیاده‌دن مستأجرك ذمتنی ابرا ایتمش اولدی .

استطراد

بالغاً مابلغ اجرمثل اجرتك کلاً ویاقسماً مجهولیتندن طولایی لازم کلدیکی کبی معین بربدل تسمیه اولنوبده قبل التسلیم هلاك اولسه یامستأجر استهلاك ایتسه ومأجوردن استیفای منفعت ایتمش بولنسه بوحالده دخی بالغاً مابلغ اجرمثل لازم کلور .

زیرا الصلك ایفاسی قابل اولدیغی حالده بدلی ایفا اولنور . قاعده‌سنه بناءً عینك ایفاسی قابل اولمینجه بدلی ایفا اقتضا ایدوب انجق عینك قیمتی نقدکی مقرر اولمامسیله قیمتندن زیاده ویانقصانه صاتیله‌بیلدیکی اجاره‌ده منفعت معلومه مقابلی اولدیغی جهتله منفعتك اجر مثلی نه‌مقدار ایسه عینك دخی بدلی اولقدر اولمق اوزره طرفین بیننده قرارلشدیرلمش دیمك اولدیغندن بالغاً مابلغ اجر مثل لازم کلور .

ایکنجی صورتده اجر مسمایی تجاوز ایتمامك شرطیله اجر مثل لازم کلور .

کرك اجر مسمایه مساوی اولسون کرك ناقص اولسون. فقط اجر مسمادن زیاده اولور ایسه زیاده‌نك حکمی اولمیوب اجر مسمایه مساوی مقدارك ویرلمسی لازم کلور .

چونکه بدلك معلومیتی حسبیله عاقدین اجر مسمایه راضی اولمش اولوب منفعت دخی ذاتاً مال اولمدیغندن دیکر شرائط صحتك بولنمامسندن طولایی اجاره فاسد اولمسیله عاقدینك راضی اولمش اولدقلری مقداردن زیاده اجرت اعطاسی لازم کلمز .

فقط مال یتیم وامثالی ایله مال وقف مستثنادر . بونلر اجر مثلندن نقصانده ایجار اولنمش اولدیغی تقدیرده بالغاً مابلغ اجر مثل لازم کلور

باب ثالث

اجرته متعلق مسائل بیاننده اولوب اوچ فصلی حاویدر

فصل اول

بدل اجاره حقنده‌در

٤٦٣ ماده بیعده ثمن اولمغه صالح اولان شی اجاره‌ده بدل اولمغه صالح اولدیغی کبی ثمن اولمغه صالح اولمیان شی دخی بدل اجاره اوله‌بیلور .

چونکه بیعده معقود علیه عیندر . اجارەده ایسه منفعتدر عین اصلی ومنفعت اکا تابعدر . اصله بدل اولمغه صالح اولان شی تابع اولانه دخی بدل اولمغه صالحدر . بنابرین مکیلات وموزونات وعددیات متقاربه ونقد ایله نقد حکمنده اولان شیلر بیعده ثمن اولمغه صالح اولدیغی کبی اجارەده دخی بدل اولمغه صالحدر . بوقضیهٔ کلیه‌نك عکس کلیسی دخی معتبردر . یعنی بیعده ثمن اولمغه صالح اولمیان شی اجارەده دخی ثمن اولمغه صالح اولماز .

فقط بوقاعده‌دن اعیان ایله منافع مستثنادر . مثلا برحیوان مقابلنده یاخود برخانه‌نك سکناسی مقابلنده بربوستان استیجار اولنه بیلور .

شو تفصیلاتدن مستبان اولدیغنه کوره بیعده ثمن اولمغه صالح اولمیان شیلرك کافه‌سی اجارەده بدل اولمغه صالح اولمیوب فقط بعضیسی یعنی اعیان ومنافع بدل اولمغه صالح اولدیغندن متن ماده‌ده [ثمن اولمغه صالح اولمیان شیلر دخی بدل اجاره اوله بیلور] دینلمشدر . §

مثال مذکورك صورت تحریرندن مستفاد اولدیغنه کوره منافعك بدل اوله بیلمسی ایچون مأجورك جنسندن اولمامسی لازمدر . بناءً علیه بربوستان مقابلنده دیکر بربوستان استیجاری صحیح اولماز .

زیرا بوستانلرك هرایکیسنده حاصل اوله جق منافع یکدیکرینه مساوی اولور ایسه ایجار واستیجاردن غرض شرعی حاصل اولمز . حکم شرعی ترتبی ایچون افعال مکلفینك برمقصد مشروعه مستند اولمسی اقتضا ایدر .

برینك منافعی دیکرینك منافعندن زیاده اولور ایسه اشبو زیاده‌نك اجرتدن حصه‌سی اوله میه جغندن مالك اولان حقنده طیب اولماز . خصوصیله اجاره تسهیل احتیاج ایچون استحساناً مشروع اولوب

جنسی جنسنه ایجار واستجارده احتیاج تصور اولنه‌ماز .

٤٦٤ ماده بدل اجاره نقد ایسه ثمن مبیع کبی مقدارینی تعیین ایله معلوم اولور .

٤٦٥ ماده بدل اجاره عروضدن یاخود مکیلات یاموزونات یاخود عددیات متقاربه‌دن اولدیغی حالده مقداریله برابر وصفنی دخی بیان ایتمك لازم کلور .

ونقلی محل ومؤنته محتاج اولان شیلرده هر نرده تسلیمی شرط قلنور ایسه اوراده ایفا اولنمق لازم کلور . ومکان ایفا بیان اولنمدیغی تقدیرده مأجور اکر عقار ایسه اول عقارك اولدیغی محلده واکر عمل ایسه اجیرك عملی ایفا ایتدیکی یرده واکر حموله ایسه اجرتك لازم اولدیغی مکانده ایفاسی لازم کلور .

اما حمل ومؤنتی اولمیان شیلرده دیلدیکی یرده آلور .

ثمن مبیعك اوصاف واحوالنه مترتب اولوب کتاب البیوعك باب ثالثنك فصل اولنده مندرج مواد احکامی ایله اولبابده تحریر ایدیلان ایضاحات بدل اجارده دخی شامل اولدیغندن تکراره حاجت کورلمدی .

یالکز شوراسی اخطار اولنورکه مکاری ایله برمالی برمملکتدن دیکر مملکته نقل ایتمك اوزره شوقدر غروشه مقاوله اولندقده اجرتك عقد مقاوله اولندیغی مملکتده رایج اولان اقجه‌دن تسویه‌سی لازم کلور .

فصل ثانی

اجرتك سبب لزومنه وآجرك اجرته كيفيت استحقاقنه دائر اولان مسائل بياننده‌در

٤٦٦ ماده عقد مطلق ايله اجرت لازم اولماز .

يعنى مجرد اجاره منعقد اولديغى كبى همان بدل اجاره‌نك تسليمى لازم كلمز. چونكه اجاره‌ده معقود عليه منفعت اولوب منفعت ايسه ابتداى عقدده معدوم اولديغنه و بدلينده مساواتك حصولى لازمه‌دن ايدوكنه بناءً عقد مطلق ايله اجرتك ايفاسى لازم كلسه بدلينده مساوات حاصل اولماز. مادامكه منفعت آناً فآناً حادث اوله‌جقدر اجرت دخى حادث اولان منفعت مقابلنده لازم اولور .

بوحالده اجرتك لزومى ايچون مأجور اجارهٔ منجزه‌ده درحال واجارهٔ مضافه‌ده وقتى حلولنده مستأجره تسليم ايديله‌رك واجير ايفاى عمل ايليه‌رك مستأجرك استيفاى منفعت ايتمسى ويا استيفاى منفعته مقتدر اوله‌رق حكماً استيفا ايتمش بولنمسى اقتضا ايدر . انجق زيرده بيان قلنه‌جغى وجهله شو اصلدن بالاستثنا تعجيل وشرط تعجيل ايله اجرت لازم اوله‌جغندن واجرتك تأجيل وتقسيطى دخى جائز اولديغندن مادهٔ مشروحه‌ده محرر [عقد مطلق] تعبيرى شرط تعجيل وتأجيل وتقسيطدن احتراز ايچون اولمغله مآل ماده شرائط مزبوره‌دن عارى اولان عقدده مجرد عقد سببيله مستأجر اوزرينه اجرتك اعطاسى لازم اولماز ديمكدر .

بيع مطلقده اولاً مشترينك ثمنى وبعده بايعك مبيعى اعطا ايتمسى لازم كلور ايكن اجاره‌ده قضيه‌نك برعكس اولمسى آنفاً بيان قلنديغى

وجهله ابتدای امرده منفعتك معدوم اولمسندن ناشیدر. §

بیعده عقد مطلق ایله مشتری مبیعه وبایع ثمنه مالك اولیور ایدی . اجاره‌ده عقد مطلق ایله اجرتك لازم اولمیه‌جغی ماده‌ٔ مشروحه‌ده مصرح ایسه‌ده موجر عقد ایله اجرته مالك اولوب انجق ابتدای امرده ایفاسیمی لازم گلیور یوقسه مستأجر استیفای منفعت ایتمدکجه یا تعجیل ویا شرط تعجیل اولمدقجه موجر عقد سببیله اجرته مالك اولمیورمی ؟ بوراسی محتاج ایضاحدر. شویله که :

اکثر فقهایه گوره اجرت ایستر عین وایستر دین اولسون موجر عقد ایله اکا مالك اولماز . بعض فقها طرفندن اجرت دین ایسه‌دین مؤجل منزله‌سنده بولنه‌جغندن موجرك عقد ایله مالك اولوب یالکز مستأجر طرفندن همان ایفاسی لازم گلمیه‌جکی بیان قلنمش وموجرك مستأجرك ذمتنی اجرتدن ابرا ویا اجرتی مستأجره هبه ایتمسنك صحیح اولمسی واجرت ایچون مستأجرك موجره کفیل ویا رهن ویرمسنك جوازی ثبوت ملکه دلیل اولمق اوزره گوسترلمشدر .

انجق بوکا جواباً دینلیورکه بدل اجاره‌نك سبب وجوبی اولان عقد موجود اولمغله سبب وجوبك وجودندن صکره ابرا صحیح اولور . هبه دخی بویله‌در . کفیل ورهنه گلنجه، بونلر توثیق ایچون اولوب حقیقت الوجوب شرط دکلدر خصوصیله کفالتك شرطه تعلیقی دخی صحیحدر. بنابرین احوال مزبوره ابتداء ثبوت ملکه دلیل اوله‌مز.

٤٦٧ ماده تعجیل ایله اجرت لازم اولور .

یعنی مستأجر بروجه پشین اجرتی تسلیم ایتسه آجر اکا مالك اولوب بعده مستأجر آنی استرداد ایده‌مز .

چونکه مستأجر اجرتی بروجه پشین اعطا ایتمکله کندوسی

ایچون ثابت اولان حق مساواتی اسقاط ایتمش اولور . وساقط اولان شی عوت ایتمیه‌جکی کبی برشیٔ وقتندن اول استعجال ایدن محرومیتیله معاتب اولور . بناءً علی ذلك مستأجر آجرهِ «تعجیل شرط ایتمامش ایدك هنوز استیفای منفعت ایدرك اجرت دخی لازم اولمدی ویردیکم پاره‌یی رد ایله» دیسه مسموع اولماز .

§

قاعدةٌ برغرضه مبنی برکیمسه دیکرینه برمال ویرسه اوغرض باقی اولدقجه استرداد ایده‌مز ایسه‌ده غرض فوت اولنجه استرداد ایده‌بیله‌جکندن مدت اجاره تکمیل اولمدن اجاره منفسخ اولسه ویا فسخ اولنسه اجرتدن مدت کذشته‌یه اصابت ایدن مقدار بالتنزیل باقیسنی مستأجر آجردن استرداد ایدر .

§

اجرت عین اولوبده مستأجر آنی آجره اعاره ویا ایداع ایتسه تعجیل حکمنده‌در . کذلك مستأجر اجرت مقابلنده آجره معین بر مالی بیع وتسلیم واو دخی قبض ایتسه جائز وتعجیل بدل حکمنده‌در .

§

اجارهٔ منجزه‌ده تعجیل ایله اجرتك لازم اوله‌جغی بین الفقهـا متفق علیه اولوب اجارهٔ مضـافه‌ده تعجیل ایله اجرتك عدم لزومی رأینده بولنانلر اولمش ایسه‌ده مادهٔ مشروحه‌ده علی الاطلاق تعجیل ایله اجرت لازم اولور دینلمسنه نظراً اجارهٔ مضافه‌ده دخی تعجیل ایله اجرتك لازم کله‌جکی حقنـده‌کی قول فقهانك اختیار اولندیغی آکلاشیلیور .

٤٦٨ ماده شرط تعجیل ایله اجرت لازم اولور .

شرط تعجیل مقتضای عقده مخالف واحد عاقدینه نافع اولدیغی

جهتله اجاره‌نك فسادی وارد خاطر اولور ایسه‌ده اجاره عقود معاوضه‌دن اولدیغندن مقتضـای عقده مخالف دکلدر . چونکه اجاره دخی بیع کبی تعجیلی ایجاب ایدوب آنجق بدلین بیننده مساواتك تحققی لزومی تعجیله مانع اولمش ایدی . مستأجر حین عقدده اجرتك پشین ویرلمسنه راضی اولمغله حق مساواتی اسـقاط ایتمش اوله‌جغندن و مانع زائل اولدقده ممنوع عودت ایده‌جکی کبی بقدر الامکان شرطه مراعات اولنمق دخی لازمه‌دن ایدوکندن آرتق مستأجر بدلی تأدیه‌دن امتناع ایده‌من

یعنی بدل اجاره‌نك بروجه پشین ویرلسی شرط قلندقده عقد اجاره کرك منافع اعیان اوزرینه وارد اولسون وکرك عمل اوزرینه وارد اولسـون هرحالده مستأجرك اول امرده بدل اجاره‌یی تسلیم ایتمسی لازم کلور .

واولکی صورتده آجر اجرتی اسـتیفا ایدنجیه‌دك مأجوری تسـلیمدن وایکنجی صورتده آجر اجرتی استیفا ایدنجیه‌دك عملدن امتناع ایده‌بیلور .

وایکی صورتده اجیرك بروجه پشین اجرتی مطـالبه ایله مستأجر ایفادن امتناع ایدر ایسه فسخ اجاره‌یه حقی واردر .

بورادهکی اجرتدن مقصد اجر مسمی اولوب ایسترعین وایستر دین اولسون حکماً مساویدر . وشرط تعجیلك اجارهٔ منجزه‌ده جوازی متفق علیه اولوب اجارهٔ مضافه‌ده شرطك باطل اولدیغنی بیان ایدنلر بولنمش ایسـه‌ده مجله جمعیتنجه بو ماده‌ده دخی شرط تعجیلی تجویز ایدنلرك قولنك اختیار اولندیغی صورت مطلقه‌ده تحریر ایدلمسـندن مستبان اولیور .

٤٦٩ ماده استیفای منفعت ایله اجرت لازم اولور .

مثلا بر محله کیتمك اوزره استیجار اولنان بارکیره رکوب ایله اورایه واردقده آجری اجرته مستحق اولور .

استیفای منفعت ایله اجرتك سبب لزومی عقد مطلق ایله اجرت

لازم کلیه‌جکنده دائر ٤٦٦ نجی ماده شرحنده بسط وبیان قلنان ایضاحاتدن مستبان اولور .

آناً فآناً استیفای منفعت ایدلدکجه اجرتدن اصابت ایدن مقدارك تسویه‌سی اقتضا ایدر ایکن تعجیل وتأجیلی شرط ایدلمدکجه مثال مذکورده محرر محله وارلدقده بارکیری ایجار ایدنك اجرته مستحق اولمسی اجرتك جسته جسته تسویه‌سنده صعوبت ومشکلات اولدیغندندر . مع مافیه منفعتك صورت استیفاسی مختلف اولمغله اجرتك دخی صورت تسویه‌سی مختلف اوله‌رق زیرده صره‌سی کلدکجه بیان وایضاح اولنور .

§

آنجق استیفا اولنان منفعت عقد اجاره ایله معقود علیه اولان منفعت اولملیدر . معقود علیه اولمیان منفعت استیفا اولنور ایسه اجرت لازم کلمز . یعنی مثال مذکورده بیان قلنان حیوانی بر یوم معینده کتورمك شرط ایدلمش ایکن آجر بشقه برکون کتورسه ومستأجر رکوب ایله محل معلومه کیتسه اجرت کلمز .

فقط مذکور حیوان معدللاستغلال ایسه اوجهة بینلرنده تسمیه ایتدکلری اجرتی تجاوز ایتمامك اوزره اجر مثلی لازم کلور . §

شو ایکی مثالدن مستفاد اولدیغنه کوره مادهٔ مشروحه‌نك حکمی هم اجارهٔ صحیحه وهم اجارهٔ فاسده‌یه شاملدر . وهرنه‌قدر اجارهٔ حیوان مثال کتورلمش ایسه‌ده اجارهٔ عقار وعروض وآدمیده دخی حکم بویله‌در .

٤٧٠ ماده اجارهٔ صحیحه‌ده استیفای منفعته اقتدار ایله دخی اجرت لازم اولور .

مثلا برکیمسه اجارهٔ صحیحه ایله استیجار ایلدیکی خانه‌یی قبض ایتدکدن صکره ساکن اولمسه بیله اجرت ویرمسی لازم کلور .

یعنی اجارهٔ صحیحه‌ده استیفای منفعت ایله اجرت لازم اولدیغی کبی استیفای منفعته اقتدار ایله دخی اجرت لازم اولور . ومثال مذکورده بیان قلندیغی وجهله اجارهٔ صحیحه ایله استیجار اولنان برخانه‌یی موجر موانع وشواغلدن خالی اوله‌رق مکان عقدده ومدت اجاره‌ده مستأجره تسلیم واوده تسلم ایلدکدن صکره مستأجر ولوکه اوخانه‌ده ساکن اولمسه بیله اجرت لازم کلور .

اجرت لازم کلمسه موجرك متضرر اولمسی اقتضا ایدر حال بوکه منفعت عرض قبیلندن اولوب محل منفعتك تسلیمی مقامنه قائم اولمغله موجر بروجه مشروح مأجوری تسلیم ایله استیفای منفعت اقتدارینی مستأجره اثبات ایتمش اولدیغندن مستأجرك استیفا ایتامسی موجر حقنده تحمیل ضرره سبب اولماز §

فقط مأجور مستأجرك یدقبضنده ایکن مشقتسز ومصارفسز ازاله اولنه‌میه‌جق برمانع ظهور ایدوب بومانع منفعتك استیفاسنه کلیاً حائل اولور ایسه اجرتك تمامی وقسماً حائل اولور ایسه حائل اولدیغی مدته اجرتدن اصابت ایدن مقداری لازم کلماز . §

مادهٔ مشروحه‌ده اجارهٔ عقاردن مثال کتورلمش ایسه‌ده اجارهٔ عروض وحیوان واجیر خاص دخی بوقبیلدندر .

٤٧١ ماده . اجارهٔ فاسده‌ده استیفای منفعته اقتدار کافی اولمیوب حقیقةً انتفاع بولنمدقجه اجرت لازم اولماز .

عقدك فسادی مستأجر ایچون مقصده فی الحال تماماً وصوله مانع

اوله‌جغندن لزوم اجرت ایچون یالکز اقتدار استیفای منفعت کافی اولمیوب حقیقةً استیفای منفعت ایله استحصال مقصد ایدلمدکچه اجرت لازم اولماز . اجیر مشترك دخی بو قبیلدندرکه ایفای عمل ایتمدکچه اجرت لازم کلماز . فقط مال وقف ومال یتیم وامثالی مستثنادر .

٤٧٢ ماده من غیر عقد وبلا اذن برکیمسه برینك مالنی استعمال ایتدیکی صورتده معدللاستغلال ایسه اجر مثل لازم اولور . دکل ایسه لازم اولماز .

زیرا منافع مال متقوم اولمیوب عقد ایله تقوم ایتدیکندن بلا عقد استیفا اولنان منافع مضمون دکلدر . فقط مأجور معدللاستغلال ایسه مستأجر اجرتنه راضی اوله‌رق استعمال ایتمش دیمك اولدیغندن اجر مثل لازم کلور . لکن تأویل ملك ویا عقد ایله استعمال ایدر ایسه معدللاستغلال اولسه دخی ٥٩٧ و ٥٩٨ نجی ماده‌لر احکامنجه اجرت لازم کلز .

فقط مال صاحبی اجرت مطالبه ایتدکدن صکره استعمال ایدر ایسه معدللاستغلال اولمسه دخی اجرت اعطاسی لازم کلور .

زیرا بوحالده استعمال ایتمسیله اجرت لازم اولمش اولور .
چونکه اجاره‌ده سکوت معرض حاجت اولدیغندن رضایه دلالت ایدر . اجرات تسمیه ایدلمش ایسه اجر مسمی وایدلمامش ایسه ٥٩٩ نجی ماده حکمنجه اجر مثل لازم کلور .

٤٧٣ ماده اجرتك تعجيل وتأجيلى حقنده عاقدين هر نه شرط ايدرلر ايسه اكا رعايت اولنور .

تأجيل تقسيطدن اعم اولديغندن تقسيطده دخى حكمك بويله اولهجغى اولويتده قالور .

هر نه قدر بوكبى شرائط مقتضاى عقده مخالف واحد عاقدينه نافع كورينورسه‌ده ٤٦٨ نجى ماده شرحنده بيان ايدلديكى اوزره حين عقدده من له الحق كندى رضاسيله شرط مذ كورى قبول ايتمسيله مستحق اولديغى حق مساواتى كندوسى اسقاط ايتمش اولديغندن شرط تعجيل ويا تأجيله مراعات لازم كلور ٨٣

٤٧٤ ماده تأجيل بدل شرط اولنديغى صورتده ابتدا آجرك مأجورى تسليم واجيرك عملى ايفا ايلمسى لازم كلوب اجرتك ايفاسى انجق مقاوله اولنان وقت تأديه‌نك انقضاسنده لازم كلور .

بويله اولمسه تأجيلده فائده اولمز .

٤٧٥ ماده تعجيل وتأجيل شرطى اولمقسزين عقد اولنان اجارهٔ مطلقه‌ده عقد اجاره كرك منافع اعيان اوزرينه اولسون وكرك عمل اوزرينه اولسون هر حالده آجرك مأجورى تسليم واجيرك عملى ايفا ايلمسى لازم كلور .

زيرا اجارهٔ مطلقـهده اجرتك لزومى استيفاى منفعته متوقف اولوب بونك حصولى ايسه مأجورك تسليم وعملك ايفاسنه منوطدر .

٤٧٦ ماده اجرت اكرشهريه ياخود سنويه كبى بروقت معين ايله موقت ايسه لزوم ايفاسى اول وقتك اقتضاسندهدر .

مثلا شهريه ايسه آيك تمامنده وسنويه ايسه سنه ختامنده ايفا اولنمق لازم كلور .

اكرچـه شهريه بازارلق اولنـان اجارهده هر كون منفعت تحقق ايتدكجه اجرتدن يوميهيه مساوى اولور وبناءً عليه آجرك مستأجردن يوميه طلبنه حق بولنور ايسهده شرط تعجيل ايله عقد اولنميان اجارهلردن تسهيل مصالح ايچون اجرتك ختام مدتده ايفاسى تنسيب اولنمشدر . چونكه مأجورك تسليمى ايله اجرتك لزومى واجارهنك ختاميله ايفانك وجوبى تقرر ايدر .

لكن مثلا بركيمسه سنهلكى بيك ايكى يوز غروشه استيجار ايتديكى اجير ويا عقـارك اجرتنى هر اوچ آيده بر اوچ يوز غروش ويرمك اوزره درت تقسيطده اعطاسنى شرط ايدرسـه بقدر الامكان شرطه مراعات اولنمق يعنى ايلك اوچ آيك ختامنده برنجى تقسيطى وديكرلرينك ختامنده دخى ماعداسنى ويرمك لازم كلور .

٤٧٧ ماده اجرتك لزومنده مأجورك تسليمى شرطدر .

يعنى كرا وقت تسليمدن اعتباراً ايشلر .

بوصورتده آجر قبل التسليم مرور ايدن مدتك اجرتنى آلهماز .

مستأجر دخى تسليم وقبولدن امتناع ايدهمز . شوقدركه مدت

اجاره‌ده زیاده رغبت اولنه جق بر زمان بولنوبده او زمان مرور ایتدکدن صکره موجر مأجوری تسلیم ایده‌جك اولسه مستأجر ایچون حق خیار ثابت اولور . دیلرسه قبول وایسترسه رد ایدر .

مثلا مکهٔ مکرمه‌ده موسم حجده بر کیمسه التی آیلق اوله‌رق بر خانه استیجار ایتدیکی حالده آجر موسم حجك مروروندن یعنی مدت اجاره‌نك الك منفعتلی زماننك انقضاسندن صکره تسلیم ایده‌جك اولسه مستأجر قبول ایدوب ایتمامکده مخیر اولور .

واکر قبل التسلیم مدت اجاره منقضی اولور ایسه اجرتدن برشیئه مستحق اولماز .

بو ماده‌نك حکمی اجیر خاص حقنده دخی جاریدر .

٤٧٨ ماده مأجور ایله انتفاع بالکلیه فوت اولدقده اجرت ساقط اولور .

چونکه استیفای منفعته تمکن زائل اولور . لکن اجاره منفسخ اولماز . زیرا انتفاعك فوتی موجب اولان مانعك تعمیر وسائر بر صورتله ازاله‌سی ممکندر . فقط مستأجر عذر واقعه بناءً خیار عیب ایله اجاره‌یی فسخ ایده بیلور . قبل الفسخ عذر زائل اولسه آرتق فسخ ایده‌من .

مانعك ازاله‌سی ممکن اولماز ایسه اجاره منفسخ اولور .

مثلا حمام تعمیره محتاج اولوبده تعمیری اثناسنده بر مدت معطل قالسه اول مدتك اجرتدن حصه‌سی ساقط اولور .

کذلك دکرمنك صویی کسیلوبده معطل قالسه صویك انقطاعی وقتندن اعتباراً اجرت ساقط اولور . فقط مستأجر اونی اوکوتمکدن غیری بر صورتله

اول دکرمنك اوندن انتفاع ایتدکده بدل اجاره‌دن اکا اصابت ایدن حصه‌یی ویرمسی لازم کلور .

اون اوکو تکدن غیری صورتله ایدیلان انتفاع معقود علیه اولان منفعتدن جزؤ باقی اولمغله اجرتدن حصه‌سنه اصابت ایدن مقدارك ویرلمسی لازم کلور .

اما معقود علیهدن جزؤ اولمقسزین انتفاع ایدیلور ایسه اجرت لازم کلیه‌جکی ٥١٨ نجی ماده‌ده محرردر .

[بالکلیه] قیدی مأجور ایله انتفاع فی الجمله فوت اولان صورتدن احتراز ایچوندر . انتفاع فی الجمله فوت اولدقده ٥١٦ نجی ماده حکمنجه خیار عیب ثابت اولور .

٤٧٩ ماده برکیمسه بر دکان استیجار وقبض ایتمش ایکن [برمدت اخذ و اعطایه کساد عارض اولمغله صنعت ایشلنمدی ودکان قپالو قالدی] دیو اول مدتك کراسنی اعطادن امتناع ایده‌مز .

زیرا اجارهٔ صحیحه‌ده استیفای منفعته اقتدار ایله اجرت لازم کلدیکی کبی آجر مأجوری ایجار ایتمکله اخذ واعطانك رواجنی تعهد ایتمامشدر . وعقد اجاره ایله مستأجر بوکبی ضررلره متحمل اولدیغندن اعذار شرعیه‌دن دخی معدود دکلدر .

٤٨٠ ماده مدت اوزرینه برقایق استیجار اولنوبده اثنای راهده مدت منقضی اولسه ساحله یناشنجیه‌دك اجاره

ممتد اولور. ومستأجر فضله اولان مدتك اجر مثلنی ویرر.

اجاره عذره بناءً فسخ اولنه بیله جکی کبی عذر سببیله تمدید دخی ایدیله بیلور . زیرا ضرر اشدك ازاله سی ایچون ضرر اخف اختیار اولنور . وضرورته بناءً اجرا قلنان شیلرده عاقدین ویا احد عاقدینك رضاسنه باقلماز. فقط اضطرار غیرك حقنی ابطال ایتمیه جکندن مدت محدوده ایچون اجر مثل لازم کلور .

٤٨١ ماده برکیمسه خانه سنی دیکر کمسنه یه مرمت ایتمك وبلا اجرت ساکن اولمق اوزره ویرسه واو دخی کندو طرفندن مرمت ایدرك بر مدت ساکن اولسه عاریت قبیلندن اولمغله مصارف تعمیریه اول کمسنه یه عائد اولور. وصاحب خانه دخی آندن اول مدت ایچون اجرت نامنه برشی آله ماز .

زیرا اعاره منفعتی بلاعوض تملیك ایتمکدر اعاره اولنان خانه نك مرمت وتعمیری اعازه اولنان حیوانك نفقه سی منزله سنده اولوب کلفتی نعمتنه کوره در. و [خانه] قیدی احترازی اولمیوب خانه نك غیری شیلرده دخی حکم بویله .

مثلا برکیمسه برمحله کیتمك اوزره استیجار ایتدیکی حیوانه اثنای راهده آربه وصمان ویرمکی شرط ایتسه جائزدر .

فقط مصارف تعمیریه اجرتدن جزؤ قلنور ایسه احد عاقدینه نفعی اولان برشرط دیمك اوله جغندن اوحالده اجاره فاسد اولور .

فصل ثالث

اجرت ایچون اجیرك مستأجر فیهی حبس ایدوب ایده‌مامسی حقنده‌در

٤٨٢ ماده درزی وبویاجی و چامه‌شوی کبی عملنده اثر اولان اجیرك ویره‌سی‌یه مقاوله اولنمامش ایسه اجرت ایچون یدنده مستأجر فیهی حبس ایتمکه صلاحیتی واردر. وبووجهله حبس ایدوبده یدنده اول مال تلف اولسه ضامن اولماز . فقط اجرت دخی آله‌ماز.

اجیرك عملندن مستأجر فیهده اثر یاظاهر اولور یااولماز. ظاهر اولان اثر دخی یابر عین متصل اولور. بویاجینك اجزا ایله مستأجر فیهه رنك ویرمسی ، درزینك ایپلك ایله البسه‌یی دیکمسی کبی . یاخود مشاهده ومعاینه‌اولنان برعرض اولور. چامه‌شویك صابون وسائره یاخود مجرد صو ایله مستأجر فیهی ییقامسی کبی که حاصل اولان تمیزلك مشاهدةً وعیاناً ظاهر اولور. کذلك دکرمنجینك بغدایی اون ایتمسی کبی که مستأجر فیه اسمی دکیشه‌جك صورتده تغییر ایدر . ٨٩٩

صور محرره‌ده اجیرك اثر عملی مستأجر فیه ایله اختلاط ایدرك هم اجیرك وهم مستأجرك ملکی اجتماع ایدر . بیعده مشتری ثمنی ویرنجیه قدر بایعك مبیعی حبسه حقی اولمغله اجاره‌ده دخی اجیراجرتنی

آلنجیه‌قدر اثر عملی حبسه حقی درکاردر. چونکه مبیع حکمنده‌در. انجق بو اثر مستأجر فیهده حاصل واکا منضم اوصافدن اولمغله تفریق وافرازی قابل اولمامسنه ومستأجر مستأجر فیهی ذاتاً اجیره تسلیم ایتمش بولنمسنه بناءً اجیر استیفای حق ایدنجیه قدر محل اثر اولان مستأجر فیهی حبس ایده‌بیلور.

فقط [ویره‌سی‌یه مقاوله اولنمامش ایسه] جملهٔ احترازیه‌سندن مستفاد اولدیغنه کوره اکر ویره‌سی‌یه بازارلق اولنمش ایسه اجیر حق حبسنی اسقاط ایتمش اوله‌جغی کبی اجیر خانه ودکان مثللو مستأجرك ملکنده اجرای عمل ایتدکده مثلا برکیمسه خانه‌سنه بر جامه‌شوی جلب ایدوب البسه وسائره‌سنی ییقاتدیردقده هرنه‌قدر اجیرك اثر عملی مستأجر فیهده ظاهر اولور ایسه‌ده مستأجر فیه مستأجرك ید قبضنده بولندیغنه ومستأجر فیه اصل واجیرك اثر عملی تابع اولوب تابع ایچون حکم ویریله‌میه‌جکنه بناءً شو ایکی حالده اجیر اثر عملندن طولایی مستأجر فیهی حبس ایده‌مز.

کذلك اجیر مستأجر فیهی مستأجره تسلیم ایتدکدن صکره «بنم حق حبسم واردی» دیه‌رك استرداد ایلیه‌مز. زیرا ساقط اولان شی عودت ایتمز.

§

اجیرك مستأجر فیهی بروجه مشروح حبس ایتمسی جواز شرعی‌یه مستند اولوب جواز شرعی دخی ضمانه منافی اولدیغندن تلف اولسه اجیر ضامن اولماز. فقط عملی دخی محو اوله‌جغی جهتله بدلینده مساوات حاصل اوله‌میه‌جغندن اجرت دخی آله‌مز.

اکر مستأجر فیه اجیرك صنع وتقصیری ایله ویاخود صنع وتقصیری اولمیوب فقط ویره‌سی‌یه بازارلق اولندیغی حالده حبس وتوقیف ایدوب

تلف اولور ایسه بو ایکی حالده قبض امانت ، قبض ضمانه منقلب اوله‌جغندن اجیر حقنده حکم غصب ترتب ایدرك ضامن اولور .

٤٨٣ ماده حمال وملاح کبی عملنده اثر اولمیان اجیرك اجرت ایچون مستأجرفیهی حبس ایتمکه صلاحیتی یوقدر .

چونکه معقود علیه اولان عمل عرض فانی اولدیغندن بقاسی تصور اولنه‌میه‌جغی کبی انك مقامنه قائم اوله‌جق اثری دخی بولنمدیغی ومنفعت ذاتاً مال اولمدیغی جهتله اجرت ایچون مستأجر فیهك حبسی لازم کلمز .

وبوحالده حبس ایدوبده یدنده اول مال تلف اولسه ضامن اولور . زیرا تعدی ایتمشدر .

ومال صاحبی بونده مخیر اولوب دیلرسه محمول اوله‌رق قیمتنی تضمین ایتدیرر واجرتنی ویرر .

چونکه بدل، بدل منهك یعنی مستأجر فیهك مقامنه قائم اوله‌جغندن مبیع اولان عمل بدلك تسلیمیله تسلیم ایدلمش اولور .

ودیلرسه غیر محمول اوله‌رق تضمین ایتدیروب اجرت ویرمز . زیرا ضمان ایله اجرت اجتماع ایتمز .

باب رابع

مدت اجاره‌یه متعلق مسائل بیانده‌در

٤٨٤ ماده برکیمسه کرك یوم کبی قصیر اولسون

وكرك سنين كبي طويل اولسون معلوم اولان مدت اوزرينه مال وملكني آخره ايجار ايده بيلور .

زيرا هر كس ملكنده كيف مايشاء تصرف ايده بيلور . فقط معقود عليه مدت ايله معين اوله جغندن مدت تعييني لازمدر .

احكام فقهيه ده مدت اجاره تحديد ايدلمامشدر . انجق [مال وملكني] قيدندن مستبان اولديغنه كوره بوماده نك حكمي اموال واملاك صرفهٔ شخصيه يه دائر اولوب اموال واملاك بيت المال با ارادهٔ سنيهٔ حضرت پادشاهی تنسيب بيوريله جق مدت ايله ايجار اولنه جغي كبي اراضئ اميريه اراضی قانوننه تابعدر . اموال واراضی ومسقفات موقوفه نك مدت ايجاری ايجار عقار نظامنامه سنك ٧ ذی القعده سنه ١٢٩٩ و٨ ايلول سنه ١٢٩٨ تاريخنده تعديل ايديلان ٧ نجی ماده سنده شويله دينلمشدر [اجارهٔ واحده لو اولان عقارات موقوفه اوچ سنه دن زياده مدت ايله ايجار اولنه ماز . سائر عقاراتك دخی طقوز سنه دن زياده مدت ايله ايجاری تجويز قلنه مز . بوندن ماعدا هر كس مال وملكني مجلهٔ احكام عدليه نك ٤٨٤ نجی ماده سی موجبنجه كرك يوم كبي قصير وكرك سنين كبی طويل اولسون معلوم اولان مدت اوزرينه آخره ايجار ايده بيلور . اجارتينلی عقار دخی بو حكمه تابعدر] .

عقارات موقوفه ده اوچ سنه مدتا كثر فقهانك دخی رأينه موافقدر .

٤٨٥ ماده . مدت اجاره نك ابتداسی حين عقدده تسميه يعنی ذكر وتعيين اولنان وقتدن اعتبار اولنور .

٤٨٦ ماده حين عقدده ابتدای مدت تسميه اولنماز ايسه وقت عقددن اعتبار اولنور .

زيرا وقت عقد سبب عقدی ولی وتعقيب ايدر : ابتدای مدت بو وقتدن اعتبار اولنميوبده بشقه بر وقتدن اعتبار اولنمق لازم كلسه ازمنه واوقات مبدأ استيجار ايچون مساوی اولمغله هر قنغی زماندن اعتبار اولنسه ازمنه واوقات سائره‌يه نسبتله ترجيح بلا مرجح لازم كلور . بوده جائز دكلدر .

برده مبدأ اجاره حين عقددن اعتبار اولنميه‌جق اولورايسه جهالت مدتدن ناشی اجاره فاسد اولور . معاملات ناسی فساده دوشورمكدن ايسه صحته تقريب ايتمك اولادر .

٤٨٧ ماده برسنه‌لك اولمق اوزره هرآيلغی شو قدر غروشه اوله‌رق برعقارك ايجاری جائز اولديغی كبی شهريه‌سی بيان اولنمقسزين برسنه‌لك اولمق اوزره شو قدر غروشه دخی ايجاری صحيح اولور .

[هر آيلغی شو قدر غروشه اوله‌رق] ديوتصريح ايدلمسنده ايكی فائده واردر . برنجيسی : شهريه‌سی بيان اولنان اجاره‌ده موجر هر آيك نهايتنده بر آيلق اجرتی طلب واخذه مستحق اولور . اماشهريه‌سی بيان وتصريح اولنمديغی تقديرده مدت اجاره اولان برسنه ختام بولمقسزين اجرت طلبنه حقی اولماز . مكركه اجرتك مقسطاً تأديه‌سی شرط ايدلمش اوله . ايكنجيسی : مواد آتيه‌دن مستبان اوله‌جغی

اوزره سنه‌نك ختامندن اول اجاره منفسخ اولور ويا فسخ ايديلور ايسه كذار ايدن مدتك اجاره‌سی شهريه وتصريح ايدلمديكی تقديرده ايام حسابيله اعطا اولنمق لازم كلور . شهريه‌سی تصريح ايدلدكده مقدار اجرت متساوياً اون ايكی‌يه تقسيم ايديله‌جكندن مثلا سنه‌لكی اون بيك غروشه بر خانه ايجار اولندقدن اوچ آی صكره عقد اجاره فسخ اولنسه ايكی بيك بش يوز غروش ويرلمك لازم كلور . اما شهريه‌سی تصريح ايدلمديكی تقديرده اوچ آی قاچ كونه بالغ اولور ايسه اجارهٔ سنويه‌دن ايام مزبوره‌يه اصابت ايدن مقدار ويرلمك لازم كلور . آيلرك عدد ايامنده فرق اولديغندن شو ايكی درلو حساب ايله ويريله‌جك اجرت بيننده فرق حاصل اولور .

لكن زمان وموسم اعتباريله احد عاقدينك نقصان ويرمكه ويا زياده ايستمكه حقی يوقدر چونكه زمانك اختلافنه اعتبار اولنماز .

فقط سنه‌لك اوله‌رق ايجار اولنان عقارك موسم صيفه تصادف ايدن التی آيلغی بشر يوز غروشدن وموسم شتايه تصادف ايدن ديكر التی آيلغی دخی يديشر يوز غروشدن اولمق اوزره شرط ايديلوب ايلك التی آيك ختامنده اجاره فسخ اولنور ايسه اجرتك بشر يوز غروشدن اعطاسی لازم كلور .

استطراد

تعيين اوقات ايچون يا شمسك ويا قمرك دوری اساس اتخاذ ايدلمش وسنه‌لر وآيلر وكونلر بونلره كوره حساب ايديلوب برنجيسنه سنين وشهور وايام شمسيه، ايكنجيسنه سنين وشهور وايام قمريه تسميه اولنمشدر .

شمسك دور سنویسی ٣٦٥ كون ٥ ساعت ٤٨ دقیقه ٤٨،٥٥ ثانیه‌دن عبارتدر . ٣٦٥ كون اون ایکی آیه تقسیم اولنه‌رق مارت ، مایس ، تموز ، اغستوس ، تشرین اول ، كانون اول ، كانون ثانی آیلری اوتوز بر و نیسان ، حزیران ، ایلول ، تشرین ثانی آیلری اوتوزر وشباط آیی یکرمی سکز كون اعتبار اولنوب انجق شو حسابه كوره هرسنه بش ساعتدن فضله قاله‌جغندن بو فضله درت سنه‌ده برشباط آینك یکرمی طقوز كون اعتباریله محسوب ایدیله‌رك ٣٦٦ كونه ابلاغ ایله « سنهٔ كبیسه » دینلمكده‌در .

دولت علیه‌جه ١٢٠٩ سنهٔ هجریه‌سندن بری رسماً قبول ایدیلوب اهالیجه معتبر اولان سنین وشهور مالیه حساب مزبوره مطابقدر .

وحساب شمسی‌یه كوره كونلرك مبدئی زوال شمسی متعاقباً باشلدیغندن بعدالزوال اولان زمان یوم آتیدن معدوددر .

سنین وشهور وایام قمریه‌یه كلنجه قمرك دوری ٢٩ كون ١٢ ساعت ٤٤ دقیقه ٢،٩ ثانیه‌دن عبارتدر بناءً علیه بر آی تام اوتوز كون اولمدیغندن اجتماع نیرین قبل الزوال وقوعبولور ایسه او كونك غروب شمسندن صكره رؤیت هلال ممكن اوله‌رق بر آی اوتوز كون اولور . فقط بوماهی تعقیب ایدن هلال نوده اجتماع نیرین بعدالزوال وقوعبولوب رؤیتی قابل اولمز ایسه شهر آتی یکرمی طقوز كون اولور . وبوصورتله برسنهٔ قمریه ٣٥٤ وبعضاً ٣٥٥ كونه بالغ اولوب سنهٔ شمسیه‌دن ١١ و١٢ كون نقصاندر . شو حسابه كوره شهر عربی اكثریا اوتوز كون اولوب اكثر ایچون حكم كل بولندیغندن شرعاً بر آی اوتوز كون اعتبار اولنمشدر .

دور قمری مقدار مذكوری تجاوز ایتمیه‌جكندن شهور قمریه

شهور شمسیه‌یه قیاساً اوتوز بر کون اعتبار اولنه‌ماز .

هلالك طلوعی وتعبیر دیكرله غروب شمسی تعقیب ایدن زمان یوم جدیدك مبدئی اولمغله زوال ایله غروب اراسنده‌كی مدت یوم سابقدن اولوب حساب شمسیده اولدیغی كبی یوم آتیدن معدود دكلدر.

كرهٔ ارض بر كونده دور ایلدیكندن بوحسابجه مثلا درسعادتده هلال رؤیت اولندقدن صكره درسعادته بعید اولان محللرده رؤیت هلال مقدار مسافه‌یه كوره تأخر ایدر .

بوندن ناشیدر كه درسعادتده هلالك رؤیتی ایله شهر رمضانك ثبوتنه شرعاً حكم اولندیغی حالده درسعادته بعید اولان ممالكده رؤیت قابل اوله‌میه‌جغندن بر كون صكره رؤیت ایله شهر رمضانك ثبوتنه حكم اولنور .

كونلر ٢٤ ساعته وهر ساعت ٦٠ دقیقه وهر دقیقه ٦٠ ثانیه‌یه منقسم اولوب شهور قمریه حسابیله كونك مبدئی غروب شمسی متعاقباً باشلیه‌جغندن ساعتك مبدئی دخی بویله اعتبار اولنمش وشهور شمسیه‌دن كونك مبدئی زوالی متعاقباً باشلدیغندن اوحسابه اعتبار ایدنلره كوره دخی ساعتك مبدئی زوالدن اعتبار اولنمشدر .

كله‌لم صدده :

احكام شرعیه‌ده بروجه محرر سنین وشهور وایام قمریه معتبر اولدیغندن مثلا ١٣٢٥ سنه‌سنك ابتداسندن انتهاسنه قدر برخانه استیجار اولندقده سنهٔ مزبوره‌نك مبدئی اولان محرمك غره‌سندن منتهاسی بولنان ذی الحجه‌نك سلخنه قدر استیجار ایدلمش اولور .

كذلك آیده شو قدر غروشه اولمق اوزره برخدمتكار طوتلدقده هر شهر قمرینك نهایتنده آیلغنك اعطاسی لازم كلور . وآیك برازی

كچدكدن صكره بر آيلق اولەرق استيجار اولندقده بر آى اوتوز كون اعتبار اولنور .

وكذا بركون دينلدكده طلوع شمسدن غروبه وبعضاً عصره قدر اولان مدت اكلاشيلور .

سنهٔ شمسيه دخى برى مبدئى كانون ثانى ابتداسى اولمق اوزره سنهٔ افرنجيه وتعبيرديكرله سنهٔ ميلاديه وديكرى مبدئى مارت ابتداسى اولمق اوزره سنهٔ روميه دركه دوائر رسميهٔ دولت عليه‌جه مرعى اولان سنهٔ ماليه‌نك مبدئى دخى مارت ابتداسيدر .

معلوميت ميقات تعيين مدت ايچون لازم اولمغله بونك بهمه‌حال سنين وشهور وايام قمريه‌يه حصر وتخصيصى لازم كلديكندن سنين وشهور شمسيه وياخود روز حضر وروز قاسم كبى ايام معلومه اعتباريله مدت تعيين اولنديغى تقديرده دخى عقد صحيح اولور . وآرتق اكا تطبيق معامله اولنور .

معاملاتده سنين وشهور شمسيه‌يه دخى شرعاً اعتبار اولنه‌جغى ١٦٦٠ نجى ماده شرحنده حكايه اولنان مجله جمعيتى مضبطه‌سنده محرردر .

مثلا دورشمس اعتباريله اولان ١٣٢٥ سنهٔ ماليه‌سى ابتداسندن اعتباراً برسنه‌لك اولمق‌اوزره برخانه استيجار اولندقده سنهٔ مزبوره‌نك مبدئى اولان مارت ابتداسندن منتهاسى بولنان شباط نهايتنه قدر استيجار اولنمش اولور .

كذلك ١٩٠٩ سنهٔ افرنجيه‌سندن اعتباراً برسنه‌لك اولمق اوزره برخانه استيجار اولندقده سنهٔ مرقومه‌نك مبدئى اولان كانون ثانى

ابتداسندن منتهاسی بولنان کانون اول نهایتنه قدر استیجار اولنمش اولور .

٤٨٨ ماده آیك ابتداسنده ایکن اجاره کرك برآیلق اولسون وکرك زیاده اولسون شهریه اوله‌رق مقاوله اولنور ایسه آیلق اولمق اوزره منعقد اولور .

چونکه شهورده اصل اولان اهله‌در ایام آندن بدلدر . اصل متعذر اولمدقجه بدلنه اعتبار اولنماز .

٤٨٩ ماده آیك برازی کچمشیکن برآیلق اولمق اوزره مقاوله اولندیغی صورتده برآی اوتوز کون اولمق اوزره اعتبار اولنور .

یعنی اهله‌نك اعتباری غیر قابل اولدقده بدلی اولان ایامه اعتبار قلنوب سالف الذکر اسبابه بناءً برآی اوتوز کون عد اولنور .

٤٩٠ ماده آیك برازی کچمشیکن شو قدر آیلق اوله‌رق مقاوله اولنور ایسه اولکی ناقص آی الکصکره‌کی آیدن اوتوز کون اولمق اوزره اتمام اولنوب اجرتی یومیه حسابیله ایفا اولنور . واره یرده‌کی آیلر غره ایله حساب واعتبار اولنور .

یوقسه برآی اوتوز کوندر دینله‌رك مدت اجاره قاچ آی ایسه آیلرك هربری اوتوزر کون اوله‌رق حساب ایدلمز .

مثلا بر کیمسه ۱۳۲۹ سنه‌سی محرمنك اون بشنجی کونی اوچ آی مدت ایله برخانه استیجار ایتسه محرم اوتوزکون اعتبار اولنه‌رق ایلك آیك اون بش کونی محرمه محسوب ایدلدکدن صکره صفر وربیع الاول آیلری اهله اعتباریله ایستر اوتوزرو ایستریکرمی طقوزر کون اولسون برردن جمعاً ایکی آی اعتبار اولندقدن صکره برنجی آیدن نقصان قالان اون بش کون ربیع الآخردن اکمال ایدیلور. یوقسه مذکور خانه محرمك اون بشنده استیجار اولنمشدر دیه‌رك مدت اجاره اولان اوچ آی اوتوزردن طقسان کون اولمق اوزره حساب ایدلماز .

چونکه آیلق حسابیله استیجارده اصل اولان اهله‌در ایام آندن بدلدر . اصلدن بدلنه عدول ایچون سبب شرعی اولمق لازمدر . بلا سبب عدول اولنه‌مز .

مثال مذکورده بیان قلنان خانه شهر محرمك نصفنده استیجار اولندقده اصله رعایت قابل اوله‌مدیغنه واصلك ایفاسی قابل اولمدیغی حالده بدلی ایفا اولنور قاعده‌سنه بناءً ایام معتبر طوتیلیور ایسه‌ده بوصورت ضرورتدن ناشی اولوب ضرورتلر دخی کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنه‌جغندن ایام مزبوره‌یی ولی آیدن صفر وربیع الاول آیلرنده آنلری ترك ایله بدللری اولان ایامك معتبر طوتلمسنی موجب سبب اولمدیغندن بو آیلرده اهله معتبر اولوب مدت اجاره‌دن بر آیك نقصانی الك صکره‌کی آیدن یعنی شو مثاله کوره ربیع الآخردن اکمال ایله اوتوز کونه ابلاغ اولنور .

بویله اولمیوبده اوچ آی اوتوزردن جمعاً طقسان کون اولمق اوزره حساب ایدلسه اوچ آی طقسان کون ایتمیه‌جکی واجاره آیلق

حسابیله منعقد اولدیغی جهتله موجرك متضرر اولمسی ایجاب ایدر ضرر ایسه شرعاً غیر جائزدر .

§

مادهٔ مشروحه امام محمد حضرتلرینك اجتهادینه توفیقاً یازلمشدر وامام ابو یوسف حضرتلرندن دخی بو وجهله روایت اولنمشدر ومفتابهدر .

امام اعظم حضرتلرینه و بر روایتده امام ابو یوسف حضرتلرینه كوره دخی برنجی آیك اكمال نقصانی منتهایه تأخیر ایدلمیوب آنی ولی ایدن آیدن اكمال ایدلمك لازم كلهجكندن ایكنجی ودیكر شهور متوالیهده اهلهیه اعتبار قابل اولمیهجغی جهتله هر آی اوتوز كون اولمق اوزره حساب ایدلمك لازم كلور . فقط :

٤٩١ ماده آیك برازی كچمشیكن قاچ آیلق اولدیغی بیان اولنمقسزین هر آیلغی شو قدر غروشه اولمق اوزره مقاوله اولندیغی صورتده ابتدا كی ناقص آی اوتوز كون اعتبار اولنمق لازم كلهجكی كبی دیكر آیلر دخی اولوجهله اوتوزر كون اولمق اوزره اعتبار اولنور .

چونكه مدت تعیین اولنمدیغندن اجاره برنجی آی حقنده صحیح ودیكرلرنده فاسد اولور وآیك نهایتنده اجاره فسخ اولنماز ایسه ٤٩٤ نجی ماده حكمنجه ایكنجی آی حقنده دخی صحیح اولورو آیلر تجدد ایتدكجه اجاره فسخ اولنماز ایسه فساد صحته منقلب اولورایسهده مأجور هر آی باشنده بر آیلق اولمق اوزره استیجار اولنمش اولهجغنه

و آيك برازى كچديكندن اهله اعتبارى قابل اوله‌ميه‌جغنه بناءً اناچار هر آى اوتوز كون اوله‌رق حساب ايديلور .

لكن شهور شمسيه اعتباريله مقاوله اولنديغى صورتده بونده آيلرك ايامى معلوم اولديغى جهتله آكا كوره حساب ايدلمك لازم كلور .

٤٩٢ ماده آيك ابتداسنده ايكن بر سنه‌لك اوله‌رق عقد اجاره اولندقده سنه اون ايكى آى اولمق اوزره اعتبار اولنور .

٤٩٣ ماده آيك برازى كچمشيكن اجاره بر سنه‌لك اوله‌رق عقد اولندقده برآى ايام اوله‌رق اعتبار اولنوب ديكر اون برى غره اعتباريله حساب اولنور .

برنجى آيدن اوتوز كون اعتباريله قاچ كون نقصان قالور ايسه غره اعتباريله حساب اولنه‌جق اون برآيدن صكره‌كى آيدن اكمال ايديلور . ٤٩٠

٤٩٤ ماده قاچ آيلق اولديغى ذكر اولنمقسزين هر آيلغى شو قدر غروشه اولمق اوزره بر عقار ايجار اولنسه عقد صحيح اولور .

فقط برنجى آى تمام اولدقده ايكنجى و دها صكره‌كى آيلرك برنجى كيجه‌سيله برنجى كوننده موجر و مستأجردن هر برى اجاره‌يى فسخ ايده‌بيلور .

[هر آیلغی] کلهسندن بر آیلق استیجار اولندیغی اکلاشیلور . زیرا ادات استغراق منتهاسی اولمیان شیلرده ادناسنه حمل اولنور . عموم مراد اولنسه عمل متعذر اولور . چونکه شهورك مجموعی مجهول اولدیغندن عقد اجارهنی جمله شهور حقنده تصحیح ایتمك ممکن اولهماز . شهورك ادنی مرتبهسیله مجموعی بیننده هرقنغی برمقداره حمل ایدلسه بعض عددلرك دیکر بعض عددلره وجه رجحانی اولمدیغندن بوده صحیح اولماز . الك ادنی مرتبهسی اولان برشهر تعین ایدر . بناءً علیه بر آی حقنده اجاره صحیح ولازم ودیکر آیلر حقنده فاسد اولور .

اما اولکی کیجهسیله کونی کچدکدن صکره فسخ ایدهمز .

زیرا فساد صحته منقلب اولور .

قیاساً رؤیت هلالده و آیك برازی کچمش ایسه غروب شمسی متعاقباً یعنی ایکنجی آیك مبدأ دخولنده مخیر اولملوی وبناءً علیه شو مدت جزئیه کچدکده ایشلیهجك آی ایچون عقدك صحته منقلب اولمسی لازم کلور ایسهده اجارهنك تصدیق ویا فسخی تفکره محتاج مواددن اولدیغندن مفتابه اولان قول فقهایه کوره یکرمی درت ساعت مهل تعیین قلنمشدر .

واکر احد عاقدین بویله اثنای شهرده [فسخ ایتدم] دیسه اول آیك نهایتنده منفسخ اولور . واکر اثنای شهرده [شهر آتی ابتداسندن اعتباراً فسخ ایتدم] دیسه شهر آتی حلولنده منفسخ اولور .

يعنى صراحت موجبنجه عمل اولنور .

واكر ايكى يا زياده آيلق پشين ويرلمش ايسه هيچ بريسى اول آيلرك اجارهسنى فسخ ايدهمز .

زيرا مقدار اجرت ايله مدت معين اولور .

٤٩٥ ماده بر كيمسه بر كون ايشلمك اوزره بر اجير طوتديغى صورتده طلوع شمسدن عصره قدر ياخود غروب شمسه قدر ايشلمك خصوصنده عرف بلده نه ايسه اكا كوره عمل اولنور .

يعنى عاقدين ابتدا وانتهاى عمل ايچون وقت تعيين ايتمزلر ايسه عرف وعادت بلدهيه اتباع اولنور . زيرا عادت محكمدر .
فقط تعيين ايتمشلر ايسه اولوجهله عمل اولنمق لازم كلوب يوقسه عرف وعادت بلدهيه اتباع اولنماز . چونكه صراحت مقابلنده دلالته اعتبار اولنمديغندن صراحت اولميان شيلرده عرف وعادت مقاولاتى تفسير واتمام ايدر ايسهده مقاولات صريحهيى تبديل وتغيير ايدهمز .

٤٩٦ ماده برى مثلا اون كون ايشلمك اوزره بردولكر استيجار ايتسه عقدى ولى ايدن كونلر اعتبار اولنور .

يعنى اجارهٔ منجزهده مدت تعيين قلنمديغى حالده عقدى ولى ايدن كونلر اعتبار اولنور . اسبابى ٤٨٦ نجى ماده شرحنده بيان قلندى .

اكر [يازين اون كون ايشلمك اوزره]ديو استيجار ايتسه

قنغی آیك قاچنجی کوندن اعتباراً ایشلیه‌جکنی بیان ایتمدکجه صحیح اولماز .

بوصورتده یعنی اجارهٔ مضافه‌ده مدت اجاره‌نك عقدی ولی ایدن کونلره حملی غیر قابل وبناءً علیه مدت مجهول اولدیغندن اجاره فاسد اولور .

باب خامس

خیارات حقنده اولوب اوچ فصلی حاویدر

فصل اول

خیار شرط بیانده‌در

٤٩٧ ماده بیعده اولدیغی کبی اجاره‌ده دخی خیار شرط جاری اوله‌رق احد طرفین یاخود ایکیسی بردن شو قدر کون مخیر اولمق اوزره ایجار واستیجار جائز اولور .

چونکه اجاره بیع کبی ملاحظه وتفکره محتاج وقابل فسخ عقوددن اولمغله خیار شرط جائز و کتاب البیوعك باب سادسنك خیار شرط حقنده اولان فصل اولنده محرر شرائط وایضاحات خیار شرط اجاره‌یه دخی شاملدر .

[شو قدر کون] تعبیری ٣٠٠ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله مجله جمعیتنجه امامین قولنك اختیار اولنه‌رق هر قاچ کون

اولور ایسه اولسون مدتك معلوم ومعین اولمسنه اشارتدر .

٤٩٨ ماده مخیر اولان کیمسه مدت خیارنده دیلرسه اجاره‌یی فسخ ایدر ودیلرسه مجیز اولور .

٣٠١ نجی ماده شرحنده محرر ایضاحات بوماده‌یه دخی شاملدر .

٤٩٩ ماده کرك فسخ کرك اجازت ٣٠٢ و ٣٠٣ و ٣٠٤ ماده‌لرده بیان اولندیغی اوزره قولاً اولدیغی کبی فعلاً دخی اولور .

بناءً علیه آجر مخیر اولدیغی صورتده مأجورده تملکك لوازمندن اولان بروجهله تصرف ایتمسی فسخ فعلیدر . ومستأجر مخیر اولدیغی صورتده مأجورده مستأجریتك تصرفی کبی تصرف ایتمسی اجازت فعلیه‌در .

٥٠٠ ماده مخیر اولان کیمسه اجاره‌یی فسخ یاخود انفاذ ایتمدن مدت خیار مرور ایدرسه خیاری ساقط اوله‌رق اجاره لازم اولور .

٣٠٥ نجی ماده‌یه نظر بیوریله .

٥٠١ ماده مدت خیار وقت عقددن اعتبار اولنور .

٤٨٦ نجی ماده‌ده محرر اسباب بوماده حقنده دخی سببدر .

٥٠٢ ماده مدت اجاره‌نك ابتداسی خیارك سقوطی وقتندن معتبردر .

خیار شرط لزوم عقده مانعدر . کرك معین اولان طرفك رضاسی

كرك مدتك انقضاسيله خيار شرط ساقط اولدقده مانع زائل اولنجه ممنوع عودت ايده جكندن عقد لازم اولور. شوحالده عقدك ابتداسى، لزومنك وقت تحققندن معتبر اولمق لازم كلور . §

موجر مخير اولوب ده مدت خيار منقضى اولمقسزين مستأجر مأجورى بلا اذن الآجر تصرف ايتسه مدت اجاره نك ابتداسى، خيارك سقوطى وقتندن معتبر اوله جغندن آندن اول مستأجرك تصرفى غصب قبيلندن اولور .

بناءً عليه موجر اجاره يى فسخ ايتسه تصرفندن طولايى مستأجردن اجرت طلب ايده ميه جكى كبى اثناى تصرفده مأجور بلا تعد ولا تقصير تلف ويا معيوب اولسه مستأجر ضامن اولور .

٥٠٣ ماده شو قدر ذراع يا دونم اولمق اوزره استيجار اولنان ير زياده ياخود نقصان چيقسه اجاره صحيح اولور. واجر مسمى لازم كلور .

فقط نقصان صورتنده مستأجر مخير اولوب ديلرسه اجاره يى فسخ ايده بيلور .

بوكا (خيار وصف) دينور. هر نه قدر اراضيدن بحث اولنمش ايسه ده ديكر شيلرده دخى خيار وصف اوله بيله جكندن ماده مشروحه دن مقصد بعده اولديغى كبى اجاره ده دخى خيار وصفك جائز اولديغنى بياندر . بناءً عليه كتاب البيوعك باب سادسنك خيار وصفه دائر اولان فصل ثانيسنده مندرج شرائط وايضاحات اجاره يه دخى شاملدر. خيار وصفده حكمك فوائده انتسابندن طولايى مأجورده وصف

مرغوب كلياً ويا بعضاً مفقود ويا نقصان چيقدقده يالكز مستأجر مخير اولوب زياده چيقار ايسه موجر ايچون خيار وصف ثابت اولميه‌جغندن مادهٔ مشروحه‌ده [مستأجر مخير اولوب ديلرسه اجاره‌يي فسخ ايده‌بيلور] دينلوب موجردن بحث اولنمامشدر . §

دونم وذراع كبي مقادير اوصافدن اولمغله مأجورك مقداريله آحاد وافرادينك بهاسي بيان وتفصيل اولنمدقجه مجرد [شو قدر ذراع يا دونم اولمق اوزره استيجار اولنان ير زياده ياخود نقصان چيقسه اجاره صحيح اولور] يعني فاسد اولماز . و زياده چيقدقده موجر بدل ايجارك تزييديني طلب ايده‌ميه‌جكي كبي نقصان چيقدقده دخي مستأجر بدل مزبوري تنقيص ايده‌ميوب آنجق آنفاً بيان قلنديغي وجهله مخير اولوب اجاره‌يي فسخ ايده‌بيلور . فسخ ايتمديكي حالده [اجر مسمى لازم كلور] .

فقط مأجورك مقداريله آحاد وافرادينك بهاسي بيان وتفصيل اولندقده ذراع ودونم كبي اوصاف قدر منزله‌سنه ارتفاع ايدرك اجرتدن حصه‌دار اولور .

بناءً عليه يوز آرشون اولمق اوزره هر آرشوني شهريه اون غروشدن بر آي مدت ايله استيجار اولنان عرصه طقسان بش ياخود يوز بش آرشون چيقديغي تقديرده مستأجر مخير اولوب ديلرسه اجاره‌يي فسخ ايدر وديلرسه طقسان بش آرشون ايسه طقوز يوزاللي ويوز بش آرشون ايسه بيك اللي غروشه قبول ايدوب خياريني اسقاط ايدر. وبوكا « خيار تفرق صفقه » دينور. ٢٢٦ نجي ماده‌يه نظر اولنه

٥٠٤ ماده هر دونمي شو قدر غروشه اولمق اوزره

برير استيجار اولنسه اجرتی دونم حسابیله ویریلور .

مادهٔ سابقه‌ده شوقدر ذراع ویا دونم اولمق اوزره یعنی وصفی ذکر اولنه‌رق برمجموعك استیجاری صحیح اولدیغی بیان قلندی . بوماده‌ده ایسه برمجموعك قاچ ذراع یادونم اولدیغی ذکر ایدلمیه‌رك فقط هردونمی شوقدر غروشه اولمق اوزره استیجارینك صحیح اولدیغی بیان قلنیور .

کذلك مادهٔ سابقه موجبنجه استیجار اولنان مجموعك مقداری اوصاف مذکوره‌دن زیاده یا نقصان چیقدقده اجر مسمی لازم کلوب فقط نقصان چیقدیغی تقدیرده مستأجرك مخیر اولدیغی وبوماده‌ده مستأجرك مخیر اولمیوب اجرتی دونم حسابیله ویرمسی لازم کله‌جکی بیان قلنیور .

بو ماده بیعده‌کی « صبره » مسئله‌سنه مشابه اولوب برنجی جلدده مندرج مضبطه‌ده محرر اولدیغی وجهله امام اعظم حضرتلرینك اجتهادنجه یالکز بردونم حقنده اجاره صحیح وماعداسی ایچون فاسد اوله‌جغندن مادهٔ مشروحه امامین حضراتنك اجتهادی وجهله قلمه النمشدر . ٢٢٠ نجی ماده‌یه نظر بیوریله .

٥٠٥ ماده برایش فلان وقته قدر ایفا اولنمق اوزره اجرتی تعیین اولنه‌رق عقد اجاره جائز وشرط معتبر اولور .

بوصورت خیار شرط ایله اجاره‌درکه صحتی ٤٥٧ نجی ماده‌دن صکره یازیلان لاحقه‌ده بیان قلندی . اگرچه امام اعظم حضرتلری بوماده‌ده مدت ایله عمل جمع ایدلمش وایکیسیده معقود علیه اولمغه

متحمل بولنمش اولدیغندن اجرتك اعطاسی تمام عملدن صکره لازم کله جکی جهتله عملك ذکری ایله معقود علیه اولمسی مستأجر حقنده واجیر خاص ایفای عمل ایتمسـون ایتمسـون مدتك مروریله اجرته مستحق اوله جغی جهتله مدتك ذکری ایله معقود علیه اولمسی اجیر حقنده فائده لو اوله جغنه و برینك دیکرینه ترجیحنی موجب سبب اولمدیغنه بناءً عقد اجاره نك فاسد اوله جغی رأینده بولنمش ایسه ده امامین حضراتی شرط ایله اجاره ده عقد عمل اوزرینه وارد اولوب مدتك ذکری استعجال ایچون اولدیغندن بجمله اجاره نك فسادی ادعا اولنه مز . زیرا مقتضای عقددن اولان شرط صحیح اولوب بقدر الامکان مراعات اولنمق لازم کلور دیو اجتهاد ایلدکلرندن بو ماده مشار الیهمانك اجتهادینه موافقدر .

مثلا برکیمسه کسوبده کوملك دیکمك و بوکون یتشدیرمك اوزره درزی یه بز ویرسه یاخود شو قدر کونده مکه یه یتشدیرمك اوزره برآدمدن دوه استکرا ایتسه اجاره جائز اولور . وآجر شرطی ایفا ایدرایسه اجر مسمی آلور وایفا ایتمز ایسه اجر مسمایی تجاوز ایتمامك اوزره اجر مثل آلور .

زیرا شرطك عدم ایفاسندن طولایی آجر اجر مسمایه کسب استحقاق ایده مز فقط اجرت مقاوله اولنمش وطرفین مقدار معلومه رضی اولمش اولدقلرندن اندن زیاده اولمامق اوزره اجر مثل لازم کلور .

٥٠٦ ماده عملده وعاملده وحمل ومسافه ده ومکانده وزمانده ایکی یا اوچ صورت اوزرینه اجرتك تردیدی صحیح اولور . وهرقنغی صورت فعله چیقار ایسه آکا کوره اجرت اعطاسی لازم کلور .

تردید ایله ایجار بیعده‌کی خیار تعیین منزله‌سنده‌در . بینلرنده‌کی فرق شودرکه بیعده حین عقدده خیاری ذکر ومدتنی تعیین ایتمك شرطدر . اجاره‌ده ایسه بونلره حاجت یوقدر . چونکه اجیر تردید اولنان شیلردن قنغیسنی فعله چیقاریر ایسه اکا کوره تعیین قلنمش اولان اجرته مستحق اوله‌جغی کبی معقود علیه دخی تعیین ایتمش اولور .

آنجق تردید دفع احتیاج ایچون ضرورته بناءً تجویز اولنوب ضرورتلر ایسه کندو مقدارلرنجه تعیین اولنه‌جغندن وبرشی اعلی واوسط وادنی اوله‌بیله‌جکندن اوچدن زیاده‌ده تردید جائز دکلدر .

عملده تردیده مثال :

مثلا اکنه آردی دیکمك اوزره شو قدر واویولغامه دیکمك اوزره بوقدر غروشه بازارلق اولندقده قنغی صورتده دیکیلور ایسه آکا کوره مقاوله اولنان اجرتك اعطاسی لازم کلور .

عاملده تردیده مثال :

یاخود بردکانده عطارلق ایتمك اوزره شو قدر وتیمورجیلك ایشلمك اوزره بوقدر غروشه مقاوله اولندقده مستأجر قنغی عملی اجرا ایدر ایسه آکا کوره اجرت معینه‌سنی اعطا ایدر .

حملده تردیده مثال :

وکذا بردابه بغدای یوکلتمك اوزره شو قدر وتیمور یوکلتمك اوزره بوقدر غروشه استکرا اولندقده قنغیسنی یوکلدر ایسه آکا کوره معین اولان اجرتی ویرر .

مسافه‌ده تردیده مثال :

یاخود مکاری‌یه « شو حیوانی چورلی‌یه‌دك یوزوادرنه‌یه‌دك ایکی یوزوقلبه‌یه‌دك اوچ یوز غروشه ایجار ایتدم » دیدکده مستأجر نره‌یه کیدر ایسه اوراسنك اجرتی اعطا ایدر .

شو اوچ مثال یعنی عاملده، حملده مسافه‌ده تردید امام اعظم حضرتلرینك اجتهادی وجهله مجرر اولوب امامین حضراتنه کوره غیر جائزدر .

مکانده تردیده مثال :

وکذلك آجر «شو خانه‌یی یوز وبوخانه‌یی ایکی یوز غروشه ایجار ایتدم» دیوب مستأجر دخی قبول ایتدکدن صکره هرقنغیسنده ساکن اولور ایسه آنك ایچون معین اولان اجرتی ویرمسی لازم کلور .

زمانده تردیده مثال :

کذلك برکیمسه برجبه‌یی درزی‌یه بوکون دیکرسه اللی ویارین دیکرسه اوتوز غروش ویرمك اوزره بازارلق ایتسه جائز وشرطلر معتبر اولور .

فصل ثانی

خیار رؤیت حقنده‌در

٥٠٧ ماده مستأجر ایچون خیار رؤیت واردر .

خیار رؤیت تمام حکمی منع ایتدیکندن واجاره‌نك حکمی ملکیت اولدیغندن اجارهٔ صحیحه‌ده دخی خیار رؤیت بلاشرط مستأجر ایچون ثابت اولور . وبیعده بایع ایچون خیار رؤیت اولمدیغی کبی اجاره‌ده دخی موجر ایچون خیار رؤیت یوقدر . فقط محلك اختلافیله مختلف اولان عملده اجیر ایچون خیار رؤیت واردر .

کذلك بیع فاسده‌ده خیار رؤیت اولمدیغی کبی اجارهٔ فاسده‌ده دخی فسادندن طولایی فسخ اولنه بیله‌جکندن خیار رؤیته لزوم یوقدر . بنابرین کتاب البیوعك باب سادسنك خیار رؤیت حقنده‌کی فصل خامسنده مندرج شرائط واحکام وبسط وبیان اولنان ایضاحات اجاره‌نك خیار رؤیتنه دخی شاملدر .

٥٠٨ ماده مأجورك رؤيتي منافعك رؤيتي كبيدر .

بيعده مبيع عين اولديغندن انك رؤيتي مقتضي ايسه‌ده اجاره‌ده معقود عليه اولان منفعت ابتداءً معدوم وغير مرئى اولديغي جهتله محل منفعت اولان مأجور واجيرى رؤيت، منفعتى رؤيت كبيدر .

٥٠٩ ماده مستأجر كورمدن بر عقارى استيجار ايتسه كوردكده مخير اولور .

خيار رؤيت عقاره مخصوص اولميوب مأجور عروض وياحيوان اولسه آنلرده واجيرده دخى حكم بويله‌در .

وبر كيمسه صفقهٔ واحده ايله استيجار ايتمش اولديغى متعدد شيلرك بعضيسنى اولجه استيجار ايتمك نظريله كورمش اولسه بيله كورمديكنى كوردكده ديلر ايسه عمومنده اجاره‌يى فسخ ايده‌بيلور. اما صفقه‌يى تفريق ايله اجاره‌يى بعضيسنده فسخ وبعضيسنده ابقا ايده‌من . ٣٢٨

٥١٠ ماده بر كيمسه مقدما كورمش اولديغى برخانه‌يى استيجار ايتسه آنك ايچون خيار رؤيت يوقدر .

مقدما استيجار قصديله كورمش اولديغندن بيله‌رك استيجار ايتمشدر .

مكركه سكنايه مضر اولەجق برمحلى منهدم اوله‌رق هيئت اولاسى تغير ايتمش ايسه اول حالده مخير اولور .

چونكه مستأجرك كوروب بيلديكي حال دكيشديكندن يكيدن كوردكده حق خيار ثابت اولور .

٥١١ ماده هر عمل كه محلك اختلافيله ذاتاً مختلف اوله
نده اجيرك خيارهٔ رؤيتى واردر.

مثلا بر جبه ديكلمك اوزره درزى ايله بازارلق اولنديغى صورتده درزى
يكه‌جكى چوقه ياشاليغى كوردكده مخير اولور.
شرعده ضرر ومقابله بالضرر اولمديغندن خيار رؤيتك ثبوتيله
مستأجر ضرردن وقايه ايدلديكى مثللو چونكه عمل اوزرينه وارد
ولان اجارهده [محل] يعنى مستأجرفيهى رؤيت منافع اوزرينه‌اولان
جارهده مأجورى رؤيت كبى اولديغندن محلك اختلافيله ذاتاً مختلف
ولان عملده اجير مستأجرفيهى كوردكده مخير اولوب ديلرسه اجارهيى
فسخ ايدر وايسترسه ايفاى عمل ايلر . فقط :

٥١٢ ماده هر عمل كه محلك اختلافيله مختلف اولميه
آنده خيار رؤيت يوقدر.

مثلا شوقدر قيه پاموغك چكردهكنى آيقلامق اوزره شوقدر غروشه
مقاوله اولندقده اجير پاموغى كورمسه كندوسى ايچون خيار رؤيت يوقدر.
زيرا پاموغك جنس ونوعى تغير ايده‌بيلور ايسه‌ده هر قنغى جنس
ونوع پاموق اولور ايسه اولسون چكردكنى آيقلامق خصوصنده‌كى
كلفت ومشقت اختلاف اعمل وحكمى موجب اوله‌جق درجه‌ده
فرقلى دكلدر .

§

شو ايكى ماده‌دن مستبان اولديغنه كوره اجير، مستأجر كبى صورت
مطلقه‌ده مخير اوله‌ميوب اسباب آنف‌البيانه بناءً بالكز عملى محلك
اختلافيله مختلف اولانلرده مخير اولور .

فصل ثالت

خيار عيب حقنده‌در

٥١٣ ماده بيعده اولديغى كبى اجاره‌ده دخى خيار عيب واردر .

چونكه عقد مطلق معقودعليهك عيبدن سلامتنى اقتضا ايدر . عيبدن سالم اولماز ايسه مستأجرك رضاسى بولنمامش اولور . عيب كرك قبل‌العقد حاصل اولمش اولسون كرك بعدالعقد اولسون . §

بيع ايله اجاره بيننده خيار عيب خصوصنده اوچ فرق واردر . ايكيسى ظاهراً واوچنجيسى ماهيةً‌در . ظاهراً اولان فرقلردن برنجيسى شودركه : ٥١٥ نجى ماده‌دن آكلاشلديغى اوزره اجاره‌ده بعدالقبض حاصل اولان وتماماً استيفاى منفعتدن مقدم بولنان عيب خيارى موجبدر . حال بوكه بيعده بعدالقبض حادث اولان عيب خيارى موجب اولميوب عيب قديم اولمق اقتضا ايدر .

بوفرق ظاهريدر . حقيقتده فرق يوق ديمكدر . چونكه اجاره‌ده بعدالقبض حاصل اولان ومنفعتك تماماً استيفاسندن مقدم بولنان عيب بيعده بعدالبيع وقبل‌القبض بايع يدنده ايكن مبيعده حادث اولان عيب كيدركه موجب رددر . زيرا اجاره‌ده معقود عليه منفعت اولوب منفعت آناً فآناً حادث اولديغجه اجاره دخى ساعةً بساعة منعقد اوله‌جغندن منفعتدن هربرجزؤ قصداً معقود عليه اولور . بناءً عليه منفعتك تماماً استيفاسندن اول حادث اولان عيب منافعك قبضندن اول حادث اولمش ديمكدر .

ظاهراً اولان فرقلردن ایکنجیسی بودرکه : مأجورك منافعنی فوت ایدن عیبدن طولایی مستأجر کرك قبل القبض کرك بعد القبض اجاره‌یی فسخه مقتدر اولدیغی جهتله موجرك حضورنده فسخ ایتدکده آنك رضاسنه ویا حاکمك قضاسنه حاجت یوقدر . حال بوکه بیعده بعد القبض فسخده یا قضا ویا رضا لازمدر . ۳۳۷

آنجق بوده حقیقةً برفرق دکلدر . چونکه بونجی فرقك سببندن نجی آ کلاشلدیغی اوزره منفعتك تماماً استیفاسندن اول حاصل اولان عیب ، مبیعك قبضندن اول حاصل اولان عیب کبیدر . بناءً علیه بیعده قبل القبض خیار عیبدن طولایی مشتری عقدی فسخ ایده‌جك اولسه رضا ویا قضـایه لزوم اولمیوب بایع حاضر اولدیغی حالده خود بخود فسخ ایده‌بیلوردی .

ماهیةً اولان اوچنجی فرقه کلنجه : بیعده عیب اهل وارباب عندنده مالك بهاسنه ایراث نقصان ایدن قصوردن عبارتدر . زیرا بیعده معقود علیه عین مبیع اولدیغی جهتله عینه ایراث نقصـان ایدن قصورلر خیاری موجب اولور . اما :

٥١٤ ماده اجاره‌ده خیـاری موجب اولان عیب منافع مقصوده‌نك بالکلیه فوت یاخود مختل اولمسنه سبب اولان شیدر :

مثلا خانه بتون بتون منهدم اولمق ودکرمنك صویی کسلمك ایله منفعت مقصوده فوت اولدیغندن وخانه‌نك چاتیسی چوکمك یاخود سکنایه مضر برمحلی منهدم اولمق وکرا بارکیرینك صرتی یاره‌لنمق منافع مقصوده‌یی اخلال ایلدیکندن بونلر اجاره‌ده خیاری موجب اولان عیوبدندر .

چونکه اجارەدە معقود علیه منفعت اولدیغندن منفعته تعلق ایدن قصورلر خیاری موجب اولور. زیرا منافع مقصودە بالکلیه فوت اولنجه مقصد استیجار زائل اولور. ومنافع مقصودە مختل اولنجه مقصد استیجار دخی مختل اولور. بنابرین مستأجر هرایکی صورتدە دخی مخیر اولور.

اماخانەنك ایچروسنه یغمور وصغوق کیرمیەجك صورتدە صیواسی دوکلك وبارکیرك یلەسی یاخود قویروغی کسلمك کبی منافعی اخلال ایتمیان قصورلر اجارەدە خیاری موجب اولماز.

واقعا بونلردە قصور ایسەدە منافع مقصودەیی فوت ویا اخلال ایتمیەجکندن خیاری موجب اولماز.

شو حالدە [منافع مقصودە] جملەسی منافع غیر مقصودەدن احتراز ایچوندر.

مادۀ مشروحه مألندن مستبان اولدیغنه کورە اجارەدە خیاری موجب اولان عیب ایکی نوع اولوب بری منافع مقصودەنك بالکلیه زائل اولمسیدرکه حکمی ٥١٨ نجی مادەدە بیان اولنمشدر. دیکری منافع مقصودەنك قسماً فوت اولمسیدرکه حکمی ٥١٦ نجی مادەدە محرردر.

٥١٥ مادە منفعتك تماماً استیفاسندن مقدم مأجوردە ویا اجیردە برعیب حادث اولسه وقت عقددە موجود کبیدر.

یعنی وقت عقددە موجود اولان عیب کبی خیاری موجب اولور.

٥١٦ مادە مأجوردە برعیب حادث اولدقدە مستأجر مخیردر. دیلرسه عیبی ایله برابر استیفای منفعت ایلر. بوصورتدە اجرتی تماماً ویرر. ودیلرسه اجارەیی فسخ ایلر.

بو ماده‌ده بیان اولنان عیب منافع مقصوده‌نك مختل اولمسنه سبب اولان عیبدر . منافع مقصوده بالکلیه فوت اولان عیب قبیلندن ایسه اجرت ساقط اولور و ٥١٨ نجی ماده‌نك احکامی جریان ایدر .

عیب ایله برابر استیفای منفعت ایدر ایسه اجرت تماماً لازم کلور یوقسه اجرتی تنقیص ایده‌مز . زیرا عیب وصف قبیلندن اولمغله اجرتدن حصه‌سی اوله‌مز .

٥١٧ ماده مستأجرك اجاره‌یی فسخندن مقدم آجر اکر عیب حادثی ازاله ایدر ویاخود عیب زائل اولیویرر ایسه مستأجرك حق فسخی قالماز . ومستأجر بقیهٔ مدته متصرف اولمق ایستدکده آجر دخی اکا مانع اوله‌ماز .

ومستأجر بقیهٔ مدتده تصرفدن واجرتی اعطادن امتناع ایده‌مز . زیرا برعذر ایچون جائز اولان شی اول عذرك زوالیله باطل اولور . ومانع زائل اولدقده ممنوع عودت ایدر . وعقد اجاره انجق فسخ ایله منفسخ اولوب عیبك حدوثیله منفسخ اولماز .

٥١٨ ماده منافعی اخلال ایدن عیب حادثك رفعندن مقدم مستأجر اجاره‌یی فسخ ایده‌جك اولور ایسه آجرك حضورنده فسخ ایده‌بیلور . یوقسه غیابنده فسخ ایده‌مز .

اکرچه اجاره‌نك فسخی موجرك قبولنه متوقف دکلسه‌ده منفعتك مختل اولدیغندن طولایی حق فسخ مستأجرك منفعتنی متضمن اولدیغندن موجرك منفعتی دخی محافظه اولنمق اوزره اولجه کندوسنه خبر

ویریله‌رك فسخ ایدلمك اقتضـا ایدر . زیرا عیب ایله عقد اجاره باقی اولوب مستأجر مأجوردن عیبلو اوله‌رق استیفای منفعته مقتدر اولدیغی جهتله آجره خبر ویرلمکسزین فسخه مقتدر اولسه آجر اجاره باقیدر ظنیله استیفای منفعت ایده‌میوب متضرر اولور ضرر واجب الازاله اولدیغندن مستأجر آجری خبردار ایتمکله مکلفدر .

واکر آجرك غیابنده یعنی اکا خبر ویرمکسزین فسخ ایدر ایسه فسخی معتبر اولمیوب کما کان مأجورك کراسی ایشلر .

مکرکه بلا اخبار اولان فسخه آجر قولاً ویافعلاً راضی اولسه اوحالده کرا ایشلمز .

اما منافع مقصوده بالکلیه فوت اولدیغی صورتده آجرك غیابنده دخی فسخ ایده‌بیلور .

بوصورتده آجر حقنده ضرر تصور اولنه‌مز .

وکرك فسخ ایتسون وکرك فسخ ایتمسون ٤٧٨ نجی ماده‌ده بیان اولندیغی اوزره اجرت لازم اولماز .

مثلا خانهٔ مأجورك منافعی اخلال ایدر برمحلی منهدم اولسه مستأجر فسخ اجاره ایده بیلور . فقط آجرك حضورنده فسخ ایتمسی لازم کلور یوقسه اکا خبر ویرمکسزین خانه‌دن چیقوب‌ده چیقمامش کبی اجرت ویرمسی لازم کلور .

اما خانه بتون بتون منهدم اولدیغی صورتده آجرك حضورینه محتاج اولقسزین مستأجر فسخ اجاره ایده بیلور .

فقط خانه بتون بتون منهدم اولدیغندن طولایی عقد اجاره بلا فسخ منفسخ اولماز. چونکه منافعك عودتی ممکندر یعنی مستأجر عقدی فسخ ایتمکسزین آجرك عیبی ازاله ایتمك احتمالی واردر .

وهرحالده اجرت لازم کلماز .

[هرحالده] قیدندن مقصد مستأجر اجاره‌یی آجرك حضورنده فسخ ایتسون ایتمسون وایستر ایسه مأجورده عقد اجاره‌دن مقصود اولان منافعك غیری برصورتله انتفاع ایتسون اجرت لازم کلماز دیمکدر .

بناءً علیه مستأجر بتون بتون منهدم اولان خانه عرصه‌سنه چادیر قورارق ساکن اولسه عرصه‌ده بووجهله سکنا عقد اجاره‌نك تضمن ایتدیکی منافع مقصوده‌دن اولمدیغندن اجرت لازم کلماز.

اما معقود علیهك جزئندن انتفاع ایدر ایسه اجرتدن اصابت ایده‌جك مقدارك لازم کله‌جکی ٤٧٨ نجی ماده‌ده بیان قلنمشدر .

§

منافع مقصوده عودتی قابل تصور اوله‌مه‌جق صورتده فوت اولسه مثلا مأجور اولان حیوان تلف اولسه اجاره بالطبع منفسخ اولور.

شوحالده متن ماده‌ده محرر [اما منافع مقصوده بالکلیه فوت اولدیغی صورتده آجرك غیابنده دخی فسخ ایده بیلور] فقره‌سندن مقصد منافعك اعاده‌سی قابل اولسه بیله مادامکه بالکلیه فوت اولمشدر مستأجر مخیر اوله‌رق اعاده‌سنه انتظار ایتمکسزین اجاره‌یی فسخ ایده‌بیلور یاخود اعاده‌سنه انتظار ایلر دیمکدر .

§

کذلك بوفقره‌دن مستبان اولدیغنه کوره فسخ اجاره ایچون عیبك

فوق العاده اوله‌رق حدوث وظهوری لازمدر. يوقسه موقتاً عيبلنمسی عادت اولان شيلرده عقد اجاره عيب مذكورك معلوميتی اوزرينه واقع اوله‌جغندن مستأجر مخير اوله‌مز. مثلا دكرمن هرسنه طغيان مياه ايله موقتاً معطل اوليور ايسه بوندن طولايی مستأجر اجاره‌يی فسخ ايده‌مز.

٥١٩ ماده خانه‌نك بر اوطه‌سی ياخود بر ديواری منهدم اولوبده مستأجر فسخ اجاره ايتميه‌رك باقيسنده ساكن اولسه اجرتدن برشی ساقط اولماز.

چونكه بونلر وصف قبيلندن اولديغندن اصلا تابعدرلر. تابع اولان شيئه آيروجه حكم ويريله‌مز.

٥٢٠ ماده بركيمسه ايكی خانه‌يی بردن شو قدر غروشه استيجار ايدوبده بريسی منهدم اولسه ايكيسنی بردن ترك ايده‌بيلور.

٣٥١ نجی مادده تصريح اولنديغی اوزره صفقهٔ واحده ايله متعدد شيلرك ايجارنده عيب يا قبل القبض ويا بعد القبض حادث اولور. اكر قبل القبض حادث اولمش ايسه مادهٔ مشروحه‌ده بيان اولنديغی اوزره مستأجر مذكور خانه‌لرك ايكيسنی بردن ترك ايده‌بيلور. يوقسه منهدم اولانی ترك وانك حقنده اجاره‌يی فسخ ومنهدم اولميانده اجاره‌يی ابقا ايده‌مز. زيرا خيار عيب عقدك لزوم وتمام حكمنه مانع

اولوب قبل القبض تفريق صفقه جائز دكلدر وماده مشروحه‌دن مقصد دخی بو صورتدر .

واکر بعدالقبض حادث اولور ایسه معیوب اولانده اجاره‌یی فسخ وديكرنده اجرتدن حصه‌سیله ابقا ایده‌بیلور : چونکه بو صورتده عقد تمام اولدیغندن تفريق صفقه لازم كلمز .

٥٢١ ماده شو قدر اوطه‌لی اولمق اوزره استیجار اولنان خانه‌نك اوطه‌لری ناقص چیقسه مستأجر مخیردر . دیلرسه فسخ اجاره ایدر ودیلرسه اجر مسمی ایله اجاره‌یی قبول ایدر . اما اجاره‌یی ابقا ایدوبده اجرتدن بر مقدارینی تنقیص ایده‌مز .

زيرا اوطه‌لرك عددی وصف قبیلندن اولمغله وصفك اجرتدن حصه‌سی یوقدر . بوكا « خیار وصف » دینور . §

بو ماده‌دن مقصد اوطه‌لرك مجموعنه تعیین بدل ایله خانه استیجاری حقنده‌در . اكر هر اوطه‌نك اجرتدن حصه‌سنی تعیین ايلمش ایسه او زمان اوطه‌لرك عددی مقصود بالذات اوله‌جغندن نقصان چیقدیغی تقدیرده مستأجر دیلرسه اجاره‌یی فسخ ایدر ودیلرسه اجرتدن حصه‌سنه اصابت ایدن مقدار ایله قبول ایلر . اوطه‌لرك حصه‌سنی تعیین ایلمیوب فقط بر اوطه‌یی تسلیم ایتمسه اجرتدن حصه‌سی مقداری ساقط اولمغله برابر مستأجرك مخیر اوله‌جغی ٥٨٥ نجی ماده‌ده محرردر .

باب سادس

مأجورك انواع واحكامی بياننده اولوب درت فصلی حاويدر

فصل اول

اجارهٔ عقاره متعلق مسائل بياننده‌در

٥٢٢ ماده كيمك سكناسی ايچون اولديغی بيان ايدلميه‌رك بر خانه يا دكان استيجار اولنسه جائز اولور .

چونكه سكنا مستعملينك استعماليله مختلف اولمديغندن كيمك ساكن اوله‌جغنك بيانی اجاره‌نك فسخی ايچون شرط دكلدر .

§

اجاره‌ده اكثر احكام عرف وعادته مبتنيدر . زيرا اجاره‌نك مشروعيتی احتياجات عموميه‌يی دفع ايچوندر . بناءً عليه بو كتابك اكثر احكامی [عادت محكمه‌در] قاعده‌سنه تفرع ايدر . و٢٣٠ نجی ماده ايله انی ولی ايدن مواد سائره احكامنجه بيعده من غير ذكر داخل اولان شيلر اجاره‌ده دخی داخل اوله‌جغی كبی حق شرب ومسيل ومرور دخی من غير ذكر داخل اولور . زيرا بونلر اساساً انتفاع ايچون وضع اولنمشدر . داخل اولمازلر ايسه مأجوردن بر وجه مطلوب انتفاع ممكن اولمز .

٥٢٣ ماده بركيمسه خانه‌سنی يا دكاننی ايچنده امتعه واشياسی اولديغی حالده ايجار ايتسه اجاره صحيح اولوب

آجر امتعه واشياسنی تخليه ايله خانه‌یی تسليمه مجبور اولور .

بو ماده‌دن اکلاشیلیورکه مشغولك ایجاری صحیحدر. آنجق کرا فارغاً تسليم ايلديکی تاريخدن اعتباراً ايشلر. وآجر مأجور مشغولی باتخليه تسليمه مجبور اولور . فقط تخليه وتفريقی ضرری مستلزم اولور ايسه اجاره فاسد اولور. مثلا بر کیمسه اکین اکیلمش وهنوز وقت حصادی کلامش اولان ترلاسنی آخره ايجار ايتدکده فاسد اولور. شو قدرکه اکینی قاع ايدوب ترلایی فارغاً تسليم ايدرسه اجاره صحته منقلب اولور. وياخود اکين بر غاصب طرفندن زرع ايدلمش ايسه او وقت اکينك قلعی ايله مستأجره فارغاً تسليمی ممکن اوله‌جغندن اجاره صحيح اولور .

٥٢٤ ماده بر کیمسه نه اکه‌جکنی تعيين ياخود هر نه دیلرسه اکمك اوزره ديو تعميم ايتميه‌رك بر ارضی استيجار ايتسه اجاره فاسد اولور .

چونکه معقود عليه اولان منفعت مجهولدر .

فقط قبل الفسخ « قولا ويا فعلا » تعيين ايدوبده آجر دخی راضی اولور ايسه صحته منقلب اولور .

زير مانع زائل اولنجه ممنوع عودت ايدر . وفساد وقوعبولمامش کبی استحساناً اجر مسمی لازم کلور .

٥٢٥ ماده بر کیمسه دیلدیکنی اکمك اوزره استيجار

ایلدیکی ارضده صیفیه وشتائیه اوله‌رق برسنه ایچنده مکرراً زراعت ایده‌بیلور .

بوماده ایکی شرط ایله مقیددر . برنجیسی مدت اجاره‌ده ایکی دفعه زراعت ممکن اولمق وایکنجیسی عقد اجارده «یالکز صیفیه‌یاخود شتائیه زراعت ایتمك اوزره» دیو برقید وشرط بولنمامقدر .

٥٢٦ ماده زرعك ادرا کندن مقدم مدت اجاره منقضی اولسه زرعك ادرا کنه‌دك مستأجر اجرمثلنی ویره‌رك ارض اوزرنده اکینی ابقا ایده‌بیلور .

بوصورتده ضرورت واردر . ضرورته مبنی اجاره فسخ اولنه‌بیله‌جکی کبی دفع ضرورت ایچون تمدید دخی اولنه بیلور . وتمدید اولندیغی تقدیرده اضطرار غیرك حقنی ابطال ایتمیه‌جکندن اجر مثل لازم کلور . وبووجهله هرایکی طرفك حقنه مراعات اولنمش اولور . فقط هرکس ملکنده کیف مایشاء تصرف ایده‌بیله‌جکی جهتله مستأجر ایستر ایسه اجاره‌یی تمدید ایتمیه‌رك مزروعاتی قلع ایده‌بیلور .

§

اکینك ابقاسی یارضا ویا قضا ایله اولمایدر . بویله اولماز ایسه اجرت لازم کلمز . چونکه منافع متقوم اولمدیغندن مضمون دکلدر . مکرکه مال یتیم وامثالی ویامال وقف ویاخود معدللاستغلال اوله .

طورپ وخاووج وسائر سبزه مثللو نهایت معلومه‌سی اولان شیلر دخی اکین کبیدر .

§

اكين ادراك اولنمدن مستأجر وفات ايدسه اجاره حقيقتده منفسخ اولور ايسه‌ده اسباب محرره‌يه مبنى حكماً منفسخ اوليوب مدت اجاره‌نك ختامنه قدر اجرمسمى واندن صكره اكين ادراك ايدنجيه قدرگچه‌جك مدت ايچون اجر مثل ويرلمك اوزره ارض مزروع وارثى يدنده ابقا اولنور ؛

٥٢٧ ماده نه ايچون اولديغى بيان ايدلميه‌رك دكان وخانه استيجارى صحيح اولوب كيفيت استعمالى عرف وعادته مصروف اولور .

٥٢٤ نجى ماده حكمنجه نه اكه‌جكى بيان ونيا تعميم ايدلميه‌رك اراضى استيجارى فاسد اولمسنه قياساً بونكده فاسد اولمسى لازم كلور ايسه‌ده استحساناً تجويز اولنمشدر. چونكه خانه ودكان اسكان واجراى عمله مخصوص اولوب كيفيت استعمالى دخى عرف ايله تعين ايده‌جكندن نزاعى موجب اوليه‌جغى كبى منفعت دخى مدت ايله تعين ايده‌جكندن جهالت ايله فساد عقده محل قالماز ؛

٥٢٨ ماده بركيمسه نه ايچون اولديغى بيان ايتميه‌رك استيجار ايلديكى خانه‌ده كندى ساكن اوله‌بيلديكى كبى بشقه‌سنى دخى اسكان ايده‌بيلور .

وكندوسى ساكن اوله‌جغنى بيان ايدسه بيله ينه بشقه‌سنى دخى اسكان ايده‌بيلور. چونكه خانه مستعملينك اختلافيله مختلف اولمديغندن وخانه‌نك بوش طورمسى خرابنى موجب اوله‌بيلور ايسه‌ده عادت

وجهله اسكان محافظهٔ معموريتنه سبب اوله جغندن بويله برشرط درميان ايدلسه بيله لغودر .

وايچنه اشياسني وضع ايده بيلور . و بنايه وهن وضرر كتورميه جك هر نوع ايش ايشليه بيلور .

بونلر لوازم وتممات سكنادندر .

اما بنايه وهن وضرر كتوره جك ايشي صاحبنك رضاسي اولمدقجه ياپه ماز .

و١٠٨١ نجي ماده نك فقرهٔ ثانيه سنده مصرح اولديغي اوزره خانه نك تحملندن زياده اشخاص اسكان ايده مز . اسكان ايدوب ويا برشي ياپوبده بنايه ضرر كلور ايسه چونكه برشي كندوسنه مساوي ويا مادوني اولان شيئ مستلزم اولور ايسه ده مافوقني استلزام ايتميه جكندن غاصب حكمنده اوله رق ضامن اولور . وبوصورتده اجرتدن بنايه اصابت ايدن مقداري ويرمز زيرا اجرت ايله ضمان اجتماع ايتمز .

اما بوندن طولايي بنايه ضرر كلمز ايسه مستأجر معقود عليه اولان منفعتي مع زيادةٍ استيفا ايلديكندن استحساناً اجر مسمى لازم كلور . ٤٢٦

حيوان باغلامق خصوصنده عرف وعادت بلده معتبر ومرعيدر .

§

بشقه سنه ايجار ايتامك شرطيله استيجار ايتمش ايسه بقدر الامكان شرطه مراعات اولنمق لازم كلور . بو مسئله ايجار عقار نظامنامه سنك ٢١ نجي ماده سنده تصريح وتأييد ايدلمشدر .

دكانك حكمي دخي بو وجهله در .

فقط دكانده نه ايشليه جكي بيان ايديلور ايسه انك مثلني ويا مادوننى ايشليه بيلوب مافوقنى ايشليه مز .

مثلا عطارلق ايده جكني بيان ايله استيجار ايتديكي دكانده تيمورجيلك ايده مز .

بو ماده نك حكمي مستعمليننك اختلافيله مختلف اولميان عقاره دائردر . اما مستعمليننك اختلافيله مختلف اولان عقاري صاحبنك اذني اولمدقجه مستأجر بشقه سنه ايجار ايده مز . سالف الذكر ۲۱ نجي مادهٔ نظاميه ده بو مسئله دخي بيان وتأييد ايدلمشدر .

۵۲۹ ماده منفعت مقصوده يي اخلال ايدن شيلري ياپمق آجره عائددر .

چونكه مستأجر منفعت سالمه يي استيجار ايتمشدر . منفعت سالم اولماز ايسه مقصود اولان فائده حاصل اولماز .

مثلا دكرمنك حرقني آيقلامق صاحبنك اوزرينه در . كذلك خانه نك وصو يوللرينك وكونكارينك « ولوكه مستأجرك بر وجه معتاد استعماليله خراب اولمش ويا دولمش اولسون » تعمير واصلاحي وسكنايه مخل اولان شيلرك انشاسي وبنايه متعلق سائر ايشلر هب صاحبي اوزرينه لازمدر . واكر صاحبي بونلري ياپمقدن امتناع ايدر ايسه مستأجر اول خانه دن چيقه بيلور .

امتناع ايله چيقمامق لازم كلسه مستأجرك جبراً عقد اجاره يي قبول ايتمسي ايجاب ايدر بو ده رضايه منافيدر . تعمير واصلاح ايچون موجره جبر ايده مز چونكه حقوق تصرفه دخل ايدلمز . بدل اجاره دن

دخی تنزیل ایده‌مز . زیرا عیب وصفدر بدلدن اوصافه برشی ترتب ایتمز . یالکز خیار عیب ایله مخیر اولور .

مکرکه استیجار ایتدیکی وقت اول خانه بو حال اوزره اولوبده آنی کورمش ایسه عیبه راضی اولمش دیمك اولمسیله صکره‌دن بونی بهانه ایدرك اول خانه‌دن چیقه‌ماز . واکر مستأجر بو شیلری کندو طرفندن یاپار ایسه تبرع قبیلندن اولوب مصرفنی آجردن طلب ایده‌مز .

یعنی مستأجر آجرك حسابنه اوله‌رق انك اذنی اولمقسزین یاپار ایسه نظر اولنور . یا مرمت غیر مستهلکه قبیلندندر . یعنی یاپدیغی شیلر بوزلدیغی تقدیرده انقاضی مال عد اولنه‌جق راده‌ده‌در . مثلا کراسته وطاش وطوغله کبی که بونلر بنادن تفریق ایدیلور ایسه ینه مالدر . بونلرك قلعی ارضه مضر ایسه یوم خصومتده‌کی مستحق القلع اولان قیمتنی ویره‌رك تملك ایدر . واکر ارضه مضر دکلسه مستأجر یاپدیغی شیلری بوزوب انقاضنی آله بیلور .

یاخود مرمت مستهلکه قبیلندندر . یعنی بوزلدیغی تقدیرده مال عد اولنه‌جق راده‌ده قالماز . بویا وصیوا کبی که بونلری مستأجرك نه بوزمغه ونه‌ده موجردن قیمتنی آلمغه حقی اولمیوب تبرع اولور .

٥٣٠ ماده آجرك اذنیله مستأجرك اجرا ایتدیکی تعمیرات اکر طامك کرمیدینی اقطارمق کبی مأجورك اصلاحنه وخلل تطرقندن صیانتنه عائد ایسه مصرفی آجردن آلنمق شرطی ذکر اولنمامش ایسه بیله مستأجر بو تعمیراتك مصرفنی آجردن آلور. واکر خانه‌نك فروننی تعمیر ایتمك کبی مجرد

مستأجرك منافعنه عائد ايسه اويله بر شرط ذكر اولنمدقجه مستأجر آنك مصرفنی آجردن آله‌ماز .

كتاب الوكاله‌نك باب ثالثنك مأموره دائر فصل رابعنده مفصلاً ذكر وبيان اولنديغی اوزره بو خصوصده قاعده شودر : مدفوع اليه مال مدفوعه برمال مقابلنده اوله‌رق مالك اولور ايسه حين امرده شرط ضمان وشرط رجوع لازم دكلدر. تعبير ديكرله بركيمسه كندو اوزرينه لازم اولان شيئك دفع وصرفنی ديكرينه امر ايدر ايسه شرط رجوعی ذكر ايتمسه بيله مدفوعات ومصروفاتنی آمردن آلور. فقط لازم اولميان شيئك دفع وصرفنی امر ايدرايسه رجوع شرطنی ذكر ايتمدكجه آمردن آله‌ماز .

٥٣١ ماده مستأجر برعقار مأجورده بنا احداث ايتسه ياخود آغاج ديكسه اجاره‌نك انقضاسنده آجر مخير اولور . ديلرسه اول بنايی ياخود آغاجی قلع ايتديرر .

زيرا مأجوری اصلی اوزره موجره تسليم ايتمك مستأجره لازمدر. بنا انشا وآغاج غرسی كبی نهايت معلومه‌سی اولميان ويا اولوبده مدت مديده ارض اوزرنده قالان شيلری ايستر موجرك اذنيله ايستر بلا اذن يا پمش اولسون مأجورده ترك ايتمك موجر حقنده ضرری موجبدر .

انجق آغاجك اوزرنده ميوه‌سی بولنور ايسه ادراكنه قدر اجر مثلی ايله ابقا اولنور . ٥٢٦

ويلرسه قيمتي آز اولسون چوق اولسون ويروب ابقا ايدر .

مستحق القلع اولان قيمتي ويروب ابقا ايتمك بنا ويا آغاجك قلعي ارضه مضر اولديغي تقديرده‌در . چونكه بهمه‌حال قلع ايتمكه مجبور اولسه آجر متضرر اوله‌جغندن بوضررك دفعي ايچون مستحق القلع اولان قيمتي بالاعطا تملك ايتمسنه شرعاً مساعده اولنمشدر ولوكه بنا ويا آغاجك قيمتي ارضك قيمتندن زياده اولسون .
لكن بونلرك قلعي ارضه مضر دكلسه بو حالده مستأجرك رضاسي اولمقسزين تملك ايده‌مز . ٩٠٦

٥٣٢ ماده مدت اجاره‌ده تراكم ايدن توز وطوپراق وسوپرنديلك تطهير وازاله‌سي مستأجر اوزرينه عائددر .

زيرا مستأجر مأجوري استيجار ايتديكي كبي موجره تسليم ايتمك لازمدر . بومثللو ظاهر اولان شيلر مانع تسليم اولور .

§

اما لغملرك تطهيري موجره عائددر . چونكه بطن ارضده اولديغندن مانع تسليم دكلدر . يالكز حمام استيجارنده مسيلي مسقف اولسه بيله تطهيري مستأجر اوزرينه‌در .

٥٣٣ ماده مستأجر مأجوري تخريب ايدر اولوبده آجر منعنه مقتدر اولمسه حاكمه مراجعتله اجاره‌يي فسخ ايتديره‌بيلور .

بوحال اجارەنك فسخنی موجب برعذردر . لکن کندوسی خود بخود فسخ ایدەمز حاکمه مراجعتله حکم استحصال ایتمك لازمدر .

اما مستأجرك برمعتاد استعمالیله بالطبع خرابلشسه موجب فسخ اولماز .

§

مستأجر مأجوری قمارخانه اتخاذ ایتمك کبی غیر مشروع برصورتده قوللانور ایسه موجر حکومته بالمراجعه منع ایتدیرر .

فصل ثانی

اجارۀ عروض حقندەدر

٥٣٤ ماده مدت معلومه ایچون بدل معلوم مقابلنده البسه واسلحه وچادر وامثالی منقولاتك اجارەسی جائزدر .

مدتك معلومیتی منفعتك معلوم اولمسی ایچوندر . ومادامکه منفعتك معلومیتی لازمدر . بدلك دخی معلوم اولمسی ایجاب ایدر . انجق استیجار اولنان البسەیی کیم کیەجکنی تعیین ویا دیلدیکنه کیدیرمك اوزره تعمیم اولنمق لازم کلور . ٥٣٦ بویله اولماز ایسه اجاره فاسد اولور . فقط قبل الفسخ تعیین ایدر یعنی یا کندوسی کیوب ویا بشقەسنه کیدیروبده آجر دخی راضی اولور ایسه ٥٢٤ نجی مادەنك فقرۀ اخیرەسی حکمنجه صحته منقلب اولور . واستحساناً اجر مسمی لازم کلور .

٥٣٥ ماده بر کیمسه بر محله کیتمك اوزره البسه

استیجار ایتدکده اول محله کیتمیوبده خانه‌سنده کیسه یاخود هیچ کیمسه بیله اجرتنك اعطاسی لازم کلور .

کیوب بر محله کیتمك اوزره استیجار اولنان البسه‌یی خانه‌سنده کیسه اجرت لازم کلسنك سببی شودرکه تعیین اولنان اجرت کیمکه مقابلدر کیدیله‌جکی بیان اولنان محله مقابل دکلدر محل تعیینی اورایه او البسه ایله کیتمکه مأذون اولمق ایچوندر .

اما مأذونیتی یوقسه یعنی خانه‌سنده کیمك اوزره استیجار ایلدیکی البسه‌یی بر محله کیدرایکن کیه‌مز . کیوبده تعدی وتقصیری اولمقسزین تلف ویا سقط اولسه ضامن اولور . §

عقد اجاره مطلق اوله‌رق ذکر اولنسه بیله عرف وعادت آنی تقیید ایده‌جکندن البسه‌یی خلاف معتاد کیه‌مز . کیر ایسه ضامن اولور . مثلا البسه تجملاتدن ایسه کوندوز ایله کیجه اویقو وقتنه قدر کییه‌بیلور . اکر او البسه ایله یاتوب اثنای خوابده بر طرفنی ییرتسه ضمان لازم کلور .

فقط دون کبی مستمراً کییله‌جك بر شی ایسه کیجه و کوندوز کییر وآنکله یاتار و بر طرفی تعدی وتقصیری اولمقسزین ییرتلسه ضمان لازم کلمز .

البسه‌یی هیچ کیمه‌سه بیله اجرت لازم کلسنك سببی دخی اجاره‌ده استیفای منفعته اقتدار ایله اجرتك لزومیدر . فقط البسه بلا تعدی ولا تقصیر غائب اولسه . مثلا بو کون کیمك اوزره النان البسه کیمکسزین غائب اولسه اجرت لازم کلماز .

٥٣٦ ماده – بر كيمسه كندو كيمك اوزره استيجار ايلديكى البسه‌يى بشقه‌سنه كيديره‌مز .

زيرا البسه مستعملينك اختلافيله مختلف اولان شيلردن اولديغندن تقييدى معتبردر . فقط موجر «ديلديكنه كيدر» ديو تعميم ايلمش ايسه ديلر ايسه كندوسى كيير وايسترايسه بشقه‌سنه كيديرر وهر كيم كيدرايسه مقصود تعين ايده‌جكندن ارتق بشقه‌سنه كيديره‌مز .

٥٣٧ ماده – حليات البسه كبيدر .

زيرا مستعملينك اختلافيله مختلف اولان شيلردندر .

فصل ثالث

اجارۀ حيوان حقنده‌در

٥٣٨ ماده – معين بر حيوانى استكرا ايلمك صحيح اولديغى كبى بر محل معينه قدر « مستأجرى ياخود يوكنى » كوتورمك اوزره مكارى ايله مقاوله ايتمك دخى صحيحدر .

اولكى صورتده معقود عليه حيواندر . يعنى عقد اجاره معين بر حيوانك منفعتى اوزرينه وارد اولديغندن موجر مذكور حيوانى مستأجره تسليمه مجبوردر .

ايكنجى صورتده معقود عليه مكارينك ذمتنه تعلق ايدن حملدر . موجر تقبل وتعهد ايتديكى شيئى محل مقصوده ايصاله مجبور اولديغندن مستأجرك راكب اوله‌جغى ويا يوكك تحميل ايديله‌جكى حيوانك

مجهولیتنده بأس یوقدر . یالکز نره‌یه کیده‌جکنك ومستأجر وحموله‌نك نفوس ومقدارینك وجنس ونوعنك بیان وتعیینی لازمدر. بونلر معلوم اولنجه مکارینك ذمتنده تعلق ایدن حمل دخی معلوم اوله‌رق معقود علیه مجهول قالماز .

پوسته‌خانه‌لره وواپور وتیموریولی اداره وشعبه‌لرینه مکتوب وامتعه ویرمك بو قبیلدندر .

٥٣٩ ماده فلان محله قدر دیو بر معین دابه استکرا اولندیغی صورتده اگر دابه یولده بی‌تاب اولوب قالورایسه مستأجر مخیر اولور. دیلرسه حیوان طورانجیه قدر بکلر و دیلرسه اجاره‌یی نقض ایلر . بوحالده اورایه قدر اولان مسافه‌نك اجر مسماذن حصه‌سی نه‌ایسه آنی آجره ویرر .

یوقسه مکاریدن اکا بدل حیوان ایسته‌یه‌مز . چونکه معقودعلیه او حیوانك منفعتندن عبارتدر .

اجرت مسافه‌نك مقدار طولنه نسبت اولنمیوب شدت وصعوبتنه کوره تقسیم اولنور . مثلا مسافه‌نك نصفی قطع اولنمغله بهمه‌حال نصف اجرت لازم کلماز . قطع اولنان مسافه‌نك سهولت وصعوبتنه کوره اجرتدن حصه افراز اولنور . §

مستأجر اجاره‌یی فسخ ایتمیوب محل مقصوده قدر حیوانی سوق ایتدیکی حالده راکب اولمسه بیله اجر مسمانك کلیسی لازم کلور . مکرکه حیوانك رکوبه تحملی اولمیوب مجرد صاحبنه ایصال ایدلمش اوله.

§

حیوان صاحبی برابر اولمامقله مستاجر حیوانی براقوب کیتسه نظر اولنور . اکر حیوان بالکلیـه یورومکدن عاجز قالمش ایسـه آچلقدن ویاسائر برسببدن تلف اولدیغی تقدیرده ضمان لازم کلمز. واکر جوارنده بولنان قریه یه کیده جك قدر یورومکه مقتدرایسه ترك ایتدیکی محلده کی قیمتی ضامن اولور .

٥٤٠ ماده فلان محله شو قدر یوك کوتورمك اوزره بازارلق اولنـدیغی صورتده حیوان یولده بی تاب اولوب قالور ایسـه بشقه حیوانه تحمیل ایله یوکی اول محله قدر کوتورمکه مکاری مجبور اولور .

بوصورتده عقد حمل اوزرینه وارد اولدیغندن معقود علیه حمل اولوب یوقسه حیوان دکلدر. حمل ایسه مکارینك ذمتنه متعلق اولدیغندن یوکی محل معینه نقله مجبور اولور .

٥٤١ ماده لاعلی التعیین برحیوان استیجاری جائز اولماز.

یعنی فاسد اولور. زیرا [حیوان] کلمه سی انواعنی شامل وافرادی منفعتده مختلف اولدیغندن مأجور غیر معین ومعقود علیه اولان منفعت منازعه یه مؤدی اوله جق وجهله مجهول اولور .

فقط بعدالعقد تعیین اولنوبده مستأجر دخی قبول ایدر ایسه جائز اولور .

چونکه سبب فساد اولان مانع زائل اولدیغی جهتله ممنوع عودت

ایده‌جکندن اجاره صحتـه منقلب اولور و ٥٢٤ و ٥٣٤ نجی ماده‌لر شرحنده بیان قلندیغی اوزره استحساناً اجر مسمی لازم کلور .

وبرده معتـاد اولدیغی اوزره لاعلی التعیین بر نوعدن بر دابه استیجار اولندقده جائز ومطلق متعارفه مصروف اولور.

مثلا عادت اولدیغی اوزره مکاری ایله فلان محله قدر بر بارکیر استیجار اولندقده مکاری بروجه معتاد بربارکیر ایله اول کیمسـه‌یی اورایه ایصـال ایتمکه بورجلی اولور .

٥٤٢ ماده اجاره‌ده سنجاق وولایت کبی بر قطعه‌نك اسمیله حد مسافه‌یی تعیین ایلمك کافی دکلدر .

اکر سنجاق وولایت کبی برقطعه‌نك اسمیله حد مسـافه تعیین ایدلمش ایسه اجاره فاسد اولور . زیرا مکاری قطعهٔ مذکوره‌نك اك یقین محلنه واردقده اجاره منقضی اولدیغنی بیان ومستأجر دخی قطعهٔ مذکوره‌نك اك اوزاق محلنه ایصالی لزومنی اتیان ایلیه‌جکندن عاقدین بیننده نزاعه مؤدی اولور . وبوصورتده اوقطعـه‌نك اك یقین محلنه واردقده اجر مسمایی تجاوز ایتمامك اوزره اجر مثل لازم کلور.

مکرکه اول قطعـه‌نك اسمی بر شهره اطلاق اولنمق اوزره عرف اوله .

بوحالده اجاره صحیح واو اسم شهر معروفه مصروف اولور . هر نه‌قدر اسم مذکور اوقطعه‌یه‌ده اطلاق اولنیور ایسه‌ده برعقدی صحته حمل ایتمك ممکن ایکن فساده حمل جائز دکلدر .

مثلا بوسنه‌یه‌دك یاخود عربستانه قدر دیو حیوان استکرا ایلمك صحیح

اولمبوب واریله‌جق شهر یا قصبه یاقریه‌نك تعیینی لازم کلور . فقط شام لفظی برقطعه‌نك اسمی اولدیغی حالده شهر دمشقه اطلاق اولنمق اوزره عرف اولدیغندن شامه قدر دیو حیوان استکرا اولنسه صحیح اولور .

٥٤٣ ماده فلان محله قدر دیو برحیوان استکرا اولنوبده اول محلك اسمی ایکی بلده‌یه اطلاق اولنور اولدیغی تقدیرده هر قنغیسنه کیدیلور ایسه اجر مثلی لازم کلور .

مثلا استانبولدن چکمجه‌یه دك برحیوان استکرا اولنوبده بیوك یاخود کوچك چکمجه دیو تصریح قلنمدیغی تقدیرده هرقنغیسنه کیدیلور ایسه انك مسافه‌سنه کوره اجر مثل ویرلمك لازم اولور .

چونکه بونلردن برینك دیکرینه ترجیحه سبب اولمدیغی ایچون حین عقدده کیدیله‌جك محل تعین ایتمیه‌رك منقعت مقصوده جهالت فاحشه ایله مجهول قالدیغندن اجاره فاسد اولور . شوقدرکه فساد اجرتك مجهولیتندن نشأت ایتمدیکندن اجر مسمایی تجاوز ایتمامك اوزره اجر مثل لازم کلور .

٥٤٤ ماده بر بلده‌یه‌دك بر حیوان استکرا اولندقده مستأجری اول بلده‌ده‌کی خانه‌سنه‌قدر کوتورمك لازم اولور .

قیاساً مدت مسافه بلده‌یه دخول ایله منقضی اولمق لازم ایدی . خانه‌یه قدر کوتورمك مستأجرك تمام مقصدینی مستلزم وعرف وعادته مبتنی اولدیغندن استحساناً تجویز اولنمشدر .

فقط مستأجر خانه‌سی اولمق اوزره برمحله نزول ایتدکدن صکره «خطا ایتدم. بوراسی بنم خانه‌م دکل ایمش» دیه‌رك بر بشقه خانه‌یه کوتورولمسنی طلب ایتسه اسعاف اولنماز . چونکه مذکور خانه‌یه

نزول ايله اجاره منقضی اولدی. هر كيمكه كندوطرفندن تمام اولان شيئی نقض ايتمكه سعی ايدر ايسه سعيی مردوددر .

٥٤٥ ماده برمحل معينه‌دك حيوان استيجار ايدن كيمسه مكارينك اذنی اولمدقجه اول محلی تجاوز ايده‌مز. وتجاوز ايتدكده صاغ وسالم صاحبنه تسليم ايدنجيه‌دك اول حيوان مستأجرك ضماننده اولوب كركك ذهابنده وكرك ايابنده تلف اولسه ضمان لازم كلور .

بو ماده ايكی حكمی حاويدر. برنجيسی: برمحل معينه دك حيوان استيجار ايدن كيمسه بلا اذن اول محلی تجاوز ايده‌مز . زيرا عقد اجاره اول محله كيتمك اوزره منعقد اولمشدر . مستحق اولديغی منفعتك مافوقنه تجاوز ايده‌مز .

ايكنجيسی: اول محلی تجاوز ايدوبده حيوان بلا تعد تلف اولسه ضمان لازم كلور . چونكه بلا اذن تجاوز ايتديكندن طولايی حكم غصب ترتب ايدر . ومشروطك مافوقنه تجاوز ايتدكدن صكره حد مأذونيته عودت ايتسه بيله مستأجرك يد ضمانی يد امانته منقلب اولماز حيوانی صاحبنه تسليم ايدنجيه قدر ضماننده‌در . ٦٠٥ و ٨١١ نجی ماده‌لره نظر بيوريله .

§

مستأجر حقنده محل معينه قدر اجر مسمی لازم كلور . چونكه معقود عليهی تماميله استيفا ايدوب تعدی اولمديغندن ضمانی موجب دكلدر .

ومحل معينی تجاوز ايتديكنده ضامن اوله‌جغی جهتله تجاوز ايتديكی

محل ایچون اجرت لازم کلماز . زیرا اجرت ایله ضمان اجتماع ایده مز . فقط مادامکه اجرت ایله ضمان اجتماع ایتمیور . اوحالده حیوان ید ضمانندهدر . اجر مسمی دخی لازم کلاملیدر دیو برسؤال وارد اولورسه جواباً دینلورکه اجرت ایله ضمان مجتمع اولماز قاعدهسندن مقصد اصلی بر زمانده اجرت ایله ضمان اجتماع ایتمز دیمکدر . یعنی ضمانی موجب اولان فعل اجرتی موجب اولماز بناءً علیه محل معینه قدر مستأجرده برکونه تعدی یوقدرانك ایچون اجرمسمی لازم کلور . محل معینی تجاوز ایتدکده تعدی ایلمش اولهجغندن اندن صکرهسی ایچون اجرت لازم کلیوب ضمان تحقق ایدر .

٥٤٦ ماده برمحل معینه کیتمك اوزره دیو دابه استکرا اولندقده مستأجر اول حیوان ایله بشقه محله کیدهمز . وکیدوبده حیوان تلف اولسه ضامن اولور .

مثلا تکفور طاغنه کیتمك اوزره استیجار ایلدیکی حیوان ایله اسلمیهیه کیتسه وحیوان تلف اولسه ضمان لازم کلور .

یعنی حکم غصب ترتب ایدر . وحیوان تلف اولمسه اجر مثل لازم کلور .

٥٤٧ ماده برمحل معینه دیو حیوان استیجار اولنوبده اورایه کیدن یوللر متعدد اولسه مستأجر ناسك سلوك ایتدیکی یوللردن هر قنغیسیله ایستر ایسه کیدهبیلور .

زیراناسك استعمالی برحجتدرکه انکله عمل واجب اولور . بناءً علیه

ناسك سلوك ايتمديكى يوللردن كيده‌مز . كيدوبده حيوان تلف اولسه ضمان لازم كلور .

و حيوان صاحبى كيده‌جكى يولى تعيين ايتمشيكن مستأجر بشقه يولدن كيدوبده حيوان تلف اولديغى صورتده اكر بو يول حيوان صاحبنك تعيين ايلمش اولديغى يولدن دها دولاشيق وصرب ايسه ضمان لازم كلور .

بو صورتده تقييد معتبر اولديغندن اكا رعايت لازم كلور . رعايت ايتمز ايسه غاصب حكمنده اوله‌جغندن ضمان لازم اولوب اجرت لازم كلمز . اما محل مقصوده سالماً واصل اولور ايسه اجر مسمى لازم كلور . زيرا جنس طريق بر اولديغندن مخالفتك حكمى اثر تفاوت اولان هلاكك ظهوريله اكلاشيلور . وحيوان سالماً صاحبنه تسليم اولندقده تفاوت صورتاً اولوب مستأجر ايله موجر بيننده‌كى اختلاف زائل اولور .

واكر مساوى ياخود دها اهون ايسه ضمان لازم كلمز .

بوحالده تقييد معتبر دكلدر . حمال استيجارنده‌دخى حكم بويله‌در .

٥٤٨ ماده مستأجر شو قدر مدت ايچون استيجار ايلديكى حيوانى اول مدتدن زياده استعمال ايده‌مز . وايدوبده يدنده حيوان تلف اولسه ضامن اولور .

مدت اجاره‌نك ختاميله اجاره منقضى اولور ومستأجرك حيوانى

مدت معينه‌ده استعماليله معقود عليه اولان منفعتى استيفا ايلديكندن ناشى تسميه اولنان اجرتى ويرمسى لازم كلور . بوندن فضله استعمال ايدر ايسه فضله‌سى حقنده حكم غصب ترتب ايدر .

٥٤٩ ماده فلان آدم بنمك اوزره دابه استكراسى صحيح اولديغى كبى ديلديكنى بنديرمك اوزره تعميماً استكراسى دخى صحيحدر .

وبو تعميم دخى ٥٥٢ نجى ماده‌ده محرر صورته حمل اولنور . هر حالده تعيين ويا تعميم ايدلمك لازمدر . تعيين ايدلمز ايسه ترتب ايده‌جك حكم ٥٥٣ نجى ماده‌ده محرردر .

٥٥٠ ماده ركوب ايچون استكرا اولنان حيوانه يوك يوكلديله‌مز . ويوكلديلوبده حيوان تلف اولسه ضمان لازم كلور . لكن بوحالده اجرت لازم اولماز . ٨٦ ماده‌يه باق .

بوماده ايكى حكمى حاويدر . برنجيسى : ركوب ايچون استكرا اولنان حيوانه يوك يوكلديله‌مز يوكك ثقلتى راكب اوله‌جق آدمك ثقلتندن زياده اولسون اولمسون زيرا يوك يوكلتمك هرحالده ركوبدن زياده حيوانه مضردر . مستأجر عقد اجاره ايله منفعتك مثلنه ويا مادوننه مالك اولور ايسه‌ده مافوقنه تجاوز ايده‌مز . اكر يوك يوكلتور ايسه مافوقنه تجاوز ايتمش اوله‌جغندن غاصب حكمنده اولور .

ايكنجيسى : يوك يوكلديلوبده حيوان تلف اولور ايسه ضمان لازم كلوب اجرت لازم كلماز . زيرا ضمان ايله اجرت اجتماع ايتمز .

§

حیوان تلف اولمدیغی صورتده مستأجر علی طریق الغصب استیفای منفعت ایتدیکندن اجر مثل لازم کلور .

۵۵۱ ماده فلان آدم بنمك اوزره استکرا اولنان حیوانه بشقه‌سی ارکاب اولنه‌ماز . وارکاب اولنوبده حیوان تلف اولیسه ضمان لازم کلور .

حیوان مستعملینك اختلافیله مختلف اولان شیلودن اولدیغندن بونده تقیید معتبر ومفیددر .

§

عقد اجاره ایله تعیین اولنان شخص یعنی مستأجر ایله دیکر بر کیمسه مذکور حیوانه برلکده راکب اولور ایسه تعدی ایدلمش اوله‌جغندن بروجه‌زیر احکام ترتب ایدر .

برنجیسی : مستأجر اوکیمسه‌یی اوکنه بندیرر ایسه حیوان هر ایکیسنی طاشیمغه متحمل اولسون اولمسون تلف اولدقده مجموع قیمتی تضمین لازم کلور . تلف اولمز ایسه اجر مسمی لازم کلور .

ایکنجیسی : مستأجر اوکیمسه‌یی آرقه‌سنه بندیرر ایسه نظر اولنور : حیوان ایکیسنی برلکده طاشیمغه متحمل ایسه تلف اولمدیغی تقدیرده یالکز اجر مسمی لازم کلور . تلف اولدیغی حالده اکر اوکیمسه حیوانی کندولکندن اداره ایده‌جك درجه‌ده بیوجك چوجق ویاخود بیوك شخص ایسه نصف قیمتی ضامن اولور . کرك جمیع مسافه‌ده و کرك برمقدارنده ارداف ایتسون حکماً مساویدر .

ومستأجردن اوکیمسه کرك خفیف کرك ثقیل اولسون ینه حکماً مساویدر . چونکه حیوان ایکیسنك ثقلتنه تحمل ایده‌میه‌رك تلف اولمشدر

و بريننك ركوبى مأذون فيه اولمغله اكا ضمان ترتب ايتميوب فقط ديكريننك ركوبى غير مأذون فيه اولديغندن نصف قيمتى ضامن اولور .

واكر او كيمسه كندولكندن حيوانى قوللانه ميه جق درجه ده چوجق ايسه ياخود مستأجر آرقه سنه آدم ارداف ايتميوب معتادك فوقنده اشيا وضع ايتمش ايسه آغرلقلرى نسبتنده حيوانك قيمتندن اصابت ايده جك مقدارى ضامن اولور . زيرا حيوان مستعملينك اختلافيله مختلف اولان شيلردن اولديغندن ركوب ايچون استكرا اولنان حيوانه يوك يوكلتمك تعدى اولديغى كبى چوجقلر هرنه قدر جسماً ضعيف ايسه ده استمسا كه مقتدر اولمدقلرى جهتله حيوانه بنمكى بيلميان برچوجغك ضررى بنمكى بيلن آدمدن زياده در . وآغرلغك وقيمت حيواندن اصابت ايده جك حصه نك مقدارينى اهل خبره تقدير ايدر . واكر حيوانك مستأجر ايله رديفى طاشيمغه تحملى يوقسه بوتقديرده جميع قيمتنى تضمين لازم كلور صفت وثقلته باقلماز .

اوچنجيسى: مستأجر ديكر بركيمسه يى كندى اوموزينه بنديرر ويا قوجاغنه آلور ايسه بوصورتده حيوان ايكيسنى طاشيمغه كرك متحمل اولسون كرك اولمسون تلف اولدقده هرحالده جميع قيمتنى تضمين لازم كلور . چونكه بوصورتده آغرلق محل واحدده اجتماع ايتديكى جهتله حيوانه دها زياده مشقت ويرر .

بواوچ صورتده حيوان محل مقصوده واصل اولمدن تلف اولور ايسه اجرت لازم كلمز . واكر محل مقصوده واصل اولدقدن صكره هلاك اولور ايسه ضمان ايله اجر مسمى لازم كلور . يعنى مستأجر منفعت معقود عليهايى استيفا ايتديكندن طولايى اجر مسمايى اعطا ايتمسى وشخص ديكر مأذون اولمديغى حالده راكب اولديغندن طولايى

حيوانك قيمتنى تضمين ايتمسى اقتضا ايدر . وبوصورتده اجرتك سببى بشقه وضمانك سببى دخى بشقه اولديغندن اجرت ايله ضمان اجتماع ايتمش اولماز .

§

بو مسئلەلرده مستأجر غاصب ورديف غاصب الغاصب حكمندەدر . موجر حيوانك قيمتنى مستأجره تضمين ايتديرر ايسه مستأجر او كيمسەيه رجوع ايدەمز . زيرا ضمان ايله حيوانه مالك اولديغندن او كيمسه مستأجرك اذنيله حيوانه بنمش اولور .

فقط او كيمسەيه تضمين ايتديرر ايسه اوده مستأجره رجوع ايدەبيلورمى نظر اولنور . اگر اجرت مقابلنده بنمش ايسه مستأجره رجوع ايدر . چونكه عقد معاوضه ضمننده بر كيمسه برينى آلداتير ايسه ضررينى ضامن اولور . زيرا برشيئك مضرتى منفعتى مقابلندەدر . واگر بلا اجرت يعنى اعاره طريقيله بنمش ايسه رجوع ايدەمز . هرنه قدر بو صورتده تغرير وار ايسەده تغرير عقد معاوضه ضمننده اولمديغى كبى الداتان الدانيلان ايچون اعاره سببيله صفت سلامتى تعهد ايتامشدر .

٥٥٢ ماده بر كيمسه ديلديكنى بنديرمك اوزره استكرا ايلديكى دابەيه ديلرسه كندوسى راكب اولورو ديلرسه بشقەسنى اركاب ايدر فقط كرك كندوسى بنسون وكرك بشقەسنى بنديرسون هر كيم راكب اولور ايسه مراد تعين وتخصص ايدوب اندن صكره بشقەسى اركاب اولنەماز .

فقط تعميم صورتنده عرف ايله تقييد واردر . اوده حيوانه بنەجك اولان كيمسەيى حيوانك قالديرمغه تحملى اولمليدر .

بناءً علیه حیوانك تحملی اولمیه‌جق درجه‌ده آغر بر کیمسه‌یی ارکاب ایدوبده حیوان تلف اولسه ضامن اولور .

۵۵۳ ماده رکوب ایچون بر حیوان استکرا اولنوبده کیمك بنه‌جکی تعیین ویلدیکنی بندیرمك اوزره دیو تعمیم اولنمسه اجاره فاسد اولور .

فقط قبل الفسخ تعیین وبیان اولنور ایسه « ویامستأجر کندوسی بنر ویاخود بشقه‌سنی بندرر ایسه منفعتك صورت استیفاسی تعین ایده‌جکندن اجاره استحساناً » صحته منقلب اولور . واجر مسمی لازم کلور ۵۲۴ و ۵۳۴ و ۵۴۱ نجی ماده‌لر شرحنه نظر بیوریله .

وبو صورتده دخی هر کیم تعین ایدر ایسه اندن بشقه‌سی اول حیوانه ارکاب اولنه‌ماز . زیرا هر کیم که کندو طرفندن تمام اولان شیئی نقض ایتمکه سعی ایدر ایسه سعیی مردوددر .

۵۵۴ ماده یوك ایچون حیوان استکرا اولندقده سمر وایپ وچوال حقنده عرف بلده معتبردر .

مگر که طرفین انك خلافنه بر شرط درمیان ایتمش اوله‌لر . بو صورتده اول شرطه رعایت ایتمك لازم کلور . چونکه تصریح مقابله‌سنده دلالته اعتبار یوقدر . ومکاری یوکی محافظه ایچون اجرتله آدم طوتمغه مجبور دکلدر . بلا امر طوتدقده متبرع اولور .

٥٥٥ ماده یوکك مقداری بیان ویاخود اشارتله تعیین ایدلمیه‌رك حیوان استکرا اولنده مقداری عرف وعادته محمول اولور .

اولندقده جه

وبر معتاد یوکلتوبده حیوان تلف اولسه ضمان لازم کلز . زیرا جواز شرعی ضمانه منافیدر .

ولایات بلدیه قانوننك ٦٢ نجی ماده‌سی حکمنجه صاغلام اولان یوك بارکیرلرینه نهایت یوز یکرمی وقرکبلره التمش قیه یوك تحمیل اولنه‌بیلوب بوندن زیاده تحمیل ایدنلردن جزا قانوننك اوچنجی بابی احکامنه تطبیقاً جزای نقدی المنور .

بناءً علیه اعتیاد بو صورتله قانوناً تعیین ایتمش اولدیغندن ذکر اولنان مقدارلردن زیاده یوك یوکلدیلوبده حیوان تلف اولدقده اکر تحملی وار ایسه یالکز زیاده مقدارنده ضمان لازم کلور . چونکه ضمانی موجب اولان سبب ثقلت اولمغله مأذون فیه ایله غیر مأذون فیه اجتماع ایتدیکندن ضمان بونلره تقسیم اولنور . واکر حیوانك تحملی یوقسه مجموع قیمتی تضمین لازم کلور . §

بومادەنك حکمی حیوانه نه یوکلدیله‌جکی تعیین اولنوبده مقداری بیان اولنمدیغی صورته کوره‌در . یوکك مقداری تعیین اولندیغی حالده مخالفت ایدیلور ایسه ٥٥٠ نجی ماده احکامنه توفیق معامله اولنور .

§

یوکك مقدارینی بیان وتعیین کافی اولمیوب نوعنی دخی بیان لازمدر . بناءً علیه مستأجر نه یوکلدیله‌جکنی بیان ایتمیه‌رك حیوان

استکرا ایتسه اجاره فاسد اولور . فقط بو صورتده مستأجر معتاد اولدیغی اوزره یوك یوکلتوب بوندن طولایی حیوان تلف اولسه ضمان لازم کلیه‌جکی کبی محل مقصوده سالماً واردقده اجر مسمی لازم کلور . زیرا معتاد اولدیغی اوزره یوك یوکلتمکله جهالت مرتفع اولوب اجاره صحته منقلب اولور .

۵۵٦ ماده مستأجر کرا حیوانی صاحبنك اذنی اولمقسزین ضرب ایده‌ماز . وضرب ایدوبده اندن ناشی حیوان تلف اولسه ضامن اولور .

امام اعظم حضرتلری حیوانك ضرب ایدلمکسزین سوقی ممکن اولدیغندن بحثله ضربك عدم جوازینی وامامین حضراتی عرفه مستنداً جوازینی بیان ایتمشلردر . حضرت امامك اجتهادی مفتابه اولمغله مجله جمعیتنجه دخی بوصورت اختیار اولنمشدر .

۵۵۷ ماده کرا حیوانی ضرب ایتمك اوزره صاحبی اذن ویردیکی صورتده مستأجر انجق انی ضربی معتاد اولان یرینه اوره‌بیلور . واکر ضربی معتاد اولان موضعندن بشقه یرینه ضرب ایله مثلا صاغریسنه اوراجق یرده باشنه اورمقله حیوان تلف اولسه ضمان لازم کلور .

عادت محکم اولدیغندن شروط ومقاولاتك تفسیرنده عادته رعایت اولنور . یوقسه آجرك اور دیمشیله حیوانك اولدیرلمسی لازم کلماز .

۵۵۸ ماده یوك ایچون استکرا اولنان حیوانه بینله بیلور.
زیرا رکوب تحمیلدن اخفدر . مستأجر عقد اجاره ایله مستحق
اولدیغی منفعتك مادوننی استیفا ایده بیلور .

۵۵۹ ماده یوكك نوع ومقداری ذکر وبیان اولنه رق
حیوان استیجار اولندقده مضرتده اکا مماثل یاخود اندن
دها اهون اول قدر دیگر برنوع یوك دخی یوكلدیله بیلور.
اما مضرتی دها زیاده اولان شی یوكلدیله مز .

بو ماده ٤٢٦ نجی ماده یه متفرعدر یعنی عقد اجاره ایله منفعت
معینه یه مستحق اولان کیمسه عیناً اول منفعتی یا مثلنی یاخود مادوننی
استیفا ایده بیلور . اما مافوقنه تجاوز ایده مز .

مثلا بر کیمسه بش کیله بغدای یوکلتمك اوزره استکرا ایلدیکی بارگیره
کرك کندوسنك اولسون وکرك بشقه سنك اولسون وهر قنغی نوعدن اولورسه
اولسون بش کیله بغدای یوکلته بیلدیکی کبی بش کیله آرپه دخی یوکلته بیلور.
مذکور بغدای مستأجرك و یا بشقه سنك مالی اولمسی اجارهٔ
واقعه یه تأثیر ایتمیه جکی کبی نوعنك تبدلی ثقلتنك تزایدینی موجب
اولمدیغندن وآرپه بغدایدن دها خفیف ایدوکندن بونلری مستأجر
یاپه بیلور .

اما بش کیله آرپه یوکلتمك اوزره استکرا ایلدیکی حیوانه بش کیله
بغدای یوکلته مز . نته کیم یوز قیه پاموق یوکلتمك اوزره استکرا اولنان
حیوانه یوزقیه تیمور یوکلدیله مدیکی کبی .

هر نه قدر بغدای و آرپه کیله اعتباریله وتیمور وپاموق قیه اعتباریله
یکدیگرینه مساوی ایسه ده بغدای آرپه دن دها آغر اولدیغندن وتیمور

منبسط اولميوب حيوانى برمحلدن تضييق ايده‌جكى وياموق تيموره نسبتله منبسط اولمغله ثقلتى انقسام ايليه‌جكى جهتله تيمور ياموقدن زياده حيوانه زحمت ويره‌جكندن عقداجاره‌نك تضمن ايتمش اولديغى منفعتك فوقنه تجاوز ايدلمش اوله‌جغنه بناءً حكم غصب ترتب ايدر .

كذلك بش كيله آرپه يوكلتمك اوزره استكرا ايلديكى حيوانه التى كيله آرپه يوكلته‌مز . يوكلتديكى تقديرده قدر مشروطه تجاوز ايتمش اوله‌جغنه بناءً حكم غصب ترتب ايدر .

٥٦٠ ماده كراحيوانندن يوكى ايندرمك مكارى اوزرينه‌در .

زيرا نقل وتسليمك متمماتندندر . اما محلنه قويمق انك اوزرينه لازم دكلدر . ٥٧٥

٥٦١ ماده مأجورك نفقه‌سى آجر اوزرينه‌در .

زيرا مأجور آجرك ملكيدر . وكلفت نعمته كوره‌در . بونك عكسنى شرط ايديلور ايسه اجاره فاسد اولور . چونكه احد عاقدينه نفعى اولان بر شرطدر .

مستأجر موجرك اذنيله انفاق ايتدكده بدل اجاره‌دن محسوبى اجرا قلنور .

مثلا استكرا اولنان باركيرك علفى وصوارلمسى صاحبى اوزرينه‌در . فقط انك اذنى اولقسزين مستأجر حيوانه يم ويرر ايسه تبرعدر . صكره صاحبندن قيمه‌سنى آله‌ماز .

مستأجر يم ويرميوب حيوان تلف اولسه ضمان لازم كلماز .

فصل رابع

اجارهٔ آدمی بیانندهدر

٥٦٢ ماده خدمت یا اجرای صنعت ایچون باب ثانینك فصل ثالثنده بیان اولندیغی اوزره مدت بیانیله یاخود دیگر صورتده عملی تعیین ایله اجارهٔ آدمی جائزدر .

اجارهٔ آدمی اوچ صورتله اولور برنجیسی: یالکز عمل بیان اولنور . مثلا برمرانغوزه نصل یاپیلهجغی تعریف وبیان اولنهرق بز کتبخانه یاپمق اوزره بازارلق اولندقده یالکز عمل تعیین ایدلمش اولور .

ایکنجیسی : یالکز مدت تعیین اولنور . مثلا مدت معلومه ایله اوشاق استیجار اولنورکه یاپهجغی شیئك* جنس ونوع ومقداری بیان اولنمق لازم دکلدر . زیرا عرفاً معیندر .

اوچنجیسی : هم مدت وهم عمل بیان اولنور . مثلا بش کون ایشلمك وشویولده بردولاب یاپمق اوزره برمرانغوز ایله عقد اجاره اولنور .

§

[خدمت یا اجرای صنعت ایچون] قیودی احترازیدر . زیرا کفالت کبی خدمت ویا اجرای صنعتدن معدود اولمیان شی ایچون اجاره جائز اولماز . چونکه اجاره عوض مقابلنده تملیك منفعتدر . حال بوکه کفالت ذمتی ذمته ضم ایتمکدن عبارتدر .

فقط وکالت خدمت و اجرای صنعت قبیلندن اولدیغندن اجرتله وکالت جائزدر .

٥٦٣ ماده اجرت مقاوله ايدلميه رك برشخص بر كيمسه نك طلبي اوزرينه اول كيمسه يه خدمت ايتدكده اجرت ايله خدمت ايدر مقوله دن ايسه اجر مثل آلور. دكل ايسه برشي آله ماز.

بو ماده ايكي حكمي حاويدر . برنجيسي : اجرت مقاوله ايدلميه رك برشخص بر كيمسه نك طلبي ايله خدمت ايدرايسه اجرت ايله خدمت ايدر مقوله دن اولديغي تقديرده اجر مثل آلور . چونكه عرفاً مشروط اولان شي بينلرنده مشروط كيدر قاعده سنه بناءً اول كيمسه نك اجرت ايله خدمت ايدر مقوله دن اولديغي معروف اولان شخصدن خدمت طلبي ايجاب واول شخصك خدمته مباشرتي قبول مقامنه قائم اوله رق اجاره منعقد اولور. فقط اجرت مجهول اولديغندن عقد اجاره فاسد اولمغله بالغاً مابلغ اجر مثل لازم كلور .

ايكنجيسي : اجرت ايله خدمت ايدر مقوله دن دكل ايسه برشي آله ماز . زيرا او كيمسه نك طلبي استيجار اولميوب استعانه يه محمول ايدوكندن اوشخص عملنده متبرع اولور . §

[بر كيمسه نك طلبي اوزرينه] قيدي احترازيدر . زيرا اوشخص او كيمسه نك امر وطلبنه مستند اولميه رق خدمت ايدرايسه ولو كه اجرت ايله خدمت ايدر مقوله دن بولنسه بيله عملنده متبرع اوله جغندن اجرت لازم كلماز . فقط خدمت ايدن صغير اولمق كبي اهل تبرعدن دكل ايسه ٥٩٩ نجي ماده موجبنجه اجر مثل لازم كلور .

٥٦٤ ماده بر كيمسه برشخصه مقدار بيان ايتميه رك

[فلان ایشی کور سکا اکرام ایدرم] دیوب اودخی ایفای خدمت ایلسه اجر مثله مستحق اولور .

ولوکه اجرت ایله خدمت ایدر مقوله‌دن اولمسون زیرا اکرام ایدرم کبی سوزلر اجرت وعوض ویررم دیمك اولدیغندن ووعدلر صور تعلیقی اکتسا ایدنجه لازم اولوب فقط اجرتك مقداری مجهول ایدوکندن بالغاً مابلغ اجر مثل لازم کلور .

٥٦٥ ماده اجرت تسمیه اولنمقسزین عمله استخدام اولندقده کونده‌لکی معلوم ایسه اجرت معلومه‌ودکل ایسه اجر مثلی ویریلور . بوکا مماثل اصنافك معامله‌لری دخی بو وجهله‌در .

اجرت معلوم ایسه بین التجار معروف اولان شی بینلرنده مشروط کبیدر قاعده‌سنه بناءً عقد صحیح اولوب اجرت معلومه‌نك اعطاسی لازم کلور . معلوم دکل ایسه عقد فاسد اولوب بالغاً مابلغ اجر مثل لازم کلور .

٥٦٦ ماده قیمیاتدن لاعلی التعیین برشی ویرملك اوزره اجیر ایله عقد اجاره اولندقده اجر مثل لازم اولور .

هرنه‌قدر اجاره‌ده اعیان دخی بدل اوله‌بیلور ایسه‌ده تعیین ایدلمك لازمدر . تعیین اولنماز ایسه جهالتندن ناشی اجاره فاسد اولور . واصلك ایفاسی قابل اولمدیغی حالده بدلی ایفا اولنه‌جغندن نقداً اجر مثل لازم کلور .

مثلا بر کیمسه برینه [کل بکا شوقدر کون خدمت ایت سکا بر چفت اوکوز آلیویره‌یم] دیسه اوکوز اعطاسی لازم کلیوب اجر مثل لازم کلور . زیرا اوکوز تعیین اولنمدیغی تقدیرده دین اوله‌رق ذمتـده ثابت اوله‌میه‌جغی جهتله اجاره فاسد واجر مثل لازم اولور .

فقط عادت اولدیغی اوزره البسـه یابلق اوزره سوت آنا اسـتیجاری جائز والبسه‌نك نصل اوله‌جغی وصـف وتعریف اولنمدیغی تقدیرده اوسـط درجه‌سی لازم اولور .

البسه‌نك نصل اوله‌جغی وصف و تعریف اولندیغی تقـدیرده اجاره متفقاً صحیح اولور ایسه‌ده [وصف وتعریف اولنمدیغی تقدیرده] امامین حضراتنه کوره جهـالتندن طولانی اجاره فاسـد اولور . امام اعظم حضرتلری سوت انایی استیجار ایدن ابوینـدن بری اولوب بونلرك چوجقلرینه کمال شفقتی اولمغله سوت انا حقنده توسعه وتطییب خاطرینه سعی ایتمك عادت اولدیغندن بوبابده‌کی جهالت نزاعه مؤدی اولمیه‌جغی بیانیله استحساناً تجویز بیورمشلردر .

٥٦٧ ماده خدمه‌یه خارجدن ویرلمش اولان بخشش اجرته محسوب ایدیله‌مز .

چونکه ویریلان بخشش هبه‌در . موهوب له قبض ایله موهوبه مالك اولور . وموهوب له خدمه‌دز خادملری دکلدر .

٥٦٨ ماده بر علم یا صنعت تعلیمی ایچـون اسـتاد استیجار اولندقده اکر مدت بیان اولنور ایسه اجاره مدت اوزرینه منعقد اولور .

حتی استاد تعلیمه حاضر ومهیا بولنمغله اجرته مستحق اولور . شاگرد كرك تعلم ایتسون وكرك ایتمسون .

بوصورتده معلم اجیر خاص اولور اجیر خاصك اجرته استحقاقی مدت اجارده عمله حاضر ومهیا بولنمسیله‌در. فقط استاد تعلیم ایتمكدن امتناع ایده‌مز .

مدت معینه ظرفنده شاگرد ویا معلم خسته اولوب امكان منفعت قالمسه بومدت ایچون اجرت لازم كلماز. فقط اجاره‌یی فسخ ایده‌بیلورلر.

واگر مدت بیان اولنمز ایسه اجاره فاسد اوله‌رق منعقد اولور. بو صورتده شاگرد تعلم ایدرسه استاد اجرته مستحق اولور. والا اجرت آله‌ماز .

چونكه اجارهٔ فاسده‌ده حقیقةً انتفاع بولنمدقجه اجرت لازم كلماز. شاگرد تعلم ایتدیكی تقدیرده اجر مسمایی تجاوز ایتمامك اوزره اجر مثل لازم كلور .

٥٦٩ ماده بر كیمسه مثلا اوغلنی صنعت اوگرنمك ایچون اوسته‌یه ویروب احدهما آخره اجرت شرط ایتمدكلری حالده چوجق صنعت اوگرندكدن صكره یكدیكردن اجرت مطالبه ایتسه‌لر عرف وعادت بلده نه ایسه انكله عمل اولنور.

یعنی شاگردك اعانه ایتدیكندن طولایی استادك ویاخود استادك تعلیم ایتدیكندن طولایی شاگردك اجرت ویرمسی عرف وعادت ایسه

مقداری تعیین اولنمدیغندن اجرمثل ویرملری لازم کلور. عرف وعادت دکل ایسه برشی ویرملری لازم کلیوب یکدیکره اعانه واستعانه ایتمش اولورلر .

۵۷۰ ماده برقریه أهالیسی «صفقۀ واحده ایله» بر خواجه یاخود امام یا مؤذن استیجار ایدوب انلر دخی ایفای خدمت ایلسەلر اجرتلرینی اول قریه اهالیسندن آلورلر .

اکر اجرت تعیین ایدلمش ایسه اجر مسمی لازم کلور . واجیر خاص اوله جقلرندن بالفعل عمل ایتملری اقتضا ایتمیوب مدت اجارەده عمل ایچون حاضر بولنملری ایله اجرته مستحق اولورلر .

واکر اجرت ویامدت تعیین اولنمامش ایسه اجاره فاسد اوله جغندن اجر مثله کسب استحقاق ایچون بالفعل خدمت ایتمك شرطدر .

§

طاعت اوزرینه عملده عامل نائل اجر ومثوبات اولەرق مستفید اولدیغندن قیاساً اجرته محل یوقدر. بلکه طاعات اوزرینه استیجارده طرفین کنهکار اولور . زیرا علم وارکان دین سبب تجارت مالیه اتخاذ اولنمامليدر . حدیث شریفده [اقرؤا القرآن ولاتأکلوا به] وارد اولمشدر . انجق بو وجهله اجتهاد ایتمش اولان امام اعظم و اصحابنك « رحمة الله علیهم اجمعین » زماننده معلم و امام و مؤذنلرك جانب بیت المالدن معیشتی تأمین ایدیلور واولیای اطفال طرفندن عطیه اعطاسیله اکرام اولنور ایمش بالاخره بوکبی شیلر آزالمش ویابتون قطع اولنمش اولدیغندن خواجەلق و امامت ومؤذنلك

فخری اولەرق رغبت ایدنلر بولنمامغه باشلادیغنه وخواجەنك فقدانی علم دینك وامام و مؤذن بولنمامسی دخی ارکان دینك ترك و نقصانی موجب اولەجغی جهتله بونلرك تدارکی ضروری اولوب مشقت دخی تیسیری جالب ایدوکنه وازمانك تغیریله احکامك تغیری قابل انکار اولمدیغنه بناءً اصحاب تخریج و ترجیحدن اولان فقهای متأخرین تعلیم علم دین ایچون خواجه وایفای فریضهٔ صلات ایچون امام ومؤذن استیجارینی تجویز ایتمش و « حضرت امام ایله اصحابی زمانمزده یتشوبده معلم وامام ومؤذنلره ایدیلان معاملەیی کوره ایدیلر مشار الیهم دخی بونلره اجرت اعطاسی لازم کلیەجکی رأیندن نکول ایدردی » دیمشلردر .

فقط ضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنەجغندن طاعات اوزرینه استیجارك جوازی ضرورت درجەسندەدر . برمتوفانك روحی ایچون تلاوت قرآن ایتمك اوزره حافظ استیجاری کبی ضرورت اولمیان یرلردە طاعات اوزرینه استیجار متأخرین فقهایه کوره دخی باطل وطرفین کنهکار اولور .

ملاحظه

ذکر اولنان احکام شرعیەدن ومطالعات مبسوطەدن مستبان اولدیغنه کوره معلملرك جانب دولتدن توظیفیله علوم دینیەنك مجاناً تدریسی مقتضای شرع عالی‌یه موافق وشایان اعتنا اصول مستحسنه ومواد مهمه ولازمەدندر . وعلما و ائمه وخطبا ومؤذنینك اموال بیت المالدن شرعاً نصیبی اولدیغندن بونلره ویریلەجك معاش اجرت اولمیوب نصیبی اخذ ایتمش اولەجقلری جهتله طاعات اوزرینه اجرت اخذی جائز اولوب اولمیەجغی بحثنەده محل قالماز .

٥٧١ ماده بالنفس عمل ایتمك یعنی كندو ایشلمك اوزره استیجار اولنان اجیر كندو یرنده بشقه‌سنی قوللانه‌ماز .

بقدر الامكان شرطه مراعات اولنمق لازم كلور . زیرا معقود علیه بر وجه تقیید محل معیندن یعنی بالذات اجیردن حاصل اوله‌جق عملدر . بو صورتده اجیرك مقامنه بشقه‌سی قائم اوله‌مز .

مثلا بر كیمسه برجبه‌یی شو قدر غروشه درزی كندو الیله دیكمك اوزره پازارلق ایتدكده درزی آنی آخره دیكدیره‌میوب كندوسی دیكمك لازم كلور . و آخره دیكدیردیكی تقدیرده تلف اولسه ضامن اولور .

چونكه شرطه مخالفتله تعدی ایتمش اولور. تلف اولمسه اجرت لازم كلماز . زیرا بو دیكیش اوزرینه عقد واقع اولمدی .

٥٧٢ ماده مطلق اوله‌رق مقاوله اولندیغی صورتده آجر كندو یرنده بشقه‌سنی قوللانه بیلور .

قاعدةً مطلق اطلاقی اوزره جاری اوله‌جغندن مستأجرك اطلاقی بشقه‌سنك عملنه راضی اولدیغنه دلالت ایدر . بو صورتده معقود علیه شخص معینك عملی اولمیوب ذمت اجیرده ثابت اولان مطلق عملدر . و آجرك اوزرینه واجب اولان او عملی حصوله كتورمكدر . ایستر كندوسی ایستر بشقه‌سی یاپسون .

بشقه‌سندن مقصد كندو ضماننده بولنان قالفه‌سی وچراقلری كبی امینی اولانلردر . اجیر وامینی اولمیان برشخص آخری قوللانور ایسه مستأجر فیه بلاتعد ولاتقصیر تلف اولدقده كندوسنك ضامن اولمسی لازم كلور . ٧٩٠

٥٧٣ ماده مستأجرك اجيره بوايشى ياب ديمسى اطلاقدر.

مثلا بر كيمسه درزى‌يه بالذات ياخود كندوك ديو تقييد ايتمكسزين شو قدر غروشه بو جبه‌يى ديك ديوبده مقاوله ايتدكده درزى آنى قلفه‌سنه ياخود ديكر بر درزى‌يه ديكديرسه اجر مسمايه مستحق اولور . وبلا تعد جبه تلف اولسه ضامن اولماز .

عقد مطلقده اجير اوزرينه واجب اولان معقود عليهى احداثدر يعنى شو مثاله كوره جبه‌يى ديكمكدر . ايستر بالذات ديكسون ايستر بشقه‌سنه ديكديرسون اجير واميننه ديكديروبده جبه بلاتعد ولاتقصير تلف اولسه ضمان لازم كلماز چونكه جواز شرعى ضمانه منافيدر .

٥٧٤ ماده عملك توابعندن اولوبده اجير اوزرينه شرط قلنميان هر نه اولور ايسه اولسون بونده عرف وعادت بلده‌يه اعتبار اولنور .

ايبلك درزينك اولمق اوزره عادت اولديغى كبى .

فقط عاقدين معروفك خلافنه برشرط درميان ايدرلر ايسه اول شرطه رعايت اولنور . مثلا البسه‌نك دوكمه‌سيله شريدى درزى اوزرينه اولمسى حين عقد اجاره‌ده ذكر ايديلور ايسه بونلرك درزى طرفندن تدارك ايدلمسى لازم كلور .

٥٧٥ ماده يوكى خانه‌يه ادخال ايتمك حماله لازم اولوب اما محلنه قويمق انك اوزرينه لازم دكلدر .

مثلا يوكى اوست قاته چيقارمق وذخيره‌يى انباره دوكمك حمالك بورجى دكلدر .

مكر كه حين عقدده شرط ايدلمش أوله او حالده يوكى محلنه قويمق حماله لازم اولور . هر نه‌قدر بوشرط مقتضاى عقددن دكلسه‌ده يوكى خانه‌يه ادخال ايلك ومحلنه قويمق اوزره استيجار ايدلمش اولديغندن صحيحدر .

٥٧٦ ماده اجيره يمك ويرمك مستأجره لازم اولماز. مكر كه عرف بلده اوله .

اوشاغه يمك ويرمك كبي .

٥٧٧ ماده بر دلال بر مالى كزديروبده صاتەمسه بعده صاحبي صاتدقده اول دلال اجرت آله‌ماز. وديكر بر دلال صاتديغى تقديرده اجرت دلاليه‌يى كاملاً ايكنجى دلال آلوب اولكيسى برشى آله‌ماز .

دلال بر نوع اجير اولمقله اجرتى ايچون اجيرلر حقنده‌كى احكام شرعيه‌يه توفيق معامله اولنمق لازم كلور ايكن بوماده‌ده آريجه تصريحى صورت محرره‌نك استحساناً تجويز ومتأخرين فقها جانبندن افتا ايدلمش اولمسنه مبنى مجله جمعيتنجه دخى اختيار اولنديغندن ناشيدر .

چونكه قياساً برنجى دلاله دخى ايفا ايتديكى عمل مقابلنده اجر مثل ويرلمك لازم كلور ايكن استحساناً برشى ويرلميور. سببى شودر كه كرك احكام فقهيه وكرك ٢٩٢ نجى ماده ذيلنده بيان قلنان [دلال وسمسارلر نظامنامه‌سى] احكامنجه اجرت دلاليه صاتمغه مقابل اولديغندن دلالك اجرته استحقاقى نفس بيع ايله اولوب مقدمات بيع ايله دكلدر دلالك

مالی کزدیرمسی مقدمات بیعدن اولمغله صاتەمدیغی حالده اجرت لازم کلماز .

٥٧٨ ماده بر کیمسه مالنی دلالەویروب شوقدرغروشه صات دیدکده دلال اندن زیادەیه صاتسه اول زیاده دخی مال صاحبنك اولوب دلال اجرت دلالیەسندن بشقه برشی آلەماز .

زیرا ثمن مبیعك مقابلیدر . §

بر کیمسه مالنی دلاله ویروب مثلا بیك غروشدن زیادەیه صاتار ایسەك زیادەسی بینمزده مشترك اولسون دیدکده زیادەنك مقداری حین عقدده مجهول اولدیغندن طولایی فاسد اولمسیله امام ابویوسف حضرتلرینك مفتابه اولان قولنه کوره دلال اولوجهله زیادەیه صاتدقده نصفنی تجاوز ایتاملك اوزره اجر مثل لازم کلور .

اما بیك غروشه ویانقصاننه صاتار ایسەشرط مذکور ایلهاجرت نفی اولندیغندن برشی آلەمیوب بیهوده اختیار تعب ومشقت ایتمش اولور .

٥٧٩ ماده بیعده دلال دلالیەسنی آلدقدن صکره بر مستحق چیقوبده مبیعی آلسه یاخود عیب ایله مبیع رد اولنسه دلالیه استرداد اولنەماز .

زیرا دلالیه دلالق عملنك اجرتی اولوب دلال مبیعی صاتەرق

عملنی تماماً ایفا واجرتنی استیفا ایتدکدن صکره اجرت مزبوره استرداد اولنه‌ماز .

٥٨٠ ماده برکیمسه‌نك ترلاسنده اکینی بیچمك اوزره شو قدر غروشه استیجار ایلمش اولدیغی اوراجیلر اکینك بر مقدارینی بیچدکلری حالده طولو یاغمغله یاخود بشقه بر قضا ظهوریله اکینك ماعداسی تلف اولسه اجر مسمادن بیچدکلری اکینك حصه‌سنه اصابت ایدن مقداری آله‌بیلوب باقیسنی آله‌مازلر .

چونکه موجب عقدك اجراسنه مانع بر عذر ظهور ایتدکده اجاره منفسخ اوله‌جغندن تلف اولان مقدارده اجاره قالماز که اجرت آله بیلسونلر

٥٨١ ماده سوت آنا خسته اولدقده فسخ اجاره ایده‌بیلدیکی کبی بویله خسته یا کبه اولور یاخود چوجق آنك ممه‌سنی آلماز ویا سوتنی استفراغ ایلر ایسه مسترضع دخی فسخ اجاره ایده‌بیلور .

جناب حق بنی بشری حر اوله‌رق خلق بیورر . انسانلر یالکز خالق متعال جل جلاله حضرتلرینه عبودیتله متصف اولوب تصویر وتقویمده یکدیکرینك مثالی وصفات وخصائلده مشابه ومقابلی اولان

هرفرد جنسيتده برابر وانسانيتده برادردر . نه بری دیکرینك مالكی ونه‌ده او بریكینك مملوكی اوله بیلور .

بو سببه مبنی انسانلره من حيث الانسانيه حقوقجه مساوی صورتده معامله ايديلوب هركسك حيات وحريتنی محافظه ايلمك شرع عالينك وضع ايتديكی قواعد حق وعدلك اس الاساسيدر . بناءً عليه حر اولان انسانك بیعی باطل اولديغی كبی بر شی ثابت اولنجه تفرعات ولوازميله برلكده ثابت اوله‌جغندن حرمت مصاهرتی موجب درجه‌ده مكرم وبیعه عرض ايله ابتذال وامتهاندن مصون اولان انسان سوتی ايله صاحبنك وامثالنك بیعی دخی باطلدر .

اسرای حربيه حقنده مجاز اولان مملوكيت احوال استثنائيه‌دن اولمقله احكام مخصوصه‌يه تابع اولوب قاعدهٔ اصليه‌يی اخلال ايتمز .

قاعدهٔ مذكوره‌يه بناءً انسان سوتنك بیعی غیرجائز اولوب حال بوكه بعض والده‌لرك سوتی آز اولوب چوجغنك اعاشه‌سنه غیر كافی اوله‌جغی مثللو هنوز شيرخوار اولان بر چوجق والده‌سز قاله‌رق بشقه‌سنك ارضاعنه محتاج اوله‌جغندن بومثللو چوجقلرك والده‌لرينك غيری طرفندن يعنی سوت انا استيجاريله چوجغك اقامتكاهنده‌ياخود چوجق سوت انايه تسليم ايديله‌رك انك بولنديغی محلده ارضاعی خلقت بشر قدر قديم بر عادت معروفه وجاريه اولمغله قرآن عظيم الشانده [فان ارضعن لكم فأتوهن اجورهن] آيت كريمه‌سيله اجرتله ارضاع تجويز بيورلمشدر .

بو آيت جليله انسان سوتنك عدم جواز بيعنه دلالت ايدر . نته‌كيم حيوان سوتنك بیعی عقد اجاره‌يه عدم استحقاقنه برهاندر ، زيرا ارضاعدن مقصد سوت انانك رضيعی باقوب تربيه ايتمسيدر كه

ممه‌سندن سوت ویرمك بومیانده حاصل اولور. وبالذات تجویز اولنمیان شی بالتبع تجویز اولنه بیلور .

بوندن ناشیدر که « بالذات کندوك ارضاع ایده‌جکسك » دیو شرط ایله سوت انا استیجار اولنسه اجاره صحیح وشرط لغو اولور. اکر شرط معتبر اولسه سوت انا خسته اولور وبشقه بر مانع ظهور ایدر ایسه نزدنده بولنان رضیعی سائر بر خاتونك ارضاع ایده‌مامسی لازم کلور که بوده طفل نوزادك هلاکنه مفضی اوله بیله‌جکندن غیر جائزدر .

عقد استرضاعده مسترضع ، رضیع ، مرضعه‌نك ، ذات الزوج اولدیغی حالده زوجنك تعلقی اولمغله کرك ماده مشروحه وکرك بوندن اول ذکر اولنان بعض مواد احکامی دردینك دخی تأمین حقوق و تعیین وظائفنی حاویدر.

رضیع عقد استرضاعه اهل اولمدیغندن ولی ویا وصیسی عقد استرضاع ایده‌یور . حال بوکه مقصد چوجغك ارضاعی اولمغله چوجق عاقد اولمدیغی حالده وفاتیله عقدك منفسخ اوله‌جغی ٤٤٣ نجی مادده بیان قلندیغی کبی سوت آنا استیجارنده‌کی مقصد فوت اوله‌جق درجه‌ده چوجغه موجب مضرت اوله‌جق اعذار سببیله مسترضعك اجاره‌یی فسخ ایده بیله‌جکی دخی ماده مشروحه‌ده ذکر اولنیور.

کتب فقهیه‌ده محرر اولدیغنه کوره سوت انانك فجور بینله فجور وزنایی ارتکاب ایتمسی و ابله اولمسی کبی احوال دخی مسترضع ایچون فسخ اجاره‌یه سبب اوله بیلور .

سوت انا مشقتسزجه چوجغی ارضاعه مقتدر اوله‌میه‌جق درجه‌ده خسته اولدیغی حالده چوجغی ارضاع ایلمسی کندیسنه مضر اولدیغندن

ارضـاعك صحت وحياته اولان تأثيرندن ناشی كندوسی ایچون حق فسخ ثابت اولور .

سوت انا ذات الزوج اولدیغی حالده زوجنك اذنیله سوت انالق ایتمك اوزره رضیعك اقامتكاهنه كیتمش ایسه آرالقده زوجی دخی كیدوب كوریشه بیلور انجق اورادہ وطی ایدەمز .

اكر زوجنك اذنی اولمقسزین سوت انالغه كیتمش ایسه زوج زوجه‌سنی اقامتكاهندن خارجه كیتمكدن منعه وحسن وجمالنی محافظه‌یه مقتدر اولدیغندن سوت انا مریض اولمق كبی برعذر اولمسه بیله زوج عقد استرضاعی فسخ ایده‌بیلور . شوقدركه مزبوره‌نك صحیحاً تحت نكاحنده بولندیغی ظاهراً معلوم اولملی یوقسه « بوخاتون بنم زوجه‌مدر» یاخود «بو آدم بنم زوجمدر» كبی كندولرینك قول مجردلرینه اعتبار اولنماز .

باب سابع

بعدالعقد آجر ومستأجرك وظیفه وصلاحیتلرینه دائراولوب

اوچ فصلی حاویدر

فصل اول

تسلیم مأجور حقنده‌در

٥٨٢ ماده مأجورك تسلیمی مستأجره بلا مانع انكله انتفاع ایده‌بیله‌جك حالده آجرك اذن ورخصت ویرمسیدر .

بوماده ذات تسليمك تعريفيدر . واجارهٔ صحيحه ايله ايجاره موجر مأجورى مستأجره تسليمه مجبوردر . چونكه معقود عليه اولان منفعتى استيفا مأجورك تسلمنه متوقف اولمغله تسلم مستأجرك حقى وتسليم موجرك وظيفه‌سيدر . موجر مأجورى تسليم ايتمز ايسه تسليمه جبر اولنور . وموانع وشواغلدن خالى اوله‌رق مأجور تسليم اولنمدقجه كرا ايشله‌مز .

§

موجر تسلم ايچون مستأجره اذن و رخصت ويرمكله برابر مأجوردن انتفاعنه دخى مانع اولماليدر . اكر انتفاعنه مانع اولور ايسه تسلم تحقق ايتمز .

مثلا بركيمسه خانه‌سنى ديكرينه ايجار ايدوب قبض وتسلمه اذن ورخصت ويرمكله برابر اناختارينى اعطا ايلسه نظر اولنور . اكر او اناختار ايله مأجور بالسهوله آچيلور ايسه تسلم تحقق ايدر . آچيلمز ايسه تسلم تحقق ايتمز .

§

صورت تسليم مأجورك اختلافيله مختلف اولديغندن بروجه زير بيان وايضاح اولنور :

٥٨٣ ماده مدت يامسافه اوزرينه اجارهٔ صحيحه عقد اولندقده مدتك انقضاسنه ومسافه‌نك ختامنه قدر مأجورك متصلاً ومستمراً يدنده طورمق اوزره مستأجره تسليمى لازمدر .

مثلا بركيمسه شو قدر مدت ايله ياخود فلان يره كيتمك اوزره بر

عربه استیجار ایتدکده اول مدت ظرفنده یاخود اورایه وارنجیه دك اول عربه‌یی قوللانه بیلور . واوراده صاحبی آنی آلوبده کندو امورنده استعمال ایده‌من .

بو ماده‌ده صفت تسلیم تعریف اولنه‌رق معقود علیه اولان منفعتی تسلیم ممکن اولمدیغندن محلی اولان مأجوری موانع وشواغلدن خالی اوله‌رق تسلیم مقامنه قائم اولدیغی بیان قلنمشدر .

٥٨٤ ماده . آجر بر ملك عقارینی ایچنده کندو مالی اولدیغی حالده ایجار ایتسه فارغاً تسلیم ایتمدکجه کرا ایشله‌من .

٥٢٣ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی اوزره مشغولی ایجار صحیح ایسه‌ده اجرتك لزومی ایچون ٤٧٧ نجی ماده حکمنجه تسلیم شرطدر . فقط مأجور آجرك ویا بشقه‌سنك مالی ایله مشغول اولور ایسه انتفاعنه مانع اوله‌جغی جهتله تسلیم معتبر اولمیه‌جغندن کرا ایشلمك ایچون فارغاً تسلیمی لزومی مادهٔ مشروحه‌ده بیان و ایضاح اولنیور .

مگر که اول مالی دخی مستأجره صاتمش اوله .

بو حالده موجر مذکور عقاری بحکم الاجاره و [اول مالی] بحکم البیع تسلیم ایتمش اوله‌جغندن معتبردر .

كذلك موجر اول مالی دخی ایجار ایدر ایسه صحیح وبو حالده هم عقار وهم درونده بولنان مالی بحکم الاجاره تسلیم معتبر ایله تسلیم ایتمش اولور .

٥٨٥ ماده . آجر خانه‌یی تسلیم ایدوبده ایچنده‌کی اشیاسنی قویدیغی بر اوطه‌یی تسلیم ایتمسه اول اوطه‌نك بدل اجاره‌دن

حصه‌سی مقداری ساقط اولور . وخانه‌نك باقیسنده دخی
مستأجر مخیردر .

مأجور اولان خانه‌نك اوطه‌لری وصف قبیلندن اولمغله بو نلردن
بری منهدم اولور و یا شوقدر اوطه‌لی دیو استیجار اولنان خانه‌نك
اوطه‌لری ناقص چیقار ایسه اجرتدن برشی ساقط اولمیوب فقط مستأجر
مخیر اولیور ایدی. ٥٢١ مادۀ مشروحه‌ده بیان قلندیغی وجهله موجر
خانه‌یی تماماً ایجار ایتدکدن صکره براوطه‌سنی تسلیم ایتمسه مذکور
اوطه اوسافدن قدر منزله‌سنه ارتفاع ایتمکله بدل اجاره‌دن حصه‌سی
مقداری ساقط اوله‌جغی کبی صفقه تفرق ایتدیکی جهتله مستأجر
مخیر اولور .

واکر آجر قبل الفسخ خانه‌یی تخلیه وتسلیم ایدرسه اجاره
لازم اولور . یعنی مستأجرك حق فسخی ساقط اولور .

چونکه مانع زائل اولدقده ممنوع عودت ایدر .

فصل ثانی

بعدالعقد عاقدینك مأجورده تصرفلرینه دائردر

٥٨٦ ماده مأجور عقار ایسه مستأجر آنی قبل القبض
آخره ایجار ایده‌بیلور . واکر منقول ایسه ایده‌مز .

٢٥٣ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی اوزره منقولده هلاك
احتمالی غالب وغیر منقولده نادر اولوب احکام شرعیه‌ده نادره اعتبار
اولمدیغندن عقارك قبل القبض ایجاری تجویز اولنمشدر . §

[آخره] قیدی موجردن احتراز ایچوندر . زیرا برشیئ
رقبه‌سنه مالك اولان منفعتنه دخی مالك اوله‌جغندن مستأجر مأجور
موجره ایجار ایده‌مز . شاید ایجار ایدر ایسه اجارهٔ ثانیه‌نك حکم
اولماز . شوقدرکه مأجور موجرك یدنده طوردقجه اجارهٔ اولا
طولایی مستأجردن اجرت ساقط اولور واجاره‌نك مدتی منقضی اولما
ایسه مستأجر دیلدیکی وقت مأجوری موجردن استرداد ایدرك ب
مدتنده انکله انتفاع ایدر .

مستأجر مأجوری موجره اعاره ایتسه حکم ینه بویله‌در .

§

اجرتده تصرفه کلنجه : اجرت اکر معین اولان عروض
وحیوان قبیلندن ایسه قبل القبض مستأجره صاته‌میه‌جغی کبی آخ
دخی صاته‌مز . ۲۵۳ اکر دین مثللو ذمتده ثابت اولان شیلردن ای
آنی مستأجره صاته بیلور ایسه‌ده آخره صاته‌مز زیرا مدیو
غیری‌یه دینی تملیك جائز دکلدر .

۵۸۷ ماده ناسك استعمال وانتفاعده متفاوت اولمدی

مأجوری مستأجر بشقه‌سنه ایجار ایده بیلور .

خان وحمام ودکان واراضی کبی . اسبابی ٤۲۸ نجی ماده‌ده ب
قلنه‌شدر .

امانا سك استعمال وانتفاعده متفاوت اولدیغی مأجوری
استکرا اولنان حیوانی مستأجر آجرك اذنی اولمقسزین بشقه‌سنه ا
ایده‌مز . زیرا مستعملینك اختلافیله مختلف اولان شیلرده ق
معتبردر . ٤۲۷

٥٨٨ ماده اجارهٔ فاسده ایله مستأجر اولان کیمسه
[م]أجوری بعدالقبض بشقه‌سنه اجارهٔ صحیحه ایله ایجار ایتسه
[ج]ائز اولور .

فقط موجر اولك فسخه صلاحیتی اولدیغندن انك تصدیقنه
[م]وقوفدر .

[بعدالقبض] قید احترازیسندن دخی اکلاشلدیغی اوزره قبل
[الق]بض ایجار ایده‌مز . زیرا عقد فاسد غایت ضعیف اولوب اکا بنا
[تم]لك استیلان عقد صحیحه متحمل اوله‌ماز . فقط قبض عقد فاسدی
[ما]مما امکن تقویه‌ایدرك عندالقبض حکمی افاده ایتدیکندن مأجورك
[بع]دالقبض عقد صحیح ایله ایجاری صحیح اولور . مع مافیه موجر اوله
[نظ]راً عقدك فسادی باقی‌اولمغله مستأجر اولك موجر اوله اجارهٔفاسده
[أ]حکامنه توفیقاً اجر مثل ویرمسی لازم کلور . مستأجر ثانی ایسه
[مو]جر ثانی‌یه وتعبیر دیکرله‌مستأجراوله‌اجرمسمایی ویرمك اقتضاایدر.

§

بومادده اجاره ایله بیع بیننده فرق واردر . شویله‌که : اجارهٔ
[فا]سده هرنه‌قدر عندالقبض حکمی افاده ایدر ایسه‌ده‌موجر اول اجارهٔ
[او]لانك فسادینه بناءً اجارهٔ ثانیهٔ صحیحه‌یی فسخ ایله‌مأجوری‌استرداد
[ای]ده بیلور .

حالبوکه بیعده‌عقد فاسد ایله‌اشترا اولنان مبیعی مشتری‌بعدالقبض
[ع]قد صحیح ایله دیکر برشخصه بیع‌ایلسه بایع‌اولك حق فسخی‌ساقط
[او]لور . چونکه بیع تملیك عیندر . برشیده سبب تملکك تبدلی اول
[ش]یئك تبدلی مقامنه قائم اوله‌رق ارتق بونك اوزرینه بوکبی اعذارك

حکمی اوله‌ماز . اجاره‌ده ایسه معقود علیه منفعت اولمسنه واجار
بومثللو اعذار ایله فسخی جائز عقوددن بولنمسنه بناءً موجر اول
اجارهٔ ثانیه‌یی نقضه قادر اولدیغندن اجارهٔ ثانیه صحیح وفقط موجر
اولك تصدیقنه موقوف اولور .

٥٨٩ ماده بر کیمسه مالنی مدت معلومه اوزرینه برینه
اجارهٔ لازمه ایله ایجار ایتدکدن صکره تکرار بشقه‌سنه اول
مدتی ایجار ایلسه اجارهٔ ثانیه نافذ ومعتبر اولماز .

اشبو اجاره موجر حقنده نافذ اولمدیغندندرکه موجر مأجوری
مستأجر ثانی‌یه تسلیمه مجبور اولماز . مثلا اجارهٔ اولی اقاله کبی برسبب ایله
فسخ اولنه‌رق مستأجر اولك حقی ساقط اولسه موجر اوزرینه
مأجوری مستأجر ثانی‌یه تسلیم ایتمك لازم کلماز .
کذلك اجارهٔ مزبوره مستأجر اول حقنده نافذ اولمدیغندندر
مستأجر اجارهٔ ثانیه‌یی اجازتده مخیر اوله‌رق دیلرسه مجیزاولوب اجرتی
کندوسی الور دیلرسه عقدی فسخ وابطال ایدر .

§

بوماده‌ده‌کی [اجارهٔ لازمه] قیدی من‌وجه وقوعیدر . چونکه
اجارهٔ فاسده عند القبض حکمی افاده ایتدیکندن اجارهٔ اولی فاسده
اولسه بیله حکم ینه منوال مشروح اوزره‌در .
قید مزبور من‌وجه احترازیدر . زیرا اجارهٔ غیر لازمه‌ده یعنی
موجر مأجوری خیار شرط ایله ایجار ایتدکدن صکره بلا شرط
خیار دیکرینه ایجار ایتسه اجارهٔ ثانیه نافذ ومعتبر اولور . — §

[اول مدت] قیدی بشقه برمدتدن احتراز ایچوندر . بناءً علیه
موجر مدت اجاره ظرفنده انك ختامندن اعتباراً مأجوری مدت
معلومه اوزرینه بشقه‌سنه ایجار ایتسه اجارهٔ مضافه اوله‌رق صحیح
ومعتبر اولور .

٥٩٠ ماده . مستأجرك اذنی اولمقسزین آجر مأجوری صاتسه مستأجر حقنده بیع نافذ اولماز ایسه‌ده بایع ایله مشتری بیننده نافذ اولور .

یعنی اجارهٔ صحیحه‌ده مستأجرك مأجوری مدت اجاره ختام
بولنجیه قدر تصرفه صلاحیتی اولدیغی جهتله مأجورك بیعی ایله
صلاحیت مزبوره مرتفع واجاره منفسخ اولمیه‌جغندن بیع مذکور
مستأجر حقنده نافذ اولماز . بناءً علیه مستأجر مخیر اولوب دیلرسه
اجازت ویرر بوصورتده عاقدین بیننده عقد لازم اولور . دیلرسه
اجازت ویرمز .

بوکا « خیار بیع مأجور » یاخود « خیار اجاره » دینور .

فقط بایع ایله مشتری اصول وشرائطنه توفیقاً عقد بیع ایتمش
اولدقلرندن انلر حقنده بیعك نافذ اولمسنه مانع برسبب اولمیوب انجق
لازم اولمز .

بناءً علیه بایع ومشتری بالتراضی بیعی فسخ ایده‌بیلورلر . بالتراضی
فسخ ایتمدکلری تقدیرده بیعك لازم اوله‌رق مشترینك مبیعی قبض
ایتمك ایچون ختام اجاره‌یه انتظار ایتمسی لازم کاوز یوقسه خودبخود
مدت اجاره‌ده فسخ ایده‌میه‌جکی کبی :

حتى مدت اجارەنك انقضاسنده مشـتری حقنده بیع
لازم اولەرق آلمقدن امتناع ایدەمز .

مگرکه مدت اجارەنك انقضاسندن مقدم مشتری بایعدن
مبیعك تسلیمنی مطالبه ایدوبده تسلیمی ممکن اولمدیغی جهتله
قاضی عقد بیعی فسخ ایلیه .

زیرا عقد بیع ایله مشتری مبیعه مالك اولەجغی جهتله بایعك مبیعی
تسـلیم ایتمسی لازم کلور . اجیرك ممانعتی ایله تسـلیمی ممکن اولمدیغی
صورتده مشتری قاضی‌یه بالمراجعه مبیعك اخذ وتسلیمنی واولەمدیغی
تقدیرده بیعك فسخنی طلب ایده بیلور . حین اشترادە مبیعك مأجور
اولدیغنی کرك بیلسون کرك بیلمسون . وقاضی بیعی فسخ ایتدکدن صکره
مدت اجاره ختام بولدقده مشتری مبیعی اخذه قادر اولەمز .

واکر مستأجر بیعی مجیز اولور ایسـه هر بری حقنده
بیع نافذ اولور . لکن مسـتأجرك بروجه پشین ویرمش
اولدیغی بدل اجارەدن اسـتیفا ایتمدیکی مقداری النه واصل
اولمدقجه مأجور انك الندن آلنەمز .

زیرا مسـتأجرك بیعه اجازتی یالکز فسخ اجاره حقنده معتبر
اولوب مأجورك یدندن نزعی حقنده معتبر دکلدر . بایعك ثمنی النجه
قدر مبیعی حبسـه حقی اولدیغی کبی ۲۷۸ مسـتأجرك دخی بروجه

ر بدل اجارەدن منفعتنى استيفا ايتمديكى مقدار ايچون مأجورى حبسه
ى دركاردر .

واكر مستأجر بونى استيفا ايتمدن مأجورى تسليم ايدر

سيه حق حبسنى اسقاط ايتمش اولور .

بعده اجرتدن مطلوبى اولان مقدارى آجردن بشقەجه طلب
سى لازم كلور . يوقسه مأجورى تكرار استرداد ايدەمز . زيرا
اقط اولان شى عودت ايتمز .

اجرت مطلوبەيى ثمن مبيعدن دخى اخذ وتوقيف ايدەمز . چونكه
رت بدل منفعتدر . ثمن بدل عيندر . مستأجرك حقى منفعتدەدر .
جورى تسليم ايله او حق ساقط اولور . واكر ثمن مبيعى اخذ
حبس ايتمسى لازم كلسه حقى اولميان برشئ اخذ وحبس ايتمسى لازم
وركه بوده جائز دكلدر .

§

٧٤٧ نجى مادەدن منفهم اولەجغنه كورە راهن رهنى آخره
ع ومرتهن ثمن مبيعى قبض ايله رهنى تسليم ايتدكده مرتهن ايچون
يعك ثمنى مبيع مقابلندە رهن اولەجغندن مأجور ايله مرهون بيننده
كماً فرق واردر .

مسئله : آجرك اقرارى مستأجر حقنده نافذ دكلدر . مثلا
جر مأجورك بشقه بركيمسەنك مالى اولديغنى اقرار ايتسه كندو
قنده نافذ اولور ايسەده مستأجر حقنده نافذ اولماز . ومأجورمدت
جارەنك انقضاسندن اول مستأجر يدندن نزع اولنەماز چونكه اقرار
جت قاصرەدر .

مسئله : آجر مفلس اولوبده مأجوردن بشقه مالى اولمسه قاضى

عقد اجاره‌يی فسخ ايله مأجوری صاتەرق ايفای دين ايدر .
كذلك مستأجر مفلس اولسه‌ اجاره منفسخ اولور . چونك
افلاسيله بعدما ايشليه‌جك اجرتی ادا ممتنع اولور .

استطراد

١٢١٦ نجی ماده حكمنجه لدی‌الحاجه امر سلطانی ايله بر كيمسه‌نك
ملكی قيمتيله النوب صاحبنك رضاسنه باقلميه‌جغی جهتله مبيع آخرل
تحت استيجارنده بولنديغی حالده مستأجرك‌دخی رضاسنه باقلميه‌جغندن
ايجار عقار نظامنامه‌سنك ١٩ نجی ماده‌سنده شويله محررد‌ر . [كراي
اولان بر عقار منافع عموميه ايچون نظام مخصوصی موجبنجه جانب
حكومتدن اشترا اولنديغی حالده تعيين اولنان مدت ظرفنده مستأجر
اول عقاری ترك ايتمكه مجبور اوله‌جقدر]

فصل ثالث

رد واعادهٔ مأجوره متعلق مسائل بياننده‌در

٥٩١ ماده اجاره‌نك انقضاسنده مستأجرك مأجو
اوزرندن رفع يد ايتمسی لازمدر .

چونكه معقود عليه اولان منفعت استيفا ايدلمش اولديغندن عقد
اجاره‌نك حكمی دخی منتهی اولور .

٥٩٢ ماده اجاره‌نك انقضاسندن صكره مستأجر آرتق
مأجوری استعمال ايده‌مز .

زيرا بر كيمسه‌نك ملكنده انك اذنی اولمقسزين پشقه‌سنك تصرف

ايتمسى جائز دكلدر ايدرسه ٦٠٦ نجى ماده‌ده بيـان قلنديغي وجهله حكم غصب ترتب ايدر . وبو سببه مبنيدركه مستأجر عقار مأجورده بنا انشا و آغاج غرس ايلسه ٥٣١ نجى ماده‌ده مذكور اولديغي وجهله موجر اول بنا و آغاجي قلع ايتديرر . وقلعي ارضـه مضر اولديغي تقديرده قيمتني ويروب تملك ايلر .

٥٩٣ ماده اجاره منقضى اولوبده آجر مالنى آلمق ايستدكده مستأجرك دخي تسليم ايتمسي لازمدر .

رفع يد ايله تسـليم اراسـنده فرق واردر . آجر مالنى طلب ايتمسون ايتمسون مسـتأجر ايچون ختام اجاره‌ده رفع يد واجبدر . تسليم ايسه مأجورى حين طلبده واجب اولور .

مأجورك تسـليمى ممكن ايكن مستأجر بلا مانع تسليمدن امتناع ايدرسه ٦٠٦ نجى ماده‌ده بيـان قلنديغي وجهله حكم غصـب ترتب ايدر .

٥٩٤ ماده مأجورك رد واعاده‌سي مستأجرك اوزرينه لازم اولميوب اجاره‌نك انقضاسـنده مأجورك اخذى آجر اوزرينه‌در .

مثلا بر خانه‌نك اجاره‌سى منقضى اولدقده صاحبي واروب خانه‌سنى تسلم ايتمك لازمدر .

كذلك فلان محله قدر بر حيوان استيجار اولندقده صاحبي اول محلده بولنوب حيواننى آلمق لازم كلور . وكلوب آلمديغى حالده مستأجرك تعدى وتقصيرى اولمقسزين يدنده اول حيوان تلف اولسه ضامن اولماز .

قاعدةً برشيئك منفعت قبضي كيمه عائد ايسه رد واعاده‌سي دخي

اكا عائددر . زيرا مضرت منفعت مقابلندهدر . مأجورك منفعت قبضى ايسه موجره عائددر . چونكه بدل اجارهيى اخذ ايدن اودر . واقعا مستأجر دخى مأجورك منفعتنه مالك اوليور ايسهده موجرك استفادهسى مستأجره نسبتله دها زيادهدر . چونكه موجر اجرته مالك اوليور . اجرت قبض ايله تعين ايدهجكندن اعيان باقيهدندر . اعيان باقيه ايسه اعراض فانيه اولان منفعتدن دها نافع وخيرليدر .

اما بر محل معيندن كيدوب كلمك اوزره استيجار ايتمش اولسه اول محله كوتورمسى لازم كلور . واورايه كوتورميهرك كندو خانهسنه كوتوروب طوتسه وحيوان تلف اولسه ضامن اولور .

مستأجرك اول محله كوتورمكله مكلف اولمسى مأجورك رد وتسليمى مستأجر اوزرينه لازم اولديغندن ناشى دكلدر . بلكه اول محلك منتهاى مسافه اولمسنه مبنيدر . چونكه آجر اوزرينه اجارهنك منقضى اولديغى محلده مأجورى تسليم ايتمك لازمدر . اجاره ايسه مستأجر اول محله كلدكجه منقضى اولماز . §

كذلك مأجور صاحبنه رد اولندقده صاحبى انده نه يابار ايسه مستأجر دخى حين ردده انى يابديغى صورتده مأجور تلف اولسه ضمان لازم كلمز .

مثلا حيوانى موجرك آخورينه باغلايوب وقاپويى قپايوب بعده حيوان تلف اولسه ضمان لازم كلمز . اما قاپويى آچيق براغوب حيوان تلف اولسه ضمان لازم كلور .

۵۹۵ ماده مأجورك رد واعاسى حمل ومؤنته محتاج ايسه اجرت نقليهسى آجر اوزرينهدر .

آجر مادامکه عقد اجاره‌ده مستأجردن زیاده مستفید اولیور کلفتنه دخی متحمل اولمق لازم کلور .

باب ثامن

ضمانات بیاننده اولوب اوچ فصلی حاویدر

فصل اول

ضمان منفعت حقنده‌در

٥٩٦ ماده بر کیمسه برمالی صاحبنك اذنی اولمقسزین استعمال ایتمش اولسه غصب قبیلندن اوله‌رق منافعنی اوده‌مك لازم کلمز .

فقط مال وقف ویامال صغیر ایسه هرحالده ومعد للاستغلال ایسه تأویل ملك وعقد اولمدیغی حالده ضمان منفعت یعنی اجرمثل لازم اولور .

مثلا بر کیمسه آخرك خانه‌سنده عقد اجاره ایتمکسزین خود بخود بر مدت ساکن اولسه اجرت ویرمسی لازم کلمز . فقط اول خانه وقفك یا بر صغیرك مالی ایسه کرك تأویل ملك وعقد بولنسون وکرك بولنمسون هرحالده ساکن اولدیغی مدتك اجر مثلنی ویرمسی لازم کلور .

کذلك کرا خانه اولوبده تأویل ملك وعقد اولمدیغی حالده ینه اجر مثل لازم اولور .

وکذا بر کیمسه صاحبنك اذنی اولمقسزین بر کرا بارکیرینی آلوبده بر مدت قوللانسه اجر مثلنی ویرمسی لازم کلور .

غصب ایله لازم کلان ضمان اوچ نوع اولوب بری ضمان عین مغصوب دیکری ضمان زوائد مغصوبدرکه کتاب الغصبده بیان اولنور. اوچنجیسی ضمان منفعت مغصوب اولوب ایشته بو فصلده انك احکامی ذکر اولنمشدر.

مادهٔ مشروحه‌نك فقرهٔ اولیسنه نظراً منافع مغصوب ایچون اساساً ضمان لازم کلمامسی ایکی سببه مبنیدر . برنجیسی غصب سببیله ضمان لازم کلسه اجرت ایله ضمانك اجتماعی اقتضا ایدر بو ایسه قاعدهٔ کلیه‌یه مخالف اولمغله غیر جائزدر . ایکنجیسی امام اعظم واصحابی رحمة الله علیهمك اجتهادینه کوره منفعت مضمون دکلدر . چونکه منفعت زمان ایله بر عینی استعمال اراسنده حاصل اولان تعلقات مخصوصه‌دن عبارت اولمغله منفعت مغصوبه‌یی مثلی منفعت ایله تضمین ممکن اولمیوب عین ایله قضا ایدلمك ایجاب ایدر اعیان ایسه مال متقومدر. حالبوکه منفعت حرکت مثللو باقی اولمیان بر طاقم اعراضدن عبارت اولوب وقت حاجت ایچون ادخاری قابل اولمدیغی جهتله محرز اولمدیغندن متقوم دکلدر. بنابرین بر معنای غیر متقومی بر مال یعنی عین متقوم ایله تضمین مثل غیر معقول ایله قضا دیمك اولوب قاعدهٔ مماثلت معقول اولمیان یرلرده نص ویا نصك دلالتی لازم اولوب منفعتك مال ایله تضمینی حقنده ایسه نص ودلالت نص بولنمدیغندن جائز دکلدر .

اکرچه عقد اجاره ایله عیناً لازم کلان اجرت دخی منفعته مقابل وبناءً علیه مثل غیر معقول اولمسنه نظراً عقد اجاره‌نك دخی صحیح اولمامسی لازم کلور ایسه‌ده ٤٢٠ نجی ماده‌نك شرحنده بیان وایضاح اولندیغی اوزره اجاره‌ده منفعتك عینه مثل اولمسی تراضیٔ طرفین ایله‌در. عندالتراضی مماثلت اولمسه‌ده اعتیاض جاری اوله‌جغی جهتله

بوصورت حکم قاضی ایله تضمینه مقیس اولەمیەجغندن بشقه اجاره ذاتاً علی طریق الاستحسان تجویز بیورلدیغندن وعلی خلاف القیاس ثابت اولان شی سائره مقیس علیه اولەمیەجغندن اجارۀ منعقدەده اجرت لازم گلمکده بولنمسنه نظراً من غیر عقد انتفاع ایدیلان منفعت مغصوبه ایچون دخی اجرت اعطاسی لازم گلمز .

امام شافعی رحمةالله علیه منفعتی مال متقوم حکمنده عد ایتمکله مشار الیهك مذهبنده منفعت مال ایله تضمین اولنور یعنی مشار الیهك اجتهادنجه منافع اعیان مال اولمقده عینه بکزەدیکندن عینی تلف ایدن کیمسەیه ٩١٢ و٩٢٢ نجی مادەلر احکامنجه ضمان لازم کلدیکی کبی منافعی تلف ایدن کیمسەیه دخی ضمان لازم کلور .

متأخرین فقهای حنفیه مال صغیر ومال وقف ایله امثالندە رأی شافعی یی اختیار ایله ضمان منفعته قائل اولمشلردر. مال مجنون ومعتوه، مال صغیر حکمنده ومال بیت المال ، مال وقف حکمندەدر .

چونکه ناسك اموال ایتام و اوقاف وامثالنه تسلطی مشهود اولدیغندن بو کبی تسلطاتدن زجر ومنع ایله اموال مزبورەنك تلف وضیاعدن صیانتی واجبدر .

معدللاستغلال اولان بر مالی بر کیمسه معدللاستغلال اولدیغنی بیلدیکی حالده تأویل ملك ویا عقد اولمقسزین استعمال ایدر ایسه انك بو وجهله تصرفی اجرت اعطاسنه راضی اولدیغنه دلالت ایدرك اجارەیه محمول اولور . فقط مقدار اجرت مجهول اولدیغی حالده اجر مثل ویرمسی لازم کلور .

٥٩٧ ماده تأویل ملك ایله استعمال اولنان مال

معدللاستغلال اولسه دخی ضمان منفعت لازم کلمز .

چونکه بو صورتله استعمالده اجرته رضا بولنماز .

مثلا بر مال مشترکی شریکلرندن بریسی دیکر شریکنک اذنی اولقسزین بر مدت مستقلاً تصرف واستعمال ایلسه «ملکمدر» دیو استعمال ایلمش اوله‌جغی جهتله معدللاستغلال اولسه دخی دیکر شریکی حصه‌سنك اجرتنی الهماز .

فقط مادهٔ سابقه‌ده تصریح اولندیغی وجهله شریك یتیم ویا وقف وامثالی ایسه تأویل ملك وعقد معتبر اولمیوب حصه‌سی مقدار اجر مثل لازم کلور .

۱۰۷۷ ، ۱۰۸۱ ، ۱۰۸۳ ، ۱۰۸٤ ، ۱۰۸۵ ، ۱۰۸٦ نجی ماده‌لرده بوکا دائر ایضاحات مندرجدر .

۵۹۸ ماده تأویل عقدایله استعمال اولنان مال معدللاستغلال اولسه دخی ضمان منفعت لازم کلمز .

مثلا بر کیمسه مشترکاً مالك اولدیغی دکانی شریکنک اذنی اولقسزین برینه صاتغله مشتری دخی بر مدت تصرف ایدوب انجق دیکر شریکی بیعه اجازت ویرمیه‌رك حصه‌سنی ضبط ایلدکده دکان هرنه‌قدر معدللاستغلال ایسه‌ده حصه‌سنك اجرتنی مطالبه ایده‌مز. زیرا مشتری انی تأویل عقد ایله استعمال ایتمش یعنی « عقد بیع ایله متصرفم » دیو قوللانمش اولدیغی جهتله ضمان منفعت لازم کلمز .

کذلك بر کیمسه بر دکرمنی ملکی اولمق اوزره برینه بیع وتسلیم ایله مشتری بر مدت ضبط وتصرف ایتدکدن صکره بشقه بر کمسنه اول دکرمنه مستحق چیقوب بعدالاثبات والحکم مشتریدن آلسه مشترینك مدت مزبوره‌ده تصرفی ایچون اجرت نامنه برشی آله‌مز . زیرا بونده دخی تأویل عقد واردر .

فقط بو ماده حکمندن دخی یتیم وامثالی مستثنا اولوب شریك ویا مستحق، یتیم وامثالندن ایسه حصه‌سنه اصابت ایدن مقدار اجر مثل اعطاسی لازم کلور .

§

[تأويل عقد] جمله‌سى مطلق ذكر اولنديغندن عقد بيعه منحصر اولميوب رهن كبى عقود سائره‌يه دخى شاملدر. مثلا مرتهن راهندن اذن آلمقسزين مرهونده سا كن اولسه اجرت لازم كلماز .

٥٩٩ ماده - بر كيمسه برصغيرى ولیسنك اذنى اولمقسزين استخدام ايلسه بالغ اولدقده خدمتنك اجرمثلنى آلور . وصغير فوت اولسه ورثه‌سى دخى اول مدتك اجرمثلنى اول كيمسه‌دن آله‌بيلورلر .

صغيره ويريلان البسه ونفقه مصرفى اجر مثلنه مساوى ايسه صغير ويا ورثه‌سى اجر مثل نامنه برشى آله‌ماز. اما مصارف مذكوره اجر مثلندن دون ايسه اوست طرفنك ويرلمسى لازم كلور .

اب ، جد ، وصى صغيرى بطريق التهذيب والرياضه بلاعوض استخدام ايده‌بيله‌جكى كبى تحصيل معارف وتعليم صنعت ايچون معلم واستاده اعاره دخى ايده‌بيلورلر .

§

بوماده‌نك حكمى بركيمسه‌نك برصغيرى ولى ويا وصيسنك وياخود حاكمك اذنى اولمقسزين استخدام ايتديكى تقديره كوره‌در . اما بونلردن برى اذن ويرمش ايسه اجرتك لزوم وياعدم لزومنده عرف بلده‌يه تطبيق عمل اولنه‌جغى ٥٦٩ نجى ماده‌ده تصريح اولنمشدر .

فصل ثانى

مستأجرك ضمانى حقنده‌در

٦٠٠ ماده - عقد اجاره كرك صحيح اولسون وكرك

صحيح اولمسون مستأجر يدنده مأجور امانتدر .

يعنى مأجور آجرك صراحةً ويا دلالةً اذنيله مستأجره تسليم اولنور ايسه مأجور ٧٦٢ نجى ماده حكمنجه يد مستأجرده امانت اولور . عقد كرك صحيح اولسون كرك فاسد ويا باطل اولسون .

اما مستأجر آجرك اذنى اولمقسزين مأجورى قبض ايدر ايسه مأجور يدنده امانت اولميوب غصب قبيلندن اولەرق قبض ضمان ايله بولنور .

٦٠١ ماده مأجور اكر مستأجر يدنده تلف اولور ايسه مستأجرك تعديسى يا تقصيرى وياخود مأذونيتنه مخالفتى اولمدقجه ضمان لازم كلمز .

حتى ضمان شرط ايدلسه بيله حكمى يوقدر . زيرا امانت مضمون دكلدر . ٧٦٨

٦٠٢ ماده مستأجرك تعديسى ايله مأجور تلف اولسه ياخود قيمتنه نقصان كلسه مستأجره ضمان لازم كلور .

زيرا هركس كنديِ تعدى وتقصيرندن مسئول اولور .

مثلا مستأجر كرا حيوانى اوروب اولدرسه ياخود عنف وشدت اوزره سورمكله حيوان تلف اولسه قيمتى ضامن اولور .

مأجور كلياً تلف اولديغى تقديرده جميع قيمتنى ويالكز قيمتنه نقصان كلديكى تقديرده مقدار نقصانى ضامن اولور . وتعدى استيفاى منفعتدن صكره اولور ايسه ٥٤٥ نجى مادەده بيان قلنديغى وجهله اجر مسمي دخي لازم كلور .

٦٠٣ ماده مستأجرك خلاف معتاد حركتی تعدی اولوب بوندن تولد ایدن ضرر وخساری ضامن اولور .

مثلا استیجار ایتدیکی البسه‌یی عادت ناسه مخالف اوله‌رق استعمال ایدوب‌ده فرسوده اولسه ضامن اولور .
شویله که : البسه بركره سالماً وبركره‌ده فرسوده اولدیغی حالده تقویم اولنوب ایكی قیمت اراسنده‌كی فرق نه ایسه آنی ضامن اولور .
كذلك خانهٔ مأجورده ناسك یاقدیغی مرتبه زیاده آتش یاقسندن ناشی حریق ظهوریله خانه محترق اولسه ضامن اولور .
[خلاف معتاد] جمله‌سی علی العاده حركتدن احتراز ایچوندر .
بناءً علیه مستأجر مأجوری عادت اولدیغی اوزره استعمال ایدر ایكن ضایع ویا محترق اولسه ضمان لازم كلمز . زیرا جواز شرعی ضمانه منافیدر .

٦٠٤ ماده مستأجرك امر محافظه‌ده تقصیری ایله مأجور تلف اولسه یاخود قیمتنه نقصان كلسه ضمان لازم كلور .

مستأجرك تقصیری استیفای منفعتدن اول ایسه یالكز ضمان ، صكره ایسه ٥٤٥ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله هم اجرت وهم ضمان لازم كلور .
مثلا مستأجر كرا حیوانی باشی بوش بر محلده صالیویرمكله ضایع اولسه ضامن اولور .
[باشی بوش] قیدی احترازی دكلدر . عرف و عادته مخالف اوله‌رق حیوانی بر محله باغلایوب كندوسی غیبوبت ایتسه یاحیوان كوزندن نهان اولسه تلف اولدیغی تقدیرده ضمان لازم كلور .

٦٠٥ ماده مشروطك مافوقنه تجاوز ايله مستأجرك كندو مأذونيتنه مخالفتی ضمانی موجب اولور . اما مثلنه یاخود مادوننه عدول ايله مخالفتی ضمانی ایجاب ایتمز .

مثلا مستأجر شو قدر قيه ياغ يوكلتمك اوزره استكرا ايلديكی حيوانه اول قدر قيه تيمور يوكلدوبده حيوان تلف اولسه ضامن اولور .

اما مضرتده ياغه مساوی یاخود دها خفيف بر جنس حموله يوكلدوبده حيوان تلف اولسه ضمان لازم كلمز .

٤٢٦ نجی ماده حكمنجه عقد اجاره ايله منفعت معينه يه مستحق اولان كيمسه عيناً اول منفعتی يامثلنی یاخود مادوننی استيفا ايده بيله جكندن مأجور اثنای استعمالده تلف اولسه وياقيمتنه نقصان كلسه تعدی وتقصيری وقوع بولمق كبی سبب ضمان اولمدقجه مستأجر ضامن اولماز . اما مافوقنه تجاوز ايدر ايسه عقد اجاره نك تضمن ايتديكی معنی زائل اوله جغندن شو تجاوزی موجب ضمان اولوب بشقه جه تعدی وتقصيری اولمسه بيله ضامن اولور . وبعدالتجاوز دائرهٔ مأذونيتنه عودت ايتسه ضماندن بری اولهماز .

اسبابی ٨١٤ نجی ماده شرحنده بيان وايضاح اولنمشدر .

٦٠٦ ماده اجاره نك انقضاسنده مأجور كما كان مستأجر يدنده وديعه كبی امانت قالور .

يعنی مدت اجاره ده مأجور نصل امانت ايديسه انقضاء مدتدن اعتباراً موجره تسليم ايدنجيه قدر اويله جه امانت قالور . شوقدركه مستأجر مدت اجاره ده اولديغی كبی مأجوری استعمال ايده مز .

بناءً عليه اجاره منقضی اولدقدن صکره مستأجر مأجوری استعمال ایدوبده تلف اولسه ضامن اولور .

فقط بوندن طولایی اجرت لازم کلمز . زیرا ضمان ایله اجرت مجتمع اولماز . یالکز مدت اجارەده استیفا ایتمش اولدیغی منفعتدن طولایی اجر مسمایی ویرر .

کذلك اجارەنك انقضاسنده آجر مالنی طلب ایدوبده مستأجر ویرمیوب امساك ایتدکدن صکره اول مال تلف اولسه ضمان لازم کلور . ٧٩٤

زیرا رده مجبور ایکن امساك ایتمسی تعدی اولمقله موجب ضماندر . مکرکه امساکی برعذره مبنی اوله . مثلا آجر مالنی مستأجردن زقاقده طلب ایدوب مستأجر دخی خانەسنده اولدیغنی بیان ایله تسلیم ایتمك اوزره خانەیه کیدنجیه قدر خانه ایله برابر مأجور دخی محترق اولسه ضمان لازم کلمز .

مستأجر انقضای مدتدن صکره مأجوری استعمال ایدرك ضایع وتلف اولمقسزین وقیمتنه نقصان کلمکسزین موجرەتسلیم ایتسەمادامکه استیفای منفعت ایتمشدر . اجر مثل لازم کلور .

فصل ثالث

اجیرك ضمانی حقندەدر

اجیر خاص ایله اجیر مشترکك ضماننده فرق اولدیغی کبی مستأجر

فيهك تلف اولمسى يا اجيرك فعل وصنعندن ياخود فعل وصنعى اولمقسزين بشقه برسببدن متولد اولور. فعل وصنعندن متولد اولديغى حالده اجيرك يا تعدى ويا تقصيرى وقوعبولمشدر. ياخود وقوعبولمامشدر . تعدى ويا تقصيرى وقوعبولمديغى صورتده مستأجر فيهك تلفى يا ممكن الاحتراز اولان ياخود احتراز ممكن اولميان برسببدن نشأت ايدر بونلره كوره دخى بشقه بشقه احكام ترتب ايده جكندن بروجه زير بيان قلنور .

٦٠٧ ماده اجيرك تعديسى ياخود تقصيرى ايله مستأجر فيه تلف اولسه ضامن اولور .

كرك اجير خاص اولسون وكرك اجير مشترك اولسون . زيرا هركس كندى تعدى وتقصيرندن متولد ضرره متحمل اولمق لازم كلور بويله اولمسه مستأجرك متضرر اولمسى اقتضا ايدوب ضرر ايسه شرعاً غير جائزدر .

٦٠٨ ماده اجيرك تعديسى مستأجرك صراحةً يادلالةً امرينه مخالف عمل وحركت ايتمسيدر .

مثلا بركيمسه اجير خاص اولان چوبانه شو حيوانلرى فلان محلده رعى ايت آخر يره كوتورمه ديمشيكن چوبان اول محلده رعى ايتميه رك بشقه محله كوتوروب رعى ايتسه تعدى ايتمش اولور واوراده رعى ايدر ايكن حيوانلر تلف اولسه چوبانه ضمان لازم كلور .

زيرا چوبان مستأجرك امر صريحنه مخالفتله تعدى ايتمش اولديغندن ضمانه متحمل اولمق لازم كلور .

كذلك بركيمسه درزى يه بر قماش ويروب وبكا بر اوزون انتارى چيقارسه كس ديوب درزى دخى چيقار ديه رك كسدكده اوزون انتارى چيقمسه اول كيمسه قماشى درزى يه تضمين ايتديره بيلور .

مستأجرك [بكا براوزون انتاری چيقاوسه كس] ديمسی چيقمازسه كسمه ديمكه دلالت ايلديكی جهتـله درزی دلالةً اولان امره مخالفتله تعدی ايتديكندن طولايی ضامن اولور . §

مستأجرك صراحةً يادلالةً امری اولمسه بيله اجيرك مقتضـای عقده وشرطـه وعرف وعادته مخالفتی وعملنـده اثر اولمديغی حالده ختـام مدت اجاره‌ده مسـتأجر فيهی بلاعذر حبسی دخی تعديدر .

٤٨٣ ، ٥٧١

٦٠٩ ماده اجيرك تقصيری مستأجر فيهك محافظه‌سنده بلا عذر قصور ايتمسيدر .

مثلا سوريدن بر حيوان فرار ايتدكده چوبان مجرد تكاسل واهمالندن ناشی واروب طوتمديغی جهتله حيوان ضـايع اولسـه چوبان تقصـير ايتمش اوله‌جغندن ضامن اولور .

اما انك ارقه‌سی صره كيتديكی تقديرده ديكر حيوانلرك ضـايع اولمق احتمالی غالب اولديغی جهتـله واروب طوتمامش ايسـه معذور اولمغله ضمان لازم كلمز .

چوبان اجيرخاص اولديغی تقديرده ضمان لازم كلميه‌جكی بين الائمه متفق فيهدر . اجير مشترك اولديغی تقديرده امام اعظم حضرتلرينـه كوره اجير مشـترك دخی امين اولديغنـدن ضمان لازم كلماز . امامين حضراتی اجير مشترك چوق اجرت آلمق طمعيله اقتدارينك فوقندن زياده حيوان قبول ايله حفظنده قصور ايتمش اولديغندن ضمان لازم كله‌جكی رأينده بولنمشلردر . §

اكر مستأجر فيهك تلفی اجيرك فعل وصنعتندن اولوب فقط تعدی وتقصيری بولنماز ايسه اجيرخاص ايسه ضامن اولماز . اجير مشـترك ايسه ضامن اولور زيرا :

٦١٠ ماده اجير خاص اميندر .

حتى يدنده بغير صنعه تلف اولان مالى ضامن اولماز .

وكذا بلا تعد كندو عمليله تلف اولان مالى دخى ضامن اولماز .

چونكه اجير خاصك عملنك منافعى مستأجرك ملكى اوليور . ومستأجر ماجورده تصرفله اجيره امر ايتديكندن اجير تصرف مذكورده مستأجر مقامنه قائم وكويا مستأجر كندو ياپمش اوليور بناءً عليه مستأجر اجير خاصك عملنك منفعتنه مالك اولديغندن مضرتنه دخى متحمل اولمق لازمدر . اما اجير درجهٔ مأذونيتنه مخالف عمل ايدرسه ضامن اولور .

بوحالده مادهٔ مشروحه‌نك حكمى مطلق اولميوب « اجير خاص مأذون اولديغى عملده اميندر » ديمك اولور .

٦١١ ماده اجير مشتركك كرك تعديسى يا تقصيرى اولسون وكرك اولمسون كندوسنك فعل وصنعندن تولد ايدن ضرر وخسارى ضامن اولور .

زيرا عقد مطلق معقود عليهك عيوبدن سلامتنى اقتضا ايتديكندن عمل غير سالم اجاره تحتنده داخل اولمز .

ثانياً هرنه‌قدر مستأجر فيه اجير مشتركك يدنده دخى امانت ايسه‌ده كندو عمليله بلاتعد ولاتقصير تلف اولديغى حالده ضمان لازم كلسه

اجیر مشترکك اقتدارینك فوقنده عملی تعهد ایتمك کبی شیلرله مستأجری اضرار ایده بیلمسی ملحوظدر .

انجق مستأجر مخیر اولوب دیلرسه غیر معمول اولەرق قیمتنی تضمین ایتدیروب اجرت ویرمز . دیلرسه معمول اولدیغی حالده کی قیمتنی تضمین ایتدیروب اجرتنی ویرر .

بونك سببنه گلنجه : اجیر معمول اولەرق یعنی مستأجر فیهك تلف اولدیغی محلده کی قیمتنی ویرر ایسه مستأجر فیهی مستأجرك اذنیله قبض ایتمش اولدیغندن تلف اولدیغی آنده تعدیسی وقوعبولمش دیمك اولور .

اجیر غیرمعمول اولەرق قیمتنی ویررایسه مستأجر فیهه هنوز ایفای عمل ایتمکسزین مالك اولەرق اندن صکره کندو ملکنده عمل ایتمش اولەجغی جهتله اجرت لازم کلماز . §

مستأجر فیهك تلفی اجیرك فعل وصنعندن تولد ایتمز ایسه نظر اولنور . سبب هلاك یاممکن التحرزدر . یاد کلدر . ممکن ایسه اجیر خاصه بالاتفاق ضمان لازم کلمز . زیرا ٦١٠ نجی مادده بیان قلندیغی وجهله اجیر خاص امیندر .

اجیر مشترکه ضمان لازم کلوب کلمامسی مجتهدین عظام حضراتی میاننده مختلف فیهدر . امام اعظم حضرتلرینه کوره اجیر مشترکك یدی اجیر خاص کبی یدامانتدر . زیرا مستأجر فیهك حفظی مقصود بالذات اولمیوب مقصود بالتبعدر . چونکه اجرت عمل مقابلنده اولوب مستأجر فیه اجیر مشترکك یدنده امانتدر . امانت مضمون اولمدیغندن اجیر مشترکه ضمان لازم کلمز . امامین حضراتنه کوره اجیر مشترکك یدی یدضماندر . زیرا اجرت هم عمل وهم مستأجر فیهی حفظ مقابلنده اولوب یالکز

عمل مقابلنده دكلدر. بو جهتله ضمان لازم كلور. متأخرين فقها مجتهدين عظامك مطالعات محررهسنه نظراً «ضمان بالنصف» ايله فتوى ويرمشلر وديمشلردر كه : اجير مشتركك اجرته استحقاقى عملنه متوقفدر. وعمل ايچون برعينه لزوم واردر . فقط مقصد اصلى عمل اولوب عينى محفظ تبعاً لازم اولديغندن محافظهسى عقدده داخل اولان شيلردندر . بونك ايچون ضياعى حالنده ضمان بالنصف اقتضا ايدر .

مجله جمعيتنجه اقوال مذكورهنك قنغيسنك اختيار اولنديغى صراحةً ذكر اولنمامش ايسهده ٦٠٩ نجى مادهده [اجر] لفظنك مطلق اولهرق ذكر ايدلمسى ومادهٔ مذكورهنك فقرهٔ اخيرهسنك و ٤٨٢ و ١٧٧٤ نجى مادهلرك دخى امام اعظم حضرتلرينك اجتهادى وجهله يازلمسى وضمان بالنصفدن بحث اولنمامسى ممكن التحرز اولميان خصوصاتده دخى حضرت امامك اجتهادينك اختيار اولنديغنه دلالت ايدهيور .

§

بحث وبيان اولنان اختلاف آرا اجارهٔ صحيح اولديغى تقديردهدر. اجاره فاسد اولور وياخود اجيره تسليم ايديلان عين مستأجر فيهك غيرى اولور ايسه ايكى صورتده دخى امانت غير مضمون اولديغندن بلا تعد ولا تقصير تلف ويا ضايع اولديغى حالده ضمان لازم كلمز .

مثلا بر كيمسه غلاف ياپمق اوزره برسيفى قليججىيه ويروبده قليججى يدنده سيف تلف اولسه ضمان لازم كلمز. چونكه قليججينك عملى سيفده احداث اولنميوب غلافده احداث اولنيور. سيف مستأجر فيه دكلدر .

§

مأجورك تلف ويا ضياعى اجيرك فعل وصنعندن متولد اولماز وممكن التحرز دخى بولنماز ايسه كرك اجير مشترك وكرك اجير خاص

اولسون ضمان لازم كلمز . مثلا مكارى مستأجر فيه اولان اشيايى محل مقصوده كوتورر ايكن اثناى طريقده مقاومتى وتحرزى قابل اولميان برسببدن طولايى تلف ويا ضايع اولسه ضمان لازم كلمز .

مسئله

درزينك قلفه‌سى البسه‌يى ديكر ايكن مستأجر فيه تلف اولسه درزى ضامن اولور . چونكه عمل اجير مشترك اولان درزى‌يه مضافدر . قلفه‌سى اجير خاص اولمغله ضماندن بريدر . ٥٧٢

§

كتاب الاجارات اوزرينه تعلق ايدن ارادهٔ سنيه تاريخى

فى ٦ ذى القعده سنه ١٢٨٦

كتاب الاجاراتى ترتيب ايدن مجله جمعيتى هيئتى

عن اعضاء شوراى دولت	مفتش اوقاف همايون	ناظر ديوان احكام عدليه
سيف الدين	السيد خليل	احمد جودت

عن اعضاء ديوان احكام عدليه	عن اعضاء ديوان احكام عدليه
السيد احمد حلمى	السيد احمد خلوصى
عن اعضاء جمعيت ابن عابدين زاده	عن اعضاء شوراى دولت
علاء الدين	محمد امين

موجبنجه عمل اولنه

صورت خط همايون

كتاب ثالث

كفالت حقنده اولوب بر مقدمه ايله اوچ بابی حاويدر

مقدمه

كفالته دائر اولان اصطلاحات فقهيه بيانندهدر

ماده ٦١٢ كفالت برشيئك مطالبهسی حقنده ذمتی ذمته ضم ايتمكدر .

يعنی بر كيمسه ذاتنی ديكركك ذاتنه ضم ايدوب وانك حقنده لازم كلان مطالبهيی كندو دخی التزام ايلمكدر .

[كفالت] لغتده مطلقا ضم معناسنه اولوب اصطلاح فقهاده بروجه محرر معنای خاصه نقل اولنمشدر .

[شی] كلمهسی بر لفظ عامدركه هر نسنهيه اطلاق اولنور . كفالتده مكفول به نفس ومال وبر شيئك تسليمی اوله بيلهجكندن عمومنه شامل اولمق اوزره [شی] كلمهسيله بيان قلنمشدر .

كفالت؛ نفس ويا سائر برشيئك تسليمنك ويا اعيان مضمونه قيمتنك تضميننك وياخود بر دينك ايفاسنك مطالبهسی حقنده ذمتی ذمته ضم ايتمكدر . دينله ايدی تعريف تفصيل ايدلمش اولوردی تعريفلرك افرادينی

جامع واغيارينى مانع صورتده مختصر ومفيد اولمسى قاعده‌دندر .
يالكز بر نوعنك ذكرى ايله اكتفا اولنه ايدى ديكرلرى خارج قاله‌جغندن تعريف افرادينى جامع اولماز ايدى . خصوصيله بعض كتب فقهيه‌ده مندرج اولديغى وجهله « كفالت ؛ بردينك مطالبه‌سى حقنده ذمتى ذمته ضم ايتمكدر » دينلمش اوله ايدى كفالت بالدينه منحصر قالور ايدى .

§

[مطالبه] قيدندن اكلاشيليور كه كفيلك ذمتنه انضمام ايدن شى حق مطالبه‌در . انجق نفسه واعيانه كفالتده كفيلك يالكز مطالب اوله‌جغى متفق عليه ايسه‌ده دينه كفالتده كفيل يالكز مطالبمى اولور يوقسه دين دخى ذمتنده ثابت اولورمى ؟ مجتهدين عظام حضراتى بو خصوصده بشقه بشقه اجتهاد ايتمش اولدقلرندن مختصراً بيان قلنور شويله كه :

امام شافعى واحمد بن حنبل رحمة الله عليهمانك اجتهادينه كوره ، مديونك ذمتندن دين ومطالبه ساقط اولمقسزين انك كبى كفيلك ذمتنده دين ايله مطالبه ايكيسى بردن ثابت اوله‌رق مكفول له هم اصيل وهم كفيله مراجعتله طلب واستيفاى دين ايده‌بيلور .

زيرا كفيلك ذمتنده دين ثابت اولمسه ايدى مطالبه دخى اولنمامق اقتضا ايدر ايدى . چونكه مطالبه دينك فرعيدر . اصل ثابت اولمينجه فرع دخى ثابت اولماز . حال بوكه كفالتك حكمى مطالبه‌در . ٦٣٤

ثانياً دينى كفيله هبه صحيح اولاملى ايدى . زيرا دين مديونك غيريسنه تمليك اولنمش اولور . مديونك غيرى‌يه دينى هبه ايسه قبضه صراحةً اذن ويرلمدكجه صحيح اولماز . ٨٤٨

ثالثاً دائن آله‌جغى مقابلنده كفيلدن برشى صاتون آلسه صحيح

اولدیغی حالده آله‌جغی مقابلنده بر شخص آخردن مال صاتون آلمسی صحیح اولمدیغندن بوصورتده‌خی کفیلك ذمتنده دینك ثابت اولدیغنه دلالت ایدر .

رابعاً کفیل بالمالك وفاتیله کفالت باطل اولمیوب مکفول به ترکه‌سندن مطالبه اولنور . ٦٧٠ کفالت یالکز مطالبه‌دن عبارت اوله ایدی کفالت بالنفسده اولدیغی کبی ٦٦٦ کفیلك وفاتیله حق مطالبه ساقط اولوب ترکه‌سنه مراجعت اولنه‌مامق اقتضا ایدر ایدی .

خامساً کفیله کفیل اولمق صحیح اولدیغندن ٦٢٦ کفیل ثانینك کفالتی کفیل اولك امریله اولمش ایسه بعد اداء الدین کفیل ثانی کفیل اوله مراجعت ایدوب اصیله مراجعت ایده‌مز ، اکر کفالت مطالبه‌دن عبارت اولسه ایدی کفیل ثانی کفیل اوله مراجعت ایده‌میوب اصیله مراجعت ایتملی ایدی .

شو مطالعاته کوره کفیلك ذمتی هم دین وهم مطالبه‌ده اصیلك ذمتنه ضم اولنمق اقتضا ایدر .

ائمهٔ حنفیه رحمة الله علیهم دخی مادهٔ مشروحه‌ده مذکور اولدیغی وجهله کفیلك کفالت حسبیله یالکز مطالب اوله‌جغنی بیان ایله بیوریورلرکه ؛ کفیلك ذمتنه دین دخی ضم اولنمق لازم کلسه قلب حقیقت اقتضا ایدر . یعنی دین بر اولدیغی حالده مدیونك ایکی کشی اولمسی وبناءً علیه دائنك مطلوبی مثلا بیك غروش اولدیغی حالده مدیوندن بیك وکفیلدن دخی بیك که جمعاً ایکی بیك غروش طلب ایتمسی لازم کلور بوده جائز دکلدر . ١٦٥١ وتعهد والتزام وضرورت اولمینجه یعنی بلا ایجاب شرعی هیچ بر کیمسه‌نك ذمتنده دیکرك دینی ثابت اولماز . وکفالتده مطالبه ایله توثیق دین مقصدی حاصل

اوله‌جغندن کفیله بلا التزام اثبات دین ایچون ضرورت دخی تصور اولنماز .

فقط دین بر اولدیغی حالده حق مطالبه‌نك تعددنده بأس اولمیوب فائده درکاردر . چونکه محل طلبك تعددی استیفای دینك توثیقندن عبارت اولمغله حق واحدی اشخاص متعدده‌دن آیرو آیرو استیفا ممکندر . کفالت دخی بو قبیلدندر .

مثلا وکیل بالشرا عقدی نفسنه مضاف قیله‌رق بر مالی صاتون آلسه بایع ثمن مبیعی وکیلدن طلب ایدر . اگرچه مبیعك ملکیتی موکلنه ثابت اولدیغندن ثمننك دخی موکلی طرفندن تسویه‌سی لازم اولور ایسه‌ده وکیل عقدی کندو نفسنه‌مضاف قیلدیغنه وقاعدهٔ حقوق عقد انجق عاقده عائد اولدیغنه بناءً وکیل مدیون اولمدیغی حالده مطالب اولور وبایع ثمن مبیع ایچون موکله مراجعت ایده‌مز .

کذلك غاصب ایله غاصب الغاصبك ایکیسیده بدل مغصوبی ضامندر . حال بوکه دین بردر . فقط غصب ایله کفالت بیننده برفرق مهم واردر . شویله که طرفین حضراتنه کوره مغصوب منه غاصبلردن قنغیسنه مراجعت ایدر ایسه دیگرینه مراجعت حقی ساقط اولور . چونکه بونلردن برینه مراجعتله تضمینی اختیار ایتمك ایله مغصوبی اکا تملیك ایتمش اولور . حالبوکه دائن یعنی مکفول له ٦٤٤ نجی ماده موجبنجه آله‌جغنی دیلرسه اصیلدن ودیلرسه کفیلدن وایسترسه برمقدارینی اصیلدن وبر مقدارینی کفیلدن طلب واخذ ایدر .

ثانیاً دینك کفیله هبه‌سی ودینه مقابل کفیلدن بر مال اشتراسی جائز اولمسه اجرای عقده قادر اولان عاقلدن بو مثللو تصرفات شرعیه‌یه دائر صدور ایدن کلامك اهمالی لازم کلوب کلامك اهمالندن

ايسه اعمالى اولى ايدوكندن تصرفات مثلا كوره ضرورةً تجويز اولنمشدر . ضرورتلر ايسه كندو مقدارلرنجه تقدير اولنور .

بنابرين كفالت بالدينده كفيلك ذمتنده ثابت اولان يالكز مطالبه در دين ثابت اولماز . مفتابه اولان شو قول ارجح مجله جمعيتنجه دخى اختيار اولنه رق مبحوث عنه اولان [مطالبه] كلمه سنك ذكريله كفالت بالدينده كفيلك يالكز مطالب اولديغى بيان قلنمشدر .

انجق اختلاف واقع مسئله نك قاعده واصله امر تطبيقندن متولد مطالعات نظريه دن عبارت اولوب مادامكه كفيل مكفول بهى ايفا ايله مكلفدر . ايستر يالكز مطالب ايستر ايسه هم مطالب وهم دين ذمتنده ثابت اوله رق ادا ايتسون حكماً مساويدر . شو قدركه كفيله يمين توجه ايدوبده حسب الكفاله بورجى اولمديغنه يمين ايتدكده كفيلك ذمتنده دين دخى ثابت اولور ديانلره كوره كفيل حانث اولور . كفيلك يالكز مطالب اوله جغنى بيان ايدنلره كوره حانث اولماز . §

[ذمتى] كلمه سى ٨ ، ١٥٨ نجى ماده لرك شرحنده تعريف وذات ووصف معنالرنده مستعمل اولديغى بيان قلنمشدى بوراده ذات معناسنده مستعملدر . يعنى كفيلك ذاتى ديمكدر . چونكه وصف عرض قبيلندن اولديغندن عرض كندى كنديسنه قائم اوله ماز انكچون بالذات كفيل مطالبه اولنور .

[ذمته] يعنى مديونك ذاتنه ديمكدر .

[ضم] لغتده بر شئ ديكر شى اوزرينه قويمق ديمك اولوب مادهٔ مشروحه ده كفيل ذاتنى اصيلك ذاتنه علاوه ايتمك معناسنده استعمال اولنمشدر . وبوقيد ايله حواله دن احتراز اولنيور چونكه

حوالەده ضم اولنیوب نقل واردر. تفصیلی کتاب مخصوصنده بیان اولنور

§

مبحوث عنه اولان تعریفی مفسر اولەرق مجله جمعیتنجه تحریر ایدلمش اولان (انك حقنده لازم کلان مطالبەیی کندو دخی التزام ایلمکدر] جملەسی نقیضی اولان « لازم کلیان مطالبەدن » احتراز ایچوندر. زیرا کفالتده کفیلدن مطالبه اولنەجق شی ایله اصیلدن مطالبه اولنەجق شیئك براولمسی لازم کلور .

بناءً علیه بر کیمسه مستودع یدنده امانت اولان برماله « بومال تلف اولور ایسه بن کفیلم» دیسه معتبر اولماز. چونکه امانت مضمون دکلدر . ودیعه بلا تعد ولا تقصیر تلف اولدقده اصیل اولان مستودع مطالب اولماز که کفیل مطالب اولسون .

بوحالده تعریف مذکور کفالت بالنفسەیی شامل اولمدیغندن افرادینی جامع اولماز یولنده براعتراض درمیان ایدیلەبیلور ایسەده جواباً دینلور که کفالت بالنفسده کفیل واصیلدن مطالبه اولنەجق شی بشقه بشقه دکلدر . زیرا حق صاحبی اصیلدن ایکی شی یعنی هم حقنی همده اصیلك بالذات حاضر بولنمسنی مطالبه ایده بیلور . کفیل ایسه بوایکی شیدن برینی یعنی اصیلك نفسنی احضاری متعهد اولدیغی جهتله مکفول له اصیلدن مطالبه ایدەجکی احضاری کفیلدن دخی مطالبه ایده بیلور ، بناءً علیه اصیل وکفیلدن مطالبه اولنان شی بردر . §

کفالتك مشروعیتی کتاب ، سنّت ، اجماع ایله ثابت وفوائدینی عقل مؤیددر .

قرآن عظیم الشانده حضرت زکریا علیه السلامك مریم رضی الله عنهایه کفالت ایتدیکی [وکفلها زکریا] آیت کریمەسیله بیان بیورلمش

وديكر برآيت جليلهده [ولمن جاء به حمل بعير وانا به زعيم] وارد اولمشدر .

صاحب شريعت صلى الله تعالى عليه وسلم افندمز حضرتلرى دخى [الزعيم غارم] بيورمشدركه ٦٤٢ نجى مادهده محرر [كفيل ضامندر] جملهسى بوحديث شريفدن مترجمدر .

كفالتك مشروعيتنده قديمدنبرو اجماع حاصل ودائمدر .

[تعاونوا على البر والتقوى] آيت جليلهسيله فرمان بيورلديغى اوزره مصالح دين ودنيادهتعاون وتناصر اسلاميتك فرائض مهمهسندن اولوب اومعاليده هرمسلم يكديكرينه معاونته مأمور ومجبوردر. زيرا انسانلرك خلقتلرى اقتضاسنجه منفرداً محافظه وادامهٔ حياتلرى قابل اولمديغندن هرحالده هم جنسنك اعانهسنه محتاجدولر .

بوتقديرده هركس حسب الانسانيه تأمين حيات ومعيشته مدار اولان خصوصاتده ديكرلرينه معاونت ايتمكله مكلف وبشقهلرندن استعانهيه صلاحيتداردر . آنجق احتياج واستطاعته كوره انواعى اولوب كفالت دخى انلردن بريدر . بوصورتده كفالتك مشروع وممدوحيتى هم نقلاً وهم عقلاً ثابت اولمش اولور .

كفيل مضطر اولان هم جنسنه اعانه ايله امر الهىيه اطاعت ووظيفهٔ انسانيته حرمت كبى مكارم عاليهيه مراعات ايتديكندن طولايى عندالله اجر ومثوباته نائل اولهجغى [هل جزاء الاحسان الا الاحسان] آيت كريمهسيله ثابتدر .

متمم مكارم اخلاق ومكمل محاسن سجيات انسانيه اولان مفخر موجودات عليه افضل التحيات افندمز حضرتلرى دخى [ان الله عزوجل فى عون العبد مادام العبد فى عون اخيه المسلم] بيورمشدر .

قلوب انسانیه احساننه مظهر اولدیغی ذواتك مجلوبی ایدوکی معلومدر .

بنابرین اصیله کفالت ایله اعانه سبب انعکاس امردر . یعنی کفیل اصیله اعانه ایتمکله احسان الهی یه نائل وانسانلرك کندو حقنده حصول میل ومحبتی ایله لدی الحاجه اعانه لرینه مستحق اولور . بو حالده شفقه سنه ایتمش اولدیغی اعانه واحسانی حقیقتده کندی حقنده اجرا ایلمش اولور .

کفالتك تقسیمی

کفالت؛ مکفول به، عقد، قید ووصف اعتباریله تقسیم اولنور.

مکفول به اعتباریله ؛ کفالت بالنفس ، کفالت بالمال ، کفالت بالتسلیمه منقسمدر .

کفالت بالمال دخی ایکی قسم اولوب برنجیسنه کفالت بالمال العین ، ایکنجیسنه کفالت بالمال الدین دینور .

عقد اعتباریله ؛ منجزه ، معلقه ، مضافه، مشروطه یه منقسمدر.

قید ووصف اعتباریله ؛ موقته ، مطلقه ، مقیده اولور .

کفالت مقیده دخی معجله ومؤجله اولمق اوزره ایکی یه آیریلور.

بونلردن برطاقمی ابواب وفصول کتابك مندرجاتندن مستبان اولوب باشلیجه لری اشبو مقدمه ده بروجه زیر تعریف اولنمشدر .

٦١٣ ماده کفالت بالنفس ؛ برآدمك شخصنه کفیل اولمقدر .

کفیل مکفول به اولان شخصی ایستنیلان محلده مکفول لهه تسلیمی متعهد اوله جغی جهتله کفالت بالنفس کفالت بالتسلیم دیمك اولسه ده برشخصی تسلیمه کفالت ایله برمالی تسلیمه کفالت بیننده

حکماً فرق اولدیغندن بشقه بشقه قسم عد اولنمشدر .

٦١٤ ماده کفالت بالمال ؛ بر مالك اداسنه کفیل اولمقدر .

مال طبع انسانی مائل اولوبده وقت حاجت ایچون ادخاری قابل اولان شیئه اطلاق ایدلمسنه ودین ذمتده ثابت وصف اولمسنه نظراً تعریف مذکور کفالت بالدینه شامل اولمامق لازم کلورایسه‌ده دین بعدالقبض مابه الانتفاع عین اوله‌جغی جهتله عاقبت قبض اعتباریله دینه دخی مجازاً مال اطلاق اولندیغندن تعریف اکاده شاملدر. وبوندن طولایی کفالت بالمال؛ کفالت بالمال العین، کفالت بالمال الدینه تقسیم اولنور .

٦١٥ ماده کفالت بالتسلیم ؛ برمالك تسلیمنه کفیل اولمقدر .

یعنی اصیل اوزوینه تسلیمی لازم کلان برمالی کفیلك دخی تسلیمی تعهد ایتمسیدر . مثلا برکیمسه مشتری ثمنی ادا ایتدکده بایع اوزرینه تسلیمی لازم کلان مبیعك تسلیمی مطالبه‌سنی کندوسی دخی قبول والتزام ایدرك کفالت ایتدکده صحیح اولوب مشتری ثمنی ویردکده مبیعك تسلیمنی هم بایع وهم کفیلندن طلب ایده بیلور . §

کفالت بالتسلیم ایله کفالت بالمال العین بیننده ماهیةً وحکماً فرق واردر . ماهیةً اولان فرق تعریفلرندن مستفاد اولور . حکماً اولان فرقه کلنجه : کفالت بالمال العینده اول عین موجود ایسه کفیل انی صاحبنه یعنی مکفول لهه اعطایه وتلف اولمش ایسه بدلنی

ومكه مجبوردر . كفالت بالتسليمده مكفول به اولان عين باقى
لديغنده كفيل مطالب اولوب تلف اولور ايسه برائت ايدرك اوزرينه
شى لازم كلمز . نته كيم مثال سالف البيانده ذكر اولنان مبيع قبل القبض
ف اولدقده كفيل كفالتدن برى اولور .

٦١٦ ماده كفالت بالدرك ؛ مبيع بالاستحقاق ضبط
لنديغى تقديرده اقچه‌سنى ادا وتسليمه ياخود بايعك نفسنه
فيل اولمقدر .

[درك] كرك وزننده دالك ورانك فتحيله اولوب فقط رانك
ونيله دخى تلفظى جائزدر . ولغتده برشيئه فساد ومضرت اولاشمق
اسنه‌در .

تعريف مذكوردن اكلاشلديغى اوزره كفالت بالدرك ايكى نوع
وب برى كفالت بالمال وديكرى كفالت بالنفس ضمننده تحقق ايدر .
عليه كفالت بالدرك مكفول به اعتباريله بو ايكى قسم كفالتده داخل
لغله آيريجه برقسم عد اولنمامشدر . §

استحقاق ؛ بر كيمسه‌نك يدنده بولنان برمال بشقه‌سنك مالى
لديغى ثابت وظاهر اولمقدر . استحقاق ايكى نوعدر برى « استحقاق
طل » دركه بالكليه يعنى هيچ بر كيمسه‌نك حق تملكى قالميه‌جق
ورتده مستحق بهده‌كى ملكيتى ابطال ايدر . مثلا بر كيمسه‌نك
كى اولديغى ظن اولنان برعرصه‌نك مسجد محلى اولديغى وياخود
ومه ترك ايدلمش يرلردن بولنديغى ثابت وظاهر اولمق كبى كه بو نلرك
ع وشراسى جائز اولمديغندن او كيمسه‌نك ادعا ايتديكى ملكيتى كلياً
طال ايدر .

دیکری « استحقاق ناقل » درکه ملکیتی ابطال ایتمیوب ب
کیمسه‌دن دیکرینه نقل ایدر. مثلا اشترا اولنان برمال بایعدن بشقه‌سنك
ملکی اولدیغی تبین ایدرك بالاستحقاق مشتریدن اخذ اولنمسی کبی .

استحقاقك هرایکی نوعنده دخی مشتری ثمن مبیع ایله بایعه مراجعه
ایده بیله‌جکندن بوحقی تأمین ایچون [کفالت بالدرك] مشرو
قلنمشدر .

بناءً علیه [مبیع بالاستحقاق ضبط اولندقده] جمله‌سی استحقاقك
بیان اولنان ایکی نوعنه دخی عام وشاملدر .

٦١٧ ماده کفالت منجزه؛ شرطه معلق وزمان مستقبل
مضاف اولمیان کفالتدر .

منجزه ؛ کلمه‌سی ٤٠٧ نجی ماده شرحنده تعریف وبیان اولنمشدر
مادهٔ مشروحه‌دن مستبان اولدیغنه کوره کفالتك شرطه تعلیقی وزمان
مستقبله اضافتی جائز اولدیغندن کفالت ؛ عقد اعتباریله منجزه
معلقه ، مضافه‌یه منقسم اولور .

کفالت منجزه ؛ شرطه معلق وزمان مستقبله مضاف اولمیا
کفالته دینلمسنه نظراً منجز اولمیوب شرطه تعلیق ایدیلانه « کفال
معلقه » وزمان مستقبله اضافه قلنانه « کفالت مضافه » دینلور ،

٦١٨ ماده کفیل؛ کندو ذمتنی آخرك ذمتنه ضم ایدن
یعنی آخرك متعهد اولدیغی شیئه کندو دخی متعهد اولان
کیمسه درکه اول آخره [أصیل ومکفول عنه] دینلور .

بو تعريفده بلا امر اولان كفالت بالنفس ايله اصيلك ذمتنده ثابت اولميوب مجرد كفيلك اقراريله تحقق ايدن دين تصريح ايدلمامش ايسه‌ده بو مثللو كفالتلر نوادردن اولوب اعتبار غالب شايعه اولديغندن تعريف مذكور تغليب طريقيله انلرده تشميل ايديله‌بيلور.

كذلك كفيل الكفيلك دخی تعريفی اوله‌بيلور . چونكه اوده تعهد والتزام خصوصنده برنجی كفيل كبيدر .

تعريفده واقع [شيئ] كلمه‌سندن مقصد مكفول بهدر .

كفيله ؛ زعيم ، ضامن ، ضمين دخی اطلاق اولنور .

٦١٩ ماده مكفول له ؛ كفالت خصوصنده طالب ودائن اولان كيمسه‌در .

كفالتده مكفول به نفس ومال وتسليم اولمسنه نظراً كفيلدن طلب ايديلان مكفول به بعضاً دين اوله‌جغی كبی بعضاً دخی دينك غيری برشی اوله‌جغی جهتله طلب ايدن هرحالده دائن اولمق لازم كله‌جكندن تعريفده عمومنه‌شامل اولمق اوزره [مكفول له] دينلدكدن صكره [طالب ودائن اولان كيمسه‌در] ديو ايضاح ايدلمشدر . شوحالده دينك طالبه عطفی اخصك اعم اوزينه عطفی قبيلندندر . زيرا هرمكفول له طالب ايسه‌ده مطلوب اولان شی بهمه‌حال دين وكندوسی دائن اولمق اقتضا ايتمز .

مكفول لهه بعضاً [طالب] دخی دينلور . ٦٦٤

٦٢٠ ماده مكفول به ؛ كفيلك تسليمنه يااداسنه متعهد اولديغی شيدركه كفالت بالنفسده مكفول عنه‌ايله‌مكفول به برشيدر .

مكفول به ؛ شخص ومال وتسليم اوله جغندن بو تعريفك كفالت بالنفس ايله كفالت بالمالده كى مكفول بهه شمولى واضحدر . آنجق كفالت بالتسليمده مكفوبه فعل تسليم اولمغله كفيل مكفول به اولان تسليمى تسليم ايتدى . ياخود تسليمى ادا ايلدى . دينله ميه جكى جهتله كفالت بالتسليمده كى مكفول بهه نظراً [تسليمنه يا اداسنه كلمه لرى نابجادر . شو حالده «مكفول به كفيلك تعهد والتزام ايلديكى شيدر » دينلمش اولسيدى دها مناسب اولوردى . §

مكفول به ؛ كفالت بالدركك نوع اولنده ثمن مبيع وايكنجيسنده بايع اولديغى كبى كفالت مذكوره ده مكفول له مشترى ومكفول عنه بايع اولور .

[كفالت بالنفسده مكفول عنه ايله مكفول له برشيدر] آنجق مشهور ومتعارف اولان مكفول به ديمكدر .

باب اول

عقد كفالت حقنده اولوب ايكى فصلى حاويدر .

فصل اول

ركن كفالت حقنده در

٦٢١ ماده يالكز كفيلك ايجابيله كفالت منعقد ونافذ اولور .

ايجاب وقبول ايله كفالتك منعقد اوله جغى بين الائمه متفق عليه اولوب فقط امام ابو يوسف حضرتلرى كفالتده بيع واجاره كبى

مكفول له حقنده تملك عين ويا منفعت لازم كليوب مطالبه‌يی[١] توسيع وتوثيقدن عبارت اولمغله يالكز كفيلك ايجابيله دخی منعقد وصحيح اوله‌جغنی اجتهاد ايتدكدن صكره بوصورتله منعقد اولان كفالتك نافذ اولوب اوليه‌جغی بحثنده مشاراليهدن برروايته كوره كفالت نفذ كوره مكفول لهك قبولنه موقوف اولور ايسه‌ده مرجح اولان روايت ثانيه‌يه نظراً قبوله محتاج وموقوف اولمديغندن مجله جمعيتنجه ـو ايكنجی روايته كوره اختيار اولنمش اولان قول مشاراليهه بناءً [يالكز كفيلك ايجابيله كفالت منعقد اولور] دينلمشدر .

فقط مكفول له ديلرسه رد ايده‌بيلور .

اكر رد ايده‌مسه كندوسنك موافقتی اولمقسزين منعقد اولان كفالتی قبوله مجبور اولمق لازم كلوب بو ايسه رضايه منافيدر . تصرفات شرعيه‌ده حصول رضا الكزياده شايان اعتنادر .

ومكفول له رد ايتمدكجه كفالت باقی قالور .

چونكه كفيل رضاسيله كفالت ايتديكندن مكفول له ايچون ثابت اولان حق ردك اكا شمول وتأثيری اوليوب مكفول له رد ايتمينجه كفالت علی حاله قاله‌رق كندوسی مطالب اولور .

بوصورتده مكفول لهك غيابنده برندن الهجغنه بركيمسه كفيل اولوبده خبر كفالت كندويه واصل اولمدين وفات ايتسه كفيل بوكفالتيله مطالبه ومؤاخذه اولنور .

طرفين حضراتی كفالتك انعقادنده ايجاب وقبولك ارتباطی لازم كلوب يالكز كفيلك ايجابيله كفالت منعقد اوليه‌جغنی بيان ايتدكلرندن مشاراليهمايه كوره بوصورتده كفيل مطالب اوليه‌جغی

جهتله فقرهٔ مزبوره ایله امام ابویوسف قولندن ایکنجی روایتك اختیار اولندیغی توضیح وتأیید ایدلمشدر. اکر بو صورتله کفالت نافذ اولمسیدی مکفول لهك وفاتیله منفسخ وکفیلك بری اولمسی لازم کلوردی .

امام مالك وامام شافعی وامام احمد بن حنبل رحمةالله علیهمك اجتهادلری دخی امام ابویوسف رحمةالله علیهك اجتهادینه موافقدر

٦٢٢ ماده کفیلك ایجابی یعنی الفاظ کفالت عرف وعادتده تعهد والتزامه دلالت ایدن سوزلردر .

مثلا « کفیل اولدم » یاخود « کفیلم » ویا « ضامنم » دیسه کفالت منعقد اولور .

فلان ایو آدمدر بورجنی ایفا ایدر . سن اکا ایستدیکنی ویر پاره‌سنی کیسه‌کده بیل کبی حسن حال واعتبارینی مبین اولوب تعهد والتزامه دلالت ایتمیان سوزلر الفاظ کفالتدن اولماز .

§

برلفظ عرف وعادت بلده‌ده الفاظ کفالتدن اولدیغی حالده انکل کفالت منعقد اولور ایسه‌ده برکیمسه بویله برلفظ ایله مثلا « فلان کفیلم » دیوبده مالنه ویانفسنه کفیل اولدیغنی تصریح ایتمیوب مکفول ب جهالت یسیره ایله مجهول اولسه بوسوز « نفسنه کفیلم » دیمکه مصروف اوله‌رق « کفالت نفسیه » منعقد اولور . زیرا برلفظك متعدد معنالر حملی ممکن اولنجه زیاده‌سی مشکوك وادناسی متیقن اولوب یقین مقابلند شکه اعتبار اولمدیغندن ادناسنه حمل اولنور. برائت ذمت اصل اولمسن نظراً کفالت بالنفس دیکر نوع کفالتلرك ادناسی اولدیغندن قاعد

مزبوره‌یه مبنی کفیلك اولوجهله کفالتی کفالت نفسیه اولمش اولور.
اما علی الاطلاق کفیلم ویا ضامنم دیوبده فلان کیمسه‌یه ویا فلانك بورجنه کفیلم دیمسه بو صورت جهالت فاحشه‌ اولدیغندن کفالت صحیح اولماز. چونکه مکفول به نفسمیدر. ویاخود مال ویانسلیممیدر. معلوم اولمق کفالتك صحتنده شرطدر. مکرکه مکفول به نه اولدیغنه دائر قرینه بولنه‌رق جهالت یسیره اوله

§

کفالت نفسیه مکفول عنهك جزء شایعنه ویا کلدن تعبیر اولنان جزاسنه مضاف قلنور ایسه صحیح اولور.
مثلا برکیمسه فلانك باشنه کفیلم دیسه کفالت منعقد اولور. زیرا متجزی اولمیان شیئك بعضنی ذکر کلنی ذکر کبی اوله‌جغندن مکفول عنهك نفسنك مجموعنه کفیل اولمش اولور. اما فلانك قولنه کفیلم دیسه کفالت منعقد اولماز. زیرا قول کلدن تعبیر اولنمیان برجزؤدر.

§

کفالت مالیه دینك جزؤ شایعنه مضاف قلنور ایسه قابل تجزی اولدیغندن کفالت منعقد وکفیل جزؤ شایع ایله مطالب اولور. بوقسه مجموع دین ایله مطالب اولماز.
مثلا بر کیمسه فلانك بورجنك نصفنه کفیلم دیسه جائز ونصفی ایله مطالب اولور.

§

کفیل کفالتی کندو نفسنك جزؤ شایعنه مضاف قیلار ایسه کفالت منعقد اولماز. چونکه نفسی تجزی‌یی قبول ایتمز ا اکرچه تجزی‌یی قبول ایتمیان بر شیئك بعضنی ذکر کلنی ذکر کبی ایسه‌ده بوراده برائت ایله ذمت اجتماع ایدوب نصفی بری نصف دیکری ذمتدار اولور. برائت اصل اولدیغنه ومانع ایله مقتضی تعارض ایتدکده

مانع ترجیح اولنه جغنه بناءً کفالتك عدم انعقادی جهتی مرجح اولیور .

§

صور محرره‌یه نظراً بر کیمسه فلانك نصفنك نصف دیننه کفیلم کبی مکفول به وعنهك جزؤ شایعنه کفالت ایتسه صحیح اولمیه‌جغی اولویتده قالور .

۶۲۳ ماده وعد معلق ایله دخی کفالت اولور .

۸٤ ماده‌یه باق .

مثلا « فلان آدم سنك آله‌جغکی ویرمز ایسه بن ویرورم » دیسه کفالت اولور وداین آله‌جغنی ایسته‌یوبده مدیون ویرمسه کفیلدن مطالبه ایدر .

یعنی کفالتك شرط ملایمه تعلیقی جائز و وعدلر صور تعلیقی اکتسا ایدنجه لازم اولور . زیرا وعد معلقده تعهد والتزام معناسی واردر .

اما بونك نقیضی اولان یعنی تعهد والتزام معناسی اولمیان وعد مجرد ایله کفالت منعقد اولماز . مثلا بر کیمسه دیکرینه «فلان آدمده اولان آله‌جغکی بن ویره‌یم» دیسه کفالت ایتمش اولماز . اسبابی ۸٤ نجی ماده شرحنده بیان قلندی .

۶۲٤ ماده بوکوندن فلان وقته قدر کفیلم دیدکده کفالت موقته اوله‌رق منجزاً منعقد اولور .

کفالت ایچون بر وقت ذکر اولندقده شو درت صورتدن بریله اولور :

برنجیسی : مبداء ومنتهاسنی ذکر ایتمکدر . مادهٔ مشروحه‌ده بیان

قلندیغی کبی که بو صورت بالاتفاق کفالت موقته اولور .

ایکنجیسی : مبداء ومنتهادن هیچ بری ذکر اولنمامقدر ، بر آی کفیلم کبی مبدئی معین اولمیان عقود قاعدةً عقدی ولی ایدن زماندن اعتبار اولنه‌جغندن مبدئی کفالت کونی ومنتهاسی آیك نهایتی اولمش اولور .

اوچنجیسی : یالکز منتهی ذکر اولنوب مبدئی ذکر وتعیین ایدلمامکدر . بر آیه قدر کفیلم دیمك کبی که انفاً بیان قلندیغی وجهله تاریخ عقدی ولی ایدن زماندن اعتبار اولنه‌جغی جهتله مبدئی دخی معلوم اولمش اولور .

بونلرده دخی کفالتك صحیح اوله‌جغی متفق علیه اولوب انجق ایکنجی صورتده کفالت غیر موقته ومطلقه واوچنجی صورتده مضافه اوله‌جغی طرفین حضراتی جانبندن بیان قلنمش ایسه‌ده امام ابو یوسف حضرتلرینك رأینه کوره کفالت موقته‌در . چونکه بین الناس مقصود اولان، کفالتی بر وقت ایله توقیت ایدوب اووقتك انقضاسندن صکره کفالت قالمیه‌جغنی بیان ایتمکدر .

دردنجیسی: یالکز مبدئی ذکر اولنوب منتهاسی تعیین قلنمامقدر. بو کوندن اعتباراً فلانك نفسنه کفیلم کبی که بو صورت کفالت منجزه وغیر موقته اولور .

یاخود مبدأ کفالت زمان مستقبله مضاف اولور. فلان آیدن اعتباراً کفیلم کبی که بو صورت کفالت مضافه اولور.

۶۲۵ ماده کفالت مطلق اوله‌رق منعقد اولدیغی کبی تعجیل ویا تأجیل قیدیله یعنی همان یاخود فلان وقتده ایفا

اولنمق اوزره دیو مقید اولەرق دخی منعقد اولور .

یعنی کفالت تعجیل وتأجیل شرط ایدلمکسزین عقد اولنەبیلەجکی کبی تعجیل ویا تأجیل شرطیلە دخی عقد اولنەبیلور . زیرا ٨٣ نجی مادە شرحندە بیان وایضاح اولندیغی وجهلە کفالت شرط تعجیل وتأجیلی قبول ایدر .

§

کفالتدە مدت اجل معلوم اولمازایسە نظر اولنور: اکر جهالت فاحشەایلە مجهول اولورایسە شرط تأجیل معتبردکلدر. فقط کفالتك صحتنەخلل کلمیوب کفالت مطلقە اولمش اولور. واکر جهالت یسیرە ایلە مجهول اولور ایسە معتبردر .

جهالت فاحشە : اساساً وجودندە شبهە وجهالتاولان اجلدر. یاغمور یاغدیغی وقت کبی کە یاغوب یاغمیەجغی اساساً مجهولدر .

جهالت یسیرە:اساساً وجودندە شكاولمیوب یالکز زمان حلولی مجهول اولان اجلدر. وقت حصاد کبی کە موسمی اساساً معلوم اولوب فقط تبدل هوا ویاغمور سببیلە بعض سنەلر برقاچ کون اول ویاصکرە ادراك اولنەجغندن بوندەکی جهالت یسیردر. وحصادە باشلانلدقدە اجل حلول ایتمش اولور

§

برقید ایلە مقید اولمیان کفالتە «کفالت مطلقە» ومقید اولانە «کفالت مقیدە» دینلور. مقید اولانك‌دە تعجیل قیدیلەاولان قسمنە «کفالت معجلە» وتأجیل قیدیلە اولان قسمنە «کفالت مؤجلە» اطلاق اولنور بناءً علیە کفالت قیدووصف اعتباریلە مطلقە، مقیدە، معجلە، مؤجلە یە منقسم اولور

§

کفالتك مکفول بە، عقد، قید ووصف اعتباریلە اولان اقسامی

کندی صنفلری داخلنده یکدیکرینه تداخل ایده‌مز. فقط برنوعك اقسامی دیکر نوعلرك اقسامنه تداخل ایده‌بیلور .

مثلا برینك نفسنه کفیل اولان دیننه دخی کفیل اولمش اولماز . فقط کفالت بالنفس شرطه تعلیق وموقت برزمان ایله توقیت ایدیله‌بیلور.

۶۲۶ ماده کفیله کفیل اولمق صحیحدر .

کفالت کرك مالیه وکرك نفسیه اولسون ویاخود کفالت بالتسلیم اولسون فقط برنجی کفیل ماله کفیل اولمش ایسه ایکنجیسی انك ایفاسنی تعهد ایتدیکی ماله ویاخود کفیلك نفسنه کفیل اوله‌بیلور. اما برنجی کفیل نفسه کفیل اولمش ایسه ایکنجیسیده انجق کفیلك نفسنه کفیل اولوب اصیلك دیننه کفیل اولەماز .

زیرا ایکنجی کفیل هرکیمه کفیل اولمش ایسه مکفول بهك انك اوزرینه ایفاسی لزومی شرط اولوب کفالت بالنفسه کفیل اولان کیمسه مکفول عنهك یالکز نفسنی احضاری متعهد اوله‌رق دیننك ایفاسنی تعهد والتزام ایتمدیکندن کفیل ثانینك التزام اولنمیان برشیئه کفالتی صحیح اولماز .

۶۲۷ ماده کفیلك تعددی جائزدر .

چونکه کفالتك حکمی مطالبه‌در مطالبه محل طلبی توسیع وتوثیق اولمغله کفیلك مکفول بهی التزام ایتمسی دیکرینك دخی التزامنه مانع اولمیه‌جغندن تعددی جائزدر. بناءً علیه برکیمسه‌نك نفسنه ویا مالنه بر قاچ کمسنه معاً کفیل اوله‌بیله‌جکی کبی بریسی کفیل اولدقدن صکره دیکرلریده کفیل اوله‌بیلور وانلرك کفیل اولمسیله کفیل اولك کفالتی ساقط اولماز .

§

كذلك بر كيمسه بر قاچ كمسنه‌يه كفيل اوله‌بيلور اولجه برينه كفيل اولمش اولمسى ديكرلرينه كفالته مانع دكلدر انجق مكفول به تعدد ايتدكده كفيلك جمله‌سنى تأديه‌يه اقتدارى كافى اولوب اولميه جغى جاى ملاحظه اولمغله مكفول له كفيلى قبول ايدوب ايتامكده مختاردر.

فصل ثانى

شرائط كفالت بيانندەدر

٦٢٨ ماده كفالتك انعقادنده كفيلك عاقل وبالغ اولمسى شرطدر.

بيع واجاره‌ده عاقدينك يالكز عاقل اولمسى كافى ايكن كفالتده كفيلك هم عاقل وهمده بالغ اولمسى لزومنك سببى شودركه كفالت ابتداءً تبرع اولمسى جهتله نذره، مكفول عنهك امريله كفيل اولديغى حالده حسب الكفاله مكفول بهى تأديه ايتدكدن صكره مكفول عنهه مراجعت ايده‌جكندن كفالتك بعض اقسامنده معناى تمليك ومعاوضه بولنديغى جهتله انتهاءً بيعه مشابهدر بر عقدده ايكى جهته مشابهت بولنور ايسه شبهين ايله بقدر الامكان عمل اولنمق قواعد فقهيه‌دن اولمغله كفالتده دخى نذره وبيعه اولان مشابهتى ايله عمل اولنمشدر .

ايشته كفيلك بالغ اولمسى شرطى نذره مشابهتندن ناشيدر و صغير اولانلر مميز اولسه‌لر بيله حقلرنده محض ضرر اولان تصرفاتى شرعاً معتبر دكلدر .

بناءً عليه مجنون ومعتوه « اولانلر عاقل اولمدقلرندن » وصبينك « تبرعه عدم اهليتندن طولايى » كفالتى صحيح اولماز. يعنى باطل اولور .

وصي ايكن كفيل اولوبده بعدالبلوغ بوكفالتي مقر اولسه دخي انكله مؤاخذه اولنه‌ماز .

چونكه باطل اولان برشيء اقرار ايتمش اوله‌جغندن باطل اوزرينه حكم شرعي ترتب ايتمز . فقط صبيء مميزك لوازم ضروريه‌سي ايچون ولي ويا وصيسي برمال صاتون الوب ثمننه ويا استقراض ايتديكي اقچه‌يه صغيرك كفالت ايتمسني امر ايتسه كفالتي معتبر اولور زيرا صغير كفالت ايتمسه‌بيله ذكر اولنان ثمن ويادين كندوسنك مالندن تأديه وايفا اولنه‌جغي جهتله كفالت تأكيدن عبارت اولمغله تبرع صايلماز .

§

١٦٠٥ نجي مادده بيان وتفصيل اولنديغي وجهله كفالتك نافذ اولمسي ايچون كفيلك مرض موت ايله مريض اولمامسي دخي شرطدر .

٦٢٩ ماده مكفول عنهك عاقل وبالغ اولمسي شرط دكلدر :

بناءً عليه مجنون وصبينك بورجنه كفالت صحيح اولور .

بورجنه كفالت صحيح اولنجه نفسنه دخي كفالت صحيح اوله‌جغي اولويتله ثابت اولور . چونكه مكفول عنهك عقد كفالتده دخلي اولمديغي كبي كفالت بونلرك حقنده محض خيردر .

بناءً عليه عاقل وبالغ اولميان كيمسه‌نك نفسنه ويا مالنه امري اولسون اولمسون بر كمسنه كفيل اولور ايسه معتبر اولوب فقط بعدالادا رجعت ايده‌مز زيرا بلا امر كفيل اولمش ايسه تبرعدر . امر ايله كفيل اولمش ايسه بونلرك امرلري اقرار حكمنده اولوب اقرارلري معتبر دكلدركه امرلري معتبر اولسون .

يالكز بر مستثناسي اولوب اوده بر كيمسه اجراي معامله تجاريه‌يه مأذون بر صغير مميزك امريله كفالت ايدر ايسه رجوع ايده‌بيلور .

مكفول عنه ايله مكفول لهك عاقل وبالغ اولملرى شرط دكلدر . زيرا كفالت بونلر حقنده نفعى موجب اولديغندن مكفول عنهك امرى اولمقسزين كفالت جائز اولديغى كبى كفالت يالكز ايجاب ايله منعقد ونافذ اولديغندن مكفول لهك قبولنه متوقف دكلدركه عاقل وبالغ اولوب اولمديغى نظر اعتباره النسون .

٦٣٠ ماده مكفول به نفس ايسه معلوم اولمسى شرطدر.

زيرا كفالت بالنفسده مكفول به ايله مكفول عنه بردر. كفالتك صحتنده ايسه مكفول عنهك معلوميتى شرطدر . انجق بو معلوميتدن مقصد جهالت فاحشه ايله مجهول اولمامقدر يوقسه جهالت يسيره كفالتك صحتنه مانع دكلدر .

مثلا بر كيمسه لاعلى التعيين «مالكى هركيمه صاتار ايسه‌ك انك نفسنه كفيلم» ديسه كفالت صحيح اولماز زيرا بوصورتده مكفول به جهالت فاحشه ايله مجهول اولمش اولور .

فقط بر كيمسه‌يه معين اولان ايكى ويا زياده اشخاصدن برينه كفيل اولورميسك دينلوبده اوده كفيل اولسه مكفول به اوادملردن برى اوله‌رق انجق قنغيسى ايدوكى مجهول ايدوكندن جهالت يسيره اولوب كفيل قنغيسنى تعين ايدر ايسه مكفول به تعين ايدرك كفالت صحيح اولور .

ومال ايسه معلوم اولمسى لازم دكلدر .

بناءً عليه « فلان آدمك فلان آدمه اولان بورجنه كفيلم » ديدكده بورجك مقدارى معلوم اولمسه دخى كفالت صحيح اولور .

چونكه كفالت توسعه ابتناء مشروعدر بر ايش ضيق اولدقده

متسع اولهجغندن مال اولان مكفول بهك معلوميتی شرط اولسه كفالت مضايقهدن قورتيلهميهجغی كبی كفالتبالدركده مبيعك نهقدرينه مستحق ظهور ايدهجكی مجهول ايكن صحتنده اجماع واقع اولمسنه نظراً مكفول به مال اولدقده جهالتی ولوكه فاحش اولسون كفالتك صحتنه مانع كورلمامشدر .

§

مادهٔ مشروحهنك فقرهٔ اخيرهسندهكی [فلان آدمك فلان آدمه] جملهسندن اوچ شی مستفاد اولور .

برنجيسی [فلان آدمك] دينلمسندن مكفول عنهك معلوم اولمسنك شرط ايدوكی اكلاشيلور . بناءً عليه مجهول اولورسه كفالت باطل اولور .

مثلا بری ديكرينه «سنك كيمك ذمتنده آلهجغك ظهور ايدرسه بن كفيلم» ديسه بو كفالت باطلدر . يالكز ٦٥٨ نجی مادهده بيان قلنهجغی وجهله بر استثناسی واردر .

ايكنجيسی [فلان آدمه] دينلمسندن مكفول لهك معلوم اولمسنك شرط ايدوكی مستبان اولور . وبونده جهالت يسيره دخی مانع صحتدر . مثلا مكفول لهی ترديد وتخيير ايله كفالت صحيح اولماز .

يالكز بر مسئله مستثنا اولوب اوده شركت مفاوضهنك تضمن ايتديكی كفالت مكفول لهك مجهوليتيله برابر صحيح اولمسيدر . ۱۳۳٤ ، ۱۳٥٦ زيرا شركت مزبورهده كفالت مقصود بالذات اولميوب عقد ضمننده شركته تبعاً ثابت اولهجغی جهتله بالذات تجويز اولنميان شی بالتبع تجويز اولنهبيلور .

اوچنجيسی [فلان ادمك فلان ادمه] جملهلرينك مجموعندن

کفیل ایله مکفول لهك بشقه بشقه کیمسه‌لر اولملری لزومی مستفاد اولور .

بناءً علیه بر کیمسه‌نك کندو نفسی ایچون کفالتی صحیح دکلدر. مثلا وکیل بالبیع صاتدیغی مالك ثمننه کفیل اوله‌ماز. چونکه ثمنك حق قبضی وکیله عائد اولدیغندن ١٤٦١ قبض ثمندن اول کفیل اولسه کندو نفسی ایچون کفیل اولمش اولور حتی بو کفالته بناءً بایعه ثمنی ویرسه ینه بایعه رجوع ایده‌بیلور .

ثمنی بعدالقبض کفیل اولسه ثمن مبیع یدنده امانت اوله‌رق مضمون اولمامغله کفالت صحیح اولماز کفالتیله ضمان لازم کلسه حکم شرعی تبدل ایتمش اولورکه غیر جائزدر .

کذلك ولی ووصی وناظر صاتدقلری مال صغیرك ثمننه کفیل اولسه‌لر معتبر اولماز چونکه حق مطالبه کندولرینه عائددر کندولرینه عائد اولان بر شیئه کفیل اولمش اولورلر .

وکذا دین مشترکك دائنلرندن بری مدیونه کفیل اولسه معتبر دکلدر . چونکه کفالت مقدار معینی حقنده ایسه دینك قبل الاستیفا تقسیمی لازم کلورکه غیر جائزدر زیرا تقسیم امر حسی اولدیغندن محل حسی اقتضا ایدر . دین ایسه وصف شرعی اولوب وصفك امر حسی ایله تقسیمی ممکن اولماز .

کفالت غیر معین بر مقدار حقنده ایسه چونکه مدیوندن دائن دیکر یعنی شریکی هرنه قبض ایدرسه انده کفیل اولان شریکك دخی حصه‌سی اوله‌جغندن کندو اله‌جغنه کفیل اولمش اولورکه بوده غیر جائزدر .

٦٣١ ماده كفالت بالمالده مكفول به اصيل اوزرينه مضمون اولمق يعنى اصيل اوزرينه ايفاسى لازم اولمق شرطدر.

بويله اولمسه اصيل اوزرينه ترتب ايتميان برشيئك كفيل اوزرينه ترتب ايتمسى لازم كلوركه غير جائزدر . زيرا كفالت ذمتى ذمته ضم اولوب اصيلك اوزرينه ايفاسى لازم ذمتى اولمينجه كفيلك مطالبه سنه محل اولماز .

§

مكفول به اولان مال ٦١٤ نجى ماده شرحنده بيان قلنديغى وجهله ياعين ويادين اولور . اعيان ايكى نوعدر بريسى اعيان مضمونه ديكرى اعيان غير مضمونه در . اعيان مضمونه دخى ايكى نوعدر . برى اعيان مضمونه بنفسها ديكرى اعيان مضمونه بغيرها در .

اعيان غير مضمونه ؛ تلف اولديغى تقديرده تضمينى ايجاب ايتميان ومقابلنده بر شى ساقط اولميان اعياندر . وديعه كبى كه مستودعك يدنده امانت اولوب امانت دخى مضمون دكلدر .

اعيان مضمونه بغيرها ؛ تلف اولديغى تقديرده تضمينى ايجاب ايتميوب فقط مقابلنده بر شيئك سقوطنى مؤدى اولور . مال مرهون كبى كه تلف اولور ايسه اوده مك لازم كلماز لكن تلف اولان مرهون هرقاچ غروش مقابلنده رهن ويرلمش ايسه دينندن اومقدار ساقط اولور . كذلك قبل التسليم مبيع دخى مضمون بغيره در . زيرا تلف اولور ايسه اوده مك اقتضا ايتمز لكن ثمن مبيعك سقوطى لازم كلور . بناء عليه اعيان غير مضمونه ايله اعيان مضمونه بغيرها يه كفالت صحيح اولماز .

اعيان مضمونه بنفسها ؛ تلف اولديغى تقديرده مثلياتدن ايسه

مثلی و قیمیاتدن ایسه قیمتنی تضمین اقتضا ایدن اعیاندر . مغصوب ویا سوم شرا طریقیله مقبوض اولان اموال کبی که غاصب و مساوم شرا اوزرینه تلف اولدقلرنده مثلیاتدن ایسه مثلنی وقیمیاتدن ایسه قیمتنی تضمین لازم کلور . بونلره کفالت صحیحدر .

برده هر نه قدر بنفسه مضمون اولمیان اعیانه کفالت صحیح دکلسه‌ده بونلرك تسلیمنه کفالت صحیحدر . شو حالده تضمین عین ایله تسلیم عینه کفالت بیننده فرق واردر .

§

[دیون صحیحه] جمله‌سی دیون غیرصحیحه‌دن احتراز ایچوندر زیرا دیون ایکی نوع اولوب بری دیون صحیحه ، دیکری دیون غیرصحیحه‌در .

دیون صحیحه ؛ ادا یاخود حقیقةً ویا حکماً ابرادن بشقه بر وجهله ساقط اولمیان دیوندر . ثمن مبیع ، بدل اجاره ، مال مغصوبك قیمتی کبی که بونلر ادا و یاخود حقیقةً ویا حکماً ابرا ایله ساقط اولوب بشقه بر سببله ساقط اولمیه‌جغندن کندولرینه کفالت صحیحدر چونکه بنفسها مضموندر .

دیون غیر صحیحه ؛ ادا وابرادن بشقه صورتله ساقط اولان دیوندر . صبیٔ غیرممیزك بورج اقرارایتمسی کبی که اقراریله صبی مؤاخذه اولنه‌میه‌جغندن یعنی بذاته مضمون اولمدیغندن کفالت دخی جائز دکلدر .

یالکز نفقهٔ مقدره دیون غیر صحیحه‌دن بولندیغی حالده بوکا کفالت استحساناً تجویز اولنمشدر .

بناءً علیه ثمن مبیعه وبدل اجاره‌یه وسائر دیون صحیحه‌یه کفالت صحیح اولور .

زيرا بونلر اصيل اوزرينه مضمون بنفسهادر . شو قدركه ثمن مبيع وبدل اجارەدن مقصد بيع واجارۀ صحيحەدەكى ثمن وبدل مسمى ديمكدر . بيع واجاره فاسد اولور ايسه مشترى و مستأجر اوزرينه ثمن وبدل مسمى لازم كلميه جكندن كفالت صحيح اولماز .

كذلك مال مغصوبه كفالت صحيح اولوب لدى المطالبه كفيل بونى عيناً يابدلاً ايفايه مجبور اولور .

زيرا غاصب اوزرينه بنفسها مضموندر .

وكذا سوم شرا طريقيله مقبوض اولان ماله ثمن تسميه اولنمش ايسه كفالت صحيحدر .

چونكه ٢٩٨ نجى مادەده بيان قلنديغى وجهله مضمون بنفسهادر . ثمن تسميه اولنمامش ايسه مضمون اولمديغندن كفالت صحيح اولماز .

اما قبل القبض مبيعك عيننه كفالت صحيح اولماز زيرا عين مبيع بايع يدنده تلف اولسه بيع منفسخ اولەجغندن بايع اوزرينه مضمون اولميوب يالكز ثمنى قبض ايتمش ايسه ردى لازم كلور . ٢٩٣

اكر مبيع ثمن ايله مضمون اولديغى حالده بنفسه دخى مضمون اولق لازم كلسه ذمت واحدەده برشيدن طولايى ايكى وجهله ضمانك اجتماعى لازم كلور بو ايسه جائز اولمديغندن كفالت دخى جائز دكلدر .

كذلك مرهون « دين ايله مضمون اولديغندن » ومستعار ومأجور وامانات سائره اصيل اوزرينه مضمون اولمديغندن ٧٦٨ بونلرك عينلرينه كفالت صحيح اولماز .

فقط « مكفول عنه بونلرى اضاعه واستهلاك ايدر ايسه كفيلم » ديسه صحيح اولور .

بوصورتده قبض امانت قبض ضمانه تحول ايدرك بنفسه مضمون وامين ضامن اوله جغندن كفالت صحيح اولور وهر نه زمان معلق عليه اولان شرط

تحقق ایدر یعنی مکفول عنهك بونلردن برینی اضاعه واستهلاك ایتدیکی ثابت اولور ایسه کفیل کفالتی حسبیله مؤاخذه اولنور. زیرا شرطك ثبوتی عندنده اکا معلق اولان شیئك ثبوتی لازم اولور .

وبرده کرك مبیعك وکرك بونلرك تسلیمنه کفالت صحیح اولور .

• زیرا بونلر باعیانها موجود اولدیغی ومبیعده ثمن ادا و مرهونده دین ایفا اولنمامق کبی برسببله مکفول عنهك بونلری حبس وتوقیفه صلاحیتی اولمدیغی حالده رد وتسلیمی اصیل اوزرینه لازم اولدیغندن کفالت صحیح اولور .

ولدی المطالبه بر جهتله حق حبسلری یوقسه کفیل بونلری تسلیمه مجبور اولور انجق کفالت بالنفسده مکفول بهك وفاتیله کفیل بری اولدیغی کبی بونلر تلف اولدیغی تقدیرده دخی کفیله برشی لازم کلماز .

• زیرا مکفول به مقدور التسلیم اولمینجه کفالتك حکمی قالماز . و کفیل بونلرك مالیتنه کفیل اولمدیغندن ضمان دخی لازم کلماز .

§

مجلهٔ جلیله‌ده هرنه‌قدر برمادهٔ مخصوصه اوله‌رق تحریر وتصریح ایدلمامش ایسه‌ده شو فقرهٔ اخیره‌دن وزیرده‌کی ماده حکمندن مستبان اوله‌جغی وجهله مکفول بهك مقدور التسلیم وکفیلدن استحصالی ممکن اولمسی دخی شرطدر . بناءً علیه میتك و مکانی معلوم اولمیان شخصك نفسنه کفالت صحیح دکلدر . زیرا مکفول به مقدور التسلیم دکلدر .

کذلك مبیعه مستحق چیقار ایسه انك یدندن استخلاص ایله مشتری‌یه تسلیمه کفالت صحیح دکلدر . چونکه مستحق بیعی مجیز اولمز ایسه کفیل حکم کفالتی ایفایه مقتدر اوله‌مز .

وکذا معین برحیوان یوك ایچون استکرا اولندقده حملنه کفالت

صحيح اولماز . زيرا معقود عليه غيرك ملكى اولان معين حيوانك حملى اولمغله كفيل تسليمدن عاجزدر .

اما حيوان مأجور غير معين اولسه حملنه كفالت صحيحدر . چونكه موجر مطلقا نقل حملى متعهد اولديغندن امتناعى حالنده كفيلى نقل ايده بيلور .

وهكذا بوشرطدن ناشيدركه :

٦٣٣ ماده عقوباتده نيابت جارى اولماز .

بناء عليه قصاصه وسائر عقوبات ومجازات شخصيه يه كفالت صحيح دكلدر. اما جارح وقاتل اوزرينه لازم كلان ارش وديته كفالت صحيحدر .

عقوبات ؛ عقوبتك جميدر . و ايكى نوع اولوب برى شخصى ديكرى ماليدر . عقوبت شخصيه دن مقصود اصلى زجر اولوب نائب اوزرينه اجراسيله فاعل جرم منزجر اولميه جغندن عقوبات ومجازات شخصيه نك كفيلدن استحصالى ممكن اولمامغله بونلرده نيابت جارى اولماز. عقوبات ماليه اصيل اوزرينه مضمون اولان ديون صحيحه دن اولوب كفيلدن استحصالى ممكن اولديغندن ارش و ديته كفالت صحيحدر .

ديت ؛ دالك كسرى ويانك فتح وتخفيفيله جنايت فى النفسده مقتولك نفسنه وجنايت فى مادون النفسده مجروحك جرح ايديلان عضوينه بدل جانى اوزرينه لازم كلان مالدر. جمعى « ديات » كلور . نفسك ديتنه « ديت كامله » وعضوك ديتنه همزه نك فتحى ورانك سكونيله « ارش » دخى اطلاق اولنور .

اما قاتل وجارحك نفسنه كفالت صحيحدر . چونكه مقدور التسليمدر .

٦٣٣ ماده مكفول عنهك يساری شرط اولميوب مفلسه دخی كفالت صحيح اولور .

شرعاً مفلس ٩٩٩ نجی ماده شرحنده بيان وايضاح اولنه جغی وجهله ديونی مالنه مساوی ويا ازيد اولان وياخود دينينه قارشو هيچ برمالی ورهنی وكفيلی اولميان كيمسه‌در . مفلسه يا حياتنده وياخود وفاتندن صكره كفيل اولنور . م مفلسك ديونه مساوی ويا نقصان مالی اولسون ويا هيچ برمالی ورهنی وكفيلی اولمسون حياتنده كفالت بالاتفاق صحيحدر . چونكه كفالت بر شيئك مطالبه‌سی حقنده ذمتی ذمته ضم ايتمكدر . مفلسك ذمتی اولوب بشقه بر آدمك ذمتنی اكا ضم خصوصنده مانع يوقدر .

فقط بعدالوفات مفلسه كفالت خصوصنده اكر مفلسك مالی ويارهنی ويا كفيلی وارايسه ينه كفالت بالاتفاق صحيح اولور .

اكر مفلسك مالی ويارهنی ويا كفيلی يوقسه بو حالده آنك وفاتيله ذمتی بالضروره احكام دنياجه ساقط اوله‌جغنه وساقط اولان شيئه كفالت غير جائز ايدوكنه بناءً بومثللو مفلسه كفالتك صحيح اولميه‌جغی يعنی باطل اوله‌جغی امام اعظم حضرتلری جانبندن اجتهاد اولنمشدر . امامين حضراتنه كوره بعدالوفات بومثللو مفلسه دخی كفالت صحيحدر ، زيرا حضرت فخر كائنات عليه افضل التحيات افندمز انصاردن برذاتك جنازه نمازينه حاضر اولدقده متوفانك بورجی اولوب اولمديغنی سؤال بيورملريله «اوت ؛ يارسول الله ؛ ايكی درهم وبر روايتده ايكی دينار بورجی واردر» جوابی ويريلنجه ذات عالی حضرت رسالتپناهی متوفی اوزرينه ادای صلاتدن امتناع ايله [صلوا علی اخيكم] يعنی

قورداشکنزك اوزرینه سز نماز قیلکز بیوردقلرنده اصحاب کرامدن ابو قتاده رضی الله عنه متوفانك بورجنه کفیل اولدیغنی افاده ایتمسیله رسالتپناه افندمز حضرتلری اشبو کفالتی بالقبول جنازه نمازینی ادا بیورمشلردر .

ملاحظه

شو حال دین اسلامده محافظهٔ حقوق عبادك نه درجه‌لرده ملتزم اولدیغنه دلیل وبرهاندر .

ثانیاً آله‌جقلونك مفلسدن آخرتجه اولان حقنك باقی اولمسی دینك قاسنه‌دلیل اولوب کندوسنك وفاتیله دین ساقط اولماز . نته‌کیم راهنك وفاتیله دین ساقط اولمیور . بلکه مدیونك هیچ برمالی ویارهنی ویا کفیلی اولمدیغندن طولایی ضرورةً اداسنده عاجز قالیور . ضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنه‌جغی کبی کفالت دخی تبرع قبیلندن اولدیغندن بو مثللو مفلس متوفایه کفالتك صحتنه مانع سبب اولمامغله کفالت جائزدر .

مجلهٔ احکام عدلیه‌دن کتاب الکفاله‌نك تاریخ نشری اولان ١٢٨٧ سنه‌سنه دکین امام اعظم حضرتلرینك اجتهادی موجبنجه فتوی ویریلور ایدی . مادهٔ مشرحه‌ده [مفلس] مطلق اوله‌رق ذکر ایدلدیکندن ومطلق اطلاقی اوزره جاری اوله‌جغندن امامین قولنك اختیار ایدلدیکی اکلاشیلیور . §

فقط مفلسك وفاتندن صکره لاحق اولان دینه کفالت بالاتفاق صحیحدر .

مثلا ٩٢٤ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی وجهله بر کیمسه بلا اذن ولی الامر طریق عامده برقویی قازوبده کندوسی هیچ برمالی اولمقسزین

مفلساً وفات ایتدکدن صکره اورایه دیکرک حیوانی دوشەرك تلف اولسه متوفایه ترتب ایدەجك ضمانه کفالت صحیح اولور. زیرا ضمان حفر بئره مستنداً و اوتاریخدن اعتباراً حیوان صاحبنه ثابت اولوب قویی‌یی قازانك وفاتیله ساقط اولمیه‌جغندن بومثللو دیون لاحقه‌یه کفالت امام أعظم حضرتلرنجه دخی جائز وصحیحدر .

باب ثانی

کفالتك احکامی بیاننده اولوب اوچ فصلی حاویدر

فصل اول

کفالت منجزه ومعلقه ومضافه‌نك حکمی بیاننده‌در

۶۳۴ ماده کفالتك حکمی مطالبه‌در .

یعنی مکفول لهك کفیلدن مکفول بهی مطالبه‌یه حقی اولمقدر .
زیرا هرفعل مکلف اوزرینه شرعاً بر اثر ترتبی لازم کلور .
کفیل کفالتیله مکفول عنه حقنده لازم کلان مطالبه‌یی التزام ایتدیکندن شو فعلنك اثری مطالبه اولمش اولور . بناءً علیه مکفول له کفالت مطلقه‌ده اصیلی مطالبه متعذر اولسون اولمسون ۶۴۴ نجی ماده حکمنجه کفالت بالدینده کفیلدن دینی ، کفالت بالعینده عینی ، کفالت بالتسلیمده تسلیمی ، کفالت بالنفسده احضار نفسی طلب ایدر .
شوقدرکه :

۶۳۵ ماده کفالت منجزه‌ده دین اکر اصیل حقنده

معجل ايسه درحال ومؤجل ايسه مدت معينه‌سنك تمامنده كفيل مطالب اولور .

مثلا بركيمسه « برينك بورجنه كفيل اولدم » ديدكده بورج اكر معجل ايسه درحال ومؤجل ايسه مدتی ختامنده دائن آله‌جغنی كفيلدن مطالبه ايده‌بيلور .

زيرا كفيلك ذمتی اصيلك ذمتنه تابعدر وجودده برشيئه تابع اولان حكمده دخی اكا تابع اولور . بناءً عليه كفالت منجزهٔ مطلقه‌ده فی‌الحال حكم ترتب ايدر . كفالت منجزهٔ مقيده‌ده تعجيل ايله تقييد ايدلديكی حالده درحال وتأجيل ايله تقييد اولنمش ايسه مدتی ختامنده كفيل مطالب اولنور .

٦٣٦ ماده اما برشرطه معلق وزمان مستقبله مضاف اوله‌رق منعقد اولان كفالتده شرط تحقق وزمان حلول ايتمدكجه كفيل مطالب اولماز .

زيرا كفالت شرطه تعليق ايدلنجه اسماً علت اولور ايسه‌ده كندندن مؤخراولان برحكمه‌موضوع اولوب لدنه تأثيری‌اولمديغندن معناً وحكماً علت اولماز . يعنی جزا اولان كفالتك وقوعی ايجاب وتعليق سابق‌ايله ثابت واكا مضاف‌اولديغندن ايجاب مذكور كفالتك اسماً علتيدر . لكن معناً علتی دكلدر . چونكه شرطك وقوعندن اول ايجاب مذكور كفالتده مؤثر اولماز . حكماً دخی علتی دكلدر . زيرا حكم كفالت ايجابدن مؤخردر . §

[شرطدن] مقصد كفالته موافق‌اولان شرط ملايمدر. كفالت

شرط غير ملايمه تعليق ايديلور . مثلا « ياغمور ياغار ويا روزكار اسر ايسه فلان آدمك بورجنه كفيلم» دينلور ايسه بوكبي شروطك كفالته مناسبتی اولمدیغی جهتله شروط غير ملايمه‌دن معدود بولنديغندن هم شرط وهم كفالت باطل اولور .

چونكه كفالت ابتداءً نذره وانتهاءً بيعه مشابهدر. نذره مشابهتی هردرلو شرطك تعليقنه جوازینی ایجاب ایتدیکی حالده بیعه مشابهتی اصلا شرطه تعليقك عدم جوازینی اقتضا ايتديكندن فقهای عظام بومسئله‌ده بوايكی مشابهت ايله عمل ايدرك بيعه مشابهتی جهتله شرط غير ملايمه تعليقی جائز اولمديغنه ونذره مشابهتی جهتيله دخی شرط ملايمه تعليقك صحتنه قائل اولمشدر . §

شرط ملايم اوچ نوعدر . برنجيسی: مكفول عنهدن مكفول بهك اخذ واستيفاسنك تعذرينه سبب اولان شرطدر .

مثلا « فلان آدم سنك آله‌جغكی ويرمز ايسه اداسنه كفيلم » ديدكده كفالت مشروطاً منعقد اولوب لدى‌المطالبه اول آدم بورجنی ويرمز ايسه كفيلدن مطالبه اولنور . يوقسه اصيلدن قبل‌المطالبه كفيل مطالب اولماز .

زيرا معلق عليه اولان شرطكه مكفول عنهدن مكفول بهك اخذ واستيفاسنك تعذرينه سبب اولمقدر . بو تعذر تحقق ايتمك ايچون اول امرده اصيله مراجعتله ايفای ديندن امتناعی ثابت اولمق ايجاب ايدر . اكر ثابت اولور ايسه كفيله مراجعت اولنور . والافلا

ايكنجيسی: مكفول بهك اصيل اوزرينه وجوب ولزومنه سبب اولان شرطدر .

كذا « فلان آدم سنك مالكی سرقت ايدر ايسه بن ضامنم » ديسه كفالت صحيح واول ادمك سرقتی ثابت اولدقده كفيل مطالب اولور .

چونکه کفیل کفالتنی سبب ضمان اولان سرقتك وقوعنه تعلیق ایتمشدر .

کذلك کفالت بالدرك بوقبیلدندر . زیرا مبیع بالاستحقاق ضبط اولنور ایسه ثمن مبیعه کفالت ایدیلیور .

وکذا « ودیع ودیعه‌یی استهلاك ایدر ایسه ضامنم » دیو وقوع بولان کفالت دخی بوقبیلدندر .

اوچنجیسی : مکفول عنهدن مکفول بهك اخذ واستیفاسنی تسهیل ایدر بر شرطه تعلیقدر . مثلا « شریکك ادرنه‌دن کلور ایسه آندن آله‌جغکه کفیلم » دیسه بو کفالت وشرط معتبردر .

§

وکذا مکفول‌له نه‌وقت مطالبه ایدر ایسه شو قدر کون مهلت ویرلك اوزره کفیل اولسه مکفول لهك مطالبه ایتدیکی وقتدن اعتباراً اول قدر کون مهلت ویریلوب ایام مذکوره‌نك مرورندن صکره مکفول‌له هرنه‌وقت ایستر ایسه مطالبه ایدر وکفیلك تکرار اوقدر کون استدعاسنه صلاحیتی اوله‌ماز .

شو مثالده بیان قلندیغی وجهله کفالت معلقه‌یی شرطه تعلیق دخی جائزدر . [مکفول‌له نه‌وقت مطالبه ایدر ایسه] جمله‌سی کفالتك معلق اولمسنه [شو قدر کون مهلت ویرلك اوزره] جمله‌سی دخی کفالتك مشروطیتنه دلالت ایدر . کفالتك تعلیقی صحیح اولنجه تعلیقك بر شرط ایله تقییدی دخی صحیح اولور . شو قدر وارکه برنجی تعلیق اسماً شرطدر . زیرا حکم کفالت فی‌الجمله اکا توقف ایدر . لکن حکماً شرط دکلدر . زیرا یالکز بو شرط ایله کفالت تحقق ایتمز . شرط ثانینك دخی ثبوتی لازم کلور . مادهٔ آتیه‌یه نظر اولنه .

§

يالكيز بوراده شايان دقت برجهت واردركه شرط فاسد تقييدى عقد كفالتى افساد ايتمز . يعنى كفالت مشروطه‌ده شرط صحيح اولور ايسه هم كفالت وهم شرط صحيح ولازم اولور . شرط فاسداولورايسه كفالت صحيح ولازم اولوب يالكز شرط فاسداولور.

مثلا بر كيمسه ديكرينه « سنك فلان شخصده‌كى اله‌جغكى فلان ادمه حواله ايتمك شرطيله كفيلم » ديسه كفالت صحيح اولديغى كبى شرط دخى معتبردر . حتى اول ادم فوت اولسه و ياخود اشبو حواله‌يى قبول ايتمسه كفيل مطالب اولماز .

اما بر كيمسه ديكرينك بورجنه « فلان ادم دخى كفيل اولمق شرطيله كفيل اولدم » ديسه كفالت صحيح اولورايسه‌ده شرط فاسددر.

كذلك « فلانده ثابت اوله‌جق آله‌جغكه » ويا « فلانه اقراض ايده‌جكك مبلغه » ياخود « سندن غصب ايده‌جكى شيئه » وياخود « فلانه صاته‌جغك مالك ثمننه كفيلم » ديدكده كفيل انجق بواحوالك تحققنده يعنى بورجك ثبوتى واقچه‌نك اقراضى وغصبك تحققى ومالك بيع وتسليمى وقوعنده مطالب اولور.

وكذا « فلان كون احضار ايتمك اوزره فلانك نفسنه كفيلم » ديدكده كفيل اول كوندن مقدم مكفول بهك احضاريله مطالب اولماز .

بونلرك جمله‌سى كفالت مضافه‌يه مثالدر . وهر برى كفيلك مطالبه‌سى ايچون برر علامتدر. ازجمله [فلانده ثابت اوله‌جق آله‌جغكه كفيلم] ديدكده آله‌جغك ثبوتى كفيلك مطالبه‌سى ايچون علامت اولمغله آله‌جق ثابت اولدقده كفيل مطالب اولور .

علامت ؛ لغتده اماره معناسنه‌در . اصطلاحده وجود ووجوب حكم كندينه توقف ايتميوب انجق حكمى تعريف وبيان ايدن شيدر.

ـ ٦٣٧ ماده شرطك تحققنده وصف وقيدينك تحققى دخى لازمدر .

مادهٔ سابقه‌ده بیان قلندیغی وجهله شرطه معلق اولان کفالتده کفیل شرطك تحقق وثبوتنده مطالبه اولنور ایسه‌ده کفالت کندوسنه تعلیق ایدیلان شرط بر وصف ایله موصوف ویا بر قید ایله مقید ایسه اول وصف ویا قیدك تحقق دخی لازمدر . زیرا حکم کفالت شرط ثانینك یعنی وصف وقیدینك تحققنه موقوفدر .

مثلا « فلان کیمسه‌نك اوزرینه نه‌حکم اولنور ایسه اداسنه کفیلم » دیدیکی صورتده اول کیمسه شوقدر غروش بورج اقرار ایتسه حکم حاکم لاحق اولمدقجه کفیلك انی ادا ایتمسی لازم کلمز .

یعنی معلق علیه اولان شرط [حکم حاکم] قیدیله مقید اولدیغندن کفیلك مطالبه اولنه‌بیلمسی ایچون اصیل اوزرینه مکفول بهك اداسنه حکم حاکمك لحوقی ایجاب ایدر . اصیل مکفول بهی اقرار ایتدکده مؤاخذه اولنور ایسه‌ده کفیل کندوسنك مطالب اولمسی حکم حاکمك لحوقیله تقیید ایتدیکندن حکم لاحق اولمقسزین مجرد اصیلك اقرارینه بناءً کفیل مطالبه اولنه‌مز .

٦٣٨ ماده کفالت بالدرکده مبیعه مستحق چیقدقده بالمحاکمه بایعك ثمنی رد ایتمسنه حکم اولنمدقجه کفیل مؤاخذه اولنماز .

بو بابده قاعده شودر : کفالت بالدرکده بیع فسخ وابطال اولندیغی آنده اصیل یعنی بایع مکفول به اولان ثمن مبیع ایله مؤاخذه ایدلدیکی کبی کفیل دخی مؤاخذه اولنور امابیع هنوز فسخ وابطال اولنمدن بایع وکفیلدن هیچ بری مؤاخذه اولنه‌ماز .

استحقاقده بیعك صورت انفساخنه کلنجه :

استحقاق مبطلده بالمحا كمه استحقاق ثابت اولنجه كفيل مؤاخذه اولنور . بايعك ثمنى رد ايتمسى ايچون بشقه‌جه حكمه حاجت يوقدر.

استحقاق ناقلده مبيعه مستحق چيقوب استحقاقى بالمحا كمه ثابت اولدقده بيع فسخ ايدلمدكجه بو حكمه مستنداً كفيل مطالب اولماز . زيرا مستحقك بيعى مجيز اولمسى محتملدر . قبل الفسخ مجيز اولنجه دعوايه محل قالماز كه كفيل مطالب اوله بيلسون .

بيعك فسخ وابطالى دخى ايكى صورتله اولور. برنجيسى: مستحق بيعى فسخ ايدر . بو صورتده بايعك ثمنى رد ايتمسى ايچون حكمه حاجت يوقدر. مستحقك بيعى فسخ ايتمسيله بايع قبض ايتمش اولديغى ثمن مبيعدن طولايى مؤاخذه اولنه‌جغى كبى كفيلى دخى مؤاخذه اولنور .

ايكنجيسى : استحقاق ايله حكم اولندقدن صكره مستحق فسخ بيع ايتمزدن مقدم مشترى طرفندن اقامه اولنان رد ثمن دعواسى اوزرينه بالمحاكمه بايعك ثمنى رد ايتمسنه حكم حاكم لاحق اولەرق بيع فسخ اولنور . وبو حكم اوزرينه مستحق بيعى مجيز اولسه حكمى اولماز، چونكه ساقط اولان شى عودت ايتميه‌جكندن مفسوخه اجازت لاحق اولماز .

ايشته مادۀ مشروحه‌ده بيان اولنان صورت بودركه كفيلك مطالبه‌سى ايچون ايكى درلو دعوى وحكمه احتياج واردر . برى استحقاق دعواسيدركه [مستحق چيقدقده] تعبيريله اشارت اولنيور. ديكرى دعواى استحقاق وحكمدن صكره رد ثمن دعواسيدركه مشترى جانبندن اقامه اولنه‌جغندن [بالمحاكمه بايعك ثمنى رد ايتمسنه حكم اولنمدقچه كفيل مؤاخذه اولنماز] فقره‌سيله بيان قلنيور .

٦٣٩ ماده كفالت موقتهده كفيل آنجق مدت كفالت ظرفنده مطالب اولور .

مثلا «بوكوندن برآيه قدر كفيلم» ديدكده كفيل انجق بوبرآى ظرفنده مطالب اولوب اول آيك مرورنده كفالتدن برى اولور .

حتى بو بر آى ظرفنده مكفول له كفيله مراجعتله مكفول بهى طلب ايتدكده كفيل «ويررم» ديوب كچشديرسه مكفول له اول آيك مرورنده «سن ويررم ديمش ايدك» ديو كفيلى مطالبه ايدهمز .

اما مدت مزبوره ظرفنده حاكمه مراجعت ايدرك مكفول بهى مطالبه ايتسه بعدالثبوت مدت كفالت ظرفنده حاكم مكفول بهى ايفا ايتمك اوزره كفيلى اجبار ايدر .

٦٤٠ ماده كفالتك انعقادندن صكره كفيل كندوسنى كفالتدن اخراج ايدهمز .

زيرا منجزاً منعقد اولان وسبب دينه معلق ومضاف بولنميان كفالت كفيل حقنده لازم الايفادر . چونكه بوصورتله اولان عقد كفالتده نفس وجوبك تحققيله وجوب ادا دخى تحقق ايتمش اوليور . نفس وجوب عقدك تحققيدر . وجوب ادا ايسه تحقق عقد اوزرينه كفيلك مطالب اولمسى كيفيتيدر . بنابرين كفالت منجزهده عقد كفالتك تحققيله كفيل مطالب اولور . كفيلك كندوسنى كفالتدن اخراجنه امكان قالماز مكركه مكفول له ويا وارثى كفالتى رد وياخود ابرا ايله كفيلى كفالتدن اخراج ايده .

فقط كفالت معلقه ومضافهده دينك ذمت مديونه

ترتبندن مقدم كفيل كندوسنى كفالتدن اخراج ايده‌بيلور .

مثلا بر كيمسه بر آدمك نفسنه يادينه منجزاً كفيل اولدقدن صكره كندوسنى كفالتدن اخراج ايده‌مديكى كبي « فلانده نه‌قدر آله‌جغك ثابت اولورايسه‌ضامنم » ديدكده دخى كفالتدن دونه‌منز . زيرا دينك ثبوتى هرنه‌قدر عقد كفالتدن مؤخر ايسه‌ده ذمت مديونه ترتبى عقد كفالتدن مقدمدر . اما سبب دينه تعليق ايدرك « فلان آدمه نه صاتار ايسه‌ك » ياخود سبب دينه مضاف قيله‌رق « صاته‌جغك مالك ثمننه كفيلم » ديديكى صورتده مكفول‌لهك اول آدمه صاته‌جغى مالك ثمننه ضامن اولور .

زيرا [نه‌قدر آله‌جغك ثابت اولور ايسه ، نه صاتار ايسه‌ك] جمله‌لرنده واقع [نه] لفظى الفاظ عموميه‌دن اولديغندن ثابت اولان آله‌جغنك ويا صاتديغى شيلر اثماننك عمومنه كفيل اولمش اولور .

فقط قبل البيع كندوسنى كفالتدن اخراج ايده‌بيلور . شويله‌كه « بن كفالتدن واز كچدم سن اول آدمه مال صاتمه » ديدكدن صكره مكفول‌له اول آدمه برشى صاتارايسه كفيل انك ثمننه ضامن اولماز .

زيرا كفالت معلقه ومضافه‌ده كفالتك لزومى مبايعه‌نك وجوديله مطالبه‌نك كفيله توجهنده تحقق ايدر بويله اولمقسزين كفيل برشى ملتزم وانكله مطلوب اولمديغندن بومثللو كفالتدن رجوعى جائزدر . ويالنكز [بن كفالتدن واز كچدم] ياخود [سن اول آدمه مال صاتمه] سوزيله كفالتدن برى اولور . هرايكيسنى برلكده ذكر ايتمك بهمه‌حال لازم دكلدر . انجق دائن كفيل كفالتنده طوريور ظنيله اكا اعتماداً اصيله مال صاتوب الدانمامق ايچون كفيل رجوعنى هرحالده دائنه بيلديرمك ايجاب ايدر .

§

كفيل مخيراولمق اوزره كفيل اولدقده كندوسنى كفالتدن اخراج

ایده بیلور شویله که : مخیرلك ایکی نوعدر . بریسی خیار شرطدر . مثلا شوقدر کون مخیر اولمق اوزره کفیل اولسه صحیح اولورو کفیل مدت خیارنده کندوسنی کفالتدن اخراج ایده بیلور .

دیکری خیار رهندر . یعنی مکفول عنه کفیله رهن ویرمك شرطیله کفالت اولندقده نظر اولنور اکر شرط مذکور کفیل ایله مکفول له بیننده درمیان اولنمش ایسه صحیح ورهن ویرلدکده کفالت لازم اولور . واکر کفیل ایله مکفول عنه بیننده درمیان ایدلمش ایسه مکفول له حقنده بوشرطك حکمی اولمیوب کفیل کفالتدن رجوع ایده من .

٦٤٢ ماده مغصوب یامستعار اولان مالك رد وتسلیمنه کفیل اولان کیمسه مالی صاحبنه تسلیم ایتدکده اجرت نقلیه سیله غاصب ومستعیره رجوع ایدر . یعنی اجرت نقلیه سنی انلردن آلور .

٨٣٠ و ٨٩٠ نجی ماده لرده مصرح اولدیغی اوزره مغصوب ومستعارك مصارف ردی غاصب ومستعیر اوزرینه اولدیغندن انلرك امریله کفیل اولان کیمسه اجرت نقلیه یی ایفا ایتدکده کندولرینه رجوع ایدر . واکر انلرك امریله کفیل اولمامش ایسه رجوع ایده من . فقط مأجور وودیعه کبی امانتك مؤنت ردی ٥٩٤و٧٩٤ نجی ماده لرده مصرح اولدیغی اوزره موجر ومودعه راجع اولدیغندن مستأجر ویامستودعك امریله تسلیم مأجور ویا ودیعه یه بر کیمسه کفیل اولدقده کفیلك تسلیمی اصیلك تسلیمی کبی تخلیه ورفع یددن عبارت اولەرق نقل ایله مصرف اختیارینه حاجت یوقدر .

فصل ثانی

کفالت بالنفسك حکمی بیانندەدر

٦٤٢ ماده کفالت بالنفسك حکمی مکفول بهی احضاردن عبارتدر .

شویلەکه قننی وقت مکفول بهك تسلیمنی شرط ایتمش ایسه اول وقت مکفول له طلب ایتدیکی کبی کفیلك انی احضار ایتمسی لازم کلور . احضار ایدرایسه فبها. واکر ایتمز ایسه انی احضار ایتمك اوزره جبر اولنور .
اکر وقت تعیین ایدلمامش ایسه مکفول لهك طلب ایتدیکی زمان کفیلك مکفول عنهی احضار ایتمسی لازم کلەجکی کبی هرطلب اولندقجه مکفول عنهی احضار ایتمك اوزره کفیل اولمش ایسه مکفول له هرنه وقت طلب ایدرسه مکرراً احضاره مجبوراولوب بردفعه احضار ایتمکله کفالتدن بری اولماز .
کفیل مکفول عنهی احضار ایتدکده حکم کفالت اجراقلنمش اولور . احضار ایتمدیکی تقدیرده بالالتزام اوزرینه واجب اولان شیٔ ایفادن امتناع ایتدیکندن طولایی [احضار ایتمك اوزره جبراولنور]
یعنی مکفول عنهك بولندیغی محل معلوم اولوب کفیلك کیدوب کتورمسی برعذر شرعیه مستند بولنمدیغی ویاخود مکفول عنه دارالحربده اولوبده انی احضارده عجزی ظاهراولمدیغی حالده احضار ایتمك اوزره کفیل حبس ایله اجبار اولنور .
باب ثالثك کفالت بالنفسدن برائت حقندە اولان فصل ثانیسی مندرجاتی بوماده حکمنك متمم ومکملیدر . استطراد
اصول محاکمات جزائیه قانونی احکامنجه بحق تخلیهٔ سبیلی لازم

كلیان مظنون علیه ویا متهم ویا محکوم علیهمدن کفالت نقدیه ویرمك شرطیله موقتاً تخلیهٔ سبیلی جائز اولانلرك محکمه‌جه وقوعبوله‌جق هردعوته اجابت ایده‌جکنی وایتمدیکی حالده تعیین اولنان مبلغی اعطا ایلیه‌جکلرینی تعهد ایدنلرك کفالتنك قبول اولنه بیله‌جکی قانون مذکورك ١١٥ نجی ، محکوم به واعلامه مربوط اولان دیون عادیه‌ده دائن مدیونك فرار ایده‌جکنی اثبات ایدر ایسه نفسنه وفرار ایتدکده دیننه کفیل النمسنی رئیس محکمه‌دن طلب ایده‌بیله‌جکی اجراقانوننك ٢٨ نجی ماده‌لرنده محرر اولمسنه نظراً فی زماننا مجله‌نك ٦٥١ نجی ماده‌سی حکمی مادهٔ مشروحه‌دن زیاده مرعی‌الاجرادر .

فصل ثالث

کفالت بالمالك احکامی بیاننده‌در

کفالت بالتسلیم کفالت بالماله درج ایدیله‌رك ایکیسنك احکامی بو فصلده جمع ایدلدیکی کبی بعض ماده‌لرینك احکامی دخی انواع کفالته شامل ایسه‌ده کفالت بالمال کثیرالوقوع اولدیغندن انلرده بو فصلده ذکر وایراد اولنمشدر .

٦٤٣ ماده کفیل ضامندر .

یعنی کفالت سببیله تعهد والتزام ایلدیکی شیٔ ایفایه مجبوردر . وبو ماده‌نك حکمی هر نوع کفالته شاملدر . انجق نوع کفالته کوره حکم‌ضمان مختلف اولوب کفالت بالعینده مکفول بهی عیناً ویا بدلاً تسلیم وایفا ، کفالت بالدینده اول دینی ادا ، کفالت‌بالنفسده مکفول عنهی تسلیم واحضار ، کفالت بالتسلیمده فعل تسلیمی ایفا لازمکلور . کفیل الکفیلده دخی حکم بو وجهله‌در .

كفالت بالنفسده مكفول عنهك صورت تسليمى باب ثالثك فصل ثانيسنده محرردر . ديكر نوع كفالتلرده مكفول به حمل ومؤنته محتاج اولديغى تقديرده هر نرهده تسليمى شرط ايدلمش ايسه اوراده ايفاسى لازم كلور . اما حمل ومؤنتى اولميان شيلرى مكفول له ديلديكى يرده آلور .

٦٤٤ ماده طالب مطالبهده مخيردر . آلهجغنى ديلرسه كفيلدن وديلرسه اصيلدن مطالبه ايدر . وبرندن مطالبهسى ديكرندن مطالبه حقنى اسقاط ايتميوب برندن مطالبه ايتدكدن صكره ديكرندن وياخود معاً ايكيسندن دخى مطالبه ايدهبيلور .

وبرندن قسماً استيفاى مطلوب ايتدكدن صكره دخى متباقيسنى ديكرندن طلب واستيفا ايدهبيلور . اما دين برى حقنده معجل وديكرى حقنده مؤجل ايسه مؤجل حقنده اجل حلول ايتمدكجه مطالبه ايدهمز ايسهده معجل حقنده مطالبه ايدوبده تماماً ويا قسماً استيفاى مطلوب ايدهمديكى صورتده برينه مراجعتى ديكرينه حلول اجلده مراجعت حقنى اسقاط ايتميوب مكفول بهك تمامنى ويا قسم متباقيسنى اندن دخى طلب ايدهبيلور .

چونكه كفالت ذمتى ذمته ضم ايتمكدن عبارت بولنديغى ومكفول عنه حقنده لازم كلان مطالبهيى كفيل دخى تعهد والتزام ايلديكى جهتله طالبك بونلردن برينه مراجعت ايتمسيله ديكرينه حق مراجعتى ساقط اولماز .

فقط برندن مطالبه وتماماً استیفای حق ایتدکدن صکره دیکرینه مراجعت ایده‌مز . زیرا حق واحد اشخاص متعدده‌دن آیرو آیرو استیفا اولنه‌ماز . ۱۶۵۱

کذلك اصیلك برائتی شرطیله کفیل اولمش ایسه ۶٤۸ نجی ماده حکمنجه حواله‌یه منقلب اوله‌جغندن ۶۹۰ نجی ماده شرحنده ایضاح اولندیغی وجهله توی تحقق ایتمینجه اصیله مراجعت ایده‌مز .

طالبك مطالبه‌ده اولان حق خیاری کفالتك هر نوعنه شاملدر.

۶٤۵ ماده کفیل بالمال اولان کیمسه‌نك کفالتی حسبیله ذمتنه لازم کلان مبلغه دیکر بری کفیل اولسه دائن آله‌جغنی کفیللرك قنغیسندن ایستر ایسه مطالبه ایدر.

زیرا ۶۲۷ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی اوزره کفیلك تعددی محل طلبی توسیع وتوثیق ایچون مشروعدر . فقط کفیل الکفیل برنجی کفیلك تعهدینی قسماً التزام ایدر. مثلا برنجی کفیل مدیونك اون بیك غروش دیننك تمامنه وایکنجی کفیل نصفی اولان بش بیك غروشه ، یاخود ایکنجی کفیل لدی المطالبه برنجی کفیلی احضاره کفیل اولمش ایسه کفیل ثانی انجق تعهد والتزام ایتدیکی شی ایله مطالب اولور . برنجی کفیل کبی دیننك تمامیله مطالب اولماز .

۶٤۶ ماده برجهتدن طولایی مشترکاً مدیون اولان کیمسه‌لر یکدیکره کفیل اولسه‌لر هر بری دیننك مجموعیله مطالب اولور .

یعنی جنساً وصفةً متحد برسبدن طولاني مشتركاً مديون اولان كيمسه‌لرك هر بری كندو حصه‌سی مقدارده مدیون وماعداسنده كفيل صفتیله مطالب اولدیغندن دائن ایستدیکندن مجموع دینی طلب ایدر. اما یکدیگره كفيل اولمسه‌لر هر بری دیندن یالکز كندو حصه‌سیله مطالب اولور. زیرا كفالت كبی بر سبب اولمدقجه دینده مشاركت دیکرك حصه‌سی ایچون مطالبه‌يي موجب اولماز. ۱۱۱۳

§

بروجه محرر مشتركا مديون ویکدیکره كفيل اولانلردن بریسی مجموع دیندن حصه‌سی مقدارینی تأدیه ایلر ایسه كندو دینی ادا ایتمش اولور وبو خصوصده تعیین جهت صحیح اولماز. یعنی « بن جهت كفالتدن طولاني بو پاره‌يي ويرمش ايدم» دیو ادعا ایتسه استماع اولنماز. چونکه حصه‌سی مقدارده هم مديون وهم كفيلدر. اوست طرفی ایچون یالکز كفيل اولدیغندن جهت اصالت جهت كفالته مرجحدر.

§

دینلرك صفتی مختلف مثلا بری مؤجل ودیگری معجل اولور ایسه تأدیه ایدیلان دینك جهتنك تعیین ایدلمسی صحیح اولور. مثلا ایکی کیمسه‌یه برینك حصه‌سی معجل ودیگرینك حصه‌سی مؤجل اوله‌رق ایکی بیك غروش دینی اولوب یکدیکره دخی كفيل اولدقلری تقدیرده معجلاً مديون اولان دائنه بیك غروش ویردکده مبلغ مزبوری «جهت كفالتمدن طولاني ويردم» دیسه صحیح اولور. فقط قبل حلول الاجل مؤجلاً مديون اولانه مراجعت ایده‌مز.

كذلك دینلرك سببی مختلف اولور ایسه تعیین جهت ایدلمسی ینه صحیح اولور. مثلا برینك بورجی قرض ودیکرینك بورجی ثمن مبیع.

اولەرق مدیون اولان ایکی کیمسـە یکدیکرنە کفیل اولدقدە برینك
دائنە ویردیکی مبلغی «جهت کفالتـدن طولایی ویردم» دیمسی صحیح
اولور وامر ایلە کفیل اولمش ایسە دیکرینە مراجعت ایلر .

٦٤٧ مادە بردینك متعدد کفیللری اولدیغی صورتدە
اکر بشقە بشقە کفیل اولمشلر ایسە هر بری مجموع دین ایلە
مطالب اولور .

زیرا تعدد کفلامحل طلبك توسیعی ایچون مشروع اولوب کفیللرك
هر بری اصیلك حقندەکی مطالبەیی بشقە بشـقە تعهد والتزام ایتمش
اولدقلرندن برینك تعهدی دیکرینك تعهدینی اسقاط ویاتنزیل ایتمیوب
هر بری کندو تعهدی موجبنجە مطالب اولور .

واکر معاً کفیل اولمشلر ایسە هر بری دیندن حصەسی
مقداریلە مطالب اولور .

زیرا معاً کفیل اولملری اصیل حقندە لازم کلان مطالبەیی معاً
تعهد ایتدکلرینە دلالت ایتدیکندن دین کفیللرك عدد رؤسنە شایعاً
منقسم اولور . شو قدرکە برینك ادا ایتدیکی مقدار قاچ غروش اولور
ایسە اولسون مجموع دیندن محسوب ایدیلور. زیرا مطالبەدەمساویدرلر.

§

کفلای متعددە عقد واحد ایلە کفیل اولدقدن صـکرە برفرقە
دهـا کلوب انلردە عقـد واحد ایلە کفیل اولدقدە دین ایکی فرقە
مجموعنك عدد رؤسنە انقسام ایتمیوب بلکە آیری آیری انقسام ایدر .

مثلا اولا ایکی کیمسه بر دینه معاً کفیل اولدقدن صکره دیکر اوچ کیمسه دها اول دینه معاً کفیل اولسه‌لر اولکی ایکی کیمسه‌دن هر بری دینك نصفی ایله یعنی بالفرض دین بیك ایکی یوز غروش ایسه التی یوز غروش ایله وصکره‌کی اوچ کیمسه‌دن دینك ثلثی اولان درت یوز غروش ایله مطالب اولور . یوقسه مجموع دین بشه انقسام ایدوبده هر برندن دینك خمسی اولان ایکی یوز غروش مطالبه اولنمق لازم کلمز .

فقط بونلر یکدیکرلرك ذمتنه لازم کلان مبلغه دخی کفیل اولمشلر ایسه اول حالده هر بری مجموع دین ایله مطالب اولور .

یعنی کندو حصه‌سی مقدارده اصالة واوسته طرفنده کفیلة اولان کفالتی حسبیله مطالب اولور .

مثلا بر کیمسه‌نك بیك غروش بورجنه بری کفیل اولدقدن صکره دیکر بری دخی کذلك بیك غروشه کفیل اولسه‌لر دائن بومبلغی کفیللرك هرقنغیسندن ایسترایسه مطالبه ایدر . اما اول ایکی کیمسه بوبیك غروشه معاً کفیل اولسه‌لر هربری بیك غروشك نصفیله مطالب اولور . مکرکه یکدیکرلرك ذمتنه لازم کلان مبلغه دخی کفیل اولمشلرایسه اول حالده هربری بیك غروش ایله مطالب اولور .

§

ذکر اولنان کفیللر بربرلرینه دخی کفیل اولمدقلری تقدیرده بوینك حسب الکفاله ادا ایتدیکی دیندن طولایی دیکرینه مراجعته حقی یوقدر .

فقط یکدیکرینه کفیل اولدقلرنده برینك اعطا ایلدیکی اقچه

دينندن حصه‌سنه اصابت ايدن مقداره مساوى ويانقصان ايسه ديكر كفيله مراجعت ايده‌مز. زائد ايسه فضله‌سى ايچون مراجعت ايده‌بيلور .

٦٤٨ ماده كفالتده اصيلك برى اولمسى شرط قلنور ايسه حواله‌يه منقلب اولور . –

زيرا كفالت ذمتى ذمته ضم ايتمكدر. اصيلك ذمتدن برائتى شرط قلندقده كفيل ذمتى ضم ايچون محل اوليوب انك ذمتى كندوسى درعهده ايتمش اولوركه بوده حواله‌ديمكدر . ٦٧٣، ٦٩٠ چونكه عقودده اعتبار مقاصد ومعانى‌يه‌در الفاظ ومبانى‌يه‌دكلدر. قاعده‌سنه بناءً بومثلو عقدده [كفالت] لفظى حواله معناسنه حمل اولنورده حكم حواله جريان ايدر .

§

بومسئله كتاب الحواله‌يه متعلق ايسه‌ده ماده آتيه‌ده بونكله استيضاح اولنمق ايچون كتب فقهيه‌ده ايكيسى بريرده ذكر اولنديغندن مجله جليله‌ده دخى اويله‌جه يازلمشدر .

٦٤٩ ماده محيلك عدم برائتى شرطيله حواله كفالتدر .

زيرا حواله دينى برذمتدن ديكر ذمته نقل اولمغله حكمى محيلك بورجندن برى اولمسيدر . محيلك عدم برائتى شرط قلندقده دين ثابت قالەرق يالكز محل مطالبه توسع ايتمش اولوركه بوده كفالت ديمك اولديغندن مقصده اعتبار اولنەرق [حواله] سوزى كفالت معناسنه حمل ايله حكم كفالت جريان ايدر . چونكه مادهٔ سابقه‌ده بيان قلنديغى وجهله اصيلك برائتى وبوماده موجبنجه محيلك عدم برائتى شرط

ایدیلان کفالت وحواله‌ده معنای حقیقی‌یی قصده شرط مذکور مانع اوزلور ومعنای حقیقی‌یی قصد متعذر اولدقده مجازه کیدیلور اگرچه کفالت دینك ذمت مدیونده بقاسنی اقتضا ایلدیکی حالده حواله بالعکس دینك ذمت مدیوندن انتقالنی ایجاب ایتدیکندن کفالت وحواله لفظلری بیننده ضدیت ومنافات بولندیغی جهتله بونلرك یکدیکری معناسنده استعاره ایدلمسی صحیح اولماماق لازم‌کلور کبی وارد خاطر اولورسه‌ده هر ایکیسیده استیثاق دین مقصدینه بناءً مشروع قلندیغندن غرضجه متوافق ومشترکدرلر . شو حالده وجه استعاره ایکیسندنده مقصود توثیق دین اولمسیدر .

بناءً علیه برکیمسه مدیونه «سنده‌کی اله‌جغمی سن‌دخی ضامن اولمق اوزره فلانك اوزرینه حواله ایت» دیسه اودخی اولوجهله حواله ایتسه طالب آله‌جغنی هرقنغیسندن ایستر ایسه آلور .

بومثالده ایجاب وقبولك تحریر وبیان اولنمسی ٦٨٠ نجی ماده‌موجبنجه حواله‌نك ایجاب وقبول ایله منعقد اولمسندن ناشی ایسه‌ده مادامکه عقد مزبور کفالتدر یالکز ایجاب ایله دخی منعقد اولور .

مثلا برکیمسه «حسن افندینك علی افندیده اولان آله‌جغنی علی افندی دخی کاکان ضامن اولمق اوزره حوالةً اوزرمه آلدم» دیسه کفالت منعقد ونافذ اولور .

٦٥٠ ماده بری نزدنده برکیمسه‌نك امانت مالی اولدیغی حالده اول مالدن ادا ایتمك اوزره اول کیمسه‌نك بورجنه کفیل اولسه جائز اولور. واومالدن ایفا ایتمك اوزره کفیل اجبار اولنور . واکر مال تلف اولسه کفیله برشی

لازم كلمز . فقط كفيل اولدقدن صكره اول مالى صاحبنه رد ايتسه اول حالده كندو ضامن اولور .

[امانت مالى] صورت مطلقه‌ده ذكر ايدلديكندن ومطلقك اطلاقى اوزره جريانى قاعده‌دن ايدوكندن امانت اولان شى كرك نقد اولسون وكرك نقددن بشقه مال بولنسون حكماً مساويدر .

[تلف] قيدى احترازى اولميوب اول مال صاحبى ويا بر شخص آخر اخذ ويا اتلاف ايتدكده كفيل ينه برى اولور .

[كندو ضامن اولور] جمله‌سندن كفيلك مكفول بهى ضامن اوله‌جغى آكلاشلبور . زيرا يدنده بولنان مالدن ايفاى دينى تعهد ايتمش ايكن اعاده ايتمسى برائتنى مستلزم اولماز .

§

مادهٔ مشروحه‌نك حكمى صاحب وديعه‌نك امريله اولنان كفالته دائردر. بلا امر كفالت اولنديغى تقديرده كفيلك نزنده بولنان امانت مالدن ايفاى دين ايده ميه‌جكى ٧٩٣ نجى ماده‌نك فقرهٔ ثانيه‌سنده بيان قلنيور . زيرا وديعه امانت اولمغله صاحبنك اذنى اولمدقجه تصرف ايديله‌من .

[امانت مضمون دكلدر] قاعده‌سنه نظراً امانت مالدن ايفاى دين ايدلمك اوزره كفالتك جائز اولماسى لازم كلور ايدى . انجق مودع امانت مالندن ايفاى دينه راضى اولديغنه و مستودع دخى يد امانتنده بولنان مالدن ايفاى دينه مقتدر بولنديغنه بناءً شرط مذكور ايله كفالت استحساناً تجويز اولنمشدر . وبوصورتده اساساً غير مضمون اولان مال مذكور عاريت حكمنى اكتساب ايدرك تبعاً مضمون الرد اولور .

٦٥١ ماده بر کیمسه بر یني فلان وقتده احضار ایتمك اوزره نفسنه واول وقت احضار ایتمدیکی تقدیرده بورجنك اداسنه کفیل اولدقده وقت معیننده احضار ایتمز ایسه کفیلك اول دیني ویرمسی لازم کلور .

بوصورتله کفالت هم کفالت نفسیهٔ مضافه همده کفالت مالیهٔ معلقه‌یی جامع اولمغله هر ایکیسنك دخی احکامنه رعایت لازم کله‌جکندن کفالت مالیه‌نك ترتبی یعنی شرطك تحقق اوزرینه کفیل کفالت نفسیه‌دن بری اولماز . مکفول لهك دین مزبوردن بشقه برسببدن طولایی مکفول عنهدن مطلوبی اولمق محتمل ایدوکندن کفالت نفسیه کما کان باقیدر. خصوصیله کفالت نفسیه ایله کفالت مالیه‌نك ایکیسیده توثیق ایچون اولدیغندن بینلرنده منافات یوقدر .

[وقت معیننده احضار ایتمز ایسه] قیدندن مقصد احضاری ممکن ایکن احضار ایتمز ایسه دیمکدر. کفیلك مکفول عنهی احضار ایتامسی کندوسی خسته ویا محبوس اولمق ویاخود مکفول عنه مکانی معلوم اولمیه‌جق صورتده غیبوبت ایتمك کبی برعذره مستند اولور ایسه کفیله مالجه برشی ترتب ایتمز زیرا شرط ضمان مع الاقتدار عدم تسلیمدر . صور مذکورده اقتدار بولنمدیغندن شرط تحقق ایتامش اولور .

فقط اصیلك تجنن ویا وفات ایتمسندن طولایی مکفول عنهی تسلیم ایده‌مامش ایسه کفالت نفسیه ساقط اولوب کفالت مالیه باقی قالور. یعنی اصیلك تجنن ویا وفات ایتمسی کفالت نفسیه‌یی ابطال ایدر ایسه‌ده کفالت مالیه‌یی ابطال ایتمز . انجق اصیلك تسلیمی ایچون مشروط

اولان مدتك حلولندن صکره تجنن ویا وفات ایتمش اولمسی لازمدر . مدت معینه حلول ایتمکسزین تجنن ویاوفات ایدرایسه مجنون ویامتوفاینی طلب صحیح اولمامغله کفیلك انلری تسلیمده عجزی یعنی شرط تسلیم تحقق ایتمیه‌جکندن اکا معلق اولان کفالت مالیه دخی تحقق ایتمز . کذلك مکفول‌له کفیلی مکفول عنهی احضاردن ابرا ایتسه بوتقدیرده دخی کفیل کفالت مالیه‌دن بری اولور .

وکفیل فوت اولدقده ورثه‌سی وقت معینه‌قدر مکفول بهی تسلیم ایدرلر یاخود مکفول جهت کفالتدن طولایی نفسنی تسلیم ایلر ایسه کفیل طرفنه مالجه برشی ترتب ایتمز .

زیرا کفیل بورجك اداسنی اصیلك عدم احضارینه تعلیق ایتمش ایدی اصیل بروجه محرر حاضر اولنجه معلق علیه اولان شرط منعدم اولور . شرطك عدمی حالنده اکامعلق اولان کفالت مالیه دخی منعدم اولور .

واکر انلر مکفول بهی ویاخود مکفول به نفسنی تسلیم ایتمز ایسه کفیلك ترکه‌سندن مالك اداسی لازم کلور .

زیرا شرطك ثبوتی عندنده اکا معلق اولان شیئك ثبوتی لازم اولور. ٨٢

ومکفول‌له فوت اولسه وارثی مطالبه ایدر .

یعنی حق طلب وارثه انتقال ایدر. §

٦٦٦ نجی ماده‌ده کفیل بالنفسك وفاتیله کفالتدن بری اوله‌جغی

محرر اولدیغی حالده مادهٔ مشروحه‌ده کفیلك ترکه‌سنه مراجعت اولنه‌جغنك بیان قلنمسی بوماده حکمنجه کفیلك کفالت مالیه‌یی دخی تعهد ایتمش اولمسندن ناشیدر .

بناءً علیه نفسه کفیل اولان کیمسه‌نك وفاتیله کفالت باطل اوله‌رق ورثه‌سی تسلیم ایله مکلف اولمز ایسه‌ده ماله کفیل اولانك وفاتیله کفالت باطل آولمیوب مکفول به ترکه‌سندن استیفا اولنه‌جغندن و بو ماده حکمنجه کفیل متوفی کفالت مالیه ایله مطالب اولمغی اصیلك عدم احضارینه تعلیق ایتدیکندن بعدالوفات شو شرط تحقق ایدرك کفالت مالیه ثابت ولازم اولمامق ایچون مکفول به جهت کفالتدن طولایی نفسنی تسلیم ایتمدیکی حالده ورثه‌نك کفیلی تسلیم ایتملری اقتضا ایدر . و بو صورتله بالذات تجویز اولنمیان شی بالتبع تجویز اولنه‌بیلور . ورثه تسلیم ایتدکلری حالده حکم کفالت تمام اولور . ایتمدکلری تقدیرده مکفول به کفیلك ترکه‌سندن استیفا اولنور .

وکفیل وقت معینده مکفول‌بهی احضار ایدوبده مکفول‌له تغیب واختفا ایلسه انك طرفندن بروکیل نصب ایله اکا تسلیم اولنمق اوزره کفیل حاکمه مراجعت ایلر .

لدی المراجعه حاکم غائب و مختفی ایچون بر وکیل مسخر نصب ایدر . وکفیلك مراجعتی اوزرینه حاکم طرفندن خصوص مذکور ایچون وکیل مسخر نصب و تعیین اولندقدن صکره کفیل مکفول بهی وکیل مسخره تسلیم ایلسه کفالتدن بری اولور .

كفيل وفات ايتدكده ورثه‌سى دخى بويله بر وكيل نصب ايتديروب مكفول بهى اكا تسليم ايده‌بيلورلر .

اشبو وكيله [وكيل مسخر] اطلاق اولنور . حكام طرفندن غائب ايچون وكيل مسخر نصب وتعيينى جائز اولان مواضعك برى بودر . وسببى شودركه مدت معينهٔ مشروطه ظرفنده اصيلى تسليم ايده‌ميوب مكفول به اولان مالى ادايه مجبور اولمق ايچون مكفول لهك تغيب واختفا ايتمك وبوصورتله كفيلى اضرار ايلك احتمالى اولمغله بوكا محل قالمامق ايچون لدى المراجعه حاكمه ولايت عامه‌سى حسبيله نصب وتعيين ايتديره‌جكى وكيل مسخره مكفول عنهى تسليمى مكفول لهه تسليم كبى عد اولنمشدر . لاحقه

مادهٔ مشروحه‌ده مكفول له ايله مكفول عنه واحددر . يعنى هم كفالت نفسيهٔ مضافه‌ده وهم كفالت ماليهٔ معلقه‌ده مكفول له ايله مكفول عنه برشخص اولوب بشقه بشقه دكلدر .

بوندن ماعدا ايكى صورت دها متصوردر . برنجيسى : مكفول له هر ايكى كفالتده واحد ومكفول عنه متعدد يعنى بشقه كيمسه‌لر اولمقدر . بوصورتده اكر مكفول عنهلرك بينلرنده شركت مثللو برمناسبت اولور ايسه بووجهله كفالت بالاتفاق صحيحدر :

مثلا بركيمسه «حسن افندى‌يى فلان وقتده احضار ايتمك اوزره نفسنه واكر احضار ايده‌مز ايسه‌م شريكى اولان حسين افنديدن اله‌جغك اولان شوقدر غروشه كفيلم» ديسه بوكفالت صحيحدر .

اكر شخصلر بيننده مناسبت يوقسه يعنى مثال مذكورده بيان قلنان حسين افندى حسن افنديك شريكى دكلسه شيخين حضراتنه كوره كفالتينه صحيحدر . امام محمد حضرتلرينه كوره باطلدر .

ایکنجیسی : مکفول له هر ایکی کفالتده متعدد یعنی بشقه بشقه کیمسه‌لر اولمقدر . مکفول عنه کرك واحد وکرك متعدد اولسون.
بوصورتله کفالتك احضار نفسه عائد اولان قسمی صحیح اولوب جهت مالیه‌سی باطلدر .

٦٥٢ ماده کفالت مطلقه‌ده دین اکر اصیل اوزرینه معجل ایسه کفیل حقنده دخی معجل واصیل اوزرینه مؤجل ایسه کفیل حقنده دخی مؤجل اوله‌رق ثابت اولور .

زیرا کفیل ذمتنی اصیلك ذمتنه ضم ایتدیکندن برشرط ایله تقیید ایتمدیکی حالده حسب الکفاله اوزرینه توجه ایده‌جك مطالبه اصیل اوزرینه مضمون اولان دینك صفتیله تقیید ایدرك اصیل نه‌صورتله مطالب اولیور ایسه کفیلك دخی اوصورتله مطالب اولمسی لازم کلور . زیرا فرع اصله تابعدر .

٦٥٣ ماده کفالت مقیده‌ده تعجیل وتأجیل وصفلرینك هرقنغیسی ایله قید اولنمش ایسه کفیل اکا کوره مطالب اولور .

یعنی کفیل کندو منفعتنه موافق شرائط ایله کفالتنی تقیید ایده بیلور . وبوحالده بقدر الامکان شرطه مراعات اولنمق لازم کلور .

٦٥٤ ماده برمدت معلومه ایله مؤجل اولان دینه

اول مدت ایله مؤجل اولەرق كفالت صحیح اولدیغی كبی اندن زیاده مدت ایله مؤجل اولەرق كفالت دخی صحیح اولور .

ذاتاً مقید اولمسی كفیل طرفندن تقییدینه مانع دكلدر . زیرا مطالبه طالبك حقی اولدیغندن طالب اصیل وكفیله دیلدیكی یولده مدت دینی تمدید ایله تبرع ایده بیلور .

§

شرط تأجیلك حلولندن اول شرطمذكوری درمیان ایدن كیمسه وفات ایتدكده یالكز انك حقنده شرط تأجیل باطل اولەرق مكفول بهك عاجلاً استیفاسی ایچون تركەسنه مراجعت اولنور شویله كه:

اصیل وفات ایدر ایسه وفاتیله انك تعیین ایتمش اولدیغی مدت اجل حلول ایدرك بالمراجعه تركەسندن استیفای مطلوب اولنور . تركەسی وفا ایتمیوبده كفیله مراجعت اقتضا ایتدكده كفیلك تأجیلی كندوسی حقنده باطل اولمیه‌جغندن مدتك حلولنه انتظار اولنور .

كفیل وفات ایدر ایسه كذلك انك تركەسنه فی الحال مراجعت اولنور . واصیله مراجعت ایچون حلول اجله انتظار ایدیلور . ایكیسیده وفات ایدر ایسه مكفول له مخیر اولوب ایسترسه اصیلك و ایسترسه كفیلك تركەسنه مراجعت ایدر .

§

مسئله : مؤجلاً كفیل اولان كیمسه حلول اجلدن اول مكفول به مقابلنده طالبه برمال بیع وتسلیم ایدرك اولوجهله دینی تأدیه ایتسەده بعدەمذكور مال بالاستحقاق ضبط اولنسەویاخود خیار عیب وحكم حاكم ایله رد ایدلسه اجل عودت ایدر . چونكه بیع فسخ ایدلمش اولەجغندن كأن لم یكن حكمندەدر .

اما كفيل ايله طالب بيعى اقاله ياخود طالب خيار عيب ايله بلا حكم رد ايتسه ـ كه بوده اقاله‌در ـ اجل عودت ايتميوب كفيل درحال مطالب اولور. هرنه‌قدر اقاله عاقدينه كوره فسخ ايسه‌ده شخص ثالثه نظراً عقد جديد حكمنده‌در.

٦٥٥ ماده دائن آله‌جغنى اصيل حقنده تأجيل ايدر ايسه كرك كفيل وكرك كفيل الكفيل حقنده دخى تأجيل ايتمش اولور.

زيرا دينى تأجيل ابراء موقتدر. ابراء موقتلر حكماً ابراء مؤبد ايله معتبردر. دائن مديونى ابرا ايتدكده كفيلنى دخى ابرا ايتمش اوله‌جغى كبى ٦٦٢ آله‌جغنى اصيل حقنده تأجيل ايدر ايسه كفيلى حقنده دخى تأجيل ايتمش اولور. چونكه كفيل اصيلك فرعيدر. فرع دخى اصله تابعدر.

وكفيل اول حقنده تأجيلى كفيل ثانى حقنده دخى تأجيل اولور.

زيرا كفيل اول كفيل ثانى‌يه نسبتله اصيل حكمنده‌در؛

اما كفيل حقنده تأجيلى اصيل حقنده تأجيل دكلدر.

چونكه اصل فرعه تابع اوله‌ماز. ٦٦١ §

احكام مزبوره دين معجله كفالت اولندقدن صكره تأجيل ايدلديكى تقديرده‌در. يوقسه بركيمسه اصيل حقنده جهت قرضدن ماعدا بر سببله معجل اولان دينه ابتداءً مؤجل اوله‌رق كفيل اولدقده بو تأجيل

اصیله سرایت ایدر . چونکه بوصورتله مؤجل اولهرق منعقد اولان کفالتده دیندن بشقه تأجیل قبول ایدر . بر حق اولمدیغندن بونده تأجل ایدن نفس دین اولوب مطالبه دکلدر .

شوقدرکه حین کفالتده کفیل اصیلی کندو نفسنه مضاف قیلار یاخود طالب اجلی کفیله تخصیص ایدر ایسه اشبو ایکی صورتده کفیل حقنده اولان تأجیل اصیله سرایت ایتمز .

برده دین جهت قرضدن ایسه شرعاً قرض تأجیلی قبول ایتمیه‌جکندن بوسببدن طولایی اولان کفالت مؤجله اصیله سرایت ایتمز.

٦٥٦ ماده مؤجلاً مدیون اولان کیمسه قبل حلول الاجل آخر دیاره کیده‌جك اولوبده دائنی حاکمه مراجعتله اندن کفیل استدکده کفیل ویرمکه مجبور اولور .

کفیل ویرمیه‌جك اولور ایسه حاکم انی سفردن منع ایدر . اکرچه مدیونك سفردن منعی حقنده ضرر ایسه‌ده منع اولنمدیغی تقدیرده دائنك حلول اجله انتظار ایله آله‌جغنی طلب ایتمك اوزره مدیون ایله برلکده کیتمسی یاخود آله‌جغندن‌واز کچمسی اقتضاایدوب بوحالده دائن دها زیاده متضرر اولور . ضرر اشد ضرر اخف ایله ازاله اولنور قاعده‌سنه بناءً مدیون کفیل‌ویرمك اوزره اجبار اولنور.

انجق ضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنور قاعده‌سنه نظراً مدیونك یالکز بر کفیل ویرمسی کافی اولوب متعدد کفیل اعطاسنه اجبار اولنماز .

§

دین مؤجله مدیونك امریله معجلاً کفیل اولان کیمسه دخی

«دينكي بكا ويا طالبه تأديه ايت وياخود طالبه بني ايرا ايتديرده كفالتدن قورتار» ديو اصيلي سفردن منع ايده بيلور .

كذلك اصيلك امريله كفيل بالنفس اولان كيمسه دخي «نفسكي طالبه تسليم ايتده بني كفالتدن قورتار» ديه‌رك اصيلي سـفردن منع ايده بيلور .

اما بلا امر كفيل اولمش ايسـه هرايكي صورتده دخي متبرع اولديغندن اصيلي سفردن منع ايده‌مز .

٦٥٧ ماده بر كيمسه برينه [بنم فلان كيمسه‌يه اولان بورجمه كفيل اول] ديوب واو دخي كفيل اولوبده كفالت حسبيله بورجي ادا ايتدكدن صكره اصيله رجوع ايده‌جك اولدقده كفيل اولديغي شيئله رجوع ايدر . مؤدايه اعتبار اولنماز .

چونكه كفيل اصيلك ذمتنده اولان شيئه مالك ومكفول لهلك يرينه قائم اوليور وتعبير ديگرله كفيل ديني قبل الادا دائنه قارشـو بر مديون ايسه‌ده بعدالادا مديونه قارشو بردائن اولور . فقط اصيلك امري اولمقسزين كفالت ايتديكي صورتده بو كفالت تبرع اوله‌جغندن اداي ديندن صكره اصيله رجوع ايده‌مز . §

[كفالت حسبيله بورجي ادا ايتدكدن صكره] جمله‌سندن مستبان اولديغي وجهله اصيلك امريله كفيل اولان كيمسه بورجي ادا ايتمكسزين رجوع ايده‌مز .

شو قدركه كفيل بالامر ديني هنوز طالبه تأديه ايتمدن اصـيل

طالبه ویرمك اوزره مذكور دینه محسوباً كفیله پاره ویرسه استرداد ایده‌مز. چونكه قواعد فقهیه‌دندركه بر كیمسه برغرض صحیحه بناءً دیكرینه برشی ویرسه اول غرض باقی اولدقجه انی استرداد ایده‌مز.

فقط اصیل بالذات تأدیهٔ دین ایدر ویا طالب انی تأجیل ایلرایسه غرض زائل اوله‌جغندن كفیله ویرمش اولدیغی پاره‌یی استرداد ایده‌بیلور.

§

كفیل بورجی ادا ایتدكدن صكره اصیله رجوع ایتمك ایچون انك امریله كفیل اولمش اولمسی لزومی متفق علیه ایسه‌ده موجب رجوع اولان امرك صورت وقوعنده اختلاف اولنمشدر.

شویله كه : طرفین حضراتنه كوره امر موجب رجوع اولمق ایچون آمرك یعنی اصیلك كندوسنه رجوعی شرط ایتمسی یاخود بونی ایما ایده‌جك برصورتده امر ایتمسی لازمدر. بكا رجوع ایتمك شرطیله كفیل اول ، بندن كفیل اول كبی. یوقسه علی الاطلاق «بورجه كفیل اول» دیو امرلر موجب رجوع دكلدر. مكر كه ۱۵۰۹ نجی ماده‌نك فقرهٔ اخیره‌سنده بیان قلندیغی وجهله مأمور آمرك عیالنده بولنمق یاخود شریكی اولمق كبی بر وجهله بومثللو خصوصلرده آمره رجوعی عرف وعادت ایسه رجوعی شرط ایتمامش اولدیغی صورتده دخی رجوع ایلر.

امام ابو یوسف حضرتلرینه كوره مدیون شرط رجوعی ذكر ایتسون ایتمسون مطلقا امری موجب رجوعدر وبوصورت ۱۵۰٦ نجی ماده شرحنده محرر قاعده‌یه موافقدر و مادهٔ مشروحه‌ده [بورجه كفیل اول] جمله‌سنك مطلق اوله‌رق ذكر ایدلمسنه نظراً امام ابو یوسف قولنك اختیار ایدلدیكی اكلاشیلیور.

§

امر ایكی درلو اولور. بری حقیقةً دیكری حكماً در. حقیقةً امر

مادۀ مزبورده بیان اولندیغی اوزره بر کیمسه‌نك دیکرینه «بورجمه کفیل اول» دیمسی کبی امرلردر .

حکماً امر بر قاچ درلو اولور . مثلا اب ولدینك زوجه‌سنك مهرینه کفیل اولدقده کفالتی بحسب‌الولایه اولدیغندن حکماً ولدینك امریله کفیل اولمش اولور .

کذلك کفیل کفالتنی انکار ایتدیکی حالده طالب اصیلك امریله کفالت ایتدیکنی اثبات ایدرك کفیل اوزرینه حکم اولنوبده اوده تأدیۀ دین ایتسه امر ایله کفیل اولمش عد اولنور .

وکذا وصی متوفانك دینی ضامن اولسه حکم وصایته بناءً تأدیه ایتدیکندن امر ایله تأدیه ایتمش عد اولنور . §

کفیلك کفیل اولدیغی شی ایله رجوع ایدوب مؤدایه اعتبار اولنمامسی سببنه کلنجه : کفالت امرایله واقع اولوبده کفیل مکفول بهی ایفا ایتدکده مکفول عنهك ذمتنده‌کی دینه مالك اولور بناءً علیه اصیله رجوع ایده‌جك اولدقده مالك اولدیغی شی ایله رجوع ایدر.

اما بورجك برمقداری اوزرینه دائن مصالحه ایتدیکی تقدیرده ویردیکی بدل ایله رجوع ایدر. یوخسه مجموع دین ایله رجوع ایده‌مز .

صلح ایکی نوع اولوب بری معاوضه دیکری اسقاط‌البعض واستیفاءالبعض حکمنده‌در. صلح خلاف جنس اوزرینه واقع اولورسه معاوضه اعتبار اولنور وکفیل ویردیکی عوض ایله مکفول عنهك ذمتنده بولنان دینه مالك اولورکه زیرده‌کی مثال ثالثده محرر اولدیغی

وجهله دیندن بعض اشـیا اوزرینه صلح بوقبیلدندر. بونوع صلحده کفیل مجموع دین ایله مراجعت ایدز مؤدایه اعتبار اولنماز.

ایکنجی نوع صلحده کفیل دائن ایله دینك برمقداری اوزرینه صلح اولەرق بدل صلحی تأدیه ایتمکله اصیلك ذمتنده اولان دینه مالك اولەماز. زیرا دائن کفیل ایله وجه مشروح اوزره عقد صلح ایدرك بدل صلحی قبض ایتمکله دینك بر مقدارینی اخذ واستیفا ومقدار آخرینی اسقاط ایتمش اولور وبووجهله ساقط اولان مقدارك رجوع ایله عودت ایتمك احتمالی یوقدر. ایشـته فقرهٔ مشروحەدن مقصد بونوع صلحدر.

مثلا مسکوکات خالصەیه کفیل اولوبده مغشـوش اقچه ایله تأدیه ایتسـه اصیلدن مسـکوکات خالصه آلور. وبالعکس مغشـوش سکەیه کفیل اولوبده مسکوکات خالصه ایله تأدیه ایلسه اصیلدن مغشوش سکه آلور.

یعنی کفیل اولدیغی شی ایله مراجعت ایدر مؤدایه اعتباراولنماز.

کذلك شو قدر غروشه کفیل اولوبده صلحاً بعض اشیا اعطاسیله تأدیه ایلسه اصیلدن کفیل اولدیغی مقدار اقچەیی آلور.

بونوع صلح معاوضه حکمنده اولدیغندن کفیل اولدیغی شی ایله مراجعت ایدر.

اما بیك غروشه کفیل اولوبده صلحاً بش یوز غروش ایله تأدیه ایلسه اصیلدن بش یوز غروش آلور.

بونوع صلح اسـقاط البعض واستیفاء البعض حکمنده اولدیغنـدن ساقط اولان دیگر بش یوز غروش ایچون مراجعت ایدەمز.

٦٥٨ ماده عقد معـاوضه ضمننده بر کیمسـه بر یری آلداتمش اولسه ضررینه ضامن اولور.

[عقد معاوضه] بيع صحيح وفاسد واجاره وقسمت كبى شيلردر. بومثللو عقدلرك ضمننده بركيمسه برينى آلداتمش اولور ايسه انى اضرار ايتمش اوله‌جغندن وشرعاً ضرر غير جائز وواجب‌الازاله ايدوكندن آلداتان آلدانانك ضررينه ضامن اولور. چونكه عقد معاوضه مطلق اولدقده معقود عليهك عيبدن سلامتنى ايجاب ايدوب زيرده محرر مثاللرده بيان قلنديغى وجهله تجارت وعقد بيع ضمننده بركيمسه‌نك برينى آلداتمش اولمسى اك بيوك معيباتدن اولديغندن آلدانانك ضررينه ضامن اولمق اقتضا ايدر.

بوكا «ضمان غرور» تسميه اولنور حقيقتده برنوع ضمان كفالت اولديغندن كتاب الكفاله‌ده بيان قلنيور.

§

[آلدانمش اولسه] جمله‌سندن مقصد عقد معاوضه كندوسنى متضمن اولان واكا تابع اوله‌رق حصوله كلان تغريردر. نته‌كيم زيرده‌كى اهل سوق مثالنده اولديغى كبى بعضاً مكفول عنه مجهول اولديغى يعنى عقد معاوضه ضمننده مغرور اوله‌جق كمسنه هنوز غير معين بولنديغى جهتله مقتضاى قياس بونك عدم جوازى ايكن استحساناً تجويز بيورلمشدر.

مادۀ مشروحه‌نك زيرده محرر مثاللرندن مستبان اولديغنه كوره عقد معاوضه ضمننده حاصل اولان تغرير سياق واحده اولهماز.

وشفعه عقود معاوضه‌دن ايكن انده بالاستثنا ضمان غرور حكمى جريان ايده‌مز. چونكه‌مشترى مشفوعى بالشفعه تسليمه مجبور وشفيع جبراً اخذ ايتمش اولديغندن مشترى طرفندن شفيعك آلداتلمسنه احتمال تصور اولهمز.

§

[عقد معاوضه] قيدى من وجه احترازى ومن‌وجه وقوعيدر

چونکه عقد معاوضه‌نك مقـابلی عقد تبرعدر. بوده ایکی قسمدر قسم اول نفعی قابضـه عائد اولان عقد تبرعدر. هبه، صدقه، عاریت کبی. بوقسم عقد تبرع ضمننده برکیمسه بری آلداتمش اولسـه ضررینه ضامن اولماز زیرا عقد تبرع وصف سلامته مستحق اولماز .

مثلا موهوب له مال موهوبی قبض ایتدکدن صـکره تلف اولسه‌ده بعده برمستحق چیقه‌رق اکا تضمین ایتدیرسـه موهوب له واهبه رجوع ایده‌مز. زیرا واهب متبرع اولمغله موهوب لهی تغریر احتمالی یوقدر مکرکه موهوبك سلامتنه ضامن اوله .

قسم ثانی نفعی دافعه عائد اولان عقد تبرعدر. ودیعه، مال مضاربه، مال شرکت کبی. بوقسم عقد تبرع ضمننده بری دیکرینی آلداتمش اولسـه ضررینه ضامن اولور. زیرا دافع اولانك مثلا شریکلردن برینك دیکرینی الداتمسی ممکن ومحتملدر .

§

[الداتمش اولسه] قیدی احترازیدر. بناءً علیه کرك عقد معاوضه وکرك عقود تبرعده بلاتغریر برکیمسه متضرر اولسه تضمینی لازم کلمز. مثلا برکیمسه «بومالی بن فلاندن غصب ایتدم» دیه‌رك صاتسه وبعده اومال بالاستحقاق ضبط اولنسـه مشتری بایعه رجوع ایده‌مز. چونکه مغصوب اولدیغنی بیله‌رك آلمشدر .

§

بعضاً برکیمسه دیکرینی برعقد ضمننده اولمیه‌رق الداتور. مثلا برکیمسه دیکرینه «فلان یولدن کیت امینتلودر اکر مالك ضایع اولورایسه ضامنم» دیوبده او کیمسه بوسوز اوزرینه او یولدن کیدوبده مالی اثنای راهده قطاع طریق طرفندن اخذ ایدلسه کلام مزبوری سـویلیان صـفت سلامتی متعهد اولدیغندن کندوسنه ضمان لازم کلور . اما صفت

سلامتی تعهد ایتمیه‌رك یالکز «یول امیندر» دیمش ایسه ضمان لازم کلمز. بو وجهله ضمان غروردهٔ مکفول عنهك یعنی مثال مزبوره کوره امنیت طریقی سلب ایدنك معلوم اولمسی شرطدکلدر .

مثلا برکیمسه برعرصه اشترا ایدوبده اوزرینه بنا یاپلدقدن صکره مستحق چیقوبده ضبط اولنسه مشتری بایعدن عرصه‌نك قیمتنی الدقدن بشقه بنانك حین تسلیمنده‌کی قیمتنی دخی آلور .

بومثالده عقد معاوضه یعنی بیع ضمننده حاصل اولان تغریر شو وجهله‌درکه: بایعك اول عرصه‌یی بیع مطلق ایله بیع ایدوب عوضنی قبض ایتمسی ٣٣٦ نجی ماده حکمنجه مبیعك عیبدن سالم اولمسنی اقتضا ایتدیکندن مشتری او صفتله ا کامالك اولدم ظن ایتدیکی حالده بالاستحقاق ضبط اولنمسیله صفت سلامتدن عاری ایدوکی تبین ایتدکده چونکه استحقاقك فوقنده برعیب اولمیه‌جغندن بایعك مبیعی معیوب اولدیغی حالده سالم دیه‌رك صاتوب مشتری‌یی تغریر ایتمش اولدیغندن طولایی مشتری ضررینی بایعدن آلور .

§

بایع ایکی صورتله ضامن اولور برنجیسی: عرصه‌نك ثمنی، ایکنجیسی: بنانك قیمتنی تضمین ایدر . انجق مشتری بنانك قیمتنی بایعدن آلمق ایچون قائماً و مبنیاً بایعه تسلیم ایتمسی لازم کلور [حین تسلیمنده‌کی] عباره‌سیله بوکا اشارت اولنمشدر .

بوتقدیرده بایع بنایی هدم ایدرك انقاضنی کندو حسابنه آلور . وشوحالده بناء مذکور قبل التسلیم محترق اولمق کبی برصورتله هلاك اولوب تسلیمی ممکن اولماز ایسه مشتری بایعدن قیمتنی آله‌ماز .

برده بنادن مقصد مشترینك کندو مالیله یاپدیغی بنادر . یوقسه عرصه‌ده موجود انقاض ایله بر بنا یاپسه انقاضك قیمتیله بایعه رجوع

ایده‌میه‌جکی کبی دولکر وسائره‌یه ویردیکی یومیه ونفقه ایله‌دخی رجوع ایده‌مز .

§

مذکور عرصه‌یه اشجار غرس اولنسه حکم نه بویله‌در . فقط اشجارك قلعی ارضه مضر اولور ایسه مستحق مخیر اولوب دیلرسه قلع ایتدیروب نقصان ارضی تضمین ایتدیرر. دیلرسه اشجارك مقلوعاً قیمتلرینی ویروب تملك ایدر.

§

مثال مذکورده بایع مطلق اوله‌رق ذکر ایدلدیکندن هم کندینك وهم وصیسی اولدیغی کیمسه‌نك مالنی صاتانه شاملدر .

کذلك برکیمسه اهل سوقه [اشبو صغیر اوغلمه مال صاتکز اکا تجارته اذن ویردم] دیسه وبعده اول چوجق بشقه‌سنك اولدیغی میدانه چیقسه اهل سوق اول چوجغه صاتمش اولدیغی مالك اقچه‌سنی اول کیمسه‌دن مطالبه ایدر.

زیرا [اذن ویردم] دیان کیمسه‌ مزبور چوجغی نفسنه مضاف قیله‌رق [اوغلم] دیمسی واهل سوقه یعنی اصناف وتجاره انکله الیش ویریش ایتملرینی امر ایلمسی ایله اهل سوقی تغریر ایتدیکندن ضررینه متحمل اولور .

مثال مذکورده مابه التغریر اولان اذن اهل سوقك اول چوجغه مال صاتملرندن مقدم اولمسنه نظراً اصل مبحوث عنهه تفرع ایتمز کبی ایسه‌ده برزمانده ثابت اولان شیئك خلافنه دلیل اولمدقجه بقاسیله حکم اولنور قاعده‌سنه بناءً بوکیمسه‌نك ثابت اولان اذنی اول چوجغی اخذواعطادن نهی ایتدیکنی اهل سوقه اخبار ایدنجیه قدر بطریق الاستصحاب باقی عد اولنه‌رق حین اخذواعطاده اذن ویرمش ومال صاتمغه امر ایتمش کبی اولور .

باب ثالث

كفالتدن برائت حقنده اولوب اوچ فصلى حاويدر

فصل اول

بعض ضوابط عموميه بياننده‌در

بو فصلك حاوى اولديغى مواد احكامى انواع كفالته شامل اولديغند[ن] ضوابط عموميه عنوانى ايله ذكر اولنمشدر. ضوابط عموميه‌نك نه ديمك [اولديغى] كتاب الاجاراتك باب اولنده تعريف وبيان اولندى .

٦٥٩ ماده مكفول به كرك اصيل وكرك كفيل طرفند[ن] مكفولى لهه تسليم و ايفا اولندقده كفيل كفالتدن بر[ى] اولور .

شويله كه : كفالت بالعينده مكفول به عيناً ويا بدلاً مكفول ل[ه‌ه] تسليم اولندقده وكفالت بالدينده دين مكفول لهه ادا قلندقده وكفال[ت] بالتسليمده فعل تسليم ايفا ايدلدكده عقد كفالتدن مقصد حاص[ل] اولديغندن وبر عقددن مقصد حاصل اولدقده حكم عقد منتهى اوله‌جغند[ن] كفالتك حكمى اولان مطالبه دخى منتهى اولور ومطالبه نهايت بولنج[ه] كفيل دخى كفالتدن قورتيلور . قورتيله‌ميوب ينه مطالبه اولنسه [بر] حقك آيرو آيرو شخصلردن مكرراً استيفاسى لازم كلوب بو ايس[ه] غير جائزدر. كيفيت وشرائط تسليم وايفا فصل ثانى وثالثده مندرج اتنده [؟] مستبان اولور .

٦٦٠ ماده مكفول‌له [كفيلى ابرا ايتدم] وياخود [كفيل طرفنده حقم يوقدر] ديسه كفيل برى اولور .

يعنى مكفول له كفيلى كرك ابراء خاص كرك ابراء عام ايله ابرا ايتسه كفيل برى اوله جغى كبى ١٥٦٨ نجى ماده‌ده بيان قلنديغى وجهله كفيل بو ابرايى رد ايتسه مردود اولماز . چونكه ١٥٣٦ نجى ماده‌ده تعريف و بيان اولنديغى اوزره ابرا برى ابراء استيفا و ديكرى ابراء اسقاط اوله‌رق ايكى قسم اولوب هرايكيسنده دخى تمليك معناسى اولديغندن مديونك ردى ايله مردود اولور ايسه‌ده كفيل مديون اولميوب يالكز مطالب اولديغندن كندوسنى ابرا اسقاط محض قبيلندن اولور . اسقاط محضك ردى ايسه ممكن دكلدر . زيرا ساقط اولان شى عودت ايتمز . شوقدركه [مكفول له كفيلى ابرا ايتدم] ديه‌رك ابراى اسقاط ايله ابرا ايدر ايسه كفيل اصيله رجوع ايده‌من . اما [كفيل طرفنده حقم يوقدر] ديه‌رك ابراى استيفا ايله ابرا ايدر ايسه كفالت اصيلك امريله اولمش اولديغى صورتده كفيل اصيله رجوع ايده بيلور .

فقط مكفول‌له دين اولان مكفول بهى كفيله هبه ايتدكده قبولنه متوقفدر . زيرا تمليكدر . قبول ايتديكى تقديرده كفالتدن برى اولور . وبو صورتده امر ايله كفيل اولمش ايسه اصيله رجوع ايله موهوب اولان دينى طلب ايده بيلور . ايشته بوندن منفهم اولوركه هبه ايله ابراى اسقاط بيننده حكماً فرق واردر .

§

٦٦١ ماده كفيلك برائتندن اصيلك برائتى لازم كلمز .

نته‌كيم مادهٔ سابقه‌ده محرر اولديغى وجهله مكفول لهك ابراى اسقاطيله كفيل برى اولدقده اصيل برى اولماز. زيرا فرعك سقوطيله اصلك سقوطى لازم كلمز. اگرچه ٤٨ نجى ماده حكمنجه تابعه بشقه‌جه حكم ويريله‌مز سه‌ده بو ماده اندن مستثنادر .

انجق بو بابده‌كى برائتدن مقصد مكفول لهك ابراى اسقاطيله حاصل اولان برائتدر . يوقسه على الاطلاق برائت دكلدر . چونكه كفيل دينى تأديه ويا مكفول لهى برى اوزرينه حواله ايله برائت ايتسه اصيل دخى مكفول‌لهه قارشو برى اولور. انجق برنجى صورتده كفيل ايكنجى صورتده محال عليه دينى بعدالادا اصيله رجوع ايده‌بيله‌جكلرندن بونلره قارشو برى اوله‌مز .

١٦١٨ و ١٨٢٩ نجى ماده‌لر شرحنده بيان قلنديغى اوزره اصيلك امريله كفيل اولديغى ثابت اولان كفيلك ايفاى دينه محكوم اولمسيله اصيل دخى محكوم عليه اولمش اولور .

٦٦٢ ماده اصيلك برائتى كفيلك برائتنى موجب اولور.

اسبابى ٥٠ نجى ماده‌ده شرح وايضاح اولنديغى وجهله اصل ساقط اولدقده فرع دخى ساقط اولور. انجق مستثنا اوله‌رق اصيلك يمين ايله برائتندن كفيلك برائتى لازم كلمز. زيرا يمين انجق حالفك برائتنى موجب اولور .

كذلك ٦٤٨ نجى ماده موجبنجه اصيلك برائتى شرط ايديله‌رك كفالت حواله‌يه منقلب اوله‌جغندن كفيل برى اولماز .

وكذا ٦٥١ نجى ماده‌ده بيان قلنديغى وجهله كفيل هم كفالت نفسيهٔ مضافه همده كفالت ماليهٔ معلقه ايله كفيل اولديغى حالده اصيلك

تجنن ویا وفات ایتمسیله کفالت نفسیه ساقط اولور ایسه‌ده کفالت مالیه باقی قالور .

§

دائن اصیلی وفاتندن صکره ابرا ویا دینی متوفایه هبه ایتسه امام ابو یوسفه کوره ورثه‌نك حق ردی اولدیغندن رد ایدرلر ایسه کفیل بری اولماز. امام محمده کوره ورثه‌نك ردی ایله مردود اولمیه‌جغندن کفیل بری اولور. ١٥٦٩ §

مادهٔ مشروحه‌ده ذکر اولنان برائت ابراء اسقاط ایله ابراء استیفایه شاملدر اصیل ابراء اسقاط ایله ابرا اولندقدن صکره ابرایی رد ایدر ایسه فقهای عظامدن بعضیلرینه کوره کفیل بری اولور. زیرا ١٥٦٨ نجی ماده حکمنجه مدیونك ردی ایله ابرا مردوداولور ایسه‌ده کفیل حقنده ابرا اسقاط محض قبیلندن اولمقله انك ایچون رد ایله مردود اولماز. بعضیلرینه کوره‌ده برشی باطل اولدقده انك ضمننده‌کی شی دخی باطل اوله‌جغندن کفالت کما کان باقیدر .

فصل ثانی

کفالت بالنفسدن برائت حقنده‌در

٦٦٢ ماده کفیل مکفول‌بهی شهر وقصبه کبی مخاصمه ممکن اولان یرده مکفول لهه تسلیم ایتدکده مکفول‌له کرك قبول ایتسون و کرك قبول ایتمسون کفیل کفالتدن بری اولور .

[شهر وقصبه] حاکم وضابطهٔ عدلیه مأموری بولنمیان صحرا

ومحللردن احتراز ایچوندر. بومثللو یرلردهتسلیمدن مکفول له منتفع یعنی غرض تسلیم حاصل اوله‌میه‌جغندن کفیل بالاتفاق کفالتدن بری اولماز .

اما شهر وقصبه‌ده تسلیم ایتدکده بومحذور وارد اولمیه‌جغنده وکفیل ذات تسلیمی تعهد ایتمش اولدیغنه نظراً امام اعظم حضرتلرینك اجتهادینه کوره شهر و قصبه ایستر عقد کفالتك واقع اولدیغی محل ایستر ایسه بشقه‌بریر اولسون تسلیم تحقق ایده‌رك کفیل بری اولور .

امامین حضراتنه کوره تسلیمدن مقصد مدعابهك طلب واثباتی ایله استحصال حق اولوب مکفول لهك عقد کفالتك واقع اولدیغی محلك غیری شهر وقصبه‌ده تسلیمی ایله اوراده علیهنه اقامهٔ دعوی اولنه بیلورایسه‌ده اثبات مدعا ایده‌جك شهودك عقدك واقع اولدیغی محلده بولنملری محتمل ایدوکندن کفیل بری اولماز .

مادهٔ مشروحه‌ده مطلق‌اوله‌رق ذکر ایدلمسندن امام اعظم قولنك اختیار اولندیغی مستبان اولور . §

کفیل مکفول بهی بروجه‌محرر تسلیم‌ایتدکده کفالتدن‌بری‌اولور. چونکه‌تسلیمدن مقصد مکفول‌له مکفول‌بهی‌بلامانع تسلم ایده‌بیله‌جك صورتده بینلرینی تخلیه‌ایتمکدن‌عبارتدر . مکفول لهك قبول ایتمامسیله کفالتك دوامی ایجاب ایتمز .

فقط بر بلدهٔ معینه‌ده تسلیمی شرط ایدلمش ایسه بشقه بلده‌ده تسلیم ایله کفالتدن بری اولماز .

زیرا شرط مذکور طالب‌حقنده مفید اولمغله بقدرالامکان شرطه

مراعات اولنمق لازم كله جكندن شرط تحقق ايتمينجه مشروط دخی تحقق ايتمز .

ومجلس محاكمه‌ده تسليم ايتمك اوزره كفيل اولدقده زقاقده تسليم ايله كفالتدن بری اولماز .

زيرا غلبه‌لق اولمق حسبيله ناس طرفندن مكفول بهك فرازينه معاونت ايدلمسی ملحوظدر .

فقط ضابطه حضورنده تسليم ايتسه بری اولور .

[ضابطه] دن مقصد ضابطهٔ عدليه‌در. زيرا ضابطهٔ عدليه حكامك وسائط اجرائيه‌سی اولديغندن انلره تسليم مجلس حاكمده تسليم كبيدر.

استطراد

اصول محاكمات جزائيه قانوننك ٨ نجی ماده‌سنده [ضابطهٔ عدليه مأمورلری جنايات وجنحه وقباحتلری تحری ودلائلنی جمع وضبط ايله متجاسرلرينی طوتوب متعلق اولدقلری محاكم جزائيه‌يه تسليم ايتمكه مأموردرلر .]

٩ نجی ماده‌سنده [جنايات دعوالرينی رؤيت ايدن محكمه‌لرك نظارتلری التنده اولمق وآتيده تعيين اولنه‌جق احكام مخصوصه‌يه تابع بولنمق اوزره ضابطهٔ عدليه وظائفی قائممقام ويا مدير وتفتيش مأمورلری « يعنی پوليس قوميسر ومأمورلری » ومدعی عموميلر ومستنطقلر وضبطيه ضابطانی وكوی مختارلری واختيار مجلسلری اعضاسی وكوی واورمان بكجيلری معرفتيله اجرا اولنور .]

١٠ نجی ماده‌سنده [واليلر ومتصرفلر وپای تختده شهرامينی وضبطيه

ناظری وقوعه کلان جنایت ویا جنحه ویا قباحتك ثبوتنه مدار اولان معاملات لازمه‌یی بالذات ویاخود جرمك درجه‌سنه کوره عائد اولدیغی ضابطهٔ عدلیه مأمورلری واسطه‌سیله اجرا وفاعللرینی لازم کلان محکمه‌یه تسلیم ایتدیره‌بیله‌جکلردر .]

دیو محرر اولمسنه نظراً ضابطهٔ عدلیه وظیفه‌سی قانوناً مأمورین مشار ومومی الیهمه تفویض اولنمش اولوب بونلر دائرهٔ مأموریتلری داخلنده هر نوع وظائف عدلیه‌یی ایفا ایله مکلف ویالکز کوی واورمان بکجیلری قانون مذ کورك ١٦ نجی ماده‌سی حکمنجه [نظارتنه مأمور اولدقلری دائره داخلنده اراضی واورمانلرجه وقوعبوله‌جق قباحت وجنحه‌لره] متعلق خصوصات ایله موظفدرلر .

بنابرین کفیل اصیلی صلاحیتدار اولان ضابطهٔ عدلیه مأمورینه واکر کفالتی بر اراضی ویا اورمان دعواسندن طولایی ایسه کوی ویا اورمان بکجیسنه تسلیم ایتدکده بری اولور .

اما ضابطهٔ عدلیه وظیفه‌سیله مکلف اولمیان ضابطان عسکریه ومأمورین سائره‌یه تسلیم ایتسه کفالتدن بری اولماز . §

برینك نفسنه بر قاچ کیمسه کفیل اولدیغی حالده ایچلرندن بری مکفول بهی طالبه تسلیم ایتسه نظر اولنور . اکر بشقه بشقه کفیل اولمشلر ایسه دیکرلری بری اولماز واکر معاً کفیل اولمشلر ایسه دیکرلری دخی بری اولور .

کفالت نفسیه‌ده اصیل کندو نفسنی مکفول لهه تسلیم ایتسه نظر اولنور . اکر نفسنی جهت کفالتدن طولایی تسلیم ایتدیکنی وکفیل بالنفس متعدد وامر ایله کفیل اولدقلری حالده ایچلرندن « فلانك کفالتندن

طولابى تسليم ايتديكنى» بيان ايدرايسه مقصد حاصل اولمش اوله جغندن او كفيل برى اولور .

كفيل بو يله سويله من وياخود «فلانك كفالتى ايچون تسليم اوليورم» دبوب انجق كفيل مزبور آنك امريله كفيل اولمامش ايسه مكفول به نفسنى طالبه تسليم ايتمكله كفيل برى اولماز . زيرا كفالت انك امريله اولمينجه كندوسنى طالبه تسليم ايتمك اوزرينه لازم اولمديغندن بر وجه محرر تسليم اولمسيله كفيل برى اولماز . §

بلا امر اولان كفالتده كفيل مكفول بهى «طالبه تسليم اول» ديه اجبار ايده من بلكه تسليمى جائز اولان يرده راست كتوروب خواه وناخواه تسليم ايتمسى لازم كلور .

٦٦٤ ماده طالبك طلبى اوزرينه مكفول بهى مجرد تسليم ايله كفيل كفالتدن برى اولور .

[بحكم الكفاله تسليم ايتدم] ديمكه حاجت يوقدر . زيرا برائت تسليمك موجبيدر وبرتصرفك موجبى اولان شى خلافنه احتمال اولمدقجه من غير تصريح اول تصرف ايله حاصل اولور .

اما طالبك طلبى اولمقسزين تسليم ايتدكده [بحكم الكفاله تسليم ايتدم] ديمدكجه برى اولماز.

طلب سبق ايتمكسزين واقع اولان تسليمده بشقه احتمال يعنى اعانه طريقيله اولمق احتمالى بولنديغندن ويقيناً ثابت اولان مطالبه شك ايله يعنى اعانه يه محتمل اولان تسليم ايله زائل اوله ميه جغندن طلب

اوزرينه اولميان تسليمده كفيل بحكم الكفاله تسليم ايلديكنى تصريح ايتمدكجه برائتنك حصولنه حكم اولنه‌من .

كذلك كفيلك وكيل ويارسولى طرفندن مكفول به مكفول لهه تسليم اولندقده موكل ويا مرسلنه اضافتله « فلانك كفالتدن برائتى ايچون تسليم ايتدم» ديمدكجه كفيل كفالتدن برى اولماز .

٦٦٥ ماده فلان كون تسليم ايتمك اوزره كفيل اولوبده اول كوندن اول تسليم ايتدكده مكفول له قبول ايتمسه بيله كفيل كفالتدن برى اولور .

چونكه تأجيلك نفعى من له الاجل اولان كفيله عائد واجل انك حقى اولوب قبل حلول الاجل تسليم ايله كندو حقنى اسقاط ايده جك اولدقده مكفول له قبوله مجبور اولور . مكان تسليم حقنده كتاب البيوعك باب خامسنك فصل ثالثى مندرجاتنه توفيق معامله اولنمق لازم كلور .

٦٦٦ ماده مكفول به فوت اولدقده كفيل كفالتدن برى اولديغى كبى كفيلك كفيلى وار ايسه اودخى برى اولور

زيرا مكفول بهك فوت اولمسيله انى احضار كفيل ايچون ممتعدر .

كذلك كفيل فوت اولسه كندو كفالتدن برى اولديغى كبى كفيلى وار ايسه اودخى برى اولور .

كفيلك وفاتيله مكفول بهى تسليم اندن تصور اولنه‌ماز . وتركه‌سى بو حقك ايفاسنه غير صالح اولديغى كبى ورثه‌يه دخى انتقال ايتمز چونكه

احضار نفس مال اولمدیغندن متوفانك تركه‌سندن بوحقی استیفا قابل اولمدیغی كبی ورثه دخی مورثلرینك اوززینه لازم اولان برفعلی ایفایه مجبور اوله‌مزلر .

§

كفیلك كفیلنه‌ده حاجت قالماز . زیرا كفیل اول ثانی‌یه نسبة اصیلدر . اصل ساقط اولنجه فرع دخی ساقط اولور .

اما مكفول لهك وفاتیله كفیل كفالتدن بری اولمیوب وارثی مطالبه ایدر .

زیرا متوفانك لهنه اولان خصوصاتده ورثه مورثلرینك مقامنه قائم اولور .

§

بوندن ناشیدركه كفیل مكفول بهی ورثه‌دن ویا متعدد وصیلردن برینه تسلیم ایدرسه دیكر وارث ویاوصیلرك حق مطالبه‌سی باقی‌قالور . هرنه‌قدر ١٦٤٢ نجی ماده حكمنجه ورثه‌دن بری جمله‌سی نامنه‌خصم اوله‌بیلور ایسه‌ده وارث مرقوم یالكز كندو حصه‌سنی قبض‌ایده‌بیلوب دیكر ورثه‌نك حصه‌لرینی قبضه صلاحیتی اولمدیغندن كفیل ورثه‌دن برینه مكفول بهی تسلیم ایتمكله دیكرلرینك حق تسلمی ساقط‌اولماز .

فصل ثالث

كفالت بالمالدن برائت حقنده‌در

٦٦٧ ماده دائن فوت اولوبده مدیون اكا منحصراً وارث اولسه كفیل كفالتدن بری اولور .

چونكه اصیل كندو ذمتنده اولان دینه ارثاً مالك اولدیغی جهتله

بورجنی ادا ایتمش حکمنده اوله‌رق دینندن بری اوله‌جغندن اصیلك براٴتی کفیلك براٴتنی موجب اولور.

واکر دائنك بشقه‌وارثی وارایسه کفیل یالکزمدیونك حصه‌سندن بری اولوب دیکر وارثك حصه‌سندن بری اولماز.

بناءً علیه دیکر وارث حصه‌سنی ایستر وارث اولان دائندن ایسترسه کفیلدن طلبده مخیر اولور.

۶۶۸ ماده کفیل یاخود اصیل بورجك بر مقداری اوزرینه دائن ایله مصالحه ایتدکلرنده اکر ایکیسنك یا اصیلك براٴتی شرط ایدلمش یاخود هیچ برشرط درمیان ایدلمامش ایسه ایکیسی دخی بری اولور.

یعنی بدل صلحدن ماعدا اولان بورجدن بری‌اولور. زیرا کفیل یاخود یالکز اصیل صلحی دینه مضاف قیلوب دین مذکور ایسه اصیل اوزرینه واجب اولدیغی جهتله بدل صلحدن ماعدا اصیلك براٴتنی ایجاب‌ایدرکه اصیلك براٴتندن کفیلك دخی براٴتی لازم‌کلور.

واکر یالکز کفیلك براٴتی شرط ایدلمش ایسه یالکز کفیل بری اولوب طالب دخی مخیر اولور.

بوصورتده صلح فسخ کفالت اولدیغندن کفیل بری اولور ایسه‌ده انك براٴتندن اصیلك براٴتی لازم کلمز. طالب:

دیلرسه مجموع دینی اصیلدن ودیلرسه بدل صلحی کفیلدن وباقیسنی اصیلدن آلور .

و اصیلك امریله کفیل اولمش اولان کیمسه بدل صلح ایله اصیله مراجعت ایدر .

§

بو ماده‌ده بیان قلنان صلح مال مکفول بهه دائردر . کفیل بالمال کفالتدن کندوسنی ابرا ایتمك اوزره طالب ایله بدل معلوم اوزره صلح اولسه بعض فقهایه کوره صلح ینه صحیح اولور ویالکز کفیل کفالتدن بری اولماز. بعضیلرینه کوره دخی صلح مذکور صحیح اولماز .

٦٦٩ ماده کفیل «ویا اصیل» مکفول لهی برینك اوزینه احاله ایدوب مکفول له ومحال علیه دخی قبول ایتسه هم کفیل وهم ده مکفول عنه بری اولور .

زیرا دین اصیلك اولوب حواله ایسه اصل دین ایله حاصل اوله جغندن یعنی دینی بر ذمتدن دیکر ذمته نقل ایده جکندن ایکیسنك دخی برائتنی تضمن ایدر. شوقدرکه کفیل یالکز کندینك برائتی شرطیله حواله ایتسه اصیل ینه مطالب اولور زیرا کفیلك برائتیله اصیلك برائتی لازم کلمز .

مع مافیه بوماده وجهله حواله اجرا قلندقدن صکره محال علیهك مفلساً وفاتی کبی برسببله توی تحقق ایتسه دین اصیل اوزرینه عودت ایده جکی کبی کفیلك دخی کفالتی عودت ایدر .

§

برده طالب بشقه برجهتدن اولان كندو آله جقلوسنى اصيل
يعنى مديونى اوزرينه حوالهٔ مقيده ايله حواله ايتسه بوتقديرده كفيل
موقتاً كفالتدن برى اولور. ومحال له يالكز اصيلى مطالبه ايدر زير
كفيل انك ايچون كفيل اولمامشدر مكر كه اصيلك عدم اقتدارى
تحقق ايده

٦٧٠ ماده كفيل بالمالك وفاتنده مال مكفول ب
تركه‌سندن مطالبه اولنور.

يعنى كفيلك وفاتيله كفالت بالمال باطل اولمز. زيرا كفيلك
تركه‌سى بوحقك ايفاسنه صالحدر. بناءً عليه مكفول به تركه‌سندن استيف
اولنور. انجق امرايله كفيل اولمش ايسه ورثه بعدالادا مكفول عنه
مراجعت ايدرلر اماتركه‌سى يوقسه كفيلك ورثه‌سى تمامنى ياخو
تركه‌سى دينك ايفاسنه كافى دكل ايسه كفايت ايدن مقدارى بعدالاد
اوست طرفنى كندوماللرندن ويرمك اوزره اجبار اولنمازلر.

٦٧١ ماده ثمن مبيعه كفيل اولوبده بيع فسخ اولنس
ياخود مبيع بالاستحقاق ضبط وياعيبله رد قلنسه كفيل كفالتدن
برى اولور.

بوصورتده مشترى اولان اصيل برى اوله‌جغندن ثمن ساقط
اولور. وكفيل دخى برائت ايدر. §

بايع مشترى ذمتنده‌كى ثمن مبيعدن آلمق اوزره كندو دائنى
حوالهٔ مقيده ايله مشترى اوزرينه حواله ايدوبده مذكور ثمنه محال له

ایچون بر کیمسه کفیل اولدقدن صکره مبیع بالاستحقاق ضبط ایلنسه کفیل کفالتدن بری اولور . اما مبیع خیار عیب ویادیکر خیار ایله رد اولنسه کفالت کماکان دوام ایدر . ٦٩٣نجی ماده یه نظر بیوریله .

اصیل دینه مقابل دائنه برمال صاتدقدن صکره برمستحق طرفندن اول مال ضبط اولنسه کفیلك کفالتی عودت ایدر . لکن اقاله ایدرلر ایسه کفالت عودت ایتمز زیرا اقاله طرفین ایچون فسخ ایسه‌ده شخص ثالثه نظراً عقد جدیددر .

٦٧٢ ماده مدت معلومه تمامنه‌دك برمال ایجاراولنوبده تسمیه قلنان بدل اجاره‌سنه بر کیمسه کفیل اولدقده مدت اجاره‌نك انقضاسنده اول کفالت دخی منتهی اولوب بعده اول مال اوزرینه مجدداً عقد اجاره اولندقده اول کفالتك بوکا شمولی اولماز .

بوماده‌دن اکلاشیلدیغی اوزره بدل اجاره‌یه کفالت صحیحدر . ایستر معجل ایستر مؤجل اولسون . هرنه‌قدراجاره‌ده عقد مطلق ایله اجرت لازم اولماز ایسه‌ده اجرتی مستلزم اولان سبب موجود ایدوکندن کفالت صحیح اولور . چونکه هرنه‌ده که سبب دین موجود اوله انده کفالت صحیح اولور .

§

کتاب الکفاله اوزرینه تعلق ایدن ارادهٔ سنیه تاریخی

فی ٦ محرم سنه ١٢٨٧

كتاب الكفاله يى ترتيب ايدن مجله جمعيتى هيئتى

عن اعضاء شوراى دولت	ناظر ديوان احكام عدليه
سيف الدين	احمد جودت
عن اعضاء ديوان احكام عدليه	عن اعضاء ديوان احكام عدليه
السيد احمد حلمى	السيد احمد خلوصى
عن اعضاء جمعيت ابن عابدين زاده	عن اعضاء شوراى دولت
علاء الدين	محمد امين

فهرست

كتاب الاجارات برمقدمه ايله سكز بابدر

قال النبي صلى الله عليه وسلم

[من يرد الله به خيراً يفقهه فى الدين]

روح المجلة

دردنجی جلد

کتاب الحواله ، کتاب الرهن ، کتاب الاماناتك شرحيدر

محرری

اسبق موصل واليسی ، مکتب حقوقدن مأذون

حاجی رشید پاشا

درسعادت

جغال اوغلنده آياصوفيه جادهسنده « مطبعهٔ خيريه وشركاسی »

١٣٢٨

بسم الله الرحمن الرحيم

موجبنجه عمل اولنه

صورت خط همایون

كتاب رابع

حواله حقنده اولوب برمقدمه ایله ایكی بابی حاویدر

مقدمه

حواله یه دائر اولان اصطلاحات فقهیه بیانندهدر

٦٧٣ ماده حواله دینی برذمتدن دیكر ذمته نقل ایتمكدر .

حوالهنك لغةً معناسی مطلقا نقلدر . كرك دین اولسون وكرك عین اولسون . بوصورتده معنای لغویسی ایله معنای اصطلاحیسی بیننده عموم وخصوص مطلق اولوب معنای لغوی اعم ومعنای اصطلاحی اخصدر .

[دین] لفظی عیندن احتراز ایچوندر .

[برذمتدن] یعنی محیلك ذمتندن [دیكر ذمته] یعنی محال علیهك ذمته دینی [نقل] دن مقصد دخی نقل حكمیدركه بونك اثری مطالبهده ظاهر اولور . چونكه دین وصف حكمیٔ شرعیدر نقل حكمی ایسه انجق وصف حكمیده جاری اولور. اما اعیان امور حسیهدن اولدیغی جهتله انتقالی نقل حسی یه متوقفدر . نقل حسی ایسه مجرد سوز ایله

حاصل اولماز حتى بر كيمسه بر كتابى شورادن بورايه نقل ايتدم ديسه مجرد بويله سويلمسيله نقل اولنمش اولماز

برده سوز دينك ثبوتنده كافى اولديغى كبى نقلنده وحتى بتون بتون رفعنده دخى كافى اولور. اما امر حسينك ثبوتنده سوز كافى اولهمديغى كبى نقلنده دخى كافى اولهماز .

§

تعريفدن اكلاشلديغى اوزره محيلك محال لهه مديون اولمسى لازم كلور. مديون اولمز ايسه ايكى احتمال واردر . برنجيسى : محيلك محال عليهده بر آلهجغى اولمقدركه بوصورتده حوالهايله محالله محيلك قبض دينه وكيلى اولمش اولور . زيرا عقودده اعتبار مقاصد ومعانى يهدر . الفاظ ومبانى يه دكلدر . وكلامك اعمالى اهمالندن اولادر .

ايكنجيسى: محيلك محال عليهده هيچ بر آلهجغى اولمامقدر كه بوتقديرده محيلك محال لهى محال عليه حواله ايتمسنده بر مقصد شرعى بولنهميهجغنه وبر كلامك اعمالى ممكن اولمينجه اهمال اولنهجغنه نظراً اشبو معامله نه حواله نهده توكيله حمل اولنهميهرق اهمال ايديلور . وبوسوزله محال عليه حقنده بركونه حكم ترتب ايتمز .

§

حوالهده انتقال ايدن هم دين وهم مطالبهميدر ؟ يوقسه يالكز مطالبهميدر ؟ بوبابده بين الفقها اختلاف اولنمشدر. بضيلرينك قولنجه هم دين وهم مطالبه انتقال ايدرده محيل حواله ايتديكى ديندن وانك مطالبهسندن برى اولور .

مادهٔ مشروحهده [حواله دينى برذمتدن ديكرذمته نقل ايتمكدر] و٦٩٠ نجى مادهده [حوالهنك حكمى بودركه محيل بورجندن وكفيلى وارايسه كفالتدن برى اولور] دينلمسى قول مذكورك مختار اولديغنه دلالت ايدر .

بعضیلرینك قولنجه دخی یالکز مطالبه انتقال ایدوب دین انتقال ایتمدیکندن محیل حواله ایله دیندن بری اولیوب فقط مطالبه‌دن بری اولور .

بورأیده بولنانلر حواله‌یی برنوع تأجیل عد ایتمشلردر . ومدعالرینه دلیل اولمق اوزره مسائل آتیه‌یی یراد ایدرلر شویله‌که :

اولاً محال‌له محال علیهی ابرا ایتدکده ابراسی صحیح اولوب ۶۹۹و۱۵٦۸ نجی ماده‌لر حکمنجه ابراء مذکور محال علیهك ردیله مردود اولمز . اکر محال علیه‌دین دخی انتقال ایلمش وبوسببله محیلك ذمتی محال به اولان دیندن بری اولمش اولسه ایدی تملیکی متضمن اولان ابرانك ردایله مردود اولمسی لازم کلوردی .

ثانیاً محیل بعدالحواله دینی یعنی محال بهی ایفا ایتسه محال له قبوله مجبوردر . اکر دین محال علیه‌انتقال ایلمش اولسه ایدی محیل دیندن بری اوله‌جغندن محال بهی تأدیه ایتدکده محال لهك قبوله مجبور اولمامسی اقتضا ایدردی .

ثالثاً محال‌له بحسب‌الحواله محال‌علیهده‌کی اله‌جغنی قبض ایچون محیلی توکیل ایده‌مامسی دینك ذمتنده ثابت اولدیغنه دلالت ایدر . ثابت اولمسه توکیل ایده بیلمسی ایجاب ایدردی .

رابعاً دائن محال علیهی اسقاط ایله ابرا ایدرسه محال علیه محیله رجوع ایده‌من . حال بوکه دینی محال علیهه هبه ایدرسه رجوع ایده‌بیلور . اکر دین محیلك ذمتندن محال علیهك ذمتنه انتقال ایتمش اولسه ایدی ایکیسنك حکمی براولملی ایدی یعنی ایکیسنده‌ده رجوع ایده‌مامك لازم کلوردی .

خامساً بعدالحواله محال بهی محال علیهدن استیفا ممکن اوله‌مینجه

يعنی توی تحقق ايدنجه بورج محيله رجعت ايدر . حال بوكه حوالهده دين انتقال ايتمش اولسه ايدی محيلدن ساقط اولمق اقتضا ايدردی . وساقط اولانشی عودت ايتميهجكندن محال بهك محال عليهدن استيفاسی ممكن اولمينجه محيلك ذمتنه عودت ايتماسی لازم كلوردی .

ثمرۂ اختلاف شودركه انعقاد حوالهدن صكره محالله محيلی دينندن ابرا ايتدكده بو ابرا قول اوله كوره صحيح اولمامق وقول ثانی‌يه كوره صحيح اولوب محيل ديندن بری اولمق لازم كلور .

كذلك راهن مرتهنی اكا اولان بورجيله بركمسنه اوزرينه حواله ايتسه قول اوله كوره يدمرتهندهكی رهنی استرداد ايدهبيلمك وقول ثانی‌يه كوره استرداد ايدهمامك اقتضا ايدر .

انجق بعض محققين فقها بوايكی قولی تأليف ايدرك ديمشلر دركه حوالهده ايكی جهت اعتبار واردر . بری حواله لفظنك صورت وحقيقتی ديكری معناسيدر . حواله لفظنك حقيقتنه اعتبار اولنمسی دين ومطالبهنك هر ايكيسنك نقلنی اقتضا ايدر زيرا حوالهنك لغةً معناسی مطلقا نقل اولوب دينه مضاف قيلنمشدر. حواله لفظنك معناسنه نظر واعتبار اولنمسی دخی حوالهنك يالكز مطالبه‌يی نقلدن عبارت اولهرق برنوع تأجيل دين عدايدلمسنی ايجاب ايدر. لفظ ومعنی جهتلرينك هرايكيسنه تماماً رعايت واعتبارقابل اولمديغندن بقدرالامكان ايكی جهت ايله عمل اولنمق اوزره بعض احكامده جانب معنايه رعايت ايديلهرك حواله برنوع تأجيل دين عداولنمشدركه بوصورت ٦٩٠ نجی ماده شرحندن موضحاً مستبان اولور .

§

حوالهنك مشروعيتی [من احيل علی ملی فليتبع] حديث شريفيله

ثابتدر . چونکه موجبات امرك ادنا مرتبه‌سی جـوازدر . وبونك اوزرینه اجماع واقع اولمشـدر . ومحال علیه اداسـنه مقتدر اولدیغی بردینی حسن رضاسیله حوالة قبول ایده‌جکندن حواله معـامله‌سی عقلاً دخی جائزدر .

سبب مشروعیتنه کلنجه: دائن آله‌جغنی بالذات مدیوندن آلسون وبشقه طریق ایله اسـتیفاء دین ایتمسون دیمك هم دائن وهم مدیون حقنده مشقت وصعوبتی موجب اولوب مشقت دخی تیسـیری جلب ایتدیکنـدن حواله تیسیر مشقت ایچون تجویز بیورلمشدر .

٦٧٤ ماده محیل ؛ حواله ایدن کیمسه که مدیوندر .

٦٧٥ ماده محال‌له ؛ دائن « یعنی محیلدن آله‌جغی » اولان کیمسه‌در .

بوکا « محتال‌له » ویالکـز اوله‌رق « محال ، محتال » دخی دینور .

٦٧٦ ماده محال علیه ؛ کندو اوزرینه حواله‌یی قبول « یعنی محیلك بورجنی تعهد و التزام » ایدن کیمسه‌در .

« محتال علیه » دخی دینور .

٦٧٧ ماده محال به ؛ حواله‌اولنان‌مالدر .

که محیلك ذمتنده اولوب حواله کندوسنه تعلق ایدن دیندر .

٦٧٨ ماده حوالهٔ مقیده ؛ محیلك محال علیه ذمتنده یاخود یدنده‌اولان مالندن ویرمك اوزره دیومقید اولان‌حواله‌در .

بومال دخی یا ودیعـه کبی امانت محضه‌در یاخود مغصوب کبی مضموندر. بناءً علیه حوالۀ مقیده اوچ نوع اولوب برنجیسی: حوالۀ مقیـده بالدین یعنی دین ایله مقید حواله ایکنجیسی: حوالۀ مقیده بالعین الامانة یعنی اعیـان غیر مضمونه ایله مقید حواله اوچنجیسی: حوالۀ مقیده بالعین المضمون یعنی اعیان مضمونه ایله مقید حواله‌در.

٦٧٩ ماده حوالۀ مطلقه ؛ محیلك محال علیهده اولان مالندن ویرمك اوزره دیو مقید اولمیان حواله‌در .

حواله ؛ مطلقه ومقیده‌یه منقسم اولدیغی کبی ٦٧٩ نجی ماده‌دن منفهم اولدیغی اوزره حوالۀ مبهمه وغیرمبهمه نامیله دخی ایکی‌یه تقسیم اولنورکه بونلرك کفالتده نظیری کفالت مطلقه وکفالت مقیده‌در. حواله‌نك بروجه محرر تقسیماتنك اهمیتی وموجب اولدیغی فوائدی زیرده محرر احکام مترتبه‌سندن مستفاد اولور .

باب اول

عقد حواله بیاننده اولوب ایکی فصله منقسمدر

فصل اول

رکن حواله بیاننده‌در

حواله‌نك رکنی ایجاب وقبولدن عبارت اولوب کفالتده اولدیغی کبی یالکز محال علیهك ایجابی ایله حواله منعقد اولماز .

ایجاب وقبول دخی یا محیل ایله محـال له ومحال علیه ویا محال له

ایله محال علیه ویا محیل ایله محال له ویاخود محیل ایله محال علیه بیننده وقوعبوله‌جغندن بروجه زیر بیان وتعریف اولنور .

٦٨٠ ماده محیل کندو دائننه [سنی فلانك اوزرینه حواله ایتدم] دیوب آنلر « یعنی محال له ومحال علیه » دخی قبول ایتدکلرنده حواله منعقد اولور .

یعنی حواله‌نك منعقد ونافذ اولمسی ایچون بواوچی بیننده فصل ثانیده مندرج شرائطنه موافق اوله‌رق عقد اولنمسی لازمدر. ایکیسی بیننده عقد اولنور ایسه ترتب ایده‌جك احکام مواد آتیه‌ده بیان قلنور .

٦٨١ ماده یالکز محال له ایله محال علیه بیننده عقد حواله اولنه‌بیلور .

مثلا برکیمسه برینه [بنم فلانده‌اولان شوقدرغروش آله‌جغمی حوالة سن اوزریکه آل] دیوب اودخی [قبول ایتدم] دیسه « یعنی محال له ایجاب ومحال علیه قبول ایلسه » یاخود [فلانده اولان شو قدر غروش آله‌جغکی بنم اوزریمه حوالة قبول ایت] دیوب اودخی ایتسه « یعنی محال علیه ایجاب ومحال له قبول ایلسه کندو حقلرنده » صحیح و [نافذ] اولور . حتی محال علیه‌صکره نادم اولسه ندامتی فائده ویرمز .

زیرا هرکیمکه کندو طرفندن تمام اولان شیء نقض ایتمکه سعی ایدر ایسه سعیی مردوددر . فقط محیلك رضاسی وامری اولمینجه محال علیه محال به ایله کندوسنه رجوع ایده‌میه‌جکی کبی شاید محیله بورجی وار ایسه آنکله‌ده تقاص ومحسوب ایلیه‌میه‌جکی جهتله محال

عليه متبرع اولديغندن حوالهٔ مزبوره محيل حقنده نفع محض اولمغله قبول ورضاسی شرط دكلدر. هر نه قدر فقهای عظامدن بعضيلری اصحاب مروتدن اولان كيمسه‌نك ذمتنی بشقه‌سی ادا ايدرك كندوسنی منتدار قيلمسنی ايسته‌ميه‌جكندن محيلك رضاسی لازمه‌دن اولديغنی سويلمشلر ايسه‌ده ديكرلری محال عليهك اولوجهله ادای دين ايتمسی محيل طرفندن احاله طريقيله اولميوب حقيقتده احتيال صورتيله يعنی كنديلكندن قبول وتسويهٔ دين اولمغله تصرفندن منع ايديله‌ميه‌جكندن وخصوصيله مديون دائننه اولان دينی تسويه ايتمش اولان محال عليهه اداايله منتندن قورتيله‌بيله‌جكندن بخلاف محيلك رضاسنه حاجت كورمامشلردر .

لكن محيلك محال عليه ذمتنده آله‌جغی ويا يدنده مالی اولوبده آندن ويرلمك اوزره عقد حواله اولنور ايسه بركيمسه‌نك ملكنده اذنی اولمقسزين بشقه‌سی تصرف ايده‌ميه‌جكندن بوحواله حقيقتده احاله اولوب ذكر اولنان آله‌جق ويا مالدن محال به ادا ايديله‌بيلمك ايچون محيلك رضاسی شرطدر . شو حالده بومسئله اشبو ٦٨١ نجی ماده‌نك مستثناسيدر .

§

[حوالةً سن اوزريكه آل ؛ حوالةً قبول ايت] جمله‌لرندن مستبان اولديغنه كوره حواله امر صيغه‌سيله‌ده منعقد اولور . زيرا مساومه‌يه حمل ممكن دكلدر .

٦٨٢ ماده يالكز محيل ايله محال له بيننده اجرا اولنان حواله محال عليهه لدی الاعلام قبول ايتدكده صحيح وتمام اولور .

مثلا بركيمسه دائنی آخر دياره‌ده اولان برينك اوزرينه حواله ايدوب

دائن دخی قبول ایتدکدن صکره محال علیهه لدی الاعلام او دخی قبول ایتدیکی کبی حواله تمام اولور .

یعنی محیل ایله محال له بیننده عقد ایدیلان حواله ده محال علیهك قبول ورضاسی شرطدر . فقط مجلس عقدده آنك ویا وکیلنك حضوری شرط دکلدر . زیرا عقد حواله ده محال علیهك رضاسی انعقاد حواله نك شرطی اولمیوب نفاذینك شرطیدر . بناءً علیه محال علیه حواله یی قبول ایتمیوب رد ایتسه ویا قبل القبول وفات ایلسه حواله باطل اولور .

زیرا حواله نك تمامی دینك محال علیه ذمتنه انتقال ایتمسیله حاصل اولوب دین ایسه بلا التزام محال علیهه لازم کلمز . بناءً علیه محال علیهك حوالهٔ مطلقه ده بعده محیله رجوع ایتمك اوزره کندو مالندن محال بهی ادا ایتمسی ایچون تعهد و التزامی اولمدقجه جبر اولنه میه جغندن حوالهٔ مطلقه نك نفاذنده محال علیهك قبولی بالاتفاق لازمدر .

حوالهٔ مقیده ده محال علیه کندو ذمتنده و یا ید امانتنده بولنان محیلك مالندن محال بهی تسویه ایده جکی جهتله بونده التزام وتعهدینه حاجت اولمدیغی کبی بو نوع حواله ده محال له محیلك محال علیهده کی مطلوبنی قبضه وکیل اولوب هر آله جقلو مطلوبنی قبض ایچون ایستدیکنی توکیلده مختار اوله رق مدیونك استحصال رضاسی مشروط اولمامسنه نظراً بونوع حواله نك محال علیهك قبولنه متوقف اولمقسزین لازم اوله جغی امام مالك وشافعی واحمد بن حنبل رحمة الله علیهم حضراتی ایله اعاظم فقهای حنفیه دن بعض ذوات جانبندن درمیان اولنمش ایسه ده ائمهٔ حنفیه رحمة الله علیهم حضراتی هر نه قدر کندو مالندن ادا ایتمیه جك ایسه بیله عقد حواله ایله محال علیه اوزرینه دین لازم

كله‌جكى جهتله التزام اولنمقسزين لزوم دين ثابت اوله‌ميه‌جغندن بشقه ناس طلب مالده متفاوت اولوب بعضيلرى عنف و استعجال و بعضيلرى تساهل وتسامح وامهال ايدرلر .

وحواله‌يى وكالته قياس ، قياس مع الفارق اولوب چونكه حواله‌ده وجوب تبدل ايدرك محيل مديون ايكن محال عليه مديون اولور . حال بوكه وكالتده مديون دكشمز دينك استيفاسى امرنده بر تصرف اجرا ايديلوركه اندن دائن ايله ديكر بر شخصه حق مطالبه ثابت اولور .

اسباب محرره‌يه كوره حواله‌نك نفاذى ايچون كرك مطلق وكرك مقيد اولسون محال عليهك حصول رضاسى اقتضا ايده‌جكنى اجتهاد بيوروب مجله جمعيتنجه دخى بوصورت اختيار اولنمشدر. §

فقط بوماده‌دن شو مسئله مستثنادركه زوجه امر قاضى ايله بر كيمسه‌دن استدانه ايلديكى نفقهٔ مقدره‌سى ايچون او كيمسه‌يى زوجى اوزرينه حواله ايده‌بيلوب بونده زوجنك رضاسى شرط دكلدر.

٦٨٣ ماده يالكز محيل ايله محال عليه بيننده اجرا اولنان حواله محال لهك قبولنه موقوفاً منعقد اولور .

مثلا بركيمسه برينه [بنم فلانه اولان دينمى حوالةً سن اوزريكه آل] ديوب اوده دخى قبول ايتسه موقوفاً منعقد اولوب محال له قبول ايتدكده حواله نافذ اولور .

بوماده‌دن اكلاشلديغى اوزره محال لهك رضاسى نفاذ حواله‌نك شرطيدر. چونكه دين حواله ايله محال عليهك ذمتنه انتقال ايده‌جكندن وذمم ناس ايسه استيفاى حقوق امرنده متفاوت اولديغندن حواله

محال لهك قبول ورضاسنه متوقفدر. متوقف اولمسه محال لهك متضرر اولمسی لازم كلور. ضرر ايسه غير جائزدر.

بو صورت امام ابو يوسف حضرتلرينك رأی و اجتهادينه موافقدر. طرفين حضراتنه كوره اتحاد مجلس حواله نك شرائط انعقادندن يعنی ركنی اولوب مجلس عقدده محال له ويا وكيلی حاضر بولنوب انلر جانبندن وياخود محال له نامنه فضولی اولەرق حاضر بالمجلس اولانلردن بری طرفدن قبول اولنمان ايجابك حكمی اولميه جغندن بالآخره محال له ايشيدوب قبول ايتسه بيله افتراق مجلس حسبيله منعقد اولميه جغنی بيان بيورمشلردر.

فصل ثانی

شرائط حواله بياننده‌در

٦٨٤ ماده انعقاد حوالەده محيل ايله محال لهك عاقل ومحال عليهك عاقل بالغ اولمسی شرطدر.

٩٦٦، ٩٧٩ نجی ماده‌لرده بيان اولنديغی اوزره عاقل اولميانك تصرفات قوليه‌سی حقنده نفع محض اولسه بيله اصلا صحيح ومعتبر اولميه جغندن محيل ايله محال له ومحال عليه بيننده عقد اولنان حواله نك منعقد اولمسی ايچون اوچنك دخی عاقل اولمسی شرطدر. ايچلرندن بری مجنون ويا صبیء غير مميز اولسه حواله باطل اولور.

فقط عقد حواله محيل ايله محال له حقنده نفع ايله ضرر بيننده متردد اولمغله بونلرك عاقل مميز و مأذون اولملری انعقادی ايچون كافی ايسه‌ده محيلك امری ايله اولان حواله ابتداءً وامری اولمقسزين

وقوعبولان حواله هم ابتداءً وهم انتهاءً تبرع اولوب صبیٔ مميز مأذون اولسه بيله تبرعه اهل اولمديغندن يعنى حقنده ضرر محض اولان تصرفات قوليەسى ٩٦٧ نجى ماده موجبنجه حكمسز اولديغندن محال عليهك عاقل مميز اولمسى كافى اولميوب بالغ اولمسى دخى شرطدر .

بناءً عليه صبیٔ غير مميزك برينه بورج حواله ايتمسى وبرندن حواله آلمسى باطل اولديغى كبى صبى كرك مميز اولسون و كرك غير مميز اولسون وكرك مأذون وكرك محجور اولسون برندن كندو اوزرينه حواله قبول ايتمسى باطلدر .

حتى ولى ويا وصينك صبى اوزرينه تصرفى مصلحته منوط يعنى محافظهٔ منافعى ايله مشروط اولديغندن بونلرك دخى صبى اوزرينه حواله قبول ايتملرى جائز دكلدر .

ومرض موته مبتلا اولان عاقل بالغك ثلث مالى كفايت ايدەجك مقدارده قبول ايدەجكى حواله معتبر اولوب اندن زيادەسى ورثەنك واكر مديون ايسه كافەسى غرمانك تصديقنه متوقفدر. §

فقط ٦٨١ نجى مادەده بيان اولنديغى اوزره محال له ايله محال عليه بيننده عقد حواله اولنور ايسه محيل حقنده تبرع محض قبيلندن اولوب كندوسى بوعقدده داخل اولمديغى كبى حصول رضاسى دخى شرط اولمديغندن عاقل اولمسنه لزوم يوقدر . يعنى مجنون و ياصبیٔ غير مميزك دينى بريسى حوالةً تسويه ايتسه جائزدر .

شوحالده محيلك صحتنك دخى شرط اولمديغى اولويتله مستبان اولور . §

محال له مجنون وياصبیٔ غير مميز اولور ايسه مادهٔ آتيەده ايضاح

اولنـه‌جغی وجهله ولی و وصیتی مرقومك آله‌جغی ایچون حوال
قبول ایده‌بیلور .

٦٨٥ ماده حواله‌نك نفاذنده محیل ایله محال لهك بالغ
اولمسی شرطدر .

حواله محال لهه کوره نفع ایله ضرر بیننده دائر اولان عقوددندر.
چونکه محـال علیه محیلدن دهاملی وغنی اولور ایسـه محال له ایچون
منفعت درکار ایسه‌ده بالعکس فقیر اولور ایسه متضرر اولور. صبینك
بوکبی نفع ایله ضرر بیننده متدائر اولان عقودینك ولیسنك اجازتنه
موقوفاً منعقد اوله‌جغی ٩٦٧ نجی ماده‌ده بیان قلنمشدر. بونك ایچون
حواله‌نك نفاذنده محال لهك بالغ اولمسی شرطدر.

اما حواله‌نك نافذ اولمسی ایچون محیلك دخی بالغ اولمسی لزومی
محال علیهك بعدالادا محیله رجوع ایده‌بیلمسی ایچون شرطدر. ماده
سابقه شرحنده بیان قلندیغی وجهله عاقل بالغ اولمیان مدیونك دینی
حوالةً تسویه صحیح اولور ایسه‌ده ولو محیلك امریله تسویه ایدلمش
اولسون محال علیه بعدالادا محیله رجوع ایده‌مز . یعنی بوتقدیرده
حواله محیله کوره نفع محض اولدیغنـدن صحیح و انکله بورجندن
بری اولور ایسه‌ده صبینك امری موجب رجوع اولمدیغندن محال
علیه بعدالادا صبی‌یه مراجعت ایده‌مز . نته‌کیم صبینك امری کفالتده
دخی موجب رجوع دکل ایدی .

الحاصل عقد حواله محـال علیه حقنده نافذ اولەرق بعدالادا
محیله مراجعت ایده‌بیلمك ایچون محیلك هم عاقل وهم بالغ اولمسی
شرطدر .

بناءً عليه صبئ مميزك حوالەسی وحواله آلمسی ولیسنك اجازتنه موقوفاً منعقد اولور. وولیسی اجازت ویردکده نافذ اولور.

شوقدرکه حواله آلدیغی صورتده ولیسی اذن ویرسه دخی محال علیهك محیلدن دها ملی یعنی غنی اولمسی شرطدر .

زیرا ولی ووصیلرك اجازتی اموال ایتامك نفعی صورتیله مشروطدر .

§

کذلك مورثنك عقدیله واجب اولوب وفاتیله صبی یه انتقال ایدن آلەجغی ایچون ولیسی بالولایه ووصیسی بالوصایه آخر اوزرینه حواله آلور ایسه محال علیهك محیلدن دها ملی اولمسی شرطدر .

اگر محیل ایله محال علیه غناده مساوی اولورلر ایسه حواله ینه صحیح و نافذ اولماز. مادۀ مشروحەده [دها ملی] تعبیریله بوکا اشارت اولنمشدر. زیرا عقود شرعیه برفائدەیه مستند اولمق لازمدر فائدەسز عقده اعتبار اولنماز .

فقط ولی ویاوصینك صغیرك حسابنه اولەرق کندو عقدلریله لازم اولان دین ایچون محیلدن دها ملی ویا اکا مساوی بر شخص اوزرینه حواله آلملری صحیح ولازم اولدیغی کبی طرفین حضراتنه کوره دها فقیر وحتی مفلس اولان بر شخص اوزرینه حواله آلملری دخی صحیح ونافذ اولور . شوقدرکه صبی یه ترتب ایدەجك ضرری ولی ویا وصینك تضمین ایتمسی اقتضا ایدر .

امام ابو یوسف حضرتلرینه کوره حواله بوصورتده صحیح اولماز.

٦٨٦ ماده محـال علیهك محیله مدیون اولمسی شرط اولمیوب محیلك انده آلەجغی اولمسەده حوالەسی صحیح اولور.

وحوالۀ مطلقه اولور . بو جهتله محال علیه محیله بورجی اولمد

يغندن بحثيله محال بهی ادادن امتناع ایده‌مز . زیرا قاعدةً هر کیمکه کندو طرفندن تمام اولان شیء نقض ایتمکه سعی ایدر ایسه سعیی مردوددر .

فقط محال بهی تأدیه ایتدکدن صکره اکر حواله‌یی محیلك امریله قبول ایتمش ایسه محیله رجوع ایدر . §

اما محیلك محال لهه مدیون اولمسی لزومی حواله‌نك ماهیتی اقتضاسندن اولدیغی ٦٧٣ نجی ماده‌نك ایضاحی صره‌سنده بیان اولنمش ایدی .

٦٨٧ ماده هر دین که اکا کفالت صحیح اولمیه حواله‌سی دخی صحیح اولماز .

٦٨٨ ماده هر دین که اکا کفالت صحیح اوله حواله‌سی دخی صحیح اولور .

نه کبی دیونه کفالت صحیح اوله‌جغی واسبابی حقنده ٦٣١ نجی ماده شرحنده بسط وتمهید اولنان ایضاحاتدن بو ایکی ماده‌نك دخی اسباب موجبه‌سی مستبان اولورکه خلاصه‌سی حواله‌نك محال بهه عائد شرائط صحتی محال بهك کندوسنه کفالت صحیح اولان دیون صحیحه ولازمه‌دن اولمقدر .

یالکز نفقهٔ مقدره دیون غیر صحیحه‌دن اولدیغی حالده کفالت صحیح اولدیغی کبی حواله‌سی دخی صحیحدر .

فقط محال بهك معلوم اولمسی لازمدر . بناءً علیه دین مجهولك حواله‌سی صحیح اولماز .

مثلا [فلانده ثابت اوله‌جق آله‌جغمکی حوالة قبول ایتدم] دیسه حواله صحیح اولماز .

یعنی ٦٣٠ نجی‌ماده‌ده محرر اولدیغی وجهله کفالت بالمالده‌مکفول بهك معلوم اولمسی شرط اولمدیغی حالده حواله‌ده محال بهك معلوم اولمسی شرطدر .

چونکه کفالتده مال مکفول به مجهول اولدیغی حالده دخی صحت کفالتك جوازی علی خلاف القیاس اجماع ایله ثابتدر . علی خلاف القیاس ثابت اولان شی سائره مقیس علیه اوله‌میه‌جغندن وحواله‌ده ایسه او یولده اجماع واقع اولمدیغندن بر موجب قیاس محال بهك معلوم اولمسی شرطدر .

٦٨٩ ماده اصالةً ذمته مترتب اولان دیون صحیحه‌نك حواله‌سی صحیح اولدیغی کبی جهت کفالت وحواله‌دن طولایی ذمته مترتب اولان دینك حواله‌سی دخی صحیح اولور .

یعنی کفیل تعهد ایتدیکی مکفول بهی ومحال علیه التزام‌ایتدیکی محال بهی بر بشقه‌سنه وحتی اصیل اولان مدیونه حواله ایدوب محال له ایله ایکنجی محال علیه قبول ایتدکده صحیح و٦٦٩ نجی ماده موجبنجه کفیل کفالتدن و ٦٩٩ نجی ماده حکمنجه محال علیه‌محال بهدن بری اولور .

چونکه کفیل ذمتی اصیلك ذمته ضم ایدوب انك حقنده لازم کلان مطالبه‌یی درعهده ایده‌یور . ومحال علیه حواله‌یی قبول ایتمکله

محيلك ذمتى كندوسنه انتقال ايدەيور مكفول به ، ومحال به ديديكمز
بو ذمت ايسه حد ذاتنده حوالەيى قابل اولوب بو قابليت ايله كفيل
ومحال عليهه اداسى واجب اولديغندن انلر طرفندن دخى ذمت مز بو-
رەنك تأديەسنى بر بشقەسنه حواله صحيح اولور .
انجق جهت كفالت ويا حوالەدن طولايى كفيل ويا محال عليهك
ذمتنه مترتب اولان دينك ديون صحيحه ومعلومەدن اولمسى شرطدر.
اكر كفيلك تعهدايتديكى مكفول بەومحال عليهك التزام ايلديكى
محال به ديون غير صحيحەدن ايسه ذاتاً بونلره كفالت وحواله صحيح
اولمديغندن كفيلك ومحال عليهك بشقەسنه حوالەسى دخى صحيح اولماز.
كذلك كفالت بالمالده مكفول بهك معلوم اولمسى لازم دكلسەده
حوالەده محال بهك معلوم اولمسى شرط ايدوكندن اكر مكفول به
مجهول ايسه كفيلك انى حوالەسى صحيح اولماز .

باب ثانى

احكام حواله بياننده‌در

٦٩٠ ماده حوالەنك حكمى بودركه محيل بورجندن
وكفيلى وار ايسه كفالتدن برى اولور .

زيرا حوالەنك ماهيتى محيلك بورجندن برى اولمسنى اقتضا ايدر.
اصيلك برائتى دخى كفيلك برائتنى ايجاب ايدر. ارتق محال له نه محيله
نەده كفيلنه مراجعت ايدەمز .
بونك اوزرينه برطاقم احكام تفرع ايدر شويله كه : محال له محيلى
ابرا ويا محال بهى كندوسنه هبه ايتسه صحيح اولماز . بالآخره دين

محيلك ذمتنه رجعت ايتسه بيله اشبو ابرانك حكمی اولماز . چونكه حين ابراده محيل مديون اولمديغندن بالآخره ذمتنده دين حاصل اولمسی ابرانك اكا شمولنی ايجاب ايتمز .

محيل محال لهه حوالەدن صكره محال به مقابلنده بر رهن ويرسه صحيح اولماز .

محال عليه بعدالحواله غائب اولسه محال له محيله رجوع ايدەمز .

محيل وفات ايتسه محال له محيلك ورثەسنی مطالبه ايدەمز .

ومفلساً فوت اولسه غرمايه داخل اولەمز .

ومحال عليهدن اول بورجی مطالبه ايتمك حق محال لهه ثابت اولور .

بونك اوزرينه ترتب ايدن احكام متفرعه شونلردركه محال له محال عليهی ابرا ايدر ايسه صحيحدر .

محال له وفات ايدر ايسه حق مطالبه ورثەسنه انتقال ايدر .

محال عليهك تعددی جائزدر . كفالتده اولديغی كبی .

يالكز بوخصوصده كفالت ايله حواله بيننده برفرق واردر .

اوده كفالتده بردينه متعدد كيمسەلر آيری آيری كفيل اولەبيلورلر . وهربری مجموع دين ايله مطالب اولور .

حال بوكه دين برشخصه حواله اولندقدن صكره ديكر بر كمسنەيه حواله اولنەماز . زيرا ذمتده دين قالمازكه حواله اولنەبيلسون . فقط دينك برمقداری برشخصه ديكر برمقداريده بشقه برشخصه حواله اولنەبيلور .

ومرتهن برينی راهن اوزرينه حواله ايتدكده آرتق رهنی حبس وتوقيفه صلاحيتی قالماز .

چونكه مرتهن دائن وراهن مديوندر. دائن مديوننى بشقه بركمسنه‌ اوزرينه حواله ايدنجه راهنك مرتهنه قارشو دينى قالميه‌جغندن ويريلان رهنك دخى حبس وتوقيفنه محل قالماز . §

فقط بو مسئله‌نك برده عكسى واردر شويله كه : راهن مرتهنه قارشو اولان دينى بشقه بركمسنه اوزرينه حواله ايدرايسه ٦٧١ نجى ماده شرحنده تفصيل اولنديغى اوزره حواله ناقل دين اولديغنى بيان ايدن فقهايه كوره رهنى توقيفه محل قالماز . دينك انتقال ايتميه‌جكنى سويليانلره كوره توقيفه حقى اولور .

كذلك ثمن مبيعدن طولايى بايع مشتريى بركمسنه اوزرينه حواله ايدر ايسه مبيعى توقيفه بالاتفاق حقى يوقدر . لكن عكسنه اولور . يعنى مشترى بايعى بركمسنه اوزرينه حواله ايدر ايسه انفاً بيان قلنان اختلاف آرا بونده دخى جريان ايدوب بعضيلرينه كوره مبيعى حبس وتوقيف ايده‌بيلور . بعضيلرينه كوره ايده‌مز . — §

مادۀ مشروحه‌نك حكمى حوالۀ مطلقه‌يه عائددر. حوالۀ مقيده‌نك حكمى ٦٩٥،٦٩٤،٦٩٣ نجى ماده‌لرده ذكر اولنور . §

تفصيلات مبسوطه‌دن آكلاشلديغى اوزره عقد حواله ايله محيل كسب برائت ايده‌يور . انجق دينك محيلك ذمتندن محال عليهك ذمتنه انتقال ايتمسى شرط سلامتله مقيددر. هرنه‌قدر حواله لفظاً بويله بر قيدايله مقيد دكلسه‌ده حال وعادتك دلالتيله معناً اويله برقيدايله‌مقيددر. چونكه محال لهك حواله آلمقدن مقصدى محال به اولان دينى محال عليهدن استيفا ايتمكدر . يوقسه مجرد دينك محال عليه ذمتنده ثبوت وجوبى دكلدر . زيرا نفس وجوبده ذمم ناس بيننده تفاوت اولميوب بلكه استيفاى وجوب خصوصنده فرق واردر. بناءً عليه محيلك بورجندن

برأتی موقت اولوب حکم حواله تأدیه‌دن بشقه برصورتله یعنی توی ویافسخ ایله منتهی اولور ایسه بورج محیله عودت ایدر . §

توی ؛ محال به اولان دینك محال علیه ذمتنده تلف اولمسیدر . فقط صورت تحقق مجتهدفیها اولوب ائمهٔ حنفیه‌یه کوره توی ایله بورج محیله عودت ایدر . زیرا حواله برنوع مبادله‌در . محیلك ذمتیله محال علیهك ذمتی مبادله اولنیور . بیع مطلق مبیعك عیبدن سالم اولمسنی اقتضا ایتدیکی کبی حواله‌ده دخی محال لهك حقنك هلاکدن سالم اولمسنی ایجاب ایدر .

امام شافعی حضرتلری حواله‌ده مبادله جهتنه اعتبار ایتمیوب سقوطی نظر اعتباره آلدیغندن مادامکه برکره دین محیلدن محال علیهك ذمتنه انتقال ایتمشدر . نقل ایله ساقط اولان شی عودت ایتمز بیوریورلر . محاکم عثمانیه‌ده ائمهٔ حنفیه‌نك قولی مرعی ومعتبردر .

توانك تحقق امام اعظم حضرتلرینه کوره ایکی صورتله اولور . برنجیسی : محال علیهك حواله‌یی انکارینه مقابل محیل ایله محال لهدن هیچ بری طرفندن حواله اثبات ایدیله‌میه‌رك محال علیهك یمین ایلمسیله تحقق ایدر .

ایکنجیسی : محال علیهك مفلس اوله‌رق یعنی محال بهی ادا ایده‌بیله‌جك مالی وکفیلی اولمیه‌رق وفات ایتمسیله تحقق ایدر .

یالکز بوصورتده برجهت واردرکه حق رجوعی احداث ایده‌بیلور . شویله‌که اکر محال له کفیلی ابرا ایدر ایسه کفیل بری اولور اما محال علیه بری اولماز ومفلساً وفات ایتدیکندن طولایی محال له محیله رجوع ایده بیلور . §

محال علیهك مفلساً وفاتیله تحقق ایدن توی دخی ایکی نوعدر .

بری محال علیهك دینی اوده‌یه بیله‌جك هیچ برمالی و کفیلی بولنمدیغی
حالده وفاتیدر . دیکری محال بهك برمقدارینی اوده‌یه بیله‌جك قدر
بر مالی ترك ایله وفاتیدر . بوصورتده محال له محال علیهك ترکه‌سندن
ظهور ایدن وتقسیم غرمادن حصه‌سنه اصابت ایلیان مالی آلوب
متباقیسی ایله محیله رجوع ایدر .

فقط بوقاعده‌نك بر مستثناسی واردرکه اوده شو مسئله‌در : محال
علیه بعدالحواله محال بهی تکرار محیل اوزرینه حواله ایتدکده اشبو
محیل اوزرنده دینك تواسیله ارتق بورج محال علیهه عودت ایتمز .

امامین حضراتی صور محرره‌یی تصدیق ایله برابر محال علیهك
تأدیهٔ دینه عدم اقتداری ثابت اولوبده حاکم افلاسنه حکم ایتمسیله
دخی توانك تحقق رأینده بولنمشلردر « فتاوای علی افندی » دینلان
کتاب معتبرده بوقوله مستنداً ویرلمش برفتوی مندرجدر . §

کیفیت رجوع حکم حاکم ایله ثابت اولور ایسه حاکمك بوبابده‌کی
حکمی قطعی اولمیوب شاید محال علیهك بشقه‌سنده آله‌جغی اولدیغی
ویاخود برنده امانت مالی بولندیغی تبین ایدر ایسه حاکم حکمنی ابطال
ایده‌بیلور . زیرا خطاسی ظاهر اولان ظنه اعتبار یوقدر . وبوتقدیرده
محال له محال علیهك مدیوننددن ویامستودعندن استیفای مطلوب ایدر .

حتی محال له حکم واقعه بناءً بالمراجعه محیلدن آله‌جغنی اخذ
ایتمش ایسه آلدیغی پاره‌یی اعاده ایتمسی لازم کلور . چونکه سبب
حادث اوزرینه محیل ذمتندن بری اولور . §

حواله‌نك فسخی دخی ایکی صورتله اولور . برنجیسی: اقاله ایله
فسخدر . یعنی حواله محال له ایله محیلك فسخیله مفسوخ اولور .
بوصورتده محال علیه بری اولوب بورج محیله عودت ایدر . چونکه

حواله‌ده مبادله معناسی اولدیغندن بیع واجاره کبی فسخ واقاله‌یه متحملدر .

ایکنجیسی: خیار شرط ایله فسخدر . محال له ایله محال علیهدن هر قنغیسی مخیر اولمغی شرط ایدر ایسه مدت خیارنده حواله‌یی فسخ ایتدکده بورج محیله عودت ایدر .

٦٩١ ماده محیل مطلق اوله‌رق حواله ایتدکده اکر محال علیهده آله‌جغی یوغیسه بعدالادا محال علیه محیله رجوع ایدر .

بوماده‌نك اطلاقندن آکلاشلدیغی اوزره محیلك یالکز احاله‌سی محال علیهك کندوسنه رجوعی ایچون کافی اولوب بشقه‌جه محیلك محال علیهه رجوع ایله امر ایتمسی لازم دکلدر . زیرا محیلك محال علیهه حواله‌سی محال به اولان دینی تأدیه امرینی تضمن ایدوب مأمور ایسه آمره مراجعت ایدر . ١٥٠٦ §

[حواله ایتدکده] جمله‌سی محال له ایله محال علیه بیننده اجرا قلنان حواله‌دن احتراز ایچوندر. زیرا بوصورتده‌واقع اولان حواله‌ده محال‌علیه بعدالادا محیله رجوع ایده‌مز. ومحیلك محال علیهده آله‌جغی وار ایسه انکله تقاص ومحسوب ایلیه‌مز . مکرکه محیل محال علیهه اجرای تقاصی صراحةً امر ایتمش اوله . §

[بعدالادا] قیدی قبل‌الادادن احتراز ایچوندر. زیرا محال‌علیه قبل‌الادا محال بهه مالك اولمدیغندن هنوز ثابت‌اولمیان برشی ایله محیله رجوع ایده‌مز . شوقدرکه محال له محال علیهی تضییق ایتدکجه حواله

محيلك امريله ايسه محال عليه كندوسنى محال لهك مطالبه‌سندن
قورتارمق ايچون محيلى مطالبه وتضييق ايده‌بيلور . اما حواله محيلك
امريله دكلسه مطالبه وتضييق ايده‌مز . نته‌كيم محيلك محال عليهده
آله‌جغى وار ايسه محال عليه محيلى تضييق ايده‌مز . §

هبه وتصدق وارث صورتلرندن برى ايله محال عليه محال بهه
مالك اولور ايسه ينه محيله مراجعت ايده‌بيلور . §

محال عليهك نه صورتله رجوع ايده‌جكى ٦٩٨ نجى ماده‌ده بيان
قلنور .

واكر آله‌جغى وار ايسه بعدالادا دينيله تقاص اولور .

فقط بو آله‌جغك محال بهك جنسندن اولمسى شرطدر . مثلا محيلك
محال عليه ذمتنده جهت قرضدن اون بيك غروش مطلوبى اولديغى
حالده اكا اون بيك غروشلق بردين حواله ايدوب اوده تسويه ايتسه
محيل «سنده اولان مطلوبمدن ادا ايت» ديوامر وتقييد ايتمامش اولديغى
حالده محال عليهك ذمتنده اولان اون بيك غروش تقاص اولور . چونكه
بوصورتده محال عليهك دخى محيلك ذمتنده محال بهك جنسندن اوله‌رق
اون بيك غروش مطلوبى حاصل اولوب يكديكرينك ذمتنده برجنسدن
ايكى دين تعارض ايتدكده قاعدةً ايكيسى دخى ساقط اولور .

فقط محيلك محال عليهده محال بهك جنسنك غيرى امانت بر مالى
اولور ايسه اوحالده محال بهى اندن ادا ايتمك اوزره امر ايتمدكجه
محال عليه اومالى صاتوب اثماننندن محال بهى ادا ايده‌مز . كندو مالندن
تسويه ايدوب بعده محيله مراجعت ايتمسى لازم كلور .

ومجرد حواله ايله محيلك مال مزبورى محال عليهدن حق طلبى

ساقط اولماز . وآیروجه طلب ایدوب قبض ایتدکده حواله باطل اولماز . وثیل وفات ایلدکده مال مزبوری محال له ضبط ایده‌میوب ترکه‌یه داخل اولور .

§

شو تفصیلاتدن مستفاد اولدیغی اوزره حوالهٔ مطلقه‌ده محیلك ذمتی محال علیهه انتقال ایدوب محال علیه آنی ادا ایتمکی متعهددر . وتعهدینه بناءً محال له محال بهی محال علیهدن طلب واخذ ایدر . محال علیهك ذمتنده محیلك آله‌جغی ویاخود یدنده برمالی اولوب اولمامسنك محال لهه تعلقی یوقدر . بوجهت عقد حواله‌نك خارجنده اولوب محیل ایله محال علیهه متعلق برحقدر وحواله‌نك ماهیتی مجرد نقل دیندن عبارت اولدیغندن حوالهٔ مطلقه‌اصل‌اولمغله محیل «سنده اولان مالمدن ادا ایت» دیو امر وتقیید ایتمینجه حواله مطلق اوله‌رق انعقاد ایدوب محال علیه یدنده بولنان محیلك مالندن محال بهی ادا ایده‌مز . فقط محال بهك جنسندن اوله‌رق کندوسنك دخی محیلده مطلوبی وار ایسه محال بهی بعدالادا دینیله تقاص اولور .

٦٩٢ ماده حوالهٔ مقیده‌ده محیلك محال بهدن طولایی حق مطالبه‌سی منقطع اولور .

حوالهٔ مقیده محیلك محال علیه ذمتنده ویا یدنده اولان مالندن ویرمك اوزره دیو مقید اولان حواله اولوب محیل بویله بر تقیید ایله مال مزبوری تصرف ایدرك آنی طلب ایله استیفای دین حقنی محال لهه اثبات ایتمش اولدیغندن کندوسی ایچون حق مطالبه منقطع اولور . نته‌کیم مرتهن یدنده‌کی مال مرهون کبی که مرتهنك حقی تعلق ایتدیکندن راهن تصرف ایده‌مز . ٧٢٩،٧٤٩ شو حالده ماده

مشروحه‌ده واقع [محال بهدن طولايي] تعبيرندن مقصد محيلك محال
عليهك ذمتنده ويا يدنده اولان مالنده حق مطالبه‌سي منقطع اولور
ديمك اولوب يوقسه اشبو محال به محال لهك حقي اولوب حواله اولنان
مال ديمك دكلدر .

ومحال عليه آرتق آني محيله ويره‌مز .

زيرا محال بهك مال‌مزبوردن اداسي مشروط اولوب بقدرالامكان
شرطه مراعات اولنمق اقتضا ايدر . محال عليه شرط مذ كوري قبول
ايتديكندن آرتق اومالي محيله ويره‌مز .

وويرسه ضامن اولور .

زيرا محال لهك حقني ابطال ايتديكندن ضررينه متحمل اولمق
لازم كلور .

وبعدالضمان محيله رجوع ايدر .

چونكه ضمان ايله محال لهك محيلده اولان مطلوبنه مالك وآنك يرينه
قائم اولديغندن محيله رجوع ايتمك حقي كندوسنه ثابت اولور .

وقبل الادا محيل ديوني تركه‌سندن ازيد اولديغي حالده

فوت اولسه سائر دائنلري محال بهه مداخله ايده‌مزلر .

يعني ٧٢٩ نجي ماده‌ده بيان قلنديغي وجهله مرتهن [راهن فوت
اولدقده سائر غرمادن احق اولەرق رهندن استيفاي دين ايده‌بيلديكي
كبي محيل فوت اولدقده محال له دخي سائر غرمادن احق اولەرق
محيلك محال عليهك ذمت ويا يدنده بولنان مالندن استيفاي حق ايدوب
سائر غرما مداخله ايده‌مز .

چونکه محیلك حال حیاتنده مذکور ماله محال لهك حقی تعلق ایتدیکندن محیل آنی اخذه مقتدر اولمدیغی کبی بعدالوفات دیون سائره‌سی دخی آنکله قضا اولنه‌مز. شو قدرکه محال به تأدیه‌اولندقدن صکره فضله قالور ایسه غرمایه ویریلور .

بومسئلهٔ اخیره امام اعظم حضرتلرینك شاکردانندن امام زفر رحمةالله علیهك اجتهادی‌وجهله یازلمشدر. حضرت امام ایله ابویوسف ومحمد رحمةالله‌علیهمه کوره مال مذکور تقسیم غرمایه ادخال ایدیله‌رك محال‌له انجق حصه‌سنه اصابت ایدن مقداری آلور . §

اخطار : مادهٔ مشروحه ایله مادهٔ سابقه‌دن حوالهٔ مطلقه ایله مقیده‌بیننده ماهیةً اولان فرق‌مستبان اولدی . ایکی‌نوع حواله بیننده ماهیةً فرق اولمسی حکماً دخی فرق اولمسنی ایجاب ایتدیکندن حوالهٔ مقیده‌نك احکامی زیرده‌کی ماده‌لرده بیان قلنور . حواله‌ده اطلاق اصل اولمغله اشبو کتابك مندرجاتی اساساً حوالهٔ مطلقه اوزرینه ترتیب ایدلمش اولدیغندن مادتین مذکورتین ایله زیرده‌کی بعض‌مواد احکامنه‌نظراً کتابك مندرجات سائره‌سنك حوالهٔ مقیده‌یه صورت تطبیقی مستبان اولور . ازجمله حوالهٔ مقیدهٔ بالعینده محال‌علیه مذکور عینی یدنده توقیف ایله محال بهی کندو مالندن ویرسه متبرع اولماز . بناءً علیه ٦٩٨ نجی ماده موجبنجه محیله رجوع ایده‌بیلور . حال بوکه بلا امر اولان حوالهٔ مطلقه تبرع اولمغله محال علیه محیله رجوع ایده‌مز .

حوالهٔ مقیدهٔ بالدینده مذکور دین محال‌به وفا ایتمز ایسه محال‌له باقیسنی محال علیهدن طلب ایده‌مز . حال بوکه حوالهٔ مطلقه‌ده محال‌له محال علیهدن محال بهك تمامنی طلب ایدر .

٦٩٣ ماده بايعك مشـترى ذمتنده ثمن مبيع اولان آله‌جغندن ويرلمك اوزره ديو مقيـد اولان حواله‌ده مبيع قبل التسليم هلاك اولوبده ثمن ساقط اولسه ياخود مبيع خيار شرط يا خيار رؤيت ويا خيار عيب ايله رد اولنســه وياخود اقالهٔ بيع ايدلسه‌ده حواله باطل اولماز .

محال عليه اولان مشترينك ذمتنه ترتب ايدن دين يا برسبب عارضيدن وياخود سبب اصليدن طولايى ساقط اولور .

سبب عارضى ؛ حين عقدده موجود اولميوب صـكره‌دن عارض اولان وسبب إصلى حين عقدده موجود بولنان سببدر .

سبب عارضى مادهٔ مشروحه‌ده ذكر وتعداد اولندينى اوزره ١: بايعك يدنده مبيعك تلف اولمسى ٢ : خيار شرط ٣ : خيار رؤيت ٤: خيار عيب ايله رد اولنمسى ٥ : اقالهٔ بيع ايدلمسيدر. بوسببلردن بريله ثمن مبيع مشترينك ذمتندن كرك حكم حاكم وكرك رضاء طرفين ايله ساقط اولسون هرحالده حواله باقيدر . زيرا عقد بيع ايله ثمن مبيع مشترينك ذمتنده ثابت و ٢٥٢ نجى ماده حكمنجه حواله‌سى صحيح ولازم اوله‌رق منعقد اولدقدن صكره مشتريدن ثمن مبيعك يعنى دينك سقوطنى ايجاب ايدن بوكبى احوالك تحققى ايله حواله‌نك صحتنه خلل كلمز .

ومحال عليه بعدالادا محيله مراجعت ايدر. يعنى ويرديكنى محيلدن آلور .

زیرا ادا ایله محال بهه مالك اولور .

اما مستحق چیقوبده مبیع ضبط اولنمغله محال علیهك اول دیندن بری ایدوکی تبین ایتسه حواله باطل اولور .

یعنی سبب اصلیدن طولایی محال علیه دیندن بری اولور ایسه حواله باطل اولور . مبیع بالاستحقاق ضبط اولنمق کبی که بوتقدیرده مبیعك بیعی وثمنك ذمته تعلقی صحیح اولمدیغندن وقت حوالهده مشترینك ذمتنده دین ثابت اولمامشدر. چونکه ٣٧٧ نجی مادهده بیان اولندیغی وجهله بیع فضولی عندالاجازه حکمی افاده ایده جکندن مال صاحبی بیع فضولیی مجیز اولمیوبده بالاستحقاق مبیعی ضبط ایتدکده بیع مذکورك حکمی قالماز . بناءً علیه محال علیهك ثمن مبیعدن برائتی تبین ایدر. ومحال علیهك ذمتنده ثابت وواجب اولمیان دین ایله تقیید ایدیلان حواله دخی باطل اولور . بوحالده بورج محیله عودت ایده جکندن محال له محال علیه اولان مشتریدن برشی مطالبه ایدهمز ؛

شاید محال علیه اولان مشتری مستحق چیقمازدن اول محال بهی محال لهه ادا ایدوبده بعده مبیع بالاستحقاق ضبط اولنسه مشتری مخیر اولور . دیلرسه ویردیکی ثمنی محال لهدن ودیلرسه محیلدن آلور .

§

بومادهده بایع محیل ومشتری محال علیه اولمق اوزره کوسترلمشدر. چونکه مشتری محیل وبایع محال له ومشترینك مدیونی محال علیه اولسه یعنی مشتری بایعی ثمن مبیع ایله مدیونی اوزرینه حوالهٔ مقیده ایله حواله ایتسهده بعده مبیع خیار عیب وحکم حاکم ایله بایعه رد اولنسه حاکم حواله‌یی دخی ابطال ایدر . زیرا محال له اولان بایعك

محيل اولان مشتريده بر كونه حق قالمامشدر . حوالهده ايسه محيلك محال لهه مديون اولمسى شرطدر .

ذكر اولنان اسباب سائرهده دخى بايع محيل ومشترى محال عليه اولديغى حالده وجه مشروح اوزره حواله باطل اولور .

٦٩٤ ماده محيلك محال عليه يدنده امانت اولان مبلغندن ويرلمك اوزره ديو مقيد اولان حوالهده مستحق چيقوبده اول مال ضبط اولنسه حواله باطل اولور و بورج محيله عودت ايدر .

زيرا محال عليهك يدنده اولوب محيلك مالى اولديغى ظن اولنان مبلغك بشقهسنك مالى اولديغى تحقق ايدرك ضبط اولنجه خطاسى ظاهر اولان ظنه اعتبار اولمديغندن حواله باطل وبورجى اودهمك محيل اوزرينه لازم اولور .

٦٩٥ ماده محيلك محال عليه يدندهكى مبلغندن ويرلمك اوزره ديو مقيد اولان حوالهده مبلغ تلف اولديغى صورتده اكر مضمون دكل ايسه حواله باطل اولور و بورج محيله عودت ايدر .

زيرا محال عليه اول مالدن ويرمكى التزام ايلديكى جهتله حواله آنكله معتبردر . تلف اولنجه حوالهده باطل اولور . زيرا برشى باطل اولدقده آنك ضمننده‌كى شى دخى باطل اولور .

وا كر مضمون ايسهٔ حواله باطل اولماز .

چونكه مضمونك خلفی اولان مثلی ویا قیمتی آنك مقـامنه قائم اولور .

مثلا بری بركيمسه‌نك يدنده‌كی امانت آقچه‌سندن ويرمك اوزره دائنی اول كيمسه‌نك اوزرينه حواله ايتدكده قبل الاخذ اول آقچه بلا تعد تلف اولسه حواله باطل اولور . ودائنك آله‌جغی محيله عودت ايدر .

اما اول آقچه مال مغصوب اولسه ياخود امانت اولوبده اول كيمسـه‌نك اتلافيله اوده‌مسی لازم كلسه حواله باطل اولماز .

فقط مال مغصوب بالاستحقاق ضبط اولنسـه حواله ينه باطل اولور . زيرا بوصورتده غاصبه ضمان لازم كلمز .

٦٩٦ ماده بركيمسه كندوسنك برمعين مالنی صاتوبده ثمنندن ادا ايتمك اوزره دائنی برينك اوزرينه حواله واو دخی اول شرطله حواله‌يی قبول ايتسه صحيح اولور . ومحال عليه اول مالی صاتوبده ثمنندن دينی ادا ايتمك اوزره اجبار اولنور .

بوصورتله اولان حواله بيعه وكالتی متضمن اوله‌جغی ايچون محال عليهك محال بهی ايفايه اقتداری دركاردر . وبوحواله حوالهٔ مقيده اولور . زيرا اول مالی محال عليه حسب الوكاله صـاتدقده قبض ايده‌جكی ثمن يدنده وديعه حكمنده‌در ووديعه‌دن ويرلمك اوزره دينه مشروطه اولان حواله ايسه مقيده‌در .

بناءً عليه محال عليه قبل البيع كندوسنی وكالتدن اخراج ايده‌ميه‌جكی مثللو موكل يعنی محيل دخی آنی وكالتدن عزل ايده‌من . زيرا غيرك يعنی محال لهك حقی تعلق ايتمشدر . ١٥٢١ ، ١٥٢٢ §

[صاتوبده] قیدی احترازیدر . بویله بر قیـد اولمدیغی تقدیرده محال علیه اول مالك بیعنه توكیل ایدلمش اولمیه‌جغنـدن محال بهك اداسنه مقتدر اوله‌ماز .

§

حواله شرائط انعقاد اعتباریله اطلاق وتقیید اولندیغی كبی كرك مطلق وكرك مقید اولسون محال بهك وقت تأدیه‌سی اعتبـاریله دخی اطلاق وتقیید اولنه‌بیلوب حین عقدده محال‌بهك نه‌وقت‌ادا ایدیله‌جكی ذكر وبیان اولنمز ایسه مبهم وحالاً ویا مؤجلاً ادا ایدیله‌جكی‌تعیین قلنور ایسه غیر مبهم اولور .

محال بهك وقت تأدیه‌سنك تعیین ایدیلوب ایدلمامسی حوالهٔ‌مطلقه ومقیده‌یه راجع بر كیفیت اولدیغندن تعیین ایدلمز ایسه حوالهٔ مطلقه ویا مقیدهٔ مبهمه ، تعیین ایدیلور ایسـه حوالهٔ مطلقه ویا مقیدهٔ غیر مبهمه دینور. وحواله ایستر مبهم وایستر غیرمبهم اولسون محال بهك فی‌الحال تسویه‌سی لازم كلورسـه حوالهٔ معجله وبرمدت وعده ایله تسویه‌سی شرط ایدیلور ایسه حوالهٔ مؤجله اولمش اولور .

بونلر مقدمهٔ كتابده تعریف وبیان اولنمدیغندن شوماده‌ده حوالهٔ مبهمه تعریف واحكامی بیان قلنوب حوالهٔ‌غیر مبهمه دخی انك‌معنای مخالفندن مستبان اولور شویله كه :

٦٩٧ماده حوالهٔ مبهمه‌ده یعنی محال‌بهك‌تعجیل وتأجیلی بیان اولنمیان حواله‌ده دین اگر محیل اوزرینه معجل ایسـه حوالهٔ معجله اولوب محال علیهـك انی همان تأدیه‌سی لازم

كلور. واكر دين مؤجل ايسه حوالهٔ مؤجله اولوب وعده‌سى حلولنده اداسى لازم اولور .

زيرا حواله نقل ديندن عبارت اولديغندن تعجيل ويا تأجيلى شرط ايدلمكسزين عقد اولنان حوالهٔ مبهمه‌ده اصيل يعنى محيل اوزرنده اولديغى صفتله انتقال ايدر . نته‌كيم كفالتده دخى بويله‌در ٦٥٢ بناءً عليه اكر دين اصيل اوزرنده معجل ايسه محال عليهك محال بهى همان واكر مؤجل ايسه وعده‌سى حلولنده ادا ايتمسى لازم كلور.

§

بوصورتده حلول اجلدن اول محيلك وفاتيله اجل باطل اولميوب اما محال عليهك وفاتيله اجل باطل اولوروين محال عليهك تركه‌سندن فى الحال استيفا اولنور . چونكه اجل محال عليهك محال بهى تدارك ايتمسى ايچون مشروع اولديغندن انك وفاتيله شو احتمال فوت اولور . انجق محال عليهك مفلساً وفاتيله توى تحقق ايدوب دين محيله عودت ايتدكده محيل حقنده مدت اجل كما كان باقى ومعتبر اولور .

§

حوالهٔ غير مبهمه‌ده تعجيل وتأجيل وصفلرينك قنغيسى ايله تقييد اولنمش ايسه محال عليه اكا كوره مطالب اولور. نته‌كيم كفالتده دخى بويله‌در ٦٥٣

بناءً عليه برمدت ايله مؤجل اولان دينك اول مدت ايله وآندن دها زياده ويا نقصان مدت ايله مؤجل اولەرق حواله‌سى صحيح اولور. كذلك معجل اولان دينك معجلاً حواله‌سى جائز اولديغى كبى مؤجلاً حواله‌سى وبالعكس مؤجل اولان دينك معجلاً حواله‌سى

جائزدر. فقط بوتقديرده محال عليهك مفلساً وفاتيله دين محيله عودت ايتدكده صفت اولاسى ايله عودت ايدر .

لكن ولى ووصينك صبينك معجل دينى ايچون مؤجلاً حواله الملرى صحيح وجائز دكلدر . مكركه دين مذكورولى وياوصينك كندولرينك اجرا ايلديكى عقددن متولد اوله . §

حوالهده اجلك معلوم اولمسى شرطدر . شوقدركه جهالت يسيره مانع صحت دكلدر . §

بروجه محرر عقد حواله ايله محال عليهك ذمتنه انتقـال ايدن دين محال بهك تأجيلى صحيح ايسهده عقدحوالهنك تأجيلى جائزدكلدر . بناءً عليه مديون دائننه « كلهجك شو آيده دينى تأديه ايتمك اوزره سنى فلانه حواله ايتدم» ديوب اوده قبول ايتسه حواله منعقد اولور ايسهده «سنى كلهجك شو آيدن اعتباراً فلانه حواله ايتدم» ديديكى حالده منعقد اولمز .

٦٩٨ ماده محال عليه دينى ادا ايتمدن محيله رجوع ايدهمز .

زيرا رجوع ايتمك ادا وياخود معنـاى اداده اولان برشى ايله مشروط ايدوكندن شرط تحقق ايتمكسزين محال عليه محيله رجوع ايدهمز .

ادا حكمنده اولان هبه وتصدق وارث صورتلرندن بريله محال عليه محال بهه مالك اولدقده مثلا محال له محال بهى محال عليهه هبه ويا تصدق ايدوبده اوده قبول ايتـدكده وياخود محال له وفات ايدوبده محال عليه حصراً وارث اولدقده محال عليه محيله رجوع ايدر . اما ابراده تمليـك جهتى بولنميوب اسقاط محض اولديغندن

محال له محال عليهي ابرا ايتدكده محالِ عليه اشبو ابرا ايله محال
به مالك اوله‌میه‌جغندن محيله رجوع ايده‌مز . §

برده محال عليهك محيله رجوع ايده بيلمسی ايچون حواله‌يی
محيلك امريله قبول ايتمش اولمسی شرطدر. زيرا بوصورتده محيلك
امريله بورجنی ادا ايتمش اوله‌جغندن رجوع ايده بيلور ١٥٠٦ اما
محيلك امر واحاله‌سی اولقسزين خود بخود محال بهی ادا ايدر
ايسه متبرع اوله‌جغندن رجوع ايده‌مز .

ورجوع ايده‌جك اولدقده محال به ايله رجوع ايدر.

يعنی نه‌جنس اقچه حواله اولنمش ايسه محيلدن انی آلور .

يوخسه مؤدا ايله رجوع ايده‌مز .

چونكه محال عليه ادا وياخود معنای اداده اولان برشی ايله
محال به مالك اوله‌جغندن انكله رجوع ايتمسی لازم كلور . نته‌كيم
٦٥٧ نجی ماده شرحنده مفصلاً بيان قلنديغی اوزره كفالتده دخی
بويله‌در .

مثلا كومش اقچه حواله اولنوبده آلتون ويرسه محيلدن كومش اقچه آلوب
آلتون مطالبه ايده‌مز . كذلك بشقه اموال اشيا ايله تأديه ايتسه حواله اولنان
اقچه‌يی آلور .

آمادينك برمقداری اوزرينه صلح اولدقده بوصلح معاوضه
اولميوب استيفاء البعض واسقاط البعض قبيلندن اولمغله محال عليه
محال به ايله رجوع ايده‌ميوب مؤدا ايله رجوع ايدر .

لاحقه

بورجی محال عليه تأديه ايتميوبده انك طرفندن تبرعاً فضولی
اوله‌رق برشخص تأديه ايتسه محال عليه ينه محيله رجوع ايدر . اما

فضولی محیل طرفندن تبرعاً تأدیه ایتسه بوتقدیرده محال علیه محیله رجوع ایده‌مز . وبوصورتده حواله ، حوالهٔ مقیده ایسه بالعکس محیل محال علیهدن اله جغنی مطالبه ایدر . وهر ایکی تقدیرده فضولی متبرع اوله‌جغندن هیچ برینه مراجعت ایده‌مز . اما فضولی کیمك طرفندن تأدیه ایتدیکنی بیان وتعیین ایتمدیکی صورتده فضولی‌یه بالمراجعه کیمك طرفندن تأدیه ایتدیکنی بیان ایدرسه قبول اولنور . فقط قبل البیان فضولی فوت ویاغائب اولورایسه محال علیه طرفندن تبرع ایتمش عد اولنور .

٦٩٩ ماده محال بهك اداسیله یادیکر برینك اوزرینه حواله سیله یاخود محال لهك محال علیهی ابراسیله محال علیه دیندن بری اولدیغی کبی محال له محال بهی هبه یاخود تصدق ایدوبده محال علیه دخی قبول ایتسه کذلك دیندن بری اولور .

زیرا محال بهك اداسیله حکم حواله نهایت بولور .

محال علیه محال الهی دیکر برینك اوزرینه حواله ایتمسیله اولکی حواله منتقض اوله‌رق حکمی نهایت بولور سببی ٦٩٠ نجی ماده شرحنده بیان قلندی .

محال لهك محال علیهی ابرا ویامحال بهی کندوسنه هبه ویاتصدق ایتمسی ایله دخی حواله نهایت بولور .

بنابرین صور محرره‌دن بریله محال علیه عهدهٔ حواله‌دن خروج ایتمش اولور . انجق حواله بحسب المعنی تأجیلدن عبارت اولمغله محیلك محال علیهی ابراسی اسقاط قبیلندن اولدیغندن قبوله متوقف اولمدیغی

كبي ردى دخي غير ممكن ايسه‌ده هبه وتصدق ايتمسى اصل مديونه هبه وتصدق كبي جهت اسقاطى متضمن اولميوب صرف تمليك اولديغندن قبوله توقف ايدر . وبطريق الاولويه رد ايله مردود اولديغندن مادهٔ مشروحه‌ده [محال عليه دخي قبول ايتمسه كذلك دينندن برى اولور] دينلمشدر .

استطراد

حواله لفظى بعضاً على طريق المجاز وكالت معناسنده استعمال اولنور چونكه حواله دينى بر ذمتدن ديكر ذمته نقلدر . توكيل دخي تصرفى موكلدن وكيله نقلدن عبارت اولديغى جهتله انده‌ده نقل معناسى واردر . بناءً عليه محال له محال بهى محال عليهدن الدقدن صكره محيل محال لهه «سكا بورجم يوق ايدى سنى قبض دينه توكيل ايتمش ايدم بناءً عليه الديغك محال بهى بكا رد ايت» ديو دعوى و محال له دخي محيلده اله جغى اولوب كندوسنى حواله ايتديكنى ادعا ايتدكده سوز مع اليمين محيلكدر . ومحيلك حواله‌يي اقرارى وياخود حواله‌يه مباشرتى كندوسنك محال لهه بورجى اولديغنى اقرار صايلمز محال له الديغنى محيله ويرمكه مجبوردر . مكر كه عكسنى اثبات ايده .

٧٠٠ ماده . محال له فوت اولوبده محال عليه اكا وارث اولسه حواله‌نك حكمى قالماز .

حصراً وارث اولمش ايسه بويله‌در . بشقه بر وارثى وارايسه حصهٔ ارثيه‌سى نسبتنده رجوع ايدر . فقط كندوسيده ديكر وارثك حصه‌سيله بحكم الحواله مطالب اولور .

§

كذلك فسخ ايله دخی حواله‌نك حكمی قالمز . محال عليه بری اولوب بورج محيله عودت ايدر .

§

كتاب الحواله اوزرينه تعلق ايدن ارادهٔ سنيه تاريخی

في ۲۵ صفر سنه ۱۲۸۸

كتاب الحواله‌يی ترتيب ايدن مجله جمعيتی هيئتی

عن اعضاء ديوان احكام عدليه
السيد احمد خلوصی

عن اعضاء شورای دولت
سيف الدين

ناظر ديوان احكام عدليه
احمد جودت

عن اعضاء جمعيت ابن عابدين
زاده علاء الدين

عن اعضاء شورای دولت
محمد امين

عن اعضاء ديوان احكام عدليه
السيد احمد حلمی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

موجبنجه عمل اولنه

صورت خط همایون

كتاب خامس

رهن حقنده اولوب بر مقدمه ایله درت بابی شاملدر

مقدمه

رهنه دائر اولان اصطلاحات فقهیه بیانندهدر

رهنك مشروعیتی كتاب وسنت واجماع ایله ثابت وعقل مؤیددر. جناب حق قرآن عظیم الشانده [وإن كنتم على سفر ولم تجدوا كاتباً فرهان مقبوضة] بیورمشدر . پیغمبر ذیشان صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز حضرتلری زمان سعادتلرنده اصحابنك یكدیگری بیننده واقع رهن معاملاتنی منع بیورمدقدن بشقه ذات عالئ جناب رسالتپناهیلری دخی اجرا بیوردقلری بر معامله ایچون رهن ویرمشلردر . رهنك جوازی امرنده من القدیم اجماع واقع اوله كلمشدر .

دلیل عقلی یه گلنجه: اولا دین ذمتده ثابت اولوب بعده مال استیفا قلنور . بناءً علیه توثیق دین ایچون ایكی جهت واردر . مدیونك ذمتی اولان جهت نظر اعتباره النهرق كفالت تجویز ایدلدیكی مثللو ماله دائر اولان جهت دخی نظر اعتباره النهرق رهنك تجویزی اقتضا ایدر .

٧٠١ ماده رهن ؛ برمالى اندن استيفاسى ممكن اولان بر حق مقابلنده محبوس وموقوف قيلمقدر .

رهن ؛ لغتده مطلقا برشئ محبوس قيلمقدر . كرك دين وكرك سائر برشى سببى ايله اولسون .

بوصورتده معناى اعمدن معناى اخصه نقل اولنمش اولوب بينلرنده عموم وخصوص مطلق واردر . §

[بر مالى] قيدندن اكلاشلديغى اوزره رهن اوله جق شى مال اولمليدر . بناءً عليه حر اولان بنى ادمك ومسجد عرصه‌سى وعمومه مخصوص محللر كبي صاتلمسى جائز اولميان شيلرك ومنافعك رهن ايدلمسى باطلدر . شو حالده اراضىٔ اميريه ووقفيه‌نك متصرفلرى رقبه‌سنه مالك اولميوب يالكز حق تصرفلرى بولنديغندن ومنافعدن استفاده محل منفعتك تسليمنه متوقف اولديغندن رهن ايده‌جك اولسه‌لر مالك اولمدقلرى شيئى رهن وتسليم ايتمش اولورلركه جائز دكلدر .

انجق اراضىٔ اميريه وموقوفه‌ده « فراغ بالوفا » اصولى جارى اولوب بوده احكام قانونيه ايجاباتندندر . §

[اندن استيفاسى] جمله‌سنده استيفا كلمه‌سى مطلق ذكر ايدلديكندن كلاً ويا بعضاً استيفايه شاملدر .

كلاً استيفا ؛ مثلا بيك غروش دينه مقابل اولمقدار ويا دها زياده قيمتنده بر مال رهن ايتمك كبى. بعضاً استيفا؛ مرهونك قيمتى بيك غروشدن دون اولمق كبى . §

استيفا دخى ايكى درلو اولور . برنجيسى: حقيقةً استيفادركه

مرهون صاتیلوب ثمنندن استیفای مطلوب اولنور .

ایکنجیسی: حکماً استیفادرکه مرهون مرتهنك یدنده تلف اولدیغی تقدیرده مرهونك حین قبضندهکی قیمتی نقدر ایسه بالمقابله دیندن اولمقدار ساقط اولور . ٧٤١ §

[حق] کلمهسی مطلق ذکر ایدلدیکندن کرك معلوم وکرك مجهول اولسون مالده بردر . شوحالده [اندن استیفاسی ممکن اولان بر حق] تعبیرندن اکلاشلدیغی اوزره موقوف ومحبوس اولان مالك مقابلی حقك اول مالدن استیفاسی ممکن اولملیدر . مالدن استیفاسی ممکن اولان حق ایسه انجق حق مالیدر . بناءً علیه قصاص ، یمین ، کفالت بالنفس ، شفعه وامثالی حقوق مقابلنده رهن ویرمك باطلدر. زیرا بو مثللو حقوقك مرهوندن استیفاسی ممکن دکلدر .

کذلك [اندن استیفاسی ممکن اولان] جملهسنه نظراً مضمون اولمیان حق مالی مقابلنده رهن اعطاسی دخی جائز دکلدر . بناءً علیه امانت اولان برماله مقابل رهن ویرلمز. زیرا امانات بلا تعد ولاتقصیر تلف اولور ایسه مضمون اولمدیغندن رهندن استیفا اولنهجق بر حق بولنماز . §

حق مالیدن مقصد حقیقةً ویا حکماً دیندر . حقیقةً دین اوچ قسمدر . برنجیسی: ظاهراً وباطناً لازم یعنی مدیون اوزرینه اداسی واجب اولان دیندر . ثمن مبیع ، بدل اجاره، قرض، دیت وارش کبی.

ایکنجیسی: یالکز ظاهراً لازم اولان دیندر. بعدالترهین راهن ایله مرتهنك بورج اولمدیغنه تصادق ایتملری وترکهدن صاتیلان شیئك ثمننه رهن ویرلدکدن صکره فروخت اولنان شیئك بیعی غیر جائز اولدیغنك تحقق ایتمسی کبی .

ظاهراً دينك وجوبى صحت رهنده كافيدر . يعنى رهن مرتهن يدنده تلف اولنجه مرتهن اوزرينه ضمان لازم كلور .

اوچنجيسى: هنوز لازم اولميوب فقط سبب لزومى حين عقد رهنده موجود بولنان ديندر . مدتى ختام بولميان بدل اجاره كبى كه بوكا كفيل اعطاسى جائز ايدى .

حكماً دين بنفسه مضمون اولان اعياندر . مال مغصوب كبى كه ٦٣١ نجى ماده‌ده تعريف وبيان قلندى . §

[محبوس وموقوف قيلمقدر] جمله‌سنده واقع محبوس وموقوف كلمه‌لرى يكديكرينك عطف تفسيريدر . بو جمله‌دن اكلاشلديغى اوزره تعريف مبحوث عنها رهن تام ولازمك تعريفيدر . زيرا رهن ايجاب وقبول ايله منعقد اوله‌جغندن قبض شرط دكلدر . اماقبض ايله محبوس قيلمق رهنك تماميتى ايچون لازمدر .

واول ماله [مرهون] دينلديكى كبى [رهن] دخى دينلور.

جمعى «رهان، رهون» كلور. ومذكور مالك صاحبى بشقه‌سى ايسه [رهن مستعار] دينلور كه ٧٢٦ نجى ماده‌ده تعريف قلنمشدر .

رهن ؛ مصدر بمعنى مفعول اولوب اصطلاح فقهاده تعريفده ذكر اولنديغى وجهله معناى مصدرى ايله اسم مفعول صيغه‌سنده اولان مرهون معناسنده مستعملدر . الفاظ مشتركه‌نك يعنى بر قاچ معناده استعمال اولنان الفاظك معانيسندن برينى ترجيح ايتمك ايچون قرينه‌يه احتياج اولديغندن رهن لفظى مصدر ياخود اسم مفعول معنالرندن قنغيسنده استعمال اولنديغى قرينه ايله تعيين اولنور . نته‌كيم ٧٠٢ ، ٧٠٣ ، ٧٠٤ ، ٧٠٥ نجى ماده‌لرده مرهون معناسنده ٧٠٦ ، ٧٠٧ نجى ماده‌لرده دخى معناى مصدريده استعمال اولنمشدر . §

تفصيلات مبسوطه‌دن مستفاد اولدیغی اوزره عقد رهنك تحققنده درت شی لازمدر . برنجیسی : موقوف ومحبوس قلنه‌جق مالدركه مرهون وتعبیر دیكرله رهندر. ایكنجیسی مالی موقوف ومحبوس قیلمق اوزره تسلیم ایده‌جك كیمسه . اوچنجیسی او مالك مقابلی اولان حق . دردنجیسی او حقه مالك اولوب مالی قبض وحبس ایده‌جك كیمسه‌دركه بونلره اصطلاح فقهاده نه دینلدیكی بروجه زیر تعریف وبیان اولنور .

۷۰۲ ماده ارتهان ؛ رهن آلمقدر .

۷۰۳ ماده راهن ؛ رهن ویرن كیمسه‌در .

یعنی حقیقةً ویا حكماً مدیون اولان كیمسه‌در .

رهن ویرن كیمسه یا رهن ایلدیكی مالك صاحبی ویا صاحبنك غیری اولور . صاحبنك غیری اولور ایسه یا صاحبنك بورجی مقابلنده ویاخود كندی بورجی مقابلنده رهن ایدر. صاحبنك بورجی مقابلنده رهن ایلدیكی صورتده صاحبنك امر وتوكیلیله رهن ایتمش ایسه « وكیل بالرهن » وامر وتوكیلی اولمقسزین رهن ایلمش ایسه « راهن فضولی » اولور . كندی بورجی مقابلنده رهن ایلدیكی صورتده دخی صاحبنك اذنیله رهن ایلمش ایسه « راهن مستعیر » وصاحبنك اذنی اولمیه‌رق رهن ایتمش ایسه « راهن فضولی » اولور . §

مرهون به ؛ كندوسی ایچون رهن ویریلان حقدر .

۷۰٤ ماده مرتهن ؛ رهن آلان كیمسه‌در .

كه حق صاحبی دیمكدر .

٧٠٥ ماده عدل ؛ راهن و مرتهنك « ویا حاكمك » امنیت ایدوبده رهنی تودیع وتسلیم ایتدكلری كیمسه‌در .

[عدل] فی الاصل مصدر ایسه‌ده اسم فاعل معناسنه نقل ایله « عادل » مقامنده استعمال اولنور . عادل دخی [حسناتی سیأتنه غالب اولان كیمسه‌در] دیو ١٧٠٥ نجی ماده‌ده تعریف قلنمش ایسه‌ده اوماده‌ده‌كی عادلدن مقصد شهادته اهل اولان كیمسه دیمك اولوب مادهٔ مشروحه‌ده‌كی عدلدن مقصد ایسه رهنك تودیعی ایچون راهن ومرتهنك ویا حاكمك اعتماد ایتدكلری كیمسه دیمكدر . حسناتی سیأتنه ایستر غالب اولسون ایستر اولمسون . فقط عدلك عاقل اولمسی شرطدر . برده مكفول عنه كفیلك وكفیل مكفول عنهك ورب المال مضاربك ومضارب رب المالك رهننه وشركت مفاوضه وعنانده شركادن بری دیگر شریكك دین تجارت ایچون ویردیكی رهنده عدل اوله‌مز . چونكه بونلردن بعضیسی اصالةً وبعضیسی كفالت حسبیله مرهوندن مسئول اولدقلرندن برینك یدی دیگرینك یدی كبی اولوب ید امانت اوله‌مز .

فقط شركادن بری دیگرینك تجارتك غیری دینی ایچون عدل اوله بیلور . زیرا دین تجارتك غیریده شریكلردن هر بری دیگرینه اجنبی اولدیغندن برینك یدی دیگرینك یدی كبی اولمش اولماز .

ومرتهن رهنی قبض ایتمدن راهن عدل اتخاذ اولنه‌مز ایسه‌ده بعدالقبض رهن راهنه تودیع اولنه‌رق راهنك عدل اتخاذ اولنه‌بیله‌جكی ٧٤٩ نجی ماده‌دن منفهم اولور .

باب اول

غقد رهنه دائر مسائل بیاننده اولوب اوچ فصله منقسمدر

فصل اول

– رکن رهنه دائر اولان مسائل بیاننده‌در

٧٠٦ ماده راهن ومرتهنك ایجاب وقبولی ایله رهن منعقد اولور.

کفالت مثللو یالکز راهنك ایجابی ایله رهن منعقد اولماز. زیرا رهن مرتهنك دینی توثیق ایدر ایسه‌ده مرتهن یدنده رهن بلا تعد ولا تقصیر تلف اولسه قیمتی مقداری دیندن ساقط اوله‌جغی جهتله عقد رهن مرتهن حقنده من وجه نافع ومن وجه مضر اولدیغندن وتعبیر دیکرله عقد رهن من وجه تبرع ومن وجه معاوضه ایدوکندن بیع مثللو مرتهنك انعقاد رهنده رضاسی لازمدر.

فقط قبض بولنمدقجه تمام ولازم اولماز

زیرا عقد لازم اولمیوب عقد وثیقه‌در. چونکه اولا دین راهنك ذمتنه تعلق ایتدیکندن راهن رهن مقابلنده مرتهندن برشی استفاده ایتمدیکی جهتله رهن عقد تبرع اولور تبرع ایسه انجق قبض ایله تمام اولور.

ثانیاً رهن دینی حکماً استیفادر. حقیقةً استیفا قبض ایله حاصل اوله بیله‌جکی کبی حکماً استیفا دخی انجق قبض ایله اولور.

ثالثاً رهندن مقصد اصلی راهنی بر آن اول اداء دینه اجباردر.

بو ایسه مرتهنك رهنه وضع ید ایتمسیله حاصل اولور .
اسباب محررەیه بناءً رهنك راهن حقنده تمام ولازم اولمسی ایچون مرتهنك رهنی ٧١٠ نجی ماده شرحنده بیان اولنان شرائطه موافق اولەرق قبض معتبر ایله قبض ایتمسی شرطدر .
قبض وقوعبولدقدن صکره رهن هرایکیسی حقنده تمام ویالکز راهن حقنده لازم اولور مرتهن حقنده لازم اولماز. چونکه ٧١٦ نجی ماده حکمنجه مرتهن خودبخود عقد رهنی فسخ ایده‌بیلور .

§

قبض ایکی درلودر . برنجیسی قبض حقیقی وایکنجیسی قبض حکمیدر . قبض حقیقی معلوم اولوب قبض حکمی تخلیه‌دن عبارتدر . یعنی راهنك رهنده قبضه مانع اولان شیلری رفع وازاله ایله قبضه تمکین ایتمسندن عبارتدر .
بناءً علیه راهنك بو وجهله قبضه رخصت ویرمسیله رهن تسلیم ایدلمش اولور . ومرتهن رهنی حقیقةً قبض ایتمکسزین یعنی النه المقسزین رهن تلف اولسه مرتهنه ضمان ترتب ایدر. یعنی قیمتی مقداری دیندن ساقط اولور .

§

قبض رهن صحیح ومعتبر اولمق ایچون راهنك صراحةً ویادلالةً اذنی بولنمق لازمدر . صراحةً اذن راهنك « آل شونی » کبی صراحةً قبضه اذن ویرمسیدر : دلالةً اذن مرتهن رهنی قبض ایدر ایکن راهنك کوروبده منع ایتمامسیدر .
مجلس عقد رهنده رهنی قبض ایچون دلالةً اذن کافی ایسه‌ده افتراق مجلسدن صکره قبض معتبر اولمق ایچون بهمه‌حال صراحةً اذن بولنمق لازمدر .

§

مرهون قبل عقدالرهن مرتهنك يد قبضنده بولنديغى صورتده نظر اولنور . اكر عقد رهندن اول واقع اولان قبض ايله بعدالرهن اولان قبض بر جنسدن وياخود قبض سابق قبض لاحقدن اقوى ايسه قبض سابق قبض لاحق مقامنه قائم اولور . والا قائم اولماز .

مثلا موجر مأجورى ويامودع وديعه‌يى مستأجره ويا مستودعه رهن ايتدكده تسليم وقبض جديد وقوعبولمدقجه صحيح اولماز . بناءً عليه اول مال انلرك يدنده كما كان امانت اولوب رهن حكمنى اكتساب ايلمز .

زيرا بونلرك قبضى قبض امانت ومرتهنك قبضى ايسه قبض مضموندر. قبض امانت قبض مضمون مقامنه قائم اولماز .

فقط مغصوب اولان مال مغصوب منه طرفندن دينى مقابلنده غاصبه رهن ايديلور ايسه تجديد قبضه حاجت يوقدر . زيرا قبض سابق قبض لاحقدن اقوادر. غاصبك يدنده مغصوب بلاتعد ولاتقصير تلف اولسه بيله ضمان لازم كلور . حالبوكه مرتهن يدنده بلاتعد ولاتقصير مرهون تلف اولسه ضمان لازم كليوب يالكز مرهونك قيمتى مقدارى دينندن ساقط اولور .

§

قبل القبض رهن تمام اولميه جغندن قبل القبض رهن اوزرينه احكام ترتب ايتمز. بناءً عليه رهن راهن يدنده تلف اولسه دين ساقط اولماز. كذلك مرتهن مرهونى قبض ايتديكنى سويليه‌رك رهنى طلب ودعوى ايتسه صحيح اولماز. حتى اقامهٔ شهود ايده جك اولسه استماع اولنماز. راهن رهنى اقرار ايتسه بيله اوزرينه بر حكم ترتب ايتمز. اقرار يله الزام اولنميان بر كيمسه‌يه انكارى تقديرنده خصومت توجه ايليه‌مز ١٦٣٤٠ بوسببه مبنى رهن سندنده قبض رهن خصوصى مندرج اولمينجه

مذكور سنده بناءً لزوم وتماميت رهن ايله حكم اولنه‌مز .
بناءً عليه راهن قبل‌التسليم رهندن رجوع ايده‌بيلور .

٧٠٧ ماده رهنك ايجاب وقبولى راهن [بوشيئى سكا دينم مقابلنده رهن ايتدم] ديوب ياخود بو مألده ديكر بر سوز سويليوب مرتهن دخى [قبول ايتدم] وياخود [راضى اولدم] ديمك كبى رضايه دلالت ايدر برسوز سويلمكدر . ورهن لفظنك سويلنمسى شرط دكلدر .

مثلا برى شوقدر غروشه برشى اشترا ايله‌بايعه برمال ويروبده [پاره‌يى ويرنجيه قدر بونى آليقوى] ديسه اول مالى رهن ايتمش اولور .

زيرا قول مذكور رهن معناسنى مفيددر. عقودده اعتبار مقاصد ومعانى‌يه‌در . الفاظ ومبانى‌يه دكلدر .

وبومثال طرفين حضراتنك اجتهادى وجهله يازلمشدر . امام ابويوسف وزفر حضراتنه كوره‌لفظ مذكور ايله‌رهن منعقداولميوب وديعه اولور .

[مال ويروبده] قيدى اول مالك مبيعدن بشقه بر شى اولمسنى بيان ايچون دكلدر . زيرا مبيع قبل‌القبض ثمنى‌مقابلنده رهن‌ايديله‌مز فقط بعد القبض رهن ايديله‌بيلور . يعنى مشترى ثمنى ويرمكسزين مبيعى قبض ايتدكده بيع تقرر ايدرك مضمون بنفسه اوله‌جغندن آنى ثمنى مقابلنده بايعه ترهين ايده‌بيلور .

اما قبل‌القبض مبيع مضمون بغيره‌در . يعنى بلا تعد ولاتقصير تلف اولسه ضمان لازم كليوب يالكز مقابلنده‌كى ثمن ساقط اولور .

بناءً عليه دين دكلدر . حال بوكه رهنك تعريفنی شرح ايتديكمز صره‌ده بيان اولنديغی اوزره مرهونك مقابلی اولان حق ، حق مالی اولمليدركه بوندن مقصد دخی ديندر حقيقةً ويا حكماً دين اولميان بر شی مقابلنده رهن النه‌ماز .

برده قبل القبض مبيعك رهنی جائز اولسه ايدی بر شيده ايكی نوع ضمانك اجتماع ايتمسی لازم كلوركه بوده جائز دكلدر . چونكه مبيع قبل القبض جميع ثمن ايله مضمون اولور ولوكه ثمن مذكور مبيعك قيمتندن زياده اوله مرهون ايسه قيمتی ايله ديندن قنغيسی اقل ايسه انكله مضموندر . شو حالده بو ايكی ضمانك برشيده اجتماعی مستحيل اولديغندن مبيعك قبل القبض ثمن مقابلنده بايعه رهن ايدلمسی جائز اولماز .

§

رهن، تعاطی ومكاتبه ودلسزك اشارت معهوده‌سی و وكالت ورسالت ايله دخی منعقد اولور .

فصل ثانی

انعقاد رهنك شرطلری بياننده‌در

رهن؛ صحيح ، باطل ، فاسد اولمق اوزره اوچ قسمدر . شرائط انعقاد وصحتك جمله‌سی موجود ايسه صحيح ، انعقادك شرائطندن بری بولنمديغی صورتده باطل ، شرائط صحتندن بری بولنماز ايسه فاسد اولور .

§

شرائط انعقاد دخی نفس عقده ، راهنه ، مرتهنه ، مرهونه ، مرهون بهه تعلق ايدر .

نفس عقده تعلق ايدن شرط ؛ عقد رهن شرطه معلق و يازمان

مستقبله مضاف اولمامقدر . چونکه رهن و ارتهانده ایفا و استیفا معناسی بولندیغی جهتله بیعه بکزر شرطه تعلیق ویازمان مستقبله اضافت ایله بیع صحیح اولمدیغی کبی رهن دخی صحیح اولماز .

راهن و مرتهنه متعلق شرط ۷۰۸ مرهونه متعلق شرط ۷۰۹ مرهون‌بهه متعلق شرط ۷۱۰ نجی ماده‌لرده محرردر. شرائط صحت دخی اشبو فصله ذیل وعلاوه ایدیله‌رك بیان قلنور .

۷۰۸ ماده راهن و مرتهنك عاقل اولمسی شرطدر . اما بالغ اولمسی شرط دکلدر. حتی صبیٔ ممیزك رهن وارتهانی جائزدر .

رهن ابتداءً تبرع وانتهاءً معاوضه اولدیغندن کرك راهنه و کرك مرتهنه نظراً نفع ایله ضرر بیننده متدائر عقود شرعیه‌دندر . بو کبی عقودده‌ایسه عاقدینك عاقل اولمسی شرطدر . فقط رهن‌ابتداءً ازالهٔ ملکی موجب اولمدیغندن راهنك بالغ اولمسی شرط دکلدر. ومرتهن حقنده نفع محض اولدیغندن بونك دخی بالغ اولمسی شرط دکلدر . بناءً علیه صبیٔ ممیزك رهن وارتهانی صحیحدر . انجق مأذون ایسه نافذدر . زیرا صبیٔ ممیز مأذونك بورجنه رهن ویرمسی و آله جغنه رهن قبول ایتمسی توابع تجارتدندر . تجارته مأذون اولان صبی انلك توابعندن اولان رهن آلوب ویرمکه دخی مأذون اولور . ۹۷۲

اما صبی تجارته مأذون دکل‌ایسه بیع وشراسی ولی ویا وصیسنك اجازتنه موقوف اولدیغی مثللو رهن وارتهانی دخی انلرك اجازتنه موقوف اولور . ۹٦۷

٧٠٩ ماده مرهونك صاتلمغه صالح برشى اولمسى شرطدر .

بناءً عليه وقت عقدده موجود و مال متقوم و مقدور التسليم اولمسى لازمدر .

چونكه بو اوصافى جامع اولميان شيدن استيفاى حق ممكن اولهميه‌جغندن عقدك محلى رهنى قابل اولماز. بناءً عليه معدوم ومقدور التسليم اولميان ويا حر اولان بنى آدم كبى اصلا مال وياخود هواده‌كى قوش ودكزده‌كى بالق وجبال مباحه‌ده‌كى اغاج وصاحبسز اراضيده‌كى اوتلر كبى مملوك و متقوم اولميان شيلرى ترهين باطلدر .

كذلك دين مقابلنده دينك ترهينى جائز دكلدر. زيرا علىالاطلاق دين معدوم اولمق حسبيله ابتداءً ترهينه صالح مال دكلدر. فقط ٧٤٢ ، ٧٤٧ ، ٧٥٩ نجى ماده‌لر احكامى مستثنادر .

اما مرهون راهنك ملكى اولمق شرط دكلدر. بناءً عليه بركيمسه ديكركك مالنى انك اذنيله وياخود اذن شرعله بالولايه وبالوصايه رهن ايده‌بيلور .

٧١٠ ماده مرهونك مقابلى مال مضمون اولمق شرطدر .

بناءً عليه مال مغصوب ايچون رهن آلمق جائزدر . اما امانت اولان مال ايچون رهن آلمق صحيح اولماز .

زيرا امانت مضمون اولمديغندن اعيان غير مضمونه ترهين ايدلسه انلردن استيفاى مطلوب ممكن اولمديغى كبى تلف اولديغى تقديرده دخى استيفا ايديله‌جك برشى قالماز . [مال مضمون] اولمق

ایچون دینك مقابلی عین ایسه ٦٣١ نجی ماده شرحنده بیان وایضاح اولندیغی وجهله مضمون بنفسه ودین ایسه دین صحیح ولازم اولمق ایجاب ایدر .

مضمون بغیره اولور ایسه بعض رأیه کوره باطل و مفتابه اولان قوله نظراً فاسد اولور . §

رهنك شرائط صحتی بروجه آتی بیان اولنور .

١ : رهنك صحتنده مرهونك معلوم اولمسی شرطدر .

طرفین حضراتنه کوره مجهولی رهن فاسددر . امام ابو یوسف حضرتلرینه کوره رهنك معلومیتی شرائط انعقادندر . مجهول اولور ایسه رهن باطل اولور .

٢ : مرهونك حق ضماننده منازعه‌یی مؤدی اوله‌جق وجهله مجهول اولمامسی شرطدر .

مثلا ایکی ساعت اوتوز آلتون مقابلنده رهن ایدیلوبده بری اون ودیکری یکرمی التون مقابلنده ایدوکی بیان قلنوب فقط قنغیسی اون آلتون وقنغیسی یکرمی آلتون مقابلنده اولدیغی تعیین ایدلمسه رهن ینه فاسد اولور .

٣ : رهنك بر وقت ایله توقیت اولنمامسی شرطدر .

زیرا رهنك حکمی استیفای دینه قدر مرهونی حبس اولوب توقیف ایسه بوکا منافیدر .

٤ : رهنك مفرغ اوله‌رق حق راهن ایله مشغول اولمامسی لازمدر . لکن رهنك برشخص آخرك مالیله مشغول اولمسی صحتنه مانع دکلدر .

مثلا برکیمسه بر اراضی‌یی ترهین ایدوبده اوزرنده‌کی آغاجلرینی

تفريق ايدسه رهن فاسد اولور . زيرا آغاجلر اراضينك تمام قبضنه مانع اولور .

فقط برخانه ترهين ايديلوبده درونده بشقه‌سنك اموال واشياسى بولنسه رهن صحيح اولور . زيرا تخليه‌سى ممكن اولديغندن قبضه مانع دكلدر .

٥ : رهنك محوز اوله‌رق حين قبضنده مشاع اولمامسى شرطدر . ولوكه شيوع طارى اوله . كرك قابل قسمت اولسون و كرك اولمسون و ايستر شريكه و يا بشقه‌سنه رهن ايدلسون حكماً مساويدر .

چونكه مشاعى قبض ممكن اولمديغندن قابل ترهين دكلدر. و بر مالك مرتهنه تسليمندن مقصد متمادياً انك يد قبضنده مرهون اوله‌رق بولنمقدر . اكر مال مشتركك شركايه ترهينى جائز اولسه شريك مرتهنك حصهٔ شايعهٔ مرهونه‌يى بر كون رهن وديكر كون كنديى ملكى اوله‌رق امساك ايتمسى لازم كلوركه بو صورتده حصهٔ شايعه يه كوره مرتهن يدنده متمادياً مرهون اوله‌رق قالميه‌جغندن مانع صحتدر .

رهنك مشاع اولمامسى حقنده‌كى شرط صورت مطلقه‌ده اولديغندن حكماً حصهٔ شايعه‌يى بيع و اجاره وهبه‌دن فرقلى اولوب انلرك هيچ برى ايله قابل قياس دكلدر .

٦ : رهنك مميز اوله‌رق حين قبضنده شاغل متصل يعنى تابع اولمامسى شرطدر .

مثلا بر آغاجك اوزرنده‌كى ميوه‌سى وبرعرصه‌نك اوزرنده‌كى بنا ترهين ايديله‌جك اولسه ذكر اولنان ميوه وبنا مذكور آغاج وعرصه‌يى

متصلاً اشغال ایتدیکندن رهن فاسد اولور . زیرا رهنده ثبوت ید لازمدر . بوصورتده ایسه ممکن اولهماز .

اما شاغل منفصل یعنی بشقه‌سنه تابع اولمیان شیلر رهنك صحتنه خالل ویرمز .

مثلا بردکانك ایچنده بولنان اموال وبرخانه درونندەکی اشیا مذکور دکان وخانەنك توابع متصله‌سندن اولمدیغندن ترهین ایداسه صحیح اولور .

§

رهن باطل ایله رهن فاسدك حکملرینه کلنجه : رهن باطل هیچ برحکم افاده ایتمز . نه زمان راهن مرهونی طلب ایدرسه مرتهن اعطایه مجبوردر. واعطا ایتمز ایسه غاصب اولور. ومرتهن یدنده مرهون تلف اولسه دین ساقط اولمز. وراهن وفات ایتسه مرتهن سائرغرمایه نسبتله حق رجحانه مالك اولماز . الحاصل مرهون مرتهن یدنده امانت محضه اولوب حکم رهن ترتب ایتمز .

رهن فاسده ایسه یا دینك ذمت مدیونه یعنی راهنك ذمتنه ترتبندن اول رهن ویرلمشدر ویا دینك ترتبندن صکره ویریلور. اکر دینك ترتبندن اول ویرلمش ایسه رهن فاسدك حکمی رهن صحیحك حکمی کبیدر. واکر دینك ترتبندن صکره ویریلور ایسه رهن فاسدك حکمی بعضاً رهن صحیحك حکمنه مغایر اولور. شویله‌که: راهن فساده بناءً عقد رهنی فسخ ایتدکده مرتهن آله‌جغنی استیفا ایدنجیه قدر مرهونی حبس ایده‌میوب راهنه رد واعادەیه مجبوردر .

دینك ذمت راهنه ترتبندن اول ویریلان رهن فاسدك تمامیله رهن صحیح حکمنده اولمسنك سببی شودرکه : مرتهنك راهنه اقراضاتده بولنمسی مرهونه مقابلدر . اکر مرهونی قبض ایتمامش

اولسه‌یدی مرتهن مبلغ مستقرضی راهنه ویرمز ایدی .

دین ترتب ایتدکدن صکره ویریلان رهن ایسه تماميله رهن صحیح حکمنده اوله‌مز . چونکه مرتهن بو رهنی اولجه ویردیکی پاره‌یه مقابل منی پاره ویرمك ایچون آلمامش بلکه پاره‌یی ویردکدن صکره توثیق ین ایچون آلمشدر . بناءً علیه رهنی حبسه حقی یوقدر . §

دین موعود مقابلنده یعنی بر کیمسه‌نك قرضاً اعطا ایده‌جکنی عد ایتدیکی آقچه‌یه مقابل رهن ویرمسی اگرچه دین موعود ابتداءً عدوم اولمسنه نظراً صحیح اولمامق لازم کلوز ایسه‌ده احتیاج ناسه صاحب مروت اولانلرك انجاز وعد ایده‌جکی مأمول بولنمسنه مبنی تجویز ایدلمشدر .

لکن کفالت بالدرك ایچون رهن اعطاسی جائز دکلدر . زیرا کفالت بالدرك ایکی قسم کفالتی متضمن اولوب برنجیسی مبیع لاستحقاق ضبط اولندیغی تقدیرده آقچه‌سنی ادا وتسلیمه وایکنجیسی یعك نفسنه کفیل اولمقدر . ایکنجی قسمه رهن ویرمك تصور بیله له‌مز چونکه کفالت بالنفس حقوق مجرده‌دندر . حق مالی دکلدر که کا مقابل رهن ویریله بیلسون .

برنجی قسمه کلنجه : ضبط اولنه‌جق مقدار حین عقد رهنده مدوم ایدوکندن بوکا مقابل رهن ویریله‌مز . اگر ویرلسه مادامکه رهون مرتهنك یدنده مضموندر . مبیع بالاستحقاق ضبط اولنمقسزین ف اولور ایسه رهن مقابلنده برحق ساقط اولمامش اولور . زیرا بنك وجوبی تحقق ایتمکسزین استیفاسی ممکن دکلدر . اگرچه خراً مبیعك بالاستحقاق ضبط اولنمق احتمالی وار ایسه‌ده مادامکه

عقد رهنك انعقادنده دين معدوم اولديغندن طولايي باطل اوليور .
باطل اولان رهن صحته منقلب اولەمز .

شو تفصيلاته نظراً استقراض ايله درك بيننده فرق حاصل اوليور .
بونك سببنه كلنجه: دركده مبيعك بالاستحقاق ضبط اولنمسي نوادردندر .
اعتبار ايسه غالب شايعەدر نادره دكلدر . حال بوكه استقراضده بويله
اولميوب چونكه معاملات ناس امنيت اوزرينه جريان ايدەجكندن
واستقراض خصوصنده ضرورت بولنديغندن ومستقرض بهك جسته
جسته تأديەسنده مستقرض ايچون فائده اولەجغندن دين موعود
دين صحيح حكمنده عد اولنمشدر . زيرا ضرورتلر ممنوع اولان
شيء مباح قيلار .

فصل ثالث

مرهونك زوائد متصلەسي وعقد رهندن صكره واقع اولان تبديل و زياده حقندەدر .

٧١١ ماده بيعده بلا ذكر داخل اولان مشتملات
رهنده دخي داخل اولديغي كبي بر عرصه رهن ايدلدكده
اوزرندەكي بالجمله اشجاريله ميوەسي ومغروسات ومزروعات
سائرەسي صراحةً ذكر اولنمسه بيله داخل اولور .

يعني ٢٣٠ ، ٢٣١ ، ٢٣٢ نجي مادەلر ايله ٢٣٣ نجي مادەنك فقرە
اخيرەسنده بيان اولنديغي وجهله عرفاً مبيعك مشتملاتندن ويا جزء
حكمنده اولان يعني غرض اشترايه مبني مبيعدن انفكاكي جائز اولميا

یاخود توابع متصلهٔ مستقره‌سندن اولان ویا عرف وعادته مبنی مبیعه تبعاً صاتیله کلان شیلر من غیر ذکرٍ بیعده داخل اولدقلری کبی رهنده دخی بلا ذکر داخل اولورلر . وبونلردن بشقه برعرصه‌نك بیعنده اوزرنده‌کی بنا ومغروسات ومزروعات مثللو من غیر ذکرٍ بیعده داخل اولمیان واتصال قرار ایله متصل اولمیوب قطع وفصل ایچون بولنان توابع مذکور عرصه‌نك رهننده من غیر ذکر داخل اولور . ٢٣٣

کذلك حق شرب وحق طریق وحق مسیل حین بیعده علاوه اولنان بعض الفاظ عمومیه دلالتیله تشمیل ایدلمکسزین بیعده داخل اولمدیغی حالده ٢٣٥ رهنده « کافهٔ حقوقیله ترهین ایدلمشدر » کبی الفاظ عمومیه ایله تشمیل ایدلمسه بیله داخل اولور .

چونکه بیعك تمامیتی قبضه متوقف اولمدیغندن توابع متصلهٔ غیر مستقره من غیر ذکر بیعده داخل اولمز ایسه‌ده رهنك لزوم وتمامیتنده قبض کامل شرط اولوب ذکر اولنان توابع داخل اولمسه قبض تام حاصل اولماز. خصوصیله شیوع معناسی چیقار. شایع اولان مال رهن اولنه‌مز . زیرا حق راهن ایله مشغول اولان مال رهن ایدلمش اولور . بوایسه رهنك فسادینی مؤدیدر معاملات ناسی فساده نسبتدن ایسه صحته حمل ایتمك اولی اولدیغندن برعقدی صحته حمل ممکن اولدقجه فساده حمل ایتمك جائز دکلدر .

فقط عدم دخولی تصریح ایدیلور ایسه اول حالده داخل اولمیوب آنجق بوتقدیرده عقد رهن فاسد اولور .

اما برخانه رهن ایدلدکده دروننده‌کی اشیا من غیر ذکر رهنده داخل اولماز . چونکه اشیا خانه‌نك توابعندن دکلدر .

٧١٢ ماده رهنك رهن آخره تبديلي جائزدر.

زيرا رهن قابل فسخ اولان عقوددندر . تبديل دخي اولكي رهني فسخ ايله بشقه برمال اوزرينه عقد رهن ايتمكدركه جوازنده اشتباه اولنماز .

مثلا بركيمسه شو قدر غروش ديني مقابلنده برساعت رهن ايتدكدن صكره برقليج كتوروبده [ساعتك يرينه بوني آل] ديسه ومرتهن دخي ساعتي رد ايله قليجي آلسه اول مبلغ مقابلنده قليج مرهون اولور .

يعني بوقليجي قبض وساعتي رد ايتديكي زماندن اعتباراً قليج مرهون اولور . قليج قبض اولنديغي زماندن ساعتك رديته قدر امانت محضه‌در . بومدت ظرفنده رهن كماكان ساعتدر . چونكه قبض رهن ساقط اولمدي . زيرا رهن اول مرتهنك ضمانته قبض ودين سببيله داخل اولمش ايدي . بوايكي سبب موجود اولدقجه مرتهنك ضماننده چيقه‌مز ورهن اول مرتهنك ضماننده بولندقجه رهن ثاني آنك ضمانته كيره‌مز . زيرا راهن ومرتهن ايكيسنك بردن ضمانه دخولنه راضي اولمامشلردر . ساعت رد اولندقدن صكره قليج رهن اولور . بناءً عليه قبل الرد مرتهنك يدنده ساعت تلف اولسه قيمتي مقدار دين ساقط اولور . اما قليج بلا تعد تلف اولسه برشي لازم كلمز .

٧١٣ ماده بعدالعقد راهنك مرهوني تزييدي جائزدر.

يعني برشيئ رهن ايتدكدن صكره هنوز عقد باقي ايكن اكا ديكر بر مالي دخي رهن اوله‌رق علاوه ايتمسي صحيح اولور وبوزياده اصل عقده ملتحق اولور . يعني اصل عقد كويا بوايكي مال اوزرينه وارد اولمش اولور وبوايكي مالك مجموعي حين زياده‌ده قائم اولان دينه مرهون اولور .

كذلك راهندن غیریسنك مثلا كفیلنك یاخود برشخص آخرك تزییدی دخی جائزدر. وبوزیادهٔ رهنك تمامیتنده ینه قبض شرطدر. حین زیادهده قائم اولان دین اصل رهنك یوم قبضنده‌كی قیمتی ایله زیاده‌نك یوم زیاده وقبضنده‌كی قیمتنه انقسام ایدر. بوصورتده بونلردن بری مرتهن یدنده بلا تعد تلف اولسه دیندن آنك قیمتی نسبتنده مقدار ساقط اولور.

فقط دینك برمقداری قبل الزیاده ایفا اولنمش ایسه هرنه قدر حین زیاده‌ده قائم اولان دین باقی مرهونلرك قیمتلری نسبتنده انقسام ایدر ایسه‌ده رهن اول دینك تمامنه یعنی ایفا اولنان مقدار ایله اولنمیانك حصه‌سنه اصابت ایدن مقدارك مجموعنه مرهون اولمقدن چیقه‌مز.

مثلا راهن بیك غروش دینی مقابلنده یدی یوز اللی غروش قیمتنده برساعتی رهن وتسلیم ایلدكدن وبیك غروشك بش یوز غروشنی ایفا ایتدكدن صكره آلتی یوز غروش قیمتنده برقلیجی علاوهٔ رهن ایلسه ساعت ایله قلیجك مجموعی حین زیاده‌ده قائم اولان دین كه بش یوز غروشدر. اكا قارشو مرهون اولور وبش یوز غروشك ایكی یوز اللیسی رهن اوله ودیگر ایكی یوز اللیسی دخی رهن ثانی‌یه مقابل اولور.

لكن راهن بش یوز غروش بقیهٔ دینی تماماً ایفا ایتمدكجه بوایكی رهندن هیچ بریسنی قورتاره‌مز. ورهن اول مقدما ایفا اولنمش اولان دین مقدارینه رهن اولمقدن چیقمش عد اولنمیوب رهن اول مرتهن یدنده تلف اولدقده چونكه رهن اول اولان ساعت مقدما راهنك دیندن اوده‌دیكی مقدار ایله بقیهٔ دینك نصفنه مقابل اولدیغی جهتله

دیندن یدی یوز اللی غروش ساقط اوله جغندن مرتهن آلمش اولدیغی مذکور بش یوز غروشی راهنه رد واعاده ایتمکه مجبور اولور .

شوقدر وارکه مرتهنك راهنده رهن ثانی یه مقابل ایکی یوزاللی غروش دها آله جغی قالدیغندن بو آله جق معجل اولدیغی حالده راهنه اعاده یه مجبور اولدیغی بش یوز غروشدن ایکی یوز اللی غروش ایله تقاص ومحسوب اولوب متباقی ایکی یوز اللی غروشی رهن ثانی ایله برابر راهنه اعاده ایتمسی لازم کلور .

اما رهن ثانی تلف اولدقده حین زیاده وقبضده قائم وموجود اولان دیندن یعنی بش یوز غروشدن یالکز آ کا اصابت ایدن ایکی یوز اللی غروش ساقط اولور .

٧١٤ ماده بردین مقابلنده بر مال رهن ایدلدکده ینه اول رهنه مقابل اولمق اوزره دینك تزییدی صحیح اولور .

مثلا برکیمسه بیك غروش دینی مقابلنده ایکی بیك غروشلق برساعت رهن ایتدکدن صکره ینه اول رهنه مقابل اولمق اوزره دائندن بش یوز غروش دها آلسه اول ساعت بیك بش یوز غروشه رهن اولمش اولور .

بوماده مادهٔ سابقه نك عکسیدر . وامام ابو یوسف حضرتلرینك اجتهادینه کوره یازلمشدر . مشارالیه رهنی بیعه قیاساً ثمن ومثمنك تزییدی جائز اولدیغی کبی دین ومرهونك دخی تزییدی جائزدر بیورمشلر . اما طرفین حضراتی یالکز مادهٔ سابقه وجهله رهنك تزییدنی قبول بیوروب فقط بردین مقابلنده برمال رهن ایدلدکدن صکره ینه اول رهنه مقابل تزیید دین جائز اولمدیغنه قائل اولوب بیورمشلردرکه بوصورتده رهنده شیوع طاری اولور . بوده جائز دکلدر . اما دینده شیوع جائز اولدیغندن مادهٔ سابقه حکمی صحیحدر .

امام ابو یوسف حضرتلری دخی بوکا جواباً رهنده شیوعك محذوری حین تسلیمنده وارد اولوب رهن اولجه تسلیم ایدلدیکندن تزیید دین ایله حاصل اولان شیوعك عقدی افساد ایتمیه‌جکنی درمیان ایتمشلردر .

§

مادهٔ مشروحه‌دن مستفاد اولدیغنه کوره مرهونك قیمتی دیندن دها آز اولسه بیله تزییدی جائز اولدیغی کبی زیاده قلنانك مزید علیهك جنسندن اولمسی‌ده شرط دکلدر. مثلا ثمن مبیع اولان بیك غروش دینه ضمیمةً بش یوز غروش استقراض اولنه بیلور .

فقط زیاده ایدیلان مبلغ اولجه ویرلمش اولان رهنه مقابل اولدیغی تصریح ایدلمز ایسه بالاتفاق مرهون زیاده‌یه مقابل رهن اولمز .

٧١٥ ماده مرهوندن متولد زیاده اصل مرهون ایله برابر مرهون اولور .

زیرا وجودده برشیئه تابع اولان حکمده دخی اکا تابع اولور . واول زیاده اصل مرهون کبی راهنك ملکی اولور . چونکه کندی ملکنك جزئیدر . برشیئه مالك اولان انك ضروریاتندن اولان شیئه دخی مالك اولور .

[متولد]دن مقصد مرهونك جزئی اولان ویاجزئی حکمنده بولنان زیاده‌در . بونلر عقد جدید ومستقله محتاج اولمقسزین اصل مرهونه تبعاً مرهون اولورلر .

امازیادهٔ غیر متولده که مرهوندن متولد ویاجزئی حکمنده اولمیان زیاده‌در . اصل مرهون ایله برابر مرهون اولماز . §

مرتهن زیادهٔ متولده‌یی اصل مرهون ایله برابر حفظ ایدر .

وزیاده‌یی استهلاك ایده‌مز . ایدر ایسه ضامن اولور . وبدل ضمان یدنده مرهون اولور .

اصل مرهون باغ اولوبده زیاده آنك اوزمی اولور ایسه مرتهن اوزمی معتاد وجهله طوپلایه‌بیلور . بوبابده اذن حاکم شرط دکلدر . زیرا طوپلامق حفظ دیمکدر .

فقط طوپلار ایکن معتادی تجاوز ایله باغك کندوسنه نقصان عارض اولسه ضامن اولور . وبونك بدل ضمانی دخی رهن اولور .

زیاده‌نك حفظنده فسادندن خوف اولنور ایسه ۷۵۹ نجی ماده موجبنجه مرتهن انی اذن حاکم ایله صاته‌بیلور . §

اصل مرهون وزیاده‌نك بلاتعد ولاتقصیر تلف اولمسنده اوچ احتمال واردر .

برنجیسی: اصل رهن باقی اولدیغی حالده زیاده تلف اولور . بوتقدیرده دیندن برشی ساقط اولماز . چونکه تابع اولان شیئه آیروجه حکم ویرلمز زیاده وصف قبیلندندر وصف اولان شیئك اصلك مقابلی اولان دیندن حصه‌سی اولماز . بوصورتده اصل مرهون دینك تمامنه مقابل قالور .

ایکنجیسی: اصل رهن تلف اولوب زیاده باقی قالور . بوصورتده دین اصل رهنك یوم قبضنده‌کی قیمتی ایله زیادنك اصلدن منفك اولدیغی آنده‌کی قیمتنه تقسیم اولنوب اصله اصابت ایدن مقدار ساقط اولور . زیاده‌یه اصابت ایدن حصه‌یی اوده‌مدکجه راهن زیادهٔ مذکوره‌یی فك ایله مرتهندن اخذ ایده‌مز . زیرا فك ایله زیاده مقصود بالذات اوله‌رق وصفیتدن اصله منقلب اولور .

اوچنجیسی: اصل رهن تلف اولدقدن صکره زیاده دخی قبل الفك

تلف اولور. بوصورتده دينك مجموعى اصل رهن مقابلنده اوله‌رق زياده‌نك تلف اولمسندن طولايى اكا مقابل ديندن برشى ساقط اولماز. چونكه فك ايله مقصود بالذات اولمقسزين تلف اولمغله تابع ايچون بشقه‌جه حكم ويرلمز .

باب ثانى

راهن ومرتهنه متعلق بعض مسائل بياننده‌در

٧١٦ ماده مرتهن خود بخود عقد رهنى فسخ ايده‌بيلور.

زيرا رهن مرتهن حقنده عقد لازم دكلدر. چونكه رهنى حبس وموقوف قيلمق مرتهنك حقيدر هركس كندى حقندن وازكچه بيله‌جكنده مرتهن راهنك رضاسنه باقمقسزين عقد رهنى فسخ ايده‌بيلور .

بوكا بناءً دركه رهنده مرتهن ايچون خيار شرط جائز اولماز .

§

هرنه‌قدر مرتهن خود بخود عقد رهنى فسخ ايده‌بيلور ايسه‌ده تمام اولمق ايچون رهنى رد واعادة لازمدر. بناءً عليه بعدالفسخ مرهونى راهنه ويرمكسزين ضايع اولسه حق حبسى هنوز باقى اولديغندن دين ساقط اولور. فقط رهنى راهنه ويرديكى حالده قبول ايتمسه وبوصره‌ده مرهون ضايع اولسه دين ساقط اولماز .

٧١٧ ماده مرتهنك رضاسى اولمدقجه راهن عقد رهنى فسخ ايده‌مز .

يعنى بعدالقبض فسخ ايده‌مز. چونكه رهنه مرتهنك حق حبسى

تعلق ایلدیکی جهتله راهنانك حقنیابطال ایده‌مز. زیرا رهن مرتهنك قبضیله‌راهن حقنده دخی عقود لازمه‌دن اولمشدر .

بوكا بناءً درکه حین‌عقدده راهن‌ایچون‌خیارشرط درمیانی جائزدر.

§

راهن مدت خیارنده رهنی فسخ ایده‌بیلور . وبو مدت ظرفنده رهن مرتهن یدنده موقوف حکمنده‌در . تلف اولور ایسه مرتهن مخیردر . دیلرسه رهن مذکوری دینی‌ایله، دیلرسه قیمتی‌ایله مضمون طوتار .

٧١٨ ماده راهن ومرتهن بالاتفاق عقد رهنی فسخ ایده بیلورلر .

بوفسخ اقاله اولور .

فقط بعدالفسخ مرتهنك اول رهن مقابلنده‌کی آله‌جغنی راهندن استیفا ایدنجیه‌دکین رهنی حبس وامساکه صلاحیتی واردر .

زیرا مجردفسخ ایله رهن صحیح حکمدن ساقط اولماز. چونکه مرتهنك آله‌جغی وقبض باقی اولدقچه حکم رهن دخی باقی قالور. قبض نقض ایدلمدکجه فسخ واقاله تمام اولماز . ورهن مضمونیتدن چیقماز . بناءً علیه قبل الرد تلف اولسه قیمتی مقدار دیندن ساقط اولور . اگرچه راهن مرهونك رقبه‌سنه ومرتهن حق حبسنه مالك اولوب رقبه دخی حق حبسدن اقوی ایسه‌ده حق حبس وحق دینك اجتماعی سبب ترجیح اولمشدر .

٧١٩ ماده مكفول عنهك كفيله رهن ويرمسى جائزدر

زيرا كفالت كفيلك مكفول عنهى مطالبه‌سنه سببدر . سبب دينك موجوديتى ايسه صحت رهن ايچون كافيدر. فقط بو كفالتدن مقصد كفالت بالمالدر . زيرا كفالت بالنفس ايچون مرهوندن استيفاى حق متعذردر .

كفالت معلقه‌يه دخى رهن اعطاسى جائز اولماز . چونكه شرط تحقق ايتمينجه كفيل مطالب اولماز .

كفالت مكفول‌عنهك امريله اولمق دخى لازمدر .

٧٢٠ ماده بر مديونك ايكى دائنى كرك بريله شريك اولسون كرك اولمسون كندوسندن بررهن آلمه‌لر جائز اولور .

مثلا ايكى كيمسه مشتركاً مالك اولدقلرى برمالى صفقهٔ واحده ايله ويردسيه صاتدقده بايعدن بررهن آلسه‌لر جائز اولديغى كبى آيرى آيرى آله‌جقلو اولوب مطلوبلرى دخى جنساً غير متحد يعنى برينك التون وديكرينك كومش اولان ايكى اله‌جقلو مديوندن بررهن السه‌لر جائز اولور .

وبو رهن ايكى دينك مجموعى مقابلنده مرهون اولور .

يوقسه رهنك نصفى بردين وديكر نصفى اوبردين مقابلنده رهن اولماز. زيرا رهن صفقهٔ واحده ايله مجموع دينه مضاف قلنمشدر . بوصورتده مديون ايكى ديندن برينى ادا ايلسه كرك قابل تقسيم اولسون وكرك اولمسون رهنك تمامى ديكر مرتهن يدنده مرهون

قالور. انك آله‌جغی کاملاً اوده‌مدکجه رهنك ولو بر مقدارینی اولسون استرداد ایده‌مز .

وبوصورتله عقد ایدیلان رهنده مرهون مجموع دینه مقابل اولدیغندن صحت رهنی اخلال ایدن شیوع یوقدر . فقط مدیون مالنك نصف شایعنی برینه ودیکر نصفنی بشقه‌سنه رهن ایده‌جك اولور ایسه بوصورتده شیوع بولنه‌جغندن رهن فاسد اولور . نته‌کیم مدیونك ایجابنی دائنلردن یالکز بری قبول ایتسه رهن صحیح اولماز

§

بویله مرتهن ایکی ورهن بر اولدیغی تقدیرده رهن قابل تقسیم دکلسه یا برینك اذنیله دیکری متمادیاً حفظ ایدر . ویا مناوبةً حفظ ایدرلر. وهربری نوبتنده دیکرینك عدلی منزله‌سنده اولور .

رهن قابل تقسیم ایسه هربری رهندن کندی حصه‌سنی حفظ ایدر. حتی بویله قابل قسمت اولان رهندن کندی حصه‌سنی لاجل الحفظ دیکرینه ویرر ایسه امام اعظم حضرتلرینك اجتهادینه کوره ضامن اولور. مکرکه راهن راضی اولمش اوله ۷۸۳

§

مادهٔ مشروحه موجبنجه عقد رهن ایدلدکدن صکره مرهون تلف اولسه مرتهنلردن هربری کندو آله‌جغی نسبتنده رهنی ضامن اوله‌رق دینی استیفا ایتمش اولور . رهنك بعضیسی تلف اولور ایسه حکم ینه بویله‌در .

مثلا برینك آله‌جغی اون دیکرینك بش آلتون اولوبده مرهون اوتوز آلتون قیمتنده‌اولور ایسه یکرمی آلتون قیمتی مقدار تلف‌اولسه باقی اون آلتون قیمتنده اولان مقداری مرتهنلر یدنده اثلاثاً مرهون

اولەرق قالور. اون التون صاحبنك آلەجغنك ثلثانی ودیکرینك آلەجغنك ثلثی ساقط اولور.

٧٢١ ماده بری ایکی کیمسەدە اولان آلەجغی ایچون برزهن آلسه جائز اولور. بودخی آلەجغك مجموعنه مرهون اولور.

شو حالده مدیوندن بری کندی دینی ایفا ایتسه مرتهنه تماماً استیفای حق ایدنجیه قدر رهنی حفظ ایدیلور.

باب ثالث

مرهونه متعلق مسائل بیانندە اولوب ایکی فصله منقسمدر

فصل اول

مرهونك مؤنت ومصارفی بیانندەدر

٧٢٢ ماده رهنی مرتهن بالذات حفظ ایدر. یاخود عیالی یاشریکی ویاخود خدمتجیسی کبی امینی اولان کیمسەیه حفظ ایتدیرر.

چونکه مرهون مرتهن یدنده امانتدر. امانت نه صورتله حفظ ایدیلور ایسه رهن دخی اول صورتله حفظ ایدلملیدر یعنی مادۀ مشروحەدە بیان قلندیغی وجهله مرتهن یا بالذات حفظ ایتملی ویاخود عیالی یا شریکی ویا خدمتجیسی کبی امینی اولان کیمسەیه حفظ ایتدیرملیدر.

[عيال] عينك كسريله اولوب عينك فتحی ويانك تشديديله اولان عيالك جمعيدر مرتهن ايله حقيقةً ويا حكماً ساكن اولان كيمسه ديمكدر زوجه‌سی وكبير اوغلی وقيزی كبی بناءً عليه زوج زوجه‌سنه ولوكه برلكده ساكن اولمسه‌لر بيله رهنی حفظ ايتديره‌بيلور چونكه زوجه كندوسيله حقيقةً ساكن دكلسه‌ده عقد نكاح ايله بينلرنده مربوطيت تامه بولنديغندن حكماً ساكندر .

[شريكی] بوندن مقصد شركت مفاوضه ويا عنان ايله شريكی ديمكدر چونكه بونوع شركتلرده شريكلر يكديكرك اميندر. ١٣٥٠

[خدمتجيسی] بوندن مقصد دخی مرتهنك اجير خاصيدر زيرا اجير خاص اميندر. ٦١٠

الحاصل ٧٨٠ نجی ماده‌ده محرر اولديغی اوزره مستودع وديعه‌يی امينی اولديغی كيمسه‌يه حفظ ايتديرديكی كبی مرتهن دخی رهنی امينی اولديغی كيمسه‌يه حفظ ايتديرر .

بناءً عليه عيالك امين اولمسی شرطدر فقط امينك عيال اولمسی شرط دكلدر . §

مرتهن امينی اولميان كيمسه‌يه مرهونی حفظ ايتديرر ايسه بلا تعد ولا تقصير ضياعی حالنده ضمان غصب ترتب ايدر يعنی رهنك مجموع قيمتی ضامن اولور . §

كذلك مرتهن رهنی استعمال ايده‌مز وايتديره‌مز زيرا رهنك عينی مرتهن يدنده امانتدر استهلاك ايدر ايسه مجموع قيمتی ضامن اولور فقط مرتهن بعدالمخالفه وفاقه عودت ايتسه مرهون استهلاك ايدلمديكی تقديرده ضمان غصبدن بری اولور .

٧٢٣ ماده يركراسی وبكجی اجرتی كبی رهنك

محافظه‌سی ایچون اولان مصرف مرتهنه عائددر .

بومثللو مصارف حق حبسدن طولایی اولوب مرتهن رهنی مادامکه آله‌جغنه مقابل حبس وتوقیف ایله انتفاع ایتمشدر کلفت ومضرتی دخی متحمل اولمق اقتضا ایدر . وبالفرض رهنك قیمتی مقدار دیندن فضله اولسه بیله رهنك تمامی دین مذکوره مقابل اولدیغندن مرتهن مصارف واقعه‌دن دینك قیمت مرهونه نسبة اصابت ایده‌جك مقدارینی کندوسی ویروب اوست طرفنی راهن ویرسون دیه‌مز حتی مصارف مزبوره راهنه عائد اولمق یاخود مرهونك حفظی ایچون مرتهنه اجرت ویرلمك شرط ایدلسه حکمی اولماز .

§

مسئله : رهنك راهنه اعاده‌سی مصرفی کیمه عائددر ؟ ٥٩٤ نجی ماده شرحنده بیان اولندیغی اوزره قاعدهٔ بر شیئك منفعت قبضی کیمه عائد ایسه رد واعاده‌سی دخی اکا عائددر رهنده منفعت قبض راهن ایله مرتهنه عائددر انجق راهنك منفعتی مرتهندن زیاده‌در چونکه مرتهن رهنی قبض ایله آله‌جغی توثیق ایدلمش ایسه‌ده رهن بلا تعد ولا تقصیر تلف اولدیغی حالده دین ساقط اولدیغندن متضرر اولمق احتمالی واردر راهن ایسه رهن اعطاسی صورتیله دفع احتیاج ایچون استدانه‌یه مقتدر اولیور ثانیاً رهنك رقبه‌سی ومنافعی راهنه عائد اولوب مرتهنك یالکز حق حبسی واردر ثالثاً عقد رهندن طوغریدن طوغری‌یه مستفید اولان راهندر بنابرین مؤنت رد راهنه عائددر مرتهن اوزرینه لازم اولان یالکز رهنی تخلیه یعنی اوزرندن رفع ید ایتمکدن عبارتدر .

٧٢٤ ماده رهنك حيوان ايسه علفى وچوبان اجرتى وعقار ايسه تعميرى وسقى وتلقيحى واوتلرينك آيقلانمسى وخرقنك تطهيرى كبى بقاسى واصلاح منافعى ايچون اولان مصرف راهنه عائددر .

زيرا رهن راهنك ملكى اولديغى كبى منافعى دخى انك ملكى اولديغندن بوكبى مصارف دخى اكا عائد اولور چوبان استخدامندن مقصد اصلى حيواناتى رعى اولوب حفظ انك ضمننده واقع اوله جغندن اجرتى راهنه عائد اولور .

مصارف مذكوره مرتهنه عائد اولمق اوزره شرط ايتسه لر موضوع رهنه مخالف اولديغندن فاسددر حيوانك علفى يعنى اوت وآرپه وصويى وچوبان اجرتى وعقارك تعميرى مصارفى ذات رهنك بقاسى ايچون ومرهون باغچه ايسه سقى يعنى صولانمسى وتلقيحى يعنى اغاجلرك آشيلانمسى واوتلرينك آيقلانمسى وخرقنك تطهيرى مصارفى رهنك اصلاح منافعنه عائد مصارفه مثالدر .

٧٢٥ ماده راهن ومرتهندن بريسى ديكرينه عائد اولان مصارفى خودبخود ايفا ايتسه تبرعدر .

[خودبخود] دن مقصد يا ديكرينك امرى ويا حاكمك اذنى اولمديغى تقديرده ديمكدر . زيرا بشقه سنك اوزرينه لازم اولان شئ انك امرى ويا حاكمك اذنى اولمقسزين ايفا تبرعدر .

صكره مطالبه ايده مز .

حتى مذكور مصرفله رهنه شرف كاسه فكندن صكره مرتهنك مرهونى اويله‌جه راهنه رد واعاده ايتمسى اقتضا ايدر .

مثلا مرهون مملوك قويى اولوبده راهن مرتهنه انكله انتفاع ايتمسنى اباحه ايتمسيله مرتهن دخى بلا امر قويونى حفر ايله درينلشديروب صوينى زياده‌لنسه بعد اداء دين قويى‌يى اويله‌جه راهنه اعاده ايلر حفر ايله شرفى تزايد ايتدى ديه‌رك مصرفنى ايسته‌يه‌مز . §

اما راهن ومرتهندن برى ديكرينه عائد اولان مصرفى انك امريله ايفا ايدرسه رجوعى شرط ايتمسه بيله بعدالايفا ١٥٠٨ نجى ماده موجبنجه اكا رجوع ايدر زيرا انفاق وتعميره مأموريت شرايه وكالتى متضمندر وكيل بالشرا دخى ١٤٩١ نجى ماده حكمنجه آلمش اولديغى شيئك ثمنى ايچون موكلنه رجوع ايده‌بيلور . §

كذلك راهن ومرتهندن برى كنديسنه عائد اولان مصرفى ايفادن امتناع ايدوبده ديكرى حاكمه مراجعت ايدرك حاكم دخى بعده اكا رجوع ايتمك شرطيله كندى مالندن صرف ايتمك اوزره ديكرينه امر ايتمكله اوده صرف وايفا ايتسه بعده مصرفى آلور كنديسنه عائد اولان مصرفى ايفادن امتناع ايدن كيمسه كرك حاضر وكرك غائب اولسون حكم بردر .

فقط رجوع ايچون حاكمك امر مجردى كافى اولميوب بعدالصرف ديكرينه رجوع ايتمك شرطيله امر ايتمسى لازمدر چونكه حاكمك رجوع شرطيله مقيد اولميان امر مجردى الزام ايچون اولميوب بلكه نظر ايچون اوله‌رق حسبةً انفاق ايله ديمش اولمق اوزره انفاق متردد اولديغندن واولكيسى مرتبهٔ ادناده بولنديغندن مرتبهٔ اعلا مقصود اولديغى تصريح ايدلمدكجه ادنايه صرفى اولادر . §

مسئله : حاكمك رجوع ايتمك شرطيله واقع اولان امرينه بناءً مرتهن راهنه عائد اولان مصرفی ايفا ايتدكده امام اعظم حضرتلرينه كوره مرتهن بومصرفه مقابل رهنی حبس ايده مز ايسه ده امامين حضراتنه كوره حبس ايده بيلور يعنی بونده دخی رهن حكمی جاری اولور .

§

راهن كندوسنه عائد اولان مصرفی ايفادن امتناع ويا غيبوبت ايدر واستحصال مأذونيت ايچون رهنك اولديغی محلده حاكم بولنماز ياخود اذن حاكمك استحصالی ممكن اولمازايسه مرتهن اختيار مصرفده مضطر قاله جغندن وضرورتلر ممنوع اولان شيلری مباح قيله جغی كبی اضطراردخی غيرك حقنی ابطال ايتميه جكندن مرتهن معروف مقداری مصارفی بعدالادا راهنه مراجعت ايدر فقط نقدر مصرف ايتديكنه دائر افاده سی كافی اولميوب علی الاصول اثبات ايلمسی لازم كلور .

فصل ثانی

رهن مستعار حقنده در

٧٢٦ ماده بركيمسه ديكرك مالنی استعاره ايدوبده انك اذنيله رهن ايتمك جائز اولور وبوكا « رهن مستعار » دنيلور .

عاريت ، اعاره ، استعاره لفظلری دخی كتاب الاماناتده مندرج ٧٦٥، ٧٦٦. ٧٦٧ نجی ماده لرده تعريف اولنمشدر .

رهن مستعارك كتاب الرهنده آيريجه بيان و تفصيل اولنمسی بعض احكام مخصوصه سی بولنديغنه مبنيدر . مثلا رهن مستعار بعض

احكامده عاريت كبي اولديغي حالده ديكر بعض احكامده عاريتدن افتراق ايدر .

§

رهن مستعارك سبب جوازينه كلنجه معلومدركه رهن حكماً ايفاي دين قبيلندندر بركيمسه ديكر كمسنه‌نك بورجني كفالت طريقيله ايفا ايده‌بيله‌جكي كبي مالني دخي بورجنه مقابل رهن ايده‌بيلورنته‌كيم مستعيرك بورجنه كفيل اولمق صحيحدر . تعبير ديكرله بركيمسه‌نك ذمتنه ديكر كمسه‌نك بورجنك تعلق ايتمسي صحيح اولديغي كبي معيرك مال مستعاري ترهينه اذن ويروبده اول بورجك كندي مالنه تعلق ايتمسي دخي صحيحدر .

اما مال صاحبي اجازت ويرمكسزين مال مستعاري مستعير اخره رهن ايدرسه رهن فضولي اوله‌جغندن مال صاحبي مطلع اولدقده اجازت ويررايسه صحيح ومعتبر اولور . ويرمزايسه حقنده حكم غصب جريان ايدر .

٧٢٧ ماده مال صاحبنك اذني مطلق ايسه مستعيراني هروجهله رهن ايده‌بيلور .

چونكه نصاً ويادلالةً تقييد دليلي بولنمدقجه مطلق اطلاقي اوزره جاري اولور . خصوصيله اعاره‌ده اطلاق واجب الاعتباردر . زيرا اعاره مسامحه اوزرينه مبني اولديغندن آنده جهالت نزاعه مؤدي اولماز .

٧٢٨ ماده مال صاحبي شوقدر غروش وياشوجنس مال مقابلنده ياخود فلان آدمه وياخود فلان بلده‌ده رهن ايدلمك

اوزره دیو مقیداً اذن ویردکده مستعیر دخی انجق انك قید وشرطنه موافق اوله‌رق رهن ایده‌بیلور .

بوماده وجهله مال صاحبی ذکر اولنان درت شیدن یعنی جنس دین، مرتهن، بلدهٔ رهن ومقدار دیندن بریسیله مقیداً اذن ویره‌جکی کبی بونلرك کافه‌سنی دخی تقیید ایله اذن ویره‌بیلور. ومستعیر معیرك قیدوشرطنه مخالفت ایده‌مز .

زیرا جنس دینی تعیینده معیر ایچون منفعت واردر . چونکه معیر دینی ایفا ایله مالنی تخلیص ایتمك ایستدکده بعض جنس اقچه‌یی ایفا ایتمك کندوسنجه دیکر جنس اقچه‌یه نسبتله قولای اولور. شخص مرتهنی تعیین دخی مفیددر زیرا اشخاص امانتده ومالی محافظه‌ده متفاوتدر . بلدهٔ رهنی تعیین دخی موجب فائده‌دز . چونکه دیکر بر بلده‌یه قدر کیدوب مالنی تخلیص ایتمك معیر ایچون مشکل اولور .

معیرك مقدار دینی تعیین وتقدیرده ایکی غرضی اوله‌بیلور. برنجیسی: بورجك قلیل اولمسیدر که لدی الحاجه ایفاسی مشکل اولمسون ,

ایکنجیسی : مرهون به اولان دینك رهن مستعارك قیمتندن دون بولنمسیدر که اول رهن ید مرتهنده تلف اولدقده قیمتنی تماماً راهن مستعیردن آله‌بیلسون . §

بنابرین معیردینك مقدارینی تعیین ایتدکده راهن مستعیرك بوکا مخالفتی یا اکثره ویا اقله اوله‌بیلور . اکر مستعیر رهن مستعاری اولمقداردن اکثره رهن ایدرایسه علی الاطلاق جائز اولماز. ومعیراول رهنی فسخ ایده‌بیلور . چونکه تعیین ایلدیکی مقداردن اکثره رهن ایلمك معیرك سالف الذکر برنجی غرضنه منافی اولور .

مستعير معيرك تعيين ايتديكى مقداردن اقله رهن ايدرايسه بونده اوچ احتمال واردر شويله كه: رهنك قيمتى يامعيرك تعيين ايلديكى مقداره مساوى ويااندن اقل وياخود ازيد اولور . مستعيرك رهن ايتديكى مقدار معيرك تعيين ايلديكى مقداردن اقل اولوبده رهنك قيمتنه مساوى ويا زياده ايسه معيرك هر ايكى غرضنه توافق ايتديكنه بناءً رهن جائز اولور .

امامعيرك تعيين ايتديكى مقداردن اقله رهن ايدوبده مقدار دين رهنك قيمتندن ده اقل اولورايسه معيرك ايكنجى غرضنه موافق اولمديغى جهتله بورهن جائز اولماز .

ايشته بوندن اكلاشيلوركه [انجق انك قيدوشرطنه موافق اولهرق رهن ايده بيلور] جمله سى مطلق دكلدر .

§

تفصيلات محرره يه نظراً راهن مستعير اشبو ماده حكمنجه مخالفت جائز اولميان قيود وشروطه مراعات ايتميه رك مستعارى رهن ايدرايسه غاصب اولور . بوصورتده معير مخير اولوب ديلرسه مجيز اوله رق عقد رهنى اتمام ايدر . ديلرسه رهن مرتهن يدنده موجود اولديغى و ١٦٣٧ نجى ماده ده بيان قلنديغى وجهله راهن دخى حاضر بولنديغى حالده مرتهندن دعوى ايدرك عقد رهنى فسخ ايله مرهونى استرداد ايلر . اكر تلف اولمش ايسه ديلرسه مستعيره وديلرسه مرتهنه مثلنى وياقيمتنى تضمين ايتديرر .

مستعيره تضمين ايتديررايسه مستعير رهن وتسليم ايلديكى زماندن اعتباراً مال مستعاره مالك اوله جغندن رهن تمام ونافذ اوله رق سائر رهنلرمثللو مرتهن حقنده مضمون اولور مرتهنه تضمين ايتديررايسه

رهنك حكمی قالمیه‌جغی جهتله مرتهن ضامن اولدیغی شی ایله راهن مستعیره رجوع ایدر . واله‌جغنی دخی اندن بشقه‌جه استیفا ایلر

باب رابع

رهنك احکامی بیاننده اولوب درت فصله منقسمدر

فصل اول

رهنك احکام عمومیه‌سی بیاننده‌در

٧٢٩ ماده رهنك حکمی فکنه قدر مرتهنك حق حبسی اولمق وراهن فوت اولدقده سائر غرمادن احق اوله‌رق رهندن استیفای دین ایده‌بیلمکدر .

بوماده‌ده رهنك باشلیجه احکامی اولان ایکی شی بیان قلنیور . برنجیسی رهنك فکنه قدر مرتهنك حق حبسی اولمق ایکنجیسی مرهوندن استیفای دین خصوصنده سائر غرمایه حق رجحانی بولنمقدر . برنجی حکمدن اکلاشلدیغی اوزره مرتهنك مرهون اوزرینه اولان حقی یالکز حق حبسدر یوقسه حق تملك دکلدر . حتی راهن « فلان وقته قدر ایفای دین ایده‌مز ایسه‌م اشبو رهن بورجم مقابلنده سنك اولسون ویاسکا بیع ایدلمش اولسون» دیسه شرط باطل ورهن صحیح اولور .

قبل الاسلام بین العرب بوکبی شرطلر جائز ومرعی ایدی. صاحب شریعت صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز حضرتلری منع بیورمشلردر.

§

ایکنجی حکمه گلنجه : رهن ذاتاً کندوسندن استیفاسی ممکن اولان برحق مقابلنده آلندیغندن اوزرینه مرتهنك حقی تعلق ایتدیکی جهتله راهنك وفاتنده ویاخود حیاتنده رهن صاتلدقده مرتهن سائر غرمایه ترجیحاً استیفای حق ایدر .

ثمن مرهوندن فضله قالدقده دیکر غرمایه تقسیم واعطا قلنور . ثمن مزبور مرتهنك مطلوبندن نقصان اولور ایسه اشبو نقصان ایچون مرتهن دیکر غرما مثللو راهنه واکر وفات ایتمش ایسه ترکه‌سنه مراجعت ایدر .

§

مرتهنك راهنده بشقه بشقه آله‌جغی ومقابلنده بشقه بشقه رهنی اولور ایسه هر بری حقنده بروجه محرر معامله اولنور . یوقسه متعدد رهنلرك راهن ومرتهنی عینی شخصلردر دیو مذکور رهنلرك مجموع ثمنی دیون متعدده‌یه جمعاً قارشولق اتخاذ اولنماز .

§

شو تفصیلاته نظراً مادهٔ مشروحه‌ده واقع [راهن فوت اولدقده] جمله‌سی قید احترازی اولمیوب راهن حیاتده ایکن مرهون صاتلدقده ینه بروجه محرر معامله اولنور .

§

رهنك فکی دینك کرك راهن وکرك آخر بر شخص متبرع طرفندن تأدیه ایدلمسی، یاخود مرتهنك اولدینی راهنه هبه ویا تصدق ایدوب انکده قبول ایتمسی ، ویا راهنی آندن ابرا ایلمسی ، یاخود مرتهن دائنی راهن اوزرینه حواله ایتمسی ایله اولور . بونلرك اسبابی ٦٩٩ نجی ماده شرحندن مستبان اولور . لکن راهنك مرتهنی بشقه‌سی اوزرینه حواله ایتمسیله مرتهنك حق حبسی ساقط اولوب اولمیه‌جغی مسائل مجتهد فیهادن اولوب ٦٩٠ نجی ماده شرحنده بیان وایضاح ایدلمشدر .

§

رهن فك ايدلدكده مرتهنك رهنی راهنه تسلیم يلسى دخی رهنك جمله احکامندندر . بناءً عليه راهن بعدالفك رهنی طلب ايدوبده مرتهن تسليم ايلمسه غاصب اولور .

كذلك مرتهن بعدالفك اول رهنی بشقه آله جغی مقابلنده حبس وتوقیف ایده من .

٧٣٠ ماده رهن بورجك مطالبه سنه مانع اولميوب رهنی قبض ايتدكدن صكره دخی مرتهنك راهندن آله جغنی مطالبه يه صلاحيتی باقيدر .

يعنی رهن ايله حق مطالبه ساقط اولماز . چونكه رهن آلمقدن مقصد دينی تقويه وتوثيق ايتمكدر . دائنك دين ضعيف ايكن حق مطالبه سی اولنجه دين توثيق وتقويه ايدلدكدن صكره حق مطالبه نك وجودی اولويتله ثابتدر . §

بوصورتده مرتهن آله جغنی تماماً واكر مقسط ايسه حلول ايدن تقسيطنی طلب ايتدكده راهن مرهونك يد مرتهنده موجود اولديغنی اقرار واعتراف ايدر ايسه دينك تمامنی ويا تقسيطنی ادا ايتمك اوزره راهنه امر اولنور . واولا راهن دينی ايفا وبعده مرتهن رهنی راهنه اعاده واعطا ايدر . چونكه رهن بيعه مشابهدر . رهنده كی دين بيعده كی ثمنه ومرهون مبيعه قياس اولنه بيلور . زيرا راهنك حقی معيندر كه اوده مرتهنك يدنده كی مرهوندر . حال بوكه مرتهنك حقی راهنك ذمتنه

تعلق ایتمکله غیرمعیندر شو ایکی حق بیننده تحقق مساوات ایچون راهن مرتهنك حقنی تعیین ایلمك اقتضا ایدر. دین ایسه عین اولمدیغی جهتله ادا وتسلیم ایله تعین ایدر .

ثانیاً رهنك مرتهن یدنده بولنمسی توثیق دین ایچوندر. اولا مرتهن رهنی تسلیم ایده‌جك اولور ایسه بو وثیقه زائل اولور . مثلا مرتهن اولا رهنی تسلیم ایتدیکی حالده مطلوبنی استیفا ایتمدن راهن وفات ایدر ایسه مرتهنك مرهون اوزرنده‌کی حق رجحانی ساقط اوله‌جغندن غرمایه داخل اولمق لازم کلوب بو ایسه رهن اخذندن مطلوب اولان فائده‌یی فوت ایدر . §

اما راهن رهنك ید مرتهنده سالماً موجود اولدیغنی اقرار ایتمیوب رهن تلف اوله‌رق دینك ساقط اولوب اولمدیغی اکلاشلمق ایچون رهنك احضارینی طلب ایتدکده نظر اولنور. اکر رهنك احضاری حمل ومؤنته متوقف دکلسه حاکم رهنی احضار ایتمك اوزره مرتهنه امر ایدر . واکر حمل ومؤنته متوقف ایسه امر ایده‌مز . زیرا ٧٢٣ نجی ماده شرحنده افاده ایدلدیکی اوزره مرتهن اوزرینه واجب اولان رهنی بالتخلیه تسلیمدن یعنی رفع ید ایتمکدن عبارتدر . یوقسه رهنی بر محلدن دیکر محله نقل ایلمك ومصارف نقلیه وحملیه‌یی ایفا ایتمك واجب دکلدر .

رهنك احضاری حمل ومؤنته متوقف اولدیغی تقدیرده راهنك طلبیله مرتهنه مرهونك تلف اولمدیغنه یمین تکلیف اولنور. یمین ایدر ایسه ینه اولا راهنك دینی ادا بعده مرتهنك رهنی اعطا ایلمسی لازم

كلور . مرتهن يميندن نكول ايدرايسه ايفاى دين ايتمك اوزره راهنه امر اولنماز .

§

لكن راهن يد عدلده‌كى رهنك هلاك كنى ادعا ايتـدكده مرتهن رهن مذكورك احضـاريله مكلف اولهماز . ولوكه رهنك حمل ومؤنتى اولمسـون بوصـورتده يالكز مرتهنه عدم علمه يعنى رهنك يد عدلده تلف اولديغنى بيلمديكنه يمين ويريلور .

§

عدل رهنى انكار ايله كندو مالى اولديغنى ادعا ايدر ايسه مرتهن آله‌جغنى مطالبه ايده‌مز . زيرا انكار رهن تلف حكمنده‌در . مكركه آنك رهن اولديغنى اثبات ايده .

٧٣١ ماده — دينك بر مقدارى ايفا اولندقده اكا مقابل رهنك برمقدارينى رد ايتمك لازم كلميوب بقيهٔ دينى تماماً استيفا ايدنجيه‌دك مرتهنك مجموع رهنى حبس وامساكه صلاحيتى واردر .

بو حكم بعينه بايع يدنده اولان مبيع كبيـدر . ٢٧٨ نجى ماده حكمنجه مبيعده بايعك حق حبسى مجموع ثمنه مقابل اولديغى كبى رهنده دخى مرهونك تمامى مجموع دينه مقـابلدر . ذاتاً مقصد توثيق دين اولديغندن بووجهله توثيق دين مكملاً حاصل اولور . وعقـد رهن مجموع دين اوزرينه وقوعبولديغندن تفريق صفقه جائز دكلدر . يعنى اجزاء رهن اجزاء دينه منقسم اولماز انجق مرتهن رضاسيله مرهوندن

بر مقدارنی رد ایدرسه جائز اولوب مقدار متباقی حقنده‌کی لحق حبس ساقط اولماز .

فقط ایکی شی رهن اولندقده هر بری ایچون دیندن برمقدار تعیین اولنمش ایسه بریسی ایچون تعیین اولنان مقدار ادا اولندقده راهن یالکز آنی تخلیص ایده‌بیلور .

یعنی ۱۷۹ نجی ماده حکمنجه تفریق صفقه جائز اولمدیغندن ۲۷۹ نجی ماده موجبنجه بایع اشیای متعدده‌یی صفقهٔ واحده ایله صاتدقده هر برینك بشقه بشقه بهاسنی بیان ایتمش اولسه بیله تماماً ثمنی قبض ایدنجیه‌دك مجموع مبیعی حبس ایده‌بیلور . رهنده ایسه بروجه محرر تفصیل دین ایدلدکده مرهون اولان اشیای متعدده‌دن برینك قیمتی مقداری دیندن ادا اولندقده راهن آنی تخلیص ایده‌بیلوب مرتهن بیعه قیاساً تسلیمدن امتناع ایده‌مز .

مثلا راهن شو ایکی حیوانی اوچ بیك غروشه ترهین ایتدم شو بیك غروشه و بو ایکی بیك غروشه دیدکدن صکره دیندن بیك غروش ادا ایتسه بیك غروشه مقابل اولمق اوزره ترهین ایتمش اولدیغی حیوانی تخلیص ایده‌بیلور .

چونکه بیع اسباب تملکدندر . مبیعده‌کی ملکیت بر شخصدن شخص آخره انتقال ایدیور . بناءً علیه بیعده تفصیل ثمن ایله عقد تعدد ایتدیکنی فرض ایتسه‌ك بایع مالنك ادناسنی اغلاسنه علاوه

ایدرك صاته بیلهجكندن تفریق صفقه ایله متضرر اولمسی محتملدر .

اما رهن اسباب تملكدن اولمدیغی جهتله مرهون راهنك ملكنده باقی اولدیغندن تفصیل دین ایدلدیكی حالده رهن اولان شیلردن بعضیسنك رد واعادهسیله مرتهن حقنده ضرر تصور اولنهمز . §

[ایكی شی] جملهسی برشیدن احتراز ایچوندر چونكه بركیمسه برشیء رهن ایدوبده نصف شایعنی دینك بر مقدارینه دیگر نصف شایعنی مقدار متباقیسنه مقابل طوتسه رهن مشاع اولهجغندن جائز اولماز .

۷۳۲ ماده رهن مستعاری تخلیص ایله كندویه تسلیم ایتمك اوزره صاحبنك راهن مستعیری مؤاخذهیه صلاحیتی واردر .

اعاره مطلق اولور ایسه معیر مستعیری كرك بالذات كرك حاكمه مراجعتله هر زمان مؤاخذه ایدهبیلور . اما اعاره بر وقت ایله مقید ایسه وقتك انقضاسندن اول رهنی تخلیص ایتمك اوزره معیر راهن مستعیری مؤاخذه ایدهمز .

ومستعیر فقری سببیله اداء دیندن عاجز اولدیغی صورتده معیر اول دینی كندو طرفندن ادا ایله مالنی رهندن تخلیص ایدهبیلور .

فقط رهنك قیمتی دینك مقدارندن اقل اولسه بیله دینك تمامنی

ادا ایتمدکجه رهنی تخلیص ایده‌مز . چونکه مرهون دینك تمامنه مقابل اولەرق رهن ایدلمشدر . §

معیر مالنی تخلیص ایچون اداء دینه مجبور ومضطر اولدیغندن بو وجهله دینی ایفا ایلمسی تبرع اولمیوب راهن مستعیره رجوع ایدر بوکا بناءً درکه مرتهن الەجغنی قبضه ورهنی معیره رده مجبور اولوب امتناعه صلاحیتی یوقدر .

اما برشخص آخر دینی اودەیەرك رهن مستعارك معیره ردینی طلب ایده‌جك اولسه مرتهنك امتناعه یعنی اول پارەیی قبول ایتامکه صلاحیتی درکاردر . چونکه شخص مزبورمتبرع اولوب متبرع ایسه داینه خصم اولەماز . §

معیر مستعیره رجوع ایده‌جك اولدقده مؤدا ایله رجوع ایده‌میوب رهنك ید مرتهنده هلاکی تقدیرنده دیندن نه مقدار ساقط اولمش ایسه انکله رجوع ایدر . بو صورتده رهنك قیمتی دینك مقدارندن اقل ایسه انجق رهنك قیمتی مقدارینی آله‌بیلور . رهنك قیمتندن فضله اولان مقداری ایفاده متبرع اولور . §

٧٢٣ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی وجهله رهنك مصارف ردیه‌سی راهن اوزرینه اولدیغندن معیر رهن مستعاری تخلیص ایتدکده مصارف ردیه‌سی معیر اوزرینه اولوب ٨٣٠ نجی ماده‌یه نظراً مطلقا عاریتده اولدیغی کبی مستعیر اوزرینه دکلدر .

٧٣٣ ماده راهن ومرتهنك وفاتیله رهن باطل اولماز .

چونکه رهندن مقصد تأمین دیندر. کرك راهن و کرك مرتهندن ایکیسنك و کرك یالکز مرتهن ویا راهنك وفاتیله دین ساقط اولمیه جغندن رهن دخی ساقط اولماز.

٧٣٤ ماده . راهن فوت اولدقده ورثه‌سی کبار ایسه انك مقامنه قائم اولوب ترکه‌دن تأدیهٔ دین ایله رهنی تخلیص ایتملری لازم اولور.

اما ورثه کندیماللرندن دینی ادا ایله رهنی تخلیصه اجبار اولنه‌مز. چونکه ولو که ورثه اولسون بر کیمسه کندو مالندن دیکرینك بورجنی اودەمکه مجبور دکلدر. بناءً علیه متوفانك ترکه‌سی بولنماز ویا بولنوبده دینه وفا ایتمز و ورثه دخی ارزولریله کندو ماللرندن دینی ادا ایله رهنی تخلیص ایله‌مز ایسه مرتهنك طلبی اوزرینه رهن اذن حاکم ایله صاتیلوب دین ایفا اولنور.

و اکر ورثه صغار ایسه یاخود کبار اولوبده غائب یعنی مدت سفر بعید اولان یرده ایسه وصیسی مرتهنك اذنیله رهنی صاتوب ثمنندن تأدیهٔ دین ایلر.

[مرتهنك اذنیله] جمله‌سندن مقصد رهنك ثمنی تأدیهٔ دینه کفایت ایتمدیکی تقدیرده‌در. چونکه بو صورتده مرتهن مرور زمان ایله رهنك قیمتی تزاید ایدرده کندو اله‌جغنه وفا ایدر مطالعه‌سیله

رهنی صاتدیرمقدن امتناع واله جغنی استیفا ایدنجه‌یه قدر حبس وامسا که قادر اولور .

اما رهنك ثمنی تأدیهٔ دینه وفا ایدر ایسه مرتهن راضی اولمسه دخی رهن صاتدیریلوب دین تأدیه ایدیلور . زیرا بو صورتده مرتهن ایچون مرور زمان ایله رهنك تزاید قیمتندن فائده حاصل اولماز .

§

فقرهٔ اولی حکمنه نظراً متوفانك ورثه‌سی کبار وترکه‌سی اداء دینه کافی اولدیغی حالده رهن صاتلیوب ترکه‌دن ایفای دین اولنیور ایدی . ورثه صغیر ویا غائب یعنی اوچ کونلك ودها زیاده مسافه‌ده
١٦٦٤ اولدیغی تقدیرده ترکه اداء دینه کافی اولسه بیله ترکه‌دن تأدیهٔ دین ایدلمیوب‌ده فقرهٔ ثانیه‌ده بیان اولندیغی اوزره مرهونك صاتلمسی وصیلر مورثلرینك یرینه قائم اولمیوب تسویهٔ اموره مأمور بولندقلرندن وتسویه ایچون رهنی صاتمق اولی اولدیغندندر .

§

راهن متوفانك هیچ وارثی بولنمدیغی تقدیرده مرتهن حاکمه بالمراجعه رهنی صاتدیروب اثماننددن استیفای مطلوب ایدر .

٧٣٥ ماده راهن مستعیر کرك بر حیات بولنسون کرك فك رهندن مقدم فوت اولسون رهن مستعارك مقابلی اولان بورج ادا اولنمدقجه معیر اولان کیمسه مالنی مرتهندن آله‌ماز .

زيرا رهنك حكمى مرتهنك استيفاى دين ايدنجيه دك انده حق حبسى بولنمقدر . راهنك وفاتيله رهنك حكمنه خلل كلديكى كبى راهن مستعيرك وفاتيله رهن مستعارك دخى حكمنه خلل كلمز . هر نقدر رهن مستعارك مالكى بر بشقه‌سى ايسه‌ده مادامكه مال مستعار مالكنك اذنيله ترهين ايدلمشدر . اومالده مرتهنك تعلق حقنه صاحبى راضى اولمش اولديغندن بالذات اداء دين ايدرك ياخود مستعير حياتده ايسه آنى تضييق ووفات ايتدكده تركه‌سندن ادا ايتديره‌رك تخليص ايلمسى لازم كلور .

٧٣٦ ماده راهن مستعير اولان كيمسه مفلس مديون اولديغى حالده فوت اولسه رهن مستعار مرتهن يدنده على حاله مرهون قالور .

يعنى راهن مستعيرك وفاتيله رهنك مرهونيتنه ومرتهنك حق حبسنه خلل كلمز . اداء دين ايله فك رهنه مرتهن طرفندن معير اجبار ايديلەمز . چونكه هيچ بر كيمسه اوزرينه كفالت كبى بر سبب شرعى اولمقسزين ديكرك بورجنى اوده‌مك لازم كلمز .

فقط معيرك رضاسى اولمدقجه صاتلماز .

چونكه رهن مستعار معيرك ملكيدر . معير رهن ايدلمك اوزره اعاره ايتمسيله انجق رهن ايدلمسنه راضى اولمش اولوب صاتلمسنه راضى اولمامشدر . بناءً عليه صاتلمسى عقد رهنك مقتضياتندن دكلدر . بوحالده

حاكم مرتهنه معير ايفاى دين ايدنجيه قدر رهنى حبس وامساك ايلمسى لازم كله جكنى تفهيم ايلريوقسه ۷۵۷ نجى ماده‌يه‌قياساً رهن مستعارى بيع ايده‌مز .

ومعير رهنى بيع ايله تأديهٔ دين ايده‌جك اولدقده ثمنى دينه وفا ايدرسه مرتهنك رضاسنه باقلمقسزين صاتيلور.

زيرا مرتهنك حق حبسى انجق الەجغنى تماماً استيفا ايده‌بيلمك ايچوندر . بو مقصد حاصل اولنجه رهنك صاتلسنده رضاسى اولوب اولمديغنه باقلماز .

واكر رهنك ثمنى دينه وفا ايتمز ايسه مرتهنك رضـاسى اولمدقجه صاتيله‌مز .

چونكه مرهونك حبس وتوقيفنده مرتهن ايچون ـ معير رهن اولان مالنه محتاج اولورده‌دينى تماماً ادا ايله تخليص ايتمك ياخودزمان كچمكله رهنك قيمتى آرته‌رق مرتهن الەجغنى تماماً استيفا ايده‌بيلمك كبى ـ منافع ملحوظدر .

۷۳۷ ماده معير اكر دينى تركه‌سـندن ازيد اولديغى حالده فوت اولسـه راهنـه بالنفس دينى تأديه ايله رهن مستعارى تخليص ورد ايتمك اوزره امر اولنور واكر فقرى

سببیله تأدیهٔ دیندن عاجز اولورسه اول رهن مستعار علی حاله مرتهن عندنده مرهون قالور .

فقط ورثهٔ معیر بورجی ادا ایله انی تخلیص ایده بیلورلر. ومعیرك دائنلری رهنك بیعنی مطالبه ایتدکلرنده ثمنی دینه وفا ایدر ایسه مرتهنك رضاسنه باقلمقسزین صاتیلور . واکر وفا ایتمز ایسه مرتهنك رضاسی اولمدقجه صاتیلهمز .

یعنی راهن مستعیر مفلساً وفات ایتدکده مادهٔ سابقه‌ده بیان قلندیغی وجهله رهن مستعار معیرك رضاسی اولمدقجه صاتیله‌مدیغی کبی معیر مفلساً وفات ایتدکده دخی معیرك دائنلری طلب ایتمدکجه ورهنك ثمنی دینه وفا ایتمدکجه مرتهنك رضاسی اولمقسزین رهن مستعار صاتیله‌میوب مرهون اوله‌رق قالور .

٧٣٨ ماده مرتهن فوت اولدقده رهن انك ورثه‌سی عندنده مرهون اوله‌رق قالور .

یعنی مرهونك رهنیتنه خلل کلیوب ورثه مورثلرینك مقامنه قائم ومتوفانك حقوق ووظائفی انلره ثابت اولور . §

مرتهن متوفانك وارثی غائب اولور . ویا هیچ وارثی اولمаز ایسه

حاكم رهنی حفظ وراهندن دینی استیفا ایدوب مرهونی رد ایلمك اوزره وصی نصب وتعیین ایدر .

٧٣٩ ماده ایکی کیمسه‌یه اولان دینی ایچون بر رهن ویرمش اولان راهن برینه اولان دیننی ادا ایتسه رهنك نصفنی استرداد ایده‌میوب ایکیسنك دخی آله‌جغنی تماماً ایفا ایتمدکجه رهنی تخلیصه صلاحیتی یوقدر .

یعنی بو رهن کما کان ایکی دائن یدنده مرهون اوله‌رق قالور . چونکه عقد رهن مجموع دین اوزرینه واقع اولدیغندن تفریق صفقه جائز دکلدر. بناءً علیه دائنلردن بری حصه‌سنی استیفا ایتدکدن صکره رهن دیکر دائن یدنده تلف اولسه مذکور رهن ایکی دین نسبتنده مضمون اوله‌جغندن اله‌جغنی استیفا ایدن دائنك آله‌جغندن رهنك تلفی سبیله نه مقدار ساقط اولمش ایسه انی مدیونه اعاده ایتمسی لازم کلور . زیرا مرهون ید راهنه واصل اولمدقچه ایکیسنك دخی ارتهانی باقی اولوب هیچ بری ضمان رهندن قورتیله‌مز . بری دیکرینك عدلی دیمکدر .

§

مرتهنلردن بری اله‌جغنی استیفا ایتدکدن صکره دیکر مرتهن رهنی اتلاف ایتسه مثلیاتدن ایسه مثلنی وقیمیاتدن ایسه یوم اتلافنده‌کی قیمتنی ضامن اولور. اکر یوم قبضنده‌کی قیمتی یوم اتلافنده‌کی قیمتندن زیاده ایسه اول زیاده آفت سماویه ایله تلف اولمش کبی عد اولنه‌رق

ایکی دین نسبتنده مضمون اولور . بوصورتده الهجغنی استیفا ایدن مرتهن اشبو ضماندن حصه سنه اصابت ایدن مقداری راهنه اعاده ایتمك لازم کلور .

٧٤٠ ماده ایکی مدیوندن بر رهن المش اولان کیمسه ایکیسندن اولان آله‌جغنی تماماً استیفا ایدنجیه‌دك رهنی امساك ایده بیلور .

حتی راهنلردن بری کندی بورجنی ادا ایتمکله حصه سنه عائد اولان مقدارینی رهن مذکور قابل قسمت اولسه بیله استرداد ایده‌مز زیرا استرداد ایده‌جك اولسه عقد واحد ایله الىمش اولان مرهونی امساك وحبسده مرتهن اوزرینه تفریق صفقه لازم کلور که ضرری مؤدی اولدیغندن جائز دکلدر . اما آیری آیری رهن ویرمشلر ایسه بو صورتده بربرینه تعلق یوقدر .

٧٤١ ماده رهنی راهن اتلاف یاخود تعییب ایتدکده ضامن اولمسی لازم کلدیکی کبی مرتهن اتلاف یاخود تعییب ایتدکده دخی قیمتی مقداری دیندن ساقط اولور .

٧٤٢ ماده آخر بر کیمسه رهنی اتلاف ایتسه یوم اتلافنده‌کی قیمتنی ویرر . واول قیمت مرتهن عندنده رهن اولور .

شو ایکی ماده‌دن مستفاد اولدیغی اوزره رهن اوچ کیمسه طرفندن اتلاف وتعییب اولنه بیلور برنجیسی راهن ایکنجیسی مرتهن اوچنجیسی شخص ثالثدر .

متلفه ضمان ترتب ایتمك ایچون رهنك مقبوض اولمسی لازمدر.
چونکه رهن قبض ایله تمام اوله جغندن قبل القبض اتلاف ویا تعییب ایدلدکده ضرری صاحبنه عائد اولوب بشقه‌سی اتلاف ویا تعییب ایتمش ایسه متلف ومعیبه تضمین ایتدیره‌بیلور . بونك مرتهنه تعلقی یوقدر. مگرکه کندوسی اتلاف ویا تعییب ایده بعد القبض رهنك اتلاف وتعییبندن ترتب ایده‌جك احکام متلف ومعیبه نظراً مختلف اولدیغندن بیان وایضاح اولنور . شویله‌که :

قاعدةً هرکس ملکنده کیف مایشا تصرف ایده‌جکندن وبرمال رهن ایدلمکله صاحبنك ملکندن چیقمیه‌جغندن راهنك رهنی اتلاف وتعییب ایتمسیله ضمان لازم کلامك اقتضا ایدر ایسه‌ده مال مرهون بوری رهن ایتمکله مرتهنك حقی تعلق ایتدیکی جهتله انك حقنه مراعات ایله راهنه ترتیب ضمان تجویز اولنمشدر .

بناءً علیه راهن رهنی کاملاً اتلاف ایدر ایسه مثلیاتدن اولدیغی حالده مثلنی وقیمیاتدن اولدیغی حالده یوم اتلافنده‌کی قیمتنی اکا بدل اعطا ایلر بوصورتده دین معجل وبدل ضمان جنس دیندن ایسه تقاص ومحسوب اولنور . دکل ایسه بدل ضمان رهن اوله‌رق مرتهنك یدنده قالور .

راهن رهنی قسماً اتلاف یعنی تعییب ایدر ایسه وقت اتلافنده‌کی نقصان قیمتنی ضامن اولور . کذلك دین معجل واله‌جغی جنسندن ایسه مرتهن اله‌جغنه تقاص ومحسوب ایدر ، دین معجل اولمیوب فقط اله‌جغی جنسندن ایسه حلول اجلده تقاص ایدر. اله‌جغی جنسندن دکل ایسه مرتهنك یدنده رهن اوله‌رق قالور . §

مرتهن رهنی اتلاف ویا تعییب ایدر ایسه چونکه کندوسنك

رهن اوزرینه یالکز حق حبسی اولوب بر مال رهن ایدلمکله مرتهنك ملکنك انتقال ایتمیه‌جکی جهتله مرتهن رهنی حسن محافظه ایدرك راهنك حقنه مراعاته مجبوردر. شو حالده مرتهن رهنی اتلاف و یا تعییب ایتدکده بر جهتدن رهن مرتهنك قبض ایلدیکی کوندن اعتباراً تحت ضمانته داخل اولمش ودیکر جهتدن تعدی ایدرك ضمان غصب ایله مضمون بولنمش اولدیغندن دین معجل اولدیغی تقدیرده یوم اتلاف وتعییبنده‌کی قیمتی ایله یوم قبضنده‌کی قیمتدن قنغیسی دها زیاده ایسه اول مقداری دیندن ساقط اولور . و اکر مقدار دین قیمت مذکوره‌دن نقصان ایسه اوست طرفنی مرتهنك راهنه اودەمسی اقتضا ایدر .

وبو وجهله مرتهنه هم ضمان رهن وهم ضمان غصب ترتب ایدر. دین مؤجل اولدیغی صورتده یوم قبض واتلاف ویا تعییبنده‌کی قیمتدن قنغیسی دها زیاده ایسه انی ومثلیاتدن ایسه مثلنی تضمین ایدرك رهنه بدل حبس وامساك ایلمسی ایجاب ایدر . §

رهنی آخر بر شخص اتلاف ویاتعییب ایدر ایسه ٧٤٢ نجی ماده موجبنجه یوم اتلاف ویا تعییبنده‌کی قیمتی تضمین لازم کله‌جکندن شاید رهنك یوم قبضنده‌کی قیمتی زیاده ایسه بونك ضرری مرتهنه عائد اوله‌رق زیاده مقدارلی دیندن ساقط اولور . زیرا آتیده بیان قلندیغی اوزره رهن بلا تعد تلف اولسه بیله دین ساقط اولور .

رهن اتلاف وتعییب ایدلمیوب بلا تعد ولاتقصیر ید مرتهنده تلف ویامعیوب اولسه ترتب ایده‌جك حکم شرعی کتاب الرهنده ذکر وبیان اولنمامش ایسه‌ده رهن حکمنده اولان بیع الوفایه دائر ٣٩٩ ، ٤٠٠ ، ٤٠١ نجی ماده‌لر ایله دائر مقشارلکاردن برینك

آلمش اولدیغی رهن تلف اولدقده ترتب ایده جك حکمی حاوی اولان ۱۱۰۸نجی ماده ده مصرح اولدیغنه کوره تلف اولان رهنك یوم قبضنده کی قیمتی دینه مساوی ایسه تمامی ونقصان ایسه قیمتی مقداری ساقط اولوب اوست طرفی ایچون مرتهن راهنه مراجعت ایدر . زیاده ایسه یالکز دین ساقط اولوب زیاده سنی مرتهنك تضمین ایتمسی لازم کلمز .

بو وجهله رهنك دین ایله مضمون اولمسی مسائل مجتهد فیهادن اولوب امام مالك و امام شافعی رحمةاه علیهمایه کوره رهن امانت محضه اولوب دین ایله مضمون دکلدر و بناءً علیه بلا تعد ولا تقصیر تلف اولور ایسه دین ساقط اولماز. زیرا رهن استیثاق ایچون اولدیغی حالده مضمون ودین ساقط اولنجه توثق معناسی فوت اولمش اولور .

ائمهٔ حنفیه رحمةاه علیهمه کوره واقعا رهن امانت ایسه ده استیفای دین ایچون اتدیغندن رهنك یوم قبضنده اولان قیمتندن دینه مساوی مقداری وا کر قیمتی مقدار دیندن اقل ایسه تمامی مرتهنك ضمانه داخل اولمش اولور .

چونکه دین اساساً دائن اوزرینه مضموندر . یعنی دائن اله جغنی قبض ایتدکده کندو ضمانه ادخال ایتمش اولور . ودائنك مدیوندن تصل مطلوبی وار ایسه دینی قبض ایتدکده مدیونك دخی دایننده عینی مطلوبی متقابلاً حاصل اولهرق تقاص واقع اولور. وارتق دائنك قبض ایتمش اولدیغی شی تلف اولدقده ضرری دخی کندوسنه عائد اولوب مدیونه جهت تعلق قالماز .

بونك کبی رهن دخی برای دین مقبوضدر. زیرا راهنك مرتهنه بورجی اولمسه ایدی رهن ویرمکه حاجت یوق ایدی بناءً علیه قبض

رهن قبض دين مقامنده‌در . مادامكه قبض دين مضمون‌ندر . قبض رهنك دخی مضمون اولمسی لازم كلور .

شوقدركه رهنده قبض ضمان مقدار دين ايله متناسب اولمق لازم كله‌جكندن اكر مرهونك قيمتی مقدار دينندن زياده ايسه‌بوزياده مرتهنك يدنده امانت محضه اولوب امانت دخی مضمون اولمديغندن بلا تعد ولاتقصير تلف اولدقده انكچون ضمان غصب ترتب ايتمز .

مثلا دينك مقداری بيك غروش اولوب رهنك قيمتی دخی بيك غروش اولسه هلاكی تقديرده دين تماماً واكر رهنك قيمتی بش يوز غروش ايسه ديندن دخی بش يوز غروش ساقط اولور . اما رهنك قيمتی بيك بش يوز غروش ايسه بيك غروشنه مقابل دين ساقط اولوب قيمتدن باقی بش يوز غروش ايچون ضمان لازم كلمز .

ايشته رهنی اتلاف ايله بلا تعد ولاتقصير تلف اولمسی بيننده حكماً بو فرق واردر . يعنی اتلافنده اوست طرفنك دخی تضمينی لازم كلور .

§

مرتهن راهنك اذنيله رهنی علی طريق‌الاستعاره استعمال ايتسه ياخود ديكر برينه اعاره ايلسه ورهن استعمال اولنوركن تلف اولسه ينه ضمان لازم كلمز . چونكه اعاره واستعاره امانت محضه‌در .

دين ادا ايدلدكدن صكره مقابلی اولان رهن هنوز استرداد ايدلمكسزين يدمرتهنده تلف اولسه دين ساقط اوله‌رق مرتهن الدينی اقچه‌يی راهنه اعاده ايتمكه مجبور اولور . زيرا مرتهنك رهنده‌كی يدی يد استيفا اولديغی جهتله رهنك تلفيله اله‌جغی يوم قبضده استيفا ايلمش ديمك اولور . بوجهتله بر حقی ايكی دفعه استيفا جائز اولمديغندن ايكنجی دفعه اوله‌رق استيفا ايلديكی اقچه‌يی راهنه رد ايلمسی ايجاب ايدر .

لکن مرتهن الەجغندن راهنی ابرا ایدر . ویا دینی اکا هبه ویا تصدق ایدوبده اوده قبول ایلر ایسه دین اساسندن ساقط اولمش اوله جغندن بعده رهن هنوز ید مرتهنده ایکن تلف اولسه ضامن اولماز .

§

رهن مضموندر دیمکدن مقصد رهنك مالیتك مضمون اولدیغنی بياندر . یوقسه عینی مضمون دیمك دکلدر . عینی ودیعه کبی امانتدر چونکه رهنك عیندن استیفای دین ممکن دکلدر .

بوکا بناءً درکه مستودعك ودیعەده یاپەمیەجغی شیلری مرتهن دخی رهنده یاپەمز . مثلا آخره ایداع واعاره ایتسه اتلاف حکمنده اوله رق ضمان غضب لازم کلور .

فصل ثانی

راهن ومرتهنك رهنده تصرفلری حقندەدر

بوبابده قاعده شودر : راهن، مرتهنك اذنی اولمقسزین مرهونی بیع ، هبه، اجاره، اعاره، برشقەسنه رهن ایتمك کبی قابل فسخ اولان تصرفاتدن برصورتله تصرف ایتسه نافذ اولماز . اکرچه راهن مرهونك رقبەسنه مالك ایسەده مرتهنك حق حبسی تعلق ایتدیکندن مستقلاً تصرفنه مانع اولور ١١٩٢ ومانع ومقتضی تعارض ایتدکده مانع تقدیم اولنور ٤٦ اما راهن بورجنی تماماً ادا ایتدکده مرتهنك حق حبسی قالمیه جغندن مرهون هنوز انك یدنده ایکن راهن صور مذکورەدن بریله تصرف ایتسه نافذ اولور .

کذلك مرتهن یالکز رهنك حق حبسنه مالك اولدیغندن راهنك اذنی اولمقسزین رقبەسنه متعلق تصرفاتده بولنسه نافذ اولماز . زیرا

هیچ بر کیمسه اخرك ملکنده اذنی اولقسزین تصرف ایده من ایدر ایسه حکم غصب ترتب ایدر .

ایشته بوفصلك مندرجاتی قاعدهٔ مبسوطه نك تفصیل احکامنی حاوی اولوب بروجه زیر بیان وایضاح اولنور .

٧٤٣ ماده راهن و مرتهندن برینك اذنی اولقسزین دیکرینك رهنی بشقه بر کیمسه یه رهن ایتمسی باطلدر .

بناءً علیه راهن مرتهنك اذنی اولقسزین مرهونی آخره رهن ایتدکده تسلیم ایتسه بیله حکمی اولمیه جغندن بالاسترداد مرتهن اوله اعاده ایتمسی واکر تلف اولمش ایسه ٧٤١ نجی ماده شرحنده بیان قلندیغی وجهله مثلیاتدن ایسه مثلنی وقیمیاتدن ایسه قیمتنی رهن اولهرق بدلنی ویرمسی لازم کلور . امتناع ایتدیکی حالده مرتهن اول حاکمه مراجعتله مرهونی ویابدلنی بالمحاکمه الوب کما کان حفظ ایدر .

مرتهن راهنك اذنی اولقسزین مرهونی آخره رهن ایتدکده راهن مرتهن اول دخی حاضر اولدیغی حالده مرتهن ثانیدن دعوی ورهنی استرداد ایدرك مرتهن اول یدنده کما کان رهن اولمق اوزره ابقا ایدر .

مرهون تلف اولمش ایسه مرتهن اول غاصب وثانی غاصب الغاصب حکمنده بولندیغندن راهن مخیر اولوب ایستدیکنه مراجعت ایدر . انجق مرتهن اوله مراجعتله مثلنی ویاقیمتنی تضمین ایتدیرر ایسه مرتهن اول ضمانی سببیله مرهونه مالك اولمش اوله جغندن رهن ثانی نافذ ومعتبر اولور .

مرتهن ثانی یه بالمراجعه تضمین ایتدیرر ایسه بوده مرتهن اوله

رجوع ايدوب هم ضامن اولديغى وهم انده بولنان مطلوبنى طلبا واخذ ايدر .

اشبو بدل ضمان حقنده ٧٤١ ماده شرحنده‌كى تفصيلاته توفيق معامله اولنور .

٧٤٤ ماده مرتهنك اذنيله راهن رهنى ديكره رهن ايتسه رهن اول باطل ورهن ثانى صحيح اولور .

زيرا رهن عقود لازمه‌دن اولوب رهن ثانى رهن اولى ابطال ايدر . ومرتهن رضاسيله حق حبسنى اسقاط ايتمش اولور . وساقط اولان شى عودت ايتميه‌جكندن مرتهن اول رهنى مرتهن ثانيدن بالاسترداد كندى مطلوبنه مقابل كالاول رهن اوله‌رق حبس وتوقيف ايده‌مز .

٧٤٥ ماده راهنك اذنيله مرتهن رهنى رهن ايتسه « حق حبسنى اسقاط ايتمش اوله‌جغندن » رهن اول باطل ورهن ثانى « راهنك اذننه مستند بولنديغندن » رهن مستعار قبيلندن اوله‌رق صحيح اولور .

وبو صورتده مرهون مرتهن ثانى يدنده تلف اولسه مرتهن اولك راهنده اولان مطلوبندن برشى ساقط اولماز چونكه اكا كوره رهنيتدن چيقمشدر .

٧٤٦ ماده راهنك رضاسى اولمقسزين مرتهن رهنى

صاتدقده راهن مخير اولوب ديلرسه بيعى فسخ ايلر. ديلرسه اجازت ايله تنفيذ ايلر .

بومخيرلك « خيار اجازت عقد فضولى » نوعندندر . بناءً عليه راهن مجيز اولدقده بيع نافذ اولوب ثمن مبيع رهن اوله‌رق يد مرتهنده قالور راهن بيعى فسخ ايتدكده رهنى بالاسترداد مرتهنه اعطا ايتمسى لازم كلور . تلف اولمش ايسه ايستر مرتهنه ايسترسه مشترى يه تضمين ايتديرر .

٧٤٧ ماده مرتهنك رضاسى اولمقسزين راهن رهنى صاتدقده بيعى نافذ اولماز .

چونكه مانع ومقتضى تعارض ايتدكده مانع تقديم اولنور .

ومرتهنك حق حبسنه خلل كلمز فقط بورج ايفا اولنورسه اول بيع نافذ اولور .

زيرا مانع زائل اولنجه ممنوع عودت ايدر .

وكذا مرتهن اول بيعه اجازت ويرسه نافذ اولوب رهن دخى رهنيتدن چيقه‌رق بورج حالى اوزره قالور ومبيعك ثمنى مبيع مقامنده رهن اولور .

چونكه مبدلك حكمى بدله انتقال ايدر. ومرتهنك بيعه رضاسى حق حبسنك سقوطنه رضايى استلزام ايتمز . واقعا ثمن مبيع قبل

القبض دين اولوب دينك ابتداءً رهنی جائز دكلسه‌ده تبعاً وبقاءً جائز اولور . زيرا بالذات تجويز اولنميان شی بالتبع تجويز اولنه‌بيلور وبقا ابتداءدن اسهلدر .

حتی ثمن مبيع مشتری ذمتنده ايكن مشتری مفلساً فوت اولورسه رهن تلف اولمش كبی عد اولنه‌رق ثمن مقداری دينندن ساقط اولور .

§

مرهونی راهن ومرتهندن هر بری يكديكرينك اذنيله آخره ايجار ايده‌بيلور . بو حالده مرهون رهنيتدن چيقار .

انجق مرتهنك اذنيله راهن مرهونی ايجار ايتدكده بدل ايجار رهن مقامنه قائم اولماز . چونكه مرتهنك حقی رهنك ماليتنه تعلق ايتمشدر . اجاره‌ده مبدل‌منه‌ايسه منفعت اولوب عقد رهن ايله مرتهنك حقی مرهونك منفعتنه تعلق ايتمامشدر . مكر كه شرط ايده‌لر .

واكر مرتهن اجازت ويرمز ايسه مشتری مخير اولوب ديلرسه رهنك فكنه قدر بكلر وديلرسه حاكمه مراجعت ايله بيعی فسخ ايتديرر . بوكا « خيار بيع مرهون » دنيلور .

يوقسه خودبخود فسخ ايده‌مز . چونكه بو فسخ قطع منازعه ايچون اولوب حاكمه عائددر .

مشترينك صورت مطلقه‌ده مخير اولمسی طرفين حضراتنك اجتهادينه موافقدر . مشاراليهما بو وجهله اولان عقد رهنی استحقاق منزله‌سنده عد ايدرك بيورمشلردركه بويله بر استحقاق تحقق ايتديكی زمان مانع رجوع اولمديغی كبی رهنی ايجار دخی مانع رجوع دكلدر . بناءً عليه

مشتری مبیعك مرهون اولدیغنی ایستر بیلەرك ایسترسه بیلمیەرك صاتون آلسون هرحالده حق خیاری واردر .

امام ابو یوسف حضرتلرینه كوره مشترینك مخیرلكی عقد رهنی بیلمدیكی تقدیر دەدر . بیلور ایسه مخیر اولەمز . مشارالیه بونی عیب منزلەسنه تنزیل ایتمشدر . بر كیمسه برمالی عیبلی اولدیغنی بیلەرك آلور ایسه حق رجوعی اولمدیغی كبی رهن اولدیغنی بیلەرك صاتون آلدیقده دخی حق رجوعی اولەمز بیورمشلردر . §

مرتهن رهنی راهنه ایجار ایدەمز . ایدرسه اجاره باطل اولوب اعاره وایداع منزلەسنده اولور .

چونكه مرتهن رهنك منفعتنه مالك اولمدیغی كبی مملوكی مالكنه تملیك تصور اولنەمز . بناءً علیه مرتهن رهنی دیلدیكی وقت راهندن استرداد ایلر ورهن راهنك یدنده بولندقجه مرتهندن ضمان رهن ساقط اولور .

فقط راهن رهنی مرتهنه بیع وایجار ایدەبیلور . بوحالده مرهون رهنیتدن چیقار . §

رهنك هبه ایله تصرفی اوزرینه ترتب ایدن احكام تمامیله بیع كبی اولدیغندن توضیحه حاجت یوقدر .

۷٤۸ ماده راهن ومرتهندن بری دیكرینك اذنیله رهنی آخر بر كیمسەیه اعاره ایدەبیلور . وبعده هر بری انی رهنیته اعاده ایدەبیلور .

چونكه اعاره عقود لازمەدن اولمدیغندن عقد رهنی ابطال ایتمز .

بو وجهله وقوعبولان اعاره وقبض ايله رهن رهنيتدن چيقماز انجق مرتهنك ضماننذن چيقار . بنابرين رهن مستعير يدنده تلف اولسه مرتهنه ضمان رهن لازم كلمز .

٧٤٩ ماده مرتهن رهني راهنه اعاره ايده بيلور .

راهن رهنك عيننه مالك اولديغي جهتله منفعتنه دخي مالك ايسه‌ده منفعت ، رهني استعمال ايله حاصل اوله بيلوب رهن ايسه يد مرتهنده بولنمسي حسبيله مرتهنك كندوسنه اعطا ايتمسي لازم كلور . اكرچه مرتهن رهنك عيننه مالك اولمديغي جهتله تمليك منفعتنه دخي مالك دكل ايسه‌ده حق حبسي اولمق حسبيله راهنك استعماله اذن ويرمسي اقتضا ايدر . انجق بو وجهله اذني اعاره معناسنه اولوب معير مستعاري هر نه وقت ديلرسه مستعيردن استردادء قادر اولديغي مثللو مرتهن دخي راهندن رهني استردادء مقتدر اوله جغندن بوكا مجازاً ويا مسامحةً [اعاره] دينلمشدر .

بروجه محرر مرتهن رهني راهنه اعاره وتسليم ايتدكده رهن مرتهنك ضماننذن چيقه جغندن راهنك يدنده تلف اولور ايسه دينندن برشي ساقط اولماز . حالبوكه ٧٤٢ نجي ماده شرحنده بيان اولنديغي اوزره رهن يد مرتهنده تلف اولسه دينندن قيمتي مقدار ساقط اولور . بو حالده رهنك راهنه اعاره‌سي هم راهن وهم مرتهن حقنده فائده‌لودر . خصوصيله رهنك اعاره‌سيله مرتهنك ضماننذن چيقار ايسه‌ده ضمان ، رهنك لوازمندن اولميوب ضمانك زواليله رهنيتك زوالي لازم كلميه جكي جهتله رهنيتدن چيقميوب عقد رهن كما كان باقي قاله جغندن وعاريت لازم اولمديغندن :

بو صورتده راهن فوت اولسه مرتهن ینه رهنه راهنك سائر داینلرندن احق اولور .

بناءً علیه مرتهن تماماً استیفای دین ایتمدکجه سائر آله جقلولر رهنه مداخله ایدمزلر .

§

مرتهن راهنك اذنیله رهنی بشقه سنه ایداع ایتسه رهن مرتهنك ضماننده چیقماز .

بناءً علیه رهن ودیع یدنده تلف اولسه قیمتی مقداری دیندن ساقط اولور . چونکه ایداع اعاره کبی دکلدر . زیرا ودیعك یدی مودعك یدی کبیدر . اما مستعیرك یدی معیرك یدی کبی دکلدر .

اشبو مسئله ۷۵۳ نجی ماده دن استنباط اولنه بیلور .

لکن راهنه ایداع ایتسه انتقاض قبضه بناءً راهنك یدنده طوردقجه ضمان رهن ساقط اولور .

۷۵۰ ماده راهنك اذنی اولمدقجه مرتهن رهندن انتفاع ایده مز .

زیرا راهن عقدایله یالکز رهنك حبسنه وامساکنه راضی اولوب اندن انتفاعه راضی اولمامشدر .

مثلا مرهون اولان خانه ده مرتهن ساکن اوله ماز . ساکن اولور ایسه تعدی ایتمش اوله جغندن خانه ضمان غصب ایله مضمون اولور . فقط خانه ولو که معدللاستغلال اولسون اجرت لازم کلمز . چونکه تأویل عقد ایله ساکن اولمشدر . ومرتهن بعدالتعدی وفاقه عودت ایتسه ضمان غصبدن بری اولور .

اما راهنك اذن واباحه سیله مرتهن رهنی قوللانور ومیوه

وسوت كبي حاصلاتني آلور. وبونلرك مقابلنده ديندن برشي ساقط اولماز .

منافع وحاصلات مزبوره اصل رهنه التحاق ايتمز . و٧١٥ نجى ماده شرحنده بيان اولنان مسائله قياس اولنه‌ماز . §

رهندن انتفاع ايله زياده‌سنی استهلاك بيننده فرق واردر شويله كه: مرتهن رهنی راهنك اذنيله استعمال ايدوب انتفاع ايتديكی تقديرده حال استعمالده رهن تلف اولسه مقابلی اولان دين ساقط اولماز .

چونكه راهنك اذن واباحه‌سی رهنی مرتهنه اعاره ايتمك ديمكدر. بناءً على ذلك حال استعاره‌ده رهن مرتهنك ضماننددن چيقه‌جغی ايچون رهن مذكور حال استعمالده تلف اولسه دين ساقط اولماز. اما استعمال ايتدكدن صكره تلف اولسه دين ساقط اولور .

لكن راهنك مرتهنه زوائد رهنی اباحه ايتمسی تمليك اولديغندن رهنك ميوه‌سی وسوتی كبي زوائدی راهنك اذنيله اتلاف واستهلاك ايدلدكدن صكره اصل رهن مرتهن يدنده تلف اولسه اصل رهنه اصابت ايدن مقداردن ساقط اولور. ديندن زيادهٔ مستهلكه‌يه اصابت ايدن مقدار باقی قالور .

٧٥١ ماده مرتهن بر محله كيدر اولدقده يول امين ايسه رهنی برابر كوتوره‌بيلور .

ورهنك مؤنتی مرتهن اوزرينه اولور . اما يول مخوف اولوب تلفدن قورقيلور ياخود راهن عقدك وقوعبولديغی بلده‌ده رهنك

حفظ وامساكني شرط ايله بشقه محله كوتورمكدن نهى ايدر ايسه اوحالده كوتورهمز .

فصل ثالث

يد عدلده اولان رهنك احكامى بيانندهدر .

٧٥٢ ماده يدعدل يدمرتهن كبيدر .

يعنى راهن ومرتهن رهنى امنيت ايتدكلرى بر كيمسهيه توديع ايتمك اوزره مقاوله ايدوب او دخى راضى اولهرق قبض ايتسه رهن تمام ولازم اولور واول كيمسه مرتهن مقامنه قائم اولور .

عدل هم راهن وهم مرتهن طرفندن نائب اولوب انجق جهت نيابت بشقه بشقهدر . حفظ وضمان غصبده يد عدل يدراهن كبيدر . بناءً عليه يد عدلده مرهون تلف اولدقدن صكره شخص آخر اثبات استحقاق ايدوب عدله تضمين ايتديرسه عدل دخى ضامن اولديغى شى ايله راهنه رجوع ايدر . يوقسه مرتهنه رجوع ايدهمز . زيرا بو ضمان ضمان غصب اولوب غصب ايسه نقل وتحويل ايله تحقق ايدر . بوايسه راهندن صادر اولوب مرتهندن صادر اولمامشدر .

اما ماليت وضمان رهنده يد عدل يدمرتهن كبيدر . بناءً عليه رهنى مرتهن نصل حفظ ايدر ايسه عدل دخى اويله حفظ ايدر . ورهن يد عدلده تلف اولسه يد مرتهنده تلف اولمش كبيدر . وراهن ايله مرتهندن برينك ويا هر ايكيسنك وفاتيله عدلك صفتنه خلل كلمز .

§

عدل رهنى قبض ايتمدكجه رهن تمام اولماز . حتى راهن عدلى دينك اجلى حلول ايتدكده رهنى بيع ايدوب ثمنى ايله ايفاى دينه

توكيل ايدوبده عدل مرهونى هنوز قبض ايتمدن دينك اجلى حلول ايتسه رهن باطل اولەرق يالكز وكالت باقى قالور .

§

عدل واحد اولەبيلەجكى كبى متعدد دخى اولەبيلور . بوصورتده مرهون اكر قابل تقسيم ايسه عدللر بينلرنده سوياً تقسيم ايدرك هر برى حصەسنى حفظ ايدر . وبرى حصەسنى راهنك اذنى اولمقسزين ديكرينه ويروبده انك يدنده ايكن تلف اولسه ويرن ضامن اولور . ٧٨٣

٧٥٣ ماده حين عقدده رهنى مرتهن قبض ايتمك اوزره شرط ايلدكدن صكره راهن ومرتهن بالاتفاق يدعدله وضع ايتسەلر جائز اولور .

يعنى رهن عقد ومرتهن طرفندن قبض اولندقدن صكره دخى يد عدله توديع اولنه بيلور . وحين عقدده توديع اولنمش كبى احكام ترتب ايدر .

٧٥٤ ماده دين باقى ايكن عدل اولان كيمسه راهن ومرتهندن برينك رضاسى اولمدقجه رهنى ديكرينه ويرەمز وويررسه استرداده صلاحيتى واردر .

زيرا انلر رهنك يد عدلده حفظنه راضى اولوب ديكرك يدنده حفظنه راضى اولمامشلردر .

وقبل الاسترداد رهن تلف اولسه عدل انك قيمتنى ضامن اولور .

چونکه عدل حفظ رهنده راهنك ومالیت رهنده مرتهنك مستودعی اولدیغندن وانلرك هربری دیکرینه قارشواجنبی بولندیغندن عدل رهنی انلردن برینك اذنی اولمقسزین دیکرینه ویرمکله تعدی ایتمش اولهرق ضامن اولور . وبدل رهن عدل مرقوم یدنده رهن اولهرق ابقا ایدیله جك اولور ایسه هر حالده قبضك تجددی ایجاب ایدر یعنی مذکور بدل اولا اندن النوب صکره ویرلمك لازمدر . بویله اولماز ایسه عدلك بدل رهنی هم ایفا وهم استیفا ایتمه سی لازم کلور که جائز دکلدر .

§

اکر راهن ایله مرتهن بدل رهنی عدل ویا بر بشقه عدله تسلیم خصوصنده اتفاق ایده مزلر ایسه بالمراجعه حاکم مناسب کورر ایسه مذکور عدله ویا تعیین ایده جکی دیکر برعدله اعطا ایلر .

عدل رهنی راهنه ویروب تلف اولمسیله تضمین ایتدکدن وتجدد قبض ایله کندوسنه ویادیکر برعدله تودیع ایدلدکدن صکره راهن ادای دین ایلسه بدل رهن عدلك اولور .

زیرا عدل اولجه رهنی راهنه تسلیم ایتدیکندن راهن کندومالنی الدیغی کبی مرتهن دخی الهجغنی استیفا ایلمشدر . بوصورتده بدل مذکور راهنك اولسه بدل ایله مبدل منهك ملك واحدده اجتماعی لازم کلور که جائز دکلدر .

§

فقط عدل رهنی مرتهنه ویروب تلف اولمسی اوزرینه بدلنی تضمین ایلدکدن صکره راهن بدل مزبوری کیمك یدنده ایسه یعنی کرك عدلك وکرك بشقه سنك یدنده اولسون اندن اخذ ایتدیکی صورتده بدلینك ملك واحدده اجتماعی لازم کلمز چونکه عین مرهون یدراهنه واصل اولمامشدر .

§

عدل ضمان ايله مرهونه مالك اولدقده مرتهنه رجوع ايده بيلسی
ايچون نظر اولنور اگر مرهونی مرتهنه رهن اولمق اوزره ويرمش ايسه
رجوع ايدر واگر عاريت ويا وديعه اولەرق ويرمش ايسه مرتهن
يدنده تلف اولدقده رجوع ايدەمز زيرا عدل ضمان ايله مرهونه مالك
اولديغندن كندومالنی اعاره ويا ايداع ايتمش اولور .

٧٥٥ ماده عدل فوت اولسه تراضئ طرفين ايله رهن
بر بشقه عدله توديع اولنور . واگر بينلرنده اتفاق حاصل
اولەماز ايسه حاكم رهنی بريد عدله وضع ايدر .

يوقسه ورثەسی عدل مقامنه قائم اولەمز زيرا حق محافظه عدلك
ذاتيله قائم بر وصف اولديغندن وفاتيله زائل اولور .

فصل رابع

بيع رهن حقندەدر

٧٥٦ ماده راهن ومرتهندن بريسی ديگرينك رضاسی
اولمدقچه رهنی صاتەمز .

چونكه ايكيسنكدە حقی واردر . راهنك ملكيدر مرتهنك حق حبسی
واردر . بنابرين فروختنده ايكيسنك دخی رضاسی لازمدر . . فقط
بريسی صاتار ايكن ديگری كوروبده سكوت ايتسه رضاسنه دلالت ايدر .
زيرا معرض حاجتده سكوت بياندر .

٧٥٧ ماده دينك وقت اداسی حلول ايدوبده راهن

اداسندن امتناع ایتدکده رهنی بیع ایله ادای دین ایتمک اوزره حاکم طرفندن راهنه امر اولنور اکر ابا وعناد ایدر ایسه حاکم رهنی بیع ایله ادای دین ایدر .

دینك وقت اداسنك لزوم حلولی مؤجل اولدیغی صورتده‌در . دین معجل اولدیغی صورتده مرتهن هرنه‌وقت مراجعت ایدرایسه حاکم بروجه محرر معامله‌ایلر یوقسه‌مرتهن رهنی بیع‌ایده‌مز چونکه انك یالکز حق حبسی اولوب رهنی تصرفه صلاحیتی‌یوقدر. مکرکه راهن بیع رهنه کندوسنی توکیل ایتمش اوله بویله بر وکالتی حائز اولمینجه رهنی صاته‌میه‌جغندن راهن رهنی بیع ایله ادای دیندن ابا وعناد ایتدکده حاکم ولایت عامه‌سی حسبیله یابالذات یاخود امینی‌اولان برکیمسه واسطه‌سیله رهنی بیع ایدوب ثمنی ایله دینی ایفا وفضله قالورایسه راهنه‌اعطا ایدر . ثمن مزبور دینی تماماً ایفایه کافی‌اولمازایسه مرتهن اوست طرفی ایچون سائر غرما مثللو راهنه مراجعت‌ایلر .

§

مرهون راهنك سکناسنه مخصوص اولوبده آندن بشقه ساکن اوله‌جق خانه‌سی بولنمسه بیله ینه‌رهن صاتیلوب تمام ثمنی ایله دین ایفا وفضله قالور ایسه راهنه اعطا قلنور . مرهونه مرتهنك حقی تعلق ایتدیکندن ٩٩٩ نجی‌ماده موجبنجه ثمن رهندن راهنك‌حالنه مناسب برخانه النه‌رق‌اوست‌طرفنك دیننه‌محسوباً مرتهنه اعطاسی‌جهتنه کیدلمز .

ماده ٧٥٨ راهن غائب اولوبده حیات ومماتی معلوم

اولمسه مرتهن رهنی بیع ایله الهجغنی استیفا ایتمك اوزره حاکمه مراجعت ایدر .

غائبدن مقصد غیبت منقطعه ایله غائب اولوبده کندوسنه مراجعت ممکن اولمامق دیمکدر . بوصورتده مرتهنك بیع رهن ایله استیفای حق ایتمسی ایچون راهنك ظهورینه انتظار ایلمسی غیر معلوم برمدته تعلیق حق دیمك اولهرق مرتهن حقنده ضرری موجب اولهجغندن ومرتهنك تصرف رهنه صلاحیتی اولمادیغندن حاکمه مراجعت ایدر .
حاکم دخی یابالذات رهنی صاتوب یاخود امینه ویا مرتهنه صاتدیروب ثمندن دینی ادا وفضله قالور ایسه حفظ ایله غائبك ظهورنده اکا اعطا ایدر .

مطالعه

زمانمزده بومثللو معاملاتی حکام بیت المال مأمورلری معرفتیله اجرا ایدوب غائبك حقی جانب بیت المالده حفظ ایدلمکنهدر .
ومحاکم نظامیهنك تشکیلاتنه دائر اولان قانونك ٦٥ نجی مادهسی حکمنجه حقوق محکمهلرنده غائبلره دائر رؤیت اولنان دعاوی یه مدعی عمومیلر مداخله ایله بیان مطالعه ایدرلر .

٧٥٩ ماده رهنك فسادندن خوف اولنور ایسه مرتهن انی اذن حاکمله صاته بیلور .

بوده راهن غائب اولدیغی صورتدهدر . اکر حاضر ایسه مرتهنك اول امرده راهنه مراجعت ایتمسی لازم کلور . راهن صاتمقدن ویا اکا بدل دیکر برمالنی رهن ویرمکدن امتناع وعناد ایتدیکی حالده حاکمه مراجعت ایتمسی لازم کلور . وعلی کلا التقدیرین حاکم رهنی

راهن حاضر ايسه اكا واكر امتناع ايدر وياخود غائب ايسه ياباالذات ويا امينته ويامرتهنه صاتديرر .

وثمن كندو « يعنى مرتهن » يدنده رهن اولور .

ثمنك دينه محسوب ايدلميوب رهن حكمنده عد اولنمسى تعارض وقوعبولهمديغندندر زيرا تقاص ومحسوب قاعدهسنجه طرفين ذمتنده تماثل وقوعى لازمدر . اكرچه راهنك ذمتنده مرتهنك الهجغى وار ايسهده رهن اولان مبيعك بهاسنى مشترى ويرديكندن عين رهن حكمندهدر . راهنك ذمت مرتهنده ثابت دينى ديتلهمز .

واكر حاكمك اذنى اولمقسزين صاتارسه ضامن اولور .

زيرا مرتهن يالكز حق حبسه مالك اولوب حق بيعه مالك دكلدر . بناءً عليه مرتهنك رهنى خودبخود صاتدقده بيع غيرلازم اولهجغندن راهن مخير اولور . ديلرسه بيعى فسخ ايله مبيعى مشتريدن استرداد ايدرك رهن اولمق اوزره راهنه ويرر وديلرسه مثلياتدن ايسه مثلنى وقيمياتدن ايسه حين بيعدهكى قيمتنى مرتهنه تضمين ايتديرر وعلى كلا التقديرين بدل ضمان مرتهنك يدنده رهن اولهرق قالور .

كذلك رهن اولان باغ و بستانك ميوه و سبزهسى يتشوبده تلف اولمسندن خوف اولنسه بيله رأى حاكم ايله صاتيله بيلور . اما خودبخود مرتهن صاتسه « انفاً بيان قلنديغى وجهله » ضامن اولور .

زيرا مرتهن حق بيعه مالك اولمديغندن مرهونك تلف اولمسندن

خوف اولنمیان یتشمش میوه وسبزه‌سنی صاته‌میه‌جغی کبی تلف اولمسندن خوف اولنانی بیله خود بخود صاته‌مز .

§

مادۀ مشروحه‌نك هرایكی فقره‌سنده ذكراولنان [صاتمق] تعبیری من وجه وقوعیدر. چونكه هربر تصرفكه مرهونك ملك راهندن اخراجنی ایجاب ایده مرتهن انی اجرا ایده‌مز ایدرسه ضامن اولور .

مثلا مرهون قیون اولوبده خسته‌لنمغله هلا كندن خوف اولنسه مرتهن انی ذبح ایده‌مز ایدرسه ضامن اولور .

تعبیر مذكور دیكرجهتدن احترازیدر. شویله‌كه مرتهن مرهون اولان باغ وبستانك میوه‌سنی حاكمك امری اولمقسزین طوپلایوب حفظ ایتسه ضمان لازم كلمز . چونكه حاصلاتی طوپلامق حفظ جمله‌سندندر . مرهونك حفظی دخی مرتهنك وظیفه‌سیدر .

انجق بونلری معتاد وجهله طوپلایوب باغ وبستانك كروم واغاجلرینه ضرر ایراث ایتماملكه دقت ایلمك لازمدر . خلاف معتاد طوپلایوبده كروم واغاجلره ضرر ایقاع ایدر ایسه ضامن اولور .

٧٦٠ ماده دینك وقت اداسی حلول ایتدكده رهنی صاتمق اوزره راهن مرتهنی یاعدلی یاخود بشقه برینی توكیل ایتسه صحیح اولور .

چونكه رهن راهنك ملكی اولدیغی جهتله كندوسی صاتوب بورجنی ادا ایده‌بیله‌جكی كبی بوخصوصه بشقه‌سنی دخی توكیل ایده‌بیلور. ١٤٥٩

وارتق راهن اول وكيلی وكالتدن عزل ايده مز. وراهن ومرتهندن برينك وفاتيله دخی منعزل اولماز .

هرنقدر وكالت عقود لازمه دن دكلسه ده بيع رهنه وكالته مرتهنك حقی تعلق ايتديكندن موكلك وكيلی حقنده مستقلاً حركتنه ووفاتيله عقد وكالتك انفساخنه مانع اولور . راهن ايستر حين عقد رهنده ايسترسه بعده توكيل ايتمش اولسون حكماً مساويدر .

فقط راهن مرتهنك رضاسيله وكيلی عزل ايده بيلور . ١٥٢١ كذلك وكيل فوت اولور ياخود افاقتدن قطع اميد اولنور صورتده تجنن ايدرسه وكالت باطل اولور . ١٥٢٩ ، ١٥٣٠

٧٦١ ماده رهنی بيعه وكيل اولان كيمسه دينك وقت اداسی حلول ايتدكده رهنی بيع ايله ثمننی مرتهنه تسليم ايدر.

وكالتی دين مؤجلك وقت اداسنك حلولنه مضاف ايسه وقت مزبور حلول ايتدكده واكر وكالت مذكوره دينك وقت اداسی حلولنده راهنك دينی ايفا ايده مامسی شرطنه معلق ايسه شرط تحقق ايلدكده رهنی صاتوب ثمنندن ايفای دين ايتمسی وفضله قالور ايسه راهنه ويرمسی لازم كلور . وكالت دينك وقت اداسنه مضاف وبر شرط ايله مقيد اولميوب مطلق ومنجز اولور ايسه وكيل قبل حلول الوقت دخی صاته بيلور . وبوصورتده ثمنی رهن اولور .

واكر ابا ايدر ايسه رهنی صاتمق اوزره راهنه جبر اولنور .

وكيله جبر اولنميوب راهنه جبر اولنمسی امام كرخی رحمة الله عليهك امام ابو يوسف حضرتلرندن نقل ايلديكی برروايته مبنيدر .

او دخی ابا وعناد ايدر ايسه حاكم صاتار .

واكر راهن ياخود فوت اولوبده ورثه‌سی غائب بولنور ايسه رهنی صاتمق اوزره وكيله جبر اولنور . وعناد ايدرسه حاكم كندو صاتار .

رهنی حاكم صاتدقده حقوق عقد راهنه ووكيل صاتدقده كندوسنه عائد اولور . ١٣٧٧

كرك راهن وكرك وكيلك مرهونی صاتمق اوزره جبر اولنمسی تأديهٔ دينه جبر اولوب راهن رهنی صاتمقسزين بشقه مالندن دخی تأديهٔ دين ايده‌بيله‌جكندن اكراه ايله بيع ديمك دكلدر . بناءً عليه بيع مذكور ١٠٠٦ نجی ماده حكمنه نظراً فاسد اولميوب صحيح ومعتبردر .

§

بيع ايديلان رهنك ثمنی يدوكيلده ويا مشتريٰنك ذمتنده ايكن مثمن مقامنده رهن اوله‌رق قاله‌جغندن ثمن مذكور يدوكيلده ويا مشتريٰنك مفلساً وفاتيله آنك ذمتنده تلف اولسه اول ثمن مقداری دينندن ساقط اولور . وسقوط دينده معتبر اولان ثمن مرهون اولوب مبيعك قيمت حقيقيه‌سی دكلدر .

اكرچه بوثمنی مرتهن هنوز قبض ايتمامش ايسه‌ده ذمت مشتريده مرتهنك حقندن طولايی ثابت اولديغندن كويا مرتهنك يدنده ايمش كبی اعتبار اولنور .

§

بيع رهنه وكيل ايله وكيل عادى بيننده بعض احكامده فرق واردر . شويله كه :

اولاً بيع رهنه وكيل بيعه اجبار اولنور . وكيل عادى اجبار اولنه مز .

ثانياً بيع رهنه وكيل موكلنك عزلى ويا وفاتى ايله منعزل اولماز وكيل عادى منعزل اولور .

ثالثاً بيع رهنه وكيل دينك خلاف جنسى ايله بيع ايتدكده ثمن مبيعى جنس دينه تحويل ايده‌بيور . وكيل عاديك بويله بر صلاحيتى يوقدر .

§

كتاب الرهن اوزرينه تعلق ايدن ارادهٔ سنيه تاريخى

فى ٢٥ صفر سنه ١٢٨٨

كتاب الرهنى ترتيب ايدن مجله جمعيتى هيئتى

عن اعضاء شوراى دولت	وكيل درس وعن اعضاء	رئيس جمعيت مجله وعن اعضاء
سيف الدين	مجلس تدقيقات شرعيه	مجلس تدقيقات شرعيه
	السيد خليل	عمر خلوصى
عن اعضاء جمعيت مجله اين	عن اعضاء ديوان احكام عدليه	عن اعضاء ديوان احكام عدليه
عابدين زاده علاء الدين	احمد حلمى	احمد خلوصى
	مدير مكتب نواب	عن اعضاء مجلس تدقيقات شرعيه
	يونس وهبى	عيسى روحى

موجبنجه عمل اولنه

صورت خط همایون

کتاب سادس

امانات حقنده اولوب بر مقدمه ایله اوچ بابی مشتملدر.

کتاب البیوعك ابتداسنده بیان اولندیغی اوزره مؤلفات فقهیه‌ده جنسدن اولان مسائل بر کتاب عد اولنه‌رق ودیعه ، عاریت، لقطه‌یه بر اولان مسئله‌لر بشقه بشقه کتابلرده وبرعقد ضمننده واقع اولان انات اوعقدك جنسنه کوره عائد اولدیغی کتابده ذکر وبیان اولنمش مجله جمعیتنجه دخی ودیعه‌یه متعلق مسائل بر کتابده جمع وطبع شر ایدلمشیدی .

الحق ابن نجیم رحمة الله تعالی علیه « الاشباه والنظائر » نام کتابی ه فتاواسنده ودیعه وعاریته وسائر بعض اماناته متعلق مسائلی « کتاب امانات » عنوانیله جمع وتلفیق ایتمش اولدیغندن مجله جمعیتنجه دخی صورته امتثالاً ودیعه وعاریت ولقطه‌یه متعلق مبادی وضوابط مسائلك بر کتابه درجی دها مناسب کوریله‌رك اشبو [کتاب الامانات] یب اولنمش وسالف الذکر کتاب الودیعه‌یه لزوم قالمامشدر .

شوحالده عندالفقها جنس مقامنده مستعمل اولان ودیعه وعاریته علق مبادی وضوابط ومسائل بو کتابده جنس امانتدن برر نوع لق اوزره برر بابده ولقطه‌یه متعلق بعض مسائل دخی اماناته دائر حکام عمومیه‌یی حاوی اولان باب اولده ذکر وایراد اولنمشدر .

معمافیه [امانت مضمون دکلدر] کبی هر نوع امانته شامل بعض

قواعد دخی درج اولنمش ایسه‌ده برعقد ضمننده واقع اولان امانات احکامندن او عقدك عائد اولدیغی کتابده بحث اولنمسنه نظراً کتاب الاماناتك مندرجاتی بالعموم امانات احکامنی حاوی دکلدر .

ازجمله مأجورك ٦٠٠ ومرهونك ٧٤١ نجی ماده شرحنده و مال مشترکك ١٣٥٠ ومال مضاربك ١٤١٣ ووکیلك جهت وکالتدن طولایی مقبوض اولدیغی مالك ١٤٦٣ نجی ماده‌لرده امانت اولدیغی بیان قلنمشدر .

انجق امانات سائره دخی اساساً بوکتابده مندرج قواعده و خصوصیله ودیعه‌یه متعلق مسائله تطبیق اولنه‌جغندن بوکتابك مندرجاتی عمومنه شامل وانواع امانات متعدد اولمق اعتباریله [کتاب الامانات] عنوانی مناسب کورلمشدر .

§

متمم مکارم اخلاق علیه افضل التحیات افندمز حضرتلری [الامانة تجر الغنی والخیانة تجر الفقر] حدیث شریفیله امانتك موجب ثروت وسعادت وخیانتك باعث فقر ومذلت اوله‌جغنی بیان بیورمشلردرکه امین اولان آدم خلقك اعتمادینه مظهریتله انلرك امنیت واعتبارلرینه بناءً کسب شرف وثروت وخیانتی اکلاشیلان کیمسه‌نك اعتبارینه خلل کله‌جکی جهتله اوکبی استفاده‌دن محروم اوله‌رق دوچار فقر ومذلت اوله‌جغنی مبیندر .

« حقوق تجارت » نام اثر عاجزیده برتفصیل بیان قلندیغی اوزره بین التجار اعتبارینه خلل کلان تاجرك قانوناً اعلان افلاسه مجبور اولمسی بوحکمته مبنیدر .

بناءً علیه اعتبار اویله بر صفت عالیه‌درکه حائز اولان کیمسه بین الناس ممدوح ومقبول اولوب مالی اولمسه بیله اعتبارینه مستنداً اجرای معاملهٔ تجاریه ایله کسب ثروت ایتمك اقتدارینه مالکدر .

اعتبارینه خلل كلان كیمسه مالی اولسه بیله لایقیله استفاده ایده‌من .
اعتبارك حصول وتزایدینی موجب اسبابك اك برنجیسی امانته رعایت وخیانتدن توقی ومجانبتدر .

مقدمه

اماناته متعلق اصطلاحات فقهیه بیاننده‌در

٧٦٢ ماده امانت؛ لغتده امنیت ایدیلان اعیانه اطلاق اولنوب اصطلاح فقهاده : امین اتخاذ اولنان كیمسه نزدنده بولنان شیدر .

كرك ودیعه كبی عقد استحفاظ ایله امانت ایدلسون وكرك مأجور ومستعار كبی بر عقد ضمننده امانت اولسون وكرك بر كونه عقد وقصد اولمقسزین بر كیمسه‌نك یدینه امانت كچسون نته كیم روزكار ایله بر كیمسه‌نك خانه‌سنه قوشوسنك بر مالی دوشسه عقد اولمدیغی جهتله اول مال خانه صاحبی نزدنده ودیعه اولمیوب فقط امانتدر .

ودیعه‌ده مودع مستودعی امین اتخاذ ایده‌جكی مثللو برعقد ضمننده وقوعبولان اماناتده دخی عاقدیندن مال صاحبی دیكرینی امین اتخاذ ایدر . حال بوكه بركونه عقدوقصد اولمقسزین یدینه مال كچن كیمسه‌یی امین اتخاذ ایده‌جك كمسنه اولمیوب جانب شرعدن حكماً امین اتخاذ اولندیغی

ایضاحات محررەدن مستبان اولمسنه نظراً امین اتخاذ اولنان کیمسه کرك امانت صاحبی طرفندن و کرك جانب شرعدن امین اتخـاذ ایدلمش اولسون تعریف مذکور عمومنه شاملدر .

٧٦٣ ماده ودیعه؛ حفظ ایچون برکیمسه‌یه ایداع اولنان مالدر .

ودیعه ؛ لفظی « ودع » مصـدرندن فعیل بمعنی مفعول اولەرق ترك اولنمش دیمکدرکه لسانمزده کثرتله مستعمل اولدیغی اوزره « فلان ایله وداع ایتدم » جمله‌ســنده مذکور « وداع » لفظی دخی اشـبو مصدردن مشتق اولەرق ترك ایتمك معناسنه‌در .

فعیل وزننده‌کی کلمه‌لر اسم مفعول معناســنه استعمال اولندقده تذکیر وتأنیثی مساوی اولدیغندن [ودیعه] کلمه‌سنده‌کی « تا » علامت تأنیث اولمیوب « ودیع » لفظنك معنای وصفیتدن اسمیته نقل اولندیغنه علامتدر .

§

مادهٔ آتیه‌ده بیان اولندیغی وجهله ایداع؛ کندی مالنك محافظه‌سنی دیکره احاله اولمســنه نظراً اشبو تعریفك مآلی « ودیعه حفظ ایچون برکیمسه‌یه محافظه‌سی احاله اولنـان مالدر » دیمك اولوب بوصورتده تعریفده تکرار حاصل اولمش اولور. اکرچه [ایداع] لفظی تجریده حمل یعنی معنای مرکبه موضوع اولان لفظ مذکور اول معنـانك بعض جزئنده استعمال اولنەرق ایداع لفظنك ترکیبنده کنـدی مالنك محـافظه‌سی قصد اولنمقسزین یالـکمز « دیکره احاله ایتمکدر » معناسی قصد اولنوبده ودیعه‌نك تعریفی « حفظ ایچون دیکره احاله اولنـان مالدر » دینله بیلور ایســه‌ده لفظ مزبور تجریده حمل اولنـدقده

معنای مجازی قصـد اولنمش اولور . تعریفلرده لزوم ونکته اولمدقجه مجازی اختیار قاعدةً مستحسن دکلدر .

بناءً علی ذلك تعریفده واقع [ایداع] کلمه‌سـنك یرنده « ترك » ویا بومعناده دیکر برکلمه تحریر ایدلمش اولسیدی مناسب اولوردی .

§

ذکراولنان تعریفه کوره ودیعه‌نك مال‌اولمسی اقتضا ایده‌جکندن مال اولمیان شیلر ایداع ایدیله‌مز .

مثلا بر کیمسه حر اولان بر آدمی دیکر کمسـنه‌یه ایداع ایتسه حکمی اولمیه‌جغندن آنی عدم محافظه‌دن طولایی اوکمسنه حقنده برشی لازم کلمز .

کذلك بر کیمسه دیکرینه « فلانده اولان آله‌جغمی سـکا ایداع ایلدم » دیسه آله‌جق ذمتده ثابت اوصافدن اولمغله تسلیم ومحافظه‌سی قابل اولمدیغندن حکمی اولماز .

٧٦٤ ماده ایداع ؛ کندو مالنـك محافظه‌سـنی دیکره احاله ایتمکدرکه احاله ایدن کیمسه‌یه دالك کسریله [مودع] وقبول ایدن کیمسـه‌یه [ودیع] ودالك فتحیله [مستودع] دینلور .

انجق ٧٩١ نجی ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره مستودع ودیعه‌یی صـاحبنك اذنیله آخره ایداع ایده‌بیله‌جکی جهتله تعریف مذکور [کندومالنك] جمله‌سیله تقییدو تخصیص ایدلدیکندن طولایی مستودعك ایداعنه شامل وبناءً علیه اقراری جامع اوله‌میه‌جغندن « ایداع ؛ بر

مالك محافظه‌سنی دیگره احاله ایتمکدر » دینله ایدی اولی اولوردی .

§

مواد انف الذکر کرده محرر تعریفلردن منفهم اولدیغنه کوره مطلقا امانت ایله ودیعه بیننده ماهیةً وحکماً فرقلر واردر .

ماهیةً اولان فرقلردن برنجیسی امانت اعمدر ودیعه اخصدر . اعم اخص اوززینه حمل اولنور ایسه‌ده اخص اعم اوززینه حمل اولنماز . بناءً علیه هر ودیعه امانتدر . فقط هر امانت ودیعه دکلدر .

ثانیاً امانتده قصد معتبر اولمیوب بعضاً قصده مقرون اولور . مستعار ومستأجر فیه کبی که بر عقد ضمننده واقع اولور . بعضاً دخی قصده مقرون اولماز . روزکار ایله بر کیمسه‌نك خانه‌سنه قومشوسنك بر مالنك دوشمسی کبی .

اما ودیعه عقد استحفاظ اولدیغندن هر حالده قصده مقرون اولمق لازم کلور . قصد دخی یا صراحةً یاخود دلالةً اولور .

مثلا بر کیمسه دیکرینه « شو مالی حفظ ایت » دیسه صراحةً ایداع قصد ایدلمش اوله‌جغی کبی برینك یاغ ایله مملو اولان طلومی یرتیلوب بر دیکری صاحبی حاضر اولمدیغی حالده طلومك دلیکنی طوته‌رق یاغك آقمسنه مانع اولسه دلالةً اویاغك حفظی التزام ایتمش اولور . بعده الندن صالیویروب یاغ آقسه ضامن اولور .

ثالثاً عقد ودیعه‌دن مقصود اصلی مالك حفظیدر . سائر اماناتده امانتك حفظی مقصود اصلی دکلدر . مثلا اجاره و اعارده مأجور وعاریتدن مقصود اصلی انتفاع اولوب بونلرك حفظی ضمناً وتبعاً قصد اولنور .

§

حکماً اولان فرقه کلنجه : ۷٦۸ نجی ماده شرحنده بیان وایضاح

اولندیغی اوزره مستودع بعدالخلاف وفاقه عودت ایتسه ضماندن بری اولور .

مثلا بر کیمسه ودیعه اولان حیوانه برمدت راکب اولدقدن صکره حیوان بلا تعد ولا تقصیر تلف اولسه مجرد اولجه راکب اولمش اولمسی سببیله ضمان لازم کلمز .

اما اجاره واعاره ضمننده واقع اولان اماناتده امین اولان کیمسه بعدالخلاف وفاقه عودت ایتسه بیله ضماندن بری اولماز .

مثلا مستعیر برمحله قدر استعاره ایتدیکی حیوان ایله اول محله واروبده دها ایلرویه تجاوز ایتدکدن صکره حتف انفه حیوان تلف اولسه ضمان لازم کلور . ۸۱٤

۷٦٥ ماده عاریت ؛ مجاناً یعنی بلا بدل منفعتی تملیک اولنان مالدرکه معار ومستعار دخی دینلور .

عاریت ؛ لغةً یانك تشدید وتخفیفی ایله اوقنور اشبو « یا » یای نسبتدر . علمای اهل لغتدن بعضیلری عاریت کلمه‌سنك « عار » لفظنك منسوبی اولدیغنی بیان ایله عار « عیب » معناسنه اولوب عاریت مال ایسته‌مك طالب حقنده برنوع ذل وعیب اولدیغندن بوکا نسبت اولنمشدر دیمشلر وبعضیلریده « اعاره » نك اسمِ مصدری اولان « عاره » نك منسوبی اولدیغنی سویلمشلردر . شمس الائمة السرخسی رحمةالله علیه « مبسوط » نام کتاب مشهور ومعتبرنده تصریح ایلدیکی اوزره عاریت اسم مصدر اولان « عاره » لفظنك منسوبی ایسه‌ده لفظ مذکور اعاره‌دن اولمیوب « تعاور » دن اسم مصدردر . «تعاور» نوبتلشمك معناسنه‌در . اعاره دخی نوبت ایله استعمالدر . چونکه مال

مستعاری برمدت مستعیر استعمال ایده‌جکی کبی بعدالاسترداد معیر استعمال ایدر .

بوسببه مبنی مکیلات وموزونات ایله انتفاع آنجق عینلرینی استهلاك صورتیله قابل اولدیغی وبونلرده تعاور وتناوب ممکن اولمدیغی جهتله آنلری اعاره اقراض اولور . [معار ، مستعار] کلمه‌لری میملرك ضمیله تلفظ اولنور . §

[منفعت] قیدی مطلق ذکر ایدلمسنه نظراً تکمیلَ بر مالك منفعتنه شامل اوله‌جغی کبی جزؤ شایعك منفعتنه دخی شامل اولور . بناء علیه کرك قابل قسمت اولسون و کرك اولمسون مشاعك اعاره‌سی صحیحدر . ایستر شریکه ایسترسه بشقه‌سنه اعاره ایدلسون نته‌کیم برشیئی ایکی کشی‌یه اعاره ایتمك صحیحدر . §

[تملیکدن] مقصد بطریق الجواز تملیکدر . بطریق اللزوم تملیك دکلدر . یعنی معیرك دیلدیکی وقت حق رجوعی اولمق اوزره تملیکدر . ۸۰٦ §

تعریف مذکورده [منفعتی تملیك] جمله‌سیله عینی تملیك اولان بیع وهبه‌دن ، [بلا بدل] قیدیله دخی بدل ایله تملیك منفعت اولان اجاره‌دن احتراز اولنمشدر . §

عاریتك ویرکوسی مستعیر اوزرینه شرط ایدلسه اجاره معناسنی تضمن ایده‌جکندن اعاره اولمیوب اجارهٔ فاسده اولمش اولور . زیرا مستعارك ویرکوسی اساساً معیر اوزرینه‌دور .

شو تفصیلاتدن اکلاشیله‌جغی اوزره [عاریت] لفظی ودیعه وامانت کبی مالك اسمیدر . §

امام شافعی ایله امام کرخی رحمة اه علیهما عاریتی « غیرك ملکی ایله انتفاعك اباحه‌سیدر » دیو تعریف ایتمشلردر .

عامهٔ اصحـاب حنفیه مبحوث عنـه اولان تعریفه قائل اولوب دیمشلردرکه عاریت اکر اباحه‌دن عبارت اوله ایدی اولاً مباح‌له غیره اباحه ایده‌میه‌جکی ومثلا برکیمسـه‌یه طعام اباحه اولندقده آنی غیره اباحه ایلیه‌میه‌جکی جهتله مسـتعیر عاریتی بشقه‌سـنه اعاره ایده‌مامك لازم کلور ایدی . حال بوکه ۸۱۹ نجی ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره بوصورتله اعاره جائزدر .

ثانیـاً اعاره تملیك منفعت اولوب اباحه اولمدیغنـه اعاره‌نك لفظ تملیك ایله انعقاد ایتمسی دلیلدر .

۷۶۶ ماده اعاره ؛ عاریت ویرمکدرکه بر مالك منفعتنی مجاناً یعنی بلا بدل تملیك ایلمکدر .

ویرن کیمسه‌یه معیر دنیلور . میمك ضمی وعینك کسریله‌در .
بوتعریف دخی دلالت ایدرکه اعاره مصدر ومعیر ایله قائمدر .

۷۶۷ ماده استعاره ؛ عاریت آلمقدرکه آلان کیمسه‌یه [مستعیر] دنیلور .

میمك ضمی وسینك سکونی وتانك فتحی وعینك کسریله‌در .
بو تعریفدن آکلاشیلورکه استعاره مستعیرایله قائمدر. §

اعاره‌نك مشروعیتی کتاب ایله ثابت وسنت واجماع مؤید وتسهیل احتیاج ناسه مستنددر .

جنـاب حق قرآن کریمنده [ویمنعون الماعون] نص جلیلی

ايله مانع اعاره اولانلرى ذم بيورديغندن اعاره‌نك محموديتى متحقق اولديغى كبى امام بخارى رحمة اللّه عليهك روايتنه نظراً رسول لخدا عليه افضل التحايا افندمز حضرتلرى ابى طلحه رضى الله عنهدن « مندوب » نامنده بر فرس استعاره ايله راكب اولدقلرندن بو بابده سنت پيغمبرى دخى وقوعه كلمش واعاره‌نك جوازنده من القديم اجماع وقوعبولمشدر .

سبب مشروعيتنه كلنجه : كتاب الاجاره‌ده بيان اولنديغى وجهله منافع اعراض فانيه‌دن عبارت اولوب امور موجوده‌دن دكلسه‌ده ضرورت واحتياج ناسه بناءً جواهر موجوده منزله‌سنه تنزيل اولنه‌رق منفعتى عوض مقابله‌سنده تمليك اولان اجاره شرعاً تجويز اولنديغى مثللو منفعتى بلا عوض تمليك اولان اعاره دخى مشروع قلنمشدر . زيرا انسانلر تمليك و تملك عينه محتاج اولدقلرى كبى بدل مقابلنده وبلا بدل تمليك وتملك منفعته دخى محتاجدرلر ومعير مضطر اولان بنى نوعنك استدعاسنه اجابتله ابراز محاسن و فضائل ايتديكندن طولايى شايان تقدير وشايستهٔ اجر جزيل اولور. انجق ابتداى عقدده منفعت معدوم اولديغندن اجاره‌ده اولديغى مثللو اعاره‌ده دخى عقد اولا منفعته مضاف قلنميوب منفعتك محلى اولان مستعاره اضافه اولنور .

باب اول

اماناته دائر بعض احكام عموميه بياننده‌در .

٧٦٨ ماده امانت مضمون دكلدر .

يعنى امينك صنع وتقصيرى اولمقسزين تلف يا ضايع اولديغى تقديرده ضمان لازم كلمز .

بو ماده‌نك حكمی بالعموم امانته شاملدر. هرنوع آمانت، امانت اولدقجه نه بنفسـه نه‌ده بغيره مضمون اولمديغندن كرك سرقت كبي ممكن التحرز اولان وكرك غرق كبي ممكن التحرز اولميان بر سببدن طولايي تلف ياضايع اولسون ٢٩٨ ، ٢٩٩ ، ٦٠٠ ، ٦٠١ ، ٦١٠ ، ٧٧٧ ، ٧٨٠ ، ٧٨٥ ، ٧٨٩ ، ٧٩٥ ، ٨١٣ ، ٨١٤ ، ١٣٥٠ ، ١٤١٣ ، ١٤٢٨ ، ١٤٦٣ ، ١٥٠٠ نجی ماده‌لرده بيـان قلنـديغی وجهله امين ضامن اولماز. حتی ضمان شرط ايدلمش اولسه‌بيله حكمی اولماز. چونكه اماتي تحمل ذاتاً كلفتدر. كلفت نعمته مقابل اولمق لازم كلور ايكن مطلقـا امانتده امين ايچون نعمت اولميـوب كلفت واردر. ضمان لازم كاسه كلفت كلفت اوزرينه اولمق ايجـاب ايدر. بوده معقول اولماز. عقلاً محال اولان شرعاً ممكن دكلدر. خصوصيله احكام جليلهٔ شرعيه مسهل الامور‌در.

اما امينك صنع و تقصيری ايله تلف ياضايع اولور ايسه ٥٤٥ ، ٥٤٦ ، ٥٤٨ ، ٥٥٠ ، ٥٥١ ، ٥٥٦ ، ٥٥٧ ، ٦٠٢ ، ٦٠٣ ، ٦٠٤ ، ٦٠٥ ، ٦٠٦ ، ٦٠٧ ، ٧٤١ ، ٧٨٢ ، ٧٨٧ ، ٧٨٨ ، ٧٩٠ ، ٧٩٢ ، ٧٩٣ ، ٧٩٤ ، ٨١٤ ، ٨٢١ ، ٨٢٣ ، ٨٢٥ ، ٨٢٧ ، ٨٢٨ ، ١٣٧٩ ، ١٣٨٣ ، ١٤١٢ ، ١٤٢٢ ، ١٤٣٠ ، ١٤٩٥ ، ١٥١٥ نجی ماده‌لرده بيـان قلنديغی وجهله قبض امانت قبض ضمانه متحول اولەرق ضمان لازم كلور.

§

امينك صنعي ؛ تعديسی ؛ تقصـيری ؛ ذخی اماتی محـافظه‌ده قصوريدر.

صنع ؛ فعل ايله اولور . تقصير ؛ فعلسزده اولور . فعل ايله‌ده اولور . ديمك كه عطف العام علي الخاصدر .

برده تلف ضیاعی مستلزمدر . ضیاع تلفی مستلزم دکلدر. چونکه ضایع اولان تلف اولماز . تلف اولان محو اولور .

قواعد فقهیه‌دندرکه امین بعدالخلاف وفاقه عودت ایتسه ضماندن بری اولور . یعنی امین امانته تعدی ایتدکدن صکره بر دها تعدی ایتمامك اوزره وازکچه‌رك دائرهٔ مأذونیتنه عودت ایتسه و بعده امانت مزبوره بلا تعد ولا تقصیر تلف یا ضایع اولسه مجرد اوّلجه تعدی ایتمش اولمسیله کندوسنه حکم ضمان ترتب ایتمز .

مثلا مستودع نزدنده امانت اولان برکیسه نقودی تصرفه تشبث ایدوبده صرف ایتمسه بعده بلا تعد ولا تقصیر تلف اولدیغی تقدیرده ضامن اولماز .

چونکه امینك اماناتی قبضی کندی منفعتی ایچون اولمیوب مالکنك منفعتنی متضمن اولدیغندن امینك یدی مالکك یدی کبیدر . بناءً علیه امین تعدی‌یی ازاله ایدنجه اماناتی مالکنه رد ایتمش حکمنده اوله‌رق ضماندن بری اولور . زیرا برائت ذمت اصلدر . و امانت مضمون دکلدر .

فقط مستأجر ومستعیر اولانلر بوقاعده‌دن مستثنادر . ٦٠٥ نجی ماده شرحیله ٨١٤ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی اوزره مستأجر و مستعیر بعدالخلاف وفاقه عودت ایتسه بیله ضماندن بری اوله‌مزلر .

چونکه مأجور ومستعارك منافعنی استیفا ایده‌جکلری جهتله مأجور ومستعاری قبضلری کندی منفعتلری ایچوندر . موجر ومعیر ایچون دکلدر . بناءً علی ذلك بونلرك درجهٔ مأذونیته مخالفتلریله عقد اجاره واعاره‌نك متضمن اولدیغی معنی زائل اوله‌جغندن دائرهٔ مأذونیته عودت ایدرك تعدی‌یی ازاله ایلملریله مأجور ومستعاری صاحبنه رد ایتمش

حكمنده اولمیه جقلرندن بعده مأجور ومستعار بر كونه تعدی وتقصیرلری وقوعبولمقسزین تلف یا ضایع اولسه بیله ضامن اولورلر .

۷۶۹ ماده بر كیمسه یولده یاخود دیكر محلده بر شی بولوبده كندوسنه مال اولمق اوزره اخذ ایتسه غاصب حكمنده اولور .

كرك صاحبی معلوم اولسون وكرك اولمسون زیرا مملوك اولان برشیئك بر محلده براغلمش اولمسیله صاحبنك ملكندن چیقمیه جغی جهتیله بولان ایچون مباح اولان شیلری احراز مثللو سبب تملك اوله میه جغندن اوشیئ كندوسنه مال اولمق اوزره المسی ممنوع وموجب ضماندر وبو مقصدله الدیغی تقدیرده غاصب اولماز ایسه ده [غاصب حكمنده اولور] .

چونكه كتاب الغصبده تفصیلاً بیان اولنه جغی اوزره حقیقةً غصب صاحبنك ید محققه سنی ازاله ایدرك كندی ید مبطله سنی اثبات ایله اولور . بو خصوصده ایسه ازالهٔ ید محققه یوقدر . یالكز اثبات ید مبطله بولندیغندن حقیقةً غصب اولمیوب او حكمده اولور . یعنی حقنده احكام غصب جریان ایدرك :

بونك اوزرینه اول مال تلف یاضایع اولدیغی حالده كندوسنك صنع وتقصیری اولمسه بیله ضامن اولور .

كندوسنه مال اولمق اوزره اخذی سبب ضماندر . تلف یاضایع اولمسنده بشقه برسببه یعنی آخذك صنع وتقصیرینه حاجت یوقدر . حتی آخذ اول شیئ الدقدن صكره دیكر محلده ترك ایتسه بالاتفاق

ضماندن قورتیله‌میه‌جنی کبی الدیغی یرده براقسه بیله قول راجحه کوره ینه ضماندن قورتلماز .

اما صاحبنه ویرمك اوزره آلدیغی صورتده اکر صاحبی معلوم ایسه یدنده صرف امانتدر . صاحبنه تسلیم ایتمسی لازم کلور .

صاحبی وفات ایتمش ایسه ورثه‌سنه‌وو ارثی اولمدیغی ویا غائب بولندیغی حالده جانب بیت‌الماله تسلیم ایتمسی لازم کلور .

واکر صاحبی معلوم دکلسه لقطه‌درکه ملتقط اولان یعنی بولوب آلان کیمسه یدنده امانتدر .

[لقطه] لامك ضمی وقافك فتحیله اوقنوب لامك فتحی وقافك سکونیله « لقط » مصدرندن مأخوذ صفت مبالغه‌در . لغتده التقاط اولنان یعنی یولده وسائر محلده بولنوب قالدیریلان ماله اطلاق اولنور . اصطلاح فقهاده یولده یاخود دیکر محلده ضایع اوله‌رق بولنوبده صاحبی معلوم وکندوسی مباح اولمیان مالدر .

« ضایع اوله‌رق » قیدی ایله اماکن ومبانی وامثالی محافظه‌لی یرلرده وبر کیمسه‌نك نزدنده بولنان اموال خارج قالور . بونلری آلان غاصب ویا سارق اولور .

« صاحبی معلوم اولمیان » جمله‌سی ایسه حقیقةً ویا حکماً صاحبی بیلنان اموال خارج قالور . مثلا بر کیمسه‌نك اوکی صره کیدن بر شخصدن یره دوشوبده او کیمسه‌نك قالدیردیغی مال کبی حقیقةً ، یاخود بر مکان محرزده بولنان مال کبی حکماً صاحبی معلوم اولان شیلر لقطه اولمیوب فقرهٔ سابقه حکمنجه آلان کیمسه‌نك یدنده صرف امانت اولور .

« مباح اولمیان» قیدی ایله محاربه‌ده اخذ اولنان غنایم وحد ذاتنده مملول اولوب فقط وقت حاجت ایچون ادخاری قابل اولمیان بر قاچ

بغدای دانه‌سی کبی جزئی شیلر وانهارك فیضاننده کتوروب صاحبی اولدیغی بیلنمیان اغاج کوتوکلری وامثالی تعریف مذ کوردن خارج قالوب بونلری اخذ ایدن غاصب حکمنده اولماز .

برده « مال » کلمه‌سی نسبی معلوم اولمیوب الجای فقر وضرورت ویا تهمت زنادن خوف ایله اکثریا مسجد وکلیسا وحوراوجام قاپوسی کبی ناسك کیروب چیقدیغی محلره براغیلان طفل نوزاددن احتراز ایچون اولوب بونلره « فعیل » وزننده « لقیط » دنیلورکه احکامی کتب فقهیه‌ده بشقه‌جه بر کتاب اوله‌رق بیان قلنمشدر . §

سالف الذکر ایکی فقرهٔ مشروحه‌ده صاحبی معلوم اوله‌رق بولنان شیئك بولانك یدنده ولقطه‌نك دخی یدملتقطده امانت اولدیغی وبناءً علیه اساساً فرق اولمدیغی بیان قلنمش ایسه‌ده شو ایکی نوع امانت بیننده‌کی احکامك جریانی اعتباریله فرق واردر . یعنی امانت صرفه‌نك صاحبی معلوم اولدیغی جهتله اعلان واشهاده حاجت اولمیوب وهیچ بر وجهله تصرف اولنه‌میوب لکن لقطه‌نك صاحبی معلوم اولمدیغندن مادهٔ آتیه موجبنجه اشهاد واعلان ایدلمك ایجاب ایده‌جکی کبی صاحبی ظهور ایتمدکده تصدق ویا استهلاك ایله تصرف اولنه بیلور §

مادهٔ مشروحه حکمنجه بر کیمسه لقطه‌یی کندوسنه مال اولمق اوزره اخذ ایدر ایسه غاصب حکمنده اوله‌رق بلا تعد ولاتقصیر تلف یا ضایع اولدقده ضامن اولور . واکر صاحبنه ردایتمك اوزره اولور ایسه امانت اوله‌جغندن ضامن اولماز . چونکه بر ایشدن مقصد نه ایسه حکم اکا کوره‌در . فقط قصد ونیت امور باطنه ووجدانیه‌دندر. برشیئك امور باطنه‌ده دلیلی اول شیئك مقامنه قائم اوله‌جغندن ملتقط لقطه‌یی کندوسنه مال اولمق اوزره اخذ ایتمیوب صاحبنه ویرمك

نيتيله الديغنى افاده وصاحبى تصديق ايتديكى صورتده ضمان لازم كلمز ايسه‌ده صاحبى تصديق ايتمز ايسه امام ابويوسف حضرتلرينك اجتهادينه كوره « امين يمينيله تصديق اولنور » قاعده‌سنه تطبيق معامله اولنمق لازم كلور ايسه‌ده مجله جمعيتنجه اختيار اولنان طرفين حضراتنك اجتهادينه كوره ملتقط اثبات مدعا ايتمك لازم كلور . بونك ايچون اولاً لقطه‌يى حين اخذنده « برشى غائب ايدوبده آراياني كورر وايشيدر ايسه كز بكا كونديريكز » يولنده ايكى عادل كيمسه‌يى اشهاد ايتمسى لازمدر .

ثانياً :

۷۷۰ ماده ملتقط بر لقطه بولديغنى اعلان ايتديرر .

يعنى بولديغى يرده ومجمع ناس اولان محللرده اوته كنه بروكنه سويليه‌رك ومنادى واسطه‌سى وزمانمزده بعضاً نظر استحسان ايله كورلديكى وجهله « اوراق حوادث » ايله ندا واعلان ايتديره‌رك صاحبنى تحرى ايلمك اقتضا ايدر . §

ملتقط طرفندن اشهاد واعلانك هر ايكيسنك اجراسى لازمدر . برينك اجراسيله ديكرندن مستغنى اوله‌مز . واشهاد واعلان ايتمديكى تقديرده لقطه يدنده تلف يا ضايع اولسه ضامن اولور . بن انى صاحبنه ويرمك اوزره آلمش ايدم ديه‌رك حكم غصبدن قورتيله‌مز . فقط اشهاد ايده‌جك كيمسه بوله‌مديغى ياخود اشهاد واعلان ايتدكده ممانعته مقتدر اوله‌ميه‌جغى بر ذاتك لقطه‌يى كندوسندن الەجغندن خوف ايلديكى تقديرده اشهاد واعلان ايتمسه بأس يوقدر . چونكه معذوردر « امين يمينيله تصديق اولنور » قاعده‌سنه بناءً كندوسى تحليف ايله سوزى تصديق اولنور . §

ملتقط بروجه محرر وظیفه‌سنی ایفا یعنی اشهاد واعلان ایتدکدن صکره لقطه‌یی :

وصاحبی ظهور ایدنجیه دك نزدنده امانت اولمق اوزره حفظ ایدر .

مدت اعلان خصوصنده فقهادن بعضیلری جزئیاتدن ایسه برقاچ کون کافی اولوب لکن اون درهم ودها زیاده قیمتنده اولدیغی حالده بر سنه مدت تعیین ایتمشلر ایسه‌ده قول راجحه کوره مدت اعلان بروقت ایله مقید اولمیوب ملتقط لقطه‌یی صاحبی ظهور ایتمیه‌جکنه ظن غالب حاصل اولنجیه قدر حفظ ایدر .

فقط طعام ومیوه مثللو طوردقجه بوزیلوب هلاك اولان شیلردن ایسه بوزیلوب هلاك اوله‌جغندن خوف اولنجیه قدر حفظ ایدر. بومدت ظرفنده مالکنك ظهور ایتمیه‌جکنه ظن غالب حاصل اولمسه بیله‌دها زیاده حفظه مجبور دکلدر . لقطه ذی حیات ایسه اولنه‌جق معامله زیرده بیان قلنور .

وبر کیمسه ظهور ایله کندو مالی اولدیغنی اثبات ایدر ایسه اکا تسلیم ایتمسی لازم کلور .

یعنی ظهور ایدن کیمسه حضور حاکمده بالبینه صاحبی اولدیغنی اثبات ایدر ایسه لقطه‌نك ملتقط طرفندن اکا ویرلمسی لازم کلور . ویرمکدن امتناع ایدر واوصره‌ده لقطه تلف اولور ایسه ضامن اولور. ۷۹٤ اعطا ایتدکدن صکره دیکر بر شخص ظهور وکندو مالی اولدیغنی بر نهج شرعی اثبات ایله حکم اول فسخ ونقض اولندیغی تقدیرده لقطه‌یی

اخذ ایتمش اولان کیمسه‌یه مراجعتله استرداد ایدر . اکر تلف یاضایع اولمش ایسه اکا تضمین ایتدیرر. ملتقطه مراجعت ایده‌مز. زیرا ملتقط برموجب حکم اعطا ایلدیکندن جواز شرعی ضمانه منافیدر .

اما ملتقط لقطه‌یی صاحبی اولق اوزره ظهور ایدن کیمسه‌یه بلا حکم ویرر ایسه بعده آخر بر شخص ظهور وحضور حاکمده بالبینه اثبات مدعا ایله مذکور لقطه‌نك صاحبی اولدیغی تحقق ایتدکده لقطه هرکیمه ویرلمش ایسه اکا مراجعتله استرداد ایدر . تلف یا ضایع اولمش ایسه صاحب لقطه مخیر اولوب دیلرسه ملتقطه ودیلرسه او کیمسه‌یه بالمراجعه تضمین ایتدیرر. یعنی حکم غصب جریان ایدرك ملتقط ضماندن بری اوله‌مز .

فقط ملتقط تضمین ایتدکدن صکره لقطه‌یی ویرمش اولدیغی کیمسه‌یه مراجعت ایده‌بیلور . هرنقدر او کیمسه‌نك صاحب لقطه اولدیغنی اولجه تصدیق ایتمش اولمسنه نظراً مراجعتی تناقض ایسه‌ده ظننك خطاسی بالبینه ثابت اوله‌رق تناقض حکم حاکم ایله رفع اولندیغندن مراجعتنه مانع اولماز . ١٦٥٤ §

بر کیمسه لقطه بولدقده صاحبنه ویرمك اوزره اخذ ایتمسی شرعاً جائز اولدیغی کبی ترکی دخی جائزدر. آنجق لقطه‌نك تلف اولمسندن صاحبنك صیانتی وخصوصیله لقیطك محافظهٔ حیاتی ایچون آنی آلوب حفظ ایله صاحب ویا ولیسنی بالتحری بولوب اعطا ایلمسی دیانةً وانسانیةً واجبدر . §

ملتقطك عاقل اولمسی شرطدر. بالغ اولمسی شرط دکلدر . بناءً علیه صبیٔ ممیزك التقاطی صحیحدر . فقط ماذون ایسه کندوسنك دکل ایسه ولی ویا وصیسنك اشهاد واعلان ایلمسی لازمدر . §

ملتقط التقاطي مقابلنده اجرت طلب ايده مز . فقط صاحبي مكافاةً برشي ويرر ايسه احسان قبيلندن اولور . §

لقطه ذى روح اولوبده ملتقط حاكمك امري اولمقسزين انفاق ايدر ايسه متبرع اولور . اما صاحبنه رجوع ايتمك اوزره انفاقنی حاكم امر ايدر ايسه مصارفنی بالمراجعه صاحبندن آله بيلور .

بوبابده رهن احكامى جريان ايدرك لقطه امر حاكم ايله صاتيلوب ثمنندن نفقه‌سى ايچون حاصل اولمش اولان دين تسويه اولنور وملتقط استيفاى دين ايديجيه‌دك لقطه‌يى رهن اوله‌رق حبس وتوقيف ايده بيلور . وتوقيف ايتدكدن صكره لقطه تلف اولسه دين ساقط اولور .

كذلك لقطه آت ومركب كبي قابل ايجار ايسه ملتقط حاكمك امريله بالايجار اجرتندن انفاق ايلر واكر مستأجر بولنميوبده انفاقی ايچون ايديله‌جك مصرف قيمتنى تجاوز ايده‌جكندن خوف اولنور ياخود قيون كبي قابل ايجار اولميوبده انفاقنده فائده ملحوظ اولماز ايسه حاكمك امريله ملتقط نهايت اوچ كون انتظار ايله صاحبي ظهور ايتمدكده صاتوب ثمنني حفظ ايدر . ٧٨٦ §

لقطه‌نك تصرف واستهلاكى شرعاً جائز دكلدر . مدت مديده اعلاندن صكره صاحبي ظهور ايتمسه بيله لقطه‌يى ملتقط تملك ايده‌ميوب صاحبنك مالى اولمق اوزره ياعيناً كندوسنك ياخود مساعدۀ شرعيه‌يه بناءً صاتيلوب ثمننك رأى حاكم ايله بيت المالده حفظى لازم كلور .

ملتقط حاكمك امريله اولسه بيله لقطه‌يى اكر محتاج ايسه كندو احتياجنه صرف ومحتاج دكل ايسه تصدق ايله ثوابنى مال صاحبنه ايصال ايلسه مسئوليت اخرويه‌دن برى اولور ايسه‌ده مسئوليت دنيويه‌دن يعني ضماندن قورتيله‌مز .

بناءً عليه صاحبي ظهور ايتدكده مخير اولوب ديلرسه مجيز اولور. وديلرسه ملتقط ياخود تصدق اولنان شخصه تضمين ايتديرر.

ملتقطه تضمين ايتديررايسه ملتقط تصدق ايتديكم مال بشقه‌سنك ايدی ديه‌رك متصدق عليه‌ه مراجعت ايده‌مز . چونكه صدقه‌دن رجوع اولنماز .

متصدق عليه‌ه تضمين ايتديرر ايسه بوده بشقه‌سنك مالنی بكا ويروب تضمين ايتديردك ديه‌رك ملتقطه مراجعت ايده‌مز . زيرا كندوسی استهلاك ايتمشدر .

استطراد

لقطه‌يه متعلق احكام مذكوره سطح ارضده بولنوبده صاحبی معلوم اولميان امواله دائردر . مسكوكات عتيقه وجديده ودفائن متنوعه وآثار عتيقه مثللو صاحبی معلوم اولميان برطاقم اموال زير زمينده وديوار ايچلرنده بولنوركه بونلره اصطلاح فقهاده « ركاز » تعبير اولنور حقلرنده احكام مخصوصهٔ فقهيه‌يه وآثار عتيقه نظامنامه‌سی مندرجاتنه تطبيقاً معامله ايدلمكده‌در .

كذلك هر نوع اراضيده برطاقم معدنلر بولنوركه بونلر حقنده اولنه‌جق معامله اراضی قانوننك ١٠٧ نجی ماده‌سی ايله معادن وطاش اوجاقلری نظامنامه‌لرنده برتفصيل بيان قلنمشدر .

٧٧١ ماده بر كيمسه نزدنده ديكرك مالی قضارا تلف اولديغی صورتده اگر صاحبنك اذنی اولمقسزين المش ايسه بهمه‌حال ضامن اولور .

زيرا صاحبنك اذني اولمقسزين الديغنـدن طولايي غاصب اولمش اولور . بلا اذن اخـذى ضمانى موجب اولمغله تلفى صنع وتقصيرندن ناشى اولمسه بيله ضامن اولور .

واكر صـاحبنك اذنيله المش ايسـه يدنده امانت اولمغله ضامن اولماز .

چونكه جواز شرعى ضمانه منـافى اولديغندن هرنوع امانت بلا تعد ولاتقصير تلف اولدقده ضمان لازم كلمز .

فقط سوم شرا صورتنـده ثمن تسـميه اولنديغى حالده ضمان لازم كلور .

٢٩٨ نجى ماده شرحنـده بيان اولنديغى اوزره سوم شرا ايله النان مال امانت محضه قبيلندن اولميوب مضموندر .

مثلا بر كيمسه صرچه‌جى دكانندن خود بخود بركاسـه آلوبده الندن دوشه‌رك قيرلسـه ضامن اولور واكر صـاحبنك اذنيله آلوبده نظر ايدركن قضارا يره دوشوب قيرلسه ضمان لازم كلمز واول كاسه ديكر برطاقم كاسه‌لر اوزرينه دوشه‌رك قيريلوب انلرى دخى قيرسه بوكاسه‌لرك ضمانى لازم كلور . زيرا بوكاسه‌لر حقنده صاحبنك بركونه رضاسى تعلق ايتمامشـدر ومباشر متعمد اولمسه‌ده ضامن اولور .

انجق اول كاسه امانت اولمغله ينه انك ضمانى لازم كلمز .

اما « بوكاسه قاچ غروشه‌در » ديوب دكانجى دخى « شو قدر غروشه‌در آل » ديدكدن صكره النه آلوبده يره دوشه‌رك قيرلسه ضامن اولور .

زيرا سوم شرا طريقيله آلديغندن مضموندر .

كذلك بر كيمسه شربت ايچركن شربتجينك بارداغى الندن دوشـوبده قيرلسه عاريت قبيلندن امانت اولمقله ضمان لازم كلمز . فقط كنديسنك سوء استعمالندن ناشى دوشمش ايسه ضامن اولور .

جونكه انك قيرلسنه كندوسنك تقصيرى سبب اولمشدر.

٧٧٢ ماده دلالةً اذن صراحةً اذن كبيدر فقط صراحةً نهى وار ايسه دلالته اعتبار اولنماز .

مثلا بركيمسه برينك اذنيله خانه‌سنه داخل اولدقده ميدانده طوران قدح ايله صو ايچمكه دلالةً مأذوندر وصو ايچركن قضارا يدندن قدح دوشوبده قيرلسه ضمان لازم كلمز.

فقط صاحب خانه « اول قدحه طوقنمه » ديو نهى ايتمش ايكن النه آلوبده دوشه‌رك قيرلسه ضامن اولور .

١٣نجى ماده شرحنده بيان اولنديغى اوزره تصريح مقابله‌سنده دلالته اعتبار يوقدر انجق صراحت اولميان يرده دلالت موجبيله عمل اولنور .

[ياايها الذين آمنوا لاتدخلوا بيوتاً غير بيوتكم حتى تستأنسوا وتسلموا على اهلها ذلكم خيرلكم لعلكم تذكرون فان لم تجدوا فيها احداً فلا تدخلوها حتى يؤذن لكم وان قيل لكم ارجعوا فارجعوا هو ازكى لكم والله بماتعملون عليم] آيت كريمه‌لرنده فرمان بيورلديغى اوزره شرعاً مساكن هرنوع تعرضدن مصون اولديغندن هركس صاحبنك اذنى اولمقسزين بشقه‌سنك بيتنه دخولدن ممنوعدر وصاحبندن لدى الاستيذان دخوله مساعده ايتمديكى حالده كيرو دونوب كيتمك ايله مأموردر .

اما كندولكندن كلوبده صاحبنك اذن واجازتى ويادعوتى ايله بركيمسه ديكرك بيتنه كيردكده صاحبنك مسافرى اولمغله كرك احكام شرعيه‌جه وكرك بالجمله ملل واقوامك آداب وعادتلرنجه هركس مسافره رعايت ايتمكله مكلفدر . بناءً عليه صو ايچمك ومندر اوزرنده

اوطورمق كبى جملهٔ اكرام ورعايتدن اولان شيلرى مسافرك پايه بيلمسنه صاحب بيتك دلالةً اذنى اكلاشيله جغندن مسافرك ميداننده طوران قدحى آلوب آنكله صو ايچمسى جملهٔ مأذونيتندن اولمغله مذكور قدح يدنده امانت اولديغندن قضارا دوشوبده قيرلسه ضمان لازم كلمز زيرا امانت مضمون دكلدر .

فقط صاحب بيت « اول قدحه طوقنمه » ديو نهى ايتمش ايسه صراحت مقابله سنده دلالته اعتبار اولمديغندن مسافرك منهى اولان قدحى آلوبده صو ايچمسى دلالةً جائز اولدينى مأذونيت خارجنده اولمغله قدح دوشهرك قيرلسه تعدى ايتمش اولديغندن ضامن اولور يعنى حقنده حكم غصب جريان ايدر .

لكن صاحب بيت اولجه منع ايتميوبده قدح قيرلدقدن صكره نهى ايدر ايسه محل صرفه بولنه ميه جغندن دلالتك موجبيله عمل اولندقدن صكره واقع اولان تصريحه اعتبار يوقدر .

باب ثانى

وديعه حقنده اولوب ايكى فصلى شاملدر

فصل اول

عقد وشرط ايداعه متعلق مسائل بياننده در

٧٧٣ ماده صراحةً ياخود دلالةً ايجاب وقبول ايله ايداع منعقد اولور .

كرك دلالت قوليه اولسون كرك دلالت فعليه اولسون نته كيم

آتیده‌کی مثاللردن اکلاشیلور. ایداعده ایجابدن صکره قبولك لزومی مستودع اوزرینه حفظك وجوبی ایچوندر. مالك امانت اولمق صفتنی اکتساب ایچون یالکز ایجاب کافیدر زیرا صاحبنك رضاسیله برکیمسه‌نك نزدنده بولنان مال امانتدر. حتی مغصوب منه مال مغصوبی غاصبه رد ایدوبده غاصب قبول ایتمدن تلف اولسه غاصبك قبض ضمانی قبض امانته متحول اولدیغندن ضمان لازم کلمز.

صراحةً ایداعه مثال :

مثلا صاحب ودیعه « شو مالی سکا ایداع ایتدم » یاخود « امانت ایلدم » دیوب مستودع دخی قبول ایتدم » دیسه صراحةً ایداع منعقد اولور.

دلالت قولیه ایله ایداعه مثال :

وکذا برکیمسه خانه داخل اوله‌رق خانجی‌یه « حیوانمی نره‌یه باغلیه‌یم » دیدکده خانجی بر یر کوستروب او دخی اوزایه باغلسه دلالةً ایداع منعقد اولور. خانجینك یر کوسترمسی لازم متقدمی استلزام ایدر. یعنی حیوانك محافظه‌سنی درعهده ایتدم شورایه باغله دیمکدر.

دلالت فعلیه‌یه مثال :

کذلك برکیمسه مالنی بردکانجینك یاننه براغوب کیتسه واودخی کوروب سکوت ایتسه اول مال اول دکان صاحبنك نزدنده ودیعه اولور. واکر دکان صاحبی قبول ایتمم دیه‌رك رد ایتسه ایداع منعقد اولماز.

دکان صاحبی قبول ایتمم دیمش ایکن مال صاحبی براغوب کیتسه دکانجی دخی بعده اومالی قالدیروب خانه‌سنه کوتوردکده تلف اولسه فقهادن بعضیلرینه کوره دکان صاحبنك بو فعلی غصب اولدیغندن تعدی وتقصیری اولسون اولمسون ضمان لازم کلور. بعض فقهایه کوره دخی غصب ید مالکی ازاله ایله اوله‌جغندن ودکانجینك مالی قالدیروب کوتورمسی صاحبی حقنده نفع قصدینه مبتنی اولوب اضرار

ایچون اولمدیغندن صاحبنك مالنی اوراده ترك ایتمسی ثانیاً و فعلاً ایجاب وذكانجینك مذكور مالی اورادن قالدیروب خانه‌سنه كوتورمسی دلالةً قبولدر . بناءً علیه اول مال بلا تعدٍ ولاتقصیرٍ تلف اولسه ضمان لازم كلمز .

وكذلك بركیمسه مالنی ودیعه اولمق اوزره برقاچ كشینك یاننه براغوب كیتسه وانلر دخی كوروب سكوت ایتسه‌لر اول مال جمله‌سنك نزدنده ودیعه اولور فقط برر برر اول محلدن قالقوب كیتسه‌لر اك صكره قالان كیمسه حفظه تعین ایتمكله انك نزدنده ودیعه اولمش اولور .

رد ایتمامه‌لری ودیعه‌یی قبول ایتدكلرینه دلالت ایلر . چونكه معرض حاجتده سكوت بیاندر . فقط بری دیكرینی ودیعه‌یی براغوب كیتمسنه مانع اوله‌مز . زیرا سربستیء حركت تحدید اولنماز . بناءً علیه بری كیدنجه دیكرینه تودیع ایتمش اوله‌جغندن اك صكره قالان كیمسه نزدنده حفظ تعین ایتمكله ضمان دخی انك حقنده تعین ایدر .

جمله‌سی بردن كیدوبده ودیعه‌یی ترك ایتسه‌لر ضایع اولدقده مشتركاً ضامن اولورلر .

§

ایجاب وقبول عاقدینك مكاتبه‌سی ودلسزك اشارت معهوده‌سی ایله دخی اولور وكنایةً دخی اوله‌بیلور . شویله‌كه : بركیمسه دیكر كمسنه‌یه شو اون درهمی ویا شو البسه‌یی بكا ویر دیوبده اوده ویرسه ودیعه اولور . زیرا اعطا هبه‌یه دخی محمول اولور ایسه‌ده ودیعه هبه‌دن ادنی اولمقله ودیعه‌یه حمل اولنورده كنایةً ایداع منعقد اولمش اولور . چونكه ادنی متیقن واعلا مشكوكدر . شك ایله یقین زائل اولماز .

٧٧٤ ماده مودع ایله مستودعدن هر برینك هر نه وقت دیلرسه عقد ایداعی فسخه صلاحیتی واردر .

زیرا ایداع عقود لازمه‌دن دکلدر . مودع مالکدر . ودیعه‌یی ایستدیکی زمان استرداد ایده‌بیلور . مستودع دخی یالکز تبرعاً حفظی درعهده ایدوب مقابلنده عوض اولمدیغندن عقدك دوامنه مجبور دکلدر .

فقط حفظ ودیعه اجرت مقابلنده درعهده ایدلدیکی صورتده بونوع ایداع اجاره دیمك اوله‌جغندن برینك رضاسی اولمدقجه دیکری فسخ ایده‌مز .

٧٧٥ ماده ودیعه‌نك وضع یده قابل وقبضه صالح اولمسی شرطدر .

بناءً علیه هواده‌کی قوشك ایداعی صحیح دکلدر .

چونکه مستودع عقد ایداع ایله ودیعه‌نك محافظه‌سنی درعهده ایده‌جکندن ودیعه نه مقوله شی ایسه انك کندینه لایق اولدیغی وجهله اخذ وحفظه قابل اولمسی لازمدر . هواده‌کی قوش و فراری حیوان ودکزه دوشمش مال کبی وضع یده قابل اولمیان شیلرك حفظی محال اولمقله ایداعی صحیح دکلدر .

مع مافیه مادهٔ مشروحه‌نك صورت تحریرینه و٧٧٣ نجی ماده‌نك ایکنجی واوچنجی مثاللرینه نظراً ودیعه‌نك وضع یده قابل و قبضه صالح اولمسی کافی اولوب بهمه‌حال وضع ید شرط دکلدر .

٧٧٦ ماده مودع ایله مستودعك عاقل وممیز اولملری شرطدر

اشبو شرط عاقدینه راجع شرط انعقاددر و عقل وتمیز جمیع

عقودده شرط اولدیغی کبی عقد ایداعده دخی شرطدر. زیرا اهلیت اِدا بونلر ایله ثابت اولور .

بالغ اولملری شرط دکلدر .

بلوغ هبه کبی فاعلنك حقنده محض ضرر اولان تصرفات شرعیه‌ده شرط اولوب فاعلنك حقنده محض منفعت یاخود نفع ایله ضرر بیننده متردد اولان تصرفاتك صحتی ایچون بلوغ شرط دکلدر .

بناءً علیه مجنونك وصبیٔ غیر ممیزك ایداع وودیعه‌یی قبول ایتملری صحیح دکلدر.

چونکه جائز اهلیت اولمدقلرندن تصرفات قولیه‌لری معتبر اولماز .

اما مأذون اولان صبیٔ ممیزك ایداعی وودیعه‌یی قبول ایلمسی صحیحدر.

زیرا عقد ودیعه مأذونیتلری داخلنده واقع خصوصاتدندر. §

صغیر ممیز غیر مأذونه کلنجه بونلرك ایداعی ولی ویا وصیلرینك اجازتنه موقوفاً منعقد وصحیحدر .

فقط ودیعه‌یی قبول ایتملری حفظنی بلا بدل یعنی تبرعاً درعهده والتزام اولوب کندولری مکلف و مأذون اولمدقلری جهتله تبرعه اهل اولمدقلرندن وبناءً علیه حقلرنده وجوب حفظ ثابت اولمیه‌جغندن بونلره بر مال ایداعی صحیح اولماز .

معتوه اولانلر دخی بو حکمده‌در .

بنابرین مجنونه وصبیٔ غیر ممیز وصبیٔ ممیز غیر مأذونه ومعتوهه بر مال ویریلوبده صنع وتقصیرلری ایله تلف اولسه طرفین حضراتنك اجتهادینه کوره ضمان لازم کلور . چونکه بونلرك عدم اهلیتلرینی واتلاف اموال عادات صبیان ومجانیندن اولدیغنی بیلورکن بومقوله‌لره

برشی ايداع ايتمك اتلافنه راضی اولمق ديمكدر . رضـا دخی ضمانه منافيدر .

بومسـئله كتاب الحجرده ذكر اولنه‌جغی اوزره صبی افعـالنده محجور دكلدر قاعده‌سندن مستثنادر .

امام ابو يوسف حضرتلرينه كوره ضمان لازمكلور . امام شافعی حضرتلرينك اجتهادی دخی بومركزده‌در .

اما عقد ايداع سـبق ايتمدن وديعه ايتمك ايستيلان مالی اتلاف ايتمسه‌لر بالاتفاق ضامن اولورلر .

مجنون وصغير غير مميز اولانلرك بشقه‌سـنه وديعه اولمق اوزره ويردكلری مال بلاتعد ولاتقصير تلف ياضايع اولسـه آلان كيمسه ايستر عاقل وبالغ ايستر مجنون ياخود صبیٔ مميز مأذون وياغير مأذون اولسون هرحالده ضامن اولور .

چونكه مالی ويرنلر ايداعه اهل اولمدقلرندن حكم وديعه ترتب ايتميوب غصب احكامی جريان ايدر هرنقدر آلان مجنون وصبیٔ غير مميز دخی اهل دكلسـه‌ده بونلرك تصرفات فعليه‌لری اوزرينه ضمان ترتبی قاعدةً جائز ومعتبر اولوب انفاً بيان قلنان استثنانك شمولی يوقدر .

احكام محرره‌يه نظراً صبیٔ غيرمميز ويامجنون اولانلرك مالنی ايداعه لزوم كورلدكده ولی وياوصيلری ياخود حاكم طرفندن ايداع ايدلمك اقتضا ايدر .

فصل ثانی

وديعه‌نك احكامی وضماناتی بيانده‌در

٧٧٧ ماده وديعه يد مستودعده امانتدر .

بناءً عليه مستودعك صنع وتعديسی و حفظده تقصيری اولمقسزين تلف ياضايع اولسه ضمان لازم كلمز .

چونكه اولاً مستودع وديعه‌يی قبول و حفظده متبرعدر. متبرعه ضمان لازم كلمز .

ثانياً ايداع دفع احتياج ايچوندر ؛ مستودع صنع وتقصيری اولمديغی حالده ولو ممكن التحرز بر سببدن طولانی اولسون تلف يا ضايع اولان وديعه‌يی ضامن اولسه عقد ايداعه كيمسه طالب اولماز احتياج تضييق ايدلمش اولور .

بنابرين مستودعك صنع وتعديسی وحفظده تقصيری اولمقسزين وديعه تلف يا ضايع اولديغی حالده مستودعك ضامن اولمسی شرط ايدلسه شرط لغودر ؛ زيرا احكام شرعيه‌يه مغاير اولان شرطك حكمی اولماز .

فقط اجرتله حفظ ايچون ايداع اولنمش ايسه ممكن التحرز اولان برسببله تلف يا ضايع اولديغی صورتده مضمون اولور.

بوصورتده مستودع اجير مشترك حكمنده بولنور . ٦١١ نجی ماده شرحنده بيان وايضاح اولنديغی اوزره اجير مشتركك يدنده مستأجر فيه ممكن التحرز برسببله تلف يا ضايع اولديغی صورتده ضمان لازم كلوب كلميه‌جكنده بين الائمه اختلاف اولنمش ومتأخرين فقها ضمان بالنصف ايله فتوى ويرمشلر ايسه‌ده اجرتله حفظ ايچون ايداع اولنان مال ممكن التحرز برسببدن طولانی تلف يا ضايع اولدقده مستودعك مثلياتدن ايسه مثلنی وقيمياتدن ايسه قيمتنی تماماً ضامن

اولمسی لازم كله‌جكی متفقاً بیان قلنمشـدر . زیرا اجاره‌ده مقصود بالذات اجیرك عملی اولوب مستأجر فیهك حفظی بالتبع مقصود اولدیغندن اجرتدن حصه‌سی اولوب اولمیه‌جغی وبناءً علیه ضمان لازم كلوب كلمیه‌جكی بحثنده اختلاف اولنمشـدر . حال بوكه برمال اجرتله ایداع اولندیغی صورتده مقصود حفظدن عبارت اولمسیله مضمون اولمسنده اشتباه یوقدر .

مثلا بركیمسه‌نك یدندن قضارا ودیعه اولان ساعت دوشوبده قیرلسه ضمان لازم كلمز . چونكه امانت مضمون دكلدر .

اما ساعتی چكنه‌سه یاخود النددن برشی دوشوبده ساعت قیرلسه ضمان لازم كلور . زیرا حفظده تقصیری واقع اولمشدر .

٨١٣ نجی ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره بویله برفعل ایله عاریتده ضمان لازم كلدیكی حالده ودیعه‌ده لازم كلیور . سببی عاریتده مستعیرك مستعاری استعمال ایله انتفاعه صلاحیتی اولدیغندن حین استعمال وانتفاعنده بلا تعد ولا تقصیر وقوعبولان حالاتدن مسئول اوله‌میه‌جغی دركاردر . حال بوكه مستودع ودیعه‌یی استعماله صلاحیتدار اولمدیغندن فعل واقع مقتضای استعمالدر دنیله‌مز .

كذلك بركیمسه مالنی دیكره ایداع وحفظ ایچون اكا اجرت اعطا ایتدكدن صكره اول مال سرقت اولنمق كبی ممكن التحرز اولان برسببدن ناشی ضایع اولسه مستودعه ضمان لازم كلور .

ودیعه‌نك اوچ حكمی اولوب برنجیسی واجب الحفظ امانت اولمسیدركه بروجه بالا بیان وایضاح ایدلدی . ایكنجیسی طلب اولندقده رد وتسلیمی واجب و اوچنجیسی قبول ودیعه‌نك مستحب اولمسیدر .

٧٧٨ ماده مستودعك خدمتكاری یدندن ودیعه اوزرینه

برشی دوشوبده ودیعه تلف اولسه خدمتکار ضامن اولور .

مستودعك تعدی وتقصیری وقوعبولمدیغندن کندوسنه ضمان ترتب ایتمز . چونکه خدمتکار مال صاحبنه قارشو ضمیندر دیسه‌ك کندوسنه بالطبع ضمان لازم کلور . امینه ردیسه‌ك تعدیـی وقوعبولدیغندن طولایی ضامن اولور . اتلاف ایدن خدمتکاراولمیوب فقط مستودعك عیالنده بولنسه حکم ینه بویله‌در . خدمتکاری اولمق ویا عیالنده بولنمق سببیله مستودعه ضمان لازم کلمز هرکس کندو افعالندن مسئولدر . برکیمسه‌نك فعلندن دیکری مسئول اولەمز .

٧٧٩ ماده ودیعه حقنده صاحبنك راضی اولمدیغی شیئی یاپمق تعدیدر .

بوماده‌ده مستودعك تعدیسی تعریف اولنیور . فقط ٧٨٤ نجی ماده‌ده بیان اولنان مسائلده صاحبنك رضاسی اولمدیغی حالده دخی مستودع بعض شیلری یاپه‌بیله‌جکندن صاحبی راضی اولمدیغی حالده یاپیلان شیئك مساعدهٔ شرعیه‌یه مستنداً یاپلمش اولماسی اقتضا ایدر .

§

مادهٔ مشروحه بوبابده قاعده‌اولوب نه کبی افعالك مودعك رضاسنه دلالت ایده‌جکی زیرده‌کی ماده‌لرده بیان وتذکار ایدیلور .

٧٨٠ ماده مستودع ودیعه‌یی کندو مالی کبی بالذات حفظ ایدر . یاخود امینی اولان کیمسه‌یه حفظ ایتدیرر .

مستودع اوزرینه لازم اولان ودیعه‌یی کندو مالی کبی حفظ

ایتمكدر . مستودع كندو مالنی امیننه حفظ ایتدیره بیله جكندن ودیعه‌یی دخی حفظ ایتدیره بیلور .

بونكله برابر مستودع هر كیتدیكی یره ودیعه‌یی كوتوره میه جكندن مستودعك امینی نزدنده حفظ ایتدیرمسنه مودع دلالةً اذن ویرمش عد اولنور .

وامینی عندنده تعدی وتقصیری اولمقسزین تلف یا ضایع اولسه كرك مستودعه وكرك امیننه ضمان لازم كلمز .

زیرا جواز شرعی ضمانه منافیدر . اما امینك تعدی ویا تقصیری ایله تلف اولور ایسه یالكز امیننه ضمان لازم كلور .

امینك كیملر اولدیغی ۷۲۲ و ۷۸٤ نجی ماده‌لرده بیان وایضاح ایدلدی .

۷۸۱ ماده مستودع كندو مالنی نره‌ده حفظ ایدر ایسه ودیعه‌یی دخی اوراده حفظ ایدر .

بناءً علیه مكان حفظ تعیین ایدلمدیكی حالده مستودع ودیعه‌یی كندینك ودیعه‌یه مماثل مالنی نره‌ده حفظ ایده‌یور ایسه اوراده یعنی ملكنده ، مأجورنده ، مستعارنده حفظ ایده‌بیلور .

مستودع سفره كیده‌جك اولدقده امام اعظم حضرتلرینه كوره یول امین ایسه برابر كوتوره‌بیلور . دكلسه عائله‌سنی برابر كوتوردیكی تقدیرده ینه برابر كوتوره‌بیلور . برابر كوتورمدیكی حالده ودیعه‌یی عائله‌سی نزدنده ترك ایدر .

لكن مكان حفظ مودع طرفندن تعیین ایدلمش ویا سفره كوتورمكدن مستودع منع اولنمش ایسه قید وشرطه رعایةً كوتوره‌میه‌جكی كبی

ودیعه‌نك حفظی مقابلنده اجرت شرط ایدلمش ایسه ینه بشقه برمحله کوتوره‌مز . زیرا بوصورتده ودیعه عقد معاوضه اولدیغندن مکان عقدده تسلیمی لازم کله‌جکی جهتله بشقه محله کوتورمسی جائز دکلدر . شاید کوتورر ایسه بلا تعد ولا تقصیر تلف اولدقده ضامن اوله‌جغی کبی تلف اولمیوبده رد اولندقده مصارف نقلیه‌سی مستودعه عائد اولور .

٧٨٢ ماده ودیعه‌نك امثالی وجهله محافظه‌سی لازمدر بناءً علیه نقود ومجوهرات مثللو « چکمجه وصندوقده محافظه‌سی معتاد اولان ذی‌قیمت ونفیس » اموالی آخور وصمانلق کبی « اشیای خسیسه‌نك حفظنه مخصوص » یرلرده طوتمق حفظده تقصیر اولمغله بوحالده تلف یا ضایع اولسه ضمان لازم کلور .

بوخصوصده ودیعه ایله سرقت بیننده فرق واردر . سرقت بر مالی احراز اولندیغی یردن صاحبی کورمکسزین المقدر بوسببه مبنی امثالنك حفظ اولندیغی محلده بولنوب بولنمدیغنه باقلماز . چونکه سرقتده برنوع ماله ضرر اولان دیکر نوع امواله دخی ضرردر .

٧٨٣ ماده مستودع متعدد اولدقده اکر ودیعه قابل قسمت دکلسه برینك اذنیله دیکری حفظ ایدر . یاخود بالمناوبه حفظ ایدرلر و بوحالده ودیعه بلا تعد ولا تقصیر تلف اولسه برینه ضمان لازم کلمز .

ودیعه کرك اصلا قابل قسمت اولمسون حیوان کبی وکرك تقسیم اولندیغی صورتده عیبلنه‌جق شی اولسون برطوپ قماش کبی .

مودع قابل قسمت اولمیان برشیئی ایکی یا دها زیاده کیمسه‌لره ایداع ایدنجه مستودعلرك دائما بریرده بولنه‌میه‌جقلرینی بیلدیکندن هر برینك مستقلاً ثبوت یدینه راضی اولمش دیمکدر .

واکر ودیعه قابل قسمت ایسه مستودعلر آنی بینلرنده سویاً تقسیم ایله هر بری حصه‌سنی حفظ ایدر .

قابل قسمتدن مقصد تقسیم اولنور ایسه عیب طاری اولمیان شیلردر . مثلیات وعددیات متقاربه کبی .

وبریسی حصه‌سنی مودعك اذنی اولمدقجه مستودع آخره ویره‌مز .

چونکه مال صاحبی ودیعه‌یی اشخاص متعدده‌نك حفظنه راضی اولوب یالکز برینك حفظنه راضی اولمامشدر . زیرا متعددشخصلرك فعلی قابل تجزی اولان شیئه مضاف قلنور ایسه اول شیئك بعضیسنه متناول اولوب تمامنه شامل اولماز . بوصورتده مستودعلردن هر بری کندو حصه‌سنی دیکره ایداعه نه صراحةً ونه‌ده دلالةً مأذون اولمدیغندن ویره‌مز .

ویروبده آخرك یدنده ایکن بلا تعد ولا تقصیر تلف یا ضایع اولسه آلانه ضمان لازم کلمز .

مستودع اولك اذنیله قبض ایتمش اولدیغندن یدنده امانتدر . تعدی وتقصیری اولمقسزین تلف اولدقده مضمون اولماز .

اما ویرن کندو حصه‌سنی ضامن اولور .
زیرا بو حصه‌یی یا کندوسی یاخود امینی حفظ ایتمك لازم کلور
ایکن کندوسنك امناسندن اولمیان دیکر مستودعه بلا اذن ویرمسی
تعدیدر .
§
بو مسئله اخیره امام اعظم رحمة الله علیهك اجتهادینه کوره یازلمشدر .
متعدد مرتهن و وکیل بالشرا و رهنده عدل اولانلر و وصیلر و مستبضعلرك
یدنده امانةً بولنان اموال حقنده دخی حکم بویله‌در . امامین حضراتنه
کوره مودع مستودعلرك جمله‌سنی امین اتخاذ ایتمش اولدیغندن بری
حصه‌سنی دیکرینه تودیع ایتسه جائز اولوب آنك یدنده تلف اولدقده
ویرنه ضمان لازم کلمز .
§
اما ودیعه مستودع آخرك تعدی ویا تقصیری ایله تلف اولدقده
مودع مخیر اولور . دیلرسه مستودع اوله ودیلرسه مستودع آخره
تضمین ایتدیرر . مستودع اوله تضمین ایتدیردیکی حالده اوده مستودع
ثانی‌یه مراجعت ایدر . چونکه تضمین ایله ودیعه‌یه مالك اولمشدر .
لکن مستودع ثانی‌یه تضمین ایتدیرر ایسه مستودع ثانی اوله مراجعت
ایده‌مز . زیرا کندی تعدی ویا قصوری ایله تلف اولمشدر . §
ودیعه قیمیاتدن ایسه کیفیت تضمینی تخالف ایدر . شویله‌که :
مودع مستودع اوله تضمین ایتدیررایسه وقت ایداعده‌کی قیمتنی تضمین
ایتدیرر . مستودع ثانی‌یه تضمین ایتدیرر ایسه تعدی ویا تقصیرینك
تحقق ایلدیکی زمانده‌کی قیمتنی اوده‌تیر .

٧٨٤ ماده — عقد ایداعده ایراد اولنان شرط اکر ممکن
الاجرا ومفید اولور ایسه معتبردر . دکل ایسه لغودر .

کرك خین عقدده و کرك بعدالعقد درمیان اولنسون .

مثلا مستودعك خانه‌سنده حفظ اولنمق شرطیله برمال ایداع اولنمش ایکن حریق وقوعیله دیکر محله نقلنه مجبوریت کلدکده اول شرطه اعتبار اولنماز.

زیرا ودیعه‌یی خانه‌درونده براقمق ممکن الاجرا ایسه‌ده مفیددکلدر.

حتی نقل ایتمیوبده اول مال تلف اولسه ضمان لازم کله‌جکی ۷۸۷ نجی ماده‌نك فقرهٔ اخیره‌سنده مذکوردر .

بوصورتده ودیعه دیکر محله نقل اولنوبده بلا تعد ولاتقصیر تلف یاضایع اولسه ضمان لازم کلمز .

زیرا جواز شرعی ضمانه منافیدر .

وکذلك مودع مستودعه ودیعه‌نك حفظنی امر ایدوبده زوجه‌سنه یا اوغلنه یاخود خدمتکارینه ویاخود کندو مالنی حفظایده کلان بر کیمسه‌یه ویرمکدن نهی ایتدکده اکر اول کمسنه‌یه ویرمکده مجبوریت وارایسه نهی معتبر اولماز .

زیرا شرط مذکور ممکن الاجرا دکلدر.

بوصورتده مستودع ودیعه‌یی اول کمسنه‌یه ویروبده بلاتعد ولاتقصیر تلف یاضایع اولسه ضمان لازم کلمز واکر مجبوریت یوق ایکن ویررسه ضامن اولور

§

کذلك مکان ودیعه‌یی مستولی ومحیط اولان حریق وامثالی سبب معذرتك وقوعنده مستودع ودیعه‌یی مثال انف الذکرده محرر اولدیغی اوزره امناسندن برینه ویره بیله‌جکی کبی امناسندن برینی بوله‌مدیغی حالده هر کیمه اولسه اعطا ایده‌بیلور انجق معذرتك زوالندن صکره ودیعه‌یی استرداد ایتمسی لازمدر . استرداد ایتمیوبده ویرمش اولدیغی کیمسه نزدنده تلف اولور ایسه ضمان لازم کلور.

کذلك خانه‌نك فلان اوطه‌سنده حفظ اولنمق شرط اولنمش ایکن مستودع انی اول خانه‌نك دیکر اوطه‌سنده حفظ ایتدیکی صورتده اکر اول اوطه‌لر امر محافظه‌ده مساوی ایسه‌لر مفید اولمادیغندن اول شرطه اعتبار اولنماز .

وبوحالده ودیعه تلف اولسه کذلك ضمان لازم کلمز .

اما اوطه‌لرك برى كاركير ديكرى اخشاب اولمق كبي بينلرنده تفاوت بولنسه شرط معتبر اولوب مستودع انى مشروط اولان اوطه‌ده حفظ ايتمكه مجبور اولور وحفظده اول اوطه‌نك مادونى اولان اوطه‌يه قويوبده تلف اولسه ضامن اولور .

۷۸۵ ماده وديعه‌نك صاحبى غائب اولوبده حيات ومماتى معلوم اولمسه مستودع انى صاحبنك وفاتى تبين ايدنجيه‌دك حفظ ايدر .

نره‌ده اولديغى وحيات ومماتى معلوم اولميان كيمسه‌يه اصطلاح شرعده « مفقود » دنيلور .

مفقود كندى حقنده برحيات اعتبار اولنور . چونكه غيبوبت ايتمزدن اول مفقودك حياتى يقيناً معلوم اولوب خلافى ثابت اولمدقجه زمان ماضيده متحقق اولان حياتنك بقاسيله حكم اولنور . زيرا شك ايله يقين زائل اولماز وخلافنه دليل اولمدقجه بر شيئك بولنديغى حال اوزره قالمسى اصلدر .

بناءً على ذلك مفقودك حقيقةً ياحكماً وفاتى تبين ايتمدكجه مستودعك وديعه‌يى حفظ ايتمسى لازمدر نه ورثه‌سنه نه‌ده بيت‌المال ويره‌مز .

§

مفقودك وفاتى ايكى وجهله تبين ايدر وجه اول حقيقةً وفاتنك تبين ايتمسيدركه وارثلرينك لدى الدعوى اقامهٔ شهود ايدرك وفاتنى اثبات ايتملريدر .

وجه ثانى حكماً وفاتيدركه مفقودك طقسان ياشنى اكمال ايلمسى اوزرينه حاكمك وفاتنه حكم ايتمسيدر . وبونده حكم حاكم هرحالده لازمدر .

چونکه بر کیمسه‌نك حقیقة وفاتیله ورثه‌سنه حق ارث ثابت اولور ایسه‌ده حکماً وفاتیله حق ارثك ورثه‌سنه ثبوتی دلیلك مدلول مقامنه اقامه‌سی یعنی طقسان یاشنی اکمال ایدن مفقودك وفات ایتمش عد اولنه‌رق ورثه‌سنه حق ارثك ثبوتی ایله حاصل اوله‌جغندن حکم حاکمه لزوم درکاردر .

نوع بشر اکثریا طقسان یاشندن اول وفات ایدوب زیاده یاشایان نادر اولدیغندن وشرعاً نادره اعتبار اولنمیوب غالب شایع اولانِ معتبر ایدوکندن طقسان یاش عمر طبیعی عداولنمشدر .

§

ورثه مفقودك وفاتنی شهود ایله اثبات ایتدکدن صکره مفقود حیاً ظهور ایدر ایسه مخیّر اولور دیلرسه وارثلرینه ودیلرسه خلاف حقیقت شهادتده بولنانلره تضمین ایتدیرر یوقسه مستودعه تضمین ایتدیره‌مز چونکه مستودع ودیعه‌یی برموجب حکم تسلیم ایتدیکندن جواز شرعی ضمانه منافیدر .

فقط ودیعه طورمغله بوزیله‌جق شیلردن اولدیغی حالده حاکمك اذنیله صاتوب ثمننی نزدنده امانت اوله‌رق حفظ ایده‌بیلور .

حاکمك اذنی اولمقسزین صاتار ایسه بیع فضولی اولوب مفقود حیاً ظهور ایتدکده مخیر اولوب بیعی دیلرسه مجیز اولور . دیلرسه فسخ ایدر .

اما صاتمیوبده طورمغله بوزلسه ضمان لازم کلمز .

زيرا مستودع مأمور اولديغى وجهله وديعه‌يى حفظ ايلمش اولوب انى صاتمامسى وظيفه‌سندن فضله ايولك ايتمكدن امتناع ديمكدر . بوايسه حقوق نقطهٔ نظرندن موجب ضمان دكلدر چونكه بوصورتده وديعه‌نك بوزلمسى تعدى ويا تقصيرى اثرى دكلدر . فقط مفقودك ورثه‌سى حاكمه بالمراجعه صاتديروب ثمنى حفظ ايتديره‌بيلورلر .

٧٨٦ ماده آت واينك كبى نفقه‌يه محتاج اولان وديعه‌نك نفقه‌سى صاحبنه عائددر .

يعنى وديعه‌نك ادامهٔ حياتنى موجب اولان نفقه‌سى صاحب وديعه‌يه عائددر چونكه وديعه مودعك ملكى اولديغى كبى مستودعك انى محافظه‌سى صاحبنك منفعتنى متضمندر برشيئه مالك اولان ضررينه دخى متحمل اولمق اقتضا ايدر زيرا كلفت نعمته ونعمت كلفته كوره‌در صاحبى غائب اولدقده مستودع اولان كيمسه حاكمه مراجعت ايدوب او دخى صاحب وديعه حقنده اصلح وانفع اولان صورتك اجراسنى امر ايلر .

شويله كه وديعه‌نك ايجارى ممكن ايسه مستودع انى رأى حاكمله ايجار ايدوب اجرتندن انفاق ايدر ياخود ثمن مثليله صاتار وايجارى ممكن دكلسه كذلك رأى حاكمله همان ياخود اوچ كونه قدر كندو مالندن انفاق ايتدكدن صكره ثمن مثليله صاتوب نهايت اوچ كونلك مصرفنى دخى صاحبندن ايستر .

حاكمك ولايت عامه‌سی اولدیغندن انك امریله اجرا قلنان تصرفات مذكوره معتبردر فقط حاكم اوچ كوندن زیاده انفاق ایله امر ایده‌من واوچ كونلك مصرف ودیعه‌نك قیمتنی تجاوز ایتمامك لازمدر تجاوز ایدر ایسه اوچ كوندن اول صاتلمسی اقتضا ایدوب صاتلمیوبده فضله مصرف ایدیلور ایسه مستودع فضله‌سنی مودعدن آله‌من برده مستودع بویله نفقه‌یه محتاج اولان ودیعه‌یی حاكمه مراجعت وامر استحصالیله انفاق ایتمیوبده تلف اولسه ضامن اولور.

اما حاكمك اذنی اولمقسزین مصرف ایدر ایسه مودعدن آله‌ماز.

زیرا بر كیمسه‌نك ملكنده صاحبنك اذنی ویا حاكمك امری اولمقسزین بشقه‌سی طرفندن ایدیلان مصرف تبرع قبیلندندر. كذلك حاكمك امر ایتدیكی مقداردن فضله مصرف ایدر ایسه بو فضله‌یی آله‌ماز.

٧٨٧ ماده مستودعك تعدی ویا تقصیری حالنده ودیعه تلف ویاخود قیمتنه نقصان طاری اولسه ضمان لازم كلور.

زیرا هر كس كندو تعدی وتقصیرندن مسئول اولور. فقط [حالنده] قیدی احترازیدر. چونكه ودیعه‌ده تعدی ویا تقصیرك موجب ضمان اولمسی ودیعه‌نك حال تعدی ویا تقصیرده تلف یا ضایع اولمسی تقدیرده‌در. زیرا ٧٦٤ نجی ماده شرحنده بیان اولندیغی اوزره قاعدهٔ هر بر امین بعدالخلاف وفاقه عودت ایدر ایسه ضماندن بری اولور.

مثلا مستودع كندوسنده وديعه اولان نقودى امورينه صرف ايله استهلاك ايتسه ضامن اولور . بو صورتده نزدنده امانت اولان بر كيسه نقودى اولوجهله صرف ايدوبده بعده كندو مالندن يرينه قويدقدن صكره تعدى وتقصير اولمقسزين ضايع اولسه ضماندن قورتيله‌مز .

چونكه وديعه اولان نقودى صرف ايله تعدى ايتمش اولديغى كبى بعدالمخالفه وفاقه عودت ايتميوب يرينه قويمش اولديغى نقود ضايع اولمشدر . مودع نقود مزبوره‌يى قبض ايتمدكجه وديعه‌يه محسوب ايده‌ميه‌جكى جهتله مستودعك ملكنده ضايع اولمش اولديغندن ضماندن برى اوله‌مز .

وكذا مستودع يدنده وديعه اولان حيوانه بلا اذن بنوبده كيدركن كرك فوق العاده سورمكله وكرك ديكر سببله وكرك بلا سبب تلف اولسه وياخود اثناى راهده سرقت اولنسه مستودع اول حيوانى ضامن اولور .

زيرا مستودعك حيوانه بنمسى تعدى اولديغندن موجب ضماندر .

كذلك حريق وقوعنده مستودع وديعه‌يى ديكر محله نقله مقتدر ايكن نقل ايتميوبده محترق اولسه ضمان لازم كلور .

بوحالده مستودعك محافظهٔ وديعه‌ده قصورى اولديغندن ضمانى موجبدر . اما نقلنه مقتدر اوله‌مدى ايسه معذور اوله‌جغندن ضمان لازم كلمز .

§

لكن مستودع وديعه اولان نقودى تصرفه تشبث ايتدكدن صكره واز كچوب بعده مذكور نقود بلا تعد ولا تقصير ضايع اولسه ضمان لازم كلمز . چونكه بعدالخلاف وفاقه عودت ايتمكله ضماندن برى اولور . انجق وفاقه عودت ايتديكنى مودعك تصديق ويا مستودعك بالبينه اثبات ايتمسى لازمدر .

۷۸۸ ماده ـ وديعه‌يى صاحبنك اذنى اولمقسزين ديكر

مال ایله یکدیکرندن تفریق اولنه‌میه‌جق صورتده قارشدیرمق تعدیدر .

١٠٦٠ نجی ماده‌ده بیان قلندیغی اوزره کرك قابل تمیز وتفریق اولمیه‌جق و کرك بغدایك آرپه ایله قارشدیرلمسی کبی تفریقنده عسرت وکلفت اوله‌جق صورتده اولسون عین حقه یعنی مستودعه وصـول ممکن اولمیه‌جغنـه و ٩٠١ نجی ماده حکمنجه ازالهٔ تصرفده غصبه مساوی اولان حال و کیفیت حکماً غصب قیلندن عد اولنه‌جغنه بناءً بروجه محرر ودیعـه‌نك دیکر مال ایله قارشـدیرلمسی تعدی اولمغله موجب ضماندر .

بناءً علیه مستودع کندوسنده ودیعه اولان بر مقدار یوزلك التونلری کندوسنك یوزلك التونلری ایله یاخود بر بشقه‌سنك ودیعه اولان یوزلك التونلریله بلا اذن قارشدیردقدن صکره ضایع اولسه یاخود سرقت اولنسه ضامن اولور. وکذا مستودعدن بشقه بر کیمسه مذکور التونلری اولوجهله قارشدیرسه اول کیمسه ضامن اولور .

شو مثاللردن مستبان اولدیغنه کوره قارشدیران ایسـتر مستودع ایستر بر شخص آخر اولسون حکماً مساویدر . زیرا ضرر هر کیمك طرفندن ایقاع اولنور ایسـه اولنسـون ازاله اولنور ومتعدی اولان شخص محجور بیله اولسه تصرفات فعلیه منع اولنه‌میه‌جغندن فعلندن ترتب ایدن ضرر وزیانك کندو مالندن تضمین ایدلمسی ایجاب ایدر .

§

[ضایع اولسه یاخود سرقت اولنسه] عباره‌سی احترازی دکلدر . چونکه وجوب ضمانده ودیعه‌نك ضایع ویا سرقت اولنمسی شرط دکلدر . مجرد خلط اموال موجب ضماندر . ودیعه کرك ضایع اولسـون ویا

سرقت ایدلسون کرك مخلوط عیناً موجود اولسون ضمان لازم کلور.

§

ودیعه دیکر مال ایله ایکی صورتله قارشدیریلور . برنجیسی امتزاج طریقیله‌در . سوتی صو ایله قارشدیرمق کبی بو صورتده بالاتفاق ضمان لازم کلور .

ایکنجیسی مجاورت طریقیله‌در . بوده ایکی وجهله اولور . برنجیسی خلاف جنس ایله قارشدیرمقدر . بوده ایکی درلودر . بریسی تفریقی قابل اوله‌جق صورتده قاریشور . بو حالده تعدی دکلدر . آلتون مسکوکاتی کومش مسکوکاته قارشدیرمق کبی .

دیکری تفریقی متعذر ویا متعسر اوله‌جق صورتده قاریشور . بغدایی آرپه ایله قارشدیرمق کبی که بو صورتده بالاتفاق ضمان لازم کلور .

مجاورت طریقیله قارشدیرمقلغك ایکنجیسی جنسی جنسه قارشدیرمقدر . کرك سوتی سوت ایله قارشدیرمق کبی مایعاتدن وکرك بغدایی بغدای ایله قارشدیرمق کبی مایع اولمیان شیلردن اولسون . بو وجهله خلط اموالده کیفیت ضمان خصوصنده بین المجتهدین اختلاف اولنمشدر . امام اعظم حضرتلرینه کوره هر حالده مخلوطدن حق مالك بالکلیه منقطع اوله‌جغنه بناءً تعدی ایله ودیعه من کل وجه استهلاك ایدلمش اوله‌جغندن خالطه ضمان لازم کلور. ومستودع ضمان ایله مخلوطه مالك اولوب اصل مالك یعنی مودع شرکت ملك ایله شریك اولەمز . ١٠٦٠

امامین حضراتنه کوره مودعك مایعاتدن اولمیان مخلوطده‌کی حقی صورتاً زائل اولوب معناً باقیدر . بناءً علیه تعدی ایله من وجه

استهلاك ايدلمش اوله جغندن مودعه حق خيار ثابت اولور . ديلرسه مخلوطده حصه‌سى مقدارى مشاركت ايدر . ديلرسه مشاركت ايتميوب وديعه‌نك قيمتنى خالطه تضمين ايتديرر .

ثمرهٔ اختلاف شودركه مودع خالطى ابرا ايتدكده حضرت امامه كوره ارتق مخلوطده حقى ساقط اولوب برشى طلب ايده‌من . امامينه كوره يالكز مخيرلكى ساقط اولوب مخلوطده شركت ملك تعين ايدر .

مخلوط مايع اولور ايسه امام محمد حضرتلرينه كوره حكم ينه وجه محرر كبى اولوب انجق امام ابو يوسف حضرتلرى اقل اكثره تابع اوله‌جغنى يعنى اكثره مالك اولان اقلك قيمتنى تضمين ايله تملك ايتمك لازم كله‌جكى رأينده بولنمشدر .

مادهٔ مشروحه صورت مطلقه‌ده محرر اولمسنه نظراً مجله جمعيتنجه امام اعظم حضرتلرينك اجتهادينك اختيار اولنديغى اكلاشيليور .

٧٨٩ ماده مستودع اكر وديعه‌يى صاحبنك اذنيله مادهٔ آنفه‌ده بيان اولنديغى اوزره ديكر مال ايله قارشديرسه ياخود كندوسنك صنعى اولمقسزين ايكى مال بربريله كذلك يكديكردن تفريق اولنميه‌جق صورتده قارشسه مثلا بر صندوق درونده وديعه اولان التون كيسه‌سى يرتيلوب ايچنده‌كى آلتونلر ديكر آلتونلرله قارشسه مجموعنده مستودع ايله صاحب وديعه حصه‌لرى مقدارنجه شريك اولورلر .

١٠٦٠ ، ١٠٦٣ ، ١٠٦٤ نجى ماده‌لرده بيان قلنديغى اوزره

خلط واختلاط اموال شركت ملكى موجب اولوب صاحبنك اذنيله قارشديردقده شركت اختياريهٔ ملك وصاحبنك اذنى وكندوسنك صنعى اولمقسزين ماللر بربرينه قارشسه شركت جبريهٔ ملك حاصل اولور.

بو حالده بلا تعد ولا تقصير تلف وضايع اولسه ضمان لازم كلمز .

بو ماده امام محمد حضرتلرينك اجتهادى وجهله يازلمشدر . امام اعظم حضرتلرينه كوره بو صورتده دخى مادهٔ آنفه حكمى جريان ايدر . امام ابو يوسف حضرتلرينك رأينجه اقل اكثره تابع اولوب كيمك مالى زياده ايسه مخلوط انك اولهرق ديكرينك حصه‌سنى ضامن اولور .

§

[يكديكرندن تفريق اولنميه‌جق صورتده] جمله‌سى احترازيدر. تفريق اولنه‌جق صورتده خلط واختلاط ايدن اموال يكديكرندن بالتفريق هركسك حصه‌سى كندوسنه ويريلور .

---

٧٩٠ ماده مستودع وديعه‌يى بلا اذن آخره ايداع ايده‌مز ، ايدوبده بعده تلف اولسه ضامن اولور .

چونكه مودعك نه صراحةً ونه ده دلالةً اذنى لاحق اولمامشدر. مستودع بلا اذن حفظى ترك ايتديكندن طولايى امام اعظم حضرتلرينك اجتهادينه كوره يالكز كندو ضامن اولور . مستودع ثانى‌يه ضمان لازم كلمز . چونكه بونك يدنده وديعه صرف امانت اولوب امانت دخى مضمون اولمديغندن سبب ضمان يوقدر .

٧٨٠ نجى ماده‌ده [مستودع وديعه‌يى كندو مالى كبى بالذات

حفظ ايدر . ياخود امينى اولان كيمسه‌يه حفظ ايتديرر] ديو محرر ايدى . مادۀ مزبوره ايله مادۀ مشروحه بيننده مباينت وار كبى كورينورسه‌ده حقيقتده مباين دكلدر . چونكه قاعدۀ اصوليه‌دندركه عام اولان لفظ خاصه مقابل ذكر وايراد اولنور ايسه عامدن خاصك ماعداسى قصد واراده اولنور . مادۀ مشروحه‌ده‌كى [آخره] لفظى عام اولوب مستودعك امناسى ايله ماعداسنه شاملدر . ٧٨٠ نجى ماده‌ده [امينى اولان كيمسه‌يه حفظ ايتديرر] دنيلديكندن مادۀ مشروحه‌ده‌واقع [آخره] لفظى مستودعك‌امناسنك‌غيرى ديمكدر .

واكر مستودع ثانينك تعدى يا تقصيرى ايله تلف اولمش ايسه مودع ديلرسه‌مستودع ثانى‌يه تضمين‌ايتديرر . وديلرسه مستودع اوله تضمين ايتديروب او دخى مستودع ثانى‌يه رجوع ايدر .

اسبابى ٧٨٣ نجى ماده شرحنده بيان قلندى .

٧٩١ ماده مستودع وديعه‌يى آخر كسنه‌يه ايداع ايدوبده مودع مجيز اولسه مستودع اول آره‌دن چيقوب اول كمسنه مستودع اولور .

يعنى مستودعك وديعه‌يى خود بخود آخر كمسنه‌يه ايداع ايتمسى مودع اولك رضاسنه موقوف اولور . اجازت ويرر ايسه نافذ اولور . زيرا اجازت لاحقه وكالت سابقه كبيدر .

٧٩٢ ماده مستودع وديعه‌يى صاحبنك اذنيله استعمال

ایده بیلدیکی کبی آخره ایجار واعاره ورهن دخی ایده بیلور.

کندوسی استعمال ایدر ایسه استعاره قبیلندن اولور . بشقه‌سنه ایجار واعاره ایدر ایسه صاحبی طرفندن بالوکاله ایجـار واعاره ایتمش اولور . رهن ایلدیکی صورتده صاحبنك بورجی مقابلنده رهن ایتمش ایسه وکیل بالرهن وکندی بورجی مقابلنده رهن ایتمش ایسه راهن مستعیر اولور .

اما صاحبنك اذنی اولمقسزین آخره ایجـار یا اعاره ویا رهن ایدوبده ودیعه مستأجر یا مستعیر یاخود مرتهن یدنده تلف یا ضایع اولسه یاخود قیمتنه نقصان کلسه مستودعه ضمان لازم کلور .

زیرا بلا اذن تصرفی تعدی اولمغله موجب ضماندر . مستأجر یا مستعیر ویا مرتهن دخی بر بشقه‌سنك مالنی انك اذنی اولمقسزین اخذ ایتمش اولملریله ضامن اولورلر .

بناءً علی ذلك صاحب ودیعه مخیر اولوب دیلرسه غاصب حكمنده اولان مستودعه ودیلرسه غاصب الغاصب حكمنده اولان مستأجر یا مستعیر ویا مرتهنه تضمین ایتدیرر .

فقط مستأجر یا مستعیر ویا مرتهن ودیعه اولدیغنی بیلمیه‌رك آلمش ایسه مستودع كندوسنی آلداتمش اولدیغندن بعد التضمین مستودعه رجوع ایدر .

§

مستودع خود بخود استعمال ایدر ایسه بونك دخی موجب ضمان

اولدیغی ٧٨٧ نجی ماده‌ده بیان قلندیغندن بوراده تکرار ایدلمامشدر. فقط ودیعه علوم دینیه‌دن باحث بر کتاب ایسه مستودعك ضررسزجه مطالعه ایتمسی جائزدر.

بردہ استعمال حفظه منافی اولمدیغندن ودیعه‌استهلاك ایدلمکسزین استعمال ایدلدیکی وصاحبی مجیز اولدیغی حالده‌حکم عقد مجرداستعمال ایله باطل اولماز.

٧٩٣ ماده مستودع امانت اقچه‌یی بلااذن آخره‌اقراض وتسلیم ایدوبده صاحبی مجیز اولمسه مستودع اول اقچه‌یی ضامن اولور.

چونکه تعدی ایتمشدر. اما صاحبی مجیز اولور ایسه نظر اولنور. اکر ودیعه مستقرضك یدنده عیناً موجود ایسه اجازت صحیح اولوب مقرض مودع اولمش اولور.

واکر موجود دکلسه تلف اولمش اولان برشی حقنده اجازت صحیح اولمیه‌جغندن صاحبی دیلرسه مستودعه ودیلرسه‌مستقرضه‌تضمین ایتدیرر.

مستودعه تضمین ایتدیردیکی حالده مستودع ضمانی سببیله اکا مالك اوله‌رق مستقرضه بالمراجعه ویردیکنی مطالبه ایدر.

کذلك کندوسنده ودیعه اولان اقچه ایله صاحبنك آخره اولان دینی ادا ایتدکده صاحبی راضی اولمسه ضامن اولور.

ومستودع بعدالتضمين دائنه مراجعت ايده‌میوب متبرع اولور،
وكذا مستودع وديعه‌يی كندوسنك مودعده اولان آله‌جغی ايله
تقاص ومحسوب ايده‌مز ولوكه وديعه ايله آله‌جغی جنس واحددن
اولسون .

§

مادهٔ مشروحه‌ده امانت آقچه‌سندن بحث اولنمش ايسه‌ده وديعه
اقراضی صحيح اولان مثلياتدن اولوبده اقراض ايدلديكی صورتده‌دخی
حكم بويله‌در .

٧٩٤ ماده وديعه‌يی صاحبی طلب ايتدكده كندوسنك
رد وتسليمی لازم كاور .

زيرا صاحبنك كرك بالذات وكرك وكيل واسطه‌سيله وديعه‌يی
طلبی عقد ايداعی فسخ ديمكدر . وديعه‌نك رد وتسليمی وديعه‌يی
تخليه ايدوب قبضه رخصت ويرمكله حاصل اولور .

ورد وتسليمك مؤنتی يعنی كلفتی ومصرفی مودعه عائد اولور .

زيرا برشيئه مالك اولان آنك كلفتنه دخی متحمل اولور .

ومودع طلب ايتدكده مستودع ويرميوبده وديعه تلف
يا ضايع اولسه ضامن اولور .

قاعدهٔ امر مطلق تراخی‌يه محمول اولمسنه نظراً مودعك طلبی
اوزرينه مستودعك وديعه‌يی برمدت ويرمامسندن طولايی ضمان لازم
كلمامك ايجاب ايدر ايسه‌ده امر فوره دلالت ايدر برقرينه‌يه مقارن
اولورسه اول حالده على الفور اجراسی لازم كله‌جكندن ومودعك
طلبی وديعه‌يی شمدی ويرديمك اولديغنه قرينهٔ حاليه‌ دلالت ايتديكندن

بعدالطلب ويرمديكى صورتده مستودع وديعه‌يى صاحبنه رد واعاده ايتمدكجه ضماندن برى اولماز . زيرا تأخير وتوقيفى ٩٠١ نجى ماده‌يه نظراً غصب قبيلندن عد اولنور . §

بومسئله امين بعدالخلاف وفاقه عودت ايدر ايسه ضماندن برى اولور قاعده‌سنك مستثناسيدر . فقط بعض قيود وشروطه رعايت ايجاب ايدر . شويله كه :

اولاً وديعه‌يى مودع ويا وكيلى طلب ايتمليدر . شخص آخر طلب ايدوبده مستودع « بنده اويله وديعه يوقدر » ديو انكار ايدر ايسه ضمانى موجب اولماز . زيرا حقيقةً انكاره محمول اولميوب شخص مزبوردن كتمه دلالت ايدر .

ثانياً مستودع مودعك طلب ايتديكى زمانده انكار ايتمليدر . يوقسه مودع وديعه‌نك حالنى سؤال ايدوبده مستودع انكار ايتسه ضمانى موجب اولماز . چونكه حقيقةً انكار اولميوب تمكن حفظه دلالت ايدر .

ثالثاً وديعه‌يى قطعياً انكار ايتمليدر . « سن آنى بكا هبه ايلدك » كبى برشى سويليوبده بعده تلف اولسه ضمان لازم كلمز .

رابعاً وديعه منقول اولمليدر . زيرا ٩٠٥ نجى ماده شرحنده ايضاح اولنه‌جغى وجهله شيخين حضراتنه كوره غير منقولده غصب تصور اولنماز .

خامساً مستودع وديعه‌يى حال انكارنده بولنديغى يردن بشقه محله كوتورمش اولماليدر . تا كه غصب تحقق ايده . بولنديغى محلدن نقل ايتمكسزين تلف اولسه ضمان لازم كلمز .

سادساً مستودع وديعه‌يي بعدالانكار مودعه اعاده ايتمامليدر .
اگر اعاده ايدر ايسه سبب ضمان قالمز . §

مستودع وديعه‌يي بالذات صاحبنه‌مي رد ايتملي يوقسه عيالنده بولنانلره‌ده رد ايده‌بيلورمي مسئله‌سنده ايكي قول واردر . برقوله كوره عيالنده بولنانلره دخي رد اولنه‌بيلور كه‌فتوى بونك اوزرينه‌در. بوحالده مادهٔ مشروحه‌ده واقع [كندوسنه] تعبيرى احترازى دكلدر. ديكر قوله كوره رد اولنه‌ماز .

فقط حين طلبده وديعه اوزاق محلده بولنمق كبي بر عذردن ناشي ويرميوبده تلف ياضايع اولمش ايسه اوحالده ضمان لازم كلمز .

اما عذرك زوالندن صكره ويرميوب بو آرالق وديعه تلف يا ضايع اولسه ضمان لازم كلور . §

عذردن نشأت ايدن عجز ايكي درلودر . برنجيسي عجز حسيدر . مثال مذكورده‌بيان اولنديغي كبي. ايكنجيسي عجز معنويدر. مستودعك نفسندن ويا وديعه‌نك هلاكندن خوف ايتمسى كبي . §

٨٢٩ ، ٨٩٠ نجي ماده‌لردن اكلاشيله‌جغي اوزره وديعه ايله عاريت ومغصوبك رد وتسليمنده فرق واردر . بونك سببي كتاب الاجاراتده دخي بيان اولنديغي اوزره قاعدةً بر شيئك منفعت قبضى كيمه عائد ايسه مؤنت وكلفت رد وتسليمي دخي اكا عائد اولمسيدر .

٧٩٥ ماده مستودع وديعه‌يي بالذات ياخود اميني ايله رد وتسليم ايدر . واميني ايله رد وارسال ايتديكي صورتده

قبل الوصول وديعه بلا تعد ولا تقصير تلف يا ضايع اولسه ضمان لازم كلمز .

چونكه مستودعك وديعه‌يى امينى واسطه‌سيله حفظ ايتمسى جائز اولمسنه نظراً امينى واسطه‌سيله رد ايده‌بيلمسى اولويتله جائزدر . جواز شرعى ايسه ضمانه منافيدر . §

وديعه بالذات مودعه ويا امينه تسليم اولنور . ٨٢٩ نجى ماده‌ده بيان قلنديغى وجهله عاريتده اولديغى كبى وديعه حيوان اولوبده مستودع آنى مودعك آخورينه كوتوروب براقسه تسليم ايتمش عد اولنماز . تلف يا ضايع اولسه محافظه‌ده قصورينه بناءً ضامن اولور . زيرا مودع وديعه‌يى مستودعك يد حفظنه احاله ايتديكندن محفوظاً اعاده‌سى لازمدر .

٧٩٦ ماده ايكى كيمسه مشترك ماللرينى بر كيمسه‌يه ايداع ايتدكدن صكره اول شريكلردن بريسى كلوبده آخرك غيابنده حصه‌سنى مستودعدن طلب ايتدكده وديعه اكر مثلياتدن ايسه مستودع انك حصه‌سنى كندوسنه ويرر .

چونكه ١١١٧ نجى ماده‌ده ايضاح اولنديغى اوزره مثلياتده افراز جهتى راجح اولديغندن مستودعك بالافراز ويره‌جكى مقدار كويا مودعك عين حقيدر .

فقط غائبك حصه‌سى كندوسنه تسليم اولنمدقجه قسمت تمام اولميه‌جغندن آنك حصه‌سى يد مستودعده بلا تعد ولا تقصير تلف

یا ضایع اولور ایسه مشارکنك قبض ایتمش اولدیغی مقدار بینلرنده مشترك اولور .

واگر قیمیاتدن ایسه ویرمز .

ویرر ایسه تلف اولنجه ضامن ولور . زیرا ١١١٨ نجی ماده حکمنجه قیمیاتده مبادله جهتی راجح اولدیغندن معنای فسخی تخصیص قابل اولهماز .

٧٩٧ ماده ودیعه‌یی تسلیمده مکان ایداع معتبردر .

مثلا استانبولده ایداع اولنان متاع ینه استانبولده تسلیم اولنور . ادرنه‌ده تسلیم ایتمك اوزره مستودعه جبر اولنه‌ماز .

زیرا مستودع ودیعه‌یی نره‌ده قبض ایتمش ایسه اوراده رد واعاده‌یی التزام ایتمش دیمکدر . بشقه بر محلده تسلیمنی وعد ایتمش اولسه بیله بو وعدی تبرع قبیلندن اولدیغندن موجبنی ایفا ایچون جبر اولنه‌ماز . هر نقدر مؤنث رد وتسلیم مودعه عائد ایسه‌ده محل قبضك غیریده تسلیم ایله مستودعه جبر اولنمق حقنده کلفتی مستلزم اوله‌بیله‌جکندن جائز دکلدر .

٧٩٨ ماده ودیعه‌نك منافعی صاحبنکدر .

چونکه ملکنك نماسیدر .

مثلا امانت اولان حیوانك یاوریسی وسوتی ویوکی صاحبنه عائد اولور .

[منافع] کلمه‌سی منافع وزوائددن اعم اوله‌رق قوللانلمشدر .

زیرا مثالده بیان اولنان یاوری وسوت ویوك اعراض فانیه‌دن عبارت منافع اولمیوب زوائددر .

§

مستودع منافعی قبل الفساد حاكمه مراجعت ممكن اولمیان یرده بلا امر القاضی صاتسه جائز اولوب ضمان لازم كلمز .

صاتمیوب طورمقله بوزلسه اصل ودیعه بوزلدقده ضمان لازم كلدیكی كبی بونده دخی ضمان لازم كلمز . چونكه مستودعك بو بابده تعدیسی یوقدر . هرنقدر فسادی موجب اولان شیلرك اوكنی آلمق مروت قبیلندن ایسه‌ده بر كیمسه دیكرینه اییلك ایتمدیكندن طولایی مسئول اولمسی ایجاب ایتمز . §

مستودع ودیعه‌یی مودعك اذنی اولمقسزین آخره ایجار ایدوبده اجرتنی اخذ ایتدكده بو اجرت مستودعك اولوب مودع مداخله ایده‌مز . چونكه ایجار سببیله ودیعه مستودعك ضماننده بولنه‌جغندن و برشیئك نفعی ضمانی مقابلنده اولدیغندن اجرت مذكوره مستودعه عائد اولور .

٧٩٩ ماده . صاحب ودیعه غائب اولوبده اوزرینه نفقه‌سی واجب اولان كیمسه‌نك مراجعتی اوزرینه حاكم اول غائبك ودیعه اولان اقچه‌سندن اول كیمسه‌یه نفقه تقدیر ایتدكده مستودع كندو یدنده ودیعه اولان اقچه‌دن اول كیمسه‌نك نفقه‌سنه صرف ایتسه ضمان لازم كلمز . فقط حاكمك امری اولمقسزین صرف ایدر ایسه ضامن اولور .

[غائبدن] مقصد مدت سفر یعنی اوچ كونلك كه تقریباً طقسان كیلو مترو اوزاق مسافه‌ده بولنان كیمسه دیمكدر . اما غائب عن المجلس ایسه حاكم طرفندن احضاری قولای اولمغله نفقه تقدیرینه محل یوقدر . §

[نفقه] طعام ، کسوه ، سکنادن عبارتدر . نفقه‌نك وجوبی اوچ شی ایله اولور .

برنجیسی : زوجیتدر . زوجه ایستر فقیر ایستر غنی اولسون نفقه‌سی زوج اوزرینه واجبدر .

ایکنجیسی : مؤبداً حرمت نکاحی موجب اولان قرابتدر . من له النفقه فقیر اولمق وذی رحم محرم ایسه برادر وهمشیره کبی فقیر اولمغله برابر کسبدن عاجز اولمق شرطدر .

اوچنجیسی : ملکدر . اموال مشترکه کبی §

[اقچه‌سندن] قیدی من وجه وقوعیدر . چونکه ودیعه بغدای و آرپه والبسه کبی نفقه‌یه صالح اولان شیلردن ایسه انلردن دخی نفقه تقدیر اولنه‌بیلور .

من وجه احترازیدر . زیرا نفقه‌یه صالح اولمیان حیوان و کتاب مثللو ودیعه‌لردن نفقه تقدیر اولنه‌مز . چونکه بونلر ایله نفقه‌لنمق بیع ایتمکله حاصل اوله‌بیلوب غائبك مالی انفاق ایچون بیع اولنه‌ماز . §

مستودع ودیعه‌یی وسبب وجوب نفقه‌یی اقرار ایدر ایسه حاکم مذکور ودیعه‌دن نفقه تقدیر ایده‌بیلور . انکار ایدر ایسه حاکم ودیعه‌دن اول کیمسه‌نك نفقه‌سنه صرف ایتمك اوزره مستودعه امر ایده‌مز . زیرا ایداعی اثبات خصوصنده من له النفقه وسبب وجوب نفقه‌یی اثبات امرنده مستودع خصم شرعی اوله‌میه‌جغندن بونلری بینه ایله اثبات قابل اوله‌ماز .

فقط حاکم قدر معروف نفقه تقدیر ایدرك آخردن استدانه ایله

غائبك مالنى بولدقده رجوع ايتمك اوزره ، من له النفقه يه امر ايدر و نفقة مستدانه غائب اوزرينه دين اولور .

§

مستودع بونلرك انفاقى ايچون . وديعه دن بلا اذن القاضى ويرمش اولديغى اقچه يى بعد التضمين ويرمش اولديغى كيمسه دن آله ماز . زيرا تضمين ايله ويرمش اولديغى شيئه قبل الاعطا مالك اولوب كويا كندو مالندن تبرع ايتمش اولور .

فقط مستودع بلا امر القاضى صرف ايتدكدن صكره مودع مجيز اولسه بو اجازت مستودعى ضماندن ابرا معناسنى متضمن اولديغندن ضمان لازم كلمز .

كذلك مستودع ابوين يا زوجه ويا اولادن برى اولوبده بلا تقدير الحاكم مذكور وديعه دن كندو نفقه سنه صرف ايتسه ضمان لازم كلمز . زيرا بونلرك نفقه سى مودع اوزرينه قبل القضا دخى لازم اولديغندن حقلرينى استيفا ايتمش اولورلر .

٨٠٠ ماده مستودعه جنون عارض اولوبده صحو وافاقتندن يأس كلدكده قبل الجنه اخذ ايتمش اولديغى وديعه عيناً موجود اولمسه صاحبى بر معتبر كفيل كوستره رك مجنونك مالندن تضمينه صلاحيتى واردر .

شويله كه : مودع اولا حاكمه مراجعت ايدر . حاكم دخى مجنون ايچون بر وصى نصب ايلر . بعده بو وصى ايله مودع حضور حاكمده بالمحاكمه وديعه نك تضمينى لازم كلور ايسه مودعدن كفيل آلنه رق وديعه نك تضمينيله حكم ايلر .

فقط صكره كندويه افاقت كلوبده وديعه‌يى صاحبنه ردايتمش ياخود بلا تعد ولا تقصير وديعه تلف ياضايع اولمش ايدوكنى بيان ايدر ايسه يمينيله تصديق اولنه‌رق اخذاولنمش اولان اقچه‌سنى استرداد ايلر .

مستودع يميندن خلاص اولمق ايچون بينه ايله دخى اثبات ايده‌بيله‌جكى كبى مطلوبنى ايستر مودعدن ويا كفيلندن ايسترسه هرايكيسندن استرداد ايلر . ايشته بونك ايچون فقرهٔ اولى موجبنجه مودعك كفيل اعطاسى لازم كلور .

اما وديعه مستودع مجنونده عيناً موجود اولديغى حالده كفيل اعطاسنه حاجت اولمقسزين مودع استرداد ايلر . §

[صحوو افاقتدن يأس كلدكده] تعبيرندن مستبان اولديغنه كوره مادهٔ مشروحه‌نك حكمى مستودعه جنون مطبق عارض اولديغى حالده‌در . اكر جنون غير مطبق عارض اولمش ايسه صحو وافاقتنه انتظار اولنور . ٩٤٤

٨٠١ ماده مستودع فوت اولدقده وديعه عيناً تركه‌سنده بولنديغى صورتده وارثى يدنده دخى امانت اولمغله صاحبنه رد اولنور.

تركه‌دن معدود اولمديغندن وارثه انتقال ايتميه‌جكى كبى متوفانك دينى ظهور ايتدكده حق غرما دخى تعلق ايلمز . ومستودع وديعه‌يى

بیان ایتمدن وفات ایتسه ووارثی بیلمسه بیله مادامکه ودیعه عیناً موجوددر . فقرآت تالیه‌ده محرر تجهیل معناسنی تضمن ایتمز .

اما عیناً ترکه‌سنده بولنمدیغی صورتده اکر مستودعك حال حیاتنده اول ودیعه‌یی [صاحبنه‌رد ایتدم] یاخود [بلاتعد ضایع اولدی] دیمك کبی برصورتله ودیعه‌نك حالنی بیان وتقریر ایلدیکنی وارثی اثبات ایدر ایسه ضمان لازم کلمز .

چونکه مستودع حال حیاتنده ودیعه‌نك حالنی بیان وتقریر ایدوب تجهیل ایتمینجه ضماندن بری اولدیغی کبی بویله برسوز سویلدیکی یعنی مجهلاً فوت اولمدیغی اثبات اولنور ایسه ینه ضمان لازم کلمز . زیرا برهان ایله ثابت اولان شی عیاناً ثابت کبیدر .

انجق مستودعك سوزی یمینیله تصدیق اولنور . بعدالوفات وارثی تحلیف اولنماز .

§

[کبی] تعبیرندن دخی منفهم اوله‌جغی اوزره ودیعه‌نك حالنی بیان ایتمك مادۀ مشروحه‌ده محرر ایکی صورته منحصر دکلدر . ضماندن برائتی موجب اوله‌جق بشقه برصورتی بیان ایتدیکنی وارثی اثبات ایدر ایسه ینه ضمان لازم کلمز . مثلا مودعك امرینه بناءً ودیعه‌یی فلان شخصه صاتوب ثمنی اول شخص ذمتنده بولندیغنی مستودع بیان ایتمشیدی . دیو وارثی ادعا واثبات ایتدکده ضمان لازم کلمز .

کذلك وارث [ودیعه‌یی بیلورز شویله‌ایدی بویله‌ایدی] دیو

توصيف وتفسير ايدرك مستودعك وفاتندن صكره بلا تعد ولا تقصير ضايع اولديغنى بيان ايتسه يمينيله تصديق اولنه‌رق ضمان لازم كلمز .

وارث مستودع مقامنه قائم اولديغندن بو وجهله تفسير ايتديكى وتفسير واقع نفس الامره موافق اولديغى صورتده وديعه يدنده امانت اولوب تلف وضياعنده سوزى مع التحليف مقبول اولور .

بوفقره‌دن مستفاد اولور كه وارث وديعه‌نك حالنى بيلوبده متوفى مستودع دخى وارثنك بو معلوماتنه واقف اولديغى تقديرده مستودعه قبل الوفات وديعه‌نك حالنى بيان وتقرير ايتمك اقتضا ايتمز .

واكر مستودع وديعه‌نك حالنى بيان ايتمامش ايسه مجهلاً فوت اولمش ديمك اولمسيله ديون سائره كبى تركه‌سندن استيفا اولنور .

وديعه‌نك هالك ياخود مستهلك اولمسى احتمالى مساويدر . تجهيل استهلاكه دلالت ايتديكندن سبب ترجيح عد اولنور . زيرا تجهيل ايله وديعه مالكه نظراً منتفع به اولمقلقدن چيقار . چونكه ازالهٔ تصرف واردر . بالفعل مستهلك اولان شيلرده دخى بويله‌در . بناءً عليه تجهيل تعدى معناسنى متضمن اولديغندن استهلاك احتمالى ترجيح اولنور . هرنقدر ايداع دخى ازالهٔ تصرفى موجب ايسه‌ده مودعك رضاسنه مبتنيدر . تجهيلده ايسه مخالف رضا اوله‌رق ازالهٔ تصرف واردر .

وكذا وارثك وديعه‌يى توصيف وتفسير ايتميه‌رك مجرد [بز وديعه‌يى بيلورز ضايع اولدى] ديمسى معتبر اولميوب اولوجهله ضايع اولديغنى اثبات ايده‌مديكى صورتده تركه‌دن ضمان لازم كلور .

يعنى وارثك وديعه‌يى توصيف وتعريف ايتميه‌رك بيلديكنى اقرار ايله ضايع اولديغنى بيان ايلمسى تجهيل معناسنى تضمن ايدوب موجب ضمان اولور . يوقسه سوزى يمينيله تصديق اولنماز . §

وديعه امانت اولوب امانت دخى مضمون اولمديغندن مستودعك انجق حفظده تعدى وتقصيرى ايله ضمان لازم كله‌جكى ومودعك طلبى اوزرينه مستودعك وديعه‌يى رد ايتمامسى تعدى جمله‌سندن بولنديغى مواد سابقه‌ده ذكر وبيان اولنمشيدى .

مادهٔ مشروحه‌دن مستبان اولديغنه كوره مستودعك « نزدمده فلانك شويله بر وديعه‌سى واردر » ديو توصيف وتعريف ايتمدن ترك حيات ايلمسى دخى رد ايتمامك قبيلندن اولوب بو حالده وديعه‌يى تجهيل ايله استهلاك ايلمش اوله‌جغندن تركه‌سندن تضمين اولنور . ودين صحيح كبى اولديغندن مودع غرمايه داخل اولور .

انجق تجهيل وديعه امرنده ايكى شرطك تحققى لازمدر . برنجيسى : مستودع وديعه‌نك حالنى بيان ايتميه‌رك مجهلاً وفات ايتمش اولمليدر . ايكنجيسى : وارثى وديعه‌نك حالنى بيلمامليدر . بو ايكى شرطدن برينك تحقق ايتمنجه تجهيل دخى تحقق ايتميه‌جكندن ضمان لازم كلمز .

§

احكام مبسوطه هرامين كه امانتك حالنى مجهلاً وفات ايده ضمان لازم كلور . قاعده‌سنه متفرعدر . وبو قاعده يالكز وديعه‌يه مخصوص اولميوب مستعار ، مأجور ، مرهون ، مال مضاربه ، مال شركت كبى اماناتك تجهيلى دخى موجب ضماندر .

فقط قاعدۀ مزبوره‌نك بعض مستثنياتى واردر . شويله كه : روزكار بركيمسه‌نك خانه‌سنه برمال القا ياخود برى مالنى ديكرينك خانه‌سنه آنك امرى اولمقسزين وضع ايلدكدن صكره خانه صاحبى مجهلاً وفات ايتسه ضمان لازم كلمز .

كذلك ناظر وقف وقفك غلاتنى، حاكم اموال ايتامى ، اميرالجيش بعض غنايمى ، اب وجد ووصى مال صغيرى، شرعاً اوزرلرينه حفظ اموال لازم كليان صبى محجور ومجنون ومعتوه كبى كيمسه‌لر كندونرينه منتقل وديعه‌يى مجهلاً فوت اولسه‌لر تركه‌لرندن ضمان لازم كلمز .

٨٠٢ ماده مودع فوت اولدقده وديعه وارثنه ويريلور .

چونكه وارث مورثنه خلفدر . فقط صغير ايسه وصيسنه ويريلور .

اما مودع وديعه‌نك كندوسنه وارث اوليان برشخصه ويرلمسنى امر ايتمش اولسه بيله اول شخصه ويريلمز . مستودع ويرر ايسه ضامن اولور . زيرا مودعك وفاتيله اول شخصك وكالتى ومودعك امرى باطل اولور .

وارث معروفى واراپسه وديعه امين بيت الماله ويريلمز . مستودع ويرر ايسه ضامن اولور . اما وارث معروفى يوغيسه تركه‌سنه امين بيت المال وضع يد ايده‌جكندن وديعه دخى اكا ويريلور . §

ودیعه‌نك وارثه ویرلمسی قاعده‌سندن مسئلهٔ آتیه مستثنادر .
شویله‌که: بر کیمسه دیکر کمسنه‌ده شوقدر غروش آلهجغنه دائر اولان سندینی بر شخصه ایداع ایتدکدن صکره وفات ایتسه مستودع مبلغ مزبورك برمقدارینك اودنمش اولدیغنه واقف اولدقده مودعك وارثی مورثنك قبض مذکورینی اقرار ایتمدکجه مذکور سندی ابتداءً حبس وامساکه صلاحیتی واردر . زیرا سندی وارثه ویرسه مدیونی اضرار ایتمش اولور .

فقط ترکه مستغرق بالدین ایسه حاکمه مراجعت ایدیلور .
واکرحاکمه مراجعت ایتمکسزین مستودع انی وارثه ویروب اودخی استهلاك ایتسه مستودع ضامن اولور .

یعنی ترکه دیونه مساوی ویاناقص اولدیغنی تقدیرده حق غرما تعلق ایده‌جکندن وقضاء دیون ورثه‌نك حقندن مقدم اولدیغندن ودیعه‌نك وارثه اعطاسی غرمایی اضرار اولمغله جائز دکلدر .
کذلك غرمادن بعضیسنه دخی ویرمز . زیرا ترجیح بلامرجح اولور .
بناءبرین مستودعك حاکمه بالمراجعه رأی وتنسیبی موجبنجه حرکت ایتمسی ایجاب ایدر . حاکمه مراجعت ایتمیوبده ودیعه‌یی خود بخود اعطا ایلرایسه برنجی صورتده عموم غرمایی وایکنجی صورتده بعضیسنی اضرار ایلمش اوله‌جغندن تضمین ایتمسی لازم کلور .
هرنقدر مستودع ودیعه‌یی رد ایله بری اولور ایسه‌ده اخذ واسترداده حق اولان کیمسه‌یه رد ایدلمك اقتضا ایدر. ترکه مستغرق

بالدين اولنجه وارثك ياخود غرمادن بعضيسنك وديعه‌يی اخذ واسترداده حقی اولمديغندن انلره رد ايله بری اولماز .

٨٠٣ ماده وديعه‌نك تضمينی لازم كلدكده مثلياتدن ايسه مثلی وقيمياتدن ايسه ضمانی موجب اولان شيئك يوم وقوعنده‌كی قيمتی ويرمك لازم كلور .

زيرا وديعه ابتداءً امانت اولوب مضمون اولمديغندن ضمان تعديدن نشأت ايده‌يور قبض امانت هرنه‌زمان قبض ضمانه تحول ايدرايسه مستودع وديعه‌يی اوزمانده‌كی قيمتيله يدضمانه المش اوله‌جغی ووديعه‌نك بوقيمتی ايله حين قبضنده‌كی قيمتی بيننده اختلاف ازمنه وامكنه حسبيله فرق بولنه‌جغی جهتله ضمانی موجب اولان شيئك زمان ومحل وقوعنده‌كی قيمتی ويرمك لازم كلور .

مثلا وديعه‌يی متعمداً اتلاف ايتمش ايسه زمان ومحل اتلافنده‌كی واكر بشقه‌سنه اعاره ايدوبده مستعير اتلاف ايلمش ايسه اعاره ايتديكی زمان ومحلده‌كی قيمتنی تضمين ايدر .

مستعير وامثالنه تضمين ايتديرلدكده زمان ومحل قبضده‌كی قيمتنی ويرملری لازم كلور. چونكه اول وقت يدضمانلرينه داخل اولمشدر .

مسئله : مستودع وديعه اولان دفتری وياسندی اتلاف ايتدكده اول دفتر وياسندك يازيلی اولديغی حالده‌كی قيمتنی ضامن اولور يوقسه دفتر وياسندك حاوی اولديغی مبلغی تضمين لازم كلمز .

[يوم] كلمه‌سندن مقصد « كون » ديمك اولميوب مطلقا زماندر .

§

باب ثالث

عاريت حقنده اولوب ایکی فصلی شاملدر

فصل اول

عقد وشرط اعاره‌یه متعلق مسائل بیانده‌در .

٨٠٤ ماده اعاره ایجاب وقبول ایله وتعاطی ایله منعقد اولور .

مثلا بر کیمسه برینه [شو مالی سکا اعاره ایتدم] یاخود [عاریت ویردم] دیوب او دخی [قبول ایلدم] دیسه «صراحةً ایجاب وقبول وقوعبولمش اولدیغندن» یاخود برشی سویلیه‌رك قبض ایتسه «صراحةً ایجاب ومستعیرك قبضیله دلالةً قبول ایدلدیکندن» ویاخود بری دیکرینه [شو مالی بکا عاریت ویر] دیوب اودخی ویرسه« تعاطی وقوع بولدیغندن» اعاره منعقد اولور .

اشبو ماده ایله مثاللردن مستبان اولدیغنه کوره اعاره یالکز ایجاب ایله منعقد اولمیوب صراحةً ویادلالةً قبول دخی لازمدر . شو حالده ایجاب وقبول عقد اعاره‌نك رکنی اولمش اولور . وبعضاً ایجاب معیر وقبول مستعیر طرفندن وبعضاً ده عکسی صورتله وقوعبولور .

فقط ایجابك صراحةً اولمسی شرط اولوب قبولك دلالةً وقوعی دخی کافیدر .

بناءً علیه اعاره اوچ صورتله منعقد اولوب برنجیسی صراحةً ایجاب وقبول ایکنجیسی صراحةً ایجاب ودلالةً قبول اوچنجیسی تعاطی طریقی ایله‌در .

صور مذكورەدن بريله ايجاب و يا قبول بولنميان اعاره منعقد اولميەجغندن بركيمسه «شو حيوانى فلان كمسنەيه اعاره ايتدم» ديوبده اوكمسنه اوراده حاضر اولەرق استماع و ياخود كندوسنه اخبار ايله قبول ايتمكسزين مذكور حيوانى خود بخود آلوبده يدنده تلف اولسه ضامن اولور .

اما معيرك بو سوزينى مستعير بالذات استماع ويا رسولى ياخود فضولئ عدل طرفندن اخبار اولندقدن صكره حيوانى آلمش اولسه بلا تعد ولاتقصير تلف اولدقده ضامن اولماز .

مثال مشروحك جزؤ اخيرنده مستعير [شومالى بكا عاريت وير] ديمش ايسەده اعاره امر صيغەسيله منعقد اولەميەجغندن بو سوزى ايجاب معناسنى تضمن ايدەميوب وقوعبولەجق عقدك اعاره اولديغنه قرينەدر وبويله بر قرينه اولماز ايسه عقد واقع ادناى متيقن اولان ايداعه حمل اولنور .

بنابرين تعاطى ايله اعارەنك انعقادنده اعاره اولديغنه دلالت ايدەجك قرينەنك وجودى شرطدر . §

اعاره « قرض » لفظى ايلەده منعقد اولور . مثلا بر كيمسه «بو حيوانى استعمال ايتمك اوزره قرضاً ويردم» ديوب مستعيردخى قبول ايتسه اعاره منعقد اولور . يوقسه قرض فاسد اولماز . چونكه عقودده اعتبار مقاصد ومعانىيه كورەدر . الفاظ ومبانىيه دكلدر . §

[مالى] تعبيرينه نظراً مستعار معيرك ملكى اولمق شرطدر . زيرا اعاره تمليك منفعت اولوب هر برشى مالكى طرفندن تمليك اولنور . بشقەسى تمليك ايدر ايسه فضولى اولەجغندن صاحبى مجيز اولمديغى صورتده حكم غصب ترتب ايدر .

شو حالده بر کیمسه دیکرك مالنی اذنی اولمقسزین آخره اعاره ایدوبده بلا تعد ولا تقصیر تلف اولسه صاحبی دیلرسه معیره ودیلرسه مستعیره مراجعتله تضمین ایتدیرر .

انجق اعاره تملیك منفعتدن عبارت اولمغله مستعارك منفعتنه مالکیت کافی اولوب ذاتنه مالکیت شرط دکلدر .

بوندن ناشیدرکه معیر نهی ایتمدیکی تقدیرده مستعیرك مستعاری آخره اعاره ایده بیله جکی ٨١٩ ، ٨٢٠ نجی ماده لرده بیان قلنمشدر .

٨٠٥ ماده معیرك سکوتی قبول صایلماز .

بناءً علیه بر کیمسه برندن بر شی عاریت ایستیوبده صاحبی سکوت ایلمش اولدیغی حالده آلسه غاصب اولور .

قاعدهٔ ساکته بر سوز اسناد اولنماز . اکرچه معرض حاجتده سکوت بیان ایسه ده اعاره ده معیرك سکوتی معرض حاجت دکلدر . چونکه سکوتی قبول فعلی عد اولنسه اساساً متبرع اولان معیری تضییق لازم کلور . بوده شرعاً غیر جائزدر .

٨٠٦ ماده معیر ایستدیکی وقت اعاره دن رجوع ایده بیلور .

بو ماده شرائط اعاره یه متعلق مسائلدن اولمیوب احکام اعاره یی مبین اولدیغندن فصل ثانیده ذکری مناسب ایدی . هر نه ایسه اعاره عقود لازمه دن اولمدیغندن معیر اعاره دن رجوع ایده بیلور . زیرا اعاره بلا عوض تملیك منفعتدن عبارت اولدیغندن تبرعدر . بو منفعت دخی عاریتی استعمال ایله مرور زماندن حاصل اولور . معیر عقد اعاره یی فسخ

ایتدیکی زمان مستعار اولان مالنك حاصـل اوله‌جق منافعنی تبرعدن واز کچمش اولور .

عقد اعاره‌اساساً ملکیتی ازاله ایتمدیکندن معیرك فسخه صلاحیتی درکاردر . بوصلاحیتنی منع ویاتحدید ایتمك تبرعه اجبار اولمغله غیر جائزدر . چونکه تبرعه اجبار متبرع حقنده محض ضرر اوله‌جغندن هیچ برمتبرع اجبار اولنه‌ماز .

بنابرین اعاره‌ده کیفیت رجوع مطلق اولوب اعاره موقت‌ویامقید اولسون ومستعیر عاریتی قوللانمش اولسون اولمسون معیر هرحالده رجوع ایده‌بیلور . ورجوعیله اعاره باطل اولور .

کذلك مستعار کرك‌بنا ویاترلا اولسون‌وکرك بشقه برشی‌اولسون زیرا منافع شیئاً فشیئاً حادث اولوب ملکیت دخی منافعك حدوثیله ثابت‌اوله‌جغندن اعاره‌دن رجوع‌هنوز حادث اولمیان منافعك تملیکندن امتناع اولوب بوکا ایسه معیرك صلاحیتی درکاردر .

فقط اعارهٔ موقته‌ده انقضای مدتدن اول رجوع وعده مخالفت اولمغله مکروه اولدیغی کبی اعارهٔ موقته‌ده معیرك فسخ اعاره ایتمسندن طولایی مستعیر متضرر اولدیغی تقدیرده ۸۳۱،۸۳۲ نجی ماده وشرحلرنده بیان قلندیغی وجهله انك دخی حقوقی محافظه ایدیلور .

§

بو ماده‌نك بر استثناسی واردر . شویله‌که: برکیمسه صورت مطلقه ویا مقیده‌ده بر مالنی بر کمسنه‌یه اعاره‌یی وصیت ایدوبده ثلث مالی مساعد اولدیغی وموصی له موصینك وفاتندن صکره‌قبول ایلدیکی تقدیرده معیرك ورثه‌سی رجوع ایده‌مز . §

اسباب محررەیه نظراً مستعیر عاریتی معیرك حق رجوعنی تضییق ایتمامك ایچون بشقەسنه ایجار ویا ترهین ایدەمز .

کذلك اعارەدن مستعیر انتفاع ایدوب هر کیم اولور ایسه اولسون کندوسنه عائد اولان برشیئ قبول ایدوب ایتمامکده مختار اولدیغندن مستعیر هرنه زمان اولور ایسه اولسون بلا قید وشرط اعارەیی فسخ ایدەبیلور .

٨٠٧ ماده معیر ومستعیردن هر قنغیسی فوت اولسه عقد اعاره منفسخ اولور .

٢٩٥ ، ٢٩٧ نجی مادەلر احکامنجه بایع ثمنی ویا مشتری مبیعی قبض ایتمدن احد عاقدین یاخود هر ایکیسی وفات ایتسه بیع منفسخ اولمدیغی حالده احد عاقدینك وفاتیله اعارەنك منفسخ اولمسی اجارەیه مشابهتندن ناشیدر .

هر نقدر اجاره عوض مقابلەسنده واعاره بلا عوض منعقد اولور ایسەده بوندن قطع نظر ایکیسیندەماهیة تملیك منفعتدن عبارت اولمسنه نظراً حکم اعاره اکثر احوالده احکام اجارەیه مشابهدر . بناءً علیه احد عاقدینك وفاتیله اجارەنك منفسخ اولەجغی حقنده ٤٥٨ نجی ماده شرحنده بیان قلنان اسباب اعارەیه دخی شاملدرکه خلاصەسی معیرك وفاتیله مستعار وارثه انتقال ایدەجکندن بعده مستعیر انی استعمال ایدەمز . مستعیر وفات ایدنجه معیر انك وارثنه اعاره ایتمدیکی ایچون وارثی مستعاری استعمال ایدەمز .

بو ماده دخی احکام اعارەیه متعلقدر .

٨٠٨ ماده مستعارك انتفاعه صالح اولمسی شرطدر .

بناءً عليه فراری حيوانك اعاره واستعاره‌سی صحيح دكلدر .
٤٢٠ نجی ماده شرحنده ايضاح اولنديغی وجهله اجاره‌ده اولديغی مثللو اعاره‌ده دخی معقود عليه منفعت ايسه‌ده منفعت ابتداءً معدوم اولمسی حسبيله عقد محل منفعت اولان مستعاره تعلق ايتديكندن مستعارك انتفاعه صالح اولمسی لازمدر. بو ايسه مقدور التسليم اولمسنی اقتضا ايده‌جكندن فراری حيوان كبی تسليمی ممكن اولميان شيلردن استفاده اولنه‌ميه‌جغی جهتله اعاره واستعاره‌سی باطلدر . §
كذلك عاريت تمليك منفعتدن عبارت اولمسنه نظراً مستعارك استهلاك ايدلمكسزين انتفاعی ممكن اولمسی دخی شرطدر . بغدای ونقود مثللو عينی استهلاك ايدلمكسزين انتفاعی ممكن اولميان مكيلات وموزونات وعددياتك اعاره‌سی قرض اولمش اولور . مكركه عينك بقاسيله برابر حصولی ممكن اوله‌جق بر منفعت تعيين اولنه .
مثلا بر كيمسه ديكرندن اتمك ويا بغدای وياخود پاره استعاره ايتسه حقيقتده اعاره اولميوب قرض اولور . لكن بر قادين طاقنمق ايچون زينت التونی استعاره ايتسه عاريت اولور .

٨٠٩ ماده معير ومستعيرك عاقل ومميز اولملری شرطدر.

بالغ اولملری شرط دكلدر.

عقد اعاره كرك معير وكرك مستعير ايچون نفع ايله ضرر بيننده متدائر عقودندر . اكرچه مستعير عاريتك منفعتنه مالك اولمسنه نظراً حقنده نفع محض ومعير حقنده بالعكس ضرر محض كبی ايسه‌ده مستعيرك متضرر ومعيرك منتفع اولمق احتمالی دخی واردر شويله كه : اولاً مؤنت رد مستعيره عائددر . ثانياً عاريت ذی روح اولور

ايسه انفاقى مستعيره عائد اولوب مدت اعارەده معير شو كلفتدن آزاده اولور . ثالثاً منفعت قبض مستعيره عائد اولديغندن بالفرض مستعار مغصوب ايسه مستعير غاصب الغاصب حكمنده اولەرق مغصوب منه مستعارى مستعيره تضمين ايتديرەبيلور وبوحالده مستعير معيره رجوع ايدەميەجكندن متضرر اولور .

اسباب محررەدن مستبان اولديغى اوزره عقد اعارەده معير ايله مستعيرك هم منتفع وهم متضرر اولمق احتمالى بولنديغندن اهليت شخصيه خصوصنده ايكيسيده مساوى طوتلمشدر .

بناءً عليه مجنون ايله صبئ غير مميزك اعاره واستعارەلرى جائز اولماز . چونكه بونلر مكلف اولمدقلرندن تصرفات قوليەلرى شرعاً معتبر دكلدر . عاقل وبالغ اولان بر كيمسه مجنون يا صغير غير مميزه بر مال اعاره ايدوبده حفظ واستعمالده قصورندن ناشى تلف اولسه ٧٧٦ نجى ماده شرحنده محرر اسبابه مبنى ضمان لازم كلمز .

بالعكس مجنون وصبئ غير مميزدن بر مال استعاره ايلسه بلا تعد ولا تقصير تلف اولدقده بيله كندوسنه ضمان لازم كلور .

فقط بر صبئ غير مميز برينك مالنى غصب ايله ديكر بر صبئ غير مميزه اعاره ايتسەده عاريت انك يدنده تلف اولسه مال صاحبى ديلديكنه تضمين ايتديره بيلور . شو قدركه معير ويا مستعير اولان صبى مميز مأذون ايسه اكا تضمين ايتديرر .

اما صبئ مأذونك اعاره واستعارەسى جائز اولور .

چونكه اعاره واستعاره تجارتك لوازمندندر . تجارت ايتمكه مأذون اولان صبئ مميز ويامعتوه تجارتك لوازمندن اولان شيئ اجرايه دخى مأذون اولور .

اما صبیء ممیز ومعتوه غیر ممیز یعنی محجور اولورلر ایسه اعاره واستعاره‌لری ولیلرینك اجازتنه موقوفدر .

٨١٠ ماده عاریتده قبض شرط اولوب قبل القبض حکمی یوقدر

چونکه اعاره تبرع اولوب تبرع انجق قبض ایله تمام اولور. ٥٧ بناءً علیه معیر صراحة ویا دلالةً اذن ویرمکسزین مستعیر عاریتی قبض ایدوب یدنده تلف اولسه ضمان لازم کلور .

٨١١ ماده مستعارك تعیینی لازمدر .

مستعارك جهالتی نزاعه مفضی اوله‌جغی جهتله هنوز استیفای منفعته ابتدار اولنمقسزین فسخی طرفنه کیدلسه عقد اعاره‌دن فائده حاصل اوله‌میه‌جغندن تعیین ایله معلوم اولمسی ویا مستعیرك تخییریله جهالت فاحشه‌نك ازاله‌سی شرطدر .

مثلا تعیین وتخییر اولنمقسزین ایکی بارکیردن بری اعاره اولنسه صحیح اولمیوب معیر هر قنغیسنی اعاره ایده‌جك ایسه تعیین ایتمسی لازمدر . فقط [هر قنغیسنی آلور ایسه‌ك آل] دیو مستعیری تخییر ایتسه اعاره صحیح اولور . وهر قنغیسنی آلور ایسه عاریت اولمش اولور . هرنقدر بوصورتده دخی جهالت وار ایسه‌ده جهالت فاحشه اولمدیغندن نزاعه مؤدی اولماز . §

اما منافع مستعارك جهالتی صحت اعاره‌یه مانع دکلدر . بناءً علیه زمان ومکان ومنفعت تعیین اولنمقسزین اعاره صحیحدر .

کذلك ٧٦٥ نجی ماده شرحنده بیان وایضاح قلندیغی اوزره مشاعك اعاره‌سی دخی صحیحدر . نه صورتله اعاره ایدیلورسه ایدلسون . §

اعاره بلا بدل تمليك منافعدن عبارت اولمغله اعارەده عوض بولنماموق شرطدر . شايد عوض شرط ايديلور ايسه اجاره اولور . §

منافع صغير ايله تبرع جائز اولمديغندن مستعارك مال صغير ويا بالذات صبي اولمامسى شرطدر . آنجق وليسى صغيرى تعلم صنعت ايچون استاده اعاره ايدەبيلور . وصغيرك تعلم ايچون استادينه خدمت ايتمسى لازم كلور . چونكه حقنده نفع محضدر . §

هر نوع عقودده مقتضاى عقده مخالف اولان شرط باطل اولديغندن مستعار بلا تعد ولا تقصير تلف اولدقده مستعيرك تضمين ايتمسى شرط قلنسه باطلدر .

فصل ثانى

عاريتك احكام وضماناتى بياننده‌در

٨١٢ ماده مستعير بلا بدل عاريتك منفعتنه مالك اولور .

بناءً عليه معير بعدالاستعمال مستعيردن اجرت طلب ايدەمز .

چونكه اعارەنك تعريفندن دخى مستبان اولديغى اوزره ماهيتى مجاناً تمليك منفعتدن عبارت اولمغله بدل لازم كليەجكى كبى شايد بدل شرط ايديلور ايسه اجارەيه منقلب اولور .

٨١٣ ماده عاريت مستعير يدنده امانتدر . بلا تعد ولا تقصير تلف يا ضايع اولسه ياخود قيمتنه نقصان كلسه ضمان لازم كلمز .

مثلا عاريت آينه قضارا مستعيرك النden دوشمكله ياخود آياغى قايوبده كندوسى آينەيه چارپمغله قيرلسه ضمان لازم كلمز .

كذلك عاريت كچه اوزرینه قضـارا برشی دوکولمکله لـکه‌لنوبده قیمتنه نقصان کلسه ضمان لازم کلمز .

بوبابده [لیس علی المستعیر غیرالمغل ضمان] حدیث شریفی وارد اولمشدر . چونکه مستعار نه اسـتیفای مطلوب ونه‌ده مبادله طریقی ایله اخذ ایدلمیوب صـاحبنك اذنیله برای انتفاع قبض اولندیغندن قبضـه اذن ایله ضمان اجتماع ایتمز . جواز شرعی ضمانه منافیدر . برکیمسه مالنك اتلافنی دیکر کسنه‌یه امر ایدوبده اوده اتلاف ایتسه ضامن اولمیه‌جغی کبی عاریتده دخی ضمان لازم کلمز .

٨١٤ ماده مستعیرك برکونه تعدیسی یاتقصیری واقع اولدقده آرتق هرنه سببله اولور ایسه اولسون عاریت تلف اولسه یاخود قیمتنه نقصان کلسه ضمان لازم کلور .

زیرا هرکس کندی تعدی وقصورندن مسئول اولور . [آرتق هرنه سببله اولور ایسه اولسون] تعبیرندن اکلاشلدیغنه کوره کرك تعدی وتقصیر واقع سببیله وکرك مسـتعیر درجهٔ مأذونیتنی تجاوز ایتدکدن صکره تعدیدن صرف نظرله دائرهٔ مأذونیتنه عودت ایدوب بعده عاریت بلا تعد ولا تقصیر تلف یا ضایع اولسـه یاخود قیمتنه نقصان کلسه ضمان لازم کلور .

چونکه ٧٦٤ نجی ماده شرحنـده دخی ذکر اولندیغی اوزره قاعدهٔ امین بعدالخلاف وفاقه عودت‌ایدنجه ضماندن بری اولورایسه‌ده ٦٠٥ نجی ماده‌ده تصریح ایدلدیکی وجهله مستأجر ایله مادهٔ مشروحه حکمنجه مستعیر بوقاعده‌دن مستثنادر . زیرا امنانك اماتی قبضلری صـاحبلرینك منفعتی ایچون اولوب بعدالخلاف وفاقه عودت ایتملریله

اماتی کویا صاحبلرینه اعاده ایتمش اولورلر . لکن مستأجر ایله مستعیر مأجور ایله مستعاری کندی منفعتلری ایچون قبض ایتمش اولدقلرندن بونلر تعدی وتقصیر ایله غاصب اولەرق ید امانتلری ید ضمانه انقلاب ایدر ومأجوری وعاریتی صاغ و سالم صاحبنه تسلیم ایدنجیه قدر ید ضمانلری ید امانته منقلب اولمز .

فقط مستعیرك بعدالخلاف وفاقه عودت ایتمسیله ضمان غصبدن بری اولەمامسندن شو مسئله مستثنادر :

برکیمسه رهن ایتمك اوزره بر حیوانی استعاره ایدوب آنجق رهن ایتمزدن مقدم رکوب ایله تعدی ایتدکدن صکره رهن اولەرق مرتهنه تسلیم ایتسەده مرهونی هنوز مرتهندن استرداد ایتمدن تلف اولسه راهن مستعیره تعدیسندن طولایی ضمان غصب لازم کلیوب ضمان رهن لازم کلور .

بناءً علیه حیوانك قیمتی دینك مقدارندن فضله اولدیغی تقدیرده معیر راهن مستعیره قیمت مزبوره ایله مراجعت ایدەمیوب دینك مقداریله مراجعت ایدر . راهن مستعیر هر نقدر رکوب ایله تعدی ایتمش ایسەده معیرك حیوانی اعارەدن مقصدی ترهینه اذن اولوب مذکور حیوان رهن ایدیلنجیه قدر ید مستعیرده ودیعه حکمندە بولنەرق او حالده زاکب اولمش وبعده تعدیدن صرف نظرله ترهین ایدرك مقصد معیر حصول بولمش اولدیغندن رکوبندن طولایی ضمان غصب لازم کلمز . کلەلم صددە :

مثلا مستعیر ایکی کونده واریلەجق محله عاریت حیوان ایله برکونده کیدوبده اول حیوان تلف اولسه یاخود زبون اولەرق قیمتنه نقصان کلسه ضمان لازم کلور .

وکذا بر محله قدر استعاره ایتدیکی حیون ایله اول محله واوربده دها

ايلرويه تجاوز ايتدكدن صكره حتف انفه حيوان تلف اولسه ضمان لازم كلور .

ايستر او محلده ايستر كيرو دونوب كلور ايكن وحتى محل مزبوره داخل اولدقدن صكره بلا تعد ولا تقصير تلف اولسون .

كذلك بركيمسه بر كردانلق استعاره ايله برصبينك بوينه طاقوب ويانده كوزه ديجيسي اولمديغي حالده براغوبده سرقت اولندقده اكرصبي اوزنده كي اشيايي حفظه قادر ايسه ضمان لازم كلمز .

يعني مستعير عاريتي بشقه‌سنه اعاره ايده‌بيله‌جكي كبي صبيء مميز دخي اعاره واستعاره‌يه اهل اولديغندن مستعيرك عاريتي برصبيء مميزه اعاره‌سي تعدي اولمديغندن ومستعير ثاني اولان صبينك حفظده تقصيري وقوعبولمديغندن هرايكيسنه‌ده ضمان لازم كلمز .

فقط تعدي وياتقصيري ايله تلف ياضايع اولور ايسه صبي‌يه ضمان لازم كلور .

اما قادر دكل ايسه ضمان لازم كلور .

يعني صبيء غير مميزايسه اعاره واستعاره‌يه اهل اولمديغني وصبيء غير مميزك طبعاً اتلاف ماله مائل اولديغني بيلديكي حالده مستعيرك اكا اعاره‌سي تعدي اولمغله كندوسنه ضمان لازم كلور . §

بركيمسه كندوسي ويا بربشقه‌سي بنمك اوزره برحيوان استعاره ايدوبده ديكر بريني دخي ارداف ويا اشيا تحميل ايدرك حيوان تلف اولسه ٥٥١ نجي مادده تفصيل اولنديغي وجهله ضمان لازم كلور .

٨١٥ ماده مستعارك نفقه‌سي مستعير اوزرينه‌در .

بناءً عليه مستعيرعاريت حيوانه علف ويرميوبده تلف اولسه ضامن اولور . چونكه مستعير بلا بدل مستعارك منفعتنه نائل اوليور . قاعدةً برشيئك منفعتنه نائل اولان انك مضرتنه متحمل اولور ٨٧

مع مافيه مستعير ديلديكي زمان اعاره‌يي فسخ ايده بيله‌جكندن مادهٔ

مشروحه‌دن مقصد مستعير انفاقه جبر اولنور ديمك اولميوب بلكه يامستعاری انفاق ايله منفعتی استحصال ايت ياخود عاريتی صاحبنه رد ايله دينلور .

اجاره بدل مقابلنده تمليك منفعت اولديغندن مأجورك نفقه‌سی موجر ووديعه‌يی مستودع انتفاع ايتمكسزين حفظ ايده‌جكی جهتله نفقه‌سی مودع اوزرينه اولديغندن بونلر ايله عاريت بيننده فرق واردر .

٨١٦ ماده اعارهٔ مطلقه‌ده يعنی معيرك اعاره‌يی زمان ومكان وبرنوع انتفاع ايله تقييد ايتمديكی صورتده عاريتی مستعير ديلديكی زمان ومكانده ديلديكی وجهله استعمال ايده بيلور .

مادهٔ مشروحه ايله مواد تاليه‌دن مستبان اوله‌جغنه كوره عاريت يامطلقه ويا مقيده اولور. عاريت مطلقه: اشبو فقره‌ده تذكار اولنديغی وجهله زمان ومكان وبرنوع انتفاع و ٨١٩ ماده موجبنجه منتفعك تعيينی ايله تقييد اولنميان وعاريت مقيده: بونلردن بريله تقييد اولنان عاريتدر. اطلاق وتقييد نقطهٔ نظرندن عاريت درت نوعدر .

برنجيسی: هم زمانده وهم انتفاعده مطلق اولمقدر. بونك حكمی مستعير عملاً بالاطلاق ديلديكی زمانده ديلديكی وجهله انتفاع ايتمكدر.

ايكنجيسی: هم زمانده وهم انتفاعده مقيد اولمقدر . بوصورتده مستعير ذكر وتسميه اولنان شيئ تجاوز ايده‌مز فقط اهونی ايشليه بيلور .

اوچنجیسی : زمان جهتیله مقید وانتفاع جهتیله مطلق اولمقدر. بوحالده مستعیر وقت معینده دیلدیکی وجهله استیفای منفعت ایده بیلور. دردنجیسی : زمان جهتیله مطلق وانتفاع جهتیله مقید اولمقدر . بوصورتده مستعیر معیرك تعیین ایتدیکی منفعتدن زیاده استیفا ایده مز . عاریت مقیده نك احکامی مواد آتیه ده ذکر وتفصیل اولنوب مادهٔ مشروحه عاریت مطلقه نك حکمنی مبیندر که عاریت ملك منزله سنه تنزیل اولنوب مالکك انتفاع ایده جکی صورتلرك کافه سیله مستعیرك دخی انتفاع ایتمسیدر . انجق مطلق اطلاقی اوزره جاری اولدیغی تقدیرده مستعیرك عاریتی کیف مایشا تصرف ایده بیلمسی لازم کلوب حال بوکه معیرك عاریتی استعمال ایچون مستعیره اذن ویرمسیله اندن حق ملکی زائل اولمدیغندن حقوقنك محافظه سی لازمه دن اولدیغنه و ۳٦ نجی ماده شرحنده بیان و ایضاح اولندیغی اوزره عادات مقاولاتك مفسری ایدوکنه بناءً اعارهٔ مطلقه :

فقط عرف وعادت ایله تقید ایدر .

بناءً علیه عرف وعادت بوبابده دلیل تقییدی اولمغله مستعیر عاریتی خلاف عرف وعادت استعمال ایله تلف اولسه ضامن اولور .

مثلا بر کیمسه بارکیرینی اولوجهله مطلق اوله رق اعاره ایتدکده مستعیر اکا دیلدیکی وقت بنرو دیلدیکی محله کیدر. فقط عادت اوزره ایکی ساعتده کیدیله جك محله برساعتده کیده مز. کذلك مطلق اوله رق اعاره اولنان برخان اوطه سنده مستعیر دیلرسه ساکن اولور ودیلرسه امتعه وضع ایدر . فقط عرف وعادتك خلافی اوله رق ایچنده تیمورجیلك ایده مز.

۸۱۷ ماده اعاره زمان ومکان ایله تقیید اولندقده قید معتبر اولوب مستعیر اکا مخالفت ایده مز .

چونکه بشقه‌سنك مالنده تصرف ایده‌جکندن صاحبی نه وجهله اذن ویرمش ایسه انجق اولوجهله استعمال ایده‌بیلور . مخالفت ایدر ایسه تعدی ایتمش اوله‌جغندن ضامن اولور .

مثلا اوچ ساعت بنمك اوزره استعاره اولنان حیوانه درت ساعت بنیله‌مز . یعنی اعاره زمان ایله تقیید اولندیغی صورتده مستعیر اعارۀ مطلقه کبی انتفاع ایده‌بیلور ایسه‌ده انتفاعی مدت معینه ظرفنده اولمقله مقیددر . زمان منقضی اولدقده عاریتی رد واعاده ایتمك اقتضا ایدر . امکان اولدیغی حالده مستعاری صاحبنه رد واعاده ایتمدیکی صورتده وقت معینك انقضاسندن صکره ایستر استعمال ایتسون ایستر ایتمسون عاریت تلف اولور ایسه ضامن اولور . چونکه رد واعاده ایتمامسیله تعدی ایتمش اولدی .

وبرمحله کیتمك اوزره استعاره اولنان حیوان ایله بشقه محله کیدیله‌مز . یعنی اعاره مکان ایله تقیید اولندقده مستعیر تعیین اولنان مکانده اعارۀ مطلقه مثللو انتفاع ایده‌بیلور ایسه‌ده عاریت حیوان ایله معین اولان محلدن بشقه برمحله کیده‌میه‌جکی کبی اومحلی دخی تجاوز ایده‌مز . شاید کیدر ویا تجاوز ایلر ایسه حکم غصب ترتب ایدر . §

مادۀ سابقه ولاحقه‌ده بیان قلندیغی وجهله اعاره برنوع انتفاع ایله‌ده تقیید اولنه‌بیله‌جکی کبی معیر صورت استعمالی برشرط مقید ایله تقیید ایتدکده معتبر اولوب اول شرطه رعایت ایدلمك لازمدر . ایدلمدیکی تقدیرده ضمان لازم کلور . مثلا برحیوانی اعاره ایدر ایکن « یولاردن طوت صالیویرمه » دیو تنبیه ایتسه بوشرطه رعایت لازمدر . مستعیر یولاری براقوبده حیوان فرار ایدرك ضایع اولسه ضامن اولور .

٨١٨ ماده اعاره برنوع انتفاع ایله تقیید اولندقده

مستعير مأذون اولديغى انتفاعك مافوقنه تجاوز ايده‌مز . اما اكامساوى وياادون صورتده استعمال ايله مخالفت ايده‌بيلور.

زيرا معيرك موافقت ايتديكى منفعتك مثلنه ويا مادوننـه دخى موافقت ايده‌جكى عقد اعاره‌نك مفهومندن اكلاشيلور. كتاب الاجاراتده مندرج ٤٢٦ نجى ماده‌ده بيان اولنديغى اوزره بوبابده قاعده شودر : برشيئك منفعتنه مستحق اولان كيمسه عيناً اول منفعتى يا مثلنى ياخود مادوننى استيفا ايده‌بيلور . اما مافوقنه تجاوز ايده‌مز .

مثلا بغداى يوكلتمك ايچون استعاره اولنان حيوانه تيمور وياخود طاش يوكلديله‌مز .

ولوكه وزن وثقلتده مساوى اولسون زيرا تيمور كبى شيلر حيوانك ارقه‌سنده برمحلده اجتماع ايده‌جكى جهتله بتون ثقلتى يالكز اومحلى تضييق ايدر .

اما بغدايه مساوى ياخود اندن اخف بريوك تحميل اولنه‌بيلور .

كذلك يموق وصمان كبى شيلر دخى بغداى ايچون استعاره اولنان حيوانه تحميل ايديله‌مز . چونكه يموق وامثالى حيوانك محل وضعندن زياده محلنى اشغال واحاطه ايده‌جكى ايچون حيوانى تضييق ايدر .

اسباب محرزه‌يه مبنى [وياخود اندن اخف] تعبيرندن مقصد وزناً اولميوب ضررجه اخف ديمكدر .

وكذا بمك ايچون استعاره اولنان حيوانه يوك يوكلديله‌مز . ٥٥٠
اما يوك ايچون استعاره اولنان حيوانه بنله بيلور . ٥٥٨

خلاصه منفعت معينه‌يه مخالفت اوچ درلو اولور . برنجيسى : مثل مساويده مخالفتدر . بش كيله اعلا جنس بغداى تحميل اولنمق اوزره استعاره اولنان حيوانه ادناسندن اولمقدار بغداى يوكلتمك كبى كه‌ام

تحميلده فرقی موجب اولمدیغی جهتله حقیقةً مخالفت عداولنه میه جغندن جائزدر .

ایکنجیسی: جنسده مخالفتدر . بغدای تحمیل ایدلمك اوزره استعاره اولنان حیوانه تیمور ویا آرپه یوکلتمك کبی .

اکر بو مخالفت جانب خیره عدول صورتیله اولور مثلا بغدای یرینه آرپه ویاعلف تحمیل ایدیلور ایسه جائزدر . اما جانب شره عدول صورتیله اولور مثلا بغدای یرینه تیمور تحمیل ایدیلور ایسه جائز اولمیوب موجب ضماندر .

اوچنجیسی: مقدارده مخالفتدر. بش کیله بغدای یرینه التی کیله تحمیل ایتمك کبی که قطعا جائز دکلدر .

بوصورتله یوکلدیلان یوکه حیوانك تحملی وارایسه تلف اولدقده تسمیه وتعیین اولنان یوکدن زیاده مقداری نسبتنده مستعیر ضامن اولور . چونکه ضمان مأذون اولدیغی مقدار ایله زیاده یه تقسیم اولنه رق مأذون اولدیغی مقدارده ضماندن حصه سی ساقط اولور. واکر حیوانك تحملی یوغیسه مستعیر اول حیوانك تمام قیمتنی ضامن اولور زیرا بوتقدیرده مستعیر اول حیوانی اتلاف واستهلاك ایتمش اولور. اما بش کیله بغدای یرینه درت کیله بغدای تحمیل ایتسه جهت خیره عدول ایله مخالفت ایتمش اوله جغندن ضمان لازم کلمز .

٨١٩ ماده معیر اکر منتفعی تعیین ایتمکسزین مطلق اوله رق اعاره ایتمش ایسه مستعیرك آنی اطلاقی اوزره استعماله صلاحیتی واردر .

زيرا ٦٤ نجى ماده‌ده محرر قاعده حكمنجه مطلق اطلاقى اوزره جارى اولور . اكر نصاً ياخود دلالةً تقييد دليلى بولنماز ايسه .
اطلاق ايكى صورتله اولور . برى نص على الاطلاقدر كه «ديلديككى اركاب ايتمك اوزره سكا اعاره ايتدم» ديمك كبى صراحةً تعميم ايديلور .
ديكرى دلالت طريقيله اطلاقدركه معبر على الاطلاق « بو حيوانى سكا اعاره ايلدم » ديوب صراحةً تعميم ايتمامك صورتيله اولور .
اجاره‌ده برنجى صورتله اولان اطلاق معتبر اولوب ايكنجيسى معتبر دكلدر . زيرا اجاره‌ده منفعت صراحةً تعميم ايدلمز ايسه مجهول اوله‌جغندن اجاره فاسد اولور .
اما عاريتده منفعتك جهالتى مانع صحت اولمديغندن مادهٔ مشروحه حكمنجه [مطلق اوله‌رق اعاره] هرايكى صورتله معتبردر .
يعنى ديلرسه انى كندو استعمال ايدر . ديلرسه بشقه‌سنه اعاره ايله استعمال ايتديرر .
چونكه اعاره تمليك منفعتدن عبارت اولديغندن مستعير مستحق اولديغى شئ آخره اعاره طريقيله تمليك ايده بيلور .
عاريت كرك اوطه كبى مستعمليلنك اختلافيله مختلف اولميان شيلردن اولسون وكرك بنك آتى كبى مستعمليلنك اختلافيله مختلف اولان شيلردن اولسون .
ناسك استعمال وانتفاعنده متفاوت اولميان مأجورى مستأجر آخره ايجار ايده بيلوب استعمال وانتفاعنده متفاوت اولان مأجورى آخره ايجار ايده‌ميه‌جكى ٥٨٧ نجى ماده‌ده ذكر اولنمشيدى . حال بو كه

مستعيرك عاريتی آخره اعارهسی خصوصنده استعمال وانتفاعده متفاوت اولوب اولمامسی فقرهٔ مذكورهيه نظراً مساويدر .

بناءً علی ذلك بوماده احكامنجه اعارهايله اجاره بيننده فرق واردر.

مثلا بركيمسه [اوطهمی سكا اعاره ايتدم] ديديكی صورتده مستعير آنده ديلرسه كندو اقامت ايدر وديلرسه بشقهسنی اسكان ايدر .

وكذا [شوآتی سكا اعاره ايتدم] ديديكی صورتده مستعير ديلرسه اول آته كندو بنر وديلرسه بشقهسنی بنديرر .

انجق ٥٥٢ نجی مادده مصرح اولديغی وجهله اجاره مثللو عاريتده دخی مطلق اولهرق اعاره ايدلمش اولان برمالده كی انتفاع تعين ايتدكدن صكره مستعيرانی بشقهسنه انتفاع ايتديرهمز . يعنی مثال مذكورده بيان قلنان حيوانه كندوسی بنر ايسه ارتق بشقهسنی اركاب ايدهمز وبشقهسنی اركاب ايتمش ايسه كندوسی بنهمز .

٨٢٠ ماده منتفعك تعيينی مستعملينك اختلافيله مختلف اولان شيلرده معتبردر ومختلف اولميان شيلرده معتبر دكلدر. فقط معير آنی [بشقهسنه ويرمه] ديو نهی ايتمش ايسه مستعير بهمه حال آنی بشقهسنه استعمال ايتديرهمز .

مثلا [سنك ركوبك ايچون بوآتی سكا اعاره ايتدم] ديديكی صورتده مستعير اول آته اوشاغنی بنديرهمز .

چونكه حيوان مستعملينك اختلافيله مختلف اولان شيلردندر . بومثللو شيلری ايجارده ٤٢٧ نجی ماده حكمنجه تقييد معتبر اولديغی كبی اعارهده دخی تقييد معتبردر . زيرا معير حقنده فائدهيی موجبدر . بناءً عليه مستعير مذكور آته اوشاغنی بنديروبده تلف اولسه

مستعیر حقنده غاصب واوشاغی حقنده غاصب الغاصب حکمی جریان ایده‌جکندن معیر مخیر اولوب ایسترسه مستعیره وایسترسه اوشاغنه مراجعتله تضمین ایتدیرر. وضامن اولان دیکرینه مراجعت ایده‌مز.

اما [سنك اقامتك ایچون بو اوطه‌یی اعاره ایتدم] دیدیکی صورتده مستعیر کندو اقامت ایده‌بیلدیکی کبی بشقه‌سنی دخی اسکان ایده‌بیلور.

چونکه اوطه‌ده اسکان مستعملینك اختلافیله مختلف اولمیان شیلردندر. بومثللو شیلری ایجارده ۴۲۸ نجی ماده حکمنجه تقیید لغو اولدیغی کبی اعاره‌ده دخی تقیید لغودر. زیرا عاریت اولان اوطه‌ده مستعیرك اقامتی ایله بشقه‌سنك اسکانی بیننده فرق اولمدیغی جهتله مذکور اوطه‌یه بشقه‌سنی اسکان ایده بیلمسنه معیرك دلالةً رضاسی منفهم اوله‌جغندن بویله بر قیدك معیر حقنده فائده‌سی اوله‌ماز. فقط عرف وعادته رعایت لازمدر.

بناءً علی ذلك مستعیر عاریت اوطه‌یه بشقه‌سنی بروجه معتاد اسکان ایدوبده اوطه بلا تعد ولاتقصیر محترق اولسه ضمان لازم کلمز.

فقط [بشقه‌سنی اسکان ایتمه] دیمش ایسه ایده‌مز.

قاعدةً تصریح مقابله‌سنده‌دلالته اعتباراولمدیغندن معیرك صراحةً منعی حالنده دلالةً اذننك حکمی اولماز. بوصورتده مستعیر مذکور اوطه‌یه بشقه‌سنی اسکان ایدوبده محترق اولسه ضمان لازم کلور.

۸۲۱ ماده برمحل معینه دیو حیوان استعاره اولندقده یوللر متعدداولسه مستعیرعادت اوزره ناسك سلوك ایتدیکی یوللردن هر قنغیسیله دیلرسه کیده‌بیلور.

قاعدةً ناسك استعمالی برحجتدرکه انکله عمل واجب اولور. وبو

يولده حيوان بلا تعد تلف اولسه ضمان لازم كلمز. زيرا جوازشرعى ضمانه منافيدر .

اما معتاد اولميان يولدن كيدوبده حيوان تلف اولسه ضامن اولور .

زيرا ناسك استعمالنه مخالفتله تعدى ايتمش اولور .

كذلك معيرك تعيين ايتديكى يولك غيرى بر يولدن كيدوبده حيوان تلف اولدقده اكر مستعيرك سلوك ايتديكى يول دها اوزاق يا غير مأمون وياخود خلاف معتاد ايسه مستعيره ضمان لازم كلور .

دكل ايسه كلمز زيرا بوصورتده معيرك تعيين طريق ايتمسى تعقيددر. وبويله تعقيددن برفائده حاصل اولماز . بناءً عليه مستعيرك بويولده كى مخالفتى جهت خيره عدول اولمغله حقيقةً مخالفت دكلدر . ٥٤٧ نجى ماده ده مصرح اولديغى اوزره اجاره ده دخى حكم بويله در .

٨٢٢ ماده بر كمسنه برقادينذن زوجنك ملكى اولان برشيئى عاريت ايستيوب واو دخى بلا اذن ويروبده اول شى ضايع اولديغى صورتده اكر درون خانه ده وعلى جرى العاده زوجه نك يدنده بولنان اشيادن ايسه كرك اول قادينه وكرك مستعيره ضمان لازم كلمز .

يعنی قادینلر مجرد تحت نکاحنده بولنملری سببیله زوجلرینك مالنی بلا اذن اعاره ایده‌مزلر چونکه نکاح شرعاً یالکز استمتاعی موجب اولوب زوجین اموالنی یکدیکرینه خلط ایدرك شرکت ملك یاخود شرکت عقد ایله شریك اولمدقجه یکدیکرینك مالنده تصرف ایده‌مزلر .

انجق ١٧٧١ ، ١٧٧٢ نجی ماده‌لردن مستفاد اوله‌جغی اوزره بینلرنده حسب النکاح حاصل اولان مقارنت سببیله بعض مالری یکدیکرینك ید اداره واماتنده عاریةً بولنه‌جغی جهتله زوجه درون خانه‌ده وعلی جری العاده کندوسنك یدنده بولنان شیلری بشقه‌سنه اعاره ایده بیلور . و بوصورتده عاریت تلف یاضایع اولسه هیچ برینه ضمان لازم کلمز . زیرا جواز شرعی ضمانه منافیدر .

دکل ایسه مثلا آت کبی قادینلر یدنده بولنمیان بر شی ایسه زوج دیلرسه زوجه‌سنه و دیلرسه مستعیره تضمین ایتدیرر .

بونلر زوجه‌نك یدنده عاریت اولمیه‌جغندن ضمان غصب لازم کلور .

٨٢٣ ماده معیرك اذنی اولمقسزین مستعیر عاریتی آخره ایجار یاخود رهن ایده‌مز .

چونکه اولاً ایجار ورهن اعاره‌نك فوقنده اولوب هیچ برشی مافوقنی استلزام ایتمز .

ثانیاً : ایجار طرفینه و رهن راهنه نظراً عقود لازمه‌دندر . اعاره ایسه غیر لازمدر .

بناءً عليه مستعير عاريتى ايجار ويا رهن ايتسه ايكى فسادك برى يعنى يالزوم مالايلزم ياخود عدم لزوم مايلزم اقتضا ايدر . چونكه ميدانده ايكى عقد حاصل اولور. برنجيسى : عقد اعاره كه غير لازمدر. معير ديلديكى وقت رجوع ايدر. ايكنجيسى: عقد اجاره ويارهن كه لازمدر. مستعير راهن اولديغى تقديرده دينى ادا ايتمدكجه و موجر اولديغى صورتده اجاره ختام بولمدقجه مرتهن و مستأجره مراجعتله مرهون ومأجورى استرداد ايده‌مز .

بالفرض معيرك رجوعه حقى يوقدر دينلور ايسه اعاره عقود لازمه‌دن دكل ايكن لازم اولمسى اقتضا ايدر . واكر رجوعه حقى واردر دينلور ايسه اجاره ورهن عقود لازمه‌دن ايكن غير لازم اولمسى ايجاب ايدر .

رهنك عدم جوازينه دلالت ايدر برعلت دها واردر شويله كه : رهن حكماً اداى ديندر . زيرا مرتهنك يدنده مرهون بلا تعد ولا تقصير تلف اولدقده ديندن مرهونك حين قبضنده‌كى قيمتى مقدارى ساقط اولور . حال بوكه مستعير مستعارك يالكز منفعتنى استيفايه مأذون اولوب رقبه‌سنه مالك اولمديغندن كندو دينى مال مستعار ايله بلا اذن ايفا ايتمش اولوركه غير جائزدر .

وبربلده‌ده‌كى بورجنه رهن ايتمك اوزره استعاره ايتديكى مالى آخر بلده‌ده‌كى بورجنه رهن ايده‌مز . ايدوبده عاريت تلف يا ضايع اولسه ضمان لازم كلور .

يعنى فقرهٔ اولى حكمنجه مستعير عقد مطلقده عاريتى ايجار

ورهن ایده‌میه‌جکی کبی عاریت مقیده‌ده قیـد وشرطه دخی مخـالفت ایده‌مز . شاید ایدر ایسه کندوسی و آلان فضولی اولمش اوله‌جغندن صاحب مال اولان معیر تصدیق ایتمدیکی حالده ٧٤١ نجی ماده شرحنده بیان وایضاح اولندیغی وجهله حکم غصب ترتب ایدر .

٨٢٤ ماده مستعیر عاریتی آخره ایداع ایده‌بیلور .

چونکه عقد اعاره ایله مستحق اولدیغی منفعت معینه‌نك مثلنه ومادوننه دخی مستحق اولور .

ویذ مستودعده بلا تعد ولا تقصیر تلف اولسـه ضمان لازم کلمز .

مثلا برمحله کیدوب کلك اوزره استعاره ایتدیکی بارکیر ایله اورایه وازدقده بارکیر یوریلوب قالمقله اوراده برینه ایداع ایتدکدن صکره بارکیر حتف انفه تلف اولسه ضمان لازم کلمز .

یعنی هیـچ برینه ضمان لازم کلمز . زیرا جواز شرعی ضمانه منافی اولدیغندن مسـتعیره ضمان لازم کلمز . و مسـتودع یدنده عاریت امانت اولدیغندن اکا دخی ضمان لازم کلمز .

اما مستودعك تعدی یاتقصیری ایله تلف اولسه یالکز مستودعه ضمان لازم کلوب مودع اولان مستعیره لازم کلمز . زیرا ایداعه شرعاً مأذون اولدیغندن تعدی وتقصیری یوقدر . §

لکن عاریتك آخره ایداع ایدلمسنك جوازی انجق آخره اعاره‌سی جائز اولان شیلر حقنده‌در . ٨٢٠ نجی ماده حکمنجه آخره اعاره‌سی جائز اولمیان شیلرك آخره ایداعی دخی جائز دکلدر .

بناءً علیه یالکز کندوسنك بنمسی ایچون اعاره اولنـان حیوانی

مستعیر آخره ایداع ایدەمز . ایدوبده تلف ویاقیمتنه نقصان طاری اولسه ضمان لازم کلور .

٨٢٥ ماده معیر عاریتی طلب ایتدکده مستعیرك همان رد وتسلیمی لازم کلور .

زیرا معیر مالك اولدیغی برشیئك منفعتنی عاطفةً مستعیره تملیك ایتمش اولدیغندن اعارهٔ مطلقەده ایستدیکی وقت فسخ عقدایله مستعاری طلبه حقی درکاردر . چونکه منافع آناً فآناً حادث اولەجغندن مستعیرك منافع مذکورەده حق تملکی حدوثندن ثابت اولور . شو حالده معیرك عاریتدن رجوع ایله انی طلب ایتمسی هنوز حادث اولمیان منافعی تملیکدن امتناع دیمك اولەجغی جهتله بوندن طولایی مستعیره برکونه ضرر ترتب ایتمیەجکندن درحال رد واعادەسی لازم کلور .

وبلا عذر توقیف وتأخیر ایدوبده عاریت تلف یا ضایع اولسه یاخود قیمتنه نقصان کلسه ضامن اولور .

[طلب ایتدکده] قیدی احترازیدر . زیرا عاریت مطلقەده ردك وجوب اداسی طلب زماننده تحقق ایدر . بونك ایچون طلب ایتمدن تلف اولسه ضمان لازم کلمز .

اما عاریت موقتەده وقتك ختامنده ثابت اولور . نته کیم مواد آتیەدن مستبان اولور .

٨٢٦ ماده نصاً یا دلالةً موقت اولان عاریتك ختام مدتده معیره ردی لازمدر . فقط مکث معتاد معفودر .

مثلا فلان کون وقت عصره قدر استعمال اولنمق اوزره استعاره اولنان حلیاتی اول وقتك حلولنده ردّ واعاده لازمدر .

کذلك فلانك دوکوننده قوللانمق اوزره استعاره اولنان حلیاتی اول دوکونك ختامنده رد واعاده لازمدر .

اعاده ایتمیوبده یدنده ولو بلا تعد ولا تقصیر تلف اولسه ضامن اولور . مستعیر ختام مدتدن صکره کرك استعمال ایتسون وکرك ایتمسون. زیرا غیرك مالنی بلا اذن ذاتی ایچون امساك ایتمش اولور .

فقط بونی رد واعاده ایچون معتاد اولان مرتبه وقتك مروری معفودر. بناءً علیه مستعار زمان مکثده تلف اولسه ضمان لازم کلمز .

§

٥٩١ ، ٥٩٤ نجی ماده‌لرده محرر اولدیغی اوزره اجاره‌نك انقضاسنده مستأجرك مأجور اوزرندن یالکز رفع ید ایتمسی کافی اولوب رد واعاده‌لازم کلدیکی وبناءً علیه مُأجوری آجرك اخذایتمسی ایجاب ایتدیکی حالده مادهٔ مشروحه‌یه نظراً عاریتی مستعیرك ردواعاده ایتمسی لازمدر .

چونکه موجر بدل ایجاره مالك اولدیغندن مأجورك استردادی کلفتنه دخی متحمل اولمق لازم کلور . اعاره‌ده ایسه عاریتك منفعتنه مستعیر مالك اولدیغندن رد واعاده‌سی کلفتنه دخی کندوسنك متحمل اولمسی لازم کلور . ایشته اعاره ایله اجاره بیننده اولان فرقلردن بریده بودر.

§

کذلك ٧٩٤ نجی ماده‌ده مصرح اولدیغی اوزره ودیعه‌یی صاحبی طلب ایتدکده رد وتسلیمی لازم کلور . مادهٔ مشروحه‌یه نظراً عاریت موقته‌ده معیر طلب ایتمسه بیله مدتك ختامنده مستعیرك مستعاری رد واعاده ایتمسی ایجاب ایدر.

زيرا مستودع وديعه‌يي مودعك منفعتی ايچون محافظه‌يي درعهده ايلديكندن مودع بوندن صرف نظر ايتديكنك معلوميتی ايچون طلبنه لزوم دركاردر. عاريتی ايسه مستعير كندو منفعتی ايچون آلمش واستيفای منفعتی بر مدت معينه ايله تحديد ايدلمش اولديغندن مدت مزبوره‌نك انقضاسنده معيرك طلبنه حاجت اولميه‌رق رد واعاده ايتمسی لازم كلور. ايتمديكی حالده بشقه‌سنك مالنی اذنی اولمقسزين توقيف ايتمش اوله‌جغندن حكم غصب ترتب ايدر. ايشبته اعاره ايله وديعه بيننده‌كی فرقلردن بريده بودر.

٨٢٧ ماده برايش ايچون برشی استعاره اولندقده اول ايشك ختامنده عاريت مستعيريدنده وديعه كبی اولور. آرتق آنی استعمال ايده‌مز ومكث معتاددن زياده توقيف ايده‌مز. ايدوبده تلف اولسه ضامن اولور.

فقط مكث معتاد ظرفنده تلف اولسه ضامن اولماز. شو حالده [وديعه كبی اولور] تعبيری من وجه وديعه حكمنده اولور ديمكدر. اكر تماماً وديعه حكمنده اولمش اولیدی مستعيرك عاريتی معيرك طلبنه قدر حفظ ايده‌بيله‌رك مكث معتاددن صكره تلف اولدقده ضامن اولمامسی لازم كلوردی.

٨٢٨ ماده عاريتی مستعير بنفسه ياخود امينی ايله معيره رد ايدر.

وبو وجهله رد ايتدكده ضماندن بری اولور. زيرا مستعير متعارف اولديغی وجهله رد ايلمشدر.

امینی ایله رد ایتدیککی تقدیرده عاریتی امیننه ایداع ایتمش اولور .
٨٢٤ نجی ماده حکمنجه مستعیر مستعاری آخره ایداع ایده بیله جکندن امینی واسطه سیله ردی دخی جائزدر . امینی کرك عیالنده بولنسون وکرك بولنمسون .

شو حالده عاریت امینك یدنده بلا تعد ولا تقصیر تلف اولدقده ضمان لازم کلمز . اما امین اتلاف ایدر ایسه مستعیره ضمان لازم کلمیوب کندوسی ضامن اولور .

امینی اولمیان کمسنه ایله رد ایدوبده قبل الوصول تلف یا ضایع اولسه ضامن اولور .

چونکه امینی اولمیان کمسنه یه تسلیمی تعدی اولمغله موجب ضماندر .

٨٢٩ ماده مجوهرات کبی اشیای نفیسه دن اولان عاریتی معیرك کندوسنه تسلیم ایتمك لازمدر .

زیرا اشیای نفیسه دن اولان عاریتی معیرك غیری یه ویرمك عرفاً تسلیم عد اولنماز . عادت محکم اولوب عرف ایله تعیین نص ایله تعیین کبی اولدیغندن اشیای نفیسه یی معیرك غیری یه تسلیم ایله مستعیر بری اوله ماز .

بناءً علیه اشیای نفیسه معیرك افراد عائله وخدمه سندن برینه ویریلوبده یاخود کندو حاضر اولمدیغی حالده خانه ویا دکانبه براغیلوبده تلف اولسه مستعیر ضامن اولور .

اما سائر عاریتی عرف وعادتده تسلیم عد اولنان محله کوتورمك ویا معیرك خدمتکارینه ویرمك رد وتسلیمدر .

مثلا عاريت حيوانی معيرك آخورينه كوتورمك يا خود سائسنه ويرمك تسليمدر. زيرا آخور معيرك تحت تملك واداره‌سنده بولنديغندن وسائس حيوانی تيمار ومحافظه‌يه مأمور اولديغندن عاريت حيوانی صاحبنك آخورينه كوتورمك ويا سائسنه ويرمك عرفاً تسليم عداولنور. بعض فقهانك بياننه كوره [سائسنه] قيدی احترازی اولميوب سائر خدمتكارينه‌ده تسليم اولنه‌بيلور .

٧٩٤ نجی ماده شرحنده بيان قلنديغی اوزره وديعه‌نك مودعه و ٨٩٢ نجی ماده حكمنجه مال مغصوبك صاحبنه رد وتسليمی لازم كلور ايكن مادهٔ مشروحه‌يه نظراً عاريت حيوانك معيرك آخورينه كوتورلمسنك رد وتسليم عد اولنمسی كبی كوستريلان مساعدات واشيای نفيسه‌نك امينه ويرلميوب معيرك كندوسنه تسليم ايتمك كبی تقييدات عرف وعادته مبتنی اولمسندن ناشی علی وجه الاستحسان تجويز وتشريع اولنمشدر .

٨٣٠ ماده مستعير يدنده اولان عاريتی رد ايده‌جك اولدقده مؤنتی يعنی كلفتی ومصارف نقليه‌سی كندواوزرينه‌در.

قاعدهٔ بر شيئك قبضی كيمك منفعتی ايچون ايسه مؤنت رد ومصارفی دخی اكا عائد اولديغندن مستعير عاريتی كندو منفعتی ايچون قبض ايتديكندن طولايی مؤنت رد ومصارفنه متحمل اولمق لازم كلور. فقط ٧٢٣ ، ٧٣٢ نجی ماده‌لر ايله شرحنده بيان قلنديغی اوزره رهن مستعارك مؤنت رد ومصارفی معير اوزرينه‌در. چونكه مستعار مستعير يدنده بلا تعد ولا تقصير تلف اولسه ضمان لازم كلمديكی حالده رهن مستعار مرتهنك يدنده تلف اولور ايسه مضمون اولور. يعنی دينندن نه مقدار ساقط اولور ايسه اوقدرينی معير مستعيردن استيفا ايدر .

بناءً عليه رهن مستعارده مستعير تماماً منتفع اولميوب ساقط اولان مقداری ضامن اوله‌جغی جهتله معیر منتفع اوله‌جغندن آجر بدل ایجار ایله مستفید اولمسنه مبنی مأجورك اعاده‌سی مصرفی ٥٩٥ نجی ماده حكمنجه آجره عائد اولدیغی كبی رهن مستعارك رد وتسلیمی مؤنت ومصرفی دخی معیره عائددر .

رهن مستعار ایله عادی عاریت بیننده ایكی فرق اولوب بری اشبو مسئله دیكریده بعدالتعدی وفاقه عودت مسئله‌سیدر كه ٨١٤ نجی ماده‌ده ذكر وتفصیل ایدلدی .

كذلك ٥٩٥ ، ٧٩٤ نجی ماده‌لرده محرر اولدیغی اوزره بدل اجاره‌دن موجر ، ودیعه‌نك حفظندن مودع مستفید اولدیغی جهتله مأجور وودیعه‌نك مصارف رد واعاده‌سی موجر ومودعه عائد اوله‌جغندن بونلرله مستعیر بیننده فرق واردر .

٨٣١ ماده ابنیه یاپمق وآغاج دیكمك ایچون یر استعاره ایتمك صحیحدر .

زیرا اراضینك عقود لازمه‌دن اوله‌رق ایجاری صحیح اولمسنه نظراً عقود غیر لازمه‌دن اوله‌رق اعاره‌سی بطریق الاولی جائز اولور .

لكن معیر دیلدیكی وقت اعاره‌دن رجوع ایله بونلری قلع ایتدیره‌بیلور .

چونكه عاریت عقود لازمه‌دن اولمدیغندن معیر دیلدیكی زمان ٨٠٦ نجی ماده موجبنجه رجوع ایده‌بیله‌جكی كبی مستعیرك دخی معیر عاریتی طلب ایتدكده ٨٢٥ نجی ماده حكمنجه همان رد وتسلیمی لازم كله‌جكی معلوم اولمغله مادهٔ مشروحه حكمنه توفیقاً معیر اعارهٔ

مطلقه‌دن رجوع ایله مستعیری اغفال واضرار ایتمش اولماز .

شو قدرکه اعاره موقت ایسه ابنیه واشجارك قلع اولندیغی زمانده‌کی مقلوعاً قیمتیله انقضای مدته قدر طورمق اوزره قیمتی بیننده تفاوت نه ایسه معیر آنی ضامن اولور .

انقضای مدته قدر اراضی‌یی اشغال ایده‌جکی جهتله مستعیر متضرر اولمیور ایسه‌ده معیرك سوزنده طورمامسندن طولایی اعاره اجاره‌یه منقلب اوله‌رق اجرت لازم کله‌جکندن متضرر اولور . بناءً علیه اعارهٔ موقته‌ده انقضای مدتدن اول رجوع مکروه اولدیغی کبی معیرك رجوعدن منعی دخی آنك حقنده ضرری بادی اوله‌جغنه وضررك بقدرالامکان ازاله‌سی واجب اولوب ضرر اشد دخی ضرر اخف ایله ازاله اولنه‌جغنه نظراً معیر ابنیه واشجارك مقلوعاً قیمتی ایله قائماً قیمتی بیننده‌کی فرقی ویرمسی لازم کلور .

مثلا ابنیه واشجار درحال قلع اولندیغی تقدیرده مقلوعاً قیمتی اون ایکی آلتون وانقضای مدته قدر طورمق اوزره قیمتی یکرمی آلتون اولدیغی حالده معیر درحال قلع ایتدیره‌جك اولور ایسه سکز آلتون ویرمسی لازم کلور .

فقط ابنیه واشجارك قلعی ارضه مضر ایسه مستعیر راضی اولمسه بیله معیر بونلرك مستحق القلع اولان قیمتنی مستعیره اعطا ایله تملك ایده‌بیلور . اگرچه بلا رضا مستعیرك مالنی تملك ایتمك آنك حقنده ضرر ایسه‌ده بوضرر بدل مقابله‌سنده‌در . حال بوکه معیر تملك ایتمیه‌جك اولور ایسه بلا بدل متضرر اولور . قاعدةً ایکی ضرر اجتماع ایتدکده اهونی اختیار اولنور . برده ارض اصل وابنیه واشجار فرعدر . فرع اصله تابع اولوب اصل فرعه تابع اولماز . بناءً علیه معیر

بر وجه محرر ابنیه واشجاری تملك ایدوب یوقسه مستعیر ابنیه واشجاره مالك اولمق حسبیله ارض مستعاری قیمتیله تملك ایده مز .

۸۳۲ ماده - کرك موقت وکرك غیر موقت اوله رق زرع ایچون اعاره اولنان اراضی یی معیر وقت حصاددن مقدم اعاره دن رجوع ایدوبده مستعیردن استرداد ایده مز.

۸۰٦ نجی ماده حکمنجه معیر ایستدیکی وقت اعاره دن رجوع ایده بیلور ایسه ده مزروعاتك نهایت معلومه سی اولمغله زرع ایچون اعاره اولنان اراضی یی صراحةً توقیت ایدلسون ایدلمسون معیر وقت حصاده قدر اعاره ایتمش ومستعیر دخی شو امنیه ایله زرع ایتمش اولدیغندن مادۂ آنفه یه قیاساً مزروعاتك قلعی جهتنه کیدلمك مستعیر حقنده ضرری موجب اولور. انجق معیره حق رجوعك یوقدر دینله رك وقت حصاده قدر مجاناً ترك ایتدیرمك متبرع اولدیغی برشی ایچون جبر اولمغله غیر جائزدر .

بناءبرین مستعیر وقت رجوعدن زمان حصاده قدر کذار ایده جك مدت ایچون اجر مثل ویره رك معیرك ضررینی ازاله ایدر وکندوسیده مزروعاتك قلعی ایله ترتب ایده جك ضرردن قورتیلور . هر نه قدر رضاسی اولمقسزین ملکی اولان ارضده مزروعاتك اجرت اعطاسیله ابقاسی معیر حقنده بنه من وجه ضرر ایسه ده اساساً معیرك رضاسیله برمدت معلومه ایچون زرع ایدلمش اولان شیلرك قلعندن مستعیره ترتب ایده جك ضرر آندن اشد اولدیغی جهتله قاعدةً ضرر اشد ضرر اخف ایله ازاله اولنور . یوقسه معیر مزروعاتك بقاسی ابنیه

واشجارك قلعنده اولديغى كبى ارضه مضر اوله جقندن بحثله تخم ومصرفنى ويروب تملك ايده مز . §

مادۀ مشروحه ده واقع [اعاره دن رجوع ايدوبده مستعيردن استرداد ايده مز .] جمله سندن مقصد معيرك على العموم اعاره كبى رجوع ايده ميه جكنى بيان اولوب يوقسه تفصيلات محرره دن مستبان اولديغنه كوره معير اعاره دن رجوع ايده بيلور ايسه ده مستعارى استرداد ايده ميه جكى جهتله اجاره يه منقلب اولور . §

مادۀ سابقه ده ابنيه واشجارك ارضه مضر اولمديغى حالده قلع ايتديرلمسنك ومضر اولديغى تقديرده قيمتنى اعطا ايله معيرك استملاك ايده بيلمسنك تجويز اولنمسى ابنيه واشجار ايچون بر مدت معلومه اولمامسندن وبوماده حكمنجه مزروعاتك قلع ايتديريله مامسى برمدت معلومه سى اولمسندن ناشيدر . زيرا اسبابك تبدليله احكام شرعيه تبدل ايدر . §

كتاب الامانات اوزرينه تعلق ايدن ارادۀ سنيه تاريخى

فى ٢٤ ذى الحجه سنه ١٢٨٨

كتاب الاماناتى ترتيب ايدن مجله جمعيتى هيئتى

درس وكيلى	عن اعضاء مجلس تدقيقات شرعيه	احمد جودت
السيد خليل	عمر خلوصى	
عن اعضاء ديوان احكام عدليه	عن اعضاء جمعيت	امين الفتوى
احمد حلمى	سيف الدين	السيد خليل
عن اعضاء جمعيت	مدير معلمخانۀ نواب	قسام عسكرى
عبد اللطيف شكرى	يونس وهبى	احمد خالد

صحيفه	فهرست
	كتاب الحواله بر مقدمه ايله ايكى بابدر
٢	مقدمه حواله يه دائر اصطلاحات فقهيه
٧	باب اول عقد حواله بياننده اولوب ايكى فصلدر
٧	فصل اول ركن حواله بياننده
١٢	« ثانى شرائط حواله بياننده
١٨	باب ثانى احكام حواله بياننده‌در
	كتاب الرهن بر مقدمه ايله درت بابدر
٣٩	مقدمه رهنه دائر اصطلاحات فقهيه
٤٥	باب اول عقد رهنه دائر اولوب اوچ فصلدر
٤٥	فصل اول ركن رهنه دائر مسائل بياننده‌در
٤٩	« ثانى انعقاد رهنك شرائطى حقنده
٥٦	« ثالث مرهونك زوائد متصله‌سى ورهندن صكره واقع اولان تبديل وزياده حقنده‌در
٦٣	باب ثانى راهن ومرتهنه متعلق بعض مسائل
٦٧	باب ثالث مرهونه متعلق مسائل حقنده ايكى فصلدر
٦٧	فصل اول مرهونك مؤنت ومصارفى حقنده
٧٢	« ثانى رهن مستعار حقنده
٧٦	باب رابع رهنك احكامى بياننده درت فصلدر
٧٦	فصل اول رهنك احكام عموميه‌سى بياننده
٩٥	« ثانى راهن ومرتهنك رهنده تصرفلرى
١٠٤	« ثالث يد عدلده اولان رهنك احكامى
١٠٧	« رابع بيع رهن حقنده‌در

صحيفه	سطر	خطا	صواب
۹٦	۱۱	بدلنى ويرمسى	« بدلنى » زائددر
۱۱٦	۱۲	الامانته، الخيانته	الامانة، الخيانة
۱۲۸	۱۷	جمله‌سى ايسه	جمله‌سى ايله
۱۲۸	۲٤	مملول	مملوك
۱٤۱	۲۲	لازم كلور	لازم كلز
۱٥۹	۱۲	يكديكرندن	يكديكردن

